

**Основна школа „Стефан Дечански“
Београд -Железник
Милана Мијалковића 11**

**Школски програм за први и други циклус
основног образовања и васпитања**

**Аутори програма:
Стручни актив за развој
школског програма**

САДРЖАЈ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

1. Циљеви школског програма.....	8
2. План наставе и учења основног образовања и васпитања.....	9
2.1. План наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања.....	9
2.2. План наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања.....	10
3. Програми обавезних предмета по разредима са начинима и поступцима за њихово остваривање	13
3.1. Први циклус основног образовања и васпитања.....	14
3.1.1. Први разред.....	14
Српски језик.....	14
Енглески језик.....	17
Математика.....	31
Свет око нас.....	37
Ликовна култура.....	43
Музичка култура.....	48
Физичко и здравствено васпитање.....	53
Дигитални свет.....	56
3.1.2. Други разред.....	59
Српски језик.....	59
Енглески језик.....	61
Математика.....	78
Свет око нас.....	82
Ликовна култура.....	88
Музичка култура.....	91
Физичко и здравствено васпитање.....	95
Дигитални свет.....	98
3.1.3. Трећи разред.....	101
Српски језик.....	101
Енглески језик.....	112
Математика.....	127
Свет око нас.....	134
Ликовна култура.....	141
Музичка култура.....	145
Физичко и здравствено васпитање.....	148
Дигитални свет.....	152
3.1.4. Четврти разред.....	156
Српски језик.....	156
Енглески језик.....	165
Математика.....	187
Свет око нас.....	192
Ликовна култура.....	198
Музичка култура.....	203
Физичко и здравствено васпитање.....	205

3.1.4.1. Пројектна настава.....	208
3.2. Други циклус основног образовања и васпитања	211
3.2.1. Пети разред.....	211
Српски језик и књижевност.....	211
Енглески језик.....	224
Ликовна култура.....	234
Музичка култура.....	242
Историја.....	248
Географија.....	256
Математика.....	264
Биологија.....	277
Техника и технологија.....	286
Информатика и рачунарство.....	302
Физичко и здравствено васпитање.....	317
3.2.2. Шести разред.....	325
Српски језик и књижевност.....	325
Енглески језик.....	342
Ликовна култура.....	352
Музичка култура.....	361
Историја.....	367
Географија.....	374
Физика.....	380
Математика.....	390
Биологија.....	404
Техника и технологија.....	417
Информатика и рачунарство.....	432
Физичко и здравствено васпитање.....	446
3.2.3. Седми разред.....	455
Српски језик и књижевност.....	455
Енглески језик.....	474
Ликовна култура.....	491
Музичка култура.....	500
Историја.....	505
Географија.....	513
Физика.....	519
Математика.....	530
Биологија.....	540
Хемија.....	553
Техника и технологија.....	561
Информатика и рачунарство.....	577
Физичко и здравствено васпитање.....	579
3.2.4. Осми разред.....	588
Српски језик и књижевност.....	588
Енглески језик.....	606
Ликовна култура.....	624
Музичка култура.....	633
Историја.....	639

Географија.....	648
Физика.....	654
Математика.....	666
Биологија.....	672
Хемија.....	684
Техника и технологија.....	694
Информатика и рачунарство.....	710
Физичко и здравствено васпитање.....	713
4. Изборни програми по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање.....	722
4.1. ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА.....	722
4.1.1. Први разред.....	722
Грађанско васпитање.....	722
Верска настава – православни катихизис.....	726
4.1.2. Други разред.....	730
Грађанско васпитање.....	730
Верска настава – православни катихизис.....	733
4.1.3. Трећи разред.....	736
Грађанско васпитање.....	736
Верска настава – православни катихизис.....	738
4.1.4. Четврти разред.....	742
Грађанско васпитање.....	742
Верска настава – православни катихизис.....	744
4.2. ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА.....	747
4.2.1. Пети разред.....	747
Француски језик.....	747
Грађанско васпитање.....	767
Верска настава – православни катихизис.....	772
4.2.2. Шести разред.....	773
Француски језик.....	773
Грађанско васпитање.....	794
Верска настава – православни катихизис.....	799
4.2.3. Седми разред.....	800
Француски језик.....	800
Грађанско васпитање.....	822
Верска настава – православни катихизис.....	826
4.2.4. Осми разред.....	828
Француски језик.....	828
Грађанско васпитање.....	853
Верска настава – православни катихизис.....	860
4.3. ИСЛАМСКА ВЕРСКА НАСТАВА „ИЛМУДИН“.....	861
5. Програми активности по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање.....	866
5.1. Пети и шести разред.....	866
Цртање, сликање и вајање.....	866
Медијска писменост.....	875
Чувари природе.....	881

Музиком коз живот.....	886
5.2. Седми и осми разред.....	892
Домаћинство.....	892
Предузетништво.....	903
Моја животна средина.....	906
6. Програм допунске и додатне наставе.....	910
6.1. Програм допунске наставе.....	910
6.1.1. Први циклус основног образовања и васпитања.....	911
6.1.2. Други циклус основног образовања и васпитања.....	911
6.2. Додатна настава.....	911
6.2.1. Први циклус основног образовања и васпитања.....	912
6.2.2. Други циклус основног образовања и васпитања.....	912
7. Програм културних активности школе.....	912
8. Програм школског спорта и спортско-рекреативних активности.....	914
9. Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања, програм спречавања дискриминације и програми превенције других облика ризичног понашања.....	915
9.1. Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања.....	915
9.2. Програм спречавања дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства ичности.....	917
9.3. Програм превенције других облика ризичног онашања.....	918
10. Програм ваннаставних активности.....	920
11. Програм професионалне оријентације.....	921
12. Програм здравствене заштите.....	922
13. Програм социјалне заштите.....	923
14. Програм заштите животне средине.....	925
15. Програм сарадње са локалном самоуправом.....	926
16. Програм сарадње са породицом.....	927
17. Програм излета, екскурзија и наставе у природи.....	929
17.1. Излети.....	929
17.2. Екскурзија.....	930
17.3. Настава у природи.....	931
18. Програм рада школске библиотеке.....	932
19. Начин остваривања других области развојног плана школе који утичу на образовно-васпитни рад.....	935
20. Програм безбедности и здравља на раду.....	936

Стручни актив за развој школског програма Основне школе „Стефан Дечански“ у складу са са Националним оквиром образовања и васпитања и Стратегијом развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године, у сарадњи са члановима стручних већа за област предмета и разредну наставу и других стручних органа школе, уз прибављено мишљење чланова Ученичког парламента израдио је **Школски програм за први и други циклус основног образовања и васпитања** који ће важити за период од **2022/2023. до 2025/26.** школске године.

Школски програм се остварује на српском језику и ћириличном писму а донет је на основу следећих законских докумената:

1. Смернице за израду Школског програма за основне школе – допис ШУ Београд од 18.априла 2022.године
2. Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 127/18 (II) – др. закон, 10/19, 6/20 и 129/21) – члан 61. и члан 69.
3. Закон о основном образовању и васпитању („Службени гласник РС“, бр. 55/13, 101/17, 27/18 - др. закон, 10/19, 129/21, 129/21 - др. закон) – члан 23, члан 27. и члан 28.
4. Правилник о стандардима квалитета рада установа („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 14/18).
5. Правилник о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – Просветни гласник“ бр.10/17)
6. Правилник о изменама и допуни Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС –Просветни гласник“ бр.2/2020)
7. Правилник о програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС –Просветни гласник“ бр.16/2018)
8. Правилник о допуни Правилника о програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС –Просветни гласник“ бр.5/2021)
9. Правилник о програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС –Просветни гласник“ бр.5/2019)
10. Правилник о допуни Правилника о програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС –Просветни гласник“ бр.7/2022)
11. Правилник о програму наставе и учења за четврти разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС –Просветни гласник“ бр. 11/2019)
12. Правилник о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС –Просветни гласник”, број 15/2018)
13. Правилник о изменама Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС –Просветни гласник”, број 3/2020)

14. Правилник о допунама Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС –Просветни гласник”, број 18/2018)
15. Правилник о плану наставе и учења за седми и осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС –Просветни гласник”, број 17/2021)
16. Правилник о програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС –Просветни гласник”, број 5/2019)
17. Правилник о измени Правилника о програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС –Просветни гласник”, број 5/2021)
18. Правилник о допуни Правилника о програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС –Просветни гласник”, број 17/2021)
19. Правилник о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС –Просветни гласник”, број 11/2019)
20. Правилник о изменама Правилник о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС –Просветни гласник”, број 5/2021)
21. Правилник о допуни Правилника о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС –Просветни гласник”, број 17/2021)
22. Правилник о општим стандардима постигнућа за крај основног образовања за страни језик ("Службени гласник РС", број 78/2017)
23. Стандарди постигнућа – образовни стандарди за крај првог циклуса обавезног образовања и васпитања
24. Правилник о општим стандардима постигнућа- Образовни стандарди за крај основног образовања („Службени гласник РС –Просветни гласник”, број 5/2010)
25. Правилник организацији и остваривању наставе у природи и екскурзије у основној школи („Службени гласник РС –Просветни гласник”, број 30/2019)
26. Правилник о додатној образовној, здравственој и социјалној подршци детету, ученику и одраслом („Службени гласник РС –Просветни гласник”, број 80/2018)
27. Правилник безбедности и здравља на раду ОШ „ Стефан Дечански“
28. Школски развојни план ОШ „ Стефан Дечански“ 2022/23. до 2023/24. година

На основу школског програма остварује се основно образовање и васпитање и омогућава се:

- да родитељи/законски заступници и ученици на основу њега врше избор основне школе,
- праћење квалитета образовно-васпитног рада и његових резултата
- процена индивидуалног рада и напредовања сваког ученика.

1. Циљеви школског програма

Школски програм је усмерен на остваривање основних циљева основног образовања и васпитања.

То су следећи циљеви:

- 1) Обезбеђивање добробити и подршка целокупном развоју ученика
- 2) Обезбеђивање подстицајног и безбедног окружења за целовити развој ученика, развијање ненасилног понашања и успостављање нулте толеранције према насиљу
- 3) Свеобухватна укљученост ученика у систем образовања и васпитања
- 4) Развијање и практиковање здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности
- 5) Развијање свести о значају одрживог развоја, заштита и очување природе и животне средине и еколошке етике, заштите и добробити животиња
- 6) Континуирано унапређивање квалитета процеса и исхода образовања и васпитања заснованог на провереним научним сазнањима и образовној пракси
- 7) Развијање компетенција за сналажење и активно учешће у савременом друштву које се мења
- 8) Пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког ученика, у складу с његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима
- 9) Развијање кључних компетенција за целоживотно учешће и међупредметних компетенција у складу са развојем савремене науке и технологије
- 10) Развој свести о себи, стваралачких способности, критичког мишљења, мотивације за учење, способности за тимски рад, способности самовредновања, самоиницијативе и изражавања свог мишљења
- 11) Оспособљавање за доношење ваљаних одлука о избору даљег образовања и занимања, сопственог развоја и будућег живота
- 12) Развијање осећања солидарности, разумевања и конструктивне сарадње са другима и неговање другарства и пријатељства
- 13) Развијање позитивних људских вредности
- 14) Развијање компетенција за разумевање и поштовање права детета, људских права, грађанских слобода и способности за живот у демократски уређеном и праведном друштву
- 15) Развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрадне равноправности, толеранције и уважавања различитости
- 16) Развијање личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности Републици Србији, поштовање и неговање српског језика и матерњег језика, традиције и културе српског народа и националних мањина, развијање интеркултуралности, поштовања и очување националне и светске културне баштине
- 17) Повећање ефикасности употребе свих ресурса образовања и васпитања, завршавање образовања и васпитања у предвиђеном року са минималним продужетком трајања и смањењем напуштања школовања
- 18) Повећање ефикасности образовања и васпитања и унапређивање образовног нивоа становништва РС као државе засноване на знању.

2. План наставе и учења основног образовања и васпитања

2.1. План наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања

Ред. бр.	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Српски језик	5	180	5	180	5	180	5	180
2.	Енглески језик	2	72	2	72	2	72	2	72
3.	Математика	5	180	5	180	5	180	5	180
4.	Свет око нас	2	72	2	72	-	-	-	-
5.	Природа и друштво	-	-	-	-	2	72	2	72
6.	Ликовна култура	1	36	2	72	2	72	2	72
7.	Музичка култура	1	36	1	36	1	36	1	36
8.	Физичко и здравствено васпитање	3	108	3	108	3	108	3	108
9.	Дигитални свет	1	36	1	36	1	36	-	-
УКУПНО:А		20	720	21	756	21	756	20	720

Ред. бр.	ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Верска настава/грађанско васпитање	1	36	1	36	1	36	1	36
УКУПНО:Б		1	36	1	36	1	36	1	36
УКУПНО А +Б		21	756	22	792	22	792	21	756

2.1.1. Облици образовно-васпитног рада којим се остварују обавезни предмети и изборни програми

Ред. бр.	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Редовна настава	21	756	22	792	22	792	21	756
2.	Пројектна настава	-	-	-	-	-	-	1	36
3.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	36
4.	Додатни рад	-	-	-	-	1	36	1	36
5.	настава у природи	7-10 дана годишње		7-10 дана годишње		7-10 дана годишње		7-10 дана годишње	

Ред. бр.	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	36	1	36	1	36
	Ваннаставне активности	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72
3.	екскурзија	1-3 дана годишње		1-3 дана годишње		1-3 дана годишње		1-3 дана годишње	

2.2. План наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања

Ред. бр.	А.ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Српски језик и књижевност	5	180	4	144	4	144	4	136
2.	Енглески језик	2	72	2	72	2	72	2	68
3.	Ликовна култура	2	72	1	36	1	36	1	34
4.	Музичка култура	2	72	1	36	1	36	1	34
5.	Историја	1	36	2	72	2	72	2	68
6.	Географија	1	36	2	72	2	72	2	68
7.	Физика	-	-	2	72	2	72	2	68
8.	Математика	4	144	4	144	4	144	4	136
9.	Биологија	2	72	2	72	2	72	2	68
10.	Хемија	-	-	-	-	2	72	2	68
11	Техника и технологија	2	72	2	72	2	72	2	68
12.	Информатика и рачунарство	1	36	1	36	1	36	1	68
14.	Физичко и здравствено васпитање	2	72+54	2	72+54	3	108	3	102
УКУПНО:А		24	918	25	954	28	1008	28	952

Ред. бр.	Б.ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.

1.	Верска настава/грађанско васпитање	1	36	1	36	1	36	1	34
2.	Француски језик	2	72	2	72	2	72	2	68
УКУПНО:Б		3	108	3	108	3	108	3	102
УКУПНО А +Б		27	1026	28	1062	30	1080	30	1020

2.2.1.Облици образовно- васпитног рада којим се остварују обавезни предмети, изборни програми и активности

Ред. бр.	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Редовна настава	27	1026	28	1062	31	1116	31	1054
2.	Слободне наставне активности	1	36	1	36	1	36	1	36
3.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	34
4.	Додатна настава	1	36	1	36	1	36	1	34

Ред. бр.	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	36	1	36	1	34
2.	Ваннаставне активности	1	36	1	36	1	36	1	34
3	екскурзија	До 2 дана годишње		До 2 дана годишње		До 2 дана годишње		До 3 дана годишње	

Обавезне физичке активности (годишњи фонд 54 часа) се реализују у оквиру предмета физичко и здравствено васпитање у петом и шестом разреду.

Један час недељно ових активности ће се реализовати у оквиру редовног распореда по принципу једно одељење на часу, док ће се фонд од 0,5 часова недељно по одељењу реализовати у складу са просторно-техничким и организационим могућностима школе и потребама ученика

Ученици и њихови родитељи према сопственим потребама и склоностима, уважавајући могућности школе и на основу Стручног упутства о формирању одељења у основним и

средњим школама., обавезно бирају са листе **изборни програми** један од предмета - верска настава/ православна и исламска и грађанско васпитање и тај избор важи за цео и сваки појединачно циклус основног образовања и васпитања, уз постојање могућност да једном током циклуса изврше промену избора.

Ученик бира страни језик са листе страних језика које школа нуди у складу са својим кадровским могућностима и изучава га до краја другог циклуса основног образовања и васпитања. У нашој школи, тај страни језик је француски.

Слободне наставне активности су део плана наставе и учења који школа планира Школским програмом и ГПРШ. Ученици у сваком разреду, од петог до осмог, обавезно бирају један од три програма СНА које школа нуди, а сваки ученик ће током другог циклуса основног образовања и васпитања похађати четири различита програма.

Слободне наставне активности које школа нуди ученицима су: Медијска писменост, Чувари природе, Цртање, сликање и вајање и Музиком кроз живот у петом и шестом разреду и Домаћинство, Моја животна средина и Предузетништво у седмом и осмом разреду.

Ваннаставне активности ће бити друштвене, уметничке, техничке, хуманитарне, културне, као и друге активности у складу са просторним и људским ресурсима школе и потребама ученика.

Допунска настава се организује за ученике којима је потребна помоћ у савладавању програма наставе и учења.

Додатна настава се организује за ученике од трећег до осмог разреда са посебним способностима, склоностима и интересовањима за поједине предмете.

За ученике упућене на разредни и поправни испит организоваће се **припремна настава**, пре почетка испитног рока, у трајању од најмање пет радних дана са по два часа дневно за сваки предмет.

Припремна настава ученика за полагање **завршног испита** организоваће се обавезно десет дана пре полагања испита најмање два часа дневно из предмета који су обухваћени полагањем. Стручна већа за област предмета који се полагају на завршном испиту су у обавези да сачине план припреме за завршни испит и анализирају постигнут успех наших ученика на пробном и правом завршном испиту.

Школа организује и **продужени боравак** за ученике првог и другог разреда основног образовања и васпитања

Школа организује редову полудневну наставу у две смене, које се смењују на недељном нивоу. Једну смену чине ученици свих разреда са индексом 1,3 и 5, а другу ученици свих разреда са индексом 2, 4 и 6

У случају ако дође до угрожености безбедности и здравља ученика и запослених, организација рада школе ће зависити од одлука МПНТР.

За ученике којима је услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитета, тешкоћа у учењу, ризика од раног напуштања школовања и других разлога потребна додатна подршка у образовању и васпитању, школа ће обезбедити прилагођавање начина

остваривања школског програма и израду, доношење и остваривање персонализованог програма наставе и учења (ИОП1, ИОП2 и ИОП3), који чине **прилог школском програму**.

ИОП-ом се планира додатна подршка у образовању и васпитању за одређеног ученика, у складу са његовим способностима и могућностима на основу претходно реализованих и евидентираних мера индивидуализације и израђеног педагошког профила сваког таквог ученика. Ово се односи и на ученике који превазилазе очекивани ниво образовних постигнућа.

ИОП може да буде заснован на:

- 1) прилагођавању начина рада, као и услова у којима се изводи образовно-васпитни рад и учење језика на коме се одвија образовно-васпитни рад (ИОП1);
- 2) прилагођавању циљева, садржаја и начина остваривања програма наставе и учење и исхода образовно-васпитног рада (ИОП2);
- 3) проширивању и продубљивању садржаја образовно-васпитног рада за ученика са изузетним способностима (ИОП3).

3.Програми обавезних предмета по разредима са начинима и поступцима за њихово остваривање

Образовно-васпитни рад обавља наставник, стручни сарадници (педагог, психолог и библиотекар) и педагошки асистент за ученике ромске националности.

Изузетно, у циљу пружања додатне подршке, а на основу мишљења интерресорне комисије, образовно-васпитном раду може присуствовати и лични пратилац ученика.

3.1.ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

3.1.1. први разред

Обавезни предмет: Српски језик	Разред: први
Циљ учења предмета : да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности..	
Исходи учења	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ <ul style="list-style-type: none">- разликује изговорени глас и написано слово; изговорене и написане речи и реченице;- влада основном техником читања и писања ћириличног текста;- разуме оно што прочита; КЊИЖЕВНОСТ <ul style="list-style-type: none">- активно слуша и разуме садржај књижевноуметничког текста који му се чита;- препозна песму, причу и драмски текст;- одреди главни догађај, време (редослед догађаја) и место дешавања у вези са прочитаним текстом;- уочи ликове и прави разлику између њихових позитивних и негативних особина;- изрази своје мишљење о понашању ликова у књижевном делу;- препозна загонетку и разуме њено значење;- препозна басну и разуме њено значење;- разликује слово, реч и реченицу;- правилно изговори и напише кратку и потпуну реченицу једноставне структуре са одговарајућом интонацијом, односно интерпункцијским знаком на крају;- правилно употреби велико слово;- учтиво учествује у вођеном и слободном разговору;- обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима;- усмено препричава; усмено прича према слици/сликама и о доживљајима;- усмено описује ствари из непосредног окружења;- бира и користи одговарајуће речи у говору; на правилан начин користи нове речи у свакодневном говору;- напамет говори краће књижевне текстове;

	<ul style="list-style-type: none"> - учествује у сценском извођењу текста; - пажљиво и културно слуша саговорнике; - слуша, разуме и парафразира поруку; - слуша интерпретативно читање и казивање књижевних текстова ради разумевања и доживљавања; <p>ЈЕЗИК</p> <ul style="list-style-type: none"> - примењује основна правописна правила; - пише читко и уредно; <p>ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - писмено одговара на постављена питања; - спаја више реченица у краћу целину; - пише реченице по диктату примењујући основна правописна правила; - гласно чита, правилно и са разумевањем; - тихо чита (у себи) са разумевањем прочитаног; - пронађе информације експлицитно изнете у тексту.
<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<ul style="list-style-type: none"> - разликовање изговореног гласа и написаног слова - разликовање изговорене и написане речи и реченице - овладавање техником читања и писања ћириличног текста - разумевање прочитаног - препознавање песме, приче, драмског текста, - препознавање басне и разумевање њеног значења - разумевање загонетке и разумевање њеног значења - разликовање слова, речи и реченице - правилна употреба великог слова - примењивање основних правописних правила - спајање више реченица у краћу целину - писање реченице по диктату примењујући основна правописна правила
<p>Образовни стандарди</p>	<p>ОСНОВНИ НИВО</p> <p>1СЈ.0.1.1. познаје основна начела вођења разговора: уме да започне разговор, учествује у њему и оконча га; пажљиво слуша своје саговорнике</p> <p>1СЈ.0.1.2. користи форме учтивог обраћања</p>

1СЈ.0.1.5. уме самостално (својим речима) да описује и да прича на задату тему:

1СЈ.0.1.6. уме на занимљив начин да почне и заврши своје причање

1СЈ.0.1.7. уме у кратким цртама да образложи неку своју идеју

1СЈ.0.1.8. уме да одбрани своју тврдњу или став

СРЕДЊИ НИВО

1СЈ.1.2.1. влада основном техником читања ћириличног текста

1СЈ.1.2.2. одговара на једноставна питања у вези са текстом

1СЈ.1.2.6. разуме дословно значење текста

1СЈ.1.2.8. процењује садржај текста на основу задатог критеријума: да ли му се допада, да ли му је занимљив; да ли постоји сличност између ликова и ситуација из текста и особа и ситуацијакоје су му познате; издваја речи које су му непознате

1СЈ.1.3.1. пише писаним словима ћирилице

1СЈ.1.3.2. уме да се потпише

1СЈ.1.3.3. почиње реченицу великим словом, завршава је одговарајућим интерпункцијским знаком

1СЈ.1.3.4. употребљава велико слово приликом писања личних имена, назива места (једночланих назива школе

1СЈ.1.3.5. пише кратким потпуним реченицама једноставне структуре

1СЈ.1.3.6. издваја наслов, углавном се држи теме

1СЈ.1.3.7. препричава кратак једноставан текст (до 400 речи)

1СЈ.1.3.8. користи скроман фонд речи (у односу на узраст); правилно их употребљава

1СЈ.1.3.9. пише кратку поруку (о томе куда иде, зашто касни, и сл.)

1СЈ.1.3.10. пише честитку (за Нову годину, рођендан), позивницу (за рођенданску прославу, забаву),разгледницу (са летовања, зимовања, екскурзије)

1СЈ.1.5.4. одређује време и место дешавања радње у књижевноуметничком тексту

НАПРЕДНИ НИВО

1СЈ.2.2.7. изводи једноставне закључке на основу текста (предвиђа даљи ток радње, објашњава расплет, уочава међусобну повезаност догађаја, на основу поступака јунака/актера закључује о њиховим особинама, осећањима, намерама и сл.)

1СЈ.2.2.8. износи свој став о садржају текста и образлаже зашто му се допада/недопада, због чега му је занимљив/незанимљив; да ли се слаже/не слаже са поступцима ликова

1СЈ.2.3.1. зна и користи ћирилицу

1СЈ.2.3.3. пише јасним и потпуним реченицама; варира језички израз (ред речи у реченици, типове реченица,дужину реченице...)

1СЈ.2.3.6. саставља кратак текст на задату тему

	<p>1CJ.2.3.8. користи фонд речи примерен узрасту;</p> <p>1CJ.2.5.2. одређује фолклорне форме (кратке народне умотворине - пословице, загонетке, брзалице)</p> <p>1CJ.2.5.4. одређује карактеристичне особине, осећања, изглед и поступке ликова; и односе међу ликовима у књижевноуметничком тексту</p> <p>1CJ.2.5.5. уочава везе међу догађајима (нпр. одређује редослед догађаја у књижевноуметничком тексту)</p> <p>1CJ.3.3.5. користи богат фонд речи (у односу на узраст)</p> <p>1CJ.3.5.1. тумачи особине, понашање и поступке ликова позивајући се на текст</p> <p>1CJ.3.5.2. уочава узрочно-последичне везе међу догађајима у тексту</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ul style="list-style-type: none"> - вештина комуникације - компетенција за целоживотно учење - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - вештина сарадње - естетичка компетенција - вештина сарадње - вештина за живот у демократском друштву
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>У припремном периоду учитељи испитују способности ученика, и то: причање, препричавање, познавање слова, познавање читања и писања, спретност у руковању прибором за писање и цртање. У току овог периода испитивање ученика се обавља кроз активности које се међусобно прожимају.</p> <p>Дидактичко-методичка организација наставе почетног читања и писања зависи од много фактора, а најважнији је онај који се односи на предзнања ученика.</p> <p>Ученици вежбају читање одговарајућих текстова, подстичу се на правилно изговарање свих гласова и правилно наглашавање речи и реченице.</p> <p>Ученици уче да пишу појединачна штампана и писана слова, речи и реченице; цифре. Размак између штампаних слова у речима мора да буде равномеран. Код учења писаних слова посебну пажњу се посвећује графичком увезивању слова у речима. Слова треба да буду исте висине и дебљине, а размак између речи уједначен.</p>

Обавезни предмет: Енглески језик

Разред: први

Циљ учења је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

	<p>Писање се увежбава кроз преписивање, допуњавање реченица, састављање реченица на основу слике, састављање реченица на основу низа слика, диктате и самостално писање реченица и краћих текстуалних целина.</p> <p>Усавршавање читања се вежба на текстовима који су кратки, динамични, интересантни и примерени узрасту ученика, као и на текстовима школске и домаће лектире. Посебна пажња се обраћа на разумевање прочитаних речи, реченица и текстова.</p> <p>Препоручени садржаји из области Књижевност савладавају се током целе школске године, из буквара и уз помоћ читанке као основних наставних средстава.</p> <p>Вештина читања и разумевања прочитаног стиче се и у оквиру Језичке културе и при обради књижевноуметничких текстова. Ученици се подстичу да читају текстове у сликовницама (на пример, басне, бајке и приче).</p> <p>У настави језика ученици се оспособљавају за правилну усмену и писмену комуникацију стандардним српским језиком. Отуда захтеви у овом програму нису усмерени само на језичка правила и граматичке норме већ и на њихову функцију.</p> <p>Основни програмски захтев у настави граматике јесте да се ученицима језик представи и тумачи као систем. Ниједна језичка појава се не изучава изоловано, ван контекста у којем се остварује њена функција.</p> <p>У оквиру вежби слушања, говорења, читања и писања ученици запажају језичке појаве без њиховог именована.</p> <p>Елементарне основе из морфологије ученици стичу уочавајући реч као језичку јединицу између гласа и реченице. Речи се уочавају и обрађују у оквиру реченице.</p> <p>Реченице се уочавају, кад год је то могуће, у оквиру текста. У писању се посебно скреће пажња на то да реченице почињу великим словом и завршавају се тачком, знаком питања или знаком узвика.</p> <p>Правописна правила ученици савладавају путем систематских вежбања .</p> <p>Област Језичка култура обухвата развијање основне писмености ученика, односно усавршавање говорења, слушања, читања и писања. Ове четири програмске подобласти усмерене су на неговање културе говора, писменог изражавања, богаћење речника и, у ширем смислу, на развијање</p>
Исходи учења	

	<p>комуникативних способности ученика. Наставни рад у области Језичка култура реализује се у прожимању са другим областима предмета, као и кроз самосталне наставне јединице.</p> <p>Говорење ученика развија се у разговору у којем их учитељ усмерава да усавршавају своју комуникацију. У вођеном разговору о књижевном тексту или о одређеној теми, ученици одговарају на питања, постављају питања, износе своја мишљења и ставове. У току сваког разговора ученици се подстичу да говоре, односно да износе информације, своја мишљења, именују осећања, уз одабир одговарајућих речи.</p> <p>Изражавање се реализује кроз говорне вежбе уз помоћ датог или заједничког плана.</p> <p>Усмено се препричава краћи текст, део позоришне представе или филма. Врсте причања су: причање о слици или по низу слика (прича у сликама), причање о доживљајима и догађајима. Описују се годишња доба, биљке и животиње, најбољи друг или другарица, чланови породице, кућни љубимци и сл. Ученици се упућују на правилно говорно изражавање.</p> <p>Учење напамет и говорење одабраних текстова или њихових кратких одломака усмерено је на богаћење речника и правилан говор. Говоре се напамет научене одабране песме, уз увођење ученика у правила рецитовања.</p> <p>Сценски се изводе драмски текстови из школске лектире и драматизовани текстови.</p> <p>Богаћење речника у функцији јасног изражавања реализује се кроз коришћење адекватних речи у говору, усвајање и коришћење нових речи, као и проширивање опсега значења у оквиру једне речи. Језичка култура ученика негује се и кроз игровне активности, посебно кроз језичке игре.</p> <p>Слушање је важна активност у комуникацији. Ученици се у разговору упућују да пажљиво и културно слушају саговорнике.</p> <p>Запис по слушању подразумева диктат, којим се вежба и писање.</p> <p>Ученици пишу реченице и краће текстуалне целине. Посебно се води рачуна о индивидуалном приступу ученику, што подразумева подстицање према способностима и могућностима у писању.</p> <p>Ученици писмено одговарају на једноставна питања о сопственом искуству, бићима, предметима, појавама, сликама, као и на питања о књижевном и некњижевном тексту. Осим тога, ученици самостално осмишљавају и пишу реченице о сопственом искуству, бићима, предметима, појавама.</p>				
	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 25%;"></td> <td style="width: 25%; text-align: center;">ИСХОДИ</td> <td style="width: 25%; text-align: center;">НАСТАВНИ САДРЖАЈИ И ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ</td> <td style="width: 25%;"></td> </tr> </table>		ИСХОДИ	НАСТАВНИ САДРЖАЈИ И ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ	
	ИСХОДИ	НАСТАВНИ САДРЖАЈИ И ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ			

	<p>Такође, записују наслов слике или наслове слика у низу и реченице на основу слике или низа слика (прича у сликама).</p> <p>Учење самосталног писања текста почиње спајањем више реченица у целину. Ученици пишу о свом искуству, о доживљају, о слици или по низу слика (прича у сликама). Према својим способностима ученик ће написати две, три повезане реченице или краћи текст.</p> <p>У писању се примењују научена правописна правила која се уче у оквиру области Језик. Правопис се у писању доследно примењује од почетног читања и писања. Ученици се упућују да бирају адекватне речи и да употребљавају нове док пишу.</p> <p>Читање се увежбава на делима школске и домаће лектире, и на другим књижевним и некњижевним текстовима. Посебна пажња треба да је усмерена на читање информативних текстова, према интересовањима ученика и у друштвеном контексту, према препорученим садржајима програма. Практикују се следеће врсте читања: гласно читање (целог текста, штафетно, флексибилно, драмског текста по улогама); тихо читање (у себи). Разумевање текста показује се помоћу подстицаја или питања и исказивањем теме/поенте текста (у складу са предзнањем), као и представљањем кључних делова текста сликом (илустрација текста). Информације у тексту проналазе се вођено (одговарањем на репродуктивна питања ко?, где?, како?, када?) и самостално, без детаљно датих упутстава.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Повратна информација је увремењена, дата током или непосредно након обављања неке активности; она је конкретна, односи се на активности и продукте ученика, а не на његову личност и позитивно је интонирана, односно прво садржи оне елементе који су за похвалу, а тек потом оне које би ученик требало да развија и унапређује. Оно започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на који ће се процењивати његов даљи ток напредовања. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученици се оспособљавају и охрабрују да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.</p>

	Формативно оцењивање: домаћи задаци, прибор, лектира, уредност писања састава, рецитовање, глума, изражајно читање		
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	БРОЈ И НАЗИВ ТЕМЕ/ОБЛАСТ И (Комуникативне функције)	По завршеној теми/области ученици су у стању да у усменој и писменој комуникацији:	Ученици у усменој и писменој комуникацији уче и увежбавају:
	1. Starter unit Уводна тема Описивање себе и других; описивање појава; изражавање припадања и посе-довања.	- разумеју једноставније текстове којим се описују чланови породице, живот у школи и школски простор; - опишу чланове породице, живот у школи и школски простор једноставнијим језичким средствима; - разумеју и формулишу једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; - питају и саопште шта неко има/нема и чије је нешто; - разумеју сличности и разлике у интересовањима и школском животу деце у земљама циљне културе и код нас.	Речи и изразе који се односе на теме Present Simple – to Saxon Genitive Have got Possessive adjectives There is/are Question words кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.

	<p>2. My time Моје време Изражавање допадања и недопадања; изражавање интересовања и свакодневних радњи у садашњости; изрицање дозвола и забрана; изношење предлога и позива на заједничку активност и реаговање на њих</p>	<p>- разумеју једноставније текстове који се односе на изражавање допадања и недопадања; размене информације које се односе на допадање и недопадање; -разумеју једноставније текстове којима се изражавају интересовања и описују сталне, уобичајене радње у садашњости; размене информације које се доносе на дату комуникативну ситуацију; опишу своја интересовања и сталне и уобичајене активности у неколико једноставнијих везаних исказа; - разумеју једноствено исказане дозволе и забране и реагују на њих; формулишу дозволе и забране једноставнијим језички средствима; - разумеју једноставније исказе који се односе на предлоге и позиве на заједничку активност и реагују на њих; упуте предлоге и позиве на заједничку активност; - разумеју и описују сличности и разлике у начину разоноде у земљама циљне културе и код нас.</p>	<p>Речи и изразе који се односе на тему Like/love/don't mind/hate+gerund The Present Simple Tense – all forms + adverbs of frequency Ban/let/allow Suggestions; кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.</p>	
--	---	--	--	--

	<p>3. Communication Комуникација Описивање догађаја у садашњости; исказивање чуђења, извињења и реаговање на њих; исказивање планова и предлога.</p>	<p>- разумеју једноставније текстове којима се описују тренутне радње у садашњости; размене информације које се доносе на дату комуникативну ситуацију; - разумеју и правилно користе емоције и емотиконе; - разумеју и упућују једноставно исказана чуђења, извињења и реагују на њих; - разумеју, упућују и реагују на предлоге исказане једноставнијим језичким средствима; - разумеју и саопштавају једноставно исказане планове; - спроведу истраживање, сумирају и саопште резултате истраживања о слушању музике на енглеском језику; - напишу блог о свакодневним и тренутним радњама у садашњости, интересовањима и хобијима, користећи једноставна језичка средства; - разумеју и поштују правила учтиве комуникације у циљној култури.</p>	<p>Речи и изразе који се односе на тему The Present Continuous Tense The Present Simple vs The Present Continuous Speaking on the phone Expressing surprise Making plans кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.</p>	
	<p>4. The past Прошлост Описивање радњи у прошлости.</p>	<p>- разумеју једноставније текстове у којима се описују искуства и догађаји из прошлости; размене појединачне и/или неколико везаних информација у низу о догађајима из прошлости; опишу у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; опишу неки историјски догађај, историјску личност и сл. - разумеју повезаност прошлости и садашњости.</p>	<p>Речи и изразе који се односе на тему; The Past Simple Tense-to be The Past Simple Tense (regular and irregular verbs) – Used to кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.</p>	

	<p>5. In the picture На слици Описивање радњи у прошлости; описивање појава, радњи, стања и збивања; изражавање захвалности и интересовања.</p>	<p>- разумеју једноставније текстове у којима се описују искуства и догађаји из прошлости; размене појединачне и/или неколико везаних информација у низу о догађајима из прошлости; опишу у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; - разумеју једноставне текстове у којима се описују радње, стања и збивања; опишу појаве, радње, стања и збивања; - разумеју једноставније исказе којима се изражава захвалност интересовања за тему и реагују на њих; изражавају захвалност и интересовање за тему користећи једноставна језичка средства. - разумеју повезаност прошлости и садашњости.</p>	<p>Речи и изразе који се односе на тему The Past Continuous Tense Past Continuous vs Past Simple Adjectives and adverbs Showing interest and gratitude кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.</p>	
	<p>6. Achieve Постигни Изражавања бројева и количина; описивање бића, предмета и места; изражавања способности у садашњости и прошлости; изношење предлога и савета.</p>	<p>- разумеју једноставније изразе који се односе на бројеве и количине; размене информације које се односе на број и количину нечега; - разумеју једноставније описе бића, предмета и места; упореде и опишу бића, предмете и места користећи једноставнија језичка средства; - разумеју једноставнији текст који се односи на изражавања способности у садашњости и прошлости; размене информације у вези са способностима у садашњости и прошлости; саопште способности у садашњости и прошлости користећи једноставнија језичка средства; - разумеју једноставније исказе којима се износе предлози или савети и реагују на њих; упуте једноставније предлоге и савете; - разумеју и опишу познату личност из циљне културе.</p>	<p>Речи и изразе који се односе на тему Numbers and quantities Comparative and superlative adjectives as...as, not so/as...as- Adjectives ending in -ed/-ing Can/Could for ability Suggestions and advice кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.</p>	

	<p>7. Survival +Zero Conditional and Have to Опстанак Описивање способности, будућих радњи, одлука, претпоставки и предвиђања; изрицање правила, обавеза, савета и упутстава.</p>	<p>- разумеју једноставнији текст који се односи на описивање способности, будућих радњи, одлука, претпоставки, предвиђања; размене и саопште информације у вези са својим и туђим способностима, будућим радњама, одлукама, претпоставкама и предвиђањима користећи једносатванија језичка средства; - разумеју једноставније формулисана правила, обавезе, савете и упутства и реагују на њих; формулишу једноставнија правила, обавезе, савете и упутства; - разумеју и опишу сличности и разлике у природним лепотама у циљној култури и код нас.</p>	<p>Речи и изразе који се односе на тему Ability Future Simple First Conditional Must, have to, don't have to, should, Instructuons- кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.</p>	
	<p>8. Music Музика Изражавање мишљења, предвиђања, планова и намера; описивање личности.</p>	<p>- разумеју једноставнији опис људи; упореде и опишу људе користећи једноставнија језичка средства; - разумеју једноставне исказе који се односе на изражавање мишљења; размењују и формулишу једноставне исказе којима се изражава мишљење; - разумеју једноставне текстове којима се описују радње у прошлости; размене информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; опишу радње из прошлости у неколико везаних исказа; - описују познату личност из земље циљне културе (Аустралије).</p>	<p>Речи и изразе који се односе на тему The Past Simple Tense – negative & questions) кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.</p>	
	<p>9. Scary Застрашујуће Описивање догађаја и искустава у прошлости.</p>	<p>- разумеју једноставније текстове којима се описују радње и искуства у прошлости; размене информације које се доносе на дату комуникативну ситуацију; опишу радње и искуства из прошлости у неколико везаних исказа; - разумеју и опишу сличности и разлике у популарним спортовима у циљној култури и код нас.</p>	<p>Речи и изразе који се односе на тему Present Perfect Simple кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.</p>	
<p>Образовни стандарди</p>	<p>Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.</p>			

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА ПСТ.1.1.1. Разуме фреквентне речи и једноставне изразе у јасно контекстуализованом и спором говору. ПСТ.1.1.2. Разуме једноставне поруке и питања која се односе на једноставне информације и непосредно окружење. ПСТ.1.1.3. Разуме кратка, једноставна, разговетно и споро изговорена упутства. ПСТ.1.1.4. Разуме кратка саопштења и питања која се односе на познате/блиске теме. ПСТ.1.1.5. Разуме предмет једноставног разговора других лица о познатим/блиским темама (нпр. личне и породичне ствари, непосредно окружење) уколико се говори споро и разговетно. ПСТ.1.1.6. Разуме појединачне речи и једноставне изразе из текстова савремене музике. РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА ПСТ.1.1.7. Разуме кратке поруке које се односе на једноставне информације и непосредно окружење (нпр. писма, мејлови итд.). ПСТ.1.1.8. Разуме кратка, појединачна упутства која се тичу његових непосредних потреба, уколико укључују визуелне елементе. ПСТ.1.1.9. Разуме општи смисао и најважније информације у једноставним врстама текстова (кратке приче, извештаји, огласи, временске прогнозе и сл.) уз одговарајуће илустративне елементе. УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ ПСТ.1.1.10. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи једноставна језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника (нпр. ко је, одакле је, чиме се бави итд.). ПСТ.1.1.11. Уз дуже паузе и уз помоћ саговорника, саопштава основне информације о себи и свом непосредном окружењу, тражи одређени предмет, користећи кратке једноставне исказе. ПСТ.1.1.12. Уз дуже паузе, описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности користећи најједноставнија језичка средства. ПСТ.1.1.13. Поставља једноставна питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника. ПСТ.1.1.14. Поставља и одговара на питања која се односе на изражавање допадања и недопадања, слагања и неслагања користећи једноставна језичка средства. ПСТ.1.1.15. Формулише молбе и извињења. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ПСТ.1.1.16. Пише једноставне податке о себи и лицима из блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама. ПСТ.1.1.17. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама. ПСТ.1.1.18. Писаним путем доставља/тражи основне информације о себи/другима. ПСТ.1.1.19. Пише кратке и једноставне поруке (нпр. СМС, имејл, објаве на друштвеним мрежама) у којима се захваљује, извињава или нешто честита. ПСТ.1.1.20. Повезује неколико кратких исказа у кратак, везани текст о блиским темама. МЕДИЈАЦИЈА ПСТ.1.1.21. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...). ПСТ.1.1.22. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику. ПСТ.1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику. 2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПСТ.1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну). ПСТ.1.2.2. Правилно записује познату лексику. ПСТ.1.2.3. Познаје и користи ограничен број фреквентних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог репертоара језичких средстава. ПСТ.1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности. 3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА ПСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода). ПСТ.1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински. ПСТ.1.3.3. Познаје најзначајније историјске догађаје циљних култура. ПСТ.1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање. ПСТ.1.3.5. Познаје неколико најпознатијих културних остварења циљних култура; наводи и описује на матерњем језику неколико локација циљних култура за које показује интересовање.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА ПСТ.2.1.1. Разуме краће низове (2-3) саопштења, упутстава, молби који се односе на његове потребе и интересовања. ПСТ.2.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са)говорника о блиским и познатим темама, уколико се говори разговетно и умереним темпом. ПСТ.2.1.3. Разуме основни смисао и главне информације спорних, јасно артикулисаних монолошких излагања и прича о познатим и узрасно адекватним темама, уз одговарајућу визуелну подршку, паузе и понављања. ПСТ.2.1.4. Разуме основни смисао и главне информације из подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим и узрасно адекватним темама, уколико се говори споро и разговетно. ПСТ.2.1.5. Разуме општи смисао и фреквентне фразе и изразе једноставнијих текстова из савремене музике. **РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА** ПСТ.2.1.6. Разуме општи смисао и главне информације у краћим порукама, писмима, мејловима о блиским темама. ПСТ.2.1.7. Разуме краће низове (2-3) упутстава која се тичу његових непосредних потреба (нпр. оријентација у простору, употреба уређаја и апарата, правила игре и сл.), праћених визуелним елементима. ПСТ.2.1.8. Разуме општи смисао и главне информације у краћим текстовима, различитих врста и једноставне садржине, са интернета или других писаних медија, о познатим и узрасно адекватним темама. ПСТ.2.1.9. Разуме општи смисао једноставних књижевних текстова прилагођених узрасту и интересовањима. ПСТ.2.1.10. Разуме општи смисао и једноставније формулације у текстовима савремене музике. ПСТ.2.1.11. Разуме смисао једноставних рекламних порука уколико не садрже игру речи или неко конотативно/скривено/метафорично значење. **УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ** ПСТ.2.1.12. Успева да поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме. ПСТ.2.1.13. Уз краће паузе и минималну помоћ саговорника, размењује информације, тражи одређени предмет, објашњење, услугу, повезујући неколико краћих исказа у смислену целину. ПСТ.2.1.14. Уз краће паузе, описује себе и своје непосредно окружење, свакодневне активности, искуства из прошлости користећи једноставна језичка средства. ПСТ.2.1.15. Поставља и одговара на 2-3 повезана питања, о познатим темама, у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз одговарајућу помоћ саговорника и понављање. ПСТ.2.1.16. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање и једноставним језичким средствима даје кратко објашњење. ПСТ.2.1.17. Размењује основне информације о плановима и обавезама. ПСТ.2.1.18. Једноставним језичким средствима пореди људе, ствари и појаве. ПСТ.2.1.19. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ вербалним и невербалним средствима. **ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ** ПСТ.2.1.20. Писаним путем доставља/тражи или преноси детаљније информације, обавештења или податке о себи и другима. ПСТ.2.1.21. Пише једноставна лична писма, поруке, мејлове у којима се са пријатељима и познаницима договара о активностима или одговара на питања. ПСТ.2.1.22. Саставља краће текстове о себи, својој породици и непосредном окружењу. ПСТ.2.1.23. Описује искуства, активности и догађаје из прошлости користећи једноставније језичке структуре и увежбану лексику. **МЕДИЈАЦИЈА** ПСТ.2.1.24. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао и појединачне информације краћих и једноставнијих писаних текстова опште информативне природе. ПСТ.2.1.25. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа. ПСТ.2.1.26. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег писаног текста. ПСТ.2.1.27. На страном језику саопштава туристима најједноставније информације које су тражили од трећег лица (назив улице, број линије у градском саобраћају, цену). **2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА** ПСТ.2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина). ПСТ.2.2.2. Правилно записује фреквентне и увежбане речи, познаје и примењује одређени број основних правописних правила. ПСТ.2.2.3. Познаје и користи једноставније граматичке елементе и конструкције. ПСТ.2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба. **3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА** ПСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода). ПСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.). ПСТ.2.3.3. Препознаје најкритичније образце понашања који су непримерени/неприкладни у контексту циљних култура. ПСТ.2.3.4. Препознаје

	<p>најчешће стереотипе у вези са својом и циљним културама. ПСТ.2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински. ПСТ.2.3.6. Познаје животне услове који владају у појединим екосистемима света (клима, географске одлике и сл.) где се користи страни језик. ПСТ.2.3.7. Препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости циљних култура. ПСТ.2.3.8. Представља и укратко описује на циљном језику неколико познатих личности и појава из циљних култура, као и оне за које показује интересовање.</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>Вештина комуникације, вештина сарадње, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, компетенција за учење, одговорно учење у демократском друштву, естетичка компетенција, одговоран однос према околина, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, одговоран однос према здрављу, решавање проблема.</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Планирање наставе и учења</p> <p>Како су исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, за сваку наставну тему у оперативним плановима су издвојени по наставним темама. Исходи су дефинисани такође и у фази планирања и припреме часа, имајући у виду ниво постигнућа ученика. Посебно с дефинисани су исходи које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.</p> <p>Имајући у виду да се исходи разликују, и да се неки могу лакше и брже остварити, а за друге исходе је потребно више времена, различитих активности и начина рада при планирању наставе и учења уџбеник се користи селективно и у складу са предвиђеним исходима. Осим уџбеника у настави се користи и радна свеска као и пратећи дигитални садржаји, ПП презентације, квизови и други садржаји на интернету на које наставник упућује ученике.</p> <p>Остваривање наставе и учења</p> <p>Програм наставе и учења је усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Зато се користе активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:</p> <ul style="list-style-type: none"> – циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; – говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; – наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе (стога ако има потребе даје додатно објашњење на српском језику); – знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник; – са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији па се садржаји реализују поступно кроз: <ul style="list-style-type: none"> - фронтални - индивидуални - групни - рад у пару <p>са усмереношћу на интегративни, тематски приступ у коме се тема посматра интегративно, из различитих углова</p> <ul style="list-style-type: none"> – наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа; – сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом,

користећи и граматичка објашњена, корелацију са српским језиком, али без оптерећивања ученика непотребном теоријом. Комуникативно-интерактивни приступ укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- учбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала; као што су дигитални садржаји, илустрације, слике, интернет садржај, као и наставни материјали које ученици сами израђују (ПП презентације, панои...) и по потреби Тимс платформа;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан (променити распоред седења за одређену активност, реализовати час у летњој учионици...);
- остварује се корелација са другим наставним предметима;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа ће се динамично смењивати технике/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.). Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.). Мануелне активности (израда паноя, презентација и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.). Игре примерене узрасту (вешалица, игра меморије, асоцијације...). Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...). Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова. Разумевање писаног језика:

- препознавање везе између група слова и гласова;
- одговарање на једноставна питања.
- израда честитки ;

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

Наставник ће развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина. Методе које се користе при увежбавању језичких вештина су : дијалогска, монолошка, метода писаних радова, вербална, текстуална, илустративно-демонстративна као и активна настава (нпр. Мапе ума). При припреми часова ће водити рачуна и о особеностима појединих одељења или ученика, као и њиховим предзнањима

Слушање

Посебно је важно следеће:

	<ul style="list-style-type: none"> – кад је могуће користите видео а не аудио записе јер већина ученика тако лакше разуме текст који слуша – ако је дужи текст обавезно ће да ученици поново чују; – ако је говор бржи или постоји одступање од стандардног говора наставник може прочитати текст; – ако је непозната тема ученике ће упознати са истом пре слушања. <p>Говор</p> <p>Интеракција ће се реализовати кроз низ активности, на пример:</p> <ul style="list-style-type: none"> – размену информација, – спонтану конверзацију, – неформалну или формалну дискусију, – интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Код формативног оцењивања током године наставник ће пратити постигнућа ученика различитим инструментима (самоевалуација, учешће у приредбама, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (усмено одговарање, рад на часу) Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа наставник ће водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања је и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (слушање и говор), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања начини провере и оцењивања су познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Оцењује се тј. вреднује усмено испитивање, вођење ученичког портфолија, тестови знања, разговор, посматрање ангажованости на часу, ученички радови и продукти ученичких активности, домаћи задаци, илустрације, рад на тексту, препричавање, пројекти, драматизација, тематске дискусије, продукти групних и тимских радова.</p>

Обавезни предмет: Математика	Разред: први
<p>Циљ учења предмета је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.</p>	
Исходи учења	<p>По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - одреди међусобни положај предмета и бића и њихов положај у односу на тло; - упореди предмете и бића по величини; - уочи и именује геометријске облике предмета из непосредне околине; - именује геометријска тела и фигуре; - групише предмете и бића са заједничким својством; - сложи/разложи фигуру која се састоји од познатих облика; - разликује: криву, праву, изломљену, затворену и отворену линију; - црта праву линију и дуж помоћу лењира; - броји унапред и уназад и са прескоком; - прочита, запише, упореди и уреди бројеве прве стотине и прикаже их на бројевној правој; - користи редне бројеве; - разликује парне и непарне бројеве, одреди највећи и најмањи број, претходника и следбеника; - користи појмове: сабирак, збир, умањеник, умањилац, разлика; - сабира и одузима два једноцифрена броја не записујући поступак; - сабира и одузима до 100 без прелаза преко десетице; - растави број на сабирке и примени замену места и здруживање сабирака ради лакшег рачунања; - реши текстуални задатак са једном операцијом; - разликује новчане апоене до 100 динара и упореди њихову вредност; - уочи правило и одреди следећи члан започетог низа; - прочита и користи податке са једноставнијег стубичног и сликовног дијаграма или табеле; - измери дужину задатом, нестандардном јединицом мере; - преслика тачке и фигуре у квадратној мрежи на основу задатог упутства
	<ul style="list-style-type: none"> - одређивање међусобног положаја бића и предмета и њиховог положаја у односу на тло - упоређивање бића и предмета по величини - именоване геометријских тела и фигура

<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<ul style="list-style-type: none"> - груписање тела и бића са заједничким својством - разликовање криве, праве, изломљене, затворене и отворене линије - читање, записивање и упоређивање и уређивање бројева прве стотине и приказивање на бројевној правој - коришћење редних бројева - разликовање парних и непарних бројева, одређивање највећег и најмањег броја, претходника и следбеника - коришћење појмва: сабирак, збир, умањеник, умањилац, разлика - сабирање и одузимање до 100 без прелаза преко десетице - решавање текстуалних задатака са једном операцијом - разликовање новчаних апоена до 100 динара и упоређивање њихове вредности - мерење дужине задатом, нестандартном јединицом мере
<p>Образовни стандарди</p>	<p>ОСНОВНИ НИВО</p> <p>1МА.1.1.1. зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по величини и да прикаже број на датој бројевној полуправој</p> <p>1МА.1.1.2. рачуна вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру првестотине</p> <p>1МА.1.1.4. уме да на основу текста правилно постави израз са једном рачунском операцијом</p> <p>1МА.1.2.1. уме да именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник,</p> <p>1МА.1.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у једноставним ситуацијама</p> <p>СРЕДЊИ НИВО</p> <p>1МА.2.1.1. уме да примени својства природних бројева (паран, непаран, највенајмањи, претходни, следећи број) и разуме декадни бројни систем</p> <p>1МА.2.1.2. уме да одреди десетицу, најближу датом броју</p> <p>1МА.2.1.3. сабира и одузима, рачуна вредност израза</p> <p>1МА.2.1.4. рачуна вредност израза с највише две операције</p> <p>1МА.2.2.1. уочава међусобне односе геометријских објеката у равни</p> <p>1МА.2.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у сложенији ситуацијама</p> <p>НАПРЕДНИ НИВО</p> <p>1МА.3.1.1. уме да примени својства природних бројева у решавању проблемских задатака</p>

	<p>1MA.3.1.2. зна својства операција сабирања и одузимања и уме да их примени.</p> <p>1MA.3.1.4. уме да решава сложеније проблемске задатке дате у текстуалној форми</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ul style="list-style-type: none"> - вештина комуникације - компетенције за целоживотно учење - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - вештина сарадње
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Садржаји програма предмета математике представљају основу за остваривање исхода, јер је њима обухваћено све оно што ученик треба да изгради на нивоу знања.</p> <p>Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче, организује и усмерава активност ученика. Ученици се упућују да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака.</p> <p>На часовима се комбинују различите методе и облици рада, што доприноси већој ефикасности наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и функционалнијом.</p> <p>ГЕОМЕТРИЈА</p> <p>Развој опажања простора подразумева уочавање предмета и бића у окружењу и њихових међусобних односа. Основу сазнања чини посматрање и класификација облика на основу уочених особина. Међусобни односи предмета у простору исказани просторним релацијама изграђују се посматрањем различитих предмета у простору, манипулисањем објектима (практична просторна оријентација), именовањем и мисаоним издвајањем уочених односа.</p> <p>Поређење/процена се врши „одока” или упоређивањем реалних предмета.</p> <p>Ученици упознају геометријска тела и фигуре. На почетку се уводе облици који су ученицима тог узраста најближи и познати из свакодневног живота: облик лопте и коцке, затим квадрата и ваљка, и на крају пирамиде и купе. Користе се чигледна наставна средства: играчке, предмети који се налазе у</p>

учионици и слично (нпр. лопта и коцка за игру, гумица, сунђер, креда, фломастер). Уочавањем страна тродимензионалних предмета уводе се облици квадрата, правоугаоника, круга и троугла. Оваквим приступом, ученици прво упознају облике који су им блиски и познати, који се налазе у њиховом окружењу и постепено се, као делови претходно упознатих облика, уводе нови облици.

Корити се и практична манипулација (моделовање, сецкање, лепљење, преклапање фигура) и активности цртања геометријских фигура коришћењем шаблона (нпр. лењир са геометријским облицима) и слободном руком помоћу квадратне или тачкасте мреже.

Праве и криве линије уводесе као линије којима су оивичени уведени геометријски облици, а затим ссе проширују на појмове отворене и затворене криве линије и изломљене линије. Тачка се уводи као пресек две линије, а дуж као део праве линије ограничен са две тачке. За обележавање тачака користе се слова А, Е, О, Т, М и Ј. Ученици уче да разликују и цртају криву, праву, изломљену, затворену и отворену линију, уоче унутрашњу и спољашњу област ограничену затвореном линијом.

Као модел за праве и криве линије (отворене и затворене) користе се канап или конач. Нпр. затезањем канапа добијамо модел праве линије, а спајањем крајева канапа модел затворене криве линије. Кад укрстимо два конца или канапа, добијамо тачку.

БРОЈЕВИ

Израђивање појма броја обухвата: визуелну представу, визуелну кореспонденцију једнакобројних колекција објеката, пребројавање, цифарски запис. Број до кога се долази пребројавањем визуализује се на различите начине (скуповно, дијаграмима, бројевним сликама, на бројевној правој) чиме се продубљује разумевање структуре броја. На почетку је значајна манипулација очигледним средствима (жетонима, штапићима, картицама, прстима). Бројеви се упознају у блоковима: до 5 (укључујући 0), прва десетица, друга десетица, прва стотина.

Формирање појма бројевног низа и место броја у бројевном низу развија се кроз активност пребројавања објеката и бића (конкретних или сликовних представа), бројања унапред и уназад, секвенцијално, у задатим интервалима, визуелизацијом на бројевној правој.

Пребројавање елемената се искоришћава и за постепено упознавање ученика са мерењем запремине течности, без увођења стандардних јединица мере.

Сабирање и одузимање везују се за примере који се могу моделовати као пар дисјунктних скупова. Када су дати бројеви елемената тих скупова, а тражи се број елемената њихове уније, говоримо о задатку сабирања који прати ту схему. Када је дат број елемената уније и једног од подскупова, а тражи се број елемената другог од њих, кажемо да је то задатак одузимања који прати ту схему. Визуелно представљање сабирања на бројевној правој (добројавање, односно одбројавање), бројевним дијаграмима и бројевним сликама подстиче разумевање појмова сабирања и одузимања након чега се увежбава сабирање и одузимање у блоковима бројева.

Разматрају се и случајеви у којима је један од сабирака непознат број. На основу добро савладане таблице сабирања и одузимања ученици откривају непознати сабирак, умањилац, а затим и примере где је непознат умањеник.

Правила замене места сабирака и здруживање сабирака уводе се пре обраде бројева друге десетице јер се користе при извођењу сабирања у блоку до 20. За илустрацију правила користе се очигледна средства као и визуелни приказ. При обради сабирања и одузимања у блоку бројева до 20 упознају се случајеви са и без преласка десетице ($11 + 2$, $8 + 3$, $16 - 4$, $12 - 5$).

Сабирање и одузимање до 100 обухвата: сабирање и одузимање десетица, сабирање и одузимање десетица и јединица ($24 + 5$, $29 - 7$), сабирање и одузимање двоцифреног броја и вишеструке десетице ($57 + 30$, $57 - 30$), као и сабирање и одузимање двоцифрених бројева без преласка ($32 + 43$, $23 + 47$, $84 - 31$). Поступци се заснивају на већ упознатим поступцима у блоку бројева до 20.

Математички садржај се повезују са садржајима и активностима других предмета као и животним ситуацијама.

Комбинаторни задаци или задаци одређивања следећег члана низа посебно су подстицајни за развој математичко логичког мишљења. Решавање проблемских задатака веома је важан сегмент наставе, јер омогућава повезивање и примену математичких знања у реалистичним ситуацијама. Моделовање

	<p>проблема у математички запис, уз коришћење графичког приказа, омогућава ученицима да немеханички приступају задацима.</p> <p>У оквиру ове теме, ученици упознају и кованице и папирне новчанице (до 100 динара), што представља почетак оспособљавања за коришћење новца у свакодневном животу. Увођење новчаних апоена прати увођење блокова бројева: до 10, до 20 и до 100. Задаци са новцем из свакодневног живота помажу да се, поред исхода који се односе на новац, остваре и исходи који се односе на природне бројеве.</p> <p>МЕРЕЊЕ И МЕРЕ</p> <p>У оквиру ове теме, кроз практичне активности ученици се упознају са концептом мерења, без увођења стандардних јединица мере. Ове активности обухватају мерење различитих предмета истом јединицом мере (нпр. сламком, спајалицом, корацама) и мерење једног предмета коришћењем различитих јединица мере. На овом нивоу, ученици уче да: измере задате дужине надовезивањем и пребројавањем јединичних мера, прикажу резултате мерења (табелом или дијаграмом) и упореде дужине.</p> <p>Решавају се задаци пресликавања (померања) тачке или фигуре у квадратној мрежи, на пример: 1) померање тачака или дужи у одређеном смеру (налево, надесно, нагоре, надоле) за дату дужину (нпр. две дужине квадрата); 2) ротирање фигуре на слици из усправног у водоравни положај и обрнуто (без употребе термина ротирање). Оваквим задацима се повезују знања о облицима, дужима и мерењу.</p> <p>Одређени број часова на крају школске године одваја се за систематизацију и повезивање градива. На овим часовима се задају текстуални, проблемски задаци, задаци са геометријским приказом аритметичких задатака, текстуални задаци у којима су дати и подаци који нису битни за решавање задатка, логички задаци са одричним реченицама. Циљ оваквих часова је да се утврди и повеже градиво, да се код ученика развија способност решавања проблема и логичко-комбинаторно мишљење.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Повратна информација је увременена, дата током или непосредно након обављања неке активности; она је конкретна, односи се на активности и продукте ученика, а не на његову личност и позитивно је интонирана, односно прво садржи оне елементе који су за похвалу, а тек</p>

	<p>потом оне које би ученик требало да развија и унапређује. Оно започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на који ће се процењивати његов даљи ток напредовања. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученици се оспособљавају и охрабрују да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.</p> <p>Формативно оцењивање: домаћи задаци, вежбе од 10 до 15 минута, рад на часу, прибор, прављење модела геометријских тела</p>
--	--

Обавезни предмет: Свет око нас	Разред: први
<p>Циљ учења предмета јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.</p>	
Исходи учења	<p>По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препозна и исказе радост, страх, тугу и бес уважавајући себе и друге; - правовремено и примерено ситуацији исказе своје основне животне потребе за храном, водом и одласком у тоалет; - се понаша тако да уважава различитости својих вршњака и других људи; - придржава се договорених правила понашања у школи и прихвата последице ако их прекрши; - сарађује са вршњацима у заједничким активностима; - одржава личну хигијену и адекватно се одева у циљу очувања здравља; - чува своју, школску и имовину других; - прати инструкције одраслих у опасним ситуацијама: поплава, земљотрес, пожар; - својим речима опише пример неке опасне ситуације из свог непосредног окружења; - примењује правила безбедног понашања на путу од куће до школе приликом кретања улицом са и без тротоара и преласка улице; - снађе се у простору помоћу просторних одредница: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичних објеката; - одреди време својих активности помоћу временских одредница: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра; - посматрањем и опицавањем предмета одреди својства материјала: тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво- глатко;

	<ul style="list-style-type: none"> - учествује у извођењу једноставних огледа којима испитује природне феномене; - разликује природу од производа људског рада на примерима из непосредног окружења; - препознаје облике појављивања воде у непосредном окружењу: потоци, реке, баре, језера; - препознаје изглед земљишта у непосредном окружењу: равница, брдо, планина; - идентификује биљке и животиње из непосредног окружења на основу њиховог спољашњег изгледа; - уочава разноврсност биљака и животиња на основу спољашњег изгледа; - препознаје главу, труп, руке и ноге као делове тела и њихову улогу у његовом свакодневном животу; - препознаје улогу чула вида, слуха, мириса, укуса и додира у његовом свакодневном функционисању и сазнавању окружења; - штеди воду и одлаже отпад на предвиђена места; - се понаша тако да не угрожава биљке и животиње у непосредном окружењу; - повезује резултате учења и рада са уложеним трудом.
<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<ul style="list-style-type: none"> - препознавање и исказивање радости, страха, туге, беса уважавајући себе и друге - исказивање основних животних потреба за храном, водом и оласком у тоалет - придржавање договорених правила понашања у школи и прихватање последице ако их прекрши - одржавање личне хигијене и адекватно одевање у циљу одржања здравља - праћење инструкција одраслих у опасним ситуацијама: поплава, земљотрес, пожар - примењивање правила безбедног понашања на путу од куће до школе приликом кретања улицом са и без тротоара и преласка улице; - посматрањем и опипавањем предмета одређивање својства материјала: тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво- глатко; - разликовање природе од производа људског рада на примерима из непосредног окружења; - препознавање облике појављивања воде у непосредном окружењу: потоци, реке, баре, језера; - препознавање изглед земљишта у непосредном окружењу: равница, брдо, планина; - уочавање разноврсности биљака и животиња на основу спољашњег изгледа; - препознавање улоге чула вида, слуха, мириса, укуса и додира у његовом свакодневном функционисању и сазнавању окружења; - штедња воде и одлагање отпада на предвиђена места;
<p>Образовни стандарди</p>	<p>ОСНОВНИ НИВО 1ПД.1.1.1. прави разлику између природе и производа људског рада 1ПД.1.1.2. зна ко и шта чини живу и неживу природу</p>

1ПД.1.1.4. уме да класификује жива бића према једном од следећих критеријума: изгледу, начину исхране, кретања и размножавања

1ПД.1.1.5. препознаје и именује делове тела живих бића

1ПД.1.2.3. разликује повољно и неповољно деловање човека по очување природе

1ПД.1.3.1. зна основна својства воде, ваздуха и земљишта

1ПД. 1.3.4. зна основна својства материјала: тврдоћа, еластичност, густина, растворљивост, провидност, намагнетисаност

1ПД. 1.3.5. зна да својства материјала одређују и препознаје примере у свом окружењу

1ПД. 1.3.6. зна промене материјала које настају због промене температуре. Услед механичког утицаја и деловања воде и ваздуха

1ПД.1.4.1. уме да препозна кретање тела у различитим појавама

1ПД.1.4.2. зна помоћу чега се људи оријентишу у простору: лева и десна страна, стране света, адреса, карактеристични објекти

1ПД.1.4.4. зна јединице за мерење времена: дан, недеља, месец, година, деценија и век

1ПД.1.4.5. уме да прочита тражене информације са часовника и календара

1ПД.1.5.1. зна које друштвене групе постоје и ко су њихови чланови

1ПД.1.5.2. зна основна правила понашања у породици, школи и насељу

1ПД.1.5.4. зна који су главни извори опасности по здравље и живот људи и основне мере заштите

1ПД.1.5.5. зна поступке за очување и унапређивање људског здравља

СРЕДЊИ НИВО

1ПД.2.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на очигледним примерима

1ПД.2.1.2. зна основне разлике између биљака, животиња и људи

1 ПД.2.1.4. зна улогу основних делова живих бића

1ПД.2.1.5. разуме повезаност услова живота и живих бића у станишту

1 ПД.2.1.6. разуме међусобну зависност живих бића у животно јзаједници

1ПД.2.2.3. зна основне мере заштите живе и неживе природе као природних ресурса

1ПД.2.2.4. зна шта је добробит животиња и поступке којима се она штити

1ПД.2.3.1. зна сложенија својства воде и ваздуха: агрегатно стање и кретање

1ПД.2.5.1. зна које су улоге различитих друштвених група и њихових чланова

1ПД.2.5.2. зна која су права и обавезе чланова у различитим друштвеним групама

НАПРЕДНИ НИВО

1ПД.3.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на мање очигледним примерима

<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ul style="list-style-type: none"> - компетенција за целоживотно учење - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - вештина сарадње - вештина за живот у демократском друштву - брига за здравље - еколошка компетенција
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Програм предмета Свет око нас се заснива на завичајном принципу.</p> <p>Завичајни принцип (принцип животне близине) одређује просторну и временску блискост природних и друштвених појава и процеса и као такав представља једну од суштинских одлика овог предмета. У првом разреду се креће од просторно и временски најближих феномена за ученика.</p> <p>Основна интенција наставе Света око нас усмерена је на развој интелектуалних, психофизичких, когнитивно-конативних и социјално-афективних сфера личности ученика, што се одражава у наведеном циљу за крај циклуса и датим предметним исходима.</p> <p>Ученици се оспособљавају да самостално истражују и анализирају природне и друштвене појаве и процесе. У зависности од исхода који се жели остварити, учитељ их подстиче на различите врсте активности које ангажују како поједина чула, тако и више чула паралелно. Учење се не завршава на чулним утисцима, већ се наставља уопштавањем ученог кроз описивање, поређење, формулисање закључака итд.</p> <p>ЈА И ДРУГИ</p> <p>У оквиру теме Ја и други налазе се садржаји интердисциплинарног карактера који се односе на ученика као друштвено биће, његова права и обавезе у окружењу и друштвеним групама којима припада (породица, школа, вршњаци). Без обзира о којим друштвеним групама је реч, на адекватним и ученицима блиским примерима, указује се на дуализам права и обавеза ученика. Када се говори о основним животним потребама, ту се првенствено мисли на физиолошке потребе заједничке за све људе, као и на одређена правила понашања која омогућавају задовољавање тих потреба. Размишљање и дискусија не само о својим потребама већ и уважавање потреба и осећања других, такође, представља једну од</p>

суштински важних васпитних компоненти предмета. У оквиру ове теме налазе се и садржаји који се односе на здравље и безбедност. Овде је акценат на развијању навика здравог живљења и оспособљавање ученика да препознају и адекватно реагују у потенцијално опасним ситуацијама по њихово здравље и живот. Посебна пажња у овом сегменту обраћа се на безбедност ученика у саобраћају, првенствено на оспособљавање ученика за безбедно кретање од куће до школе.

ОРИЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ И ВРЕМЕНУ

Кретање и сналажење у простору и времену у оквиру теме Оријентација у простору и времену од кључног су значаја у првом разреду. Опажање односа у простору и времену (са налажењем референтног ослонаца), овладање одговарајућим појмовима и њихова адекватна употреба у различитим активностима ван школе и у школи представљају основ учења и један од основних ослонаца сазнајном развоју ученика, најочигледније видљив за развој сложенијих појмова у настави географије, историје и физике у старијим разредима. Садржаји у оквиру ове теме, о којима ученици имају непосредно искуство, само су препоручени. Садржаје који се односе на кретање и сналажење у простору коришћењем просторних одредница (напред-назад, лево-десно, горе-доле) и карактеристичних објеката практично се истражују, како у учионици тако и ван ње. Сналажење у времену конципирано је тако да се полази од основних, временски ближих појмова (делови дана; сада, пре, после; прекјуче, јуче, данас, сутра, прекосутра; дани у недељи) који су потребни ученику за планирање и реализовање свакодневних активности. Важно је код ученика освестити цикличност у смењивању наведених временских одредница – смена: обданице и ноћи, делова дана и дана у седмици.

РАЗНОВРСНОСТ ПРИРОДЕ

Област под називом Разноврсност природе односи се на елементе и узајамно дејство живе и неживе природе. Појмови који се односе на живи свет надограђују се постепено, од препознавања и именовања биљака и животиња које су карактеристичне за непосредно окружење ученика, преко класификација које су базиране на спољашњем изгледу, односно чулно доступним карактеристикама (делови тела у првом разреду), ка апстрактнијим формама у другом разреду (животни процеси заједнички за сва жива бића, функција делова биљака и животиња). Новина у програму је јасно увођење човека као дела живе природе, са посебним нагласком на чулима, односно њиховој улози у свакодневном животу и спознавању света који нас окружује.

Слична логика може се препознати и код изучавања неживе природе, без обзира да ли се елементима неживе природе приступа из угла географије, физике, хемије, екологије и сл. Тако се елементи неживе природе у првом разреду спознају уочавањем њихових појавних облика у непосредном окружењу и основних (чулима доступних својстава), а затим се иде ка сложенијим и апстрактнијим својствима у старијим разредима. Картографско описмењавање ученика млађих разреда основне школе започиње још у првом разреду, посматрањем околине и именовањем и упоређивањем географских појмова, објеката и појава у непосредном окружењу (брдо, равница, река, језеро...), као и оспособљавањем за сналажење у непосредној околини помоћу карактеристичних објеката.

Приликом изучавања природних феномена, ученици се већ од првог разреда постепено уводе у различите начине прикупљања података о окружењу, њихову анализу, сврставање у групе и категорије по различитим карактеристикама, вођење белешки и закључивање. Посматрање и учествовање у једноставним огледима представља истраживачке активности примерене ученицима првог разреда.

Концепт одрживог развоја и активно учешће ученика у заштити животне средине заједнички су и за Свет око нас и за Природу и друштво. У првом разреду акценат је на подстицању ученика да у свакодневним активностима (у школи и ван ње) примењују неке од основних принципа рационалне потрошње – штеде воду, одлажу отпад на предвиђена места, не угрожавају биљке, брину о добробити животиња уз помоћ одраслих. Ученици се кроз активности које се организују у оквиру одељења или школе подстичу на учење кроз искуство. На тај начин се интегришу вредности и утиче на развој ставова важних за опстанак и будућност.

ЧОВЕК РАДИ И СТВАРА

Човек ради и ствара је тема која о човеку говори из другог угла – као свесном бићу. У првом разреду акценат је на препознавању, именовању, упоређивању материјала који се користе у свакодневном животу, и основних, непосредно чулно доступних својстава (тврдо–меко, провидно–непровидно, храпаво–глатко). Садржаји о материјалима су такви да омогућавају висок ниво активности ученика приликом њиховог савладавања, односно коришћење различитих чула за њихово упознавање, бележење уоченог, извођење огледа, описивање итд. Ученици се доводе у везу са предметима направљеним од тих материјала, односно повезују својства која се изучавају са употребном вредношћу одређених предмета, као и пажљивом употребом и одлагањем употребљених производа и амбалаже на одговарајућа места.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање	Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Повратна информација је увремењена, дата током или непосредно након обављања неке активности; она је конкретна, односи се на активности и продукте ученика, а не на његову личност и позитивно је интонирана, односно прво садржи оне елементе који су за похвалу, а тек потом оне које би ученик требало да развија и унапређује. Оно започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на који ће се процењивати његов даљи ток напредовања. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученици се оспособљавају и охрабрују да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.
--	---

Обавезни предмет: Ликовна култура		Разред: први
Циљ учења предмета је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.		
Исходи учења	<p>По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - опише, својим речима, визуелне карактеристике по којима препознаје облике и простор; - пореди своје утиске и утиске других о уметничким делима, изгледу објеката/предмета и облицима из природе и окружења; - одреди, самостално и у сарадњи са другима, положај облика у простору и у равни; - црта на различитим подлогама и форматима папира; - користи материјал и прибор у складу са инструкцијама; - обликује једноставне фигуре од меког материјала; - одабере, самостално, начин спајања најмање два материјала; - преведе једноставне појмове и информације у ликовни рад; - изрази, материјалом и техником по избору, своје замисли, доживљаје, утиске, сећања и опажања; - преобликује, сам или у сарадњи са другима, употребне предмете мењајући им намену; - изрази познате појмове мимиком и покретом тела, без звука; - повеже одабрану установу културе са њеном наменом; - поштује договоре и правила понашања и облачења приликом посете установама културе. 	
Ликовна култура и окружење		

<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Постепено уочавање уметности и уметника са свакодневним животом <p>Односи у видном пољу, облици</p> <ul style="list-style-type: none"> - описивање, својим речима, визуелне карактеристике по којима препознаје облике и простор - цртање на различитим подлогама и форматима папира - коришћење материјала у складу са инструкцијама <p>Обликовање - линије и облици око нас -</p> <ul style="list-style-type: none"> - преобликовање употребних материјала мењајући им намену <p>Споразумевање</p> <ul style="list-style-type: none"> - изражавање познатих појмова мимиком и покретом тела, без звука - поштовање договора и правила понашања и облачења приликом посете установама културе
<p>Образовни стандарди</p>	<p>/</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Рад с подацима и информацијама - Решавање проблема - Сарадња - Компетенција за учење - Естетичка компетенција - Комуникација - Одговоран однос према здрављу - Одговорно учешће у демократском друштву
<p>Упутство за дидактичко- методичко остваривање програма</p>	<p>Програм предмета ликовна култура усмерен је на изградњу компетенција које су ученицима неопходне за живот у савременом свету.</p> <p>Једна добро осмишљена активност обухвата више од једног исхода. На основу једног исхода може се осмислити више задатака/активности.</p> <p>ЛИКОВНА КУЛТУРА И ОКРУЖЕЊЕ</p> <p>У овој целини су груписани васпитни садржаји који се реализују током целе године.</p>

Наставник ће током године, сваки пут када се укаже прилика, упућивати ученике на предмете које користе или виђају у свом окружењу (аутомобили, мобилни телефони, школски прибор, прибор за јело...), а чији изглед (дизајн) су осмислили уметници.

Оно што је примарно је да ученици пореде свој и утисак других, да постепено уче да образлажу (својим речима) оно што им се свиђа или не свиђа, да разумеју и поштују чињеницу да свако може имати другачији естетски доживљај (који се, с временом, мења). Када је реч о уметничким занимањима и продукцима, довољно је ученицима понудити неколико једноставних појмова које треба да повежу (на пример, сликар – слика). Уколико постоје могућности, наставник ће током године водити ученике у најмање две установе културе и упутити их на правила понашања и облачења, на разлике у правилима понашања и на опажање уређења простора и карактеристичне атмосфере унутар установе. Ови садржаји се уче ненаметљиво и постепено, тако да развијају радозналост, осећај за естетичке вредности и интересовање за уметност и културу.

Када је реч о истраживању визуелних карактеристика најближег окружења и природе, часови ликовне културе могу да се интегришу са часовима предмета свет око нас, од којих се разликују по томе што нису стриктно везани за завичајни принцип. Када се ликовно изражавање повезује са вербалним наставник се ослања на упутство за реализацију програма предмета српски језик, односно матерњи језик.

ОДНОСИ У ВИДНОМ ПОЉУ

Појам кретање (киша, облаци, таласи, птице, инсекти, аутомобил, лифт, људи, кућни љубимци...) користи се као подстицај за активности које ученицима омогућавају да самостално граде мрежу појмова. Појмови које ученици самостално повезују са појмом кретања могу да се запишу на табли. На тај начин се долази до већег броја тема/мотива за ликовни рад, а сваки ученик бира тему/мотив који га највише мотивише да ствара. Кретање се може повезати са звуком.

Ради безбедности у саобраћају пожељно је ученицима указати на чињеницу да удаљени објекти делују мањи него што јесу. Ако се аутомобил креће ка нама, што је ближи делује све већи. Наставник ове информације илуструје сликом из уџбеника, часописа, као и посматрањем објеката у окружењу.

ОБЛИКОВАЊЕ

Наставник објашњава технике у форми кратког упутства пре и у току рада. Пошто добију основне (неопходне) информације, ученици самостално истражују изражајне могућности ликовних техника док изражавају своје замисли.

Када је реч о прибору и материјалу, примарне су информације које се односе на безбедност и здравље, па тек онда информације о изражајним својствима (које се већим делом уче искуствено).

Цртеж урађен фломастером бледи на светлости. Перманентни фломастери не бледе, али могу бити отровни. Квалитетни фломастери имају интензивну боју, а у паковању има више тонова. Погодни су за цртање стрипова, али не и за сликање.

Када обликују разне врсте глина, ученици спонтано комбинују поступке додавање и одузимање, што је далеко лакше него обликовање само једним поступком.

Поступак спајање се примењује код обликовања разноврсним материјалом. Од ученика се очекује да размишљају, истражују, да се договарају и размењују идеје и искуства како би смислили како да ефикасно споје два или више материјала када обликују ликовни рад.

Веома је важно да ученици развијају осећај за линију. Постоје бројни начини да се развија осећај за линију, већином су у форми игре. Сви ученици су достигли исход ако су у току године цртали разноврсним материјалом/прибором.

У првом разреду ученици углавном спонтано цртају и боје. Наставник ће, на основу процене могућности одељења и појединачних ученика, одлучити када и како ће ученике постепено уводити у сликање.

Када је реч о рециклажи, смишљавају се активности које су припрема за оно што ће се учити у старијим разредима, што не значи да ученици не треба да добију једноставне информације. Важно је да знају да могу да преобликују материјал и предмете које желе да баце. На пример, амбалажу, поломљене или покварене играчке, остатке тканина... На тај начин се штеди, па се и неке књиге и свеске праве од старог (рециклираног) папира. То је довољно информација за овај разред.

	<p>Активности као што су цртање, вајање и сликање нису везане само за вежбање ликовних техника, већ много већи значај имају комуникација и креативност. Ученици кроз ликовни рад саопштавају своје идеје, расположења, размишљања, замишљања, емоције... Наставник планира мотивациони разговор који подстиче изражавање. Новина у програму су информације које до сада нису плански коришћене као мотивациони садржај, а препоручене су да би се ефикасније омогућило стицање општих компетенција. Такав садржај су уметничка дела, укључујући и она која ученици овог узраста не разумеју (на пример, дела Умберта Боњонија, Пабла Пикаса, Пола Сезана, Стојана Ћелића, Марка Шагала, Василија Кандинског...). Када се уметничка дела користе као мотивациони садржај, важно је одабрати одговарајућу методу/технику да би се подстакла развој креативности, а избегло имитирање. На пример, наставник не показује ученицима репродукцију уметничког дела, већ само један њен део (остало је прекривено), а на основу видљивог дела се не може наслутити како изгледа целина. Од ученика се тражи да „доврше” дело, свако како жели. По завршетку рада ученици пореде своја решења, као и своје радове са оригиналним делом (наставник показује целу композицију). Наставник роналази дело које ученици не могу да виде у уџбенику.</p> <p>СПОРАЗУМЕВАЊЕ</p> <p>У овој целини су предложени садржаји који се односе на читање (разумевање) информација, у првом реду визуелних, односно слике у најширем значењу (рекламе, илустрације у уџбеницима и дечјим часописима, изрази лица...) и различите начине споразумевања.</p> <p>У првом разреду ученици треба да стекну свест о томе да се разне (и важне) поруке не преносе само говором и реченицом, већ и звуком (на пример, школско звоно), бојом (семафор), сложеним сликама, музиком, мимиком, гестом... Сложене приче у сликама (стрип, цртани филм) тумаче се на интегрисаним часовима предмета ликовна култура и српски језик, односно матерњи језик. Када је реч о графичким знацима (слово, цифра, нота) ученицима се задаје да украшавају одабрани знак. На тај начин се уводе у калиграфију и појмове које ће ближе упознати у старијим разредима.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Повратна информација је увременена, дата током или непосредно након обављања неке активности; она је конкретна, односи се на активности и продукте ученика, а не на</p>

	<p>његову личност и позитивно је интонирана, односно прво садржи оне елементе који су за похвалу, а тек потом оне које би ученик требало да развија и унапређује. Оно започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на који ће се процењивати његов даљи ток напредовања. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученици се оспособљавају и охрабрују да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.</p> <p>Формативно оцењивање: рад на часу, прибор, уредност у раду, мотивисаост и залагање.</p>
--	--

Обавезни предмет: Музичка култура	Разред: први
<p>Циљ учења предмета је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.</p>	
Исходи учења	<p>По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишина важна; - разликује одабране звукове и тонове, певање/свирање; хор/један певач/група певача; оркестар/један свирач/група свирача, боју различитих певачких гласова и инструмената и музичке изражајне елементе; - препозна музички почетак и крај и понављање теме или карактеристичног мотива у слушаном делу; - повезује музичко дело у односу на њему блиске ситуације, врсту гласа и боју инструмента са карактером дела; - поштује договорена правила понашања при слушању музике; - користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; - изговара у ритму уз покрет бројалице; - пева по слуху песме различитог садржаја и расположења; - пева по слуху уз покрет народне песме, музичке игре; - примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању; - свира по слуху звучне ономотопеје и илустрације, ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма;

	<ul style="list-style-type: none"> - повезује почетне тонове песама-модела и једноставних наменских песама са бојама, ритам са графичким приказом; - објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења; - учествује у школским приредбама и манифестацијама; - направи дечје ритмичке инструменте; - ствара звучне ефекте, покрете уз музику, мању ритмичку целину помоћу различитих извора звука, ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука, музичко питање и одговор на ритмичким удараљкама, једноставну мелодију на краћи задати текст; - изабере према литерарном садржају одговарајући музички садржај.
<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>Слушање музике</p> <ul style="list-style-type: none"> - разликовање одабраних звукова и тонова, певање/свирање; хор/један певач/група певача; оркестар/један свирач/група свирача, боју различитих певачких гласова и инструмената и музичке изражајне елементе; - поштовање договорених правила понашања при слушању музике; <p>Извођење музике</p> <ul style="list-style-type: none"> - изговарање у ритму уз покрет бројалице - певање по слуху - свирање по слуху звучне ономотопеје и илустрације, ритмичке пратње уз бројалице и песме, једноставних аранжмана, свирачких деоница у музичким играма - повезивање почетних тонова песама - модела и наменских песама са бојама, ритам са графичким приказом - учествовање у школским приредбама и манифестацијама <p>Музичко стваралаштво</p> <ul style="list-style-type: none"> - прављење дечјих музичких инструмената - стварање звучних ефеката, покрета уз музику, мање ритмичке целине помоћу различитих извора звука, ритмичке пратње за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука, музичког питања и одговора на ритмичким удараљкама, једноставне мелодије на краћи задати текст; <p>Музички бонтон</p> <ul style="list-style-type: none"> - Правила прихватљивог понашања у различитим ситуацијама у домену музичке културе.

	<p>Утицај музике на здравље</p> <p>-Скретање пажње ученицима на штетан утицај прегласне музике на здравље, физиолошки и психолошки одговор, односно реакцију организма на такву музику и директну рефлексiju на квалитет музичког дела које се слуша.</p>
Образовни стандарди	/
Специфичне међупредметне компетенције	<ul style="list-style-type: none"> - Компетенције за целоживотно учење - Вештина комуникације - Вештина сарадње - Естетичка компетенција - Решавање проблема - Одговоран однос према здрављу - Дигитална компетенција
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Настава је усмерена на остваривање исхода и даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике и музичко стваралаштво.</p> <p>Препоручени музички садржаји (бројалице, песме, ритмички аранжмани, композиције за слушање музике) остављају простор за избор других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Да би постигао очекиване исходе васпитно-образовног процеса, наставник реализује наставу користећи глас, покрет и музичке инструменте.</p> <p>Код ученика се развија дух заједништва кроз рад у групама и у одељењу, као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања.</p> <p>У оквиру саме организације часа преовлађује активност којом треба да се савлада нови музички садржај, али је она увек у комбинацији са другим музичким активностима.</p> <p>Специфичност предмета се огледа у томе да се музичке активности одвијају паралелно или једна музичка активност логички води ка другој.</p>

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ

Слушање музике може се комбиновати са свим другим активностима.

Методички приступ процесу слушања музике је усмерен на ученичко откривање, тј. препознавање изражајних елемената. Ученици могу препознати изражајне елементе које им је наставник претходно представио и објаснио на начин сличан задатку који ће им потом поставити.

Када се демонстративно слушање постави правилно, након неколико месеци прелази се на аналитичко слушање музике, а наставник се враћа на деонстративно када жели представити неки нови изражајни елемент музике.

Ученику се дају јасно формулисана упутства на шта да усмери пажњу приликом слушања како би могао да прати музички ток.

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ

Извођењем музике активира се велики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење, осетљивост за друге учеснике у музичком догађају (тзв. тимски рад, толеранција) и fine моторичке радње. Посебна пажња се усмерава на спонтане покрете као одговор на музику.

Кроз извођење музике, а у оквиру индивидуалних могућности ученика, подстиче се и развијање личног стила изражавања

Певање

Главни критеријум за избор песама је квалитет музичког дела као и примереност узрасту ученика у односу на тематику, ритам, артикулацију мелодијских скокова и сл. При избору песама за певање, важан критеријум су и гласовне могућности ученика.

Пре почетка певања спроводе се кратке вежбе за распевавање при чему се посебно обрћа пажња на правилно држање тела, правилно дисање и дикцију.

Рад на песми почиње демонстрацијом. Песма се учи по деловима, а затим спаја у целину.

Једноставни модели и наменске песме чији се почеци везују за боје служе за стварање звучног фонда и представљају основу за поставку музичке писмености (до–зелено, ре–браон, ми–жуто, фа–плаво и сол–црвено). На овом нивоу модели се уче по слуху.

Свирање

Ова активност се реализује на дечјим ритмичким и алтернативним инструментима (тело, предмети из окружења, Орфов инструментаријум...). Тонске боје инструмента се повезује са музичким садржајем.

Примери ритмичке пратње: извођење пулса, извођење ритма, груписање удара, ономатопеја звучних илустрација

МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО

Дечје музичко стваралаштво представља виши степен активирања музичких способности које се стичу у свим музичким активностима, а резултат су креативног односа према музици. Оно подстиче музичку фантазију, обликује стваралачко мишљење, продубљује интересовања и доприноси трајнијем усвајању и памћењу музичких репродуктивних и стваралачких активности и знања.

Наставник подстиче ученике да импровизују и истражују начине на који могу да изразе кроз музику сопствену инспирацију.

МУЗИЧКИ БОНТОН

Музички бонтон чине правила прихватљивог понашања у различитим ситуацијама у домену музичке културе. Наставник у току слушања или извођења муике, објашњава ученицима како треба да се понашају, зашто и шта се од њих очекује.

	<p>УТИЦАЈ МУЗИКЕ НА ЗДРАВЉЕ</p> <p>Ученицима се скреће пажња на штетан утицај прегласне музике на здравље, физиолошки и психолошки одговор, односно реакцију организма на такву музику и директну рефлексију на квалитет музичког дела које се слуша.</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Повратна информација је увремењена, дата током или непосредно након обављања неке активности; она је конкретна, односи се на активности и продукте ученика, а не на његову личност и позитивно је интонирана, односно прво садржи оне елементе који су за похвалу, а тек потом оне које би ученик требало да развија и унапређује. Оно започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на који ће се процењивати његов даљи ток напредовања. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученици се оспособљавају и охрабрују да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.</p> <p>У смислу активности, постигнућа ученика се процењују на основу учениковог контакта са музиком и то: допринос ученика за време групног рада, израда креативних задатака на одређену тему, рад на пројекту (ученик даје решење за неки проблем и одговара на конкретне потребе), специфичне вештине, начин размишљања и ставови.</p> <p>Оцењивање се организује кроз: петоминутно испитивање, разговор, одговарање на питања, тест питања, петнаестоминутно испитивање, рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих ученика).</p>

<p>Обавезни предмет: Физичко и здравствено васпитање</p>	<p>Разред: први</p>
<p>Циљ учења предмета је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.</p>	

Исходи учења	<p>По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); - правилно изведе вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; - комбинује и користи усвојене моторичке вештине у игри и у свакодневном животу; - одржава равнотежу у различитим кретањима; - разликује правилно од неправилног држања тела и правилно држи тело; - примењује правилну технику дисања приликом вежбања; - изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу; - игра дечји и народни плес; - користи основну терминологију вежбања; - поштује правила понашања на просторима за вежбање; - поштује мере безбедности током вежбања; - одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање; - поштује правила игре; - навија фер и бодри учеснике у игри; - прихвати сопствену победу и пораз; - уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања; - наведе делове свога тела и препозна њихову улогу; - уочи промену у расту код себе и других; - уочи разлику између здравог и болесног стања; - примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања; - одржава личну хигијену; - учествује у одржавању простора у коме живи и борави; - схвати значај коришћења воћа у исхрани; - правилно се понаша за столом.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	<ul style="list-style-type: none"> - примењивање вежби обликовања - правилно извођење вежби, разноврсних природних и изведених кретања; - комбиновање и коришћење усвојених моторичких вештина у игри и свакодневном животу - одржавање равнотеже - правилно држање тела - правилна техника дисања - играње дечјих и народних плесова - коришћење основне терминологије вежбања

	<ul style="list-style-type: none"> - поштовање правила понашања, правила игре и мера безбедности - уочавање разлике између здравог и болесног стања - примењивање здравствено - хигијенских мера пре, у току и након вежбања - одржавање личне хигијене - правилно понашање за столом
Образовни стандарди	/
Специфичне међупредметне компетенције	<ul style="list-style-type: none"> - Компетенције за целоживотно учење - Вештина комуникације - Решавање проблема - Вештина сарадње - Брига за здравље
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Програм предмета физичког и здравственог васпитања састоји се од три предметне области: физичка способност, моторичка вештина, физичка и здравствена култура.</p> <p>ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ</p> <p>На свим часовима као и на другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на: развијање физичких способности које се континуирано реализује у припремном делу часа. Део главне фазе користи се за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој, подстицање ученика на самостално вежбање и учвршћивање правилног држања тела.</p> <p>МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ</p> <p>Усвојене моторичке вештине омогућавају ученицима њихову примену у свакодневним и специфичним животним ситуацијама. Усаваршавање неких моторичких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд.). Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за различите физичке активности.</p> <p>ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА</p>

	<p>Ова наставна област реализује се кроз све организационе облике рада, наставне области и теме уз практичан рад. Основне информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу.</p> <p>Ова наставна област обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању и здрављу; развијање и неговање другарства; препознавање негативних облика понашања у игри и др.</p> <p>Поред наведеног у овој области радити се на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених вредности итд.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Повратна информација је увремењена, дата током или непосредно након обављања неке активности; она је конкретна, односи се на активности и продукте ученика, а не на његову личност и позитивно је интонирана, односно прво садржи оне елементе који су за похвалу, а тек потом оне које би ученик требало да развија и унапређује. Оно започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на који ће се процењивати његов даљи ток напредовања. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученици се оспособљавају и охрабрују да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.</p> <p>Формативно оцењивање: опрема, поштовање просторија, однос према реквизитима, труд и рад на часовима, поштовање правила понашања и правила игара, поштовање према друговима.</p>

Обавезни предмет: Дигитални свет	Разред: први
Циљ учења предмета :Развијање дигиталне компетенције ученика ради њиховог оспособљавања за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развој алгоритамског начина размишљања.	

Исходи учења	<p>По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознаје дигиталне уређаје из окружења и именује неке од њих; - наведе неке од животних ситуација у којима дигитални уређаји олакшавају обављање послова; - упореди начине рада и живота људи пре и после појаве дигиталних уређаја; - упореди начине креативног изражавања са дигиталним уређајима и без њих - користи дигиталне уџбенике за учење (самостално и/или уз помоћ наставника); - упореди дигитални и папирни уџбеник; - упореди традиционалне видове комуникације са комуникацијом посредством дигиталних уређаја; - наведе неке од карактеристика “паметног” дигиталних уређаја; - наведе на који начин дигитални уређаји могу да допринесу упознавању културне баштине; - наведе основна правила за коришћење дигиталних уређаја како не би угрозио здравље; - наведе неке од основних здравствених ризика везаних за прекомерно или неправилно коришћење дигиталних уређаја; - доведе у везу начин одлагања електронског отпада са загађењем животне средине; - наброји основне податке о личности; - објасни зашто саопштавање података о личности представља ризично понашање при комуникацији помоћу дигиталних уређаја; - именује особе или институције којима се треба обратити за помоћ у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин; - наведе основне препоруке за руковање дигиталним уређајем на одговоран начин (применом мера физичке заштите) и објасни зашто је важно примењивати их; - анализира једноставан познати поступак/ активност и предлаже кораке за његово спровођење; - протумачи симболе позантог/ договореног значења и спроведе поступак описан њима; - уочи и исправи грешку у симболима израженом упутству (алгоритму), провери ваљаност свог решења и на крају га поправи (самостално или сараднички); - доведе у везу алгоритам и понашање дигиталног уређаја.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Дигитални уређаји, интернет, електронски отпад, подаци о личности, безбедност, решавање проблема, алгоритам.
Образовни стандарди	/

<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Компетенција за учење - Дигитална компетенција - Рад са подацима и информацијама - Сарадња - Комуникација - Одговоран однос према околини - Одговоран однос према здрављу.
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Предмет Дигитални свет намењен је развијању дигиталне компетенције код ученика првог разреда основне школе. Програм наставе и учења за први разред оријентисан је на процес учења и остваривање исхода. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи предмет Дигитални свет. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика, који су груписани у три наставне теме: Дигитално друштво, Безбедно коришћење дигиталних уређаја и Алгоритамски начин размишљања.</p> <p>Планирање наставе и учења</p> <p>Најпре се креира годишње - глобални план рада из кога се касније развијају оперативни планови. Дефинисани циљеви олакшавају дају операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице. При планирању је важно имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу остварити брже и лакше, али је завешину исхода потребно више времена и више различитих активности. Наставник је у планирању, припреми и остваривању наставе и учења аутономан. За сваки час треба планирати и припремити средства и начине провере остварености пројектованих исхода.</p> <p>Остваривање наставе и учења</p> <p>Наставник има слободу да наставу организује у складу са техничким могућностима, предзнањима и потребама својих ученика. Током реализације наставе, рад наставника је континуирано усмерен ка смањивању дигиталног јаза. Наставници помажу ученицима да увиде да технологија није свима једнако доступна, те да немогућност приступа технологији може да угрози одређене групе или појединце у друштву. Због тога је важно да наставник пре него што планира конкретне активности учења, уочи постојање ученика који би, због ограниченог приступа технологији, могли да буду искључени или у неповољном положају.</p>

Упутство за формативно и сумативно оцењивање	У настави орјентисаној на процес учења и достизање исхода учења вреднују се процес и продукти учења. Устаљене методе процене постигнућа ученика које наставници примењују у другим обавезним предметима и изборним програмима могуће је примењивати и у настави овог предмета,
--	--

3.1.2. други разред

Обавезни предмет: српски језик	Разред: други
Циљ учења предмета јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.	
Исходи учења	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <p>Књижевност:</p> <ul style="list-style-type: none"> – разликује књижевне врсте: песму, причу, басну, бајку, драмски текст; – одреди главни догађај, време и место дешавања у прочитаном тексту; – одреди редослед догађаја у тексту; – уочи главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине; – разликује стих и строфу; – уочи стихове који се римују; – објасни значење пословице и поуке коју уочава у басни; – наведе једноставне примере поређења из текстова и свакодневног живота; – чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; – изражајно рецитије песму; – изводи драмске текстове; – износи своје мишљење о тексту; <p>Језик:</p> <ul style="list-style-type: none"> – разликује глас и слог и препозна самогласнике и сугласнике; – разликује врсте речи у типичним случајевима; – одређује основне граматичке категорије именица и глагола; – разликује реченице по облику и значењу; – поштује и примењује основна правописна правила <ul style="list-style-type: none"> – влада основном техником читања и писања латиничког текста; <p>Језичка култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> – влада основном техником читања и писања латиничког текста

	<ul style="list-style-type: none"> – пронађе експлицитно исказане информације у једноставном тексту (линеарном и нелинеарном); – користи различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање, описивање; – правилно састави дужу и потпуну реченицу и споји више реченица у краћу целину; – учествује у разговору и пажљиво слуша саговорника; – разликује основне делове текста (наслов, пасус, име аутора, садржај); – изражајно чита ћирилички текст – чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; – изражајно рецитије песму; – изводи драмске текстове; – износи своје мишљење о тексту
<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>Разликовање и препознавање самогласника и сугласника. Разликовање врсте речи у типичним случајевима. Одређивање основне граматичке категорије именица и глагола. Разликовање реченице по облику и значењу. Владање основном техником читања и писања латиничког текста.</p>
<p>Образовни стандарди</p>	<p>ОСНОВНИ НИВО 1СЈ.1.2.1. влада основном техником читања ћириличког текста 1СЈ.1.2.2. одговара на једноставна питања у вези са текстом, проналазећи информације експлицитно исказане у једној реченици, пасусу или у једноставној табели (ко, шта, где, када, колико и сл.) 1СЈ.1.2.3. препознаје да ли је тражена информација, која може да буде исказана на различите начине (синонимија, парафраза), садржана у тексту 1СЈ.1.2.4. познаје и користи основне делове текста и књиге (наслов, пасус, име аутора; садржај, речник) 1СЈ.1.2.5. одређује основну тему текста 1СЈ.1.2.6. разуме дословно значење текста 1СЈ.1.2.7. разликује књижевноуметнички од информативног текста 1СЈ.1.2.8. процењује садржај текста на основу задатог критеријума: да ли му се 1СЈ.1.5.1. препознаје књижевне врсте (бајку и басну) 1СЈ.1.5.2. одређује главни догађај и ликове (који су носиоци радње) у књижевноуметничком тексту 1СЈ.1.5.3. одређује време и место дешавања радње у књижевно уметничком тексту</p>

	<p>СРЕДЊИ НИВО</p> <p>1СЈ.2.2.1. чита текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха; уме да одреди на ком месту у тексту је пауза</p> <p>1СЈ.2.2.2. изводи једноставне закључке у вези са текстом</p> <p>1СЈ.2.2.3. раздваја битне од небитних информација; одређује след догађаја у тексту</p> <p>1СЈ.2.2.4. одређује основни смисао текста и његову намену</p> <p>1СЈ.2.2.5. препознаје фигуративно значење у тексту</p> <p>1СЈ.2.2.6. изводи једноставне закључке на основу текста</p> <p>1СЈ.2.2.7. износи свој став о садржају текста и образлаже зашто му се допада/не допада, због чега му је занимљив/незанимљив</p> <p>1СЈ.2.2.8. издваја делове текста који су му нејасни</p> <p>1СЈ.2.5.1. одређује фолклорне форме (кратке народне умотворине- пословице, загонетке, брзалице)</p> <p>1СЈ.2.5.2. препознаје стих и строфу у лирској песми</p> <p>1СЈ.2.5.3. одређује карактеристичне особине, осећања, изглед и поступке ликова у књижевноуметничком тексту</p> <p>1СЈ.2.5.4. уочава везе међу догађајима (нпр. Одређује редослед догађаја у књижевноуметничком тексту)</p> <p>1СЈ.2.5.5. разликује приповедање од описивања и дијалога</p> <p>НАПРЕДНИ НИВО</p> <p>1СЈ.3.2.1. изводи сложеније закључке на основу текста, обједињујући информације из различитих делова дужег текста</p> <p>1СЈ.3.2.2. повезује и обједињује информације исказане различитим симболичким системима (нпр. Текст, табела, графички приказ)</p> <p>1СЈ.3.2.3. изводи сложеније закључке на основу текста и издваја делове текста који их поткрепљују; резимира наративни текст</p> <p>1СЈ.3.2.4. објашњава и вреднује догађаје и поступке ликова у тексту (нпр. Објашњава зашто је лик поступио на одређен начин, или вреднује крај приче у односу на своја предвиђања током читања текста, или износи свој став о догађајима из текста)</p> <p>1СЈ.3.5.1. тумачи особине, понашање и поступке ликова позивајући се на текст</p> <p>1СЈ.3.5.2. уочава узрочно-последичне везе међу догађајима у тексту</p> <p>1СЈ.3.5.3. тумачи идеје у књижевноуметничком тексту, аргументује их позивајући се на текст</p>
Обавезни предмет: енглески језик	Разред: други
<p>Циљ учења је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.</p>	

<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>Компетенција за учење: Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења.</p> <p>рад са подацима и информацијама: Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот.</p> <p>комуникација: Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту.</p> <p>одговоран однос према околини: Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи...</p> <p>Одговоран однос према здрављу: Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.</p> <p>решавање проблема: Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема..</p> <p>сарадња: Ученик је способан да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.</p> <p>Дигитална компетенција: Ученик је способан да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начин...</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Програм наставе и учења оријентисан на исходе, наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању. Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и могућности ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја, наставник најпре креира свој глобални план рада, на основу кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на нивоу конкретне наставне јединице. Сада наставник за сваку област има дефинисане исходе. На овај начин постиже се индиректна веза са стандардима на три нивоа постигнућа ученика. При планирању, треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена, више различитих активности. У фази планирања наставе и учења веома је важно да наставник приступи уџбенику као једном од наставних средстава које је пожељно богатити и проширивати додатним, самостално израђеним наставним материјалима. Поред уџбеника, као једног од извора информација, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања</p>
<p>Исходи учења</p>	

<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Свака формативна оцена истовремено је и описна, а описна оцена ће бити формативна само ако садржи следеће елементе]::опис постигнућа ученика, опис ангажовања ученика у настави , препоруке за даље напредовање.</p> <p><u>Опис постигнућа</u> садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа (ако постоје) и/или очекиваним исходима за узраст ученика/годину. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих.</p> <p><u>У опису ангажовања ученика</u> налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.</p> <p><u>Препорука за даље напредовање</u> садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.</p> <p>Сумативно оцењивање представља вредновање постигнућа ученика на крају једне програмске целине или квалификационог периода. Сумативно оцењивање односи се на процењивање и мерење у крајњој фази процеса учења. То је оцена која се добија након завршетка одређеног програма или временског периода за који су дефинисани исходи који треба да се остваре. Сумативно оцењивање показује колико је ученик до одређеног тренутка научио, односно које је компетенције развио. Према томе, ова оцена се уписује у књигу евиденције или другу педагошку документацију и има функцију показатеља савладаности одређеног наставног предмета, постигнутих резултата, стечене стручне спреме или развијене компетенције.</p> <p>Сумативно оцењивање се изражава кроз бројчану оцену. Бројчане оцене су: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и недовољан (1).</p> <p>Бројчана оцена треба да пружи ученицима, наставницима и родитељима јасну повратну информацију о:</p> <ul style="list-style-type: none"> остварености прописаних циљева и стандарда постигнућа; степену развијености компетенција у току савладавања програма предмета; целокупном залагању и ангажовању ученика у настави; напредовању у односу на претходни период; <p>Ученик који је остварио циљеве и прописане стандарде постигнућа успешно влада појмовном структуром и терминологијом, разуме, примењује и вреднује научене поступке и процедуре, способан је за решавање проблема, рад са подацима и информацијама, интерпретацију, закључивање и</p>
---	---

доношење одлука. Поред тога, има развијене вештине комуникације и изражавања. Ангажовање ученика подразумева активно учешће у настави, одговоран однос према постављеним задацима, сарадњу са другима, интересовање и спремност за учење. Напредовање у односу на претходни период треба да укаже на остварене разлике у достизању критеријума постигнућа.

Веома је важно нагласити да оцене нису резултат произвољне процена наставника на ком нивоу је учениково знање, већ је свака бројчана оцена одређена јасно дефинисаним критеријумима. Све оцене унете у књигу евиденције васпитно-образовног рада урачунавају се у аритметичку средину, при чему се добија закључна оцена.

Кључни појмови садржаја обавезног предмета	БРОЈ И НАЗИВ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ (Комуникативне функције)	ИСХОДИ	НАСТАВНИ САДРЖАЈИ И ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ
		По завршеној теми/области ученици су у стању да у усменој комуникацији:	Ученици у усменој комуникацији уче и увежбавају:
	1. Увод у предмет Поздрављање и представљање	- разумеју једноставне поздраве и реагују на њих; поздраве и отпоздраве користећи најједноставнија језичка средства; - питају и кажу како се зову.	- речи изразе који се односе на поздрављање и представљање; Наставник ће упознати ученике са наставним темама и исходима наставе у овој школској години.
	2. Starter unit - Hello Здраво Поздрављање и представљање; изражавање упутстава и налога; исказивање хронолошког времена.	- разумеју и именују бића и предмете који се односе на тему; разумеју једноставне исказе који се односе на поздрављање и представљање; поздрављају, отпоздрављају, размењују информације личне природе (питају и кажу како се зову); разумеју једноставна упутства и налоге и реагују на њих; формулишу једноставна упутства и налоге; разумеју и саопште једноставне исказе који се односе на хронолошко време; - поштују правила учтивости комуникације.	- имена ликова из уџбеника; изразе који се користе за поздрављање, представљање, и основну друштвену комуникацију са вршњацима – <i>I'm (Miloš). Hello. Bye. How are you? I'm fine thank you.</i> - препознавање (правилно писање као опција) малих и великих латиничних слова <i>Aa, Bb</i> ; правилно писање бројева 1 и 2; речи које садрже гласове /æ/ и /b/ и повезују их са словима <i>a</i> и <i>b</i> – <i>apple, Annie, boy, bat</i> ; кратку причу која се односи на тему; - дане у недељи и активности које раде током недеље.

	<p>3. Unit 1 - What colour is it? Какве је боје ово? Описивање предмета; исказивање метеоролошког времена.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - препознају и именују боје; разумеју једноставне описе предмета и места; опишу предмете и места користећи једноставна језичка средства; - разумеју и саопште једноставне исказе који се односе на метеоролошко време; - разумеју начин разоноде код вршњака у циљној култури. 	<ul style="list-style-type: none"> - речи којима се именују боје – <i>red, blue, green, black, white</i>; језичку структуру – <i>What colour is it? It's (red)</i>; - препознавање (правилно писање као опција) малих и великих латиничних слова <i>Cc, Dd</i>; правилно писање бројева 3 и 4; речи које садрже гласове /k/ и /d/ и повезују их са словима <i>c</i> и <i>d</i> – <i>cat, car, dog, duck</i>; кратку причу која се односи на тему; - речи и изразе којима се описују временске прилике – <i>What's the weather like? It's snowing/raining/windy/cold...</i> 	
	<p>4. Unit 2 - What's this? Шта је ово? Описивање предмета.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - препознају и именују предмете из непосредног окружења; - разумеју једноставне описе предмета; опишу предмете и места користећи једноставна језичка средства; - уочавају сличности и разлике у школском животу у циљној култури и код нас. 	<ul style="list-style-type: none"> - речи којима се именују предмети из учионице и музички инструменти – <i>desk, chair, crayon, pencil, notebook, guitar, clarinet, drum, harp...</i>; речи којима се описује начин на који музички инструменти производе звук; језичку структуру – <i>What's this? It's a...</i>; - препознавање (правилно писање као опција) малих и великих латиничних слова <i>Ee, Ff</i>; - правилно писање бројева 5 и 6; - речи које садрже гласове /e/ и /f/ и повезују их са словима <i>e</i> и <i>f</i> – <i>egg, elephant, fish, farm</i>; - кратку причу која се односи на тему. 	
	<p>5. Unit 3 - Is it a palne? + Test Да ли је то авион?+Тест Описивање предмета; исказивање захвалности.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - препознају и именују предмете из непосредног окружења; - разумеју једноставне описе предмета; опишу предмете користећи једноставна језичка средства; - искажу и прихвате захвалност на једноставан начин; 	<ul style="list-style-type: none"> - речи којима се именују играчке – <i>plane, car, robot, puppet, balloon, teddy</i>; језичку структуру – <i>Is it a... ? Yes, it is. No, it isn't</i>; 	

		- поштују основне норме учтиве комуникације у циљној култури; уочавају сличности и разлике у изгледу школског простора у циљној култури и код нас.	- препознавање (правилно писање као опција) малих и великих латиничних слова <i>Gg, Hh, Ii</i> ; - правилно писање бројева 7 и 8; - речи које садрже гласове /g/, /h/, /l/ и повезују их са словима <i>g, h, i</i> – <i>girl, guitar, hat, horse, insect, ill</i> ; - кратку причу која се односи на тему.
	6. Unit 4 - This is my mum Ово је моја мама Представљање других; тражење и давање информација личне природе; описивање места и положаја у простору; изражавање количина.	- препознају и именују појмове који се односе на тему; разумеју једноставне исказе којима не ко представља неког другог; представи другог користећи једноставна језичка средства; разумеју једноставна питања личне природе и реагују на њих; размењују информације личне природе; разумеју једноставне описе места и једноставна обавештења која се односе на положај у простору; опишу места користећи једноставна језичка средства и тражи/пружи једноставна обавештења о положају у простору; разумеју и саопште једноставне исказе који се односе на изражавање бројева;	- речи којима се именују чланови породице и просторије у кући – <i>mum, dad, brother, sister, grandpa, grandma, kitchen, living room, bathroom...</i> ; језичке структуре – <i>This is my (mum). She's in the kitchen. He's in the hall.</i> - препознавање (правилно писање као опција) малих и великих латиничних слова <i>Jj, Kk, Ll</i> ; - правилно писање бројева 9 и 10; - речи које садрже гласове / dʒ /, /k/, /l/ и повезују их са словима <i>j, k, l</i> – <i>jug, juice, kangaroo, key, lion, lollipop</i> ; кратку причу која се односи на тему; - кратку причу која се односи на тему;
		- уоче сличности и разлике у породичном животу и култури становања у циљној култури и код нас.	- речи које се односе на места у граду – <i>cafe, supermarket, sports centre, cinema, playground, library</i> ; језичку структуру – <i>How many cafes? There are four cafes. There is a library.</i>

	<p>7. Christmas Божих Честитање.</p>	<p>- разумеју једноставне честитке и одговоре на њих; упуте једноставне честитке; уоче сличности и разлике у начину прославе Божића у циљној култури и код нас.</p>	<p>- изразе и речи које се односе на Божић – <i>reindeer, Father Christmas, present, cracker, Christmas stocking, Merry Christmas</i>; - сличности и разлике у начину прославе Божића код нас и у ВБ; - песму <i>We wish you a Merry Christmas</i>; - Божићне игре.</p>
	<p>8. Unit 5 - He's happy Он је срећан Исказивање потреба, осета и осећања; описивање бића.</p>	<p>- препознају и именују појмове који се односе на тему; разумеју свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; изразе потребе, осете и осећања кратким, једноставним језичким средствима; - разумеју једноставне описе бића; опишу бића користећи једноставна језичка средства; - поштују правила пристојног понашања на јавном месту.</p>	<p>- речи које се односе на потребе, осете и осећања – <i>happy, sad, hungry, thirsty, hot, cold</i>; језичку структуру – <i>He's / She's happy / sad / hungry...</i>; - препознавање (правилно писање као опција) малих и великих латиничних слова <i>Mm, Nn, Oo</i>; - правилно писање бројева 11 и 12; - речи које садрже гласове /m/, /n/, /o/ и повезују их са словима <i>m, n, o</i> – <i>man, mango, nose, neck, orange, octopus</i>; кратку причу која се односи на тему; - речи којима се оменују делови тела – <i>head, eyes, ears, nose, mouth, arm, leg</i>; језичку структуру – <i>It's got (two heads). I've got (three eyes).</i></p>
	<p>9. Unit 6 - They're bears+Test Они су медведи+Тест Описивање бића; изражавање способности.</p>	<p>- препознају и именују појмове који се односе на тему; разумеју једноставне описе бића и места; опишу бића користећи једноставна језичка средства; - разумеју једноставне исказе који се односе на изражавање способности; траже информацију о туђим способностима и саопште шта они или неко други могу/не могу, умеју/не умеју да ураде; - искажу и прихвате захвалност на једноставан начин; поштују основне норме учтиве комуникације у циљној култури.</p>	<p>- речи којима се именују дивље животиње – <i>bird, bear, hippo, crocodile, tiger</i>; језичку структуру – <i>What are they? They're (bears). They're at the zoo.</i> - препознавање (правилно писање као опција) малих и великих латиничних слова <i>Pp, Qq, Rr</i>; - правилно писање бројева 13 и 14; - речи које садрже гласове /p/, /kw/, /r/ и повезују их са словима <i>p, q, r</i> – <i>panda, pen, queen, quilt,</i></p>

			<p><i>river, rainbow</i>; кратку причу која се односи на тему;</p> <p>- језичку структуру за изражавање способности – <i>A bird can fly. I can't fly. Can you swim? Yes, I can. No, I can't.</i></p>
	<p>10. Birthday Рођендан Честитање.</p>	<p>разумеју једноставне честитке и одговоре на њих; упуте једноставне честитке; уоче сличности и разлике у начину прославе рођендана у циљној култури и код нас.</p>	<p>- речи и изрази који се односе на прославу рођендана – <i>This is my birthday cake. Look! Seven candles. We play games. We decorate the room with balloons. Happy birthday.</i></p>
	<p>11. Unit 7 - Are they teachers? Да ли су они наставници? Описивање бића и предмета.</p>	<p>- препознају и именују појмове који се односе на тему; разумеју једноставне описе бића и предмета; опишу бића и предмете користећи једноставна језичка средства;</p> <p>- уоче сличности и разлике у занимањима у циљној култури и код нас.</p>	<p>- речи којима се именују занимања – <i>pupil, teacher, waiter, vet, builder</i>; језичку структуру – <i>Are they (teachers)? Yes, they are. / No, they aren't</i>;</p> <p>- препознавање (правилно писање као опција) малих и великих латиничних слова <i>Ss, Tt, Uu</i>;</p> <p>- правилно писање бројева 15 и 16;</p> <p>- речи које садрже гласове /s/, /t/, /ʌ / и повезују их са словима <i>s, t, u</i> – <i>sofa, sock, towel, turtle, umbrella, up</i>; кратку причу која се односи на тему;</p> <p>- речи којима се именује рачунарска опрема – <i>monitor, speaker, printer, tower, mouse</i>; језичку структуру – <i>What's this? It's a (keyboard).</i></p>
	<p>12. Unit 8 - I've got a shirt Ја имам кошуљу Изражавање припадања и поседовања; описивање бића и предмета.</p>	<p>- препознају и именују појмове који се односе на тему; разумеју једноставне исказе којима се изражава припадање/ неприпадање, поседовање/непоседовање; траже и дају једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање;</p> <p>- разумеју једноставне описе бића и предмета; опишу бића и предмете користећи једноставна језичка средства;</p>	<p>- речи којима се именују делови одеће – <i>jumper, shirt, jacket, hat, belt</i>; језичку структуру – <i>I've got a jumper. I've got a (red) (hat).</i></p> <p>- препознавање (правилно писање као опција) малих и великих латиничних слова <i>Vv, Ww, Xx</i>;</p> <p>- правилно писање бројева 17 и 18;</p>

		<p>- уоче сличности разлике у начину одевања у циљној култури и код нас.</p>	<p>- речи које садрже гласове /v/, /w/, /ks / и повезују их са словима v, w, x – <i>violin, vase, woman, wall, box, fox</i>; - кратку причу која се односи на тему; - језичку структуру – <i>She’s wearing a hat. I’m wearing boots. He’s wearing trousers.</i></p>
	<p>13. Unit – 9 I like plums+Test Волим шљиве+Тест Изражавање допадања и недопадања</p>	<p>- препознају и именују појмове који се односе на тему; разумеју једноставне исказе којима се изражава допадање/недопадање; траже и дају једноставне исказе којима се изражава допадање/недопадање; - уоче сличности и разлике у односу према животињама у циљној култури и код нас.</p>	<p>- речи којима се именују врсте хране – <i>raisins, plums, crisps, cakes, milkshake</i>; језичку структуру – <i>I like / don’t like ...</i>; - препознавање (правилно писање као опција) малих и великих латиничних слова <i>Yu, Zz</i>; - правилно писање бројева 19 и 20; - речи које садрже гласове /j/, /z/ и повезују их са словима y, z – <i>yo-yo, yogurt, zebra, zoo</i>; - кратку причу која се односи на тему.</p>
<p>Образовни стандарди</p>	<p>Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.</p> <p>1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА ПСТ.1.1.1. Разуме фреквентне речи и једноставне изразе у јасно контекстуализованом и спором говору. ПСТ.1.1.2. Разуме једноставне поруке и питања која се односе на једноставне информације и непосредно окружење. ПСТ.1.1.3. Разуме кратка, једноставна, разговетно и споро изговорена упутства. ПСТ.1.1.4. Разуме кратка саопштења и питања која се односе на познате/блиске теме. ПСТ.1.1.5. Разуме предмет једноставног разговора других лица о познатим/блиским темама (нпр. личне и породичне ствари, непосредно окружење) уколико се говори споро и разговетно. ПСТ.1.1.6. Разуме појединачне речи и једноставне изразе из текстова савремене музике. РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА ПСТ.1.1.7. Разуме кратке поруке које се односе на једноставне информације и непосредно окружење (нпр. писма, мејлови итд.). ПСТ.1.1.8. Разуме кратка, појединачна упутства која се тичу његових непосредних потреба, уколико укључују визуелне елементе. ПСТ.1.1.9. Разуме општи смисао и најважније информације у једноставним врстама текстова (кратке приче, извештаји, огласи, временске прогнозе и сл.) уз одговарајуће илустративне елементе. УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ ПСТ.1.1.10. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи једноставна језичка средства приликом</p>		

поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника (нпр. ко је, одакле је, чиме се бави итд.). ПСТ.1.1.11. Уз дуже паузе и уз помоћ саговорника, саопштава основне информације о себи и свом непосредном окружењу, тражи одређени предмет, користећи кратке једноставне исказе. ПСТ.1.1.12. Уз дуже паузе, описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности користећи најједноставнија језичка средства. ПСТ.1.1.13. Поставља једноставна питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника. ПСТ.1.1.14. Поставља и одговара на питања која се односе на изражавање допадања и недопадања, слагања и неслагања користећи једноставна језичка средства. ПСТ.1.1.15. Формулише молбе и извињења. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ПСТ.1.1.16. Пише једноставне податке о себи и лицима из блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама. ПСТ.1.1.17. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама. ПСТ.1.1.18. Писаним путем доставља/тражи основне информације о себи/другима. ПСТ.1.1.19. Пише кратке и једноставне поруке (нпр. СМС, имејл, објаве на друштвеним мрежама) у којима се захваљује, извињава или нешто честита. ПСТ.1.1.20. Повезује неколико кратких исказа у кратак, везани текст о блиским темама. МЕДИЈАЦИЈА ПСТ.1.1.21. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...). ПСТ.1.1.22. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику. ПСТ.1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику. 2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПСТ.1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну). ПСТ.1.2.2. Правилно записује познату лексику. ПСТ.1.2.3. Познаје и користи ограничен број фреквентних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру научног репертоара језичких средстава. ПСТ.1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности. 3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА ПСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода). ПСТ.1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински. ПСТ.1.3.3. Познаје најзначајније историјске догађаје циљних култура. ПСТ.1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање. ПСТ.1.3.5. Познаје неколико најпознатијих културних остварења циљних култура; наводи и описује на матерњем језику неколико локација циљних култура за које показује интересовање. Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА ПСТ.2.1.1. Разуме краће низове (2-3) саопштења, упутстава, молби који се односе на његове потребе и интересовања. ПСТ.2.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са)говорника о блиским и познатим темама, уколико се говори разговетно и умереним темпом. ПСТ.2.1.3. Разуме основни смисао и главне информације споријих, јасно артикулисаних монолошких излагања и прича о познатим и узрасно адекватним темама, уз одговарајућу визуелну подршку, паузе и понављања. ПСТ.2.1.4. Разуме основни смисао и главне информације из подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим и узрасно адекватним темама, уколико се говори споро и разговетно. ПСТ.2.1.5. Разуме општи смисао и фреквентне фразе и изразе једноставнијих текстова из савремене музике. РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА ПСТ.2.1.6. Разуме општи смисао и главне информације у краћим порукама, писмима, мејловима о блиским темама. ПСТ.2.1.7. Разуме краће низове (2-3) упутстава која се тичу његових непосредних потреба (нпр. оријентација у простору, употреба уређаја и апарата, правила игре и сл.), праћених визуелним елементима. ПСТ.2.1.8. Разуме општи смисао и главне информације у краћим текстовима, различитих врста и једноставне садржине, са интернета или других писаних медија, о познатим и узрасно адекватним темама. ПСТ.2.1.9. Разуме општи смисао једноставних књижевних текстова прилагођених узрасту и интересовањима. ПСТ.2.1.10. Разуме општи смисао и једноставније формулације у текстовима савремене музике. ПСТ.2.1.11. Разуме смисао једноставних рекламних порука уколико не садрже игру речи или неко конотативно/скривено/метафорично значење. УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ ПСТ.2.1.12. Успева да поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме. ПСТ.2.1.13. Уз краће паузе и минималну помоћ саговорника, размењује информације, тражи одређени предмет, објашњење, услугу, повезујући неколико краћих исказа у смислену целину. ПСТ.2.1.14. Уз краће паузе, описује себе и своје непосредно окружење, свакодневне активности, искуства из прошлости користећи једноставна језичка средства. ПСТ.2.1.15. Поставља и одговара на 2-3 повезана питања, о познатим темама, у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз одговарајућу помоћ саговорника и понављање. ПСТ.2.1.16. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање и једноставним језичким средствима даје кратко објашњење. ПСТ.2.1.17. Размењује основне информације о плановима и обавезама. ПСТ.2.1.18. Једноставним језичким средствима пореди људе, ствари и појаве. ПСТ.2.1.19. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ вербалним и невербалним средствима. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ПСТ.2.1.20. Писаним путем доставља/тражи или преноси детаљније информације, обавештења или податке о себи и другима. ПСТ.2.1.21. Пише једноставна лична писма, поруке, мејлове у којима се са пријатељима и познаницима договара о активностима или одговара на питања. ПСТ.2.1.22. Саставља краће текстове о себи, својој породици и непосредном окружењу. ПСТ.2.1.23. Описује искуства, активности и догађаје из прошлости користећи једноставније језичке структуре и

	<p>увежбану лексику. МЕДИЈАЦИЈА ПСТ.2.1.24. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао и појединачне информације краћих и једноставнијих писаних текстова опште информативне природе. ПСТ.2.1.25. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа. ПСТ.2.1.26. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег писаног текста. ПСТ.2.1.27. На страном језику саопштава туристима најједноставније информације које су тражили од трећег лица (назив улице, број линије у градском саобраћају, цену). 2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПСТ.2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина). ПСТ.2.2.2. Правилно записује фреквентне и увежбане речи, познаје и примењује одређени број основних правописних правила. ПСТ.2.2.3. Познаје и користи једноставније граматичке елементе и конструкције. ПСТ.2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба. 3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА ПСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода). ПСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.). ПСТ.2.3.3. Препознаје најкритичније обрасце понашања који су непримерени/неприкладни у контексту циљних култура. ПСТ.2.3.4. Препознаје најчешће стереотипе у вези са својом и циљним културама. ПСТ.2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински. ПСТ.2.3.6. Познаје животне услове који владају у појединим екосистемима света (клима, географске одлике и сл.) где се користи страни језик. ПСТ.2.3.7. Препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости циљних култура. ПСТ.2.3.8. Представља и укратко описује на циљном језику неколико познатих личности и појава из циљних култура, као и оне за које показује интересовање.</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>Вештина комуникације, вештина сарадње, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, одговоран однос према околини, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, одговоран однос према здрављу, решавање проблема.</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Планирање наставе и учења</p> <p>Како су исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, за сваку наставну тему у оперативним плановима су издвојени по наставним темама. Исходи су дефинисани такође и у фази планирања и припреме часа, имајући у виду ниво постигнућа ученика. Посебно су дефинисани исходи које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.</p>

Имајући у виду да се исходи разликују, и да се неки могу лакше и брже остварити, а за друге исходе је потребно више времена, различитих активности и начина рада при планирању наставе и учења уџбеник се користи селективно и у складу са предвиђеним исходима. Осим уџбеника у настави се користи и радна свеска као и пратећи дигитални садржаји, ПП презентације, квизови и други садржаји на интернету на које наставник упућује ученике.

Остваривање наставе и учења

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Зато се користе активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе (стога ако има потребе даје додатно објашњење на матерњем језику);
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији па се адржаји се реализују поступно кроз: - фронтални - индивидуални - групни - рад у пару са усмереношћу на интегративни, тематски приступ у коме се тема посматра интегративно, из различитих углова
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, користећи и граматичка објашњена, корелацију са матерњим језиком, али без оптерећивања ученика непотребном теоријом.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;

- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала; као што су дигитални садржаји, илустрације, слике, интернет садржај, као и наставни материјали које ученици сами израђују (ПП презентације, панои...) и по потреби Тимс платформа;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан (променити распоред седења за одређену активност, реализовати час у летњој учионици....);
- остварује се корелација са другим наставним предметима;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.).

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.).

Мануелне активности (израда паноя, презентација и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту (вешалица, игра меморије, асоцијације...)

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...).

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Разумевање писаног језика:

- препознавање везе између група слова и гласова;
- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;
- извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

- повезивање гласова и групе слова;
- замењивање речи цртежом или сликом;

- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);
- писање честитки ;

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем.

Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина. Методе које се користе при увежбавању језичких вештина су : дијалогска, монолошка, метода писаних радова, вербална, текстуална, илустративно-демонстративна као и активна настава (нпр. Мапе ума). При припреми часова треба водити рачуна и о особеностима појединих одељења или ученика, као и њиховим предзнањима

Слушање

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су важно следеће:

- кад је могуће користити видео а не аудио записе јер већина ученика тако лакше разуме текст који слуша
- ако је дужи текст обавезно пустити да ученици поново чују;
- ако говор бржи или постоји одступање од стандардног говора наставник може прочитати текст;
- ако је непозната тема ученике упознати са истом пре слушања.

Читање

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију,
- потпуну информацију;

Писање

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексики и нивоа

комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни.

Зато је важно следеће:

- да теме буду из ученикове свакодневница и окружење, личних интересовања, актуелних догађаја;
- да се оствари комуникативна функција (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- да се ради на самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација,
- спонтану конверзацију,
- неформалну или формалну дискусију,
- интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.

	<p>Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.</p> <p>Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре.</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.</p> <p>Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (самоевалуација, учешће у приредбама, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (тестови, усмено одговарање) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа води се рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања је и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена</p>

	<p>правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања начини провере и оцењивања су познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Оцењује се тј. вреднује усмено и писмено испитивање, вођење ученичког портфолија, тестови знања, разговор, посматрање ангажованости на часу, ученички радови и продукти ученичких активности, домаћи задаци, писмени радови, илустрације, рад на тексту, препричавање, пројекти, драматизација, тематске дискусије, продукти групних и тимских радова.</p>
--	--

Обавезни предмет: математика		Разред: други
<p>Циљ наставе математике јесте да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ученици усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава и зависности у животу и друштву; - да оспособи ученика за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе, за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање; - да допринесе развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика. 		
Исходи учења	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <p>Бројеви:</p> <ul style="list-style-type: none"> –одреди десетице најближе датом броју; –усмено сабира и одузима бројеве до 100; –користи појмове чинилац, производ, дељеник, делилац, количник, садржалац; –примени замену места и здруживање сабирака и чинилаца ради лакшег рачунања; –усмено множи и дели у оквиру прве стотине; –израчуна вредност бројевног израза са највише две операције; –решава текстуални задатак постављањем израза са највише две рачунске операције и провери тачност решења; –одреди непознати број у једначини са једном аритметичком операцијом; –одреди делове (облика $\frac{a}{b}$) дате величине; –изрази одређену суму новца преко различитих апоена; –прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама; –прикаже мањи број података у табlici и стубичастим дијаграмом; 	

	уочи правило и одреди следећи члан започетог низа;
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	<p>Сабирање и одузимање са преласком. Замена места и здруживање сабирака.</p> <p>Вежа сабирања и одузимања.</p> <p>Једначине са једном операцијом (сабирање или одузимање). Римске цифре I, V, X, L, C</p> <p>Множење и дељење (таблично)</p> <p>Нула и јединица као чиниоци; нула као дељеник. Замена места и здруживање чинилаца.</p> <p>Редослед рачунских операција.</p> <p>Множење и дељење збира и разлике бројем.</p> <p>Вежа множења и дељења. Једначине са једном операцијом (множење или дељење).</p> <p>Бројевни изрази. Формирање израза на основу реалистичних ситуација.</p> <p>Разломци облика $\frac{1}{n}$,</p> <p>$1 \leq n \leq 10$, визуелно и симболичко представљање.</p> <p>Мерење дужине стандардним мерним јединицама (m, dm, cm).</p>
Образовни стандарди	<p>ОСНОВНИ НИВО</p> <p>1МА.1.1.1. зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по величини и прикаже број на датој полуправој</p> <p>1МА.1.1.2. рачуна вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру прве стотине</p> <p>1МА.1.1.3. множи и дели без остатка у оквиру прве стотине</p> <p>1МА.1.1.4. уме да на основу текста правилно постави израз са једном рачунском операцијом</p> <p>1МА.1.1.5. уме да одреди непознат чинилац, дељеник и делилац</p> <p>1МА.1.3.1. уме да израчуна половину и четвртину неке целине</p> <p>СРЕДЊИ НИВО</p> <p>1МА.2.1.1. уме да примени својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, предходни, следећи број) и разуме декадни бројевни систем</p> <p>1МА.2.1.2. уме да одреди десетицу најближу датом броју</p> <p>1МА.2.1.3. сабира и одузима, рачуна вредност израза</p> <p>1МА.2.1.4. рачуна вредност израза с највише две операције</p> <p>1МА.2.1.5. уме да решава задатке са непознатим чиниоцем, дељеником или делилац</p> <p>1МА.2.3.1. уме да израчуна половину и четвртину неке целине и обрнуто</p> <p>НАПРЕДНИ НИВО</p> <p>1МА.3.1.1. уме да примени својства природних бројева у решавању проблемских задатака</p> <p>1МА.3.1.2. зна својства операција сабирања и одузимања и уме да их примени</p>

	<p>1MA.3.1.3. уме да израчуна бројевну вредност израза са више операција, поштујући приоритет</p> <p>1MA.3.1.4. уме да решава сложеније проблемске задатке дате у текстуалној форми</p> <p>1MA.3.3.1. уме да израчуна половину и четвртину неке целине у сложенијим текстуалним задацима</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>Компетенција за учење: Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења.</p> <p>рад са подацима и информацијама: Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот.</p> <p>комуникација: Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту.</p> <p>одговоран однос према околини: Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи...</p> <p>Одговоран однос према здрављу: Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.</p> <p>решавање проблема: Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема..</p> <p>сарадња: Ученик је способан да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.</p> <p>Дигитална компетенција: Ученик је способан да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начин...</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Програм наставе и учења оријентисан на исходе, наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању. Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и могућности ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја, наставник најпре креира свој глобални план рада, на основу кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на нивоу конкретне наставне јединице. Сада наставник за сваку област има дефинисане исходе. На овај начин постиже се индиректна веза са стандардима на три нивоа постигнућа ученика. При планирању, треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена, више различитих активности. У фази планирања наставе и учења веома је важно да наставник приступи уџбенику као једном од наставних средстава које је</p>

	<p>пожељно богатити и проширивати додатним, самостално израђеним наставним материјалима. Поред уџбеника, као једног од извора информација, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања.</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Свака формативна оцена истовремено је и описна, а описна оцена ће бити формативна само ако садржи следеће елементе]::опис постигнућа ученика, опис ангажовања ученика у настави , препоруке за даље напредовање.</p> <p><u>Опис постигнућа</u> садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа (ако постоје) и/или очекиваним исходима за узраст ученика/годину. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих.</p> <p><u>У опису ангажовања</u> ученика налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.</p> <p><u>Препорука за даље напредовање</u> садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.</p> <p>Сумативно оцењивање представља вредновање постигнућа ученика на крају једне програмске целине или квалификационог периода. Сумативно оцењивање односи се на процењивање и мерење у крајњој фази процеса учења. То је оцена која се добија након завршетка одређеног програма или временског периода за који су дефинисани исходи који треба да се остваре. Сумативно оцењивање показује колико је ученик до одређеног тренутка научио, односно које је компетенције развио. Према томе, ова оцена се уписује у књигу евиденције или другу педагошку документацију и има функцију показатеља савладаности одређеног наставног предмета, постигнутих резултата, стечене стручне спреме или развијене компетенције.</p> <p>Сумативно оцењивање се изражава кроз бројчану оцену. Бројчане оцене су: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и недовољан (1).</p> <p>Бројчана оцена треба да пружи ученицима, наставницима и родитељима јасну повратну информацију о: остварености прописаних циљева и стандарда постигнућа; степену развијености компетенција у току савладавања програма предмета; целокупном залагању и ангажовању ученика у настави;</p>

	<p>напредовању у односу на претходни период;</p> <p>Ученик који је остварио циљеве и прописане стандарде постигнућа успешно влада појмовном структуром и терминологијом, разуме, примењује и вреднује научене поступке и процедуре, способан је за решавање проблема, рад са подацима и информацијама, интерпретацију, закључивање и доношење одлука. Поред тога, има развијене вештине комуникације и изражавања. Ангажовање ученика подразумева активно учешће у настави, одговоран однос према постављеним задацима, сарадњу са другима, интересовање и спремност за учење. Напредовање у односу на претходни период треба да укаже на остварене разлике у достизању критеријума постигнућа.</p> <p>Веома је важно нагласити да оцене нису резултат произвољне процена наставника на ком нивоу је учениково знање, већ је свака бројчана оцена одређена јасно дефинисаним критеријумима. Све оцене унете у књигу евиденције васпитно-образовног рада урачунавају се у аритметичку средину, при чему се добија закључна оцена.</p>
--	--

Обавезни предмет: Свет око нас	Разред: други
Циљ наставе предмета Свет око нас јесте да ученици упознају себе, своје окружење и развију способности за одговоран живот у њему.	
Исходи учења	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> -идентификује групе људи којима припада и своју улогу у њима; – оствари права и изврши обавезе у односу на правила понашања у групама којима припада; – се понаша тако да уважава различитости других људи; – прихвати последице када прекрши правила понашања групе; – сарађује са другима у групи на заједничким активностима; – разликује потребе од жеља на једноставним примерима из сопственог живота; – препозна грб, заставу и химну Републике Србије и примерено се понаша према симболима; – одреди тип насеља на основу његових карактеристика; – повеже личну хигијену, боравак у природи, физичку активност и разноврсну исхрану са очувањем здравља; – одржава личну хигијену – руку, зуба и чулних органа;

	<ul style="list-style-type: none"> – примени правила културног и безбедног понашања у саобраћају и превозним средствима у насељу са околином; – безбедно поступа пре и током временских непогода; – истезањем, савијањем и сабијањем одреди својства материјала; – одабере материјале који својим својствима највише одговарају употреби предмета; – пронађе нову намену коришћеним предметима; – наводи примере различитих облика кретања у окружењу; – одабере начин кретања тела, узимајући у обзир облик тела, врсту подлоге и средину у којој се тело креће; – измери растојање које тело пређе током свог кретања; – пронађе тражени објекат у насељу помоћу адресе/карактеристичних објеката; – именује занимања људи у свом насељу са околином; – одреди време помоћу часовника и календара користећи временске одреднице: сат, дан, седмицу, месец, годину; – забележи и прочита податке из личног живота помоћу ленте времена; – разликује облике рељефа у свом насељу и околини; – разликује облике и делове површинских вода у свом насељу и околини; – идентификује заједничке особине живих бића на примерима из окружења; – повеже делове тела живих бића са њиховом улогом/улогама; – разврста биљке из окружења на основу изгледа листа и стабла; – разврста животиње из окружења на основу начина живота и начина исхране; – наведе примере који показују значај биљака и животиња за човека; – штедљиво троши производе које користи у свакодневним ситуацијама; – разврста отпад на предвиђена места; – негује и својим понашањем не угрожава биљке и животиње у окружењу; – препозна примере повезаности живих бића са условима за живот; – повеже промене у природи и активности људи са годишњим добима; – изведе једноставне огледе пратећи упутства; – повеже резултате рада са уложеним трудом
	<p>Симболи Републике Србије: грб, застава и химна.</p> <p>Безбедно понашање у саобраћају у насељу (кретање улицом и путем без тротоара, прелажење улице и пута без пешачког прелаза.</p> <p>Временске непогоде (олуја, град, мећава) и безбедно понашање у затвореном и на отвореном простору.</p>

<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>Сналажење у времену у односу на временске одреднице: минут, сат, дан, седмица, месец, година, датум, годишња доба. Облици појављивања воде: површинске воде (текуће, стајаће) и њихови делови (извор, ток, корито, обала). Површинске воде у насељу и околини. Заједничке особине живих бића (дисање, исхрана, раст, остављање потомства). Функције (улога) делова тела живих бића. Разноврсност биљака у окружењу (зелјасте и дрвенасте; лишћарске и четинарске). Разноврсност животиња у околини (домаће и дивље; биљоједи, месоједи и сваштоједи). Нова намена предмета направљених од различитих материјала.</p>	
<p>Образовни стандарди</p>	<p>ОСНОВНИ НИВО 1ПД.1.5.1. зна које друштвене групе постоје и ко су њихови чланови 1ПД.1.5.2. зна основна правила понашања у породици, школи и насељу СРЕДЊИ НИВО 1ПД.2.5.1. зна које су улоге различитих друштвених група и њихових чланова 1ПД.2.5.2. зна која су права и обавезе чланова у различитим друштвеним НАПРЕДНИ НИВО 1ПД.3.5.1. разуме заједничке карактеристике друштвених група и разлике међу њима</p>	
	<p>ОСНОВНИ НИВО 1ПД.1.5.4. зна који су главни извори опасности по здравље људи и основне мере заштите 1ПД.1.5.5. зна поступке за очување и унапређивање људског здравља 1ПД.1.6.2.зна основнетипове насеља и њихове карактеристике СРЕДЊИ НИВО 1ПД.2.5.3. разуме повезаност и међузависност различитих људских делатности</p>	
	<p>ОСНОВНИ НИВО 1ПД.1.3.3. зна да различите животне намирнице садрже различите састојке 1ПД.1.3.4. зна основна својства материјала: тврдоћа, еластичност, густина, растворљивост, провидност, намагнетисаност</p>	

	<p>1ПД.1.3.5. зна да својства материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу</p> <p>1ПД.1.3.6. зна промене материјала које настају због промене температуре, услед механичког утицаја и деловања воде и ваздуха</p> <p>СРЕДЊИ НИВО</p> <p>1ПД.2.3.5. разликује повратне и неповратне промене материјала</p>	
	<p>ОСНОВНИ НИВО</p> <p>1ПД.1.4.1. уме да препозна кретање тела у различитим појавама</p> <p>1ПД.1.4.2. зна помоћу чега се људи оријентишу у простору: лева и десна страна, стране света, адреса, карактеристични објакти.</p> <p>1ПД.1.4.3. уме да одреди стране света помоћу Сунца</p> <p>1ПД.1.4.4. зна јединице за мерење времена: дан, недеља, месец, година, деценија и век</p> <p>1ПД.1.4.5. уме да прочита тражене информације са часовника и календара</p> <p>СРЕДЊИ НИВО</p> <p>1ПД.2.4.1. зна да кретање тела зависи од силе која на њега делује, врсте подлоге и облика тела</p>	
	<p>ОСНОВНИ НИВО</p> <p>1ПД.1.1.1. прави разлику између природе и производа људског рада</p> <p>1ПД.1.1.2. зна ко и шта чини живу и неживу природу</p> <p>1ПД.1.1.3. зна заједничке карактеристике живих бића</p> <p>1ПД.1.1.4. уме да класификује жива бића према једном од следећих критеријума: изгледу, начину исхране, кретања и размножавања</p> <p>1ПД.1.1.5. препознаје и именује делове тела живих бића</p> <p>1ПД.1.1.6. разликује станишта према условима живота и живим бићима у њима</p> <p>1ПД.1.2.1. препознаје и именује природне ресурсе</p> <p>1ПД.1.2.3. разликује повољно и неповољно деловање човека по очување природе</p> <p>СРЕДЊИ НИВО</p> <p>1ПД.2.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на очигледним примерима</p> <p>1ПД.2.1.2. зна основне разлике између биљака, животиња и људи</p> <p>1ПД.2.1.4. зна улогу основних делова живих бића</p> <p>1ПД.2.2.3. зна основне мере заштите живе и неживе природе као природних ресурса</p>	

	<p>НАПРЕДНИ НИВО</p> <p>1ПД.3.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на мање очигледним примерима</p>	
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>Компетенција за учење: Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења.</p> <p>рад са подацима и информацијама: Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот.</p> <p>комуникација: Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту.</p> <p>одговоран однос према околини: Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи...</p> <p>Одговоран однос према здрављу: Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.</p> <p>решавање проблема: Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема..</p> <p>сарадња: Ученик је способан да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.</p> <p>Дигитална компетенција: Ученик је способан да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начин...</p>	
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Програм наставе и учења оријентисан на исходе, наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању. Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и могућности ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја, наставник најпре креира свој глобални план рада, на основу кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на нивоу конкретне наставне јединице. Сада наставник за сваку област има дефинисане исходе. На овај начин постиже се индиректна веза са стандардима на три нивоа постигнућа ученика. При планирању, треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена, више различитих активности. У фази планирања наставе и учења веома је важно да наставник приступи уџбенику као једном од наставних средстава које је пожељно богатити и проширивати додатним, самостално израђеним наставним материјалима. Поред</p>	

	<p>уџбеника, као једног од извора информација, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Свака формативна оцена истовремено је и описна, а описна оцена ће бити формативна само ако садржи следеће елементе]::опис постигнућа ученика, опис ангажовања ученика у настави , препоруке за даље напредовање.</p> <p><u>Опис постигнућа</u> садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа (ако постоје) и/или очекиваним исходима за узраст ученика/годину. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих.</p> <p><u>У опису ангажовања</u> ученика налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.</p> <p><u>Препорука за даље напредовање</u> садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.</p> <p>Сумативно оцењивање представља вредновање постигнућа ученика на крају једне програмске целине или квалификационог периода. Сумативно оцењивање односи се на процењивање и мерење у крајњој фази процеса учења. То је оцена која се добија након завршетка одређеног програма или временског периода за који су дефинисани исходи који треба да се остваре. Сумативно оцењивање показује колико је ученик до одређеног тренутка научио, односно које је компетенције развио. Према томе, ова оцена се уписује у књигу евиденције или другу педагошку документацију и има функцију показатеља савладаности одређеног наставног предмета, постигнутих резултата, стечене стручне спреме или развијене компетенције.</p> <p>Сумативно оцењивање се изражава кроз бројчану оцену. Бројчане оцене су: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и недовољан (1).</p> <p>Бројчана оцена треба да пружи ученицима, наставницима и родитељима јасну повратну информацију о: остварености прописаних циљева и стандарда постигнућа; степену развијености компетенција у току савладавања програма предмета; целокупном залагању и ангажовању ученика у настави;</p>

	<p>напредовању у односу на претходни период;</p> <p>Ученик који је остварио циљеве и прописане стандарде постигнућа успешно влада појмовном структуром и терминологијом, разуме, примењује и вреднује научене поступке и процедуре, способан је за решавање проблема, рад са подацима и информацијама, интерпретацију, закључивање и доношење одлука. Поред тога, има развијене вештине комуникације и изражавања. Ангажовање ученика подразумева активно учешће у настави, одговоран однос према постављеним задацима, сарадњу са другима, интересовање и спремност за учење. Напредовање у односу на претходни период треба да укаже на остварене разлике у достизању критеријума постигнућа.</p> <p>Веома је важно нагласити да оцене нису резултат произвољне процена наставника на ком нивоу је учениково знање, већ је свака бројчана оцена одређена јасно дефинисаним критеријумима. Све оцене унете у књигу евиденције васпитно-образовног рада урачунавају се у аритметичку средину, при чему се добија закључна оцена.</p>
--	--

Обавезни предмет: ликовна култура	Разред: други
<p>Циљ васпитно-образовног рада у настави ликовне културе јесте да се подстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.</p>	
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> -користи материјал и прибор на безбедан и одговоран начин; -изрази, одабраним материјалом и техникама своје емоције, машту, сећања и замисли; -користи једноставне информације и одабрана ликовна дела као подстицај за стваралачки рад; -изражава, светлим или тамним бојама, свој доживљај уметничког дела; -идентификује истакнуте целине и визуелне супротности у свом окружењу; -преобликује, самостално или у сарадњи са другима, материјале и предмете за рециклажу; -тумачи једноставне визуелне информације које опажа у свакодневном животу; -изражава мимиком или телом различита расположења, покрете и кретања; -упоређује свој и туђ естетски доживљај простора, дизајна и уметничких дела; -повезује уметничко занимање и одговарајуће продукте; -пружи основне информације о одабраном музеју; -разматра у групи, шта и како је учио, и где та знања може применити.

<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>Облик и целина (истакнути део целине, везивање и спајање облика. Простор (обликовање простора – школа, учионица, соба; музеј). Боја (светле и тамне боје; боја и облик; боја и звук).</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>Компетенција за учење: Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења. рад са подацима и информацијама: Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот. комуникација: Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту. одговоран однос према околини: Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи... Одговоран однос према здрављу: Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља. решавање проблема: Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема.. сарадња: Ученик је способан да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката. Дигитална компетенција: Ученик је способан да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начин...</p>
<p>Упутство за дидактичко- методичко остваривање програма</p>	<p>Програм наставе и учења оријентисан на исходе, наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању. Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и могућности ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја, наставник најпре креира свој глобални план рада, на основу кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на нивоу конкретне наставне јединице. Сада наставник за сваку област има дефинисане исходе. На овај начин постиже се индиректна веза са стандардима на три нивоа постигнућа ученика. При планирању, треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена, више различитих активности. У фази планирања наставе и</p>

	<p>учења веома је важно да наставник приступи уџбенику као једном од наставних средстава које је пожељно богатити и проширивати додатним, самостално израђеним наставним материјалима. Поред уџбеника, као једног од извора информација, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Свака формативна оцена истовремено је и описна, а описна оцена ће бити формативна само ако садржи следеће елементе: опис постигнућа ученика, опис ангажовања ученика у настави, препоруке за даље напредовање.</p> <p><u>Опис постигнућа</u> садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа (ако постоје) и/или очекиваним исходима за узраст ученика/годину. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих.</p> <p><u>У опису ангажовања</u> ученика налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.</p> <p><u>Препорука за даље напредовање</u> садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.</p> <p>Сумативно оцењивање представља вредновање постигнућа ученика на крају једне програмске целине или квалификационог периода. Сумативно оцењивање односи се на процењивање и мерење у крајњој фази процеса учења. То је оцена која се добија након завршетка одређеног програма или временског периода за који су дефинисани исходи који треба да се остваре. Сумативно оцењивање показује колико је ученик до одређеног тренутка научио, односно које је компетенције развио. Према томе, ова оцена се уписује у књигу евиденције или другу педагошку документацију и има функцију показатеља савладаности одређеног наставног предмета, постигнутих резултата, стечене стручне спреме или развијене компетенције.</p> <p>Сумативно оцењивање се изражава кроз бројчану оцену. Бројчане оцене су: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и недовољан (1).</p> <p>Бројчана оцена треба да пружи ученицима, наставницима и родитељима јасну повратну информацију о: остварености прописаних циљева и стандарда постигнућа;</p>

	<p>степену развијености компетенција у току савладавања програма предмета; целокупном залагању и ангажовању ученика у настави; напредовању у односу на претходни период;</p> <p>Ученик који је остварио циљеве и прописане стандарде постигнућа успешно влада појмовном структуром и терминологијом, разуме, примењује и вреднује научене поступке и процедуре, способан је за решавање проблема, рад са подацима и информацијама, интерпретацију, закључивање и доношење одлука. Поред тога, има развијене вештине комуникације и изражавања. Ангажовање ученика подразумева активно учешће у настави, одговоран однос према постављеним задацима, сарадњу са другима, интересовање и спремност за учење. Напредовање у односу на претходни период треба да укаже на остварене разлике у достизању критеријума постигнућа.</p> <p>Веома је важно нагласити да оцене нису резултат произвољне процена наставника на ком нивоу је учениково знање, већ је свака бројчана оцена одређена јасно дефинисаним критеријумима. Све оцене унете у књигу евиденције васпитно-образовног рада урачунавају се у аритметичку средину, при чему се добија закључна оцена.</p>
--	--

Обавезни предмет: Музичка култура	Разред: други
ЦИЉ наставе и учења музичке културе је развијање интересовања, музичке осетљивости и креативности, оспособљавање за разумевање могућности музичког изражавања, развијање осетљивости за музичке вредности упознавањем уметничке традиције и културе свога и других народа	
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> –објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело; –разликује различите инструменте по боји звука и изражајним могућностима; –издвоји основне музичке изражајне елементе; –препозна музичку тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу; –повезује карактер дела са изражајним музичким елементима и инструментима; –изговара бројалице у ритму, уз покрет; –пева по слуху песме различитог садржаја и расположења; –изводи уз покрет музичке и традиционалне игре; –примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању; –свира по слуху ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма;

	<ul style="list-style-type: none"> –повезује почетне тонове песама-модела и једноставних наменских песама са бојама; –повезује ритам са графичким приказом; –објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења; –учествује у школским приредбама и манифестацијама; –направи дечје ритмичке инструменте; –осмисли покрете уз музику; –осмисли ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука; –осмисли одговор на музичко питање; –осмисли једноставну мелодију на краћи задати текст; –према литерарном садржају изабере од понуђених, одговарајући музички садржај; –поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука.
<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>Композиције различитог карактера и елементи музичке изражајности (мелодијска линија, темпо, ритам, динамика).</p> <p>Стварање једноставне ритмичке пратње коришћењем различитих извора звука.</p> <p>Стварање звучне приче од познатих музичких садржаја, звучних ономотопеја и илустрација на краћи литерарни текст.</p> <p>Музички бонтон.</p> <p>Инструментална пратња по слуху уз бројалице и песме – пулс, ритам, груписање удара.</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>Компетенција за учење: Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења.</p> <p>рад са подацима и информацијама: Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот.</p> <p>комуникација: Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту.</p> <p>одговоран однос према околини: Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи...</p> <p>Одговоран однос према здрављу: Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.</p> <p>решавање проблема: Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема..</p>

	<p>сарадња: Ученик је способан да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.</p> <p>Дигитална компетенција: Ученик је способан да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начин...</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Програм наставе и учења оријентисан на исходе, наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању. Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и могућности ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја, наставник најпре креира свој глобални план рада, на основу кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на нивоу конкретне наставне јединице. Сада наставник за сваку област има дефинисане исходе. На овај начин постиже се индиректна веза са стандардима на три нивоа постигнућа ученика. При планирању, треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена, више различитих активности. У фази планирања наставе и учења веома је важно да наставник приступи уџбенику као једном од наставних средстава које је пожељно богатити и проширивати додатним, самостално израђеним наставним материјалима. Поред уџбеника, као једног од извора информација, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Свака формативна оцена истовремено је и описна, а описна оцена ће бити формативна само ако садржи следеће елементе]::опис постигнућа ученика, опис ангажовања ученика у настави , препоруке за даље напредовање.</p> <p><u>Опис постигнућа</u> садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа (ако постоје) и/или очекиваним исходима за узраст ученика/годину. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих.</p> <p><u>У опису ангажовања</u> ученика налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.</p>

Препорука за даље напредовање садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.

Сумативно оцењивање представља вредновање постигнућа ученика на крају једне програмске целине или квалификационог периода. Сумативно оцењивање односи се на процењивање и мерење у крајњој фази процеса учења. То је оцена која се добија након завршетка одређеног програма или временског периода за који су дефинисани исходи који треба да се остваре. Сумативно оцењивање показује колико је ученик до одређеног тренутка научио, односно које је компетенције развио. Према томе, ова оцена се уписује у књигу евиденције или другу педагошку документацију и има функцију показатеља савладаности одређеног наставног предмета, постигнутих резултата, стечене стручне спреме или развијене компетенције.

Сумативно оцењивање се изражава кроз бројчану оцену. Бројчане оцене су: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и довољан (1).

Бројчана оцена треба да пружи ученицима, наставницима и родитељима јасну повратну информацију о:
остварености прописаних циљева и стандарда постигнућа;
степену развијености компетенција у току савладавања програма предмета;
целокупном залагању и ангажовању ученика у настави;
напредовању у односу на претходни период;

Ученик који је остварио циљеве и прописане стандарде постигнућа успешно влада појмовном структуром и терминологијом, разуме, примењује и вреднује научене поступке и процедуре, способан је за решавање проблема, рад са подацима и информацијама, интерпретацију, закључивање и доношење одлука. Поред тога, има развијене вештине комуникације и изражавања. Ангажовање ученика подразумева активно учешће у настави, одговоран однос према постављеним задацима, сарадњу са другима, интересовање и спремност за учење. Напредовање у односу на претходни период треба да укаже на остварене разлике у достизању критеријума постигнућа.

Веома је важно нагласити да оцене нису резултат произвољне процена наставника на ком нивоу је учениково знање, већ је свака бројчана оцена одређена јасно дефинисаним критеријумима. Све оцене унете у књигу евиденције васпитно-образовног рада урачунавају се у аритметичку средину, при чему се добија закључна оцена.

Обавезни предмет: Физичко и здравствено васпитње	Разред: други
<p>ЦИЉ наставе и учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способ-ности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.</p>	
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> – примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); – правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; – користи основну терминологију вежбања; – поштује правила понашања у и на просторима за вежбање; – поштује мере безбедности током вежбања; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање; -комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу; – одржава равнотежу у различитим кретањима; – разликује правилно од неправилног држања тела; – успостави правилно држање тела; – правилно дише током вежбања; – изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу; – изведе дечји и народни плес; – поштује правила игре; – навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа; – прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења; – уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања; – уочава улогу делова тела у вежбању; – уочи промене у расту код себе и других; – препозна сопствено болесно стање и не вежба када је болестан; – примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања; – одржава личну хигијену; – учествује у одржавању простора у коме живи и борави; – наведе врсте намирница у исхрани; – препознаје везу вежбања и уноса воде.

Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Базична кретања, вежбање, игра, здравље, васпитање.
Специфичне међупредметне компетенције	<p>Компетенција за учење: Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења.</p> <p>рад са подацима и информацијама: Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот.</p> <p>комуникација: Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту.</p> <p>одговоран однос према околини: Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи...</p> <p>Одговоран однос према здрављу: Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.</p> <p>решавање проблема: Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема..</p> <p>сарадња: Ученик је способан да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.</p> <p>Дигитална компетенција: Ученик је способан да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начин...</p>
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Програм наставе и учења оријентисан на исходе, наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању. Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и могућности ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја, наставник најпре креира свој глобални план рада, на основу кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на нивоу конкретне наставне јединице. Сада наставник за сваку област има дефинисане исходе. На овај начин постиже се индиректна веза са стандардима на три нивоа постигнућа ученика. При планирању, треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена, више различитих активности. У фази планирања наставе и учења веома је важно да наставник приступи уџбенику као једном од наставних средстава које је пожељно богатити и проширивати додатним, самостално израђеним наставним материјалима. Поред</p>

	уџбеника, као једног од извора информација, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Свака формативна оцена истовремено је и описна, а описна оцена ће бити формативна само ако садржи следеће елементе]::опис постигнућа ученика, опис ангажовања ученика у настави , препоруке за даље напредовање.</p> <p><u>Опис постигнућа</u> садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа (ако постоје) и/или очекиваним исходима за узраст ученика/годину. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих.</p> <p><u>У опису ангажовања</u> ученика налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.</p> <p><u>Препорука за даље напредовање</u> садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.</p> <p>Сумативно оцењивање представља вредновање постигнућа ученика на крају једне програмске целине или квалификационог периода. Сумативно оцењивање односи се на процењивање и мерење у крајњој фази процеса учења. То је оцена која се добија након завршетка одређеног програма или временског периода за који су дефинисани исходи који треба да се остваре. Сумативно оцењивање показује колико је ученик до одређеног тренутка научио, односно које је компетенције развио. Према томе, ова оцена се уписује у књигу евиденције или другу педагошку документацију и има функцију показатеља савладаности одређеног наставног предмета, постигнутих резултата, стечене стручне спреме или развијене компетенције.</p> <p>Сумативно оцењивање се изражава кроз бројчану оцену. Бројчане оцене су: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и недовољан (1).</p> <p>Бројчана оцена треба да пружи ученицима, наставницима и родитељима јасну повратну информацију о:</p> <ul style="list-style-type: none"> остварености прописаних циљева и стандарда постигнућа; степену развијености компетенција у току савладавања програма предмета; целокупном залагању и ангажовању ученика у настави; напредовању у односу на претходни период;

	<p>Ученик који је остварио циљеве и прописане стандарде постигнућа успешно влада појмовном структуром и терминологијом, разуме, примењује и вреднује научене поступке и процедуре, способан је за решавање проблема, рад са подацима и информацијама, интерпретацију, закључивање и доношење одлука. Поред тога, има развијене вештине комуникације и изражавања. Ангажовање ученика подразумева активно учешће у настави, одговоран однос према постављеним задацима, сарадњу са другима, интересовање и спремност за учење. Напредовање у односу на претходни период треба да укаже на остварене разлике у достизању критеријума постигнућа.</p> <p>Веома је важно нагласити да оцене нису резултат произвољне процена наставника на ком нивоу је учениково знање, већ је свака бројчана оцена одређена јасно дефинисаним критеријумима. Све оцене унете у књигу евиденције васпитно-образовног рада урачунавају се у аритметичку средину, при чему се добија закључна оцена.</p>
--	---

Обавезни предмет: Дигитални свет	Разред: други
<p>Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет јесте развијање дигиталне компетенције ученика неопходне за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развијање основа алгоритамског начина размишљања.</p>	
Исходи учења	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – упореди начин на који учи у школи са онлајн учењем путем школске платформе; – користи школску платформу за онлајн учење (уз помоћ наставника и/или родитеља/законског заступника); – самостално користи дигиталне уџбенике за учење; – креира, чува и поново уређује дигиталну слику (самостално и/или уз помоћ наставника) користећи одговарајућу апликацију; – својим речима објасни појам покретне слике; – креира елементе покретне слике; – креира једноставан графички дигитални материјал намењен познатој публици; – својим речима објасни због чега дигиталне уређаје повезујемо на мреже, укључујући интернет; – наведе могућности за размену материјала, комуникацију и заједнички рад (учење) које су настале захваљујући умрежавању дигиталних уређаја; – објасни добитке и ризике који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја; – разликује неприхватљиво од прихватљивог понашања при комуникацији на интернету;

	<ul style="list-style-type: none"> – реагује на одговарајући начин ако дође у додир са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин; – наведе неке од начина на које корисници дигиталних уређаја остављају личне податке у дигиталном окружењу; – организује сопствено учење у онлајн окружењу на начин који не угрожава здравље и личну безбедност, као и сигурност дигиталног уређаја; – предложи начине одлагања електронског отпада који не угрожавају животну средину; – својим речима објасни појам алгоритам; – анализира једноставан познати поступак који садржи понављања одређених радњи и представи га алгоритамски; – креира одговарајући рачунарски програм у визуелном програмском језику; – анализира једноставан програм креиран у визуелном програмском језику и објасни шта и на који начин тај програм ради; – уочи и исправи грешку у једноставном програму, провери ваљаност новог решења и по потреби га додатно поправи (самостално или сараднички); – креира програм у визуелном програмском језику којим управља понашањем расположивог физичког дигиталног уређаја.
<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>Учење путем школске платформе за онлајн учење. Умрежавање дигиталних уређаја и прилике за размену материјала, комуникацију и заједнички рад који из умрежавања произилазе. Понашање на интернету – интернет бонтон. Разлагање проблема на мање целине. Креирање рачунарског програма у визуелном програмском језику. Анализа постојећег програма креираног у визуелном програмском језику и тумачење функције блокова од којих је сачињен.</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>Компетенција за учење: Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења. рад са подацима и информацијама: Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот. комуникација: Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту.</p>

	<p>одговоран однос према околини: Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи...</p> <p>Одговоран однос према здрављу: Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.</p> <p>решавање проблема: Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема..</p> <p>сарадња: Ученик је способен да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.</p> <p>Дигитална компетенција: Ученик је способен да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начин...</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Програм наставе и учења оријентисан на исходе, наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању. Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и могућности ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја, наставник најпре креира свој глобални план рада, на основу кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на нивоу конкретне наставне јединице. Сада наставник за сваку област има дефинисане исходе. На овај начин постиже се индиректна веза са стандардима на три нивоа постигнућа ученика. При планирању, треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена, више различитих активности. У фази планирања наставе и учења веома је важно да наставник приступи уџбенику као једном од наставних средстава које је пожељно богатити и проширивати додатним, самостално израђеним наставним материјалима. Поред уџбеника, као једног од извора информација, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Свака формативна оцена истовремено је и описна, а описна оцена ће бити формативна само ако садржи следеће елементе]:опис постигнућа ученика, опис ангажовања ученика у настави , препоруке за даље напредовање.</p> <p><u>Опис постигнућа</u> садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа (ако постоје) и/или очекиваним исходима за узраст ученика/годину. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се</p>

	<p>оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих.</p> <p><u>У опису ангажовања</u> ученика налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.</p> <p><u>Препорука за даље напредовање</u> садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.</p> <p>Сумативно оцењивање представља вредновање постигнућа ученика на крају једне програмске целине или квалификационог периода. Сумативно оцењивање односи се на процењивање и мерење у крајњој фази процеса учења. То је оцена која се добија након завршетка одређеног програма или временског периода за који су дефинисани исходи који треба да се остваре. Сумативно оцењивање показује колико је ученик до одређеног тренутка научио, односно које је компетенције развио. Према томе, ова оцена се уписује у књигу евиденције или другу педагошку документацију и има функцију показатеља савладаности одређеног наставног предмета, постигнутих резултата, стечене стручне спреме или развијене компетенције.</p> <p>Ученик који је остварио циљеве успешно влада појмовном структуром и терминологијом, разуме, примењује и вреднује научене поступке и процедуре, способан је за решавање проблема, рад са подацима и информацијама, интерпретацију, закључивање и доношење одлука. Поред тога, има развијене вештине комуникације и изражавања. Ангажовање ученика подразумева активно учешће у настави, одговоран однос према постављеним задацима, сарадњу са другима, интересовање и спремност за учење. Напредовање у односу на претходни период треба да укаже на остварене разлике у достизању критеријума постигнућа.</p>
--	---

3.1.3. трећи разред

Обавезни предмет: српски језик	Разред: трећи
<p>Циљ учења Српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.</p>	

Исходи учења	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <p>Књижевност:</p> <ul style="list-style-type: none"> – чита са разумевањем различите текстове; – опише свој доживљај прочитаних књижевних дела; – изнесе своје мишљење о тексту; – разликује књижевне врсте: лирску и епску песму, причу, басну, бајку, роман и драмски текст; – одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту; – именује главне и споредне ликове и разликује њихове позиивне и негативне особине; – уочи основне одлике лирске песме (стих, строфа и рима); – разуме пренесено значење пословице и басне и њихову поучност; – разуме идеје књижевног дела; – уочи основне одлике народне бајке; – разликује народну од ауторске бајке; – представи главне особине јунака; – уочи основне одлике народне епске песме; – уочи поређење у књижевном делу и разуме његову улогу; – разликује опис од приповедања у књижевном делу; – покаже примере дијалога у песми, причи и драмском тексту; – уочи хумор у књижевном делу; – чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; – изражајно рецитије песму и чита прозни текст; – изводи драмске текстове; – препричава, прича и описује и на сажет и на опширан начин; – извештава о догађајима водећи рачуна о прецизности, тачности, објективности и сажетости; – варира језички израз; – попуни једноставан образац у који уноси основне личне податке; – разликује формални од неформалног говора (комуникације); – учествује у разговору поштујући уобичајена правила комуникације и пажљиво слуша саговорника. <p>Језик:</p> <ul style="list-style-type: none"> – разликује врсте (и подврсте) речи у типичним случајевима; – одреди основне граматичке категорије именица, придева и глагола; – примењује основна правописна правила;
Обавезни предмет: енглески језик	Разред: трећи

	<ul style="list-style-type: none"> – јасно и разговетно изговори обавештајну, упитну и заповедну реченицу, поштујући одговарајућу интонацију и логички акценат, паузе, брзину и темпо; – споји више реченица у краћу и дужу целину; <p>Језичка култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> – чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; – изражајно рецитије песму и чита прозни текст; – изводи драмске текстове; – јасно и разговетно изговори обавештајну, упитну и заповедну реченицу, поштујући одговарајућу интонацију и логички акценат, паузе, брзину и темпо; – споји више реченица у краћу и дужу целину; – препричава, прича и описује и на сажет и на опширан начин; – извештава о догађајима водећи рачуна о прецизности, тачности, објективности и сажетости; – варира језички израз; – попуни једноставан образац у који уноси основне личне податке; – разликује формални од неформалног говора (комуникације); – учествује у разговору поштујући уобичајена правила комуникације и пажљиво слуша саговорника.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	<p>КЊИЖЕВНОСТ – лирска и епска песма, драмска радња, химна, народна бајка, роман, поређење, персонификација, опис, дијалог, епски јунак, приповедање</p> <p>ЈЕЗИК – врсте речи (именице, придеви, заменице, бројеви), управни говор (1. и 2. модел), неуправни говор, подела речи на крају реда, скраћенице, сугласник ј, велико слово, писање присвојних придева, речца не уз придеве и именице</p> <p>ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА – причање, описивање, богаћење речника, комуникација, рецитовање, стилске вежбе, изражајно читање, лексичко – семантичке вежбе</p>
Образовни стандарди	<p>1. КЊИЖЕВНОСТ</p> <p><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>1СЈ.1.5.1. препознаје књижевне родове на основу формалних одлика поезије, прозе и драме;</p> <p>1СЈ.1.5.2. препознаје књижевне врсте (бајку и басну);</p> <p>1СЈ.1.5.3. одређује главни догађај и ликове (који су носиоци радње) у књижевноуметничком тексту;</p> <p>1СЈ.1.5.4. одређује време и место дешавања радње у књижевноуметничком тексту.</p> <p><u>СРЕДЊИ НИВО</u></p> <p>1СЈ.2.5.1. разликује лирску од епске песме;</p>

- 1CJ.2.5.2. одређује фолклорне форме (кратке народне умотворине – пословице, загонетке, брзалице);
1CJ.2.5.3. препознаје риму, стих и строфу у лирској песми;
1CJ.2.5.4. одређује карактеристичне особине, осећања, изглед и поступке ликова; и односе међу ликовима у књижевноуметничком тексту;
1CJ.2.5.5. уочава везе међу догађајима (нпр. одређује редослед догађаја у књижевноуметничком тексту);
1CJ.2.5.6. разликује приповедање од описивања и дијалога;
1CJ.2.5.7. разуме фигуративну употребу језика у књижевноуметничком тексту.

НАПРЕДНИ НИВО

- 1CJ.3.5.1. тумачи особине, понашање и поступке ликова позивајући се на текст;
1CJ.3.5.2. уочава узрочно-последичне везе међу догађајима у тексту;
1CJ.3.5.3. тумачи идеје у књижевноуметничком тексту, аргументује их позивајући се на текст.

2. ГРАМАТИКА

ОСНОВНИ НИВО

- 1CJ.1.4.1. препознаје врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе);
1CJ.1.4.2. препознаје граматичке категорије променљивих речи (род и број заједничких именица);
1CJ.1.4.3. препознаје врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне).

СРЕДЊИ НИВО

- 1CJ.2.4.1. одређује врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе);
1CJ.2.4.2. препознаје подврсте речи (властите и заједничке именице; описне, присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве);
1CJ.2.4.3. препознаје лице, род и број личних заменица у номинативу; 1CJ.2.4.4. препознаје граматичке категорије глагола (лице, број и род) и уме да пребаци глаголе из једног глаголског времена у друго;
1CJ.2.4.6. одређује врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне);
1CJ.2.4.7. саставља реченице различите по комуникативној функцији и облику.

НАПРЕДНИ НИВО

1СЈ.3.4.1. именује врсте и подврсте речи (властите и заједничке именице; описне, присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве; глаголе);

3. ЛЕКСИКОЛОГИЈА

ОСНОВНИ НИВО

1СЈ.1.4.4. препознаје антонимију;

1СЈ.1.4.5. познаје значења речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији (у кући, школи и сл.).

СРЕДЊИ НИВО

1СЈ.2.4.8. препознаје синонимију;

1СЈ.2.4.9. познаје значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима, књигама из лектире и сл.) и правилно их употребљава.

НАПРЕДНИ НИВО

1СЈ.3.4.4. одређује значења непознатих речи и фразеологизама на основу ситуације и текста/контекста у којем су употребљени.

4. ГОВОРНА КУЛТУРА

ОСНОВНИ НИВО

1СЈ.0.1.1. познаје основна начела вођења разговора: уме да започне разговор, учествује у њему и оконча га; пажљиво слуша своје саговорнике;

1СЈ.0.1.2. користи форме учтивог обраћања;

1СЈ.0.1.3. казује текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха, без тзв. „певушења” или „скандирања”;

1СЈ.0.1.4. уме да преприча изабрани наративни или краћи информативни текст на основу претходне израде плана текста и издвајања значајних делова или занимљивих детаља; 1СЈ.0.1.5. уме самостално (својим речима) да описује и да прича на задату тему: држи се теме, јасно структурира казивање (уводни, средишњи и завршни део казивања), добро распоређујући основну информацију и додатне информације;

1СЈ.0.1.6. уме на занимљив начин да почне и заврши своје причање;

1СЈ.0.1.7. уме у кратким цртама да образложи неку своју идеју;

1СЈ.0.1.8. уме да одбрани своју тврдњу или став.

5. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

1СЈ.1.3.1. пише писаним словима ћирилице;

1СЈ.1.3.2. уме да се потпише;

1СЈ.1.3.3. почиње реченицу великим словом, завршава је одговарајућим интерпункцијским знаком;

1СЈ.1.3.4. употребљава велико слово приликом писања личних имена, назива места (једночланих), назива школе;

1СЈ.1.3.5. пише кратким потпуним реченицама једноставне структуре;

1СЈ.1.3.6. издваја наслов, углавном се држи теме;

1СЈ.1.3.7. препричава кратак једноставан текст (до 400 речи);

1СЈ.1.3.8. користи скроман фонд речи (у односу на узраст); правилно их употребљава;

1СЈ.1.3.9. пише кратку поруку (о томе куда иде, зашто касни, и сл.);

1СЈ.1.3.10. пише честитку (за Нову годину, рођендан), позивницу (за рођенданску прославу, забаву), разгледницу (са летовања, зимовања, екскурзије).

СРЕДЊИ НИВО

1СЈ.2.3.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу);

1СЈ.2.3.2. употребљава велико слово приликом писања имена држава и места и њихових становника; користи наводнике при навођењу туђих речи; правилно пише присвојне придеве (-ов/-ев/-ин,-ски/-чки/-шки); правилно пише гласове ћ, ч, њ, ц; правилно пише сугласник ј у интервокалској позицији; правилно пише речцу *ли* и речцу *не*; употребљава запету при набрајању;

1СЈ.2.3.3. пише јасним и потпуним реченицама; варира језички израз (ред речи у реченици, типове реченица, дужину реченице...);

1CJ.2.3.4. држи се теме; излагање организује око основне идеје текста коју поткрепљује одговарајућим детаљима;
1CJ.2.3.5. језички израз прилагођава комуникативној ситуацији (формалној/неформалној); 1CJ.2.3.6. саставља кратак наративни текст;
1CJ.2.3.7. саставља кратак дескриптивни текст; 1CJ.2.3.8. користи фонд речи примерен узрасту; употребљава синониме (нпр. да избегне понављање); 1CJ.2.3.9. исправља свој текст (критички чита написано, поправља текст и исправља грешке);
1CJ.2.3.10. уме да попуни једноставан образац са основним подацима о себи (име, презиме, име родитеља, година рођења, адреса, телефон; школа, разред, одељење);
1CJ.2.3.11. пише писмо (приватно) и уме да га адресира.

НАПРЕДНИ НИВО

1CJ.3.3.1. пише јасним, потпуним, добро обликованим реченицама; користи разноврсне синтаксичке конструкције, укључујући и сложене;
1CJ.3.3.2. јасно структурира текст (уводни, средишњи и завршни део текста); добро распоређује основну информацију и додатне информације унутар текста и пасуса;
1CJ.3.3.3. прилагођава језичко-стилски израз типу текста;
1CJ.3.3.4. саставља кратак експозиторни текст;
1CJ.3.3.5. користи богат фонд речи (у односу на узраст);

1CJ.3.3.6. издваја пасусе

6. ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ

ОСНОВНИ НИВО

1CJ.1.2.1. влада основном техником читања ћириличног и латиничког текста; 1CJ.1.2.2. одговара на једноставна питања у вези са текстом, проналазећи информације експлицитно исказане у једној реченици, пасусу, или у једноставној табели (ко, шта, где, када, колико и сл.);
1CJ.1.2.3. препознаје да ли је тражена информација, која може да буде исказана на различите начине (синонимија, парафраза), садржана у тексту;

1CJ.1.2.4. познаје и користи основне делове текста и књиге (наслов, пасус, име аутора; садржај, речник); 1CJ.1.2.5. одређује основну тему текста;
1CJ.1.2.6. разуме дословно значење текста;
18 1CJ.1.2.7. разликује књижевноуметнички од информативног текста; 1CJ.1.2.8. процењује садржај текста на основу задатог критеријума: да ли мусе допада, да ли му је занимљив; да ли постоји сличност између ликова и ситуација из текста и особа и ситуација које су му познате; издваја речи које су му непознате.

СРЕДЊИ НИВО

1CJ.2.2.1. чита текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха; уме да одреди на ком месту у тексту је пауза, место логичког акцента; који део текста треба прочитати брже, а који спорије;
1CJ.2.2.2. изводи једноставне закључке у вези са текстом, анализирајући и обједињујући информације исказане у различитим деловима текста (у различитим реченицама, пасусима, пољима табеле);
1CJ.2.2.3. раздваја битне од небитних информација; одређује след догађаја у тексту;
1CJ.2.2.4. успоставља везу између информација исказаних у линеарном и нелинеарном тексту (нпр. проналази део/детаљ који је приказан на илустрацији, у табели, или на дијаграму);
1CJ.2.2.5. одређује основни смисао текста и његову намену;
1CJ.2.2.6. препознаје фигуративно значење у тексту;
1CJ.2.2.7. изводи једноставне закључке на основу текста (предвиђа даљи ток радње, објашњава расплет, уочава међусобну повезаност догађаја, на основу поступака јунака/актера закључује о њиховим особинама, осећањима, намерама и сл.);
1CJ.2.2.8. износи свој став о садржају текста и образлаже зашто му се допада/ не допада, због чега му је занимљив/незанимљив; да ли се слаже/не слаже са поступцима ликова;
1CJ.2.2.9. издваја делове текста који су му нејасни;
1CJ.2.2.10. вреднује примереност илустрација које прате текст; наводи разлоге за избор одређене илустрације.

НАПРЕДНИ НИВО

1CJ.3.2.1. изводи сложеније закључке на основу текста, обједињујући информације из различитих делова дужег текста;

	<p>1CJ.3.2.2. повезује и обједињује информације исказане различитим симболичким системима (нпр. текст, табела, графички приказ);</p> <p>1CJ.3.2.3. разликује различита гледишта заступљена у информативном тексту (нпр. мишљење аутора текста и мишљења учесника у догађају);</p> <p>1CJ.3.2.4. изводи сложеније закључке на основу текста и издваја делове текста који их поткрепљују; резимира наративни текст;</p> <p>1CJ.3.2.5. представља текст у одговарајућој нелинеарној форми (уноси податке из текста у дату табелу или дијаграм);</p> <p>1CJ.3.2.6. процењује сврху информативног текста у односу на предвиђену намену (нпр. који од два текста боље описује дату слику, да ли је упутство за (познату) игру потпуно и сл.);</p> <p>1CJ.3.2.7. објашњава и вреднује догађаје и поступке ликова у тексту (нпр. објашњава зашто је лик поступио на одређен начин, или вреднује крај приче у односу на своја предвиђања током читања текста, или износи свој став о догађајима из текста).</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>Компетенција за учење: Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења.</p> <p>Рад са подацима и информацијама: Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот.</p> <p>Комуникативна: Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту.</p> <p>Одговоран однос према околини: Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи...</p> <p>Одговоран однос према здрављу: Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.</p> <p>Решавање проблема: Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема..</p> <p>Сарадња: Ученик је способен да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.</p> <p>Дигитална компетенција: Ученик је способен да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начи.</p> <p>Естетичка компетенција : Ученик је упознат са културним наслеђем људске заједнице, има свест о вредности уметничких и културних дела и њиховог значаја за развој друштва.</p>

<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Садржаји ће се реализовати кроз индивидуални, фронтални, групни и тимски облик рада са усмереношћу на интегративни, тематски и пројектни приступ .</p> <p>Програм наставе и учења оријентисан на исходе, даје нам већу слободу у креирању и осмишљавању. Наша улога је да контекстуализујемо дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и могућности ученика; уџбенике и друге наставне материјале који ће се користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се наша школа налази.</p> <p>Настава ће се реализовати хоризонталним и вертикалним повезивањем садржаја из српског језика, природе и друштва, математике, ликовне и музичке културе, дигиталног света и физичког и здравственог васпитања уз уважавање искуства ученика и ваншколских знања и повезивању са њим .</p> <p>Ученици ће бити вођени кроз различите начине учења и представљања резултата рада (мапе ума, временске осе, есеји, питања, стрип, плакат) .</p> <p>Осим уџбеника и радне свеске , у настави ће се користити други извори знања, дигитални садржаји, приручници намењени учитељима и ученицима, радне свеске различитих издавача.</p> <p>Радиће се на обучавању ученика да користе различите веб - алате за изградњу знања и приказ резултата учења .</p> <p>Захтеви ће се прилагођавати интересовањима и могућностима ученика кроз тимски и групни рад и вршњачко учење кроз стварање ученичких наставних материјала.</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Свака формативна оцена истовремено је и описна, а описна оцена ће бити формативна само ако садржи следеће елементе: опис постигнућа ученика, опис ангажовања ученика у настави , препоруке за даље напредовање.</p> <p><u>Опис постигнућа</u> садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа (ако постоје) и/или очекиваним исходима за узраст ученика/годину. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих.</p> <p><u>У опису ангажовања ученика</u> налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.</p> <p><u>Препорука за даље напредовање</u> садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да</p>

би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.

Сумативно оцењивање представља вредновање постигнућа ученика на крају једне програмске целине или квалификационог периода. Сумативно оцењивање односи се на процењивање и мерење у крајњој фази процеса учења. То је оцена која се добија након завршетка одређеног програма или временског периода за који су дефинисани исходи који треба да се остваре. Сумативно оцењивање показује колико је ученик до одређеног тренутка научио, односно које је компетенције развио. Према томе, ова оцена се уписује у књигу евиденције или другу педагошку документацију и има функцију показатеља савладаности одређеног наставног предмета, постигнутих резултата, стечене стручне спреме или развијене компетенције.

Сумативно оцењивање се изражава кроз бројчану оцену. Бројчане оцене су: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и довољан (1).

Бројчана оцена треба да пружи ученицима, наставницима и родитељима јасну повратну информацију о:

- остварености прописаних циљева и стандарда постигнућа;
- степену развијености компетенција у току савладавања програма предмета;
- целокупном залагању и ангажовању ученика у настави;
- напредовању у односу на претходни период;

Ученик који је остварио циљеве и прописане стандарде постигнућа успешно влада појмовном структуром и терминологијом, разуме, примењује и вреднује научене поступке и процедуре, способан је за решавање проблема, рад са подацима и информацијама, интерпретацију, закључивање и доношење одлука. Поред тога, има развијене вештине комуникације и изражавања. Ангажовање ученика подразумева активно учешће у настави, одговоран однос према постављеним задацима, сарадњу са другима, интересовање и спремност за учење. Напредовање у односу на претходни период треба да укаже на остварене разлике у достизању критеријума постигнућа.

Веома је важно нагласити да оцене нису резултат произвољне процена наставника на ком нивоу је учениково знање, већ је свака бројчана оцена одређена јасно дефинисаним критеријумима. Све оцене унете у књигу евиденције васпитно-образовног рада урачунавају се у аритметичку средину, при чему се добија закључна оцена.

Енглески језик: Циљ учења је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Исходи учења

	БРОЈ И НАЗИВ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ (Комуникативне функције)	ИСХОДИ	НАСТАВНИ САДРЖАЈИ И ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ
		По завршеној теми/области ученици су у стању да у усменој и писменој комуникацији:	Ученици у усменој и писменој комуникацији уче и увежбавају:
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	1. Starter unit Уводна тема Уводна тема – Здраво Поздрављање и представљање; давање основних информација о себи; давање и и тражење основних информација о другима; исказивање хронолошког времена; описивање предмета.	-разумеју краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење / давање информација личне природе; -поздраве и отпоздраве, представе себе и другог користећи једноставна језичка средства; -поставе и одговоре на једноставна питања личне природе; -у неколико везаних исказа саопште информације о себи и другима; -изразе хронолошко време; - уоче сличности и разлике у животу у школама у ВБ и код нас; -поштују правила учтиве комуникације.	Изразе и речи који се користе за поздрављање, представљање и основну друштвену комуникацију са вршњацима – <i>Hello! Hi! What's your name? I'm (Miloš). Hello. Bye. How are you? I'm fine thank you. And you? How old are you? I'm (nine) How old is he/she? He's/She's (ten). What day is it today? It's Monday. What colour is the (book)? It's (red). It's a (red) book;</i> речи којима се именују боје, дани у недељи и бројеви до 10.

	<p>2. What's this?</p> <p>Шта је ово?</p> <p>Описивање предмета; разумевање и реаговање на једноставне налоге; исказивање метеоролошког времена.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју једноставне описе предмета; - опишу предмете користећи једноставна језичка средства; - разумеју и реагују на једноставне налоге; - формулишу једноставне налоге; - разумеју и формулишу једноставне исказе о метеоролошком времену; - разумеју сличности и разлике између живота и рада у школама у ВБ и код нас. 	<p><i>Речи којима се именују предмети из учионице; језичке структуре – What's this? It's a (door). This is my blue pen/pink bag. Open the door. Close the door; What's the weather like? It's (rainy). правилно писање малих и великих латиничних слова - Aa, Bb, Cc, Dd; речи у којима се појављују гласови /æ/, /b/, /k/, /d/ и уочавају њихову повезаност са словима - a, b, c, d; приче и песме које се односе на тему; дијалоге и кратак дескриптивни текст; формулисање краћих усмених и писмених, везаних исказа о (својим) предметима из учионице.</i></p>
	<p>3. Playtime!</p> <p>Време за игру!</p> <p>Давање основних информација о себи; давање и тражење основних информација о другима; описивање предмета; изражавање припадања и допадања.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - поставе и одговоре на једноставна питања личне природе; - саопште информације о себи и другима користећи једноставна језичка средства; - разумеју једноставне описе предмета; - опишу предмете користећи једноставна језичка средства; -разумеју и формулишу једноставне исказе који се односе на поседовање и допадање; -питају и саопште чије је нешто, шта им се допада; - разумеју и опишу популарне игре и начин разоноде вршњака у ВБ у кући. 	<p><i>Речи којима се именују играчке; језичку структуру – This is my / your ... Is this your ...? Yes, it is. No, it isn't. This is my big red kite. What's your favourite...? It's (a) ... My favourite toy is (a ball). My favourite colour is (red). My favourite animal is (a dog); правилно писање малих и великих латиничних слова – Ee, Ff, Gg, Hh; речи у којима се појављују гласови /e/, /f/, /g/, /h/ и уочавају њихову повезаност са словима – e, f, g, h; причу и песму које се односе на тему; читање изолованих реченица и уочавање реченичних делова; формулисање краћих усмених и писмених, везаних исказа о омиљеним играчкама.</i></p>

	<p>4. This is my nose!</p> <p>Ово је мој нос!</p> <p>Описивање људи; разумевање и давање једноставних налога; исказивање савета; изражавање броја нечега; поздрављање и представљање.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју једноставан опис људи; - опишу људе једноставним језичким средствима; - разумеју и формулишу једноставне савете; - разумеју и реагују на упутства и налоге; - дају упутства и налоге; - разумеју и формулишу једноставне исказе који се односе на количину/број нечега; - размене једноставне исказе приликом упознавања и представљања; - поштују правила учтиве комуникације. 	<p>Речи којима се именују делови тела; једину и множину именица – <i>one arm, two arms</i>; језичке структуре – <i>This is... / These are ... Two eyes/ten fingers.... Let's put on sun cream. Put it on your arms and nose. Cut out. Stick; Hello. This is (Tom). Nice to meet you.</i> правилно писање малих и великих латиничних слова – <i>I, J, Kk, Ll</i>; речи у којима се појављују гласови / i /, /dʒ/, /k/, /l/ и уочавају њихову повезаност са словима – <i>i, j, k, l</i>; причу која се односи на тему; читање и праћење инструкција за прављење лава од папира; усмено описивање слика; читање кратког пасуса, уочавање његових делова (реченице);</p> <p>формулисање краћих усмених и писмених, везаних исказа о свом телу.</p>
	<p>5. Revision and test 1</p> <p>Ревизија и тест 1</p> <p>Описивање предмета и људи; изражавање количине, припадања и допадања.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју и формулишу једноставне исказе о познатим темама; - поставе и одговоре на једноставна питања личне природе и питања о познатим темама; - препознају гласове и повежу их са одговарајућим словима. 	<p>Речи којима се именују бројеви, предмети из учионице, играчке и делови тела; дијалогске моделе и језичке структуре из претходне четири теме (<i>What's your name? I'm (Miloš). Hello. Bye. How are you? I'm fine thank you. This is my / your... Is this your ...? Yes, it is. No, it isn't; What's your favourite...? It's (a) ... This is... / These are ...</i>); речи које садрже гласове /æ/, /b/, /k/, /d/, /e/, /f/, /g/, /h/, /l/, /dʒ/, /k/, /l/, односно слова <i>a, b, c, d, e, f, g, h, j, k, l</i>.</p>

	<p>6. He's a hero!</p> <p>Он је херој!</p> <p>Представљање других (чланова породице); давање и тражење основних информација о другима.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју једноставна питања личне природе и одговоре на њих; - разумеју једноставне исказе који се односе на представљање других и тражење/давање информација о њима; - формулишу једноставне исказе којима представљају чланове породице; - разумеју породичне односе у ВБ; - уоче сличности и разлике у униформама типичним за одређена занимања у ВБ и код нас. 	<p>Речи којима се именују чланови породице и занимања; језичке структуре – <i>Hello! This is my mum. She's a nurse. He's a teacher. Is he / she a doctor? Yes, he / she is. No, he / she isn't.</i>; правилно писање малих и великих латиничних слова – <i>Mm, Nn, Oo, Pp</i>; речи у којима се појављују гласови /m/, /n/, /ɒ/, /p/ и уочавају њихову повезаност са словима – <i>m, n, o, p</i>; причу која се односи на тему; дескриптивни текст и одговарају на да / не питања; дескриптивни текст којим се описују занимања; дијалошки модел – <i>Is he / she a ...? Yes, he / she is. No, he / she isn't</i>; изоловане реченице и уочавају велико слово на почетку и тачку на крају; формулисање краћих усмених и писмених, везаних исказа о занимањима чланова породице.</p>
	<p>. 7. Where's the ball?</p> <p>Где је лопта?</p> <p>Исказивање просторних односа, осећања и способности у садашњости.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју једноставна обавештења о простору и реагују на њих; - траже и пруже кратка и једноставна обавештења о томе где се неко или нешто налази; - опишу непосредни простор у којем се крећу једноставним језичким средствима; - разумеју и изразе своја осећања једноставним језичким средствима; - разумеју једноставне исказе о способностима у садашњости и реагују на њих; - формулишу једноставне исказе о способностима у садашњости; - разумеју и на матерњем језику опишу популарне игре и начин разоноде вршњака у ВБ у парку. 	<p>Изразе и речи који се односе на игру у парку; језичку структуру са предлозима за место – <i>Where's the ...? It's in / on / under the... Where's the girl? She's under the tree</i>; изразе и речи којима се изражавају осећања – <i>It's nice/cool/so much fun...</i>; језичку структуру за изражавање тренутних способности – <i>Can you see her toy</i>; правилно писање малих и великих латиничних слова – <i>Qq, Rr, Ss, Tt, Uu</i>; речи у којима се појављују гласови /kw/, /r/, /s/, /t/, /ʌ/ и уочавају њихову повезаност са словима – <i>q, r, s, t, u</i>; причу и описе и дијалошке моделе који се односе на тему; изоловане реченице, уочавају велико почетно слово код властитих именица; формулисање краћих усмених и писмених, везаних исказа о парку из свог окружења.</p>

	<p>8. Billy's Teddy! (Билијев меда!)</p> <p>Изражавање припадања / неприпадања; изрицање дозвола; исказивање и реаговање на једноставне налоге.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју једноставне исказе којима се изражава припадање / неприпадање и реагује на њих; - формулишу једноставне исказе који се односе припадање / неприпадање; - разумеју и формулишу једноставне исказе који се односе на тражење и давање дозвола; - разумеју, формулишу и реагују на једноставне налоге; - упоређују и уочавају сличности и разлике у именовању сродства у ВБ и код нас ширем смислу. 	<p><i>Речи којима се именују чланови породице; језичку структуру Saxon Genitive – Whose teddy/book is this? It's Billy's teddy/mum's book; It's my sister's (kite); Can I...? Yes, but be careful. правилно писање малих и великих латиничних слова – Vv, Ww, Xx, Yy, Zz; речи у којима се појављују гласови /v/, /w/, /ks/, /j/, /z/ и уочавају њихову повезаност са словима – v, w, x, y, z; причу која се односи на тему; опише слика који се односе на тему; дијалогски модел – Who's this? It's Oli's mum; употребу тачке и знака питања; формулисање краћих усмених и писмених, везаних исказа о предметима који припадају члановима њихове породице.</i></p>
	<p>9. Review & Test Ревизија и тест 2</p> <p>Исказивање просторних односа; тражење и пружање основних информација о другима; изражавање припадања/неприпадања.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју и формулишу једноставне исказе/неколико једноставних исказа у низу о просторним односима, припадању и неприпадању; - дају и траже основне информације о другима (чланови породице - где су и чиме се баве); - разумеју, траже и дају основне исказе који се односе на припадањ/неприпадање; - препознају гласове и повежу их са одговарајућим словима. 	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју и формулишу једноставне исказе/неколико једноставних исказа у низу о просторним односима, припадању и неприпадању; - дају и траже основне информације о другима (чланови породице - где су и чиме се баве); - разумеју, траже и дају основне исказе који се односе на припадањ/неприпадање; - препознају гласове и повежу их са одговарајућим словима.

	<p>10. Christmas</p> <p>Божић</p> <p>Честитање</p> <p>11. Are these his trousers?</p> <p>Да ли су ово његове панталоне?</p> <p>Изражавање припадања/неприпадања; исказивање допадања/недопадања; описивање предмета; описивање уобичајених активности.</p> <p>12. Where's grandma?</p>	<p>- разумеју једноставно исказане честитке и одговарају на њих;</p> <p>- упуте једноставне честитке;</p> <p>- уоче сличности и разлике у начину прославе Божића у ВБ и код нас, певају Божићне песме и играју традиционалне Божићне игре.</p> <p>- разумеју једноставне исказе којима се изражава припадање / неприпадање и реагује на њих;</p> <p>-траже и дају једноставне исказе којима се изражава припадање;</p> <p>- разумеју једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагује на њих;</p> <p>- траже мишљење и изражавају допадање/недопадање једноставним језичким средствима;</p> <p>- разумеју једноставан опис предмета;</p> <p>- опишу предмете једноставним језичким средствима;</p> <p>- уоче и на матерњем језику опишу сличности и разлике у култури одевања у ВБ и код нас.</p>	<p><i>Изразе, речи и кратке приче/скечеве који се односе на Божић; Божићну песму Christmas Tree.</i></p> <p><i>Речи којима се именује одећа; језичке структуре и дијалогске моделе за изражавање припадања, допадања и описа предмета - Are these his/her sock? Yes, they are. No, they aren't; I like these trousers. They're nice. Do you like orange? I like orange. It's my favourite colour. What's your favourite colour? What colour is this (coat)? It's (red). What colour are these (trousers)? They're (blue) All your trousers are blue; изразе, речи и језичке структуре за описивање уобичајених радњи – Every day I put on my socks; препознавање свих малих и великих латиничних слова; препознавање гласова и слова; причу и стрип који се односи на тему; формулисање краћих усмених и писмених, везаних исказа о омиљеној одећи.</i></p> <p><i>Речи којима се именују стамбене просторије; језичке структуре-Where's grandma? She's in the kitchen. Is</i></p>
--	--	--	---

	<p>Где је бака?</p> <p>Исказивање прострних односа; описивање места.</p> <p>13. Lunchtime!</p> <p>Време за ручак!</p> <p>Изражавања припадања / неприпадања и поседовања / непоседовања; изражавања количина/броја.</p> <p>14. Review & Test 3</p> <p>Ревизија и тест 3</p> <p>Описивање предмета и места; изражавања поседовања/непоседовања,</p>	<p>- разумеју једноставна обавештења о простору и оријентацији у простору и реагују на њих;</p> <p>- траже и пруже кратка и једноставна обавештења о оријентацији у простору;</p> <p>- разумеју једноставан опис места;</p> <p>- опишу место и непосредни простор у којем се крећу користећи једноставна језичка средства;</p> <p>-уоче сличности и разлике у култури становања у ВБ и код нас;</p> <p>- уоче сличности и разлике у именовању сродства.</p> <p>- разумеју једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагују на њих;</p> <p>- формулишу једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање;</p> <p>- разумеју и формулишу једноставне исказе који се односе на количину (број) нечега;</p> <p>- поштују правила учтивости комуникације са вршњацима;</p> <p>- разумеју начин исхране у школама у ВБ.</p> <p>- разумеју и формулишу једноставне исказе исказа у низу о стамбеном простору, храни, одећи и поседовању/непоседовању;</p>	<p><i>she in the kitchen? No she isn't. Where are Dad and Billy? They're in the dining room. Are they in the dining room? No, they aren't. Where's the kitchen? It's downstairs. Where are the bedrooms? They're upstairs; речи у којима се појављује глас /ʃ/ и уочавају његову повезаност са комбинацијом слова sh; препознавање и разликовање гласова /s/, /h/ и /f/ у речима; причу и опис слика које се односе на тему; формулисање краћих усмених и писмених, везаних исказа о стану/кући у којој живе.</i></p> <p><i>Речи које се односе на храну и оброке; језичку структуру – I've got... I haven't got...; једину и множину именица – a drink/two drinks, a sandwich/ten sandwiches; употребу детрминатора some уз небројиве именице - some grapes, и неодређеног члана a/an – a tomato/an apple; речи у којима се појављује глас /tʃ/ и уочавају његову повезаност са комбинацијом слова ch; препознавање и разликовање гласова /k/, /h/ и /tʃ/ у речима; причу и описе слика које се односе на тему; формулисање краћих усмених и писмених, везаних исказа о садржају кутије / пакета за ручак.</i></p> <p><i>Изразе и речи које се односе на стамбени простор, одећу и храну; језичке структуре I have/haven't got, Are these...? Yes they are/No they aren't. Where's Billy/RosyGrandpa/Grandma? He's/She's in the bedroom. Where are mum and dad? They're in the dining room; гласове /ʃ/,/tʃ/ и повезују их са комбинацијом слова sh, ch.</i></p>
--	---	---	---

	<p>припадања/неприпадања.</p> <p>15. A new friend!</p> <p>Нови пријатељ!</p> <p>Описивање живих бића и предмета.</p> <p>16. Easter</p> <p>Ускрс</p> <p>Честитање</p> <p>17. I like monkeys!</p> <p>Волим мајмуне!</p> <p>Изражавање допадања/недопадања; описивање живих бића; позив на заједничку активност.</p>	<p>- разумеју једноставан опис који се односи на свакодневни живот – становање;</p> <p>- разумеју и формулишу једноставне исказе који се односе на поседовање/непоседовање;</p> <p>- препознају и гласове и повежу их са одговарајућим словима.</p> <p>- разумеју једноставан опис бића и предмета;</p> <p>- опишу жива бића и предмете једноставним језичким средствима;</p> <p>- уоче и примене начин писања неформалних писама.</p> <p>- разумеју једноставно исказане честитке и одговарају на њих;</p> <p>- упуте једноставне честитке;</p> <p>разумеју једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагују на њих;</p> <p>- траже мишљење и изражавају допадање/недопадање једноставним језичким средствима;</p> <p>- разумеју једноставан опис живих бића;</p>	<p><i>Изразе и речи којима се описује изглед особа и предмета; језичке структуре He's / She's (tall/short). He's/She's got (straight black hair) He / She / It hasn't got (blue eyes); It's got four sides. They're all the same. It's a square. It hasn't got sides. It's smooth and round. It's a circle; речи у којима се појављује глас /θ/ и уочавају његову повезаност са комбинацијом слова th; препознавање и разликовање гласова /t/, /s/ и /θ/ у речима; причу и писмо које се односи на тему; формулисање краћих усмених и писмених, везаних исказа којима се описују особе и предмети; писање писма пријатељу</i></p> <p><i>Изразе, речи и кратке приче/скечеве који се односе на Ускрс; ускршње песме и игре.</i></p> <p><i>Речи којима се именују дивље животиње; језичке структуре и изразе I like / don't like ... I'm little, They're big. Do you like...? Yes, I do. No, I don't. I like monkeys because they're fun. I don't like giraffes because they're big. An elephant is big. It's got big ears. Let's go to the zoo! речи у којима се појављује глас /æ/, и уочавају његову повезаност са словом a; причу и песму које се односе на тему; одговарајуће симболе (емотиконе) за волим/не волим - J, L; формулисање краћих усмених и писмених, везаних исказа којима се описују омиљене/неомиљене животиње уз образложење.</i></p>
--	---	--	---

	<p>18. Dinnertime!</p> <p>Време за вечеру!</p> <p>Изражавање допадања/недопадања; исказивање предлога, савета и упозорења.</p> <p>19. Review & Test 4</p> <p>Ревизија и тест 4</p> <p>Изражавање допадања/недопадања; описивање живих бића и предмета;</p> <p>20. Tidy up!</p>	<p>- опишу жива бића једноставним језичким средствима;</p> <p>- разумеју и реагују на позив;</p> <p>- упуте позив на заједничку активност;</p> <p>- разумеју правила понашања на јавном месту (зоолошки врт)</p> <p>- користе емотиконе.</p> <p>- разумеју једноставне исказе који се односе на изражавање допадања/недопадања и реагују на њих;</p> <p>- формулишу једноставне исказе који се односе на изражавање допадања/недопадања;</p> <p>- разумеју и формулишу једноставне исказе који се односе на допадање/недопадање и опис предмета;</p> <p>- разумеју једноставан текст којим се описују жива бића;</p> <p>- разумеју и формулишу једноставне исказе који се односе на поседовање/непоседовање и опис живих бића и предмета;</p> <p>- препознају гласове и повежу их са одговарајућим словима</p>	<p><i>Речи којима се именује храна; језичке структуре и изразе – Do you like...? Yes, I do. No, I don't. What do you like? Eat (your figs) and drink (your milk) Don't be late for school; Would you like...? Yes, please. No, thank you; речи у којима се појављује глас /e/, и уочавају његову повезаност са словом e</i></p> <p><i>Речи којима се именују дивље животиње, храна, пиће и облици; придеви којима се описују жива бића и предмети; Језичке структуре и изразе I like / don't like (fish/snakes). She's/He's got straight blond hair. It's/ It hasn't got four sides. It's got three sides. It's a triangle; речи које садрже гласове /æ/ и /e/ односно слова a, e.</i></p> <p><i>- речи којима се именују делови намештаја; предлоге in/on/under; просте бројеве до 100; језичке структуре – There's a bed in my bedroom. There are three pillows on my bed; How many (blankets)? There's one (blanket). There are two (blankets); причу која се односи на тему и чланак у часопису; речи у којима се појављује глас / i /, и уочавају његову повезаност са словом i;</i></p>
--	---	--	---

	<p>Поспреми!</p> <p>Описивање простора и просторних односа; изражавање количине/броја.</p> <p>21. Action Boy can run!</p> <p>Екшн бој уме да трчи!</p> <p>Описивање способности; описивање бића; исказивање хронолошког времена.</p>	<p>.- разумеју једноставан опис простора и просторних односа;</p> <p>- опишу простор и просторне односе једноставним језичким средствима;</p> <p>- траже и пруже кратка обавештења о оријентацији у простору;</p> <p>- разумеју и формулишу једноставне исказе који се односе на количину/број;</p> <p>- разумеју сличности и разлике у култури становања у ВБ и код нас.</p> <p>-разумеју и формулишу једноставне исказе који се односе на способности;</p> <p>- разумеју једноставан опис бића;</p> <p>- опишу бића користећи једноставна језичка средства;</p> <p>- разумеју и формулишу једноставне исказе који се односе на изражавање хронолошког времена;</p> <p>- поштују правила учтивне комуникације са вршњацима и одраслима.</p>	<p><i>употребу тачке и знака питања; формулисање краћих усмених и писмених, везаних исказа који се односе на опис простора и просторних односа и изражавање количина.</i></p> <p><i>Глаголе радње; језичку структуру за изражавање способности - I can fly, He can walk. She can't sing. It can fly; језичке структуре за описивање живих бића – It's got four legs. It's brown. It can run. It likes meat. It's a lion; What's the time? It's two o'clock/half/quarter past twelve. It's quarter to nine; речи у којима се појављује глас /v/, и уочавају његову повезаност са словом o; причу и дескриптивни текст који се односи на тему; формулисање краћих усмених и писмених, везаних исказа који се односе на изражавање способности и опис живих бића.</i></p>
<p>Образовни стандарди</p>	<p>Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.</p> <p>1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА ПСТ.1.1.1. Разуме фреквентне речи и једноставне изразе у јасно контекстуализованом и спором говору. ПСТ.1.1.2. Разуме једноставне поруке и питања која се односе на једноставне информације и непосредно окружење. ПСТ.1.1.3. Разуме кратка, једноставна, разговетно и споро изговорена упутства. ПСТ.1.1.4. Разуме кратка саопштења и питања која се односе на познате/блиске теме. ПСТ.1.1.5. Разуме предмет једноставног разговора других лица о познатим/блиским темама (нпр. личне и породичне ствари, непосредно окружење) уколико се говори споро и разговетно. ПСТ.1.1.6. Разуме појединачне речи и једноставне изразе из текстова савремене музике. РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА ПСТ.1.1.7. Разуме кратке поруке које се односе на једноставне информације и непосредно окружење (нпр. писма, мејлови итд.). ПСТ.1.1.8. Разуме кратка, појединачна</p>		

упутства која се тичу његових непосредних потреба, уколико укључују визуелне елементе. ПСТ.1.1.9. Разуме општи смисао и најважније информације у једноставним врстама текстова (кратке приче, извештаји, огласи, временске прогнозе и сл.) уз одговарајуће илустративне елементе. УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ ПСТ.1.1.10. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи једноставна језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника (нпр. ко је, одакле је, чиме се бави итд.). ПСТ.1.1.11. Уз дуже паузе и уз помоћ саговорника, саопштава основне информације о себи и свом непосредном окружењу, тражи одређени предмет, користећи кратке једноставне исказе. ПСТ.1.1.12. Уз дуже паузе, описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности користећи најједноставнија језичка средства. ПСТ.1.1.13. Поставља једноставна питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника. ПСТ.1.1.14. Поставља и одговара на питања која се односе на изражавање допадања и недопадања, слагања и неслагања користећи једноставна језичка средства. ПСТ.1.1.15. Формулише молбе и извињења. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ПСТ.1.1.16. Пише једноставне податке о себи и лицима из блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама. ПСТ.1.1.17. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама. ПСТ.1.1.18. Писаним путем доставља/тражи основне информације о себи/другима. ПСТ.1.1.19. Пише кратке и једноставне поруке (нпр. СМС, имејл, објаве на друштвеним мрежама) у којима се захваљује, извињава или нешто честита. ПСТ.1.1.20. Повезује неколико кратких исказа у кратак, везани текст о блиским темама. МЕДИЈАЦИЈА ПСТ.1.1.21. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...). ПСТ.1.1.22. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику. ПСТ.1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику. 2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПСТ.1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну). ПСТ.1.2.2. Правилно записује познату лексику. ПСТ.1.2.3. Познаје и користи ограничен број фреквентних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру научног репертоара језичких средстава. ПСТ.1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности. 3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА ПСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода). ПСТ.1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински. ПСТ.1.3.3. Познаје најзначајније историјске догађаје циљних култура. ПСТ.1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање. ПСТ.1.3.5. Познаје неколико најпознатијих културних остварења циљних култура; наводи и описује на матерњем језику неколико локација циљних култура за које показује интересовање.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА ПСТ.2.1.1. Разуме краће низове (2-3) саопштења, упутстава, молби који се односе на његове потребе и интересовања. ПСТ.2.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са)говорника о блиским и познатим темама, уколико се говори разговетно и умереним темпом. ПСТ.2.1.3. Разуме основни смисао и главне информације спорних, јасно артикулисаних монолошких излагања и прича о познатим и узрасно адекватним темама, уз одговарајућу визуелну подршку, паузе и понављања. ПСТ.2.1.4. Разуме основни смисао и главне информације из подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим и узрасно адекватним темама, уколико се говори споро и разговетно. ПСТ.2.1.5. Разуме општи смисао и фреквентне фразе и изразе једноставнијих текстова из савремене музике. РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА ПСТ.2.1.6. Разуме општи смисао и главне информације у краћим порукама, писмима, мејловима о блиским темама. ПСТ.2.1.7. Разуме краће низове (2-3) упутстава која се тичу његових непосредних потреба (нпр. оријентација у простору, употреба уређаја и апарата, правила игре и сл.), праћених визуелним елементима. ПСТ.2.1.8. Разуме општи смисао и главне информације у краћим текстовима, различитих врста и једноставне садржине, са интернета или других писаних медија, о познатим и узрасно адекватним темама. ПСТ.2.1.9. Разуме општи смисао једноставних књижевних текстова прилагођених узрасту и интересовањима. ПСТ.2.1.10. Разуме општи смисао и једноставније формулације у текстовима

	<p>савремене музике. ПСТ.2.1.11. Разуме смисао једноставних рекламних порука уколико не садрже игру речи или неко конотативно/скривено/метафорично значење. УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ ПСТ.2.1.12. Успева да поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме. ПСТ.2.1.13. Уз краће паузе и минималну помоћ саговорника, размењује информације, тражи одређени предмет, објашњење, услугу, повезујући неколико краћих исказа у смислену целину. ПСТ.2.1.14. Уз краће паузе, описује себе и своје непосредно окружење, свакодневне активности, искуства из прошлости користећи једноставна језичка средства. ПСТ.2.1.15. Поставља и одговара на 2-3 повезана питања, о познатим темама, у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз одговарајућу помоћ саговорника и понављање. ПСТ.2.1.16. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање и једноставним језичким средствима даје кратко објашњење. ПСТ.2.1.17. Размењује основне информације о плановима и обавезама. ПСТ.2.1.18. Једноставним језичким средствима пореди људе, ствари и појаве. ПСТ.2.1.19. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ вербалним и невербалним средствима. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ПСТ.2.1.20. Писаним путем доставља/тражи или преноси детаљније информације, обавештења или податке о себи и другима. ПСТ.2.1.21. Пише једноставна лична писма, поруке, мејлове у којима се са пријатељима и познаницима договара о активностима или одговара на питања. ПСТ.2.1.22. Саставља краће текстове о себи, својој породици и непосредном окружењу. ПСТ.2.1.23. Описује искуства, активности и догађаје из прошлости користећи једноставније језичке структуре и увежбану лексику. МЕДИЈАЦИЈА ПСТ.2.1.24. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао и појединачне информације краћих и једноставнијих писаних текстова опште информативне природе. ПСТ.2.1.25. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа. ПСТ.2.1.26. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег писаног текста. ПСТ.2.1.27. На страном језику саопштава туристима најједноставније информације које су тражили од трећег лица (назив улице, број линије у градском саобраћају, цену). 2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПСТ.2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина). ПСТ.2.2.2. Правилно записује фреквентне и увежбане речи, познаје и примењује одређени број основних правописних правила. ПСТ.2.2.3. Познаје и користи једноставније граматичке елементе и конструкције. ПСТ.2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба. 3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА ПСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода). ПСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.). ПСТ.2.3.3. Препознаје најкритичније обрасце понашања који су непримерени/неприкладни у контексту циљних култура. ПСТ.2.3.4. Препознаје најчешће стереотипе у вези са својом и циљним културама. ПСТ.2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински. ПСТ.2.3.6. Познаје животне услове који владају у појединим екосистемима света (клима, географске одлике и сл.) где се користи страни језик. ПСТ.2.3.7. Препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости циљних култура. ПСТ.2.3.8. Представља и укратко описује на циљном језику неколико познатих личности и појава из циљних култура, као и оне за које показује интересовање.</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>Вештина комуникације, вештина сарадње, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, одговоран однос према околини, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, одговоран однос према здрављу, решавање проблема.</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Планирање наставе и учења</p> <p>Како су исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, за сваку наставну тему у оперативним плановима су издвојени по наставним темама. Исходи су дефинисани такође и у фази планирања и припреме часа, имајући у виду ниво постигнућа ученика. Посебно су дефинисани исходи које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.</p>

Имајући у виду да се исходи разликују, и да се неки могу лакше и брже остварити, а за друге исходе је потребно више времена, различитих активности и начина рада при планирању наставе и учења уџбеник се користи селективно и у складу са предвиђеним исходима. Осим уџбеника у настави се користи и радна свеска као и пратећи дигитални садржаји, ПП презентације, квизови и други садржаји на интернету на које наставник упућује ученике.

Остваривање наставе и учења

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Зато се користе активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
 - говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
 - наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе(стога ако има потребе даје додатно објашњење на матерњем језику);
 - знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
 - са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији па се адржаји се реализују поступно кроз: - фронтални - индивидуални - групни - рад у пару са усмереношћу на интегративни, тематски приступ у коме се тема посматра интегративно, из различитих углова
 - наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
 - сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, користећи и граматичка објашњења, корелацију са матерњим језиком, али без оптерећивања ученика непотребном теоријом.
- Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:
- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
 - поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
 - наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
 - ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
 - уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала; као што су дигитални садржаји, илустрације, слике, интернет садржај, као и наставни материјали које ученици сами израђују(ПП презентације, панои...) и по потреби Тимс платформа;
 - учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан(променити распоред седења за одређену активност, реализовати час у летњој учионици...);
 - остварује се корелација са другим наставним предметима;
 - за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.).

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.).
Мануелне активности (израда паноа, презентација и сл.).
Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).
Игре примерене узрасту(вешалица,игра меморије,асоцијације...)
Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...).

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- препознавање везе између група слова и гласова;
- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;
- извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

- повезивање гласова и групе слова;
- замењивање речи цртежом или сликом;
- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);
- писање честитки ;
- писање краћих текстова.

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем.

Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина. Методе које се користе при увежбавању језичких вештина су : дијалогска, монолошка, метода писаних радова, вербална, текстуална, илустративно-демонстративна као и активна настава(нпр. Мапе ума). При припреми часова треба водити рачуна и о особеностима појединих одељења или ученика, као и њиховим предзнањима

Слушање

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су важно следеће:

- кад је могуће користити видео а не аудио записе јер већина ученика тако лакше разуме текст који слуша
- ако је дужи текст обавезно пустити да ученици поново чују;
- ако говор бржи или постоји одступање од стандардног говора наставник може прочитати текст;
- ако је непозната тема ученике упознати са истом пре слушања.

Читање

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију,

– потпуну информацију;

– скривено значење одређене поруке.

Зато је битно пре читања нагласити ученицима зашто читају одређени текст.

Писање

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни.

Зато је важно следеће:

– да теме буду из ученикове свакодневница и окружење, личних интересовања, актуелних догађаја;

– да текстови буду различите врсте и дужине (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);

– да се оствари комуникативна функција (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);

– да се ради на самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

– размену информација,

– спонтану конверзацију,

– неформалну или формалну дискусију,

– интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.

Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши

	језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре.
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.</p> <p>Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, учешће у приредбама, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (тестови језичког нивоа, усмено одговарање) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа води се рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања је и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања начини провере и оцењивања су познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Оцењује се тј. вреднује усмено и писмено испитивање, вођење ученичког портфолија, тестови знања, разговор, контролне вежбе, посматрање ангажованости на часу, ученички радови и продукти ученичких активности, домаћи задаци, писмени радови, илустрације, рад на тексту, препричавање, пројекти, драматизација, тематске дискусије, продукти групних и тимских радова.</p>

Обавезни предмет: математика	Разред: трећи
Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.	
Исходи учења	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <p>БРОЈЕВИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - прочита, запише и упореди бројеве прве хиљаде и прикаже их на бројевној правој; – прочита број записан римским цифрама и напише дати број

римским цифрама (до 1.000);

- изврши четири основне рачунске операције, писмено и усмено (до 1.000);
- подели број бројем прве десетице, са и без остатка, и провери резултат;
- процени вредност израза са једном рачунском операцијом;
- израчуна вредност бројевног израза са највише три рачунске операције;
- одреди десетице и стотине најближе датом броју;
- реши једначину са једном рачунском операцијом;
- одреди и запише скуп решења неједначине са сабирањем и одузимањем;
- реши проблемски задатак користећи бројевни израз или једначину;

-уочи делове целине и напише разломке облика $\frac{m}{n}$ ($m \leq n \leq 10$)

-упореди разломке облика $\frac{m}{n}$ са једнаким именицима;

-резултат мерења дужине запише децималним бројем са једном децималом;

-уочи и речима опише правило за настајање бројевног низа;

-чита и користи податке представљене табеларно или графички (стубичасти дијаграм и сликовни дијаграм);

ГЕОМЕТРИЈА

- црта паралелне и нормалне праве, правоугаоник и квадрат;
- конструише троугао и круг;
- именује елементе угла, правоугаоника, квадрата, троугла и круга;
- разликује врсте углова и троуглова;
- одреди обим правоугаоника, квадрата и троугла, применом обрасца;
- опише особине правоугаоника и квадрата;
- преслика геометријску фигуру у квадратној или тачкастој мрежи на основу задатог упутства;
- користи геометријски прибор и софтверске алате за цртање;
- чита, упореди и претвара јединице за мерење дужине, масе, запремине течности и времена;

МЕРЕЊЕ И МЕРЕ

- упореди величине (дужина, маса, запремина течности и време);
- измери површину геометријске фигуре задатом мером (правоугаоником, квадратом и троуглом);
- примењује концепт мерења у једноставним реалним ситуацијама.

Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Бројеви прве хиљаде, разломак, децимални запис броја, круг, троугао, правоугаоника, квадрат, угао, паралелне праве, нормалне праве, појам површине, једначине и неједначине, мерење дужине, масе, времена и запремине течности
Образовни стандарди	<p>БРОЈЕВИ <u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>1МА. 1.1.1. зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по величини и да прикаже број на датој бројевној полуправој</p> <p>1МА. 1.1.2. рачуна вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру прве хиљаде</p> <p>1МА. 1.1.3. множи и дели без остатка (троцифрене бројеве једноцифреним) у оквиру прве хиљаде</p> <p>1МА. 1.1.4. уме да на основу текста правилно постави израз са једном рачунском операцијом</p> <p>1МА. 1.1.5. уме да решава једноставне једначине у оквиру прве хиљаде</p> <p>1МА. 1.3.1. уме да прочита и формално запише разломак $\frac{a}{b}$ ($b < 10$) и препозна његов графички приказ</p> <p>1МА. 1.3.2. уме да израчуна половину, четвртину и десетину неке целине</p> <p>1МА. 1.4.4. уме да чита једноставније графиконе, табеле и дијаграме</p> <p><u>СРЕДЊИ НИВО</u></p> <p>1МА.2.1.1. уме да примени својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, претходни, следећи број) и разуме декадни бројни систем</p> <p>1МА.2.1.2. уме да одреди десетицу, стотину и хиљаду најближу датом броју</p> <p>1МА.2.1.3. сабира и одузима, рачуна вредност израза</p> <p>1МА.2.1.4. рачуна вредност израза са највише две операције</p> <p>1МА.2.1.5. уме да решава једначине</p> <p>1МА.2.3.1. уме да препозна разломак $\frac{a}{b}$ ($b < 10$, $a < b$), када је графички приказан на фигури подељеној на b делова</p> <p>1МА.2.3.2. уме да израчуна n-ти део неке целине и обрнуто, упоређује разломке облика $\frac{a}{b}$ ($n \leq 10$)</p> <p><u>НАПРЕДНИ НИВО</u></p> <p>1МА.3.1.1. уме да примени својства природних бројева у решавању проблемских задатака</p> <p>1МА.3.1.2. зна својства операција сабирања и одузимања и уме да их примени.</p> <p>1МА.3.1.3. уме да израчуна бројевну вредност израза са више операција, поштујући приоритет</p>

1MA.3.1.4. уме да решава сложеније проблемске задатке дате у текстуалној форми 1MA.3.1.5. уме да одреди решења неједначине са једном операцијом

MA.3.3.1. уме да прочита, формално запише и графички прикаже разломак b/a ($b \leq 10, a < b$)

1MA.3.3.2. зна да израчуна део b/a ($b \leq 10, a < b$) неке целине и користи то у задацима

ГЕОМЕТРИЈА

ОСНОВНИ НИВО

1MA.1.2.1. уме да именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа и угао) и уочава међусобне односе два геометријска објекта у равни (паралелност, нормалност, припадност)

1MA.1.2.2. зна јединице за мерење дужине и њихове односе

1MA.1.2.3. користи поступак мерења дужине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица

1MA.1.2.4. користи поступак мерења површине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица

СРЕДЊИ НИВО

1MA.2.2.1. уочава међусобне односе геометријских објеката у равни

1MA.2.2.2. претвара јединице за мерење дужине

1MA.2.2.4. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника када су подаци дати у истим мерним јединицама

1MA.2.2.5. уме да израчуна површину квадрата и правоугаоника када су подаци дати у истим мерним јединицама

НАПРЕДНИ НИВО

1MA.3.2.2. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника

1MA.3.2.3. уме да израчуна површину квадрата и правоугаоника

1MA.3.2.4. уме да израчуна обим и површину сложених фигура у равни када су подаци дати у истим мерним јединицама

МЕРЕЊЕ И МЕРЕ

	<p><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>1МА.1.2.2. зна јединице за мерење дужине и њихове односе 1МА.1.2.3. користи поступак мерења дужине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица 1МА.1.2.4. користи поступак мерења површине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица 1МА.1.4.2. зна коју јединицу мере да употреби за мерење задате запремине течности (l, dl, ml) 1МА.1.4.3. зна коју јединицу мере да употреби за мерење задате масе (g, kg, t) 1МА.1.4.4. уме да чита једноставније графиконе, табеле и дијаграме</p> <p><u>СРЕДЊИ НИВО</u></p> <p>1 МА.2.2.2. претвара јединице за мерење дужине 1МА.2.4.2. зна јединице за време (секунда, минут, сат, дан, месец, година) и уме да претвара веће у мање и пореди временске интервале у једноставним ситуацијама 1МА.2.4.3. претвара јединице за мерење запремине течности из већих у мање 1МА.2.4.4. претвара јединице за мерење масе из већих у мање</p> <p><u>НАПРЕДНИ НИВО</u></p> <p>1МА.3.4.2. претвара јединице за мерење запремине течности 1МА.3.4.3. претвара јединице за мерење масе</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>Компетенција за учење: Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења. Рад са подацима и информацијама: Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот. Комуникативна: Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту. Одговоран однос према околина: Одговоран однос према околина подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи...</p>

	<p>Одговоран однос према здрављу: Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.</p> <p>Решавање проблема: Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема..</p> <p>Сарадња: Ученик је способен да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.</p> <p>Дигитална компетенција: Ученик је способен да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начи.</p> <p>Естетичка компетенција : Ученик је упознат са културним наслеђем људске заједнице, има свест о вредности уметничких и културних дела и њиховог значаја за развој друштва.</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Садржаји ће се реализовати кроз индивидуални, фронтални, групни и тимски облик рада са усмереношћу на интегративни, тематски и пројектни приступ.</p> <p>Програм наставе и учења оријентисан на исходе, даје нам већу слободу у креирању и осмишљавању. Наша улога је да контекстуализујемо дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и могућности ученика; уџбенике и друге наставне материјале који ће се користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се наша школа налази.</p> <p>Настава ће се реализовати хоризонталним и вертикалним повезивањем садржаја из српског језика, природе и друштва, математике, ликовне и музичке културе, дигиталног света и физичког и здравственог васпитања уз уважавање искуства ученика и ваншколских знања и повезивању са њим . Ученици ће бити вођени кроз различите начине учења и представљања резултата рада (мапе ума, временске осе, есеји, питања, стрип, плакат) .</p> <p>Осим уџбеника и радне свеске , у настави ће се користити други извори знања, дигитални садржаји, приручници намењени учитељима и ученицима, радне свеске различитих издавача.</p> <p>Радиће се на обучавању ученика да користе различите веб - алате за изградњу знања и приказ резултата учења .</p> <p>Захтеви ће се прилагођавати интересовањима и могућностима ученика кроз тимски и групни рад и вршњачко учење кроз стварање ученичких наставних материјала.</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Свака формативна оцена истовремено је и описна, а описна оцена ће бити формативна само ако садржи следеће елементе: опис постигнућа ученика, опис ангажовања ученика у настави , препоруке за даље напредовање.</p>

Опис постигнућа садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа (ако постоје) и/или очекиваним исходима за узраст ученика/годину. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих.

У опису ангажовања ученика налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.

Препорука за даље напредовање садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.

Сумативно оцењивање представља вредновање постигнућа ученика на крају једне програмске целине или квалификационог периода. Сумативно оцењивање односи се на процењивање и мерење у крајњој фази процеса учења. То је оцена која се добија након завршетка одређеног програма или временског периода за који су дефинисани исходи који треба да се остваре. Сумативно оцењивање показује колико је ученик до одређеног тренутка научио, односно које је компетенције развио. Према томе, ова оцена се уписује у књигу евиденције или другу педагошку документацију и има функцију показатеља савладаности одређеног наставног предмета, постигнутих резултата, стечене стручне спреме или развијене компетенције.

Сумативно оцењивање се изражава кроз бројчану оцену. Бројчане оцене су: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и недовољан (1).

Бројчана оцена треба да пружи ученицима, наставницима и родитељима јасну повратну информацију о:
остварености прописаних циљева и стандарда постигнућа;
степену развијености компетенција у току савладавања програма предмета;
целокупном залагању и ангажовању ученика у настави;
напредовању у односу на претходни период;

Ученик који је остварио циљеве и прописане стандарде постигнућа успешно влада појмовном структуром и терминологијом, разуме, примењује и вреднује научене поступке и процедуре, способан је за решавање проблема, рад са подацима и информацијама, интерпретацију, закључивање и доношење одлука. Поред тога, има развијене вештине комуникације и изражавања. Ангажовање ученика подразумева активно учешће у настави, одговоран однос према постављеним задацима,

	<p>сарадњу са другима, интересовање и спремност за учење. Напредовање у односу на претходни период треба да укаже на остварене разлике у достизању критеријума постигнућа.</p> <p>Веома је важно нагласити да оцене нису резултат произвољне процена наставника на ком нивоу је учениково знање, већ је свака бројчана оцена одређена јасно дефинисаним критеријумима. Све оцене унете у књигу евиденције васпитно-образовног рада урачунавају се у аритметичку средину, при чему се добија закључна оцена.</p>
--	---

Обавезни предмет: Природа и друштво		Разред: трећи
<p>Циљ учења Природе и друштва јесте упознавање себе, свог природног и друштвено окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.</p>		
Исходи учења	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> -идентификује облике рељефа и површинских вода у свом крају; -одреди положај задатог објекта у односу на истакнуте облике рељефа и површинске воде у свом крају; -илуструје примерима како рељеф и површинске воде утичу на живот људи у крају; -примени правила друштвено прихватљивог понашања поштујући права, обавезе и различитости међу људима; -повеже различита занимања и делатности са потребама људи у крају у коме живи; -повеже врсте и значај саобраћаја у свом крају са потребама људи; <p>примени правила безбедног понашања у саобраћају</p> <ul style="list-style-type: none"> -разликује чврсто, течно и гасовито стање воде у природи и свакодневном животу; -повеже температурне промене са променама запремине и кретања ваздуха; -очита вредности температуре воде, ваздуха и тела помоћу термометра; -прикаже везе међу живим бићима у различитим животним заједницама помоћу ланаца исхране; -илуструје примерима одговоран и неодговоран однос човека према животној средини; -примени поступке (мере) заштите од заразних болести; – се оријентише у простору помоћу компаса и оријентира из природе/окружења; -опише пут којим се може стићи од једне до друге тачке помоћу плана насеља; -идентификује географске објекте у свом крају користећи географску карту Републике Србије; -користи временске одреднице (година, деценија, век) у свакодневним ситуацијама и приликом описивања догађаја из прошлости; 	

	<ul style="list-style-type: none"> -прикупи и представи податке о прошлости породице и краја; повеже јачину деловања на тело са његовим пређеним растојањем; -доводи у везу брзину падања тела са његовим обликом; -разликује природне и вештачке изворе светлости; -повеже промену величине и положаја сенке са променом положаја извора светлости; -повеже промену јачине звука са променом удаљености од његовог извора; -разликује повратне и неповратне промене материјала; -уочи сличности и разлике међу течностима – тече, променљивост облика; провидност, боја, густина; -одабере материјале који по топлотној проводљивости највише одговарају употреби у свакодневном животу; -објасни како рециклажа помаже очувању природе; -изведе једноставне огледе/експерименте и повеже резултат са објашњењем/закључком; -сарађује са другима у групи на заједничким активностима;– представи резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, Power Point презентацијом и/или цртежом и др); – повеже резултате рада са уложеним трудом.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	<p>Крај (олици рељефа и воде) Човек (права, обавезе, делатности, занимања, саобраћај у крају) Животне заједнице (природне (копнене и водене) и култивисане) Оријентација у времену и простору (са и без компаса) Прошлост краја (година, деценија, век) Кретање (план насеља) Материјали (повратне и неповратне промене, рециклажа</p>
Образовни стандарди	<p>1.ПРИРОДА И ДРУШТВО МОГА КРАЈА <u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>1ПД. 1.5.1. зна које друштвене групе постоје и ко су њихови чланови 1ПД. 1.5.2. зна основна правила понашања у породици, школи и насељу 1ПД. 1.5.3. зна које људске делатности постоје и њихову улогу 1ПД.1.6.1. зна основне облике рељефа и површинских вода 1ПД.1.6.2. зна основне типове насеља и њихове карактеристике <u>СРЕДЊИ НИВО</u></p>

1ПД.2.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на очигледним примерима
1ПД.2.5.1. зна које су улоге различитих друштвених група и њихових чланова 1ПД.2.5.2. зна која су права и обавезе чланова у различитим друштвеним групама
1ПД.2.5.3. разуме повезаност и међузависност различитих људских делатности
1ПД.2.6.1. препознаје и именује облике рељефа и површинских вода у свом месту и у околини
1ПД.2.6.2. зна основне одлике рељефа и вода у држави Србији
1ПД.2.6.3. разуме повезаност природно-географских фактора – рељефа, вода, климе – и делатности људи

НАПРЕДНИ НИВО

1ПД.3.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на мање очигледним примерима
1ПД.3.5.1. разуме заједничке карактеристике друштвених група и разлике међу њима
1ПД.3.5.2. разуме да се права и обавезе чланова друштвених група међусобно допуњују

2. УСЛОВИ ЗА ЖИВОТ У МОМ КРАЈУ

ОСНОВНИ НИВО

1ПД.1.1.1. прави разлику између природе и производа људског рада
1ПД.1.1.2. зна ко и шта чини живу и неживу природу
1ПД.1.1.6. разликује станишта према условима живота и живим бићима у њима
1ПД.1.2.3. разликује повољно и неповољно деловање човека по очување природе
1ПД.1.3.1. зна основна својства воде, ваздуха и земљишта
1ПД.1.5.4. зна који су главни извори опасности по здравље и живот људи и основне мере заштите
1ПД.1.5.5. зна поступке за очување и унапређивање људског здравља

СРЕДЊИ НИВО

1ПД.2.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на очигледним примерима
1ПД.2.1.3. примењује вишеструке критеријуме класификације живих бића
1ПД.2.1.5. разуме повезаност услова живота и живих бића у станишту
1ПД.2.1.6. разуме међусобну зависност живих бића у животној заједници
1ПД.2.2.3. зна основне мере заштите живе и неживе природе као природних ресурса
1ПД.2.2.4. зна шта је добробит животиња и поступке којима се она штити
1ПД.2.3.1. зна сложенија својства воде и ваздуха: агрегатно стање и кретање 1ПД.2.3.2. зна да су различита својства воде, ваздуха и земљишта последица њиховог различитог састава

НАПРЕДНИ НИВО

1ПД.3.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на мање очигледним примерима

3.ОРИЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ И ВРЕМЕНУ

ОСНОВНИ НИВО

1ПД.1.4.2. зна помоћу чега се људи оријентишу у простору: лева и десна страна, стране света, адреса, карактеристични објекти

1ПД.1.4.3. уме да одреди стране света помоћу Сунца

1ПД.1.4.4. зна јединице за мерење времена: дан, недеља, месец, година, деценија и век

1ПД.1.6.4. зна најважније догађаје, појаве и личности из прошлости

1ПД.1.6.5. зна основне информације о начину живота људи у прошлости

1ПД.1.6.6. зна шта су историјски извори и именује их

СРЕДЊИ НИВО

1ПД.2.4.3. уме да пронађе тражене улице и објекте на плану насеља

1ПД.2.4.4. уме да пронађе основне информације на географској карти Србије: највећа и најважнија насеља, облике рељефа и површинских вода

1ПД.2.4.5. уме да пронађе и упише тражене информације на ленти времена

1ПД.2.6.4. зна редослед којим су се јављали важни историјски догађаји, појаве и личности

1ПД.2.6.5. уочава сличности и разлике између начина живота некад и сад

1ПД.2.6.7. препознаје на основу карактеристичних историјских извора о ком историјском периоду или личности је реч

НАПРЕДНИ НИВО

1ПД.3.4.1. уме да чита географску карту примењујући знања о странама света и значењу картографских знакова

4.КРЕТАЊЕ

ОСНОВНИ НИВО

- 1ПД.1.4.1. уме да препозна кретање тела у различитим појавама
1ПД.1.5.4. зна који су главни извори опасности по здравље и живот људи и основне мере заштите
1ПД.1.5.5. зна поступке за очување и унапређивање људског здравља

СРЕДЊИ НИВО

- 1ПД.2.4.1. зна да кретање тела зависи од силе која на њега делује, врсте подлоге и облика тела
ПД.2.4.2. зна да се светлост креће праволинијски

5. МАТЕРИЈАЛИ

ОСНОВНИ НИВО

- 1ПД.1.3.4. зна основна својства материјала: тврдоћа, еластичност, густина, растворљивост, провидност, намагнетисаност
1ПД.1.3.5. зна да својства материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу
1ПД.1.3.6. зна промене материјала које настају због промене температуре, услед механичког утицаја и деловања воде и ваздуха

СРЕДЊИ НИВО

- 1ПД.2.3.3. разликује материјале који су добри проводници топлоте и електрицитета од оних који то нису
1ПД.2.3.4. зна да топлотна и електрична проводљивост материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу
1ПД.2.3.5. разликује повратне и неповратне промене материјала
1ПД.2.3.6. разликује промене материјала при којима настају други материјали од оних промена материјала при којима не настају други материјали

НАПРЕДНИ НИВО

- 1ПД.3.3.2. примењује знање о променама материјала за објашњење појава у свом окружењу

<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>Компетенција за учење: Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења.</p> <p>Рад са подацима и информацијама: Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот.</p> <p>Комуникативна: Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту.</p> <p>Одговоран однос према околина: Одговоран однос према околина подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи...</p> <p>Одговоран однос према здрављу: Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.</p> <p>Решавање проблема: Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема..</p> <p>Сарадња: Ученик је способен да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.</p> <p>Дигитална компетенција: Ученик је способен да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начи.</p> <p>Естетичка компетенција : Ученик је упознат са културним наслеђем људске заједнице, има свест о вредности уметничких и културних дела и њиховог значаја за развој друштва.</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Садржаји ће се реализовати кроз индивидуални, фронтални, групни и тимски облик рада са усмереношћу на интегративни, тематски и пројектни приступ .</p> <p>Програм наставе и учења оријентисан на исходе, даје нам већу слободу у креирању и осмишљавању. Наша улога је да контекстуализујемо дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и могућности ученика; уџбенике и друге наставне материјале који ће се користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се наша школа налази.</p> <p>Настава ће се реализовати хоризонталним и вертикалним повезивањем садржаја из српског језика, природе и друштва, математике, ликовне и музичке културе, дигиталног света и физичког и здравственог васпитања уз уважавање искуства ученика и ваншколских знања и повезивању са њим .</p> <p>Ученици ће бити вођени кроз различите начине учења и представљања резултата рада (одељењски пано, тематски плакат, стрип, породични албум, асоцијације, укрштенице, мапе ума, есеји, цртежи, играње улога, квизови, решавање задатака по нивоима сложености, израда саобраћајних</p>

	<p>знакова, географске и неме карте, историјске карте, ленте времена, коришћење глобуса, табела, државних симбола, израда хербаријума, концентричних кругова, апликација, програмираних и полупрограмираних материјала, квизова, решавање задатака по нивоима сложености, истраживачких радова и коришћење електронских и других извора сазнања) .</p> <p>Извођење експеримената кроз огледе и вежбе логичког закључивања.</p> <p>Организовање екскурзија и наставе у природи (посматрања и истраживања у природи).</p> <p>Осим уџбеника и радне свеске , у настави ће се користити дигитални садржаји, приручници намењени учитељима и ученицима, радне свеске различитих издавача.</p> <p>Радиће се на обучавању ученика да користе различите веб - алате за изградњу знања и приказ резултата учења .</p> <p>Захтеви ће се прилагођавати интересовањима и могућностима ученика кроз тимски и групни рад и вршњачко учење кроз стварање ученичких наставних материјала.</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Свака формативна оцена истовремено је и описна, а описна оцена ће бити формативна само ако садржи следеће елементе: опис постигнућа ученика, опис ангажовања ученика у настави , препоруке за даље напредовање.</p> <p><u>Опис постигнућа</u> садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа (ако постоје) и/или очекиваним исходима за узраст ученика/годину. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих.</p> <p><u>У опису ангажовања ученика</u> налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.</p> <p><u>Препорука за даље напредовање</u> садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.</p> <p>Сумативно оцењивање представља вредновање постигнућа ученика на крају једне програмске целине или квалификационог периода. Сумативно оцењивање односи се на процењивање и мерење у крајњој фази процеса учења. То је оцена која се добија након завршетка одређеног програма или временског периода за који су дефинисани исходи који треба да се остваре. Сумативно оцењивање показује колико</p>

	<p>је ученик до одређеног тренутка научио, односно које је компетенције развио. Према томе, ова оцена се уписује у књигу евиденције или другу педагошку документацију и има функцију показатеља савладаности одређеног наставног предмета, постигнутих резултата, стечене стручне спреме или развијене компетенције.</p> <p>Сумативно оцењивање се изражава кроз бројчану оцену. Бројчане оцене су: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и недовољан (1).</p> <p>Бројчана оцена треба да пружи ученицима, наставницима и родитељима јасну повратну информацију о:</p> <ul style="list-style-type: none"> остварености прописаних циљева и стандарда постигнућа; степену развијености компетенција у току савладавања програма предмета; целокупном залагању и ангажовању ученика у настави; напредовању у односу на претходни период; <p>Ученик који је остварио циљеве и прописане стандарде постигнућа успешно влада појмовном структуром и терминологијом, разуме, примењује и вреднује научене поступке и процедуре, способан је за решавање проблема, рад са подацима и информацијама, интерпретацију, закључивање и доношење одлука. Поред тога, има развијене вештине комуникације и изражавања. Ангажовање ученика подразумева активно учешће у настави, одговоран однос према постављеним задацима, сарадњу са другима, интересовање и спремност за учење. Напредовање у односу на претходни период треба да укаже на остварене разлике у достизању критеријума постигнућа.</p> <p>Веома је важно нагласити да оцене нису резултат произвољне процена наставника на ком нивоу је учениково знање, већ је свака бројчана оцена одређена јасно дефинисаним критеријумима. Све оцене унете у књигу евиденције васпитно-образовног рада урачунавају се у аритметичку средину, при чему се добија закључна оцена.</p>
--	--

Обавезни предмет: Ликовна култура	Разред: трећи
Циљ учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.	
Исходи учења	-поштује инструкције за припремање, коришћење, одржавање и одлагање материјала и прибора; -повеже уметничко занимање и уметнички занат са одговарајућим продуктом;

	<p>-преобликује, самостално или у сарадњи са другима, амбалажу и предмете за рециклажу мењајући им употребну функцију; – изрази своје доживљаје, емоције, имагинацију и запажања одабраним материјалом, прибором и техникама;</p> <p>-користи одабране податке и информације као подстицај за стваралачки рад;</p> <p>-протумачи једноставне визуелне информације и поруке из свакодневног живота;</p> <p>-укаже на сличности и разлике које опажа у уметничким делима и традицији различитих народа;</p> <p>-изрази одабране садржаје изразом лица, положајем тела, покретима или кретањем;</p> <p>-распореди облике, боје, линије и/или текстуре креирајући оригиналне композиције;</p> <p>-разговара са вршњацима о доживљају простора, дизајна, уметничких и ученичких радова, уважавајући различитости;</p> <p>-учествује у обликовању и уређењу простора у школи, код куће или у окружењу;</p> <p>-разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може применити.</p>
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Материјали и њихова својства; споразумевање кроз говор тела, симболе, знаке, рекламе; композиција; простор; облик; линија; боја; текстура
Специфичне међупредметне компетенције	<p>Компетенција за учење: Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења.</p> <p>Рад са подацима и информацијама: Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот.</p> <p>Комуникативна: Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту.</p> <p>Одговоран однос према околини: Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи...</p> <p>Одговоран однос према здрављу: Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.</p> <p>Решавање проблема: Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема..</p> <p>Сарадња: Ученик је способен да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.</p> <p>Дигитална компетенција: Ученик је способен да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начин.</p> <p>Естетичка компетенција : Ученик је упознат са културним наслеђем људске заједнице, има свест о вредности уметничких и културних дела и њиховог значаја за развој друштва.</p>

<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Садржаји ће се реализовати кроз индивидуални, фронтални, групни и тимски облик рада са усмереношћу на интегративни, тематски и пројектни приступ .</p> <p>Садржаји ће се реализовати и поступно, интегришући знања и вештине стечене у свакодневном животу, уводећи ученике у различите могућности комуникације и споразумевања као и оспособљавање ученика да се на што креативнији и маштовитији начин служе средствима и техникама визуелно- и групне облике рада, засноване на интер- дисциплинарном принципу, корелацији са осталим наставним предметима уз индивидуализовани и диференцирани приступ у раду.</p> <p>Програм наставе и учења оријентисан на исходе, даје нам већу слободу у креирању и осмишљавању. Наша улога је да контекстуализујемо дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и могућности ученика; уџбенике и друге наставне материјале који ће се користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се наша школа налази.</p> <p>Настава ће се реализовати хоризонталним и вертикалним повезивањем садржаја из српског језика, природе и друштва, математике, ликовне и музичке културе, дигиталног света и физичког и здравственог васпитања уз уважавање искуства ученика и ваншколских знања и повезивању са њим .</p> <p>Ученици ће бити вођени кроз различите начине учења и представљања резултата рада.</p> <p>Осим уџбеника у настави ће се користити други извори знања, дигитални садржаји, приручници намењени учитељима и ученицима.</p> <p>Радиће се на обучавању ученика да користе различите веб - алате за изградњу знања и приказ резултата учења .</p> <p>Захтеви ће се прилагођавати интересовањима и могућностима ученика кроз тимски и групни рад и вршњачко учење кроз стварање ученичких наставних материјала.</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Свака формативна оцена истовремено је и описна, а описна оцена ће бити формативна само ако садржи следеће елементе :опис постигнућа ученика, опис ангажовања ученика у настави , препоруке за даље напредовање.</p> <p><u>Опис постигнућа</u> садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа (ако постоје) и/или очекиваним исходима за узраст ученика/годину. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих.</p> <p><u>У опису ангажовања</u> ученика налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и</p>

наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.

Препорука за даље напредовање садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.

Сумативно оцењивање представља вредновање постигнућа ученика на крају једне програмске целине или квалификационог периода. Сумативно оцењивање односи се на процењивање и мерење у крајњој фази процеса учења. То је оцена која се добија након завршетка одређеног програма или временског периода за који су дефинисани исходи који треба да се остваре. Сумативно оцењивање показује колико је ученик до одређеног тренутка научио, односно које је компетенције развио. Према томе, ова оцена се уписује у књигу евиденције или другу педагошку документацију и има функцију показатеља савладаности одређеног наставног предмета, постигнутих резултата, стечене стручне спреме или развијене компетенције.

Сумативно оцењивање се изражава кроз бројчану оцену. Бројчане оцене су: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и недовољан (1).

Бројчана оцена треба да пружи ученицима, наставницима и родитељима јасну повратну информацију о:

- остварености прописаних циљева и стандарда постигнућа;
- степену развијености компетенција у току савладавања програма предмета;
- целокупном залагању и ангажовању ученика у настави;
- напредовању у односу на претходни период;

Ученик који је остварио циљеве и исходе успешно влада појмовном структуром и терминологијом, разуме, примењује и вреднује научене поступке и процедуре, способан је за решавање проблема, рад са подацима и информацијама, интерпретацију, закључивање и доношење одлука. Поред тога, има развијене вештине комуникације и изражавања. Ангажовање ученика подразумева активно учешће у настави, одговоран однос према постављеним задацима, сарадњу са другима, интересовање и спремност за учење. Напредовање у односу на претходни период треба да укаже на остварене разлике у достизању критеријума постигнућа.

Веома је важно нагласити да оцене нису резултат произвољне процена наставника на ком нивоу је учениково знање, већ је свака бројчана оцена одређена јасно дефинисаним критеријумима. Све оцене унете у књигу евиденције васпитно-образовног рада урачунавају се у аритметичку средину, при чему се добија закључна оцена.

Обавезни предмет: Музичка култура		Разред: трећи
Циљ учења Музичке културе је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа		
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> - опише своја осећања у вези са слушањем музике; - примењује правилан начин држања тела и дисања при певању; - изговара бројалице у ритму, уз покрет; - пева по слуху и из нотног текста песме различитог садржаја и расположења; - наведе особине тона и основне музичке изражајне елементе; - разликује инструменте по боји звука и изражајним могућностима; - повезује карактер дела са избором инструмента и музичким изражајним елементима; - препозна музичку тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу; - повезује почетне тонове песама – модела и једноставних наменских песама са тонском висином; - комуницира са другима кроз извођење традиционалних и музичких игара уз покрет; - свира по слуху и из нотног текста ритмичку и мелодијску пратњу; - осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу; - осмисли музички одговор на музичко питање; - осмисли једноставну мелодију на краћи задати текст; – изабере одговарајући музички садржај (од понуђених) према литерарном садржају; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; - коментарише своје и туђе извођење музике; - самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; - учествује у школским приредбама и манифестацијама. 	
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Певање и свирање по слуху и из нотног текста; певање уз покрет; слушање; музичке игре; музички бонтон; свирање на ритмичким инструментима; нотно писмо	
Специфичне међупредметне компетенције	<p>Компетенција за учење: Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења.</p> <p>Рад са подацима и информацијама: Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот.</p>	

	<p>Комуникативна: Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту.</p> <p>Одговоран однос према околина: Одговоран однос према околина подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи...</p> <p>Одговоран однос према здрављу: Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.</p> <p>Решавање проблема: Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема..</p> <p>Сарадња: Ученик је способен да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.</p> <p>Дигитална компетенција: Ученик је способен да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начи.</p> <p>Естетичка компетенција: Ученик је упознат са културним наслеђем људске заједнице, има свест о вредности уметничких и културних дела и њиховог значаја за развој друштва.</p>
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Садржаји ће се реализовати кроз индивидуални, фронтални, групни и тимски облик рада са усмереношћу на интегративни, тематски и пројектни приступ .</p> <p>Програм наставе и учења оријентисан на исходе, даје нам већу слободу у креирању и осмишљавању. Наша улога је да контекстуализујемо дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и могућности ученика; уџбенике и друге наставне материјале који ће се користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се наша школа налази.</p> <p>Настава ће се реализовати хоризонталним и вертикалним повезивањем садржаја из српског језика, природе и друштва, математике, ликовне и музичке културе, дигиталног света и физичког и здравственог васпитања уз уважавање искуства ученика и ваншколских знања и повезивању са њим .</p> <p>Ученици ће бити вођени кроз различите начине учења и представљања резултата рада (јавни наступи, приредбе) .</p> <p>Извођењем часова у природи кроз амбијентално учење, ученици опажају, посматрају, слушају и опонашају различите звукове у природи, користе природне материјале за стварање звука, изводе музичке садржаје (дечје песме, народне песме и игре, музичке игре и драматизације).</p> <p>Употреба диференциране наставе како у погледу рада са надареним тако и са мање даровитим ученицима.</p>

	<p>Осим уџбеника, у настави ће се користити други извори знања, дигитални садржаји, приручници намењени учитељима и ученицима, Орфов инструментаријум, ритмички инструменти које су осмислили и направили ученици.</p> <p>Радиће се на обучавању ученика да користе различите веб - алате за изградњу знања и приказ резултата учења .</p> <p>Захтеви ће се прилагођавати интересовањима и могућностима ученика кроз тимски и групни рад и вршњачко учење кроз стварање ученичких наставних материјала.</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Свака формативна оцена истовремено је и описна, а описна оцена ће бити формативна само ако садржи следеће елементе: опис постигнућа ученика, опис ангажовања ученика у настави , препоруке за даље напредовање.</p> <p><u>Опис постигнућа</u> садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа (ако постоје) и/или очекиваним исходима за узраст ученика/годину. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих.</p> <p><u>У опису ангажовања</u> ученика налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.</p> <p><u>Препорука за даље напредовање</u> садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.</p> <p>Сумативно оцењивање представља вредновање постигнућа ученика на крају једне програмске целине или квалификационог периода. Сумативно оцењивање односи се на процењивање и мерење у крајњој фази процеса учења. То је оцена која се добија након завршетка одређеног програма или временског периода за који су дефинисани исходи који треба да се остваре. Сумативно оцењивање показује колико је ученик до одређеног тренутка научио, односно које је компетенције развио. Према томе, ова оцена се уписује у књигу евиденције или другу педагошку документацију и има функцију показатеља савладаности одређеног наставног предмета, постигнутих резултата, стечене стручне спреме или развијене компетенције.</p>

	<p>Сумативно оцењивање се изражава кроз бројчану оцену. Бројчане оцене су: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и довољан (1).</p> <p>Бројчана оцена треба да пружи ученицима, наставницима и родитељима јасну повратну информацију о: остварености прописаних циљева и стандарда постигнућа; степену развијености компетенција у току савладавања програма предмета; целокупном залагању и ангажовању ученика у настави; напредовању у односу на претходни период;</p> <p>Ученик који је остварио циљеве и прописане исходе успешно влада појмовном структуром и терминологијом, разуме, примењује и вреднује научене поступке и процедуре, способан је за решавање проблема, рад са подацима и информацијама, интерпретацију, закључивање и доношење одлука. Поред тога, има развијене вештине комуникације и изражавања. Ангажовање ученика подразумева активно учешће у настави, одговоран однос према постављеним задацима, сарадњу са другима, интересовање и спремност за учење. Напредовање у односу на претходни период треба да укаже на остварене разлике у достизању критеријума постигнућа.</p> <p>Веома је важно нагласити да оцене нису резултат произвољне процена наставника на ком нивоу је учениково знање, већ је свака бројчана оцена одређена јасно дефинисаним критеријумима. Све оцене унете у књигу евиденције васпитно-образовног рада урачунавају се у аритметичку средину, при чему се добија закључна оцена.</p>
--	--

Обавезни предмет: Физичко и здравствено васпитње	Разред: трећи
<p>Циљ учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.</p>	
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> - примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); - правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; - комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу; - одржава равнотежу у различитим кретањима - коригује сопствено држања тела на основу савета наставника; - правилно држи тело

	<ul style="list-style-type: none"> - правилно подиже, носи и спушта терет; - изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу; - изведе дечји и народни плес - користи терминологију вежбања; - поштује правила понашања на вежбалиштима - одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима; - поштује мере безбедности током вежбања; - примени правила игре; - навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа; - прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења; - уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања и у другим ситуацијама; - правилно изводи и контролише покрете у различитим кретањима; - прати промене у тежини и висини код себе и других; - препозна здравствено стање када не треба да вежба; - примењује хигијенске мере пре, у току и након вежбања и другим животним ситуацијама; - уредно одржава простор у коме живи и борави; - користи здраве намирнице у исхрани; - повезује различита вежбања са њиховим утицајем на здравље; - препозна лепоту покрета у вежбању; - се придржава правила вежбања; - вреднује сопствена и туђа постигнућа у вежбању.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Физичке способности; моторичке вештине; здравље; плес и игра.
Специфичне међупредметне компетенције	<p>Компетенција за учење: Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења.</p> <p>Рад са подацима и информацијама: Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот.</p> <p>Комуникативна: Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту.</p> <p>Одговоран однос према околини: Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи...</p>

	<p>Одговоран однос према здрављу: Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.</p> <p>Решавање проблема: Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема..</p> <p>Сарадња: Ученик је способен да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.</p> <p>Дигитална компетенција: Ученик је способен да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начи.</p> <p>Естетичка компетенција : Ученик је упознат са културним наслеђем људске заједнице, има свест о вредности уметничких и културних дела и њиховог значаја за развој друштва.</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Садржаји ће се реализовати кроз индивидуални, фронтални, групни и тимски облик рада са усмереношћу на интегративни, тематски и пројектни приступ .</p> <p>Програм наставе и учења оријентисан на исходе, даје нам већу слободу у креирању и осмишљавању. Наша улога је да контекстуализујемо дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и могућности ученика; уџбенике и друге наставне материјале који ће се користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се наша школа налази.</p> <p>Настава ће се реализовати хоризонталним и вертикалним повезивањем садржаја из српског језика, природе и друштва, математике, ликовне и музичке културе, дигиталног света и физичког и здравственог васпитања уз уважавање искуства ученика и ваншколских знања и повезивању са њим .</p> <p>Ученици ће бити вођени кроз различите начине учења и представљања резултата рада (спортска такмичења) .</p> <p>У настави ће се користити постојећи реквизити и справе као и приручник за учитеље. Пошто немамо могућност коришћења велике физкултурне сале сва три часа недељно, садржаји ће се прилагођавати извођењу у малој сали и учионици.</p> <p>Радиће се на обучавању ученика да користе различите веб - алате за изградњу знања и приказ резултата учења.</p> <p>Захтеви ће се прилагођавати интересовањима и могућностима ученика кроз тимски и групни рад и вршњачко учење кроз стварање ученичких наставних материјала.</p>

<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Свака формативна оцена истовремено је и описна, а описна оцена ће бити формативна само ако садржи следеће елементе_опис постигнућа ученика, опис ангажовања ученика у настави , препоруке за даље напредовање.</p> <p><u>Опис постигнућа</u> садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа (ако постоје) и/или очекиваним исходима за узраст ученика/годину. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих.</p> <p><u>У опису ангажовања ученика</u> налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.</p> <p><u>Препорука за даље напредовање</u> садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.</p> <p>Сумативно оцењивање представља вредновање постигнућа ученика на крају једне програмске целине или квалификационог периода. Сумативно оцењивање односи се на процењивање и мерење у крајњој фази процеса учења. То је оцена која се добија након завршетка одређеног програма или временског периода за који су дефинисани исходи који треба да се остваре. Сумативно оцењивање показује колико је ученик до одређеног тренутка научио, односно које је компетенције развио. Према томе, ова оцена се уписује у књигу евиденције или другу педагошку документацију и има функцију показатеља савладаности одређеног наставног предмета, постигнутих резултата, стечене стручне спреме или развијене компетенције.</p> <p>Сумативно оцењивање се изражава кроз бројчану оцену. Бројчане оцене су: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и довољан (1).</p> <p>Бројчана оцена треба да пружи ученицима, наставницима и родитељима јасну повратну информацију о:</p> <ul style="list-style-type: none"> остварености прописаних циљева и стандарда постигнућа; степену развијености компетенција у току савладавања програма предмета; целокупном залагању и ангажовању ученика у настави; напредовању у односу на претходни период; <p>Ученик који је остварио циљеве и прописане стандарде постигнућа успешно влада појмовном структуром и терминологијом, разуме, примењује и вреднује научене поступке и процедуре, способан је за решавање проблема, рад са подацима и информацијама, интерпретацију, закључивање и</p>
---	---

	<p>доношење одлука. Поред тога, има развијене вештине комуникације и изражавања. Ангажовање ученика подразумева активно учешће у настави, одговоран однос према постављеним задацима, сарадњу са другима, интересовање и спремност за учење. Напредовање у односу на претходни период треба да укаже на остварене разлике у достизању критеријума постигнућа.</p> <p>Веома је важно нагласити да оцене нису резултат произвољне процена наставника на ком нивоу је учениково знање, већ је свака бројчана оцена одређена јасно дефинисаним критеријумима. Све оцене унете у књигу евиденције васпитно-образовног рада урачунавају се у аритметичку средину, при чему се добија закључна оцена.</p>
--	--

Обавезни предмет: Дигитални свет	Разред: трећи
<p>Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет јесте развијање дигиталне компетенције ученика неопходне за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развијање основа алгоритаМСког начина размишљања.</p>	
Исходи учења	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – упореди начин на који учи у школи са онлајн учењем путем школске платформе; – користи школску платформу за онлајн учење (уз помоћ наставника и/или родитеља/законског заступника); – самостално користи дигиталне уџбенике за учење; – креира, чува и поново уређује дигиталну слику (самостално и/или уз помоћ наставника) користећи одговарајућу апликацију; – својим речима објасни појам покретне слике; – креира елементе покретне слике; – креира једноставан графички дигитални материјал намењен познатој публици; – својим речима објасни због чега дигиталне уређаје повезујемо на мреже, укључујући интернет; – наведе могућности за размену материјала, комуникацију и заједнички рад (учење) које су настале захваљујући умрежавању дигиталних уређаја; – објасни добитке и ризике који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја; – разликује неприхватљиво од прихватљивог понашања при комуникацији на интернету; – реагује на одговарајући начин ако дође у додир са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин;

	<ul style="list-style-type: none"> – наведе неке од начина на које корисници дигиталних уређаја остављају личне податке у дигиталном окружењу; – организује сопствено учење у онлајн окружењу на начин који не угрожава здравље и личну безбедност, као и сигурност дигиталног уређаја; – предложи начине одлагања електронског отпада који не угрожавају животну средину; – својим речима објасни појам алгоритам; – анализира једноставан познати поступак који садржи понављања одређених радњи и представи га алгоритамски; – креира одговарајући рачунарски програм у визуелном програмском језику; – анализира једноставан програм креиран у визуелном програмском језику и објасни шта и на који начин тај програм ради; – уочи и исправи грешку у једноставном програму, провери ваљаност новог решења и по потреби га додатно поправи (самостално или сараднички); – креира програм у визуелном програмском језику којим управља понашањем расположивог физичког дигиталног уређаја.
<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>Учење путем школске платформе за онлајн учење. Умрежавање дигиталних уређаја и прилике за размену материјала, комуникацију и заједнички рад који из умрежавања произилазе. Понашање на интернету – интернет бонтон. Разлагање проблема на мање целине. Креирање рачунарског програма у визуелном програмском језику. Анализа постојећег програма креираног у визуелном програмском језику и тумачење функције блокова од којих је сачињен.</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>Компетенција за учење: Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења. Рад са подацима и информацијама: Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот. Комуникативна: Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту.</p>

	<p>Одговоран однос према околини: Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи...</p> <p>Одговоран однос према здрављу: Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.</p> <p>Решавање проблема: Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема..</p> <p>Сарадња: Ученик је способен да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.</p> <p>Дигитална компетенција: Ученик је способен да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начи.</p> <p>Естетичка компетенција : Ученик је упознат са културним наслеђем људске заједнице, има свест о вредности уметничких и културних дела и њиховог значаја за развој друштва.</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Садржаји ће се реализовати кроз индивидуални, фронтални, групни и тимски облик рада са усмереношћу на интегративни, тематски и пројектни приступ .</p> <p>Програм наставе и учења оријентисан на исходе, даје нам већу слободу у креирању и осмишљавању. Наша улога је да контекстуализујемо дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и могућности ученика; уџбенике и друге наставне материјале који ће се користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се наша школа налази.</p> <p>Настава ће се реализовати хоризонталним и вертикалним повезивањем садржаја из српског језика, природе и друштва, математике, ликовне и музичке културе, дигиталног света и физичког и здравственог васпитања уз уважавање искуства ученика и ваншколских знања и повезивању са њим .</p> <p>Ученици ће бити вођени кроз различите начине учења и представљања резултата рада (мапе ума, временске осе, есеји, питања, стрип, плакат) .</p> <p>Осим уџбеника и радне свеске , у настави ће се користити други извори знања, дигитални садржаји, приручници намењени учитељима и ученицима, радне свеске различитих издавача.</p> <p>Радиће се на обучавању ученика да користе различите веб - алате за изградњу знања и приказ резултата учења .</p> <p>Захтеви ће се прилагођавати интересовањима и могућностима ученика кроз тимски и групни рад и вршњачко учење кроз стварање ученичких наставних материјала.</p>

<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Свака формативна оцена истовремено је и описна, а описна оцена ће бити формативна само ако садржи следеће елементе опис постигнућа ученика, опис ангажовања ученика у настави , препоруке за даље напредовање.</p> <p><u>Опис постигнућа</u> садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа (ако постоје) и/или очекиваним исходима за узраст ученика/годину. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих.</p> <p><u>У опису ангажовања ученика</u> налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.</p> <p><u>Препорука за даље напредовање</u> садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.</p> <p>Сумативно оцењивање представља вредновање постигнућа ученика на крају једне програмске целине или квалификационог периода. Сумативно оцењивање односи се на процењивање и мерење у крајњој фази процеса учења. То је оцена која се добија након завршетка одређеног програма или временског периода за који су дефинисани исходи који треба да се остваре. Сумативно оцењивање показује колико је ученик до одређеног тренутка научио, односно које је компетенције развио. Према томе, ова оцена се уписује у књигу евиденције или другу педагошку документацију и има функцију показатеља савладаности одређеног наставног предмета, постигнутих резултата, стечене стручне спреме или развијене компетенције.</p> <p>Ученик који је остварио циљеве и прописане стандарде постигнућа успешно влада појмовном структуром и терминологијом, разуме, примењује и вреднује научене поступке и процедуре, способан је за решавање проблема, рад са подацима и информацијама, интерпретацију, закључивање и доношење одлука. Поред тога, има развијене вештине комуникације и изражавања. Ангажовање ученика подразумева активно учешће у настави, одговоран однос према постављеним задацима, сарадњу са другима, интересовање и спремност за учење. Напредовање у односу на претходни период треба да укаже на остварене разлике у достизању критеријума постигнућа.</p> <p>Веома је важно нагласити да оцене нису резултат произвољне процена наставника на ком нивоу је учениково знање, већ је свака бројчана оцена одређена јасно дефинисаним критеријумима. Све оцене</p>
---	--

унете у књигу евиденције васпитно-образовног рада урачунавају се у аритметичку средину, при чему се добија закључна оцена.
--

3.1.4. четврти разред

Обавезни предмет: СРПСКИ ЈЕЗИК	Разред: четврти
<p>Циљ учења Српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.</p>	
Исходи учења	<p>КЊИЖЕВНОСТ ИСХОДИ</p> <p>по завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:– чита са разумевањем различите врсте текстова;</p> <ul style="list-style-type: none"> – укратко образложи свој утисак и мишљење поштујући и другачије ставове; – разликује књижевне врсте: шаљиву народну песму, басну и причу о животињама, приповетку, роман за децу и драмски текст; – одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту; – именује позитивне и негативне особине ликова; – уочи и издвоји основне елементе лирске песме (стих, строфа, рима и ритам); – тумачи идеје књижевног дела; – препозна ситуације кршења/остваривања права детета и стереотипе у књижевним делима; – уочи персонификацију и разуме њену улогу у књижевном делу; – разликује описивање, приповедање (у 1. и 3. лицу) и дијалог у књижевном делу; – преприча текст из различитих улога/перспектива; – уочи основни тон књижевног текста (ведар, тужан, шаљив); – уочи супротстављеност лица у драмском тексту; – чита текст поштујући интонацију реченице/стиха;

- изражајно рецитује песму и чита прозни текст;
- изводи драмске текстове;
- усвоји позитивне људске вредности на основу прочитаних књижевних дела;

ЈЕЗИК

Граматика, правопис и ортоепија

ИСХОДИ

по завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:– чита са разумевањем различите врсте текстова;

повеже граматичке појмове обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима;

– разликује речи које мењају облик (именице, заменице, придеви, бројеви, глаголи) и уочи оне које су увек у истом облику;

– одреди основне реченичне чланове;

– разликује врсту речи од службе речи у реченици;

– поштује и примени основна правописна правила;

– правилно пише сва три модела управног говора;

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

ИСХОДИ

по завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:– чита са разумевањем различите врсте текстова;

– употреби основне облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање и описивање;

– употреби речи истог облика, а различитог значења, као и речи истог значења, а различитог облика;

– препозна значење речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији;

– напише разгледницу, честитку, приватно писмо;

– прилагоди језички израз комуникативној ситуацији – формалној и неформалној;

– повеже информације исказане у линеарном и нелинеарном тексту и на основу њих изводи закључак;

– правилно структурира текст;

– учествује у предлагању садржаја и начина рада.

<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>Књижевност – бајка, басна, рича, драмски текст, лирска песма, епска песма, персонификација, дијалог, монолог, тема, ликови Језик- Граматика, правопис и ортоепија- променљиве речи (именице, глаголи, придеви, бројеви и заменице), управно говор 3. модел, непроменљиве речи (уопштено), служба речи у реченици (субјекат, објекат, предикат, прилошке одредбе за место, време и начин, атрибут) Језичка култура – писање писама, састава, честитки, употреба великог слива (вишечлани географски појмови, ликови, народи и државе, градови и грађани, институције, надимци и љубимци)</p>
<p>Образовни стандарди</p>	<p>1.КЊИЖЕВНОСТ ОСНОВНИ НИВО 1СЈ.1.5.1. препознаје књижевне родове на основу формалних одлика поезије, прозе и драме; 1СЈ.1.5.2. препознаје књижевне врсте (бајку и басну); 1СЈ.1.5.3. одређује главни догађај и ликове (који су носиоци радње) у књижевноуметничком тексту; 1СЈ.1.5.4. одређује време и место дешавања радње у књижевноуметничком тексту.</p> <p>СРЕДЊИ НИВО 1СЈ.2.5.1. разликује лирску од епске песме; 1СЈ.2.5.2. одређује фолклорне форме (кратке народне умотворине – пословице, загонетке, брзалице); 1СЈ.2.5.3. препознаје риму, стих и строфу у лирској песми; 1СЈ.2.5.4. одређује карактеристичне особине, осећања, изглед и поступке ликова; и односе међу ликовима у књижевноуметничком тексту; 1СЈ.2.5.5. уочава везе међу догађајима (нпр. одређује редослед догађаја у књижевноуметничком тексту); 1СЈ.2.5.6. разликује приповедање од описивања и дијалога; 1СЈ.2.5.7. разуме фигуративну употребу језика у књижевноуметничком тексту.</p> <p>НАПРЕДНИ НИВО 1СЈ.3.5.1. тумачи особине, понашање и поступке ликова позивајући се на текст; 1СЈ.3.5.2. уочава узрочно-последичне везе међу догађајима у тексту; 1СЈ.3.5.3. тумачи идеје у књижевноуметничком тексту, аргументује их позивајући се на текст.</p> <p>3. ЈЕЗИК</p>

ГРАМАТИКА

ОСНОВНИ НИВО

- 1CJ.1.4.1. препознаје врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе);
1CJ.1.4.2. препознаје граматичке категорије променљивих речи (род и број заједничких именица);
1CJ.1.4.3. препознаје врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне).

СРЕДЊИ НИВО

- 1CJ.2.4.1. одређује врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе);
1CJ.2.4.2. препознаје подврсте речи (властите и заједничке именице; описне, присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве);
1CJ.2.4.3. препознаје лице, род и број личних заменица у номинативу; 1CJ.2.4.4. препознаје граматичке категорије глагола (лице, број и род) и уме да пребаци глаголе из једног глаголског времена у друго;
1CJ.2.4.6. одређује врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне);
1CJ.2.4.7. саставља реченице различите по комуникативној функцији и облику.

НАПРЕДНИ НИВО

- 1CJ.3.4.1. именује врсте и подврсте речи (властите и заједничке именице; описне, присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве; глаголе);

ЛЕКСИКОЛОГИЈА

ОСНОВНИ НИВО

- 1CJ.1.4.4. препознаје антонимију;
1CJ.1.4.5. познаје значења речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији (у кући, школи и сл.).

СРЕДЊИ НИВО

1СЈ.2.4.8. препознаје синонимију;

1СЈ.2.4.9. познаје значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима, књигама из лектире и сл.) и правилно их употребљава.

НАПРЕДНИ НИВО

1СЈ.3.4.4. одређује значења непознатих речи и фразеологизама на основу ситуације и текста/контекста у којем су употребљени.

3. ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

ГОВОРНА КУЛТУРА

ОСНОВНИ НИВО

1СЈ.0.1.1. познаје основна начела вођења разговора: уме да започне разговор, учествује у њему и оконча га; пажљиво слуша своје саговорнике;

1СЈ.0.1.2. користи форме учтивог обраћања;

1СЈ.0.1.3. казује текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха, без тзв. „певушења” или „скандирања”;

1СЈ.0.1.4. уме да преприча изабрани наративни или краћи информативни текст на основу претходне израде плана текста и издвајања значајних делова или занимљивих детаља; 1СЈ.0.1.5. уме самостално (својим речима) да описује и да прича на задату тему: држи се теме, јасно структурира казивање (уводни, средишњи и завршни део казивања), добро распоређујући основну информацију и додатне информације;

1СЈ.0.1.6. уме на занимљив начин да почне и заврши своје причање;

1СЈ.0.1.7. уме у кратким цртама да образложи неку своју идеју;

1СЈ.0.1.8. уме да одбрани своју тврдњу или став.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ОСНОВНИ НИВО

1СЈ.1.3.1. пише писаним словима ћирилице;

1CJ.1.3.2. уме да се потпише;
1CJ.1.3.3. почиње реченицу великим словом, завршава је одговарајућим интерпункцијским знаком;
1CJ.1.3.4. употребљава велико слово приликом писања личних имена, назива места (једночланих), назива школе;
1CJ.1.3.5. пише кратким потпуним реченицама једноставне структуре;
1CJ.1.3.6. издваја наслов, углавном се држи теме;
1CJ.1.3.7. препричава кратак једноставан текст (до 400 речи);
1CJ.1.3.8. користи скроман фонд речи (у односу на узраст); правилно их употребљава;
1CJ.1.3.9. пише кратку поруку (о томе куда иде, зашто касни, и сл.);
1CJ.1.3.10. пише честитку (за Нову годину, рођендан), позивницу (за рођенданску прославу, забаву), разгледницу (са летовања, зимовања, екскурзије).

СРЕДЊИ НИВО

1CJ.2.3.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу);
1CJ.2.3.2. употребљава велико слово приликом писања имена држава и места и њихових становника; користи наводнике при навођењу туђих речи; правилно пише присвојне придеве (-ов/-ев/-ин,-ски/-чки/-шки); правилно пише гласове ћ, ч, њ, ц; правилно пише сугласник ј у интервокалској позицији; правилно пише речцу *ли* и речцу *не*; употребљава запету при набрајању;
1CJ.2.3.3. пише јасним и потпуним реченицама; варира језички израз (ред речи у реченици, типове реченица, дужину реченице...);
1CJ.2.3.4. држи се теме; излагање организује око основне идеје текста коју поткрепљује одговарајућим детаљима;
1CJ.2.3.5. језички израз прилагођава комуникативној ситуацији (формалној/неформалној); 1CJ.2.3.6. саставља кратак наративни текст;
1CJ.2.3.7. саставља кратак дескриптивни текст; 1CJ.2.3.8. користи фонд речи примерен узрасту; употребљава синониме (нпр. да избегне понављање); 1CJ.2.3.9. исправља свој текст (критички чита написано, поправља текст и исправља грешке);
1CJ.2.3.10. уме да попуни једноставан образац са основним подацима о себи (име, презиме, име родитеља, година рођења, адреса, телефон; школа, разред, одељење);
1CJ.2.3.11. пише писмо (приватно) и уме да га адресира.

НАПРЕДНИ НИВО

1CJ.3.3.1. пише јасним, потпуним, добро обликованим реченицама; користи разноврсне синтаксичке конструкције, укључујући и сложене;

1CJ.3.3.2. јасно структурира текст (уводни, средишњи и завршни део текста); добро распоређује основну информацију и додатне информације унутар текста и пасуса;

1CJ.3.3.3. прилагођава језичко-стилски израз типу текста;

1CJ.3.3.4. саставља кратак експозиторни текст;

1CJ.3.3.5. користи богат фонд речи (у односу на узраст);

1CJ.3.3.6. издаја пасусе.

ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊА ПРОЧИТАНОГ

ОСНОВНИ НИВО

1CJ.1.2.1. влада основном техником читања ћириличног и латиничког текста; 1CJ.1.2.2. одговара на једноставна питања у вези са текстом, проналазећи информације експлицитно исказане у једној реченици, пасусу, или у једноставној табели (ко, шта, где, када, колико и сл.);

1CJ.1.2.3. препознаје да ли је тражена информација, која може да буде исказана на различите начине (синонимија, парафраза), садржана у тексту;

1CJ.1.2.4. познаје и користи основне делове текста и књиге (наслов, пасус, име аутора; садржај, речник); 1CJ.1.2.5. одређује основну тему текста;

1CJ.1.2.6. разуме дословно значење текста;

18 1CJ.1.2.7. разликује књижевноуметнички од информативног текста; 1CJ.1.2.8. процењује садржај текста на основу задатог критеријума: да ли мусе допада, да ли му је занимљив; да ли постоји сличност између ликова и ситуација из текста и особа и ситуација које су му познате; издаја речи које су му непознате.

СРЕДЊИ НИВО

1CJ.2.2.1. чита текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха; уме да одреди на ком месту у тексту је пауза, место логичког акцента; који део текста треба прочитати брже, а који спорије;

1CJ.2.2.2. изводи једноставне закључке у вези са текстом, анализирајући и обједињујући информације исказане у различитим деловима текста (у различитим реченицама, пасусима, пољима табеле);
1CJ.2.2.3. раздваја битне од небитних информација; одређује след догађаја у тексту;
1CJ.2.2.4. успоставља везу између информација исказаних у линеарном и нелинеарном тексту (нпр. проналази део/деталј који је приказан на илустрацији, у табели, или на дијаграму);
1CJ.2.2.5. одређује основни смисао текста и његову намену;
1CJ.2.2.6. препознаје фигуративно значење у тексту;
1CJ.2.2.7. изводи једноставне закључке на основу текста (предвиђа даљи ток радње, објашњава расплет, уочава међусобну повезаност догађаја, на основу поступака јунака/актера закључује о њиховим особинама, осећањима, намерама и сл.);
1CJ.2.2.8. износи свој став о садржају текста и образлаже зашто му се допада/ не допада, због чега му је занимљив/незанимљив; да ли се слаже/не слаже са поступцима ликова;
1CJ.2.2.9. издваја делове текста који су му нејасни;
1CJ.2.2.10. вреднује примереност илустрација које прате текст; наводи разлоге за избор одређене илустрације.

НАПРЕДНИ НИВО

1CJ.3.2.1. изводи сложеније закључке на основу текста, обједињујући информације из различитих делова дужег текста;
1CJ.3.2.2. повезује и обједињује информације исказане различитим симболичким системима (нпр. текст, табела, графички приказ);
1CJ.3.2.3. разликује различита гледишта заступљена у информативном тексту (нпр. мишљење аутора текста и мишљења учесника у догађају);
1CJ.3.2.4. изводи сложеније закључке на основу текста и издваја делове текста који их поткрепљују; резимира наративни текст;
1CJ.3.2.5. представља текст у одговарајућој нелинеарној форми (уноси податке из текста у дату табелу или дијаграм);
1CJ.3.2.6. процењује сврху информативног текста у односу на предвиђену намену (нпр. који од два текста боље описује дату слику, да ли је упутство за (познату) игру потпуно и сл.);
1CJ.3.2.7. објашњава и вреднује догађаје и поступке ликова у тексту (нпр. објашњава зашто је лик поступио на одређен начин, или вреднује крај приче у односу на своја предвиђања током читања текста, или износи свој став о догађајима из текста).

<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ul style="list-style-type: none"> -комуникативна, -за учење, -за рад са подацима, -за решавање проблема, -естетичка , - дигитална, -за сарадњу, -за одговорно учешће у демократском друштву,
<p>Упутство за дидактичко- методичко остваривање програма</p>	<p>Садржаји ће се реализовати кроз индивидуални, фронтални, групни и тимски облик рада са усмереношћу на интегративни, тематски и пројектни приступ .</p> <p>Програм наставе и учења оријентисан на исходе, даје нам већу слободу у креирању и осмишљавању. Наша улога је да контекстуализујемо дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и могућности ученика; уџбенике и друге наставне материјале који ће се користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се наша школа налази.</p> <p>Настава ће се реализовати хоризонталним и вертикалним повезивањем садржаја из српског језика, природе и друштва, математике, ликовне и музичке културе, дигиталног света и физичког и здравственог васпитања уз уважавање искуства ученика и ваншколских знања и повезивању са њим .</p> <p>Ученици ће бити вођени кроз различите начине учења и представљања резултата рада (мапе ума, временске осе, есеји, питања, стрип, плакат) .</p> <p>Осим уџбеника и радне свеске , у настави ће се користити други извори знања, дигитални садржаји, приручници намењени учитељима и ученицима, радне свеске различитих издавача.</p> <p>Радиће се на обучавању ученика да користе различите веб - алате за изградњу знања и приказ резултата учења .</p> <p>Захтеви ће се прилагођавати интересовањима и могућностима ученика кроз тимски и групни рад и вршњачко учење кроз стварање ученичких наставних материјала.</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Оцењивање би требало да буде усмерено на добијање информација о обрасцима мишљења и условима под којим ученик може да примени знање стечено током наставе језичке културе у свакодневној формалној и неформалној комуникацији.</p>

	<p>Процес праћења и вредновања једног ученика треба започети иницијалном проценом нивоа постигнућа ученика. Акцент би требало да буде на учениковим способностима – на ономе што ученик може или покушава да учини. Током процеса наставе и учења учитељ континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити довољно јасна и информативна, како би била подстицајна за даље напредовање ученика. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.</p>
--	---

Обавезни предмет: Енглески језик		Разред: четврти	
Циљ учења је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.			
Исходи учења			
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	БРОЈ И НАЗИВ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ (Комуникативне функције)	ИСХОДИ	НАСТАВНИ САДРЖАЈИ И ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ
	1. Starter Unit – Welcome back! (Уводна тема)	<p>По завршеној теми/области ученици су у стању да у усменој и писменој комуникацији:</p> <p>Ученици могу да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознају и именују ликове из уџбеника; - се представе, користе формалне и неформалне поздраве и једноставне изразе који се односе на општу друштвену комуникацију са вршњацима; - опишу како неко изгледа; - изговоре, читају и пишу речи којима се именују играчке, боје и бројеве до 20; 	<p>Ученици у усменој и писменој комуникацији уче и увежбавају:</p> <p>1. Ученици уче / понављају и увежбавају:</p> <ul style="list-style-type: none"> - имена ликова у уџбенику; - изразе који се користе за поздрављање, представљање, и основну друштвену комуникацију са вршњацима – <i>What's your name? I'm (Miloš). Hello. Bye. How are you? I'm fine thank you.</i> - речи којима се именују боје, играчке и бројеви до 20; - придеве којима се описује коса; <p>2. Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - слушају и певају песму <i>Welcome song</i>

	<p>2. Unit 1 - Our new things</p> <p>(Наше нове ствари)</p>	<p>Ученици могу да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознају, именују, прочитају и напишу речи које се односе на предмете из учионице; - разумеју кратку причу која се односи на тему; - препознају и правилно напишу мала и велика латинична слова абецедне; - препознају повезаност гласова и слова; - разумеју суштину и детаље дескриптивног текста који читају; - разумеју суштину и детаље дескриптивног текста који чују; - разговарају о предметима из учионице користећи показне заменице; - кажу колико нечега има; - напишу кратак опис своје учионице. 	<p><i>1. Ученици уче и увежбавају:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - речи којима се именују предмети из учионице; - показне заменице – <i>This /That, These / Those</i>; - правилно писање малих и великих латиничних слова; - речи у којима се појављују гласови и уочавају њихову повезаност са словима. <p><i>2. Ученици:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - слушају, читају и глуме причу која се односи на тему; - читају кратак дескриптивни текст и заокружују тачан одговор; - слушају кратак дескриптивни текст и нумеришу слике по опису који се на њих односи; - увежбавају дијалошке моделе – <i>How many ... are there? There are ..., What colour is (his) hair? It's (brown)</i>; - читају и уочавају употребу великог слова;
--	---	--	--

	<p>3. Unit 2 - They're happy now!</p> <p>(Они су срећни сада!)</p>	<p>Ученици могу да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознају, именују, прочитају и напишу речи које се односе на осећања и стања; - разумеју кратку причу која се односи на тему; - правилно изговоре гласове /tʃ/, /ʃ/ и /θ/ и препознају њихову повезаност са комбинацијом слова <i>ch</i>, <i>sh</i> и <i>th</i>; - разумеју суштину и детаље песме коју читају; - разумеју суштину и детаље описа који чују; - питају и кажу како се неко осећа; - напишу кратак текст о својим осећањима и стањима. 	<p>1. Ученици уче и увежбавају:</p> <ul style="list-style-type: none"> - речи које се односе на осећања и стања; - језичку структуру – <i>We're (happy). They're (hungry). Are they (hot)? Yes, they are. No, they aren't;</i> - речи у којима се појављују гласови /tʃ/, /ʃ/ и /θ/ и уочавају њихову повезаност са комбинацијом слова <i>ch</i>, <i>sh</i> и <i>th</i>. <p>2. Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - слушају, читају и глуме причу која се односи на тему; - читају песму и повезују придеве и глаголе уз које они иду; - слушају опис и нумеришу слике по опису који се на њих односи; - увежбавају дијалогски модел – <i>Is he / she (sad)? Yes, he / she is. No, he / she isn't. He's / She's happy;</i> - читају реченице и уочавају скраћене и пуне облике глагола <i>бити</i> – треће лице једине и множине;
--	--	--	--

	<p>4. Unit 3 - I can ride a bike!</p> <p>(Умем да возим бицикло!)</p>	<p>Ученици могу да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознају, именују, прочитају и напишу изразе који се односе на спорт и рекреацију; - разумеју кратку причу која се односи на тему; - правилно изговоре гласове /æ/, /e/, /ɪ/, /ʊ/, /ʌ/ и препознају њихову повезаност са словима <i>a, e, i, o, u</i>; - комуницирају о способностима; - разумеју суштину и детаље дескриптивног текста који читају; - разумеју детаље описа који чују; - да питају и кажу где се нешто налази; - напишу кратак текст о својим способностима. 	<p>1. Ученици уче и увежбавају:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изразе који се односе на спорт и рекреацију; - језичку структуру – <i>Can for abilities</i>; - речи у којима се појављују гласови /æ/, /e/, /ɪ/, /ʊ/, /ʌ/ и препознају њихову повезаност са словима <i>a, e, i, o, u</i>. <p>2. Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - слушају, читају и глуме причу која се односи на тему; - читају дескриптивни текст и штиклирају слике на које се описи односе; - слушају и повезују опис са одговарајућом сликом – нумеришу одговарајућу слику; - усмено увежбавају дијалогски модел <i>Where's the (skateboard)? It's (in front of) the ... Where are the...? They're ...</i>; - читају реченице, уочавају самогласнике на почетку именица и увежбавају употребу облика неодређеног члана <i>a / an</i>; - пишу кратак текст о својим способностима.
--	---	--	--

	<p>5. Review & Test 1 (Ревизија и тест 1)</p>	<p>Ученици могу да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - прочитају и правилно напишу изразе и речи које се односе на предмете из учионице, осећања и стања и спорт и рекреацију; - разумеју и повежу питања и договоре које прочитају; - разумеју шта неко уме / не уме да уради употребе одговарајуће глаголе; - питају и кажу шта неко уме / не уме да уради; - препознају јединину и множину именица и употребе одговарајуће лице глагола; - препознају речи које садрже одговарајуће гласове. 	<p>Ученици понављају:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изразе и речи које се односе на предмете из учионице, осећања и стања и спорт и рекреацију; - дијалошке моделе и језичке структуре из претходне четири теме <i>Where's the...? It's (between)... Where's Tim / Rosy? He's / She's (in front of) the ... Can (Alex/Ruby) run? Yes, he/she can. No, he/she can't.</i>
--	---	---	--

	<p>6. Unit 4 - Have you got a milkshake?</p> <p>(Да ли имате милкшејк?)</p>	<p>Ученици могу да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознају, именују, прочитају и напишу речи које се односе на храну; - препознају, именују, прочитају и напишу бројеве до 100; - разумеју кратку причу која се односи на тему; - правилно изговоре гласове /gr/, /br/, /fr/ и препознају њихову повезаност са комбинацијом слова <i>gr, fr, br</i>; - разумеју суштину и детаље разговора који читају; - разумеју суштину и детаље дескриптивног текста који чују; - питају и кажу да ли нечега има / нема односно да ли и шта неко има / нема; - напишу кратак текст о храни коју имају / немају за ручак. 	<p>1. Ученици уче и увежбавају:</p> <ul style="list-style-type: none"> - речи које се односе на храну и бројеве до 100; - језичку структуру – <i>Have you got...? Yes, we have. No, we haven't. / Yes, I have. No, I haven't. Has he / she got...? Yes, he / she has. No, he / she hasn't.</i> - речи у којима се појављују гласови /gr/, /br/, /fr/ и уочавају њихову повезаност са комбинацијом слова <i>gr, fr, br</i>. <p>2. Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - слушају, читају и глуме причу која се односи на тему; - читају разговор између продавца и купца и обележавају артикле које имају / немају одговарајућим симболима; - слушају разговор између продавца и купца и пишу <i>yes / no</i> поред артикла који имају / немају; - увежбавају дијалогски модел – <i>Have you got...? Yes, we have. No, we haven't.</i> - читају реченице и увежбавају употребу знака питања; - пишу кратак текст о храни коју имају / немају за ручак.
--	--	---	---

	<p>7. Unit 5 – We’ve got English!</p> <p>(</p>	<p>Ученици могу да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознају, именују, прочитају и напишу речи које се односе школски простор и школске предмете; - разумеју кратку причу која се односи на тему; - правилно изговоре гласове /dr/, /tr/, /kr/ и препознају њихову повезаност са комбинацијом слова <i>dr, tr, cr</i> - разумеју суштину и детаље текста (веб странице) који прочитају; - разумеју суштину и детаље описа слике који чују; - разговарају о распореду часова; - питају и кажу шта имају у својој учионици; - напишу ког дана имају који предмет. 	<p>1. Ученици уче и увежбавају:</p> <ul style="list-style-type: none"> - речи које се односе на школски простор и школске предмете; - језичку структуру – <i>What have we got on (Monday)? We’ve got (PE) on (Tuesday) What have we got in the (art) room? We’ve got (crayons)</i> и присвојне придеве <i>our, their</i>; - речи у којима се појављују гласови /dr/, /tr/, /kr/ и уочавају њихову повезаност са комбинацијом слова – <i>dr, tr, cr</i> <p>2. Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - слушају, читају и глуме причу која се односи на тему; - читају текст на веб страници и исправљају грешке; - слушају опис и нумеришу слике по реду којим се описују; - читају изоловане реченице, уочавају велико почетно слово код писања дана у недељи; - пишу кратак текст о распореду часова.
--	---	--	---

	<p>8. Unit 6 – Let’s play after school!</p>	<p>Ученици могу да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознају, именују, прочитају и напишу изразе који се односе на активности после школе; - разумеју кратку причу која се односи на тему; - правилно изговоре гласове /fl/, /pl/, /bl/ и препознају њихову повезаност са комбинацијом слова <i>fl, pl, bl</i>; - разумеју суштину и детаље текста на постеру који прочитају; - разумеју суштину и детаље текста који чују; - кажу и напишу којим активностима се баве сваки дан после школе. 	<p>1. Ученици уче и увежбавају:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>изразе који се односе на активности после школе;</i> - <i>језичку структуру Present Simple, прво лице јединине, потврдно и одрично;</i> - <i>речи у којима се појављују гласови /fl/, /pl/, /bl/ и уочавају њихову повезаност са комбинацијом слова – fl, pl, bl.</i> <p>2. Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>слушају, читају и глуме причу која се односи на тему;</i> - <i>читају садржај постера и повезују активности са особама на које се доносе;</i> - <i>слушају опис активности и итиклирају слику којој опис одговара;</i> - <i>увежбавају реченичне моделе – I visit my Grandma every Tuesday. I don’t watch TV – усмено и писмено;</i> - <i>читају изоловане реченице и издвајају глаголе;</i> - <i>пишу кратак текст о свакодневним активностима после школе.</i>
--	--	--	--

	<p>9. Review & Test 2</p> <p>(Ревизија и тест 2)</p>	<p>Ученици могу да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - прочитају и правилно напишу бројеве до 100, изразе и речи које се односе на храну, школу и школске предмете, активности после школе; - повежу питања и одговоре које прочитају, а који се односе на слику; - повежу израз и слику и заокруже одговарајућу реч; - препознају и заокруже одговарајући глас у речи која га садржи. 	<p>Ученици понављају:</p> <ul style="list-style-type: none"> - бројеве и изразе и речи које се односе на храну, школу и школске предмете, активности после школе; - језичке структуре – <i>Has he / she / it got ...? Yes, he / she / it has. No, he / she / it hasn't. Present Simple – прво лице једнине, потврдно и одрично;</i> - речи које садрже гласове /gr/, /br/, /fr/, /dr/, /tr/, /kr/, /fl/, /pl/, /bl/ односно комбинацију слова gr, br, fr, tr, cr, tr, fl, pl, bl.
--	--	--	--

	<p>10. Unit 7 – Let’s buy presents?</p>	<p>Ученици могу да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознају, именују, прочитају и напишу речи које се односе на рођендан; - разумеју кратку причу која се односи на тему; - правилно изговоре гласове /kl/, /gl/, /sl/ и препознају њихову повезаност са комбинацијом слова <i>cl, gl, sl</i>; - разумеју инструкције које читају; - разумеју суштину и детаље разговора који чују; - изразе допадање и недопадање, усмено и писмено. <p>Ученици могу да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознају, именују, прочитају и напишу изразе који се односе на свакодневне радње; - разумеју кратку причу која се односи на тему; - правилно изговоре гласове /sm/, /sn/, /st/, sk/ и препознају њихову повезаност са комбинацијом слова <i>sm, sn, st, sk</i>; - разумеју суштину и детаље текста о нечијим свакодневним активностима који читају; - разумеју суштину и детаље текста о нечијим свакодневним активностима који чују; - кажу колико је сати; 	<p>1. Ученици уче и увежбавају:</p> <ul style="list-style-type: none"> - речи које се односе на рођендан; - језичку структуру – <i>Present Simple</i> глагола <i>like</i> – прво и треће лице једнине, потврдно, упитно и одрично; - речи у којима се појављују гласови /kl/, /gl/, /sl/ и уочавају њихову повезаност са комбинацијом слова – <i>cl, gl, sl</i>. <p>2. Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - слушају, читају и глуме причу која се односи на тему; - читају инструкције и исправљају грешке; - слушају разговор и повезују парове слика; - увежбавају дијалогски модел – <i>What does he / she like? He / She likes ... What do you like? I like ... + I don’t like, He / She doesn’t like;</i> - читају реченице и претварају скраћене облике глагола у пуне; <p>1. Ученици уче и увежбавају:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изразе који се односе на свакодневне радње;
	<p>11. Unit 8 – Where’s grandma?</p>	<p>Ученици могу да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознају, именују, прочитају и напишу речи које се односе на рођендан; - разумеју кратку причу која се односи на тему; - правилно изговоре гласове /kl/, /gl/, /sl/ и препознају њихову повезаност са комбинацијом слова <i>cl, gl, sl</i>; - разумеју инструкције које читају; - разумеју суштину и детаље разговора који чују; - изразе допадање и недопадање, усмено и писмено. <p>Ученици могу да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознају, именују, прочитају и напишу изразе који се односе на свакодневне радње; - разумеју кратку причу која се односи на тему; - правилно изговоре гласове /sm/, /sn/, /st/, sk/ и препознају њихову повезаност са комбинацијом слова <i>sm, sn, st, sk</i>; - разумеју суштину и детаље текста о нечијим свакодневним активностима који читају; - разумеју суштину и детаље текста о нечијим свакодневним активностима који чују; - кажу колико је сати; 	<p>1. Ученици уче и увежбавају:</p> <ul style="list-style-type: none"> - речи које се односе на рођендан; - језичку структуру – <i>Present Simple</i> глагола <i>like</i> – прво и треће лице једнине, потврдно, упитно и одрично; - речи у којима се појављују гласови /kl/, /gl/, /sl/ и уочавају њихову повезаност са комбинацијом слова – <i>cl, gl, sl</i>. <p>2. Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - слушају, читају и глуме причу која се односи на тему; - читају инструкције и исправљају грешке; - слушају разговор и повезују парове слика; - увежбавају дијалогски модел – <i>What does he / she like? He / She likes ... What do you like? I like ... + I don’t like, He / She doesn’t like;</i> - читају реченице и претварају скраћене облике глагола у пуне; <p>1. Ученици уче и увежбавају:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изразе који се односе на свакодневне радње;

	<p>12. Unit 9 – Where does he work?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - питају и кажу шта раде свакога дана у одређено време; - напишу кратак текст о својим свакодневним активностима. <p>Ученици могу да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознају, именују, прочитају и напишу изразе који се односе на места где су људи запослени и њихове свакодневне задатке; - разумеју кратку причу која се односи на тему; - правилно изговоре глас /eɪ/у средини речи и уоче да слово <i>e</i> на крају речи мења изговор самогласника <i>a</i>; - разумеју суштину и детаље интервјуа о нечијем занимању који читају; - разумеју суштину и детаље интервјуа о нечијим радним обавезама који чују; - питају и кажу где је неко запослен и шта тамо ради; - правилно користе зарез и везник <i>u (and)</i>; - напишу кратак текст на тему где и шта неко ради <p>Ученици могу да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - прочитају и правилно напишу изразе и речи које се односе на рођендан, свакодневне радње, места где су људи запослени и њихове свакодневне задатке; - употребе правилан облик глагола <i>like</i>; 	<ul style="list-style-type: none"> - изражавање времена – пун сат; - језичку структуру – <i>Present Simple</i> – треће лице једнине, потврдно; - речи у којима се појављују гласови /sm/, /sn/, /st/, sk/ и уочавају њихову повезаност са комбинацијом слова – <i>sm, sn, st, sk</i>; <p>2. Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - слушају, читају и глуме причу која се односи на тему; - читају текст о свакодневним активностима исправљају грешке; - слушају текст о свакодневним активностима и уписују одговарајуће време; - увежбавају дијалошки модел – <i>What's the time? It's (seven) o'clock</i> и реченичне моделе – <i>He has breakfast at seven o'clock. She goes to school at nine o'clock.</i> - читају реченице и уочавају упитне речи <i>When, Where, What</i>; - пишу кратак текст о својим свакодневним активностима. <p>Ученици понављају:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изразе и речи које се односе на рођендан, свакодневне радње, места где су људи запослени и њихове свакодневне задатке; - језичку структуру – <i>Present Simple</i>, прво и треће лице једнине, потврдно, упитно и одрично;
	<p>13. Review & Test 3</p> <p>(Ревизија и тест 3)</p>		

	<p>14. Unit 10 – It’s hot today!</p>	<ul style="list-style-type: none"> - повежу почетак и крај реченице по слици; - питају и кажу шта неко воли / не воли, односно ради сваки дан у одређено време; - препознају и заокруже одговарајући глас у речи која га садржи. <p>Ученици могу да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознају, именују, прочитају и напишу изразе и речи које се односе на временске прилике и активности које могу да раде у зависности од њих; - разумеју кратку причу која се односи на тему; - правилно изговоре глас /aɪ/у средини речи и уоче да слово <i>e</i> на крају речи мења изговор самогласника <i>i</i>; - разумеју суштину и детаље временског извештаја који читају; - разумеју суштину и детаље временског извештаја који чују; - питају и кажу какво је време; - кажу и напишу шта могу да раде у одређеним временским приликама. 	<ul style="list-style-type: none"> - речи које садрже гласове /k/, /g/, /s/, /sm/, /sn/, /st/, /sk/, односно комбинацију слова <i>cl, gl, sl, sm, sn, st, sk</i>. <p>1. Ученици уче и увежбавају:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изразе и речи које се односе на временске прилике и активности које могу да раде у зависности од њих; - језичке структуре – <i>What’s the weather like? It’s windy. It’s hot. It’s raining. It’s raining, I can’t go out. It’s snowing, I can make a snowman. Put on your sun hat. Don’t put on your coat;</i> - речи у којима се појављује глас /aɪ/у средини и уочавају како слово <i>e</i> на крају речи мења изговор самогласника <i>i</i> – <i>bike, kite...</i> <p>2. Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - слушају, читају и глуме причу која се односи на тему; - читају временски извештај и повезују изразе са временским симболима; - слушају временски извештај и повезују опис и слику; - увежбавају горе наведене дијалošке и реченичне моделе;
--	---	---	--

	<p>15. Unit 11 – What are you wearing?</p>	<p>Ученици могу да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознају, именују, прочитају и напишу речи које се односе на одевање; - препознају, правилно изговоре, читају и напишу изразе који се односе на гледање на сат – пола сата, петнаест минута; - разумеју кратку причу која се односи на тему; - правилно изговоре глас /əʊ/у средини речи и уоче да слово <i>e</i> на крају речи мења изговор самогласника <i>o</i>; - разумеју суштину и детаље песме коју читају; - разумеју суштину и детаље описа одеће који чују; - питају и кажу шта неко има на себи и колико је сати; - опишу шта имају на себи – усмено и писмено. 	<ul style="list-style-type: none"> - читају реченице и уочавају глаголе и придеве; - пишу временски извештај и наводе шта могу / не могу да раде у датим временским условима. <p>1. Ученици уче и увежбавају:</p> <ul style="list-style-type: none"> - речи које се односе на одевање; - изразе који се односе на гледање на сат – пола сата, петнаест минута; - језичке структуре – <i>What are you wearing? I'm wearing... What's he / she wearing? He's / She's wearing ... What's the time? It's half past ... / quarter past / to ...</i> - речи у којима се појављује глас /ə ʊ/у средини и уочавају како слово <i>e</i> на крају речи мења изговор самогласника <i>o</i> – <i>nose, rope, bone...</i> <p>2. Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - слушају, читају и глуме причу која се односи на тему; - читају песму и исправљају грешку; - слушају опис одеће и повезују га са сликом на коју се опис односи – нумеришу слике; - увежбавају горе наведене дијалогске моделе; - читају реченице и уочавају <i>past</i> и <i>to</i>; - пишу кратак опис о одећи коју имају на себи.
--	---	---	---

**16. Unit 12 –
You're sleeping!**

Ученици могу да:

- препознају, именују, прочитају и напишу изразе и речи које се односе на венчања и породичне прославе;

- правилно изговоре глас /u:/у средини речи и уоче да слово *e* на крају речи мења изговор самогласника *u*;

- разумеју суштину и детаље дескриптивног имеила коју читају;

- разумеју суштину и детаље имеила који чују;

- питају и кажу шта неко тренутно ради;

- напишу кратак текст о ономе што тренутно раде

Ученици могу да:

1. Ученици уче и увежбавају:

- изразе и речи које се односе на венчања и прославе;

- језичку структуру – *Present Continuous*, прво и треће лице једнине и множине, потврдно и упитно;

- речи у којима се појављује глас /u:/ и уочавају како слово *e* на крају речи мења изговор самогласника *u* – *June, flute, cube...*

2. Ученици:

- слушају, читају и глуме причу која се односи на тему;

- читају имеил и довршавају реченице по сећању;

- слушају имеил и нумеришу слике;

- увежбавају дијалошке моделе *What are you doing? I'm / We're watching a video. What's he / she doing? He's / She's eating the cake. What are they doing? They're talking;*

- читају реченице и уочавају наставак *-ing*;

- пишу кратак текст о ономе што тренутно раде на породичној прослави.

Ученици понављају:

- изразе и речи које се односе на временске прилике и активности које могу да раде у зависности од њих, одевање и гледање на сат, венчања и породичне прославе;

	<p>17. Review & Test 4 (Ревизија и тест 4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - прочитају и правилно напишу изразе и речи које се односе на временске прилике и активности које могу да раде у зависности од њих, одевање и гледање на сат, венчања и породичне прославе; - употребе одговарајуће изразе / речи које се односе на гледање на сат и временске прилике; - повежу питање и одговор по сликама; - питају и кажу колико је сати и какво је време; - препознају и заокруже одговарајући глас у речи која га садржи. <p>Ученици могу да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознају, именују, прочитају и напишу речи које се односе на домаће животиње; - препознају, правилно изговоре и употребе речи којима се описују нечије особине; - разумеју кратку причу која се односи на тему; - правилно изговоре глас /i:/на крају и у средини речи и уоче његову повезаност са дуплим словом <i>ee</i>; - разумеју суштину и детаље информативног летка - правила понашања која читају; - разумеју правила понашања који чују; - упореде особине – кажу и напишу шта је веће, ниже, више, гласније, тише... 	<ul style="list-style-type: none"> - језичку структуру – <i>Present Continuous</i> треће лице једине и множине – <i>да ли</i> питања и кратки одговори; <p>1. Ученици уче и увежбавају:</p> <ul style="list-style-type: none"> - речи које се односе на домаће животиње; - речи којима се описују нечије особине – описни придеви; - језичке структуре – <i>Comparative Adjectives</i> и облике императива за изражавање правила; - речи у којима се појављује глас /i:/ на крају и у средини речи и уочавају његову повезаност са дуплим словом <i>ee</i>. <p>2. Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - слушају, читају и глуме причу која се односи на тему; - читају информативни летак и бирају тачан одговор;

	<p>19. Unit 14 – Look at the photos!</p> <p>(Погледај фотографије!)</p>	<p>Ученици могу да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознају, именују, прочитају и напишу речи којима се описују људи и простор; - разумеју кратку причу која се односи на тему; - упореде и правилно изговоре дуге и кратке гласове, односно уоче како слово <i>e</i> на крају речи утиче на дужину самогласника (/ʌ/ у <i>cub</i> - /u:/ у <i>cube</i>; /æ/ у <i>tap</i> - /eɪ/ у <i>tape</i>; /ɪ/ у <i>pip</i> - /aɪ/ у <i>pipe</i>); - разумеју суштину и детаље текста о догађају из прошлости који читају; - разумеју текст о догађају из прошлости који чују; - опишу људе и простор; 	<ul style="list-style-type: none"> - слушају правила понашања и нумеришу слике на које се доносе; - увежбавају реченичне моделе користећи компаративе придева – <i>The horse is bigger than the goat. The goose is louder than the hen</i>; - увежбавају реченичне моделе – <i>Don't feed the animals. Wear boots.</i> (правила понашања); - читају и повезују реченице везником <i>u (and)</i>; - пишу реченице у којима упоређују особине људи, ствари и животиња. <p>Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - слушају, читају и глуме причу која се односи на тему; - читају текст о догађају из прошлости и исправљају грешку; - слушају текст о догађају из прошлости и нумеришу слике; <p>1. Ученици уче и увежбавају:</p>
--	---	---	--

	<p>20. Unit 15 – Well done!</p>	<p>Ученици могу да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознају, правилно изговоре и употребе облике једине и (не)правилне множине именица и облике неодређених придева <i>some / any</i>; - кажу колико је некога или нечега било; - препознају, правилно изговоре и употребе редне бројеве; - разумеју кратку причу која се односи на тему; - правилно изговоре гласове /ŋ/ и /ŋk/ на крају речи; - разумеју суштину и детаље бајке коју читају; - разумеју суштину и детаље бајке коју чују; - кажу и напишу шта неко тренутно ради и како се осећа. 	<ul style="list-style-type: none"> - једину и (не)правилну множину именица – <i>child – children, woman – women, teddy – teddies, boy - boys</i>; - неодређене придеве <i>some / any</i> и редне бројеве; - језичку структуру – <i>How many (men) were there? There were (three) men.</i> - речи у којима се појављују гласови /ŋ/ и /ŋk/ на крају речи; <p>2. Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - слушају, читају и глуме причу која се односи на тему; - читају бајку и одговарају на питања; - слушају део бајке и хронолошки слажу слике; - увежбавају дијалогске моделе <i>How many (men) were there? There were (three) men. What's Suzy doing? She's running. Is he / she happy? No, he / she isn't. He's / She's sad.</i>
<p>Образовни стандарди</p>	<p>Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.</p> <p>1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА ПСТ.1.1.1. Разуме фреквентне речи и једноставне изразе у јасно контекстуализованом и спором говору. ПСТ.1.1.2. Разуме једноставне поруке и питања која се односе на једноставне информације и непосредно окружење. ПСТ.1.1.3. Разуме кратка, једноставна, разговетно и споро изговорена упутства. ПСТ.1.1.4. Разуме кратка саопштења и питања која се односе на познате/блиске теме. ПСТ.1.1.5. Разуме предмет једноставног разговора других лица о познатим/блиским темама (нпр. личне и породичне ствари, непосредно окружење) уколико се говори споро и разговетно. ПСТ.1.1.6. Разуме појединачне речи и једноставне изразе из текстова савремене музике. РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА ПСТ.1.1.7. Разуме кратке поруке које се односе на једноставне информације и непосредно окружење (нпр. писма, мејлови итд.). ПСТ.1.1.8. Разуме кратка, појединачна упутства која се тичу његових непосредних потреба, уколико укључују визуелне елементе. ПСТ.1.1.9. Разуме општи смисао и најважније информације у једноставним врстама текстова (кратке приче, извештаји, огласи, временске прогнозе и сл.) уз одговарајуће илустративне елементе. УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ ПСТ.1.1.10. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи једноставна језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи,</p>		

распитивања о основним подацима који се тичу саговорника (нпр. ко је, одакле је, чиме се бави итд.). ПСТ.1.1.11. Уз дуже паузе и уз помоћ саговорника, саопштава основне информације о себи и свом непосредном окружењу, тражи одређени предмет, користећи кратке једноставне исказе. ПСТ.1.1.12. Уз дуже паузе, описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности користећи најједноставнија језичка средства. ПСТ.1.1.13. Поставља једноставна питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника. ПСТ.1.1.14. Поставља и одговара на питања која се односе на изражавање допадања и недопадања, слагања и неслагања користећи једноставна језичка средства. ПСТ.1.1.15. Формулише молбе и извињења. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ПСТ.1.1.16. Пише једноставне податке о себи и лицима из блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама. ПСТ.1.1.17. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама. ПСТ.1.1.18. Писаним путем доставља/тражи основне информације о себи/другима. ПСТ.1.1.19. Пише кратке и једноставне поруке (нпр. СМС, имејл, објаве на друштвеним мрежама) у којима се захваљује, извињава или нешто честита. ПСТ.1.1.20. Повезује неколико кратких исказа у кратак, везани текст о блиским темама. МЕДИЈАЦИЈА ПСТ.1.1.21. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...). ПСТ.1.1.22. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику. ПСТ.1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику. 2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПСТ.1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну). ПСТ.1.2.2. Правилно записује познату лексику. ПСТ.1.2.3. Познаје и користи ограничен број фреквентних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру научног репертоара језичких средстава. ПСТ.1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности. 3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА ПСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода). ПСТ.1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински. ПСТ.1.3.3. Познаје најзначајније историјске догађаје циљних култура. ПСТ.1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање. ПСТ.1.3.5. Познаје неколико најпознатијих културних остварења циљних култура; наводи и описује на матерњем језику неколико локација циљних култура за које показује интересовање.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА ПСТ.2.1.1. Разуме краће низове (2-3) саопштења, упутстава, молби који се односе на његове потребе и интересовања. ПСТ.2.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са)говорника о блиским и познатим темама, уколико се говори разговетно и умереним темпом. ПСТ.2.1.3. Разуме основни смисао и главне информације споријих, јасно артикулисаних монолошких излагања и прича о познатим и узрасно адекватним темама, уз одговарајућу визуелну подршку, паузе и понављања. ПСТ.2.1.4. Разуме основни смисао и главне информације из подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим и узрасно адекватним темама, уколико се говори споро и разговетно. ПСТ.2.1.5. Разуме општи смисао и фреквентне фразе и изразе једноставнијих текстова из савремене музике. РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА ПСТ.2.1.6. Разуме општи смисао и главне информације у краћим порукама, писмима, мејловима о блиским темама. ПСТ.2.1.7. Разуме краће низове (2-3) упутстава која се тичу његових непосредних потреба (нпр. оријентација у простору, употреба уређаја и апарата, правила игре и сл.), праћених визуелним елементима. ПСТ.2.1.8. Разуме општи смисао и главне информације у краћим текстовима, различитих врста и једноставне садржине, са интернета или других писаних медија, о познатим и узрасно адекватним темама. ПСТ.2.1.9. Разуме општи смисао једноставних књижевних текстова прилагођених узрасту и интересовањима. ПСТ.2.1.10. Разуме општи смисао и једноставније формулације у текстовима савремене музике. ПСТ.2.1.11. Разуме смисао једноставних рекламних порука уколико не садрже игру речи или неко конотативно/скривено/метафорично значење. УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ ПСТ.2.1.12. Успева да поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме. ПСТ.2.1.13. Уз краће паузе и минималну помоћ саговорника, размењује информације, тражи одређени предмет, објашњење, услугу, повезујући неколико краћих исказа у смислену целину. ПСТ.2.1.14. Уз краће паузе, описује себе и своје непосредно окружење,

	<p>свакодневне активности, искуства из прошлости користећи једноставна језичка средства. ПСТ.2.1.15. Поставља и одговара на 2-3 повезана питања, о познатим темама, у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз одговарајућу помоћ саговорника и понављање. ПСТ.2.1.16. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање и једноставним језичким средствима даје кратко објашњење. ПСТ.2.1.17. Размењује основне информације о плановима и обавезама. ПСТ.2.1.18. Једноставним језичким средствима пореди људе, ствари и појаве. ПСТ.2.1.19. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ вербалним и невербалним средствима. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ПСТ.2.1.20. Писаним путем доставља/тражи или преноси детаљније информације, обавештења или податке о себи и другима. ПСТ.2.1.21. Пише једноставна лична писма, поруке, мејлове у којима се са пријатељима и познаницима договара о активностима или одговара на питања. ПСТ.2.1.22. Саставља краће текстове о себи, својој породици и непосредном окружењу. ПСТ.2.1.23. Описује искуства, активности и догађаје из прошлости користећи једноставније језичке структуре и увежбану лексику. МЕДИЈАЦИЈА ПСТ.2.1.24. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао и појединачне информације краћих и једноставнијих писаних текстова опште информативне природе. ПСТ.2.1.25. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа. ПСТ.2.1.26. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег писаног текста. ПСТ.2.1.27. На страном језику саопштава туристима најједноставније информације које су тражили од трећег лица (назив улице, број линије у градском саобраћају, цену). 2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПСТ.2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина). ПСТ.2.2.2. Правилно записује фреквентне и увежбане речи, познаје и примењује одређени број основних правописних правила. ПСТ.2.2.3. Познаје и користи једноставније граматичке елементе и конструкције. ПСТ.2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба. 3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА ПСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода). ПСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.). ПСТ.2.3.3. Препознаје најкритичније обрасце понашања који су непримерени/неприкладни у контексту циљних култура. ПСТ.2.3.4. Препознаје најчешће стереотипе у вези са својом и циљним културама. ПСТ.2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински. ПСТ.2.3.6. Познаје животне услове који владају у појединим екосистемима света (клима, географске одлике и сл.) где се користи страни језик. ПСТ.2.3.7. Препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости циљних култура. ПСТ.2.3.8. Представља и укратко описује на циљном језику неколико познатих личности и појава из циљних култура, као и оне за које показује интересовање.</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>Вештина комуникације, вештина сарадње, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, компетенција за учење, одговорно учење у демократском друштву, естетичка компетенција, одговоран однос према окоolini, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, одговоран однос према здрављу, решавање проблема.</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Планирање наставе и учења</p> <p>Како су исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, за сваку наставну тему у оперативним плановима су издвојени по наставним темама. Исходи су дефинисани такође и у фази планирања и припреме часа, имајући у виду ниво постигнућа ученика. Посебно су дефинисани исходи које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.</p> <p>Имајући у виду да се исходи разликују, и да се неки могу лакше и брже остварити, а за друге исходе је потребно више времена, различитих активности и начина рада при планирању наставе и учења уџбеник се користи селективно и у складу са предвиђеним исходима. Осим уџбеника у настави се користи и радна свеска као и пратећи дигитални садржаји, ПП презентације, квизови и други садржаји на интернету на које наставник упућује ученике.</p>

Остваривање наставе и учења

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Зато се користе активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе(стога ако има потребе даје додатно објашњење на матерњем језику);
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији па се адржаји се реализују поступно кроз: - фронтални - индивидуални - групни - рад у пару са усмереношћу на интегративни, тематски приступ у коме се тема посматра интегративно, из различитих углова
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, користећи и граматичка објашњења, корелацију са матерњим језиком, али без оптерећивања ученика непотребном теоријом.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала; као што су дигитални садржаји, илустрације, слике, интернет садржај, као и наставни материјали које ученици сами израђују (ПП презентације, панои...) и по потреби Тимс платформа;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан (променити распоред седења за одређену активност, реализовати час у летњој учионици...);
- остварује се корелација са другим наставним предметима;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.).

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.).

Мануелне активности (израда паноя, презентација и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту(вешалица,игра меморије,асоцијације...)

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...).

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- препознавање везе између група слова и гласова;
- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;
- извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

- повезивање гласова и групе слова;
- замењивање речи цртежом или сликом;
- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљак);
- писање честитки ;
- писање краћих текстова.

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем.

Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина. Методе које се користе при увежбавању језичких вештина су : дијалогска, монолошка, метода писаних радова, вербална, текстуална, илустративно-демонстративна као и активна настава(нпр. Мапе ума). При припреми часова треба водити рачуна и о особеностима појединих одељења или ученика, као и њиховим предзнањима

Слушање

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни.

Посебно су важно следеће:

- кад је могуће користити видео а не аудио записе јер већина ученика тако лакше разуме текст који слуша
- ако је дужи текст обавезно пустити да ученици поново чују;
- ако говор бржи или постоји одступање од стандардног говора наставник може прочитати текст;
- ако је непозната тема ученике упознати са истом пре слушања.

Читање

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију,
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Зато је битно пре читања нагласити ученицима зашто читају одређени текст.

Писање

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексики и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста. Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни.

Зато је важно следеће:

- да теме буду из ученикове свакодневница и окружење, личних интересовања, актуелних догађаја;
- да текстови буду различите врсте и дужине (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- да се оствари комуникативна функција (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- да се ради на самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација,
- спонтану конверзацију,
- неформалну или формалну дискусију,
- интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексики и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.

Грамматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Грамматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.</p> <p>Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, учешће у приредбама, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (завршни тестови, тестови језичког нивоа, усмено одговарање) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа води се рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања је и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социolingвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања начини провере и оцењивања су познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Оцењује се тј. вреднује усмено и писмено испитивање, вођење ученичког портфолија, тестови знања, разговор, контролне вежбе, посматрање ангажованости на часу, ученички радови и продукти ученичких активности, домаћи задаци, писмени радови, илустрације, рад на тексту, препричавање, пројекти, драматизација, тематске дискусије, продукти групних и тимских радова.</p>
--	--

Обавезни предмет: математика	Разред: четврти
<p>Циљ учења предмета је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.</p>	
Исходи учења	<p>прочита, запише и упореди природне бројеве и прикаже их на бројевној правој;</p> <ul style="list-style-type: none"> – одреди месну вредност цифре; – изврши четири основне рачунске операције у скупу \mathbb{N}_0 ; – састави израз, израчуна вредност бројевног изрази и примени својства рачунских операција; – реши једначине и неједначине и провери тачност решења; – реши проблемски задатак користећи бројевни израз, једначину или неједначину;

	<ul style="list-style-type: none"> – процени вредност израза са једном рачунском операцијом; – одреди вишеструке декадне јединице најближе датом броју; – прочита и запише разломке облика ($m, n \leq 10$); – упореди разломке облика са једнаким бројиоцима или имениоцима; – сабере и одузме разломке са једнаким имениоцима; – запише резултат мерења дужине децималним бројем са највише две децимале; – сабере и одузме децималне бројеве са највише две децимале; – чита, користи и представља податке у табелама или графичким дијаграмима; – формира низ на основу упутства; – реши задатак применом различитих начина представљања проблема; – именује елементе и опише особине квадрата и коцке; – именује елементе и опише особине квадрата и коцке; – црта мреже и прави моделе квадрата и коцке; – препозна сликовну представу изгледа тела посматраног са различитих страна – прочита, упореди и претвори јединице за мерење површине и запремине; – израчуна површину квадрата и правоугаоника; – израчуна површину и запремину квадрата и коцке; – реши проблемске задатке у контексту мерења.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	<p>Природни бројеви из скупа N и N_0 Сабирање, одузимање, множење и дељење природних бројева из скупа N и N_0 Једначине и неједначине са множењем и дељењем Основне мерне јединице, мерне јединице за површину и мерне јединице за запремину. Површина и обим квадрата и правоугаоника Квадар и коцка (површина и запремина) Разломци, Децимални запис</p>
Образовни стандарди	<p>ОСНОВНИ НИВО</p> <p>1МА. 1.1.1. зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по величини и да прикаже број на датој бројевној полуправој 1МА. 1.1.2. рачуна вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру прве хиљаде 1МА. 1.1.3. множи и дели без остатка (троцифрене бројеве једноцифреним) у оквиру прве хиљаде</p>

1MA. 1.1.4. уме да на основу текста правилно постави израз са једном рачунском операцијом
1MA.1.1.5. уме да решава једноставне једначине у оквиру прве хиљаде
1MA. 1.3.1. уме да прочита и формално запише разломак $\frac{a}{b}$ ($b < 10$) и препозна његов графички приказ
1MA. 1.3.2. уме да израчуна половину, четвртину и десетину неке целине

СРЕДЊИ НИВО

1MA.2.1.1. уме да примени својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, претходни, следећи број) и разуме декадни бројни систем
1MA.2.1.2. уме да одреди десетицу, стотину и хиљаду најближу датом броју
1MA.2.1.3. сабира и одузима, рачуна вредност израза
1MA.2.1.4. рачуна вредност израза са највише две операције
1MA.2.1.5. уме да решава једначине
1MA.2.3.1. уме да препозна разломак $\frac{a}{b}$ ($b < 10$, $a < b$) када је графички приказан на фигури подељеној на n делова
1MA.2.3.2. уме да израчуна n -ти део неке целине и обрнуто, упоређује разломке облика $\frac{a}{b}$ ($b \leq 10$)

НАПРЕДНИ НИВО

1MA.3.1.1. уме да примени својства природних бројева у решавању проблемских задатака
1MA.3.1.2. зна својства операција сабирања и одузимања и уме да их примени.
1MA.3.1.3. уме да израчуна бројевну вредност израза са више операција, поштујући приоритет
1MA.3.1.4. уме да решава сложеније проблемске задатке дате у текстуалној форми
1MA.3.1.5. уме да одреди решења неједначине са једном операцијом
MA.3.3.1. уме да прочита, формално запише и графички прикаже разломак $\frac{a}{b}$ ($b \leq 10$, $a < b$)
1MA.3.3.2. зна да израчуна део $\frac{a}{b}$ ($b \leq 10$, $a < b$) неке целине и користи то у задацима

ОСНОВНИ НИВО

1MA.1.2.1. уме да именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа и угао) и уочава међусобне односе два геометријска објекта у равни (паралелност, нормалност, припадност)
1MA.1.2.2. зна јединице за мерење дужине и њихове односе

1MA.1.2.3. користи поступак мерења дужине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица

1MA.1.2.4. користи поступак мерења површине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица

СРЕДЊИ НИВО

1MA.2.2.1. уочава међусобне односе геометријских објеката у равни

1MA.2.2.2. претвара јединице за мерење дужине

1MA.2.2.3. зна јединице за мерење површине и њихове односе

1MA.2.2.4. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника када су подаци дати у истим мерним јединицама

1MA.2.2.5. уме да израчуна површину квадрата и правоугаоника када су подаци дати у истим мерним јединицама

1MA.2.2.6. препознаје мрежу коцке и квадра и уме да израчуна њихову површину када су подаци дати у истим мерним јединицама

НАПРЕДНИ НИВО

1MA.3.2.1. претвара јединице за мерење површине из већих у мање

1MA.3.2.2. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника

1MA.3.2.3. уме да израчуна површину квадрата и правоугаоника

1MA.3.2.4. уме да израчуна обим и површину сложених фигура у равни када су подаци дати у истим мерним јединицама

1MA.3.2.5. уме да израчуна запремину коцке и квадра када су подаци дати у истим мерним јединицама

ОСНОВНИ НИВО

1MA.1.2.2. зна јединице за мерење дужине и њихове односе

1MA.1.2.3. користи поступак мерења дужине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица

1MA.1.2.4. користи поступак мерења површине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица

1MA.1.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у једноставним ситуацијама

	<p>1MA.1.4.2. зна коју јединицу мере да употреби за мерење задате запремине течности (l, dl, ml) 1MA.1.4.3. зна коју јединицу мере да употреби за мерење задате масе (g, kg, t) 1MA.1.4.4. уме да чита једноставније графиконе, табеле и дијаграме</p> <p>СРЕДЊИ НИВО</p> <p>1 MA.2.2.2. претвара јединице за мерење дужине 1MA.2.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у сложенијим ситуацијама 1MA.2.4.2. зна јединице за време (секунда, минут, сат, дан, месец, година) и уме да претвара веће у мање и пореди временске интервале у једноставним ситуацијама 1MA.2.4.3. претвара јединице за мерење запремине течности из већих у мање 1MA.2.4.4. претвара јединице за мерење масе из већих у мање 1MA.2.4.5. уме да користи податке приказане графички или табеларно у решавању једноставних задатака и уме графички да представи дате податке</p> <p>НАПРЕДНИ НИВО</p> <p>1MA.3.4.1. зна јединице за време (секунда, минут, сат, дан, месец, година, век) и уме да претвара из једне јединице у другу и пореди временске интервале у сложенијим ситуацијама 1MA.3.4.2. претвара јединице за мерење запремине течности 1MA.3.4.3. претвара јединице за мерење масе</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ul style="list-style-type: none"> -вештина комуникације -компетенција за целоживотно учење - рад са подацима и информацијама -решавање проблема -вештина сарадње
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Садржаји ће се реализовати кроз индивидуални, фронтални, групни и тимски облик рада са усмереношћу на интегративни, тематски и пројектни приступ . Програм наставе и учења оријентисан на исходе, даје нам већу слободу у креирању и осмишљавању. Наша улога је да контекстуализујемо дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и могућности ученика; уџбенике и друге наставне материјале који ће се користити;</p>

	<p>техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се наша школа налази.</p> <p>Настава ће се реализовати хоризонталним и вертикалним повезивањем садржаја из српског језика, природе и друштва, математике, ликовне и музичке културе, дигиталног света и физичког и здравственог васпитања уз уважавање искуства ученика и ваншколских знања и повезивању са њим .</p> <p>Ученици ће бити вођени кроз различите начине учења и представљања резултата рада (мапе ума, временске осе, есеји, питања, стрип, плакат) .</p> <p>Осим уџбеника и радне свеске , у настави ће се користити други извори знања, дигитални садржаји, приручници намењени учитељима и ученицима, радне свеске различитих издавача.</p> <p>Радиће се на обучавању ученика да користе различите веб - алате за изградњу знања и приказ резултата учења .</p> <p>Захтеви ће се прилагођавати интересовањима и могућностима ученика кроз тимски и групни рад и вршњачко учење кроз стварање ученичких наставних материјала.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а важно је ученике оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у учењу.</p>

Обавезни предмет: природа и друштво		Разред: четврти
Циљ учења предмета јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.		
Исходи учења	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	

	<ul style="list-style-type: none"> - одреди положај и границу Србије, положај главног града и већих; -насеља на географској карти Србије; – одреди положај и именује природне и друштвене објекте на географској карти Србије; – повеже различите природно-географске карактеристике Србије са размештајем становништва, изгледом насеља и делатностима људи; – уважава националну и културну разноликост као основу за суживот свих грађана Републике Србије; – представи знамените личности, културна добра и природне лепоте по којима је Србија препознатљива у свету; – у дискусији даје предност коришћењу локалних производа, производа направљених од рециклираних материјала, као и коришћењу обновљивих природних ресурса; – повеже промене у изгледу свог тела и понашања са одрастањем; – планира своје дневне активности и време проведено уз ИКТ уређаје; – затражи помоћ уколико се суочи са непримереним садржајима у дигиталном окружењу; – идентификује и самостално раздваја смеше просејавањем, одливањем, цеђењем и испаравњем; – испита електричну проводљивост материјала помоћу једноставног струјног кола; – наведе примере штедљивог коришћења електричне енергије; – наведе примере употребе магнета у свакодневном животу; – наведе примере превенције и заштите од пожара; – прикаже хронолошки на ленти времена значајне историјске догађаје и личности; – опише начин живота људи кроз време користећи различите изворе информација; – представи ток и резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, презентацијом и/или цртежом и др.); – пронађе и одабере потребне информације из различитих извора (писаних, сликовних, дигиталних); – повеже резултате рада са уложеним трудом; – сарађује са другима у групи на заједничким активностима; – учествује у друштвено-корисним акцијама уз подршку одраслих.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	<p>Положај Републике Србије на карти Европе, државе које се граниче са Републиком Србијом; симболи Републике Србије;</p> <p>Природне одлике Републике Србије- облици рељефа, најзначајније реке Србије и њихове притоке, речни сливови, природна и вештачких језера, бање, врсте шума, типичне, ретке и угрожене врсте биљака и животиња, национални паркови у Србији, обновљиви и необновљиви природни ресурси</p>

	<p>Друштвене одлике Републике Србије- густина насељености; права и обавезе; насеља према географском положају; формирање првих насеља, већи градови, делатности- производне и непроизводне; Материјали и њихова својства- смеше; раздвајање смеша; проводници и изолатори; електрична проводљивост; струјно колп; безбедно коришћење електричне струје; рационална потрошња електричне енергије; вештачки и природни магнети; електромагнети; заштиту од пожара</p> <p>Човек – пубертет, физичке и менталне особинр, способности; бриге о себи и другима; опасности виртуелног света; концепт здравог начина живота и бриге о природи, животињама;</p>
<p>Образовни стандарди</p>	<p>ПРИРОДНЕ И ДРУШТВЕНЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ</p> <p><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>1ПД.1.2.1. препознаје и именује природне ресурсе</p> <p>1ПД.1.2.2. зна употребну вредност природних ресурса</p> <p>1ПД.1.2.3. разликује повољно и неповољно деловање човека по очување природе</p> <p>1ПД.1.6.1. зна основне облике рељефа и површинских вода</p> <p>1ПД.1.6.2. зна основне типове насеља и њихове карактеристике</p> <p>1ПД.1.6.3. зна географски положај и основне одреднице државе Србије: територија, границе, главни град, симболи, становништо</p> <p><u>СРЕДЊИ НИВО</u></p> <p>1ПД.2.2.1. разликује обновљиве и необновљиве природне ресурсе</p> <p>1ПД.2.2.2. разуме еколошку оправданост употребе обновљивих ресурса и рационалног коришћења необновљивих ресурса</p> <p>1ПД.2.2.3. зна основне мере заштите живе и неживе природе као природних ресурса</p> <p>1ПД.2.2.4. зна шта је добробит животиња и поступке којима се она штити</p> <p>1ПД.2.6.1. препознаје и именује облике рељефа и површинских вода у свом месту и у околини</p> <p>1ПД.2.6.2. зна основне одлике рељефа и вода у држави Србији</p> <p>1ПД.2.6.3. разуме повезаност природно-географских фактора - рељефа, вода, климе - и делатности људи</p> <p>ЧОВЕК – ПРИРОДНО И ДРУШТВЕНО БИЋЕ</p> <p><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>1ПД.1.1.3. зна заједничке карактеристике живих бића</p>

1ПД.1.1.4. уме да класификује жива бића према једном од следећих критеријума: изгледу, начину исхране, кретања и размножавања

1ПД.1.1.5. препознаје и именује делове тела живих бића

1ПД.1.5.1. зна које друштвене групе постоје и ко су њихови чланови

1ПД.1.5.2. зна основна правила понашања у породици, школи и насељу

1ПД.1.5.3. зна које људске делатности постоје и њихову улогу

1ПД.1.5.4. зна који су главни извори опасности по здравље и живот људи и основне мере заштите

1ПД.1.5.5. зна поступке за очување и унапређивање људског здравља

СРЕДЊИ НИВО

1ПД.2.1.4. зна улогу основних делова живих бића

1ПД.2.1.5. разуме повезаност услова живота и живих бића у станишту

1ПД.2.1.6. разуме међусобну зависност живих бића у животној заједници

1ПД.2.5.1. зна које су улоге различитих друштвених група и њихових чланова

1ПД.2.5.2. зна која су права и обавезе чланова у различитим друштвеним групама

1ПД.2.5.3. разуме повезаност и међузависност различитих људских делатности

НАПРЕДНИ НИВО

1ПД.3.1.2. разуме функционалну повезаност различитих делова тела живих бића

1ПД.3.5.1. разуме заједничке карактеристике друштвених група и разлике међу њима

1ПД.3.5.2. разуме да се права и обавезе чланова друштвених група међусобно допуњују

МАТЕРИЈАЛИ

ОСНОВНИ НИВО

1ПД.1.3.1. зна основна својства воде, ваздуха и земљишта

1ПД.1.3.2. зна да су вода у природи, ваздух и земљиште састављени од више материјала

1ПД.1.3.3. зна да различите животне намирнице садрже различите састојке

1ПД.1.3.4. зна основна својства материјала: тврдоћа, еластичност, густина, растворљивост, провидност, намагнетисаност

1ПД.1.3.5. зна да својства материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу

1ПД.1.3.6. зна промене материјала које настају због промене температуре, услед механичког утицаја и деловања воде и ваздуха

СРЕДЊИ НИВО

1ПД.2.3.1. зна сложенија својства воде и ваздуха: агрегатно стање и кретање

1ПД.2.3.2. зна да су различита својства воде, ваздуха и земљишта последица њиховог различитог састава

1ПД.2.3.3. разликује материјале који су добри проводници топлоте и електрицитета од оних који то нису

1ПД.2.3.4. зна да топлотна и електрична проводљивост материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу

1ПД.2.3.5. разликује повратне и неповратне промене материјала

1ПД.2.3.6. разликује промене материјала при којима настају други материјали од оних промена материјала при којима не настају други материјали

НАПРЕДНИ НИВО

1ПД.3.3.1. разуме како загревање и хлађење воде и ваздуха утичу на појаве у природи

1ПД.3.3.2. примењује знање о променама материјала за објашњење појава у свом окружењу

ПРОШЛОСТ СРБИЈЕ

ОСНОВНИ НИВО

1ПД.1.6.4. зна најважније догађаје, појаве и личности из прошлости

1ПД.1.6.5. зна основне информације о начину живота људи у прошлости

1ПД.1.6.6. зна шта су историјски извори и именује их

СРЕДЊИ НИВО

1ПД.2.6.4. зна редослед којим су се јављали важни историјски догађаји, појаве и личности

1ПД.2.6.5. уочава сличности и разлике између начина живота некад и сад

1ПД.2.6.6. препознаје основна културна и друштвена обележја различитих историјских периода

1ПД.2.6.7. препознаје на основу карактеристичних историјских извора о ком историјском периоду или личности је реч

НАПРЕДНИ НИВО

1ПД.3.6.1. зна шта је претходило, а шта је уследило након важних историјских догађаја и појава

<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ul style="list-style-type: none"> -комуникативна, -за учење, -за рад са подацима, -за решавање проблема, -естетичка , - дигитална, -за сарадњу, предузетничка, -за одговорно учење у демократском друштву, -за одговоран однос према околини.
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Програм наставе и учења оријентисан на исходе, наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању. Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и могућности ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја, наставник најпре креира свој глобални план рада, на основу кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице. Сада наставник за сваку област има дефинисане исходе. На овај начин постиже се индиректна веза са стандардима на три нивоа постигнућа ученика. При планирању, треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена, више различитих активности. У фази планирања наставе и учења веома је важно да наставник приступи уџбенику као једном од наставних средстава које је пожељно богатити и проширивати додатним, самостално израђеним наставним материјалима. Поред уџбеника, као једног од извора информација, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања.</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика само је део праћења и вредновања образовно-васпитне праксе.</p> <p>Резултате целокупног праћења и вредновања наставник узима као основу за планирање наредних корака у раду са ученицима и развијању своје образовно-васпитне праксе. Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Потребно је да наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити</p>

	прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.
--	--

Обавезни предмет: Ликовна култура	Разред: 4.
Циљ учења предмета је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.	
Исходи учења	<p>Композиција</p> <p>Исходи</p> <ul style="list-style-type: none"> - зна шта је композиција у ликовној уметности; - уочи, препозна и именује различите ликовне елементе на уметничком делу и у свакодневном животу; - користи и примени различите ликовне технике и материјале приликом стварања ликовне композиције; - развије креативност кроз размишљање о комбиновању и правилном распореду ликовних елемената; - користи линију као основни ликовни елемент; - уочи и препозна различите линије на предметима и објектима из непосредне околине; - уочи и разликује линију хоризонта и линију додира две површине; - комбиновањем различитих линија и различитим материјалима и техникама ствара ликовно дело; - користи одабрана уметничка дела и визуелне информације као подстицај за стваралачки рад; - увиди карактеристике и могућности различитих ликовних материјала; - схвати значај квалитетног одабира ликовне технике ради решавања ликовног задатка; - примени стечена знања о линији у ликовној техници зграфито; - зна шта је облик и од којих се елемената састоји; - уочи и препозна контурну линију на облицима и предметима из непосредне околине; - уочи и разликује природне и вештачке облике у непосредној околини; - разликује дводимензионалне и тродимензионалне облике; - уочава симетрију и асиметрију облика; - развија креативност и осећај за лепо; - уочи и препозна текстуру на облицима и предметима из непосредне околине; - уочи и разликује природне и вештачке материјале и њихове карактеристике; <p>околине:</p>

- користи текстуру применом различитих техника када жели да представи стваран изглед предмета стварајући ликовно дело;
- уочи извор светлости;
- уочи и препозна сопствену и бачену сенку;
- препозна скалу светлине на уметничком делу;
- уочи и примени различите начине сенчења да би приказао заобљеност, испупченост, удубљеност облика;
- уочи и разликује контраст на уметничким делима;
- уочи јачину извора светлости и његов утицај на јачину контраста;
- увиди да употребом светлости, сенке, контраста уметници приказују расположење и осећања на слици;
- уочи и разликује основне (примарне), изведене (секундарне) и терцијарне боје и како оне настају;
- уочи и разликује хроматске, боје сунчевог спектра и ахроматске боје (црна, бела и нијансе сиве);
- увиди да се употребом ахроматских боја хроматске боје могу посветлети, односно потамнети;
- разуме значај боје у приказивању сопственог доживљаја уметника;
- уочи и разликује топле и хладне боје;
- разуме појмове хоризонталне, вертикалне и дијагоналне композиције на ликовним делима;
- препозна шта доприноси стварању јединства на ликовном раду;
- препозна примере уметничког рециклирања;
- разуме значење појма доминанта;

Споразумевање

Исходи

- разуме значај визуелног споразумевања путем кога се преносе поруке, информације, знања;
- препозна различите начине визуелног споразумевања у природи и непосредном окружењу;
- користи различите видове визуелног споразумевања;
- препознаје и користи различите врсте знакова;
- користи упрошћене цртеже на знаковима како би што брже пренео поруку;
- уочи пиктограм као врсту сликовног писма на којем се упрошћеним сликовним знацима представљају целе реченице, догађаји или радње;
- зна шта је симбол;
- развије креативност кроз размишљање о ликовном представљању симбола;
- зна шта је хералдика;

- користи и примени стечена знања у изради грба;
уочи и препозна елементе из којих се плакат састоји;

НАСЛЕЂЕ

Исходи

- индивидуално изради ликовни рад и примени стечена знања о јединству и доминанти;
- развија еколошку свест о потреби упознавања, вредновања и чувања споменика природе;
- препозна и именује одређене споменике природе Србије;
- стечена знања о споменицима природе у Србији примени креирањем мултимедијалне презентације;
- развије креативност кроз размишљање о комбиновању и изради дигиталне збирке фотографија споменика природе Србије;
- зна шта су споменици културе;
- уочи, препозна и именује споменике културе у Србији;
- уочи на Гугл мапама, препозна на фотографијама и именује тврђаве у нашој земљи;
- зна шта је фреска;
- уочи шта се налази у првом, другом и трећем плану композиције уметничког дела;
- развија свест о потреби упознавања, вредновања и чувања тековина нашег наслеђа;
- познаје живот и дело најпознатијих српских уметника;
- схвата значај посете музејима и другим установама од културног значаја;
- стечена знања о животу и делима српских уметника примени креирањем мултимедијалне презентације;

СЦЕНА

Исходи

- зна шта је сцена;
- зна шта значи сценска уметност;
- препознаје и именује елементе сценографије;
- зна ко је сценограф и која је његова улога;
- уочава и схвата значај осветљења;
- зна која је улога дизајнера светла;
- уочава и схвата улогу специјалних ефеката на филму и позоришној представи;
- зна чему служе маске;

	<p>- познаје и користи технику папирмаше;</p> <p>- зна шта је костим;</p>
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	<p>Елементи композиције – облик, боја, линија, текстура, светлина (валер). Положај елемената у композицији – хоризонтални, вертикални, дијагонални. Материјали и технике – графитна оловка, туш и четка, туш и перо, акварел, гваш, темпере, фротаж, колаж, деколаж, асамблаж, меки материјали.</p> <p>Споразумевање - Хералдика – застава, грб, печат. Пиктограми. Споразумевање сликом.</p> <p>Наслеђе - Споменици природе и споменици културе у Србији. Археолошки локалитети, замкови и утврђења, манастири, музеји. Познати уметници и најзначајнија дела.</p> <p>Сцена - Сценографија за позориште, филм и телевизију. Елементи сценографије.</p>
Специфичне међупредметне компетенције	<p>Компетенција за учење: Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења.</p> <p>рад са подацима и информацијама: Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот.</p> <p>комуникација: Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту.</p> <p>одговоран однос према околини: Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи...</p> <p>Одговоран однос према здрављу: Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.</p> <p>решавање проблема: Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема..</p> <p>сарадња: Ученик је способан да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.</p> <p>Дигитална компетенција: Ученик је способан да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начин...</p>
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Програм наставе и учења оријентисан на исходе, наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању. Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и могућности ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја, наставник најпре креира свој глобални план рада, на основу кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице. Сада наставник за сваку област има дефинисане исходе. На овај</p>

	<p>начин постиже се индиректна веза са стандардима на три нивоа постигнућа ученика. При планирању, треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена, више различитих активности. У фази планирања наставе и учења веома је важно да наставник приступи уџбенику као једном од наставних средстава које је пожељно богатити и проширивати додатним, самостално израђеним наставним материјалима. Поред уџбеника, као једног од извора информација, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања.</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Наставник у току године прати, процењује и подстиче развијање индивидуалних потенцијала сваког ученика. Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:</p> <ul style="list-style-type: none"> – однос према раду (припремљен је за час; одговорно користи материјал, прибор и алатке; одржава прибор и радни простор; потписује радове; чува радове у мапи...); – однос према себи (истражује информације; поставља питања; предлаже; истрајан је у раду, труди се; преузима одговорност; поштује себе и своје радове; учи на грешкама; спреман је да испроба своје способности у новим активностима...); – однос према другима (довршава рад у договореном року; поштује договорена правила понашања; спреман је да помогне и да сарађује; уважава туђу културу, радове, начин размишљања, доживљавања, опажања, изражавања...); – разумевање (разуме задатак; разуме појмове; разуме процес; разуме концепт; разуме визуелне информације...); – повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, феномене, идеје, дела...); – оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове; оригиналан је у односу на своје претходне радове...); – организација композиције (у складу са својом идејом примењује одговарајуће принципе компоновања, знања о простору, перспективи, пропорцијама, правцу, смеру...); – вербално изражавање (учтиво комуницира; аргументовано, кратко и јасно образлаже свој рад, идеју, доживљај, опажање, емоције...); – употреба техника и средстава (бира одговарајућу технику у односу на идеју; примењује одговарајући процес; бира одговарајући материјал/подлогу; истражује могућности технике и материјала; користи дигиталну технологију као помоћно средство у раду; обликује рад у одабраном апликативном програму)... <p>Елементи могу и другачије да се формулишу. Бирају се према типу ликовног задатка и циљевима задатка.</p>

--	--

Обавезни предмет:Музичка култура		Разред: 4
<p>Циљ учења предмета је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.</p>		
Исходи учења	<p>1. СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> - опише своја осећања у вези са слушањем музике; - препознаје народну и уметничку музику; - опише улогу музике у медијима; - разликује инструменте по боји звука и изражајним могућностима; - повеже карактер дела са избором инструмента и елементима музичке изражајности; - уочи контраст и понављање у музичком делу; - поштује договорена правила понашања при слушању музике; - коментарише своје и туђе извођење музике; - самостално или уз помоћ одраслих користи предности дигитализације. <p>2. ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> - пева и свира по слуху и са нотног текста песме различитог садржаја и расположења; - примени изражајне музичке елементе; - поштује договорена правила понашања при извођењу музике; - самостално или уз помоћ одраслих користи предности дигитализације; <p>3. МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО</p> <ul style="list-style-type: none"> - осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу; - осмисли музички одговор на музичко питање; - осмисли једноставну мелодију на краћи задати текст; - изабере одговарајући музички садржај (од понуђених) према литерарном садржају; 	

	- учествује у школским приредбама и манифестацијама.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Кључни појмови у настави Музичке културе у 4. разреду су: тонови до, ре, ми, фа, сол; 2/4 такт; ритам; мелодија; темпо; ознака за темпо Andante; репетиција; такт 4/4; тактирање на четири; ознака за темпо Moderato; тон и нота ЛА;прима волта и секунда волта; став, клавир, пијаниста; композитор, извођачи, публика, капричо;цела нота, цела пауза; тонови и ноте СИ и ДО2; Четвртина с тачком и Allegro; Солмизација; Лествица, абецеда, половина са тачком; Ступањ, степен, полустепен, С-dur лествица; Оркестар; Балет, кореографија, кореограф, сценографија; Корона; Стеван Стојановић Мокрањац; Народна песма, коло и народни инструменти; полка, фанфрних, чардаш, цимбал; Такт 3/4, тактирање на три; Полонеза, валцер, Фредерик Шопен; Јохан Штраус Млађи; Мецопијано, мецофорте, крешендо, декрешендо, Двогласно извођење, вишегласно извођење, Промена такта/мере, тамбурашки ансамбл, Музика у анимираном филму, Музички бонтон, Јохан Себастијан Бах, Опера, либрето, чин, сцена и арија, звучна прича
Специфичне међупредметне компетенције	<p>1. Слушање музике</p> <ul style="list-style-type: none"> - естетичка компетенција - компетенција за учење - решавање проблема - сарадња - одговоран однос према здрављу - дигитална компетенција <p>2. Извођење музике</p> <ul style="list-style-type: none"> - естетичка компетенција - компетенција за учење - одговоран однос према здрављу - одговорно учешће у демократском друштву - комуникација - рад с подацима и информацијама - сарадња - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - дигитална компетенција <p>3. Музичко стваралаштво</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - естетичка компетенција - компетенција за учење - комуникација - решавање проблема - сарадња
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Исходи се достижу музичким, опажајним и сазнајним активности ученика. Музичке активности су говор у ритму, певање, свирање, покрет уз музику, слушање музике и музичко стваралаштво. Препоручени музички садржаји остављају простор за избор других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Да би ученици достигли очекиване исходе, наставник реализује наставу користећи слушање, глас, покрет и музичке инструменте. Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати тимски дух кроз рад у групама и у одељењу, као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају, као и развијању потенцијала за музичко изражавање.</p> <p>Процес учења базира се на избору најупечатљивијих музичких примера (за слушање или извођење музике), који имају задатак да активирају свесну активност, фокусирају пажњу ученика, иницирају процес мишљења и креирају одговарајући емоционални доживљај.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>На часовима музичке културе најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка тумачењу. Из тих разлога не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја.</p> <p>Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.</p>

Обавезни предмет: Физичко и здравствено васпитање	Разред: четврти
---	-----------------

Циљ учења предмета је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Исходи учења

- примени општеприпремне вежбе (вежбе обликовања);
- правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања;
- комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу;
- одржава равнотежу у различитим кретањима;
- правилно држи тело;
- самостално коригује неправилно држање;
- правилно подиже, носи и спушта терет;
- изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу;
- изведе дечји и народни плес;
- користи терминологију вежбања;
- поштује правила понашања на вежбалиштима;
- поштује мере безбедности током вежбања;
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима;
- поштује и примени правила игре;
- навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа;
- прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења;
- уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања;
- прати промене у сопственој тежини и висини;
- сагледа резултате физичких способности;
- препозна здравствено стање када не треба да вежба;
- примењује хигијенске мере пре, у току и након вежбања, као и у другим ситуацијама;
- уредно одржава простор у коме живи и борави;
- увиди значај правилне исхране за вежбање;
- повеже различита вежбања са њиховим утицајем на здравље;
- препозна лепоту покрета и кретања;
- користи научена вежбања у рекреацији породице;
- правилно реагује у случају повреде у школи;
- вреднује сопствена и туђа постигнућа у вежбању;
- учествује у предлагању садржаја и начина рада.

<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>Вежбе обликовања Атлетика Тимске игре (између две ватре, мали фудбал, одбојка, мини кошарка, мини рукомет) Плесне игре (валцер, народно коло) Гимнастика (колут напред, колут назад, свећа, мост, став о шаке, вијача) Полигони Здравље</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА ЦЕЛОЖИВОТНО УЧЕЊЕ ВЕШТИНА КОМУНИКАЦИЈЕ РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА ВЕШТИНА САРАДЊЕ БРИГА ЗА ЗДРАВЉЕ</p>
<p>Упутство за дидактичко- методичко остваривање програма</p>	<p>Садржаји ће се реализовати кроз индивидуални, фронтални, групни и тимски облик рада са усмереношћу на интегративни, тематски и пројектни приступ . Програм наставе и учења оријентисан на исходе, даје нам већу слободу у креирању и осмишљавању. Наша улога је да контекстуализујемо дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и могућности ученика; уџбенике и друге наставне материјале који ће се користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се наша школа налази. Настава ће се реализовати хоризонталним и вертикалним повезивањем садржаја из српског језика, природе и друштва, математике, ликовне и музичке културе, дигиталног света и физичког и здравственог васпитања уз уважавање искуства ученика и ваншколских знања и повезивању са њим . Ученици ће бити вођени кроз различите начине учења и представљања резултата рада (спортска такмичења) . У настави ће се користити постојећи реквизити и справе као и приручник за учитеље. Пошто немамо могућност коришћења велике физкултурне сале сва три часа недељно, садржаји ће се прилагођавати извођењу у малој сали и учионици. Радиће се на обучавању ученика да користе различите веб - алате за изградњу знања и приказ резултата учења. Захтеви ће се прилагођавати интересовањима и могућностима ученика кроз тимски и групни рад и вршњачко учење кроз стварање ученичких наставних материјала.</p>

<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе физичког и здравственог васпитања, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у Физичком и здравственом васпитању који обухвата: – вежбање у адекватној спортској опреми; – активно учествовање на часовима Физичког и здравственог васпитања; – вежбање и играње у слободно време; – приказ два комплекса усвојених општеприпремних вежби (вежби обликовања), без реквизита; – постигнућа у моторичким вештинама; – индивидуални напредак ученика. <p>Индивидуални напредак сваког ученика процењује се у односу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неопходно је узети у обзир способности ученика, степен спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом вредновања (оцењивања) узима се у обзир његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и ангажовање ученика у наставном процесу.</p> <p>Код ученика ослобођених од практичног дела наставе прати се и вреднује:</p> <ul style="list-style-type: none"> – познавање основних правила елементарних и спортских игара, основних здравствено-хигијенских правила вежбања и здраве исхране; – учешће у ваннаставним активностима. <p>Праћење, вредновање и оцењивање ученика ослобођених од практичног дела наставе, врши се на основу посебног ангажовања у настави.</p> <p>Праћење, вредновање и оцењивање ученика са инвалидитетом врши се на основу њиховог индивидуалног напретка.</p>
---	--

3.1.4.1. Пројектна настава

Облик образовно-васпитног рада: Пројектна настава	разред: 4
<p>Циљ пројектне наставе је стицање знања и оспособљавање ученика да знања примене у животу; решавање актуелних проблема из животног окружења; самостално коришћење различитих извора ради стицања нових знања; подстицање за истраживањем; истраживачко учење; развој интересовања за уметност, културу и демократију; развој комуникационих вештина.</p>	

Исходи учења	<p>На крају четвртог разреда ученик би требало да буде у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – правилно рукује ИКТ уређајима; – предложи редослед активности у односу на постављени пројектни задатак и могућности употребе ИКТ-а; – користи одговарајуће алатке програма за цртање и сачува свој цртеж; – уреди краћи текст и сачува га на рачунару; – направи једноставну презентацију користећи мултимедијалне садржаје; – користи интернет за учење и проналажење информација уз помоћ одраслог; – критички бира садржаје са интернета и затражи помоћ уколико се суочи са непримерним садржајима; – зна да наведе могуће последице на здравље услед неправилног коришћења дигиталних уређаја; – безбедно користи интернет и по потреби пријави и/или затражи помоћ одраслог.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	<p>Пројектна настава је део целокупног образовно-васпитног рада и треба да прати наставни процес уважавајући специфичности наставних предмета у четвртог разреду. У зависности од избора тема пројекта, одређиваће се и кључне речи, везане за наставни предмет, који је у корелацији са Пројектном наставом.</p>
Образовни стандарди	<p>Образовни стандарди за предмет Пројектна настава нису дефинисани Службеним гласником. Образовни стандарди се могу дефинисати путем осталих предмета који су у корелацији са Пројектном наставом.</p>
Специфичне међупредметне компетенције	<ol style="list-style-type: none"> 1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад с подацима и информацијама 4. Дигитална компетенција 5. Решавање проблема 6. Сарадња 7. Одговорно учешће у демократском друштву 8. Одговоран однос према здрављу 9. Одговоран однос према околини 10. Естетичка компетенција

	11. Предузимљивост и оријентација ка предузетништву
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>При планирању Пројектне наставе треба водити рачуна о узрасту ученика, њиховој природној радозналости, коришћењу ваншколских знања, вештина и искустава ученика, укључивању свих ученика уз поштовање њихових различитости, повезивању садржаја свих наставних предмета и употреби савремених информационо-комуникационих технологија.</p> <p>Наставник, при планирању, треба да дефинише тип пројекта, да одреди његов циљ, очекиване исходе, област којом се бави пројекат и повезаност са наставним предметима, његове садржаје, активности ученика, потребна средства, динамику рада по фазама и све што је потребно за успешно спровођење пројектне наставе.</p> <p>Пројектну наставу треба планирати и организовати на начин да садржи све потребне кораке:</p> <ul style="list-style-type: none"> – дефинисање циља и исхода који се пројектом желе постићи; – планирање активности које одговарају теми пројекта, односно циљу пројекта, подела активности, избор материјала и метода рада, дефинисање места и динамике рада; – реализацију планираних активности; – приказ добијених резултата и продуката пројекта; – вредновање пројекта (процена остварености дефинисаних циљева и исхода, указивање на успехе и тешкоће у току реализације пројекта). <p>Начини и постуци остваривања програма су:</p> <ul style="list-style-type: none"> - одређивање циља повезан са битним странама дечјег живота; - ослањање на постојећа знања; - указивање на изворе додатних информација; - примена диференцираних облике рада прилагођених способностима ученика; - оцењивање позитивних страна које се могу још побољшати; - постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације. <p>С обзиром на узраст ученика четвртог разреда и чињеницу да су се са оваквим начином рада сусрели у првом разреду, примерено је да се реализују пројектни задаци где је наставник и даље главни организатор активности уз све више прилика у којима ће се самосталност ученика испољавати где год је то могуће.</p>

Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Начин провере остварености исхода може се остварити формативно и сумативно оцењивање; оцењује се описном оценом: истиче се, добар, задовољава.</p> <p>Поступак праћења и остваривања врши се кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> - вођење прописане педагошке документације у којима су видне белешке о редовност у похађању наставе, заинтересованост и активно укључивање у процес рада групе, напредовање и развој, као и самосталности у раду ученика; - заједничко вредновање ученика и наставника - самопроцена оцене од стране ученика - тимски рад (посматрање наставника, излагање група, процена осталих ученика) - рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих ученика)
--	---

3.2 ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

3.2.1. пети разред

Обавезни предмет: Српски језик и књижевност	Разред: Пети
<p>Циљ учења Српског језика и књижевности је да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању, тако што ће овладати основним законитостима српског књижевног језика, да стиче основна знања о улози и значају језика у националној култури и изградњи националног идентитета; да кроз читање и тумачење књижевних дела из српске и светске баштине развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање, подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у српској и светској култури, негује љубав према српском језику и књижевности; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.</p>	
Исходи учења	<p><u>По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:</u></p> <p>Књижевност:</p> <ul style="list-style-type: none"> – разликује књижевни и некњижевни текст;

- упоређује одлике фикционалне и нефикционалне књижевности;
 - чита са разумевањем и опише свој доживљај различитих врста књижевних дела;
 - чита са разумевањем одабране примере осталих типова текстова;
 - одреди род књижевног дела и књижевну врсту;
 - разликује карактеристике народне од карактеристика уметничке књижевности;
 - разликује реалистичну прозу и прозу засновану на натприродној мотивацији;
 - анализира елементе композиције лирске песме (строфа, стих); епског дела у стиху и у прози (делови фабуле – поглавље, епизода; стих); драмског дела (чин, сцена, појава);
 - разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца;
 - разликује облике казивања;
 - увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике;
 - одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевноуметничком тексту;
 - процени основни тон певања, приповедања или драмске радње (шаљив, ведар, тужан и сл.);
 - развија имагинацијски богате асоцијације на основу тема и мотива књижевних дела;
 - одреди тему и главне и споредне мотиве;
 - анализира узрочно-последично низање мотива;
 - илуструје особине ликова примерима из текста;
 - вреднује поступке ликова и аргументовано износи ставове;
 - илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима;
 - уважава националне вредности негује српску културно историјску баштину;
 - наведе примере личне добити од читања;
 - напредује у стицању читалачких компетенција;
 - упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст;
- Језик:**
- разликује променљиве речи од непроменљивих;
 - разликује категорије рода, броја, падежа речи које имају деклинацију;
 - разликује основне функције и значења падежа;
 - употребљава падежне облике у складу са нормом;

	<ul style="list-style-type: none"> – употребљава глаголске облике у складу са нормом; – разликује основне реченичне чланове (у типичним случајевима); – доследно примењује правописну норму у употреби великог слова; састављеног и растављеног писања речи; интерпункцијских знакова; – користи правопис (школско издање); – правилно изговара речи водећи рачуна о месту акцента и интонацији реченице; <p>Језичка култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> – говори јасно поштујући књижевнојезичку норму; – течно и разговетно чита наглас књижевне и неуметничке текстове; – користи различите облике казивања: дескрипцију (портрет и пејзаж), приповедање у 1. и 3. лицу, дијалог; – издваја делове текста (наслов, пасусе) и организује га у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста); – саставља говорени или писани текст о доживљају књижевног дела и на теме из свакодневног живота и света маште; – проналази експлицитно и имплицитно садржане информације у једноставнијем књижевном и некњижевном тексту; – напамет говори одабране књижевне текстове или одломке.
<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>КЊИЖЕВНОСТ ЛИРИКА Књижевни термини и појмови Песник и лирски субјекат. Мотиви и песничке слике као елементи композиције лирске песме. Врста строфе према броју стихова у лирској песми: катрен; врста стиха по броју слогова (десетерац и осмерац). Одлике лирске поезије: сликовитост, ритмичност, емоционалност. Стилске фигуре: епитет, оноματοпеја. Врсте ауторске и народне лирске песме: описне (дескриптивне), родољубиве (патриотске); митолошке, песме о раду (посленичке) и породичне. ЕПИКА Лектира</p>

Књижевни термини и појмови

Писац и приповедач.

Облици казивања: приповедање у првом и трећем лицу.

Фабула: низање догађаја, епизоде, поглавља. Карактеризација ликова – начин говора, понашање, физички изглед, животни ставови, етичност поступака. Врсте епских дела у стиху и прози: епска народна песма, бајка (народна и ауторска), новела (народна и ауторска), шаљива народна прича.

Врста стиха према броју слогова: десетерац.

ДРАМА

Књижевни термини и појмови Позоришна представа и драма.

Чин, појава, лица у драми, драмска радња. Сцена, костим, глума, режија.

Драмске врсте: једночинка, радио-драма.

НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ

ТЕКСТОВИ

(бирати до 2 дела)

ДОМАЋА ЛЕКТИРА

Допунски избор лектире

(бирати до 3 дела) .

ЈЕЗИК

ГраMATИКА

(морфологија, синтакса)

Променљиве речи: именице, заменице, придеви, бројеви (с напоменом да су неки бројеви непроменљиви), глаголи; непроменљиве речи: прилози (с напоменом да неки прилози могу имати компарацију) и предлози. Именице – значење и врсте (мисаоне, глаголске).

Промена именица (деклинација): граматичка основа, наставак за облик, појам падежа.

Основне функције и значења падежа (с предлозима и без предлога): номинатив (субјекат); генитив (припадање и део нечега); датив (намена и усмереност); акузатив (објекат); вокатив (дозивање, обраћање); инструментал (средство и друштво); локатив (место).

Придеви – значење и врсте придева (месни и временски); род, број, падеж и компарација придева.

Слагање придева са именицом у роду, броју и падежу. Заменице – личне заменице: промена, наглашени и ненаглашени облици, употреба личне заменице сваког лица себе, се.

Бројеви – врсте и употреба: главни (основни, збирни бројеви, бројне именице на -ица) и редни бројеви.

	<p>Глаголи – глаголски вид (несвршени и свршени); глаголски род (прелазни, непрелазни и повратни глаголи); глаголски облици (грађење и основно значење): инфинитив (и инфинитивна основа), презент (презентска основа, наглашени и ненаглашени облици презента помоћних глагола), перфекат, футур И. Предикатска реченица – предикат (глаголски; именски); слагање предиката са субјектом у лицу, броју и роду; прави и неправи објекат; прилошке одредбе (; за узрок и за меру и количину); апозиција.</p> <p>Правопис Велико слово у називима институција, предузећа, установа, организација (типични примери); велико и мало слово у писању присвојних придева. Заменица Ви из поштовања. Одрична речца не уз именице, придеве и глаголе; речца нај у суперлативу; вишечлани основни и редни бројеви. Интерпункцијски знаци: запета (уз вокатив и апозицију); наводници (наслови дела и називи школа); црта (уместо наводника у управном говору).</p> <p>Ортоепија Место акцента у вишесложним речима (типични случајеви). Артикулација: гласно читање брзалица, најпре споро, а потом брже (индивидуално или у групи).</p> <p>ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Писање писма (приватно, имејл) Богађење речника: некњижевне речи и туђице – њихова замена језичким стандардом; уочавање и отклањање безначајних појединости и сувишних речи у тексту и говору. Пасус као уже тематске целине и његове композицијско-стилске функције. Осам домаћих писмених задатака. Четири школска писмена задатка.</p>
Образовни стандарди	<p>СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА ЗА ПЕТИ РАЗРЕД:</p> <p>Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на ОСНОВНОМ НИВОУ.</p> <p>1. ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ У области ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊА ПРОЧИТАНОГ ученик/ученица: СЈ.1.1.1. разуме текст (ћирилични и латинични) који чита наглас и у себи СЈ.1.1.2. разликује уметнички и неуметнички текст; уме да одреди сврху текста: експозиција (излагање), дескрипција (описивање), нарација (приповедање), аргументација, пропаганда 1* СЈ.1.1.6. разликује у тексту битно од небитног, главно од споредног.</p> <p>2. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ</p>

У области ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ученик/ученица:

СЈ.1.2.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу)

СЈ.1.2.2. саставља разумљиву, граматички исправну реченицу

СЈ.1.2.3. саставља једноставан експозиторни, наративни и дескриптивни текст и уме да га организује у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста)

СЈ.1.2.4. уме да преприча текст.

3. ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК

У подобласти ГРАМАТИКА ученик/ученица:

СЈ.1.3.7. разликује основне врсте независних реченица (обавештајне, упитне, заповедне)

СЈ.1.3.9. правилно употребљава падеже у реченици и синтагми.

У подобласти НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК ученик/ученица:

СЈ.1.3.19. зна основне податке о језицима националних мањина.

4. КЊИЖЕВНОСТ

У области КЊИЖЕВНОСТ ученик/ученица:

СЈ.1.4.1. повезује наслове прочитаних књижевних дела (предвиђених програмима од V до VIII разреда) са именима аутора тих дела

СЈ.1.4.2. разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност)

СЈ.1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епику и драму

СЈ.1.4.5. препознаје различите облике казивања у књижевноуметничком тексту: наратија, дескрипција, дијалог и монолог

СЈ.1.4.6. препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту (епитет, поређење, оноματοпеја)

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на **СРЕДЊЕМ НИВОУ**.

1. ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ

У области ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ ученик/ученица:

СЈ.2.1.1. чита текст користећи различите стратегије читања: „летимично читање“ (ради брзог налажења одређених информација); читање „словком у руци“ (ради учења, ради извршавања различитих задатака, ради решавања проблема); читање ради уживања*

СЈ. 2.1.4. разликује све делове текста и књиге, укључујући индекс, појмовник и библиографију и уме њима да се користи

2. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

У области ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ученик/ученица:

СЈ.2.2.1. саставља експозиторни, наративни и дескриптивни текст, који је целовит и кохерентан

CJ.2.2.5. зна правописну норму и примењује је у већини случајева

3. ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК

У подобласти ГРАМАТИКА ученик/ученица:

CJ.2.3.1. одређује место акцената у речи; зна основна правила акценатске норме

CJ.2.3.3. познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик променљиве речи

CJ.2.3.7. препознаје главна значења падежа у синтагми и реченици

CJ.2.3.8. препознаје главна значења и функције глаголских облика

4. КЊИЖЕВНОСТ

У области КЊИЖЕВНОСТ ученик/ученица:

CJ.2.4.2. повезује, наслов дела из обавезне, лектире и род, врсту и лик издела; препознај, род и врсту књижевноуметничког дела на основу одломака, ликова, карактеристичних ситуација

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на **НАПРЕДНОМ НИВОУ**.

1. ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ

У области ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ ученик/ученица:

CJ.3.1.2. издваја кључне речи из резимира текста

2. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

У области ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ученик/ученица:

CJ.3.2.1. организује текст у логичне и правилно распоређене пасусе; одређује прикладан наслов тексту и поднаслов деловима текста

CJ.3.2.5. зна и доследно примењује правописну норму

3. ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК

У подобласти ГРАМАТИКА ученик/ученица:

CJ.3.3.1. дели реч на слоге у сложенијим случајевима

CJ.3.3.6. познаје главна значења падежа и главна значења глаголских облика (уме да их објасни и зна терминологију у вези с њима)

4. КЊИЖЕВНОСТ

У области КЊИЖЕВНОСТ ученик/ученица:

CJ.3.4.1. наводи наслов дела, аутора, род и врсту на основу одломака, ликова, карактеристичних тема и мотива

CJ.3.4.5. одређује и именује врсту стиха и строфе

CJ.3.4.7. изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже

<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ul style="list-style-type: none"> <p>• Компетенција за учење</p> <p>Наставник српског језика свакодневно развија код својих ђака компетенцију за учење, користећи постојећа школска и ваншколска знања и искуства. Труди се да ученици схвате значај континуираног учења у школском и ваншколском контексту. Наставник подржава ученике у поступном и систематичном савладавању градива. Учи их да читају са оловком у руци, да праве сажетке текстова и издвајају кључне речи. Оспособљава их да разликују битно од небитног и да у тексту траже аргументе за своје тврдње. Подстиче их да своје ставове о неком питању артикулишу на одговарајући начин и концизно се изразе.</p> <p>• Одговорно учешће у демократском друштву</p> <p>Током разговора поводом прочитаних књижевноуметничких дела, али и текстова који припадају осталим функционалним стилевима, наставник подстиче ученике да поступају у складу са принципима правде, слободе, солидарности, равноправности и одговорности – који су темељ демократског друштва. Учи их да се залажу за поштовање различитости, дечјих и људских права и слобода, да поштују лични и национални идентитет и да имају активан и одговоран однос према држави и друштву у ком живе. Наставник се труди да ученици схвате одговорност за сопствене изборе и одлуке, да аргументовано заступају ставове и мишљења уважавајући супротна гледишта, као и усвојене процедуре доношења одлука. Такође, подстиче код ученика потребу да уче, чувају и негују књижевни језик и да разумеју значај српског језика за културу и историју српског народа, а да притом поштују и друге народе и уважавају њихова права.</p> <p>• Естетичка компетенција</p> <p>Наставник подстиче ученике да учествују у креативном и стваралачком изражавању сопствених идеја, осећања и искустава, подстиче их на изражавање кроз различите уметности и путем различитих медија – музике, покрета, речи, електронских медија, визуелне уметности и др. Подстиче ученике да бирају и користе уметничка дела (у овом случају књижевност) како би обогатили свој живот и разумевање света, да схвате значење појма култура и ваљано га употребљавају, да развијају смисао за естетске вредности и да разумеју значај уметничких и културних дела за лични развој и развој друштва. Квалитетна настава српског језика подстиче сваку од наведених делатности и доприноси успостављању трајних корелација међу многим наставним предметима.</p> <p>• Комуникација</p>
--	---

Радећи на развоју језичке културе својих ученика, наставник српског језика утиче и на развијање њихове комуникације. Учи ученике да комуницирају на сврсисходан и конструктиван начин у приватном, јавном и образовном контексту, то јест да прилагођавају начин комуникације одређеној ситуацији (нпр. формална, неформална). Подстиче их да користе језик специфичан за различите научне, техничке и уметничке дисциплине и животне ситуације. Наставник се труди да код ученика изгради језичку толеранцију и да скрене пажњу на говор мржње као негативну појаву у друштву. Ученици се постичу на богаћење сопственог речника, у складу са основним нивоом образовања, и на то да доживљавају језик као низ могућности које му служе у изражавању.

- **Одговоран однос према окоolini**

Одговоран однос према окоolini непосредно је везан за остваривање васпитних и практичних циљева наставе српског језика. Познавање природе и ширег окружења, уважавање живота и његовог значаја подстичу се и читањем, доживљавањем и тумачењем књижевноуметничких текстова и дела осталог типа, намењених старијем школском узрасту. Наставник подстиче ученике да тако уочавају везу између квалитета животне средине и квалитета свог живота и разумеју да се лична добробит и добробит заједнице и друштва огледају и у квалитету и одрживости његове окоline.

- **Рад с подацима и информацијама**

Наставник подстиче ученике да повезују знања и вештине из различитих предмета са потребом да представе, прочитају и протумаче податке користећи наративни, табеларни или графички приказ информација, укључујући и њихове дигиталне презентације. Наставник објашњава ученицима како да користе и самостално проналазе различите изворе информација и података (библиотеке, медије, интернет, институције културе итд.), како да критички разматрају њихову поузданост и ваљаност, разврставају их и повезују релевантне информације из различитих извора.

- **Решавање проблема**

Међупредметна компетенција решавање проблема посебно долази до изражаја у настави српског језика и књижевности, која је проблемска, активна и стваралачка. Учећи матерњи језик и његове законитости и читајући одабрана, репрезентативна дела српске и светске књижевности (у целини или у одломцима), ученик се подстиче на то да препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства. Наставник потом упућује ученике како да планирају стратегију решавања проблема, како да формулишу објашњења и закључке на основу резултата до којих су дошли у раду, презентују их и дискутују са другим особама и преиспитују их у светлу добијених коментара. Такође,

	<p>наставник ученике упућује на то како да проверавају применљивост решења у пракси и користе их у новим ситуацијама.</p> <ul style="list-style-type: none"> <p>Сарадња</p> <p>Да би стекли компетенцију сарадње, ученици на часовима српског језика одговорно, активно и конструктивно учествују у раду одељења (кроз фронтални облик рада), групе, тима или пара (у групном раду, или раду у паровима) и доприносе унапређивању заједничког рада. Наставник учи ученике како да пружају подршку и помоћ својим сарадницима и прихватају њихову подршку и помоћ, као и да поштују правила заједничког рада и препознају своје место и улогу у њему. Наставник подстиче ученике да поштују друге као равноправне учеснике и прихвата најбоља решења до којих се у заједничком раду дошло.</p> <p>Дигитална компетенција</p> <p>Наставник оспособљава ученике за адекватно претраживање и квалитетно одабирање садржаја до којих могу доћи електронским путем. Информишући се, на основу кључних речи, о појединостима за које су заинтересовани, а из области предмета Српски језик, ученици стварају сопствени хипертекст и уче се да издвоје битно од небитног, праву информацију од оне која је површна или погрешна. То чине уз помоћ упутстава које им даје наставник српског језика и књижевности, претходно оспособљен да успешно изабере одговарајуће сајтове које ће ученици претраживати, или уз помоћ ученика који овакве препоруке садржи.</p> <p>Одговоран однос према здрављу</p> <p>Уважавање живота и његовог значаја подстичу се и читањем, доживљавањем и тумачењем књижевноуметничких и других текстова. Читајући и тумачећи дела српске и светске књижевности ученици боље разумеју себе, друге и свет око себе. Наставник подстиче ученике да критички сагледају и избегну ситуације опасне по сопствени живот и здравље као и ситуације опасне по живот и здравље других.</p>
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Програм наставе и учења Српског језика и књижевности чине три предметне области: Књижевност, Језик и Језичка култура. Све три области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима.</p> <p><u>Књижевност</u></p>

Циљ наставе књижевности је развијање књижевне културе и здравих читалачких навика код ученика, што се постиже континуираним читањем одабраних и препоручених књижевних дела.

У оквиру наставе књижевности постоји вертикална корелација, тј. прожима се са наставом језика (вежбање и утврђивање знања из језика на одабраним и прилагођеним књижевним текстовима, изражајно читање и казивање и сл) и језичке културе (излагање ученика током говорних вежби у вези са наставом књижевности, писање писмених задатака и сл).

Основу наставе књижевности чини лектира (дата у Читанкама), која је заснована на класичним књижевним делима и омогућава неговање основне књижевне културе. Она се потом надограђује и обogaђује савременим књижевним делима, која су искуствено ближа ученицима и омогућавају им детаљну анализу и синтезу. Повезивање наставе књижевности на основу универзалних вредности са искуством ученика омогућава њихову већу анагжованост и систематичније промишљање, изношење ставова и закључивање. Такође, одабрана књижевна дела из националног корпуса потпомажу развој свести код ученика о значају и вредности националне историје и културе, као и националног поноса.

Настава књижевности може се поделити на неколико тематских целина, на основу заједничких карактеристика књижевних дела: тема, мотива, уметничког правца којем дело припада, књижевнотеоријских сличности.

Кроз наставу књижевности ученике треба оспособити да уоче специфичности књижевног језика и света који је у књижевним делима изграђен, што подразумева уочавање сликовисти, специфичне књижевне изразе и поступке, оригиналност књижевних ликова и аутентичност њиховог књижевног света и сл. На тај начин ће ученици стећи вештине да на прави начин вреднују књижевне текстове и разликују их од других типова текстова.

Настава књижевности започиње доживљајним читањем, након којег следи истраживачко читање (по унапред одређеним смерницама/припремљеним одељцима у Читанкама), које омогућава аналитички приступ. Потом следи утврђивање издвојених елемената и њихова синтеза, која на након одређениог времена омогућава и компаративни приступ у анализи књижевних дела. Компаративна анализа подразумева и ослањање на књижевна знања која су стечена у претходним разредима.

Настава књижевности омогућава ученицима да размишљају, истражују, изграђују и вреднују своје ставове, да износе аргументоване тврдње поткрепљене примерима из текста, али и да усвајају књижевнотеоријске појмове које потом могу стално примењивати у настави књижевности, а то су знања о стилским фигурама, књижевним родовима и врстама, облицима казивања и сл.

Настава књижевности се може осавременити и приближити ученицима приказивањем филмованих књижевних дела и ТВ драма, позоришних адаптација, како би ученици могли да приступе компаративној анализи и уоче разлику између књижевности и њене интерпретације у филмској и позоришној уметности.

У настави књижевности постоји хоризонтална корелација са бројним школским предметима, а највише са историјом, географијом, верском наставом, грађанским васпитањем, ликовном и музичком културом. Коришћењем презентација, прилога из дигиталне Читанке и сличних материјала ученицима се омогућава шира перспектива и увид у историјске и друштвене околности (које су често подтекст књижевних дела и омогућавају њихову детаљну и свеобухватну анализу).

Кроз читање и тумачење књижевних дела ученици развијају читалачке компетенције које подразумевају не само истраживачко посматрање и стицање знања о књижевности већ подстичу и развијају емоционално и фантазијско уживљавање, имагинацију, естетско доживљавање, богате асоцијативне моћи, уметнички сензибилитет, критичко мишљење и изграђују морално просуђивање.

Језик

У настави језика ученици се оспособљавају за правилну усмену и писану комуникацију стандардним (књижевним) српским језиком. Отуда захтеви у овом програму нису усмерени само на усвајање језичких правила и граматичке норме, већ и на разумевање њихове функције и правилну примену у усменом и писменом изражавању. Настава језика увек се ослања на претходно стечена знања из ове области, која се утврђују сталним вежбањима и различитим врстама провера, а потим и проширује и надограђује, при чему се користе различити приступи и настава прилагођава ученицима, нпр:

- припремљени квизови и асоцијације;
- стална употреба вежбања из Радних свезака која прате градиво дато у Граматикама;
- издвајање типичних примера и класичних образаца;
- указивање на препознавање изузетака и специфичних примере;
- петнаестоминутни тестови;
- контролни задаци;
- усмено одговарање.

Граматички садржају не смеју се проучавати изоловано, већ се посматрају као систем и таква систематичност и свеобухватност омогућава ученицима да на прави начин усвоје знања из области граматике, да им она буду трајна и функционална. То се постиже повезивањем различитих граматичких садржаја, нпр. ученици појединачно усвајају знања о променљивости и непроменљивости

речи, падежима и предлозима, али се потом та знања систематизују и повезују током израде задатака. Ученицима се градиво приближава сталним повезивањем са њиховим свакодневним искуством, нпр. указивање на типичне граматичке грешке које могу видети или чути у својој околини. Посебно треба обратити пажњу на граматичке грешке које смо приметили током њихових излагања на часу, током израде домаћих задатака и сл. и настојати да те грешке буду исправљене.

Током реализовања правописних садржаја, ученицима све време треба указивати на важност писмености и то поткрепити примерима типичних правописних грешака у свакодневној комуникацији, посебно током коришћења савремених технологија које су ученицима блиске, нпр. писање мејлова и СМС порука, комуникација на друштвеним мрежама и сл. Посебну пажњу посветити основама писмености које треба реализовати код свих ученика, нпр. разликовање појединих слова у писању (Ч, Ћ, Џ). Садржаји из ове области се реализују, усвајају и утврђују решавањем одговарајућих задатака, правописним вежбама и диктатима итд. Препоручује се употреба школског издања правописа, речника језичких недоумица и сличне литературе, како би ученици стекли навику да брину о својој писмености и да је континуирано унапређују.

Ортоегија подразумева указивање на важност правилног говора, што је основа успешне свакодневне комуникације. Ортоепски садржај се углавном реализују кроз садржаје из области књижевности и језика, нпр. изговарање брзалица, место акцента у речима, реченична интонација и сл. У настави ортоегије веома је корисно употребљавати припремљене аудио-снимке (могу се пронаћи у дигиталним Читанкама), на основу којих ученици могу усвојити правилан говор. Посебну пажњу треба посветити гласовима које ученици могу мешати у говору (Ч, Ћ, Џ), за шта треба припремити одговарајуће говорне вежбе. Као ортоепску вежбу треба спроводити и говорење напамет научених одломака у стиху и прози (уз помоћ аудитивних наставних средстава).

Језичка култура

Неговање језичке културе је један од најважнијих задатака наставе матерњег језика. Она се непрекидно прожима са наставом књижевности и језика, јер је развијена усмена и писмена језичка култура један од кључних циљева наставе српског језика и књижевности. Језичка култура се посебно негује писањем и читањем састава (у виду рада на часу или као домаћих задатака), реализовањем школских писмених задатака (по два у сваком полугодишту). Посебно треба обратити пажњу на исправке писмених задатака (по два часа), који служе да се ученицима укаже на уочене пропусте и сегменте које треба да побољшају у области језичке културе, при чему су од највеће ваћности сугестије наставника и индивидуална комуникација са ученицима. Препоручује се вежбање оба писма (ћириличног и

	латиничног) и коришћење доступних дигиталних садржаја. Стално треба указивати ученицима на важност јасног и прецизног изражавања, доброг и смисленог организовања реченица, значај кретивности и оригиналности, избегавање шаблона и фразе у говору и писању.
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Праћење и вредновање резултата напредовања ученика је у функцији остваривања исхода, а започиње иницијалном проценом достигнутог нивоа знања, у односу на који ће се одмеравати даљи напредак и формирати оцена.</p> <p>Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање и праћење напретка ученика и упућивање на даље активности.</p> <p>За наставу српског језика и књижевности специфична је подела на три кључне области, а то су књижевност, језик и језичка култура. Свака од тих области подразумева посебне облике реализације наставе, вежбања и утврђивања знања, нпр. писмени задаци, контролни задаци, говорне вежбе, активност и излагање на часовима, изражајно читање и изражавање итд.</p> <p>Формативно вредновање је саставни део савременог приступа настави и подразумева процену знања, вештина, ставова и понашања, као и развијања одговарајуће компетенције током наставе и учења.</p> <p>Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака (рађење домаћих задатака, паноа, презентација), посматрање и бележење ученикових активности током наставе (активност на часу, записивање и праћење лекција, ношење неопходног прибора), непосредна комуникација између ученика и наставника (давање сугестија ученику о могућности напредовања), регистар за сваког ученика (педагошка свеска у којој се прати напредовање ученика и сл). Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом, тј. реализује се сумативно оцењивање.</p> <p>Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања, праћења и вредновања. Важно је да наставник, поред постигнућа ученика, континуирано прати и вреднује властити рад. Све што се покаже добрим и ефикасним, наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а оно што буде процењено као недовољно делотворно, требало би унапредити.</p>

Обавезни предмет: Енглески језик	Разред: пети
Циљ учења је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.	
Исходи учења	

Кључни појмови садржаја обавезног предмета	БРОЈ И НАЗИВ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ (Комуникативне функције)	ИСХОДИ	НАСТАВНИ САДРЖАЈИ И ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ
		По завршеној теми/области ученици су у стању да у усменој и писменој комуникацији:	Ученици у усменој и писменој комуникацији уче и увежбавају:
	1. Starter unit Уводна тема Изражавање интересовања, допадања и недопадања; изражавање припадања и поседовања; исказивање просторних односа; описивање карактеристика предмета.	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју и реагују на једноставније исказе који се односе на описивање интересовања и хобије, допадање и недопадање; - опишу своја и туђа интересовања и хобије, допадање и недопадање; - разумеју и формулишу једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност; - питају и кажу шта неко има / нема и чије је нешто; - разумеју једноставнија питања која се односе на просторне односе и одговоре на њих; опишу просторне односе једноставним, везаним исказима; - разумеју једноставнији опис предмета и опишу њихове карактеристике користећи једноставна језичка средства; - разумеју сличности и разлике у интересовањима и школском животу деце у земљама циљне културе и код нас. 	Речи и изразе који се односе на тему Present Simple – to be Possessive adjectives Possessive pronouns Saxon Genitive Have got Prepositions of Demonstrative pronouns кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу) сличности и разлике у културама.
	2. Towns and cities Градови и веллеградови Описивање места; изражавање количина; исказивање просторних односа – оријентација у простору.	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју једноставне описе места; - опишу места користећи једноставна језичка средства; - упореде и опишу карактеристике места; - разумеју једноставније изразе који се односе на количину нечега; питају и кажу колико нечега има/нема користећи једноставнија језичка средства; - разумеју једноставнија питања која се односе на просторне односе и оријентацију у простору и одговоре на њих; опишу просторне односе једноставним, везаним исказима; - разумеју и поштују правила учтиве комуникације; - познају веће градове (Лондон, Единбург) у земљама циљне културе (ВБ). 	Речи и изразе који се односе на тему Is/Are there...? How many...? the indefinite articles a/an Comparative adjectives кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу) сличности и разлике у културама.
	3. Days Дани Описивање догађаја у садашњости; исказивање	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју једноставне текстове којима се описују сталне, уобичајене радње у садашњости; размене информације које се доносе на дату комуникативну ситуацију; опишу сталне и уобичајене активности у неколико везаних исказа; 	Речи и изразе који се односе на тему The Present Simple Tense – all forms + adverbs of frequency кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.

интересовања, планова и предлога.	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју једноставне исказе који се односе на интересовања, планове и предлоге и реагују на њих; размене једноставне исказе у вези са туђим интересовањима, плановима и предлозима; саопште шта њих или неког другог занима, односно шта они или неко други планирају или предлажу; - разумеју и описују сличности и разлике у начину живота у земљама циљне културе и код нас; - разумевање разлика у часовним зонама; - разумеју и описују важније догађаје у земљама циљне културе. 	
3. Days Дани Описивање догађаја у садашњости; исказивање интересовања, планова и предлога.	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју једноставне текстове којима се описују сталне, уобичајене радње у садашњости; размене информације које се доносе на дату комуникативну ситуацију; опишу сталне и уобичајене активности у неколико везаних исказа; - разумеју једноставне исказе који се односе на интересовања, планове и предлоге и реагују на њих; размене једноставне исказе у вези са туђим интересовањима, плановима и предлозима; саопште шта њих или неког другог занима, односно шта они или неко други планирају или предлажу; - разумеју и описују сличности и разлике у начину живота у земљама циљне културе и код нас; - разумевање разлика у часовним зонама; - разумеју и описују важније догађаје у земљама циљне културе. 	Речи и изразе који се односе на тему The Present Simple Tense – all forms + adverbs of frequency кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу) ; сличности и разлике у културама.
4. Wild life Свет дивљине Описивање појава и карактеристика бића; описивање општих способности; изрицање дозвола и забрана.	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју једноставнији опис животиња и појава; - упореде и опишу појаве и карактеристике животиња користећи једноставнија језичка средства; опишу појаве и карактеристике животиња користећи једноставнија језичка средства; -разумеју једноставније текстове у којима се описују способности; размене информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; изразе способности користећи неколико везаних исказа; -разумеју и реагују на једноставније дозволе и забране; размене једноставније информације које се односе на дозволе и забране. - разумеју и поштују правила учтивне комуникације; 	Речи и изразе који се односе на тему The Present Simple Tense for general truths + most frequently used state verbs, Have got Superlative adjectives; Can for ability; questions with How far/long Can for permissions; кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу) сличности и разлике у културама.

		- познају значајнија места и животињски свет једне од земаља циљне културе (Канаде).	
	5. Learning world Свет учења Описивање бића, предмета и места; изражавање мишљења/интересовања/допадања/недопадања; описивање догађаја у садашњости.	- разумеју једноставнији опис бића, предмета и места; - упореде и опишу предмете и места користећи једноставнија језичка средства; опишу бића, предмете и места користећи једноставнија језичка средства; - разумеју једноставне исказе који се односе на изражавање мишљења/интересовања/допадања/недопадања; размењују и формулишу једноставне исказе којима се изражавају мишљења/интересовања/допадања/недопадања; - разумеју једноставне текстове којима се описују сталне/уобичајене и тренутне радње; размене информације које се доносе на дату комуникативну ситуацију; опишу сталне/уобичајене и тренутне активности у неколико везаних исказа; - упоређују и уочавају сличности и разлике у школском животу циљне културе и код нас.	Речи и изразе који се односе на тему The Present Continuous Tense, The Present Simple Tense; кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.
	6. Food and health Храна и здравље Изражавање допадања и недопадања; изражавање количина; исказивање савета.	- разумеју једноставне исказе који се односе на изражавање допадања / недопадања; размењују и формулишу једноставне исказе који се односе на изражавање допадања / недопадања; - разумеју једноставније изразе који се односе на количину нечега; питају и кажу колико нечега има / нема, користећи једноставнија језичка средства; на једноставан начин наручи јело и / или пиће у ресторану и пита / каже / израчуна колико нешто кошта; - разумеју једноставне савете и реагује на њих; упуте једноставне савете; - уочавају сличности и разлике у начину исхране у земљама циљне културе и код нас.	Речи и изразе који се односе на тему Countable/uncountable nouns; much/many/a lot of; some/any; There is/are Imperative кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.
	7. Sport Спорт Описивање појава и места; изражавање интересовања;	- разумеју једноставнији опис појава и места; - упореде и опишу појаве и места користећи једноставнија језичка средства; опишу појаве и места користећи једноставнија језичка средства;	Речи и изразе који се односе на тему The Past Simple Tense – to be) The Past Simple Tense – affirmative ; кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.

	описивање догађаја у прошлости.	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју једноставне исказе који се односе на изражавање интересовања; размењују и формулишу једноставне исказе којима се изражавају интересовања; - разумеју једноставне текстове којима се описују радње у прошлости; размене информације које се доносе на дату комуникативну ситуацију; опишу радње из прошлости у неколико везаних исказа; - упоређују и уочавају сличности и разлике у популарним спортовима у земљама циљне културе и код нас. 	
	8. Growing up Одрастање Описивање људи; изражавање мишљења; описивање догађаја у прошлости.	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју једноставнији опис људи; упореде и опишу људе користећи једноставнија језичка средства; - разумеју једноставне исказе који се односе на изражавање мишљења; размењују и формулишу једноставне исказе којима се изражава мишљење; - разумеју једноставне текстове којима се описују радње у прошлости; размене информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; опишу радње из прошлости у неколико везаних исказа; - описују познату личност из земље циљне културе (Аустралије). 	Речи и изразе који се односе на тему The Past Simple Tense – negative & questions; кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.
	9. Going away Одлазак на пут Изражавање количина; исказивање планова и намера; описивање метеоролошког времена.	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју једноставније изразе који се односе на количину нечега; изразе количине, користећи једноставнија језичка средства; - разумеју планове и намере и реагују на њих; - размене једноставне исказе у вези са својим и туђим плановима и намерама; саопште шта они или неко други планира или намерава; - разумеју, траже и дају једноставнија обавештења о хронолошком времену и метеоролошким приликама у ширем комуникативном контексту; - опишу метеоролошке прилике и климатске услове у својој земљи и једној од земаља циљне културе једноставним језичким средствима. 	Речи и изразе који се односе на тему Going to for future plans and intentions; кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.
Образовни стандарди	Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу. 1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА ПСТ.1.1.1. Разуме фреквентне речи и једноставне изразе у јасно контекстуализованом и спором говору. ПСТ.1.1.2. Разуме једноставне поруке и питања која се односе на једноставне информације и непосредно окружење. ПСТ.1.1.3. Разуме кратка, једноставна, разговетно и споро изговорена упутства. ПСТ.1.1.4. Разуме кратка саопштења и питања која се односе на познате/блиске теме. ПСТ.1.1.5. Разуме предмет једноставног разговора других лица о познатим/блиским темама (нпр. личне и породичне ствари, непосредно окружење) уколико се говори споро и разговетно. ПСТ.1.1.6. Разуме		

појединачне речи и једноставне изразе из текстова савремене музике. **РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА** ПСТ.1.1.7. Разуме кратке поруке које се односе на једноставне информације и непосредно окружење (нпр. писма, мејлови итд.). ПСТ.1.1.8. Разуме кратка, појединачна упутства која се тичу његових непосредних потреба, уколико укључују визуелне елементе. ПСТ.1.1.9. Разуме општи смисао и најважније информације у једноставним врстама текстова (кратке приче, извештаји, огласи, временске прогнозе и сл.) уз одговарајуће илустративне елементе. **УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ** ПСТ.1.1.10. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи једноставна језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника (нпр. ко је, одакле је, чиме се бави итд.). ПСТ.1.1.11. Уз дуге паузе и уз помоћ саговорника, саопштава основне информације о себи и свом непосредном окружењу, тражи одређени предмет, користећи кратке једноставне исказе. ПСТ.1.1.12. Уз дуге паузе, описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности користећи најједноставнија језичка средства. ПСТ.1.1.13. Поставља једноставна питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника. ПСТ.1.1.14. Поставља и одговара на питања која се односе на изражавање допадања и недопадања, слагања и неслагања користећи једноставна језичка средства. ПСТ.1.1.15. Формулише молбе и извињења. **ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ** ПСТ.1.1.16. Пише једноставне податке о себи и лицима из блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама. ПСТ.1.1.17. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама. ПСТ.1.1.18. Писаним путем доставља/тражи основне информације о себи/другима. ПСТ.1.1.19. Пише кратке и једноставне поруке (нпр. СМС, имејл, објаве на друштвеним мрежама) у којима се захваљује, извињава или нешто честита. ПСТ.1.1.20. Повезује неколико кратких исказа у кратак, везани текст о блиским темама. **МЕДИЈАЦИЈА** ПСТ.1.1.21. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...). ПСТ.1.1.22. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику. ПСТ.1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику. **2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА** ПСТ.1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну). ПСТ.1.2.2. Правилно записује познату лексику. ПСТ.1.2.3. Познаје и користи ограничен број фреквентних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру научног репертоара језичких средстава. ПСТ.1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности. **3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА** ПСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода). ПСТ.1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински. ПСТ.1.3.3. Познаје најзначајније историјске догађаје циљних култура. ПСТ.1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање. ПСТ.1.3.5. Познаје неколико најпознатијих културних остварења циљних култура; наводи и описује на матерњем језику неколико локација циљних култура за које показује интересовање.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА ПСТ.2.1.1. Разуме краће низове (2-3) саопштења, упутстава, молби који се односе на његове потребе и интересовања. ПСТ.2.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са)говорника о блиским и познатим темама, уколико се говори разговетно и умереним темпом. ПСТ.2.1.3. Разуме основни смисао и главне информације споријих, јасно артикулисаних монолошких излагања и прича о познатим и узрасно адекватним темама, уз одговарајућу визуелну подршку, паузе и понављања. ПСТ.2.1.4. Разуме основни смисао и главне информације из подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим и узрасно адекватним темама, уколико се говори споро и разговетно. ПСТ.2.1.5. Разуме општи смисао и фреквентне фразе и изразе једноставнијих текстова из савремене музике. **РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА** ПСТ.2.1.6. Разуме општи смисао и главне информације у краћим порукама, писмима, мејловима о блиским темама. ПСТ.2.1.7. Разуме краће низове (2-3) упутстава која се тичу његових непосредних потреба (нпр. оријентација у простору, употреба уређаја и апарата, правила игре и сл.), праћених визуелним елементима. ПСТ.2.1.8. Разуме општи смисао и главне информације у краћим текстовима, различитих врста и једноставне

	<p>садржине, са интернета или других писаних медија, о познатим и узрасно адекватним темама. ПСТ.2.1.9. Разуме општи смисао једноставних књижевних текстова прилагођених узрасту и интересовањима. ПСТ.2.1.10. Разуме општи смисао и једноставније формулације у текстовима савремене музике. ПСТ.2.1.11. Разуме смисао једноставних рекламних порука уколико не садрже игру речи или неко конотативно/скривено/метафорично значење. УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ ПСТ.2.1.12. Успева да поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме. ПСТ.2.1.13. Уз краће паузе и минималну помоћ саговорника, размењује информације, тражи одређени предмет, објашњење, услугу, повезујући неколико краћих исказа у смислену целину. ПСТ.2.1.14. Уз краће паузе, описује себе и своје непосредно окружење, свакодневне активности, искуства из прошлости користећи једноставна језичка средства. ПСТ.2.1.15. Поставља и одговара на 2-3 повезана питања, о познатим темама, у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз одговарајућу помоћ саговорника и понављање. ПСТ.2.1.16. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање и једноставним језичким средствима даје кратко објашњење. ПСТ.2.1.17. Размењује основне информације о плановима и обавезама. ПСТ.2.1.18. Једноставним језичким средствима пореди људе, ствари и појаве. ПСТ.2.1.19. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ вербалним и невербалним средствима. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ПСТ.2.1.20. Писаним путем доставља/тражи или преноси детаљније информације, обавештења или податке о себи и другима. ПСТ.2.1.21. Пише једноставна лична писма, поруке, мејлове у којима се са пријатељима и познаницима договара о активностима или одговара на питања. ПСТ.2.1.22. Саставља краће текстове о себи, својој породици и непосредном окружењу. ПСТ.2.1.23. Описује искуства, активности и догађаје из прошлости користећи једноставније језичке структуре и увежбану лексику. МЕДИЈАЦИЈА ПСТ.2.1.24. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао и појединачне информације краћих и једноставнијих писаних текстова опште информативне природе. ПСТ.2.1.25. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа. ПСТ.2.1.26. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег писаног текста. ПСТ.2.1.27. На страном језику саопштава туристима најједноставније информације које су тражили од трећег лица (назив улице, број линије у градском саобраћају, цену). 2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПСТ.2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина). ПСТ.2.2.2. Правилно записује фреквентне и увежбане речи, познаје и примењује одређени број основних правописних правила. ПСТ.2.2.3. Познаје и користи једноставније граматичке елементе и конструкције. ПСТ.2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба. 3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА ПСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода). ПСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.). ПСТ.2.3.3. Препознаје најкритичније обрасце понашања који су непримерени/неприкладни у контексту циљних култура. ПСТ.2.3.4. Препознаје најчешће стереотипе у вези са својом и циљним културама. ПСТ.2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински. ПСТ.2.3.6. Познаје животне услове који владају у појединим екосистемима света (клима, географске одлике и сл.) где се користи страни језик. ПСТ.2.3.7. Препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости циљних култура. ПСТ.2.3.8. Представља и укратко описује на циљном језику неколико познатих личности и појава из циљних култура, као и оне за које показује интересовање.</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>Вештина комуникације, вештина сарадње, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, компетенција за учење, одговорно учење у демократском друштву, естетичка компетенција, одговоран однос према околини, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, одговоран однос према здрављу, решавање проблема.</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко</p>	<p>Планирање наставе и учења</p> <p>Како су исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, за сваку наставну тему у оперативним плановима су издвојени по наставним темама. Исходи су дефинисани такође и у фази планирања и припреме часа, имајући у виду ниво постигнућа ученика. Посебно с</p>

<p>остваривање програма</p>	<p>дефинисани су исходи које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.</p> <p>Имајући у виду да се исходи разликују, и да се неки могу лакше и брже остварити, а за друге исходе је потребно више времена, различитих активности и начина рада при планирању наставе и учења уџбеник се користи селективно и у складу са предвиђеним исходима. Осим уџбеника у настави се користи и радна свеска као и пратећи дигитални садржаји, ПП презентације, квизови и други садржаји на интернету на које наставник упућује ученике.</p> <p>Остваривање наставе и учења</p> <p>Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Зато се користе активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:</p> <ul style="list-style-type: none"> – циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; – говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; – наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе(стога ако има потребе даје додатно објашњење на матерњем језику); – знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник; – са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији па се адржаји се реализују поступно кроз: - фронтални - индивидуални - групни - рад у пару са усмереношћу на интегративни, тематски приступ у коме се тема посматра интегративно, из различитих углова – наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа; – сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, користећи и граматичка објашњења, корелацију са матерњим језиком, али без оптерећивања ученика непотребном теоријом. <p>Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:</p> <ul style="list-style-type: none"> – усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину; – поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности; – наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја; – ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину; – уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала; као што су дигитални садржаји, илустрације, слике, интернет садржај, као и наставни материјали које ученици сами израђују(ПП презентације, панои...) и по потреби Тимс платформа; – учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан(променити распоред седења за одређену активност, реализовати час у летњој учионици....); – остварује се корелација са другим наставним предметима; – за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто. <p>Технике/активности</p> <p>Током часа ће се динамично смењивати технике/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.</p>
-----------------------------	---

Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.).

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.).

Мануелне активности (израда паноа, презентација и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту(вешалица,игра меморије,асоцијације...)

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...).

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Разумевање писаног језика:

– уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);

– препознавање везе између група слова и гласова;

– одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;

– извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

– повезивање гласова и групе слова;

– замењивање речи цртежом или сликом;

– проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично);

– повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;

– попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);

– писање честитки ;

– писање краћих текстова.

Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

Наставник ће развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина. Методе које се користе при увежбавању језичких вештина су : дијалогска, монолошка, метода писаних радова, вербална, текстуална, илустративно-демонстративна као и активна настава(нпр. Мапе ума). При припреми часова ће водити рачуна и о особеностима појединих одељења или ученика, као и њиховим предзнањима

Слушање

Посебно је важно следеће:

– кад је могуће користиће видео а не аудио записе јер већина ученика тако лакше разуме текст који слуша

– ако је дужи текст обавезно ће да ученици поново чују;

– ако је говор бржи или постоји одступање од стандардног говора наставник може прочитати текст;

– ако је непозната тема ученике ће упознати са истом пре слушања.

Читање

Пре читања наставник ће нагласити ученицима зашто читају одређени текст, тј. Да ли читају да би разумели:

– глобалну информацију;

– посебну информацију,

– потпуну информацију;

	<p>– скривено значење одређене поруке.</p> <p>Писање Код писања наставник ће давати задатке где су:</p> <ul style="list-style-type: none"> – теме из ученикове свакодневница и окружење, личних интересовањах, актуелних догађаја; – текстови различите врсте и дужине (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке); – остварене комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену); – и где се ради на самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања). <p>Говор Интеракција ће се реализовати кроз низ активности, на пример:</p> <ul style="list-style-type: none"> – размену информација, – спонтану конверзацију, – неформалну или формалну дискусију, – интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу. <p>Упутство за тумачење граматичких садржаја</p> <p>У процесу наставе страног језика наставник ће у што већој мери укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Тежиће ка томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.</p> <p>Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Код формативног оцењивања током године наставник ће пратити постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, учешће у приредбама, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, контролни задаци, усмено одговарање, рад на часу) .Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа наставник ће водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања је и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања начини провере и оцењивања су познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Оцењује се тј. вреднује усмено и писмено испитивање, вођење ученичког портфолија, тестови знања, разговор, контролне вежбе,</p>

писмени задаци, посматрање ангажованости на часу, ученички радови и продукти ученичких активности, домаћи задаци, писмени радови, илустрације, рад на тексту, препричавање, пројекти, драматизација, тематске дискусије, продукти групних и тимских радова.

Обавезни предмет: Ликовна култура	Разред: 5
Циљ учења предмета је да се ученик развијајући стваралачко и креативно мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и решавање проблема и да изграђује позитиван однос према уметничком наслеђу и културној баштини свог и других народа.	
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> -природи, окружењу и уметничким делима; – пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте ритма; – гради правилан, неправилан и слободан визуелни ритам, спонтано или с одређеном намером; – користи, у сарадњи са другима, одабране садржаје као подстицај а стварање оригиналног визуелног ритма; – разматра, у групи, како је учио/ла о визуелном ритму и где та знања може применити; – направи, самостално, импровизовани прибор од одабраног материјала; – искаже своје мишљење о томе зашто људи стварају уметност; – опише линије које уочава у природи, окружењу и уметничким делима; – пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте линија; – гради линије различитих вредности комбинујући материјал, угао и притисак прибора/материјала; – користи одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналних цртежа; – црта разноврсним прибором и материјалом изражавајући замисли, машту, утиске и памћење опаженог; – разматра, у групи, како је учио/ла о изражајним својствима линија и где се та знања примењују; – искаже своје мишљење о томе како је развој цивилизације утицао на развој уметности; -пореди облике из природе, окружења и уметничких дела према задатим условима; – гради апстрактне и/или фантастичне облике користећи одабране садржаје као подстицај за стваралачки рад; – наслика реалне облике у простору самостално мешајући боје да би добио/ла жељени тон; – обликује препознатљиве тродимензионалне облике одабраним материјалом и поступком; – преобликује предмет за рециклажу дајући му нову употребну вредност; – комбинује ритам, линије и облике стварајући оригиналан орнамент за одређену намену; – објасни зашто је дизајн важан и ко дизајнира одређене производе; – разматра, у групи, како је учио/ла о облицима и где та знања примењује; – искаже своје мишљење о томе зашто је уметничко наслеђе важно; – пореди различите начине комуницирања од праисторије до данас; – обликује убедљиву поруку примењујући знања о ритму, линији, облику и материјалу; – изрази исту поруку писаном, вербалном, невербалном и визуелном комуникацијом; – тумачи једноставне визуелне информације;

	– објасни зашто је наслеђе културе важно.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Простор- правилно приказивање тродимензионалних облика у простору, правилно распоређивање облика у простору Облик дводимензионални тродимензионални, правилни геометријски, својства величина, боја облика, линија врсте и својства линија . Линије у природи и окружењу, различити материјали за цртање.
Образовни стандарди	ОСНОВНОМ – 1. нивоу: <ul style="list-style-type: none"> • разликује и користи (у свом раду) основне медије, материјале и технике (цртање, сликање, вајање) визуелних уметности ЛК.1.1.1. • изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове ЛК.1.1.2. • описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак) ЛК.1.1.3. и ЛК.1.2.3. • описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода ЛК.1.3.1. • зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...) ЛК.1.3.2. • познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...) ЛК1.3.3. • зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу ЛК.1.3.4. Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на СРЕДЊЕМ – 2. нивоу: <ul style="list-style-type: none"> • познаје и користи (у свом раду) основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности ЛК.2.1.1. • образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...) ЛК.2.1.2. и ЛК.2.2.2. • одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт ЛК.2.2.1. • лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст ЛК.2.3.1. Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на НАПРЕДНОМ – 3. нивоу: <ul style="list-style-type: none"> • познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности ЛК.3.1.1. • одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју ЛК.3.1.2. и ЛК.3.2.1. • изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат ЛК.3.2.2. • користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других ЛК.3.2.3. • уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и на радовима других ЛК.3.2.4. • анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...) ЛК.3.3.1

	<ul style="list-style-type: none"> • описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности ЛК.3.3.2. • користи друга места и изворе (нпр. библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности ЛК.3.3.3. • разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота ЛК.3.3.4
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>1)КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ</p> <p>Има позитиван и одговоран однос према учењу.</p> <ul style="list-style-type: none"> •Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје. •Користи различите изворе информација и има критички однос према њима. •Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом. •Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања. <p>2)ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ;</p> <ul style="list-style-type: none"> •Има позитиван став према поштовању људских права и слобода. •Зна дечја и основна људска права и одговорности, уме да препозна њихово кршење и способан је да их аргументовано брани. •Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву. •Примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине. •Негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу. •Промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима (нпр. хуманитарне, еколошке, културно-уметничке акције; борба против насиља и дискриминације по било ком основу (нпр. верском, националном, родном, узрасном, етничком...); акције против болести зависности, злостављања животиња итд.). <ul style="list-style-type: none"> • Залаже се за солидарност и учествује у хуманитарним активностима. <p>1) ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА;</p>

- Препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су: уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура у уметничком и у неуметничком домену (свакодневни говор у приватном и јавном животу, електронским и штампаним медијима, дизајну и другим видовима комуникације...), научно мишљење, друштвени односи, друштво и појаве у друштву.
- Показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.
- Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања.
- Употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању.
- Показује осетљивост за еко-културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе.

2) КОМУНИКАЦИЈА;

- Познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, невербалну, телефоном, путем интернета итд.).
- Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.
- Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица.

1) ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ;

- Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе.
- Активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју.
- Процењује и вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада, и одређује какав утицај оне имају на животну средину, квалитет живота и здравља и одрживи развој. Ученике упућујем на то да треба да одвајају старе радове, папир и да могу да га рециклирају а самим тим смањују загађење околине и сечу дрвећа.

6) ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ

- Познаје улогу и значај воде и састојака намирница, примењује правила и принципе здраве исхране (редовност, важност доручка, умереност, разноврсност, начин прераде намирница) и зна последице неправилне исхране. Ученици на часу ликовне културе имају тему у оквиру које помињу које су здраве намирнице а које су мање здраве. И тако обележавају Дан здраве хране 16. октобра.
- Препознаје сигурносне и здравствене ризике у животу и раду, примењује мере заштите, предвиђа и избегава опасне ситуације, познаје начине пружања прве помоћи и својим понашањем промовише здравље и сигурност.
- Бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора. Разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор. Ученици на часу ликовне културе имају тему у оквиру које помињу које су здраве навике и тако обележавамо Дан без дуванског дима 31. мај

7) ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРИЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ;

- Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге. Ученици праве групне радове већег формата на одређену тему. Такође ученици праве и заједничке изложбе где треба да се нађу радови свих ученика.
- Зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

8)РАД СА ПОДАЦИМА И ИНФОРМАЦИЈАМА;

- Користи податке из различитих извора и начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника.
- Селектује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ. Ученици у оквиру часова ликовне културе праве презентације о светски познатим ликовним уметницима.

	<p>9) РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА;</p> <ul style="list-style-type: none"> •Препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства. •Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством. •Формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара. Стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним. <p>10) САРАДЊА;</p> <ul style="list-style-type: none"> •Активно и конструктивно учествује у раду групе или пара. •Поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару. •Доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе. •Одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених. •Критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада. <p>11) ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА.</p> <ul style="list-style-type: none"> •Уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства. •Приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ-а и да га користи на одговарајући начин. •Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу. •Препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењу ИКТ-а.
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА и ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА</p> <ul style="list-style-type: none"> - упознавање дијалог и демонстрација о ритму кроз примере ритма у природи и урбаном окружењу - посматрање, анализа и дискусија о ученичким радовима ранијих генерација; - примери из историје уметности кроз штампани материјал; - представљање припремљене ППТ презентације и разговор о приказаном;

	<ul style="list-style-type: none"> -упућивање ученика на друге изворе информисања из области визуелне уметности (интернет, музеј, библиотека) -уочавање линија у природи; разговор о ученичким радовима; -упућивање на примере у уџбенику; -исцртавање на табли различитих могућности линија и подстицање на изношење утиска о њима; -различити примери дескриптивних цртежа; -монографија Леонарда да Винчија -одштампани примери из историје уметности; -разгледање књиге Народна уметност, Никола Пантелић (примере и идеје за орнаменту); -примери из ћилимарства -византијске уметности разговор о теми; -проналажење примера визуелне комуникације у свакодневном животу; -књига Маске света, Ото Бихаљи, и разговор о утисцима -за стварање ритма користи материјал из природе, вештачки материјал, материјал за рециклажу, рециклирани материјал, импровизовани прибор, школски прибор и материјал - прави апстрактне слике где доминира спонтани ритам, боју пролива, туфка, прска, слика прстима (Полок, Кандински) – Ученици уз музику треба да створе своју безпредметну апстрактну слику где ће само кроз слику изразити своја осећања -На тамној подлози пастел папира раде сувим пастелом композицију састављену само од линија различите дебљине и дужине интензитета као правца и смера(Кле, Пикасо) - На натрон папиру цртају комбинујући угљен и креду, као инспирација служе цртежи из пећина Алтамира, Ласко -на квадратном формату листа блока ученици посматрајући шкољке које су донели праве своју композицију од истих водећи рачуна да шкољке које цртају буду различитих облика величина. Потом додају боју користећи бојице или температуре -Шака-дрво (темпера, дрвене бојице, фломастери, колаж) -Пертгамент са калиграфијом и илуминацијом почетног слова, тема „Св Сава“ Војислав Илић (миље/чипка/газа, сунђер, маказе, иштрафтан папир, фломастери, лајнери, дрвене боје, хемијске у боји, шљокице) -Пахуље од вунице на хамеру (хамер у боји А4 формата, охо лепак, вуница) -Зграфито ускршње јаје (пастеле, црна темпера, игла и чачкалица) -Честитке од преплетеног папира (хамер у боји А4 формат, 3 папира у боји, маказе, лепак у стику) -Медаљони у рељефу од глине или дас масе (дас маса/глина, миље, чипка и листићи за отискивање) -Стрип или анимација на блокчићима (дебљи блокчићи, дрвене боје, фломастери) - Анђели и арханђели на папиру, осликати декоративно са контурама (папир А3 или већи формат, дрвене боје, фломастери, суви пастел, темпере) - Обележавање значајних датума Дан здраве хране ученици сликају велике шерпе са различитим здравим јелима у њима. Такође ученици на половини папира блока сликају свој здрави слаткиш а потом праве заједнички рад.
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Одличан 5:</p> <p>Разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота; користи друга места и изворе (библиотеку, интернет, музеј, галерију) да би проширио своја знања; описује потребна знања и вештине неопходне за занимања из области визуелне уметности; анализира одабрана ум. дела у односу на време и према културној припадности (основне карактеристике и намеру уметника); у образлагању радова и ум. дела користи тачне термине примерене узрасту; изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао жељени ефекат; одабира адекватна средства (медиа, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати одабрану идеју;</p>

уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и радовима других; познаје и користи основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности.

ФОРМАТИВНО:

Остварује веома значајан напредак у савладавању програма предмета. У потпуности самостално напредује у остваривању прописаних исход. Показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања. Према посебним стандардима постигнућа испуњава захтеве на основном и средњем нивоу, као и већину захтева са напредног нивоа: познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности; одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати одабрану идеју; изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат; користи тачне термине (нпр. , ритам, облик...) из визуелних уметности, примерене узрасту и садржају када образлаже свој рад и радове других; уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и на радовима других; анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...); описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности; користи друга места и изворе (нпр. библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности; разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота. Врло добар 4:

Образлаже радова и ум. дела користећи у главном адекватне ликовне термине примерене узрасту; изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао жељени ефекат; одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати одабрану идеју; користи друга места и изворе (интернет, библиотеку, музеј) да би проширио своја знања из визуелних уметности; уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и радовима других; образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике, технике); познаје и користи основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности.

ФОРМАТИВНО:

Остварује значајан напредак у савладавању програма предмета. Самостално напредује у остваривању прописаних исхода. Показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања. Према посебним стандардима постигнућа испуњава захтеве на основном и средњем нивоу, као и део захтева са напредног нивоа: познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности; одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати одабрану идеју; изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат; користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности, примерене узрасту и садржају када образлаже свој рад и радове других; анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...); разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота; зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...).

добар 3:

Описује разлике које уочава на уметничким делима из различитих земаља, култура и периода; познаје и користи основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметност; описује свој и радове

	<p>других (наводи садржај, тему, карактеристике, технике) и износи утисак о њима; познаје места и изворе где може да прошири своја знања (нпр. музеј, галерија, атеље, уметничка радионица); зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима; зна неколико примера примене визуелне уметности у свакодневном животу, описује разлике које уочава на уметничким радовима.</p> <p>ФОРМАТИВНО:</p> <p>У знатној мери остварује напредак у савладавању програма предмета. У довољној мери напредује у остваривању прописаних исхода. Показује делимични степен активности и ангажовања. Према посебним стандардима постигнућа испуњава захтеве који су утврђени на основном и већи део на средњем нивоу: познаје и користи у свом раду основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности; образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...); одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт; лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст; познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...); зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу.</p> <p>Довољан 2:</p> <p>Разликује и користи у свом раду основне медије, материјале и технике визуелних уметности изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове; описује свој рад и радове других, зна по неки пример примене визуелне уметности у свакодневном животу.</p> <p>ФОРМАТИВНО:</p> <p>Остварује минималан напредак у савладавању програма предмета. У мањој мери напредује у остваривању прописаних исхода. Показује мањи степен активности и ангажовања. Према посебним стандардима постигнућа испуњава захтеве који су утврђени у већем делу основног нивоа: разликује и користи у свом раду основне медије, материјале и технике визуелних уметности (цртање, сликање, вајање); изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове; описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак); описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода.</p>
--	--

Обавезни предмет: Музичка култура	Разред: 5
Циљ учења предмета Музичка култура је да код ученика, развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, естетске критеријуме, формира естетску перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа.	
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> – наведе начине и средства музичког изражавања у праисторији и античком добу; – објасни како друштвени развој утиче на начине и облике музичког изражавања; – исказе своје мишљење о значају и улози музике у животу човека; – реконструише у сарадњи са другима начин комуникације кроз музику у смислу ритуалног понашања и пантеизма ;

	<ul style="list-style-type: none"> – идентификује утицај ритуалног понашања у музици савременог доба (музички елементи, наступ и сл.); – класификује инструменте по начину настанка звука; – опише основне карактеристике удараљки; – препозна везу између избора врсте инструмента и догађаја, односно прилике када се музика изводи; – изражава се покретима за време слушања музике; – вербализује свој доживљај музике; – идентификује ефекте којима различити елементи музичке изражајности (мелодија, ритам, темпо, динамика) утичу на тело и осећања; – анализира слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте; – илуструје примере коришћења плесова и музике према намени у свакодневном животу (војна музика, обредна музика, музика за забаву...); – критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље; – понаша се у складу са правилима музичког бонтона; – пева и свира самостално и у групи; – примењује правилну технику певања (правилно дисање, држање тела, артикулација); – кроз свирање и покрет развија сопствену координацију и моторику; – користи различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције; – исказа своја осећања у току извођења музике; – примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; – учествује у школским приредбама и манифестацијама; – користи могућности ИКТ-а за слушање музике и извођење; – користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; – изражава своје емоције осмишљавањем мањих музичких целина; – комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; – учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Покрет, ритам, мелодија, темпо, динамика
Образовни стандарди	<p>ЧОВЕК И МУЗИКА: Знање и разумевање</p> <p>Основни ниво</p> <p>У области <i>Знање и разумевање</i> ученик уме да:</p>

М.К.1.1.2. опише основне карактеристике

- музичких инструмената и састава
- историјско-стилских периода
- музичких жанрова
- народног стваралаштва.

Средњи ниво

У области *Знање и разумевање* ученик уме да анализира повезаност:

М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером)

М.К. 2.1.2. структуре и драматургије одређеног музичког жанра (на пример, оперски финале са догађајима у драми)

М.К. 2.1.3. облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота.

Напредни ниво

У области *Знање и разумевање* ученик:

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела

М.К. 3.1.2. разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора

М.К. 3.1.3. критички и аргументовано образлаже свој суд

М.К. 3.1.4. уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом).

МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ: Знање и разумевање

Основни ниво

У области *Знање и разумевање* ученик уме да:

М.К.1.1.2. опише основне карактеристике

- музичких инструмената и састава
- историјско-стилских периода
- музичких жанрова
- народног стваралаштва.

Средњи ниво

М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером)

Напредни ниво

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру

музичког дела

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ:

Основни ниво

У области *Слушање музике* ученик уме, на основу слушања музичких примера да именује:

М.К. 1.2.1. музичке изражајне елементе

М.К. 1.2.2. извођачки састав

М. К. 1.2.3. музичке жанрове

М.К. 1.2.4. српски музички фолклор.

Средњи ниво

У области *Слушање музике* ученик уме да:

М.К. 2.2.1. опише и анализира карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (на пример, узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре)

М.К. 2.2.2. препозна структуру одређеног жанра.

Напредни ниво

У области *Слушање музике* ученик уме да анализира слушни пример и открије везу опажених карактеристика са:

М.К. 3.2.1. структуралном и драматуршком димензијом звучног примера

М.К: 3.2.2 жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера

М.К. 3.2.3. контекстом настанка и примене различитих облика музичког фолклора.

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ:

Основни ниво

У области *Музичко извођење* ученик уме да:

М.К. 1.3.1. пева једноставне дечије, народне или популарне композиције

М.К. 1.3.2. изводи једноставне дечије, народне или популарне композиције на бар једном инструменту.

Напредни ниво

У области *Музичко извођење* ученик уме да:

М.К.3.3.1. изведе разноврсни музички репертоар певањем и свирањем као солиста и у школским ансамблима.

Знање и разумевање

Основни ниво

У области *Знање и разумевање* ученик уме да:

МК.1.1.1 препозна основне елементе музичке писмености

	<p>МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО:</p> <p>Основни ниво У области <i>Музичко стваралаштво</i> ученик уме да: М.К.1.4.1. направи музичке инструменте користећи предмете из окружења М.К.1.4.2. осмисли мање музичке целине на основу понуђених модела М.К. 1.4.3. изводи пратеће ритмичке и мелодијско-ритмичке деонице на направљеним музичким инструментима М.К. 1.4.4. учествује у одабиру музике за дати жанровски и историјски контекст.</p> <p>Напредни ниво У области <i>Музичко стваралаштво</i> ученик уме да: М.К. 3.4.1. осмишљава пратеће аранжмане за Орфов инструментаријум и друге задате музичке инструменте М.К. 3.4.2. импровизује и/или компонује мање музичке целине (ритмичке и мелодијске) у оквиру различитих жанрова и стилова М.К. 3.4.3. осмисли музику за школску представу, приредбу или перформанс.</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. компетенција за учење, 2. одговорно учешће у демократском друштву, 3. естетичка компетенција, 4. комуникација, 5. рад са подацима и информацијама, 6. решавање проблема, 7. сарадња, 8. дигитална компетенција
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>У предмету музичка култура све области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима. У нашој школи настава се усмереава на остваривање исхода и даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Све то подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање ученика и музичко стваралаштво у оквиру којих ученик користи теоријска знања као средства за партиципацију у музици. У том смислу основни методски приступ је од звука ка теорији.</p> <p>Најважнији покретач наставе је принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.</p> <p>Да би постигла очекиване исходе васпитно-образовног процеса, остварујем наставу и учење користећи</p>

глас и покрет, музичке инструменте (визуелно на сликама и слушно примерима ММ наставе). Код ученика ћу развијати вештине приступања и коришћења информација (музички канали на интернету, слике и др.), сараднички рад у групама, као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Рад у групама је користан у комбинацији са осталим начинима рада, поготово када постоји изазов значајнијег (нпр. емотивног) експонирања ученика, као вид премошћавања стидљивости или анксиозности.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Моја улога ће бити да контекстуализујем дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав

одељења и карактеристике ученика; уџбенике, предзнање, похађање музичке школе, мултимедијална средтва које поседује наша школа у сваком кабинету.

Полазећи од датих исхода и садржаја најпре ћу креирати свој годишњи–глобални план рада из кога ћу касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају ми даљу

операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице.

При планирању ћу, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити,

али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности.

Садржајима датим у уџбенику приступићу селективно и у односу на предвиђене исходе које треба достићи. Поред уџбеника, као једног од извора знања, упутићу ученике на јутуб канале који поседују обиље примера, и где визуелно могу да употпуне знања стечена на настави.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Настава музичке културе остварује се кроз следеће области:

- Човек и музика,
- Музички инструменти,
- Слушање музике,
- Извођење музике,
- Музичко стваралаштво.

Све ове области се преплићу тако никад на једном часу се не ради стриктно само једна од њих. Готово сваки час се у последњем делу часа завршава слушањем примера (слушање музике), иако му је централна област била из неке од осталих предвиђене планом.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Бројчано оцењивање: У зависности од области и теме, постигнућа ученика ћу оценити усменом провером, краћим писаним проверама (до 15 минута) и проценом практичног рада и уметничког и стваралачког ангажовања. Поред ових традиционалних начина оцењивања, користићу и друге начине оцењивања као што су:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. допринос ученика за време групног рада, 2. израда креативних задатака на одређену тему, 3. рад на пројекту (ученик даје решење за неки проблем и одговара на конкретне потребе), 4. специфичне вештине. <p>Код формативног оцењивања водићу се:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Описом постигнућа успеха - Описом ангажовања ућеника у настави <p>Препоруком за даље напредовање.</p>
--	---

Обавезни предмет: Историја	Разред: Пети
<p>Циљ учења предмета Историја је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне основна историјска знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи</p>	
Исходи учења	<p>– разликује основне временске одреднице (годину, деценију, век, миленијум, еру); лоцира одређену временску одредницу на временској ленти; разликује начине рачунања времена у прошлости и садашњости; именује периоде прошлости и историјске периоде и наведе граничне догађаје; разврста историјске изворе према њиховој основној подели; повеже врсте историјских извора са установама у којима се чувају (архив, музеј, библиотека); наведе главне проналаске и опише њихов утицај на начин живота људи у праисторији; разликује основне одлике каменог и металног доба; лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе Старог истока; користећи историјску карту, доведе у везу особине рељефа и климе са настанком цивилизација Старог истока; одреди место припадника друштвене групе на графичком приказу хијерархије заједнице; пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева на Старом истоку; наведе најважније одлике државног уређења цивилизација Старог истока; идентификује основна обележја и значај религије у цивилизацијама Старог истока; разликује врсте писама цивилизација Старог истока; илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа народа Старог истока на савремени свет;</p>

користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност у одговарајући миленијум или век;

ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ

Основни садржаји: Појам прошлости и историја као наука о прошлости људског друштва. Хронологија – рачунање времена. Подела прошлости и периодизација историје. Историјски извори – дефиниција, основна подела и установе у којима се чувају. Проширени садржаји Сродне науке и помоћне историјске науке. Историја око нас. Историјско наслеђе – тековине.

ПРАИСТОРИЈА

Основни садржаји Основне одлике праисторије (начин живота људи, проналасци). Подела праисторије (камено, метално доба). Проширени садржаји Најважнији праисторијски локалитети у Европи и Србији (Ласко, Алтамира, Лепенски Вир, Винча...).

СТАРИ ИСТОК

Основни садржаји Појам Старог истока – географске одлике, најзначајније цивилизације (Месопотамија, Египат, Јудеја, Феникија). Друштвени односи (робовласничко и теократско друштво) и државно уређење (монархија – царства/краљевства) у цивилизацијама Старог истока. Основне одлике привреде и свакодневни живот – обичаји, занимања, култура исхране и становања. Култура и историјско наслеђе народа Старог истока – религија (монотеизам и политеизам), писмо, књижевност, уметност, наука, цивилизацијске тековине (математика, архитектура, календар, иригациони систем, саобраћајна средства, медицина, закони...). Проширени садржаји Специфичности египатске религије. Специфичности религија цивилизација Месопотамије.

Основне одлике јудаизма. Најважније цивилизације Далеког истока (Индија, Кина).

АНТИЧКА ГРЧКА

Основни садржаји Појам античке Грчке – географске одлике. Најстарији период грчке историје (Критска и Микенска цивилизација). Грчки митови (појам, примери) и хомерски епови. Колонизација и основне одлике привреде. изложи, у усменом или писаном облику, историјске догађаје исправним хронолошким редоследом; – прикупи и прикаже податке из различитих извора информација везаних за одређену историјску тему; – визуелне и текстуалне информације повеже са одговарајућим историјским периодом или цивилизацијом; – опише особености природних услова и географског положаја античке Грчке; – лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе античке Грчке; – приказује друштвену структуру и државно уређење грчких полиса на примеру Спарте и Атине; – пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античкој Грчкој, – идентификује узроке и последице грчко-персијских ратова и Пелопонеског рата; – истражи основна обележја и значај религије старих Грка; – разликује легенде и митове од историјских чињеница; – наведе значај и последице освајања Александра Великог; – илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и

	<p>културних достигнућа античке Грчке и хеленистичког доба на савремени свет; – користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античке Грчке и хеленизма у одговарајући миленијум, век или деценију; – израчуна временску удаљеност између појединих догађаја; – користи основне историјске појмове; – лоцира на историјској карти простор настанка и ширења Римске државе; наведе основне разлике између античке римске републике и царства; – разликује узроке од последица најзначајнијих догађаја у историји античког Рима; – истражи основна обележја и значај религије античког Рима; илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античког Рима на савремени свет; – пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античком Риму; – наведе најзначајније последице настанка и ширења хришћанства; – лоцира на карти најважније римске локалитете на територији Србије; Полиси Спарта и Атина (појам полиса, структура друштва, државно уређење).</p> <p>Грчко-персијски ратови. Пелопонески рат – узроци и последице. Култура и свакодневни живот (религија, олимпијске игре, митологија, уметност, наука, обичаји, занимања). Хеленистичко доба и његова култура. Историјско наслеђе (институције, закони, књижевност, позориште, филозофија, демократија, медицина, уметност, архитектура, беседништво, олимпијске игре).</p> <p>Проширени садржаји Пелопонески рат (ток рата, најважнији догађаји и личности). Најистакнутије личности: Драконт, Перикле, Филип II, Аристотел, Архимед... Грчка митологија, пантеон. Седам светских чуда античког доба. – користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античког Рима у одговарајући миленијум, век или деценију.</p>
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	историјски извори, хронологија, друштво, држава, стари век
Образовни стандарди	<p>ОСНОВНИ НИВО</p> <p>На првом нивоу описани су захтеви који представљају основни или базични ниво знања и вештина. Основни ниво описује очекивани минимум нивоа знања и вештина. Очекује се да ће око 80% ученика постићи тај ниво. У области</p> <p>ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ученица:</p> <p>ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице</p> <p>ИС.1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода</p> <p>ИС.1.1.3. зна поделу на праисторију и историју</p> <p>ИС.1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости</p> <p>ИС.1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлости</p>

- ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације
- ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје
- ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
- ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје
- ИС.1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик/ученица:

- ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
- ИС.1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама
- ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике
- ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
- ИС.1.2.5. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле
- ИС.1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми графикана
- ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче
- ИС.1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

ИСТОРИЈА 3.2.2. СРЕДЊИ НИВО На средњем нивоу описани су захтеви који представљају средњи ниво знања и вештина. Средњи ниво описује оно што типичан ученик може да покаже поред знања и вештина којима је овладао/ла на основном нивоу. Очекује се да ће око 50% ученика постићи или превазићи тај ниво.

ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ученица:

- ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
- ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје
- ИС.2.1.3. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје
- ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости
- ИС.2.1.5. зна и разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји
- ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик/ученица:

ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора

ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора

ИС.2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора

ИС.2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву (победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истом историјском догађају, феномену

ИС.2.2.5. препознаје да постоји пристрасност у појединим тумачењима историјских личности, догађаја, феномена

НАПРЕДНИ НИВО На напредном нивоу описани су захтеви за ученике који представљају напредни ниво знања и вештина Напредни ниво описује знања и вештине које могу да покажу ученици који ће вероватно бити успешни у средњем образовању. Очекује се да ће око 25% ученика постићи тај ниво.

У области 1. **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ученица:

ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одредикојој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)

ИС.3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту

ИС.3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје

ИС.3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне, регионалне, опште историје

ИС.3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости

ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

У области 2. **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик/ученица:

ИС.3.2.1. уме да изврши селекцију историјских извора

ИС.3.2.2. уме да анализира и процени релевантност историјског извора

ИС.3.2.3. уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора

ИС.3.2.4. уме да одреди на основу анализе историјског извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем говори извор (идеолошки, културолошки, социјални, политички, географски контекст извора)

	<p>ИС.3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте без понуђене легенде, упоређује два графикона и закључује о појави)</p> <p>ИС.3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исту историјску појаву</p> <p>ИС.3.2.7. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација, пропаганда, стереотип...)</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) компетенција за учење; 2) одговорно учешће у демократском друштву; 4) комуникација; 5) одговоран однос према окоolini; 8) рад са подацима и информацијама; 9) решавање проблема; 10) сарадња;
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Програм наставе и учења је конципиран тако да су за сваку од пет тематских целина (Основи проучавања прошлости, Праисторија, Стари исток, Античка Грчка и Антички Рим), дати исходи, основни и проширени садржаји. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи историју. Они омогућавају да се циљ наставе историје достигне у складу са предметним и међупредметним компетенцијама и стандардима постигнућа. Тако дефинисани исходи помажу наставнику у планирању и реализовању непосредног рада са ученицима, олакшавајући му одређивање обима и дубине обраде појединих наставних садржаја. Основне и проширене садржаје чине најважнији догађаји, појаве и процеси, као и знамените личности које су обележиле најстарији период историје. Обим проширених садржаја прилагођава се могућностима и интересовањима ученика. Програм се може допунити и садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, музејске збирке). Сви садржаји су у функцији остваривања исхода предвиђених програмом.</p>

Главна карактеристика наставе усмерене на остваривање исхода је та да је фокусирана на учење у школи, што значи да ученик треба да учи:

- смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем оног што учи са оним што је учио из историје и других предмета;
- проблемски: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема;
- дивергентно: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера; повезивањем садржаја у нове целине;
- критички: поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената;
- кооперативно: кроз сарадњу са наставником и другим ученицима; кроз дискусију и размену мишљења; уважавајући аргументе саговорника.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи омогућавају наставнику даљу операционализацију исхода на нивоу конкретне наставне јединице. При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. Наставник за сваки час планира и припрема средства и начине провере остварености пројектованих исхода.

Препорука је да планира и припрема наставу самостално и у сарадњи са колегама због успостављања корелација међу предметима. У планирању и припремању наставе, наставник планира не само своје, већ и активности ученика на часу. Поред уџбеника, као једног од извора знања, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања (Радна свеска, историјска читанка, историјски атлас, интернет).

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Ученици у пети разред улазе са знањем о основним историјским појмовима, са одређеним животним искуствима и уобличеним ставовима и на томе треба пажљиво градити нова знања, вештине, ставове и вредности. Да би сви ученици достигли предвиђене исходе, потребно је да наставник упозна специфичности начина учења својих ученика и да према њима планира и прилагођава наставне активности. Наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљ предмета и дефинисане исходе. Редослед исхода не исказује њихову важност јер су

сви од значаја за постизање циља предмета. Многи од исхода су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода и обраде различитих садржаја. Примера ради, исход који гласи: ученик ће бити у стању да прикупи и прикаже податке из различитих извора информација везаних за одређену историјску тему, важан је у реализацији сваке теме, како у петом, тако и у наредним разредима. Битно је искористити велике могућности које историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања. Наставни садржаји треба да буду представљени као „прича” богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно, живо и динамично. Посебно место у настави историје имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација. Добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, не само у фази утврђивања и систематизације градива, већ и у самој обради наставних садржаја. У зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем. Настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе „како је уистину било”, већ и зашто се нешто десило и какве су последице из тога проистекле. Да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи у свом уму”, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе. Коришћење историјских карата изузетно је важно јер омогућава ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме се неки од догађаја одвијао, помажући им да кроз време прате промене на одређеном простору. Треба искористити и утицај наставе историје на развијање језичке и говорне културе (вештине беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика. Неопходно је имати у виду и интегративну функцију историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека. Пожељно је избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина. У настави треба, кад год је то могуће, примењивати дидактички концепт мултиперспективности. Одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета, а посебну пажњу треба посветити оспособљавању ученика за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија (употреба интернета, прављење РРТ презентација, коришћење дигиталних аудио-визуелних материјала и израда

	реферата).
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Праћење напредовања започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његов даљи рад. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. Сваки наставни час и свака активност ученика су, у том смислу, прилика за регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности. Наставник треба да подржи саморефлексију (промишљање ученика о томе шта зна, уме, може) и подстакне саморегулацију процеса учења кроз постављање личних циљева напредовања. У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се процес и продукти учења. Да би вредновање било објективно и у функцији учења, потребно је ускладити нивое циљева учења и начине оцењивања. Потребно је, такође, ускладити оцењивање са његовом сврхом. У вредновању наученог, поред усменог испитивања, користе се и тестови знања. У формативном оцењивању се користе различити инструменти, а избор зависи од врсте активности која се вреднује. Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, може се обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање). Како ниједан од познатих начина вредновања није савршен, потребно је комбиновати различите начине оцењивања. Једино тако наставник може да сагледа слабе и јаке стране сваког свог ученика. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Ако наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења. Потребно је да наставник резултате вредновања постигнућа својих ученика континуирано анализира и користи тако да унапреди део своје наставне праксе. Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, као и себе и сопствени рад.</p>

Циљ учења предмета географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.

Исходи учења

- повеже постојећа знања о природи и друштву са географијом као науком;
- повеже географска знања о свету са историјским развојем људског друштва и научно техничким прогресом;
- на примерима покаже значај учења географије за свакодневни живот човека;
- разликује одговорно од неодговорног понашања човека према природним ресурсима и опстанку живота на планети Земљи;
- разликује појмове васиона, галаксија, Млечни пут, Сунчев систем, Земља;
- објасни и прикаже структуру Сунчевог система и положај Земље у њему;
- разликује небеска тела и наводи њихове карактеристике;
- одреди положај Месеца у односу на Земљу и именује месечеве мене
- помоћу глобуса описује облик Земље и наводи доказе о њеном облику;
- уз помоћ карте описује распоред копна и воде на Земљи и именује континенте и океане;
- примерима објасни деловање Земљине теже на географски омотач:
- разликује и објашњава кретања Земље и последице тих кретања;
- повеже смер ротације са сменом обданице и ноћи;
- повеже нагнутост земљине осе са различитом осветљеношћу површине Земље;
- повеже револуцију Земље са сменом годишњих доба на северној и јужној полулопти и појавом топлотних појасева;
- разликује деловање унутрашњих сила Земље (сила Земљине теже и унутрашња топлота Земље);
- разликује основне омотаче унутрашње грађе земље;
- наведе спољашње силе Земље (ветар, вода);
- помоћу карте и цртежа опише начине и последице кретања литосферних плоча (вулканизам, земљотреси, набирање и раседање);
- разликује хипоцентар и епицентар и наведе трусне зоне у свету и у Србији;
- наведе поступке које ће предузети за време земљотреса;
- опише процес вулканске ерупције и њене последице;
- помоћу фотографија или узорака стена разликује основне врсте стена, описује њихов настанак и наводи примере за њихово коришћење;

	<ul style="list-style-type: none"> - помоћу карте, цртежа и мултимедија објашњава настанак планина и низија и разликује надморску и релативну висину; - разликује ерозивне и акумулативне процесе; - наведе примере деловања човека на промене у рељефу (броне, насипи, копови); - опише структуру атмосфере; - наведе временске промене које се дешавају у тропосфери (ветрови, падавине, облаци, загревање ваздуха,...); - разликује појам времена од појма климе; - наведе климатске елементе и чиниоце и основне типове климе; - графички представи и чита климатске елементе (климадијаграм) користећи ИКТ; - користи дневне метеоролошке извештаје из медија и планира своје активности у складу са њима; - наводи примере утицаја човека на загађење атмосфере и предвиђа последице таквог понашања; - наводи примере о утицају атмосферских непогода на човека (екстремне температуре и падавине, град, гром, олуја); - уочава и разликује на географској карти океане, већа мора, заливе и мореузе; - наведе и опише својства морске воде; - помоћу карте прави разлику између речне мреже и речног слива; - наведе и опише елементе реке (извор, ушће, различити падови у речном току); - разликује типове језерских басена према начину постанка; - наведе узроке настанка поплава и бујица и објасни последице њиховог дејства; - наведе поступке које ће предузети за време поплаве и након ње; - наведе примере утицаја човека на загађивање вода и предвиђа последице таквог понашања; - помоћу карте повеже климатске услове са распрострањеношћу живог света на Земљи; - помоћу карте наведе природне зоне и карактеристичан живи свет у њима; - опише утицај човека на изумирање одређених биљних и животињских врста на Земљи; - наведе примере за заштиту живог света на Земљи.
<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>Основни кључни појмови: географија, васиона, Земља.</p> <p>Кључни појмови по областима:</p> <p>Географија, одговорност човека;</p> <p>Васиона, галаксија, Млечни пут, звезде, сазвежђа, Сунчев систем, Сунце, планете, сателити, Месец;</p> <p>Земља, елипсоид, геоид, глобус, континенти, океани, ротација, револуција;</p> <p>Вукланизам, вулкан, лава, елементи вулкана, земљотрес, епицентар, хипоцентар;</p>

	<p>Хоризонтални покрети, вертикални покрети, набирање, раседање, веначне планине, громадне планине, рељеф; Ерозија, акумулација, врсте ерозија и акумулација; Атмосфера, ваздух, време, клима, временски елементи, климатски чиниоци, типови климе, глобално загревање, ефекат стаклене баште, озонске рупе, киселе кише; Хидросфера, светско море, мора, заливи, мореузи, салинитет, таласи, морске струје, плима и осека, површинске воде, подземне воде, извор, ушће, река, речни систем, речна мрежа, речни слив, развође, природна језера, вештачка језера, поплава, бујица; Биосфера, природне зоне</p>
<p>Образовни стандарди</p>	<p>Основни ниво: ГЕ. 1.1.2. наводи и описује начине представљања Земљине површине (глобус и географска карта) ГЕ. 1.2.1. именује небеска тела у Сунчевом систему и наводи њихов распоред ГЕ. 1.2.2. описује облик Земље и препознаје појаве и процесе везане за њена кретања ГЕ. 1.2.3. именује Земљине сфере (литосферу, атмосферу, хидросферу, биосферу) и препознаје њихове основне одлике Средњи ниво: ГЕ. 2.1.1. одређује стране света у простору и на географској карти ГЕ. 2.1.3. препознаје и објашњава географске чињенице – објекте, појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом ГЕ.2.1.4. приказује понуђене географске податке на некој карти картографским изражајним средствима (бојама, линијама, простим геометријским знацима, симболичким знацима...), графиком, табелом и шемом ГЕ. 2.2.1. описује небеска тела и њихова кретања ГЕ. 2.2.2. разликује и објашњава географске чињенице – објекте, појаве, процесе и односе у Земљиним сферама (литосфери, атмосфери, хидросфери, биосфери) Напредни ниво: ГЕ. 3.1.1. доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских чињеница – објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске карте ГЕ. 3.2.1. препознаје димензије Земље и објашњава последице Земљиног облика и њених кретања ГЕ. 3.2.2. објашњава физичко-географске законитости у географском омотачу (климатску и биогеографску зоналност) и наводи мере за његову заштиту, обнову и унапређивање</p>

<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Компетенција за учење; Има позитиван и одговоран однос према учењу. Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје. Користи различите изворе информација и има критички однос према њима. Примењује различите начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом. Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања. 2) Одговорно учешће у демократском друштву; Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву. 3) Естетичка компетенција; Показује осетљивост за еко-културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе. 4) Комуникација; Познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, невербалну, телефоном путем интернета итд) Уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене. Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност. Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин. Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица. 5) Одговоран однос према окоolini; Уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј окоolini и свакодневном животу; развије свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе. Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе.
--	--

Спознаје везу између квалитета животне средине и квалитета свог живота и разуме да се његова добробит и добробит заједнице и друштва огледа и у квалитету и одрживости његове околине. Практикује активности које подстичу одрживост, на пример штедња воде, енергије, разврставање отпада, рециклажа; повезије значај тих активности за свој будући живот, живот заједнице, као и живот будућих генерација. Процењује и вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада и одређује какав утицај оне имају на животну средину, квалитет живота и здравља и одрживи развој.

- 6) Одговоран однос према здрављу:
Разуме утицај природних појава и индустријских производа на здравље.
- 7) Предузимљивост и оријентација ка предузетништву;
Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге.
- 8) Рад са подацима и информацијама;
Користи податке из различитих извора и начине добијања поратака и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника.
Користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезијући их са претходним знањем из различитих области.
Селектује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима укључујући и ИКТ.
- 9) Решавање проблема;
Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством.
Самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења.
- 10) Сарадња;
Активно и конструктивно учествује у раду групе или пара.
Поштује правила заједничког рада и препознаје своју улогу у групи или пару.

	<p>Одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених.</p> <p>Критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.</p> <p>11) Дигитална компетенција.</p> <p>Уме да претражује, критички анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ-а.</p> <p>Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Наставни програм географије је тематски конципиран и оријентисан на исходе. Главна карактеристика је учење у школи током којег наставник треба да обезбеди услове у којима ће ученик учити:</p> <ul style="list-style-type: none"> - смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем онога што учи са оним што је већ учио из других предмета; - проблемски: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављање релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема; - дивергентно: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера; повезивањем садржаја у нове целине; - критички; поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената; предвиђањем последица; - кооперативно; кроз рад и сарадњу са ученицима и наставником, кроз дидкусију и размену мишљења користећи све расположиве изворе знања (учбеник, интернет, енциклопедије, научне емисије и сл.). <p>ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА</p> <p>Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика, учбенике и друге материјале које ће користити (нпр. енциклопедије, „Сва чуда света“); техничке услове (опремљеност кабинета компјутерима и ТВ-ом интернет, ПП презентације и сл.), наставна средства (аудио и видео материјали, географски атлас, географске карте, глобус и макете). Полазећи од датих исхода наставник планира прво свој годишњи план рада из којег ће касније развијати своје оперативне планове. У фази планирања и писања припреме за час, дефинише пирамиду исхода на три нивоа: оне које би сви ученици требало да достигну, оне које би већина ученика требало да достигне и оне које би требало само најбољи ученици да достигну – исходи по образовним стандардима. При планирању за конкретан час наставник треба да испланира активности ученика и активности наставника.</p> <p>ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА</p> <p>Програмску структуру чине три области:</p>

1. човек и географија

2. васиона

3. планета Земља

На првом наставном часу наставник упознаје ученике са значајем географије не улазећи у терминологију географских дисциплина. На овом часу је потребно помоћи ученицима да повежу постојећа знања о природи и друштву са географијом као науком. Наводе се примери и разлози зашто се изучава географија. Потребно је упознати ученике са садржајем наставног програма и дати им јасна упутства за рад.

Програмску област Васиона чине најосновнија знања о васиони, Сунчевом систему, облику и величини Земље, њеном положају у васиони и о небеским телима Сунчевог система. Кроз ову наставну област потребно је информисати ученике о основним одликама небеских тела, без фактографских података о планетама: величина, удаљеност од Земље и сл. Пожељно је да се за време ведрих ноћи у локалној средини покаже ученицима видљива сазвезђа и оријентацију помоћу звезде Северњаче.

Област Планета Земља чине садржаји разврстани у шест тема. Посебан значај имају исходи који се односе на облик и величину Земље и распоред континената и океана. Овде је потребно користити демонстративно-илустративне методе и методе експеримента уз помоћ глобуса и географске карте. За постизање исхода за област Земљина кретања препоручује се пимена очигледниг наставних средстава (глобус, батеријска лампа, телуријум, видео записи, анимације...) и демонстративно-илустративне методе и методе експеримента, а то ће бити и предуслов за усвајање многих других географских појава и процеса. При обради наставних садржаја Револуција Земље и Топлотни појасеви треба објаснити термине као што су: екватор, Гринич, северни и јужни повратник, северни и јужни поларник, а без улажења у терминологију географска ширине, дужине, часвних зона.

Кроз наставну област Планета Земља акценат треба ставити на постизање исхода који се односе на функционално знање ученика (како се понашати у случају земљотреса, екстремних температура, атмосферских непогода, бујица, поплава,...) и треба навести примере позитивног и негативног утицаја човека на природу, указујући и на потребу превенције и заштите природе.

С обзиром да су поједини садржаји тешки и апстрактни, препоручује се задржавање на основним појмовима, појавама и процесима уз обилато коришћење дидактичког материјала и разноврсних метода рада: дијалогска, илустративна, демонстративна, експериментална, а такође примењивати и групни рад и рад у пару, очигледност и искуственост. Једна од основних вештина је правилно географско посматрање и уочавање природних објеката, појава и процеса у локалној средини, чиме се подстиче природна радозналост деце, самостално истраживање и њихова правилна интерпретација.

Темпо рада ученика приликом обраде нових наставних јединица и наставних тема ће бити прилагођен одељењу и појединцима који имају евентуалних потешкоћа (допунска настава), за заинтересоване који

	желе да науче и сазнају више (додатна настава) у циљу развијања позитивног односа према предмету и школи уопште.
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Праћење и вредновање ученика започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на то ће се процењивати његов даљи ток напредовања, а циљ јесте достизање исхода.</p> <p>Свака активност је добра за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабрити да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.</p> <p>Формативно - ученик се оцењује на основу активности и његових резултата рада: различитим облицима групног и самосталног рада, рад на пројектима, домаћим задацима, колико је активан на часовима, да ли редовно доноси прибор и слично.</p> <p>Сумативно - критеријуми бројчаног оцењивања су дефинисани Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Од ученика не захтевати меморисање фактографског и статистичког материјала како би знања била применљива. Ученике оспособити да сами истражују и анализирају одређене географске објекте, појаве и процесе. Ученик се процењује на основу усмене процене постигнућа, писмене провере и практичног рада, рад на пројектима.</p> <p>Документација која прати процес оцењивања: ес - дневник, педагошка свеска, тестови, контролне вежбе, домаћи задаци, пројекти.</p>

Обавезни предмет: МАТЕМАТИКА		Разред: 5
Циљ учења предмета математика је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.		
ИСХОДИ УЧЕЊА	ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ И ДЕЉИВОСТ	<ul style="list-style-type: none"> – Израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева); – реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева); – примени правила дељивости са 2, 3, 4, 5, 9, 25 и декадним јединицама; – разликује просте и сложене бројеве и растави број на просте чиниоце;

		<ul style="list-style-type: none"> – Одреди и примени НЗС и НЗД; – Изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке, – Правилно користи речи и, или, не, сваки у математичко-логичком смислу.
	ОСНОВНИ ПОЈМОВИ ГЕОМЕТРИЈЕ	<ul style="list-style-type: none"> – Анализира односе датих геометријских објеката и запише их математичким писмом; – Опише основне појмове у вези са кругом (центар, полупречник, тангента, тетива) и одреди положај тачке и праве у односу на круг; – Нацрта праву паралелну датој правој користећи геометријски прибор; – Упореди, сабира и одузима дужи конструктивно и рачунски; – Преслика дати геометријски објекат централном симетријом и транслацијом; – Правилно користи геометријски прибор.
	УГАО	<ul style="list-style-type: none"> – Идентификује врсте и опише својства углова (суседни, упоредни, унакрсни, угловина трансверзали углови са паралелним крацима) и примени њихове узајамне односе; – Нацрта праву нормалну на дату праву користећи геометријски прибор; – Измери дати угао и нацрта угао задате мере; – Упореди, сабере и одузме углове рачунски конструктивно; – Реши једноставан задатак применом основних својстава паралелограма (једнакост наспрамних страница и наспрамних углова).
	РАЗЛОМЦИ	<ul style="list-style-type: none"> – Прочита, запише, упореди и представи на бројевној полуправој разломке у оба записа и преводи их из једног записа у други запис; – Одреди месну вредност цифре у запису децималног броја; – Заокружи број и процени грешку заокруживања; – Израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину;

		<ul style="list-style-type: none"> – Реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину И неједначину; – Одреди проценат дате величине; – Примени размеру у једноставним реалним ситуацијама; – Примени аритметичку средину датих бројева; – Сакупи податке и прикаже их табелом и кружним дијаграмом и по потреби, користи калкулатор или расположиви софтвер.
	ОСНА СИМЕТРИЈА	<ul style="list-style-type: none"> – Идентификује оносиметричну фигуру и одреди њену осу симетрије; – Симетрично преслика тачку, дужи једноставнију фигуру користећи геометријски прибор; – Конструира симетралу дужи и симетралу угла и примењује њихова својства; – Конструира праву која је нормална на дату праву или је паралелна датој правој.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Операције са природним бројевима, скуповне операције, НЗС и НЗД, врсте углова и операције са угловима, операције са разломцима, проценат, симетрије и транслација	
ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ	СТАНДАРДИ ПОСТИГЊУЋА УЧЕНИКА ЗА ПЕТИ РАЗРЕД: МА.1.1.1. прочита и запише различите врсте бројева (природне, целе, рационалне). МА.1.1.2. преведе децимални запис броја у разломак и обратно. МА.1.1.3. упореди по величини бројеве истог записа, помажући се сликом кад је то потребно. МА.1.1.4. изврши једну основну рачунску операцију са бројевима истог записа, помажући се сликом када је то потребно (у случају сабирања и одузимања разломака само са истим имениоцем); рачуна на пример $\frac{1}{5}$ од n , где је n дати природан број. МА.1.1.5. дели са остатком једноцифреним бројем и зна када је један број дељив другим бројем. МА.1.1.6. користи целе бројеве и једноставне изразе са њима помажући се визуелним представама МА.2.1.1. упореди по величини бројеве записане у различитим облицима. МА.2.1.3. примени основна правила дељивости са 2, 3, 5, 9 и декадним јединицама. МА.3.1.1. одреди вредност сложенијег бројевног израза. МА.3.1.2. оперише са појмом дељивости у проблемским ситуацијама. МА.3.1.3. користи бројеве и бројевне изразе у реалним ситуацијама.	

	<p>МА.1.2.1. реши линеарне једначине у којима се непозната појављује само у једном члану.</p> <p>МА.1.2.3. сабира, одузима и множи мономе.</p> <p>МА.2.2.1. реши линеарне једначине и системе линеарних једначина са две непознате.</p> <p>МА.2.2.5. користи једначине у једноставним текстуалним задацима.</p> <p>МА.3.2.1. саставља и решава линеарне једначине и неједначине и системе линеарних једначина са две непознате.</p> <p>МА.3.2.5. користи једначине, неједначине и системе једначина решавајући и сложеније текстуалне задатке.</p> <p>МА.1.3.1. влада појмовима: дуж, полуправа, права, раван и угао (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор); разликује неке врсте углова и паралелне и нормалне праве.</p> <p>МА.1.3.3. влада појмовима: круг и кружна линија (издваја њихове основне елементе, уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор); уме да израчуна обим и површину круга датог полупречника.</p> <p>МА.2.3.1. одреди суплементне и комплементне углове, упоредне и унакрсне углове; рачуна са њима ако су изражени у целим степенима.</p> <p>МА.3.3.1. рачуна са угловима, укључујући и претварање угаоних мера; закључује користећи особине паралелних и нормалних правих и укључујући углове на трансверзали.</p> <p>МА.1.4.1. користи одговарајуће јединице за мерење дужине, површине, запремине, масе, времена и углова.</p>
<p style="text-align: center;">СПЕЦИФИЧНЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ</p>	<p>Компетенција за целоживотно учење</p> <p>Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења.</p> <p>Одговорно учешће у демократском друштву</p> <p>Ученик је способан да активно, компетентно, критички и одговорно учествује у животу школе, заједница којима припада, као и у ширем демократском друштву</p> <p><u>Естетичка компетенција</u></p> <p>Ученик је упознат са културним наслеђем људске заједнице, има свест о вредности уметничких и културних дела и њиховог значаја за развој друштва.</p>

Комуникација

Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту.

Одговоран однос према околини

Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи

Одговоран однос према здрављу

Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.

Предузимљивост и предузетничка компетенција

Кроз образовање за предузетништво, ученик се учи организационим вештинама и способностима, укључујући различите интерперсоналне вештине.

Рад с подацима и информацијама

Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот.

Решавање проблема

Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема.

Сарадња

Ученик је способан да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.

Дигитална компетенција

Ученик је способан да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начин.

<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Основне карактеристике програма математике су: усклађеност са програмом математике за први циклус основног образовања и васпитања, логичка повезаност садржаја и настојање, где год је то могуће, да садржаји претходе садржајима других предмета у којима се примењују. При избору садржаја и писању исхода за предмет математика узета је у обзир чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичким језиком, математичко резонување и доношење закључака и одлука. Такође, у обзир је узета и чињеница да сам процес учења математике има своје посебности које се огледају броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности стицања континуираних знања.</p> <p>Наставници у својој свакодневној наставној пракси, треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је оно за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години. Исходи представљају очекиване и дефинисане резултате учења и наставе. Остваривањем исхода, ученици усвајају основне математичке концепте, овладавају основним математичким процесима и вештинама, оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање и међупредметних компетенција као што су комуникација, рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, сарадња и компетенција за целоживотно учење.</p> <p>Предлог за реализацију програма Ради лакшег планирања наставе даје се оријентациони предлог броја часова по темама (укупан број часова за тему, број часова за обраду новог градива + број часова за утврђивање и систематизацију градива). Приликом израде оперативних планова наставник распоређује укупан број часова предвиђен за поједине теме по типовима часова (обрада новог градива, утврђивање и увежбавање, понављање, проверавање и систематизација знања), водећи рачуна о циљу предмета и исходима.</p> <p>Природни бројеви и дељивост (34; 16+18) Основни појмови геометрије (17; 7+10) Угао (17; 7+10) Разломци (55; 23+32) Осна симетрија (13; 5+8)</p> <p>У програму су садржаји појединих тема подељени на два или три дела, због тога што је пожељно комбиновати алгебарске и геометријске садржаје. Предложени редослед реализације тема:</p>
--	--

1. Природни бројеви и дељивост – први део;
2. Основни појмови геометрије;
3. Природни бројеви и дељивост – други део;
4. Разломци – први део;
5. Угао;
6. Разломци – други део;
7. Осна симетрија;
8. Разломци – трећи део.

Напомена: за реализацију 4 писмена задатака (у трајању од по једног часа), са исправкама, планирано је 8 часова.

И. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да ученици остваре планиране исходе, које методе и технике да примени, као и које активности ће за то одабрати. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине која су ученику потребна за даље учење и свакодневни живот. Приликом планирања часа, исходе предвиђене програмом треба разложити на мање који одговарају активностима планираним за конкретан час. Треба имати у виду да се исходи у програму разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за друге потребно више времена, више различитих активности и рад на различитим садржајима. Исходе треба посматрати као циљ коме се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција, и не треба је усмерити само на остваривање појединачних исхода.

При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, где год је то могуће, да ученици самостално изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче, организује и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака.

На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и

ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

ИИ. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Природни бројеви и дељивост – Ова тема представља природну везу са градивом првог циклуса и у оквиру ње треба проширити и продубити знања која су ученици раније стекли. Обновити својства скупова \mathbb{N} и \mathbb{N}_0 (претходник и следбеник) и подсетити се придруживања бројева тачкама бројевне полуправе.

Кроз разноврсне задатке са изразима, једначинама и неједначинама из свакодневног живота, наставити са изграђивањем појмова бројевни израз, променљива, израз с променљивом и придруживање, користећи при томе и термине израз, формула, исказ. Код једначина и неједначина задржати се на једноставнијим облицима, у циљу усвајања концепта решавања датог проблема.

Уочавати примере једноставнијих (функцијских) зависности у разним областима (придруживање по датом правилу бројева – бројевима, бројева – дужима, бројева – површинама и др.). При томе је важно коришћење дијаграма и табела (дијаграм тока алгорита, табела резултата неког пребројавања или мерења и др). У овом делу треба користити и примере са геометријским облицима, у којима се појављује зависност међу величинама.

У делу који се односи на дељивост, подсетити ученике да дељење у скупу природних бројева без остатка није увек могуће. Увести дељење са остатком, једнакост $a = bq + p$, $0 \leq p < b$ и скуп могућих остатака. Истаћи својства дељивости и анализирати дељивост збира, разлике и производа.

Правила дељивости декадним јединицама и бројевима 2, 5, 4 и 25 увести тако да ученици сами откривају законитости и активно се укључују у процес истраживања и учења, док за правила дељивости са 3 и 9 треба ученике добро изабраним примерима водити до правила. Такође, ученици треба да уоче и везе између ових правила (нпр. ако је број дељив са 10, дељив је и са 2 и са 5). На овом узрасту, нагласак треба да буде на примени, а не на формалном начину излагања.

На конкретним примерима подскупова \mathbb{N}_0 , увести различите начине записивања скупова уз увођење појма празног скупа и бесконачног скупа. Увести основне појмове о скуповима и математичком

изражавању: скуп, елементи, подскуп, једнакост скупова, празан скуп, са одговарајућим знацима; скуповне операције: унија, пресек, разлика и одговарајуће ознаке. Коришћењем примера из текућих садржаја, посебно аритметичких и

касније геометријских, даље осмишљавати појам скупа, изграђивати математички језик и уносити прецизност у изражавању. На подесним примерима илустровати математичко-логичку употребу речи: сваки, неки, или, и, не, следи (ако...онда). Скуповне операције над два скупа треба илустровати разноврсним примерима са природним

бројевима, уз коришћење Венових дијаграма и без њих. Поред тога, ученици треба да решавају задатке у којима се скуповне операције примењују на скупове делилаца, односно садржалаца бројева, што представља добар увод за увођење појмова највећи заједнички делилац и најмањи заједнички садржалац.

Увести појмове простог и сложеног броја, објаснити поступак Ератостеновог сита и поступак растављања природних бројева на просте чиниоце и одређивања највећег заједничког делиоца и најмањег заједничког садржаоца, Еуклидов алгоритам (на конкретним примерима) и везу између НЗД и НЗС, и оспособити ученике за њихови примену у проблемским задацима.

Основни појмови геометрије – Главни циљ теме јесте да успостави природни прелаз на више нивое разумевања геометрије, са нивоа визуелизације (на коме су базирани садржаји геометрије у првом циклусу), на нивое анализирања и апстракције (одн. неформалне дедукције). Нови ниво подразумева описивање и репрезентације геометријских објеката на природном и формалном језику, анализирање односа међу објектима. Ученици усвајају елементе дедуктивног закључивања (правилно формулисање тврђења; правилно закључивање, правилно коришћење везника и, или, а нарочито ако...онда). Садржаје треба да прате задаци у којима се истиче правилно изражавање, договорено означавање, коректно цртање, и којима се подстиче логичко-комбинаторно размишљање.

Полазећи од појмова тачке и праве и односа припадања и распореда увести појам дужи и појам полуправе и начине њиховог обележавања. Неформално истаћи очигледне истине које се односе на наведене појмове и односе.

Разматрати однос две праве у равни; формулисати као очигледну истину да за сваку праву и тачку ван ње постоји јединствена права која пролази кроз дату тачку и паралелна је датој правој; заједно са овом чињеницом показати цртање (обичним и троугаоним лењиром) праве паралелне датој правој кроз тачку која јој не припада. Кроз задатке истаћи симетричност и транзитивност паралелности (без увођења тих

појмова), као и области на које је подељена раван задатим правима. Као посебно важне области (заједно са границом) истаћи троуглове и паралелограме и начине њиховог означавања.

Објаснити практичан значај стандарних јединица мере и потребу за деловима јединице мере. Изражавати дужине вишеименованим бројевима и истаћи претварање у једноимене најнижих јединица. Једнакост дужи увести као једнакост њихових дужина (уз истицање да се једнакост не односи на једнакост дужи као скупова тачака).

Увести појмове: кружница, круг, центар, полупречник, пречник, лук, тетива и тангента. Однос две кружнице, односно два круга разматрати на конкретним примерима и задацима.

Користити шестар као геометријски инструмент за цртање кружница, упоређивање дужи и операције над њима.

Конструктивно упоређивање, сабирање и одузимање дужи повезати са мерењем. У задацима користити изломљене линије (отворене и затворене) без експлицитне дефиниције и увести појам обима затворене изломљене линије.

Централном симетријом пресликавати тачке, дужи, кружнице, троуглове, квадрате и правоугаонике. Истаћи основне особине централне симетрије и повезати их са особинама паралелограма.

Увести појмове усмерених дужи и вектора (интензитет, правац, смер). Транслацијом („паралелним преношењем”) пресликавати тачке, дужи, кружнице, троуглове, квадрате и правоугаонике и остале једноставне фигуре, користећи при томе геометријски прибор. Истаћи основне особине трансације и повезати их са особинама паралелограма.

Угао – Угаону линију увести као унију две полуправе са заједничким почетком. Истаћи разлику између конвексне и неконвексне области. Угао увести као унију угаоне линије и једне од поменутих области, али даља разматрања ограничити само на конвексне углове. Увести и означавање углова малим словима грчког алфабета. Користећи се механичким моделима (кретање клатна, лепеза и сл.) мотивисати придруживање кружних лукова (и одговарајућих тетива) угловима. Једнаке углове увести као углове чије су одговарајуће тетиве у круговима једнаких полупречника једнаке. На ово објашњење надовезати конструктивно преношење углова помоћу шестара и лењира, а затим и конструктивно упоређивање, сабирање и одузимање углова.

Развити код ученика вештину мерења и цртања угла помоћу угломера. Повезати једнакост углова са једнакошћу њихових мера. Увести делове степена (минуте и секунде) и поступке сабирања и одузимања мера углова. Објаснити једнакост унакрсних углова и увести нормалност правих. Ученике треба оспособити да цртају нормалу на праву из дате тачке употребом троугаоног лењира, а након истицања нормалности тангенте и одговарајућег полупречника, и за цртање тангенте на кружницу у задатој тачки кружнице. Објаснити шта се подразумева под растојањем тачке од праве. Под углом између правих које нису међусобно нормалне подразумевати одговарајући оштар угао.

Истаћи углове које образује трансверзала две паралелне праве. Када трансверзала није нормална на паралелним правима, добијене углове поделити на оштре и тупе и истаћи да су сви углови исте врсте међусобно једнаки. Обновити једнакост наспрамних страница паралелограма, и извести једнакост наспрамних углова паралелограма. Објаснити шта се подразумева под растојањем између две паралелне праве. Истаћи односе углова са паралелним крацима.

Разломци – Појам разломка, као дела целине, ученици су упознали у првом циклусу. На почетку увести појмове правог односно неправог разломка, као и мешовитог броја. Претварање мешовитог броја у неправи разломак и обрнуто, повезати са поступком дељења са остатком. Геометријску интерпретацију ненегативних рационалних бројева уводимо помоћу бројевне полуправе. Примери за то треба да буду разноврсни, имениоци разломака не треба да буду већи од 10, а ученици треба да схвате важност избора јединичне дужи за прецизно приказивање датих разломака. Бројевна полуправа се може користити и за упоређивање разломака.

Проширивање и скраћивање разломака уводити на основу особине количника да се он не мења када се и дељеник и делилац помноже, односно поделе истим бројем различитим од нуле. Скраћивање разломка до несводљивог повезати са познатим поступком налажења највећег заједничког делиоца бројиоца и имениоца. На примерима показати да се скраћивање може извести и поступно, али да је претходни поступак ефикаснији.

Упознати ученике са различитим начинима упоређивања разломака. Примере који се користе треба илустровати помоћу кружних исечака или фигура у квадратној мрежи и на тај начин повезати овај део теме са темама из геометрије (нпр. угао и мерење угла).

Увођење децималног записа разломка и њихово приказивање на бројевној полуправој повезати са мерењем дужине, масе и запремине течности, коришћењем примера из свакодневног живота. Превођење разломака у децимални запис започети са разломцима који се могу свести на децималне разломке, а након тога увести и појам периодичног децималног записа.

Сабирање и одузимање разломака увести свођењем на заједнички именилац, с тим што на почетку не треба инсистирати на најмањем заједничком садржаоцу. Множење разломака најлакше је илустровати у квадратној мрежи нпр. преко површине правоугаоника. Пре дељења разломака упознати ученике са појмом реципрочне вредности разломка и природног броја. Само дељење увести помоћу једноставних примера дељења разломка природним бројем и на крају уопштити да је дељење разломком исто што и множење његовом реципрочном вредношћу.

Код сабирања, одузимања и множења децималних бројева користити аналогију са извођењем истих операција са природним бројевима. Код дељења увести прво дељење децималног броја природним, а након тога, кроз добро одабране примере, показати како се дељење децималних бројева своди на претходни случај.

Упознати ученике са чињеницом да особине рачунских операција које су важиле у скупу природних бројева, важе и у скупу разломака. Код израза се треба задржати на примерима који нису сувише сложени, јер је циљ увежбавање извођења рачунских операција и примена њихових особина. Приликом обраде једначина и неједначина треба се задржати на једноставнијим примерима и користити аналогију са решавањем једначина и неједначина у скупу природних бројева. Треба имати у виду да су исходи који се односе на изразе, једначине и неједначине развојног типа, односно исходи који се развијају и током наредних разреда.

Веома важан део ове теме су проблемски – текстуални задаци у којима се користе разломци и децимални запис разломака, помоћу којих се подстиче развој логичког начина мишљења. Могу се обрадити и разни проблеми из свакодневног живота, нпр. планирање кућног буџета којим се, поред увежбавања операција са децималним записом бројева, ствара и основа за развој финансијске писмености, а има и своју васпитну улогу.

У делу који се односи на примену, потребно је ученике оспособити да процентни запис разломка, аритметичку средину и размеру повежу са проблемима из свакодневног живота (попусти, поскупљења, подела новца у одређеној размери, израчунавање просечне оцене, висине или примена аритметичке

средине у спорту). Увођење процентног записа разломка пожељно је обрадити кроз визуелне представе на дијаграмима (најпре квадрата подељеног на стотине, а затим произвољног правоугаоника, правилног многоугла или круга) и кроз ситуације у којима се проценат појављује, као што су израчунавања снижења или поскупљења неког производа, најпре за 25%, 50% и 75%, а након разумевања појма и концепта, и за било коју другу вредност. Кроз ове примере уједно се може увежбавати и превођење разломка у децимални и процентни запис, кроз примере који изискују овакву врсту записа броја.

Аритметичку средину је пожељно обрадити и вежбати на конкретним примерима (оцене у дневнику, спорт, кроз истраживачке задатке и сл.).

Важно је правилно формирање и разумевање појма размере. Оспособити ученике за њено коришћење у пракси: при цртању и читању разних планова и графикона; при одређивању растојања; при решавању проблема поделе у датим размери и при повећавању и смањивању слика. Обраду овог градива подредити практичном циљу, уз повезивање с већ упознатим садржајима математике и других предмета.

Ова област је погодна за развијање разних других компетенција, кроз задатке који би од ученика изискивали различите врсте истраживања. Резултате истраживања ученици треба да представљају графички и на тај начин стекну осећај за упоређивање разломака у различитим записима. За исход који се односи на прикупљање података и приказивање података у табели и кружном дијаграму не постоји одговарајући садржај, јер је предвиђено да се на остваривању овог исхода ради током реализације целе теме.

Осна симетрија – Код увођења појма осне симетрије од велике важности су: примери који се ученицима дају на непосредно посматрање и експериментисање и питања која ученицима постављамо како би дошли до њихових основних представа о најважнијим карактеристикама осне симетрије.

Примере са осном симетријом започети на квадратној мрежи са осам симетрије које су идентичне са линијама мреже, са циљем да ученици самостално дођу до основних особина осне симетрије, а затим прећи на примере без квадратне мреже. Осном симетријом пресликавати тачку, дуж, круг, троугао, квадрат и правоугаоник, а приликом цртања користити геометријски прибор.

Појам осносиметричне фигуре се такође усваја интуитивно, што значи да се низом примера указује да постоје фигуре које имају једну или више оса симетрија и фигуре које немају ту особину.

	Ученике научити да користећи геометријски прибор, конструишу симетралу дужи, симетралу угла, нормалу из тачке на праву и примене њихове особине у проблемским задацима.
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе треба да буде и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази.</p> <p>Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета</p>

Обавезни предмет: Биологија		Разред: Пети
Циљ учења предмета Биологија је да ученик изучавањем живих бића у интеракцији са животном средином развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.		
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> – истражује особине живих бића према упутствима наставника и води рачуна о безбедности током рада; – групише жива бића према њиховим заједничким особинама; – одабира макро-морфолошки видљиве особине важне за класификацију живих бића; – идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење; – једноставним цртежом прикаже биолошке објекте које посматра и истражује и означи кључне детаље; – прикупља податке о варијабилности организама унутар једне врсте, табеларно и графички их представља и изводи једноставне закључке; – разликује наследне особине и особине које су резултат деловања средине, на моделима из свакодневног живота; 	

	<ul style="list-style-type: none"> – поставља једноставне претпоставке, огледом испитује утицај срединских фактора на ненаследне особине живих бића и критички сагледава резултате; – користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата; – доведе у везу промене у спољашњој средини (укључујући утицај човека) са губитком разноврсности жив бића на Земљи; – направи разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима у непосредном окружењу; – предлаже акције бриге о биљкама и животињама у непосредном окружењу, учествује у њима, сарађује са осталим учесницима и решава конфликте на ненасиљан начин; – илуструје примерима деловање људи на животну средину и процењује последице таквих дејстава; – идентификује елементе здравог начина живота и у односу на њих уме да процени сопствене животне навике и избегава ризична понашања
<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>Кључни појмови садржаја за пети разред: истраживање, разноврсност живих бића, прилагођеност на услове животне средине, варијабилност у оквиру врсте, наследне особине, брига о живим бићима и животној средини.</p>
<p>Образовни стандарди</p>	<p>1. ОБЛАСТ – ОСОБИНЕ ЖИВИХ БИЋА У овој области ученик/ученица: - зна карактеристике живе и неживе природе (БИ.1.1.1. БИ.1.1.2. БИ.2.1.1. БИ.3.1.1. БИ.3.1.2.) - уочава сличности и разлике у изгледу и понашању биљака и животиња (БИ.1.1.3. БИ.2.1.2. БИ.3.1.3.) - уочава потребу за класификовањем живог света због његове велике разноликости (БИ.1.1.4. БИ.2.1.3. БИ.3.1.4.) - уочава просторну и временску променљивост живог света (БИ.1.1.5. БИ.2.1.4. БИ.3.1.5.)</p> <p>2. ОБЛАСТ – ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА У овој области ученик/ученица: - зна да организми имају карактеристичну грађу која омогућава одвијање различитих функција неопходних за одржавање живота (БИ.1.2.1. БИ.1.2.2. БИ.1.2.3. БИ.2.2.1. БИ.2.2.2. БИ.2.2.3. БИ.3.2.1. БИ.3.2.2. БИ.3.2.3.) - познаје основне животне процесе и њихову улогу у остваривању одговарајућег понашања јединке (БИ.1.2.4. БИ.1.2.5. БИ.1.2.6. БИ.2.2.4. БИ.2.2.5. БИ.2.2.6. БИ.3.2.4. БИ.3.2.5.) - разуме да организми функционишу као независне уравнотежене целине у сталној интеракцији са околином (БИ.1.2.7. БИ.2.2.7. БИ.2.2.8. БИ.2.2.9. БИ.3.2.6. БИ.3.2.7. БИ.3.2.8.)</p> <p>3. ОБЛАСТ – НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА</p>

	<p>У овој области ученик/ученица: - разуме да се врста одржава репродукцијом, а да вишећелијски организми расту деобама и повећањем величине ћелија (разлику између митозе и мејозе) (БИ.1.3.1. БИ.1.3.2. БИ.2.3.1. БИ.2.3.2. БИ.3.3.1. БИ.3.3.2.) - зна да основни ћелијски процеси зависе од гена и разуме да се особине наслеђују комбиновањем генетичког материјала предака и да средина утиче на њихово испољавање (БИ.1.3.3. БИ.1.3.4. БИ.1.3.5. БИ.1.3.6. БИ.1.3.7. БИ.2.3.3. БИ.2.3.4. БИ.3.3.3. БИ.3.3.4.) - разуме основе теорије еволуције и схвата њен значај у формирању савременог биолошког мишљења (БИ.1.3.8. БИ.1.3.9. БИ.1.3.10. БИ.2.3.5. БИ.2.3.6. БИ.3.3.5. БИ.3.3.6.)</p> <p>4. ОБЛАСТ – ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ</p> <p>У овој области ученик/ученица: - зна и разуме опше еколошке појмове (БИ.1.4.1. БИ.1.4.2. БИ.2.4.1. БИ.2.4.2. БИ.3.4.1.) - познаје и разуме основне законитости и принципе у екологији (БИ.1.4.3. БИ.2.4.3. БИ.2.4.4. БИ.3.4.2. БИ.3.4.3. БИ.3.4.4.) - уочава разноликост екосистема на Земљи (БИ.1.4.4. БИ.2.4.5. БИ.2.4.6. БИ.2.4.7. БИ.3.4.5.) - разуме утицај човека на биосферу (заштита животне средине) (БИ.1.4.5. БИ.1.4.6. БИ.1.4.7. БИ.1.4.8. БИ.2.4.8. БИ.2.4.9. БИ.3.4.6. БИ.3.4.7. БИ.3.4.8.)</p> <p>5. ОБЛАСТ – ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ</p> <p>У овој области ученик/ученица: - познаје основне хигијенске мере и разуме зашто су потребне (БИ.1.5.1. БИ.1.5.2. БИ.1.5.3. БИ.1.5.4. БИ.1.5.5. БИ.2.5.1. БИ.3.5.1. БИ.3.5.2.) - познаје принципе правилне исхране и разуме њихов значај (БИ.1.5.6. БИ.2.5.2. БИ.2.5.3. БИ.3.5.3. БИ.3.5.4. БИ.3.5.5.) - познаје принципе вођења здравог живота и разуме значај поштовања ових принципа (БИ.1.5.7. БИ.1.5.8. БИ.1.5.9. БИ.2.5.4. БИ.3.5.6.) - препознаје карактеристична понашања људи и разуме узроке њиховог настанка (БИ.1.5.10. БИ.1.5.11. БИ.1.5.12. БИ.1.5.13. БИ.2.5.5. БИ.3.5.7. БИ.3.5.8.)</p> <p>6. ОБЛАСТ – ПОСМАТРАЊЕ, МЕРЕЊЕ, ЕКСПЕРИМЕНТ У БИОЛОГИЈИ*</p> <p>У овој области ученик/ученица: - *прикупља податке (посматрањем, бројањем, мерењем) у биологији:(БИ.1.6.1. БИ.2.6.1. БИ.3.6.1.)* - *познаје основне поступке истраживачког рада у биологији: (БИ.1.6.2. БИ.2.6.2. БИ.3.6.2.)* - *обрађује и приказује прикупљене податке: (БИ.1.6.3. БИ.2.6.3. БИ.3.6.3.)* - *изводи експеримент у биологији:(БИ.1.6.4. БИ.2.6.4. БИ.3.6.4. БИ.3.6.5.)*</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ul style="list-style-type: none"> - компетенција за учење; - комуникација; - дигитална компетенција; - одговоран однос према околина; - одговоран однос према здрављу; - одговорно учешће у демократском друштву; - предузимљивости оријентација ка предузетништву; - рад са подацима и информацијама;

	<ul style="list-style-type: none"> – решавање проблема; – сарадња; – естетичка компетенција.
<p>Упутство за дидактичко- методичко остваривање програма</p>	<p>Област: Порекло и разноврсност живог света</p> <p>За достизање исхода: истражује особине живих бића према упутствима наставника и води рачуна о безбедности током рада, групише жива бића према њиховим заједничким особинама и одабира макроморфолошки видљиве особине важне за класификацију живих бића, у изучавању ћелије, акценат је на томе да је ћелија основна јединица грађе свих живих бића, да има своје основне делове (ћелијску мембрану, цитоплазму са органелама и једро са наследним материјалом, као и да постоје ћелије чији се наследни материјал налази слободан у цитоплазми, као у случају бактерија) и да према броју ћелија разликујемо једноћелијска и вишећелијска жива бића. Није потребно детаљно изучавати грађу ћелије, нити помињати поједине органеле. Процедуре за истраживање и елементе безбедног рада одређује наставник и упознаје ученике. Препорука је да се микроскоп не користи, већ да ђаци током вежбе самостално користе лупу посматрајући крупне ћелије које су им доступне сходно окружењу у коме се школа налази, као нпр. ћелије паренхима поморанце, јаје птице, икра рибе, јаја водоземаца...</p> <p>Изучавање заједничких особина живих бића треба обрадити кроз огледе (потребе за водом, одговарајућом температуром за раст, дисање, развој и размножавање и исхрана се могу пратити на квасцу; дисање, у смислу размене гасова, се може пратити огледом са свећом; кретање се може пратити огледом са кишном глистом на папиру итд). Потребно је заједничке особине обрађивати упоредо, на представницима свих великих група, али би увек требало кренути од човека као бића које је овом узрасту најближе. Особине које се не могу обрадити огледом, могу се обрадити кроз истраживачки рад ученика. Препорука је да ученици овог узраста све задатке обављају у пару, чиме развијају способности сарадње и ненасилне комуникације, а наставник може да оствари много бољи увид у активности ученика. Све што ученици посматрају или истражују би требало да прикажу цртежом и на њему обележе кључне детаље. После истраживања заједничких особина, ученици би требало самостално да изводе груписање организама, према задатом критеријуму. Наставник може самостално одабрати једну или више група (на примеру биљака и животиња) погодних за савладавање научног принципа класификације организама. Треба више пажње посветити карактеристичним особинама (морфологији), а не ономе што жива бића раде (нпр. расту целог живота, могу да пливају...), како изгледају (нпр. имају одређену боју), или зато што а priori знамо припадност групи (нпр. цветнице, бескичмењаци, сисари...). Овакав начин на који се жива бића класификују путем успостављања хијерархије главних „атрибута” (карактера) које имају и уклапања у поједине скупове (групе), омогућује увођење научног приступа и разумевање биолошке еволуције. Не</p>

препоручује се увођење нижих систематских категорија, осим врсте због наслеђивања особина. Слично као и код обраде заједничких особина живих бића, све што ученици посматрају или истражују би требало да прикажу цртежом и на њему обележе кључне детаље, као и да направе речник основних појмова, при чему на овом узрасту не инсистирати на употреби појмова као што су морфологија, анатомија, хијерархија...

Препоручени број часова за реализацију ове области је: 16 за обраду, 8 за утврђивање, 9 за вежбе и 1 час за систематизацију..

Област: Јединство грађе и функције као основа живота

За достизање исхода: идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење и једноставним цртежом прикаже биолошке објекте које посматра и истражује и означи кључне детаље, акценат је на ученичком истраживању спољашњих особина живих бића из непосредног окружења и њиховом односу са условима средине у којој живе (нпр. за живот у воденој и копненој средини жаба, комарац, вилин коњиц итд; за живот у води речна шкољка, речни рак, шаран, штука, локвањ, дрезга, нека алга итд; за живот на копну човек, срна, пас, мачка, јазавец, слепи миш, сова ушара, кокошка, шумски мрав, стрижибуба, храст, смрча, дивља ружа, љубичица, хајдучка трава, камилица, ливадарка итд; за живот под земљом кртица, ровац, кишна глиста итд;) због чега у препорученим садржајима нема морских организама. Ако су ученици заинтересовани за њих, јер их срећу у нпр. географији или научно-популарним емисијама, наставник треба да одговори њиховим образовним потребама.

Треба имати у виду да су примери дати у табели само препоручени садржаји, тј. наставник може користити све или само неке од примера, а може увести и нове адекватне примере, сходно окружењу у коме се школа налази, структури одељења и интересовању ученика. Резултате истраживања би требало искористити за генерализацију и увођење новог појма – прилагођеност (адаптација). Часови утврђивања и часови вежбања могу се искористити за радионичарски рад описивања и цртања животних форми на карактеристичним примерима. Препоручени број часова за реализацију ове области је: 5 часова за обраду, 4 за утврђивање, 1 за вежбу и 1 час за систематизацију.

Област: Наслеђивање и еволуција

Исходи ове области: прикупља податке о варијабилности организама унутар једне врсте, табеларно и графички их представља и изводи једноставне закључке, разликује наследне особине и особине које су резултат деловања средине, на моделима из свакодневног живота, поставља једноставне претпоставке, огледом испитује утицај срединских фактора на ненаследне особине живих бића и критички сагледава резултате и користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата,

доприносе промени концептуалне основе учења биологије јер уводе филогенетско-еволутивни приступ који повезује све области знања у биологији. Такође, савремена сазнања из области наслеђивања и еволуције (генетика, молекуларна биологија, биотехнологија, медицина) су већ део опште (медијске) културе, што ове садржаје чини неопходним у свакодневном животу.

У овој области акценат је на преносу особина са родитеља на потомке размножавањем, разликама бесполог и полног размножавања у погледу наслеђивања особина и разликовању наследних и ненаследних утицаја у развићу особина јединки. Потребно је разјаснити да се особине једне јединке развијају под утицајем наследних фактора које је она добила од родитеља и, истовремено, под утицајем животних услова у којима се њено развиће одвија. Требало би нагласити да варијабилност (различитост јединки) унутар једне врсте настаје кроз садејство ових фактора. Наведене феномене би требало обрадити кроз ученичко истраживање варијабилности унутар једне врсте (нпр. разлике између деце у одељењу, у димензијама и боји плодова на пијаци, између говеда у истом домаћинству; уочавање разлика у висини стабла, броју листова и цветова биљака које расту у хладу и оних који расту на сунцу, или биљака које расту у близини саобраћајница и даље од њих) и кроз оглед са пелцерима или листовима афричке љубичице (биљке са истим наследним материјалом различито изгледају када расту под различитим условима). Огледу треба да претходи постављање хипотезе која ће бити огледом испитана (шта очекујем да ће се десити ако резнице исте биљке гајим у различитим условима осветљености и слично). Закључци о наслеђивању, утицају фактора животне средине и индивидуалној варијабилности могу бити генерализовани и повезани са питањима из свакодневног живота. На овај начин се постиже разумевање различитости између људи са акцентом на то да је свака особа јединствена и непоновљива (чиме се доприноси фундаменталној изградњи осећања прихватања и толеранције јер сви смо међусобно различити). Такође, на овај начин намеће се суштинско разумевање разлога због којих животни стил сваког од нас (исхрана, физичка активност, пушење, наркоманија и сл.) утиче на наше особине (нпр. раст и формирање тела током одрастања и касније) и на потенцијална обољевања. Табеларно и графичко приказивање резултата, са обавезним извођењем закључака, би требало практиковати увек када се прикупљају подаци. Препорука је да се ИКТ опрема користи за прикупљање, обраду података и представљање резултата истраживања или огледа, када се ученици оспособе за њено коришћење на часовима предмета информатика и рачунарство и техника и технологија.

У петом разреду, неопходно је увести само појам наследног материјала као узрока уочене различитости и појам врсте због варијабилности. Не препоручује се увођење појмова ген, хроматин, хромозом, Менделових правила наслеђивања и слично. Препоручени број часова за реализацију ове области је: 3 часа за обраду, 1 за утврђивање, 2 за вежбе и 1 за систематизацију.

Област: Живот у екосистему

Исходи у овој области: доведе у везу промене у спољашњој средини (укључујући утицај човека) са губитком разноврсности живих бића на Земљи, направи разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима у непосредном окружењу, предлаже акције бриге о биљкама и животињама у непосредном окружењу, учествује у њима, сарађује са осталим учесницима и решава конфликте на ненасиљан начин и илуструје примерима деловање људи на животну средину и процењује последице таквих дејстава, омогућавају да се жива бића проучавају у амбијенту у којем реално живе и да се код ученика развија осећање одговорности за заштиту природе и биолошке разноврсности, као и свест о властитом положају у природи и потреби одрживог развоја.

Препорука је да се часови намењени реализацији исхода из ове области изводе што чешће ван учионице у природном окружењу (школском дворишту или на неком другом терену), где би ђаци самостално или у групама проучавали жива бића, прикупљали податке, осмишљавали и реализовали еколошке пројекте. Пројекте могу да осмисле на почетку школске године, да их реализују током читаве године, а на часовима предвиђеним за ову област да представе резултате.

Препоручени број часова за реализацију ове области је: 4 часа за обраду, 3 за утврђивања, 4 за вежбе и 1 за систематизацију.

Област: Човек и здравље

За достизање исхода у овој области идентификује елементе здравог начина живота и у односу на њих уме да процени сопствене животне навике и избегава ризична понашања, акценат је на основним чињеницама о здравој исхрани (ужина спремљена код куће), води као најздравијем пићу, штетности енергетских пића и дуванског дима. Промене у и на телу, као последице пубертета, требало би повезати са потребом одржавања личне хигијене и хигијене животног простора и опасностима од ступања у преране сексуалне односе. Препорука је да се за обраду ових појмова повремено доведу стручњаци или одведу ученици у одговарајуће установе. Свакако би требало обраду прераног ступања у сексуалне односе обрадити заједно са школским психологом. Препоручени број часова за реализацију ове области је: 4 часа за обраду, 2 за утврђивање (један је за дебату), 1 за вежбу и 1 за систематизацију. У настави оријентисаној на постизање исхода предност имају групни начин рада и индивидуализована настава. Ови начини организације наставе помажу ученицима да науче како се учи, да напредују у учењу сопственим темпом, да развијају унутрашњу мотивацију (потребу за сазнавањем) и иницијативу, да развијају вештину комуникације, аргументовани дијалог, толерантно понашање и солидарност. Користе се активни начини учења, као што је комбинација програмиране наставе (програмиран материјал многи наставници остављају на друштвеним мрежама или сајтовима школа, па се њихови ученици служе њима и уче темпом који им одговара) и проблемске наставе (на часу ученици, користећи стечена знања,

	<p>решавају проблем који наставник формулише) или учење путем открића (наставник инструкцијама усмерава ученике који самостално истражују, структуришу чињенице и извлаче закључке; тако сами упознају стратегије учења и методе решавања проблема, што омогућава развој унутрашње мотивације, дивергентног мишљења, које отвара нове идеје и могућа решења проблема). На интернету, коришћењем речи WebQuest, пројект-басед леарнинг, тхематиц унитс, могу се наћи примери који се, уз прилагођавање условима рада, могу користити.</p> <p>Да би сви ученици достигли предвиђене исходе, потребно је да наставник упозна специфичности начина учења својих ученика и да према њима планира и прилагођава наставне активности. Проблеми су решиви уз сарадњу са стручним сарадницима и колегама из одељенских већа и стручног већа.</p> <p>Специфичности наше школе:</p> <p>Ученици похађају наставу биологије у савременим условима захваљујући изузетно опремљеном кабинету биологије: микроскопи, микроскопски препарати, исечци ткива, сетови за дисекцију, лупе, модели листа, корена и цвета, као и модели срца, бубрега, мозга, пресека коже, система органа за дисање, ока и два торзоа. Наставна средства и помагала од велике су важности јер код ученика изазивају већу мотивацију за учењем.</p>												
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="468 894 953 935">Ниво исхода</th> <th data-bbox="953 894 1835 935">Одговарајући начин оцењивања</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="468 935 953 1049">Памћење (навести, препознати, идентификовати...)</td> <td data-bbox="953 935 1835 1049">Објективни тестови са допуњавањем кратких одговора, задаци са означавањем, задаци вишеструког избора, спаривање појмова.</td> </tr> <tr> <td data-bbox="468 1049 953 1162">Разумевање (навести пример, упоредити, објаснити, препричати...)</td> <td data-bbox="953 1049 1835 1162">Дискусија на часу, мапе појмова, проблемски задаци, есеји.</td> </tr> <tr> <td data-bbox="468 1162 953 1235">Примена (употребити, спровести, демонстрирати...)</td> <td data-bbox="953 1162 1835 1235">Лабораторијске вежбе, проблемски задаци, симулације.</td> </tr> <tr> <td data-bbox="468 1235 953 1317">Анализирање (систематизовати, приписати, разликовати...)</td> <td data-bbox="953 1235 1835 1317">Дебате, истраживачки радови, есеји, студије случаја, решавање проблема.</td> </tr> <tr> <td data-bbox="468 1317 953 1390">Евалуирање (проценити, критиковати, проверити...)</td> <td data-bbox="953 1317 1835 1390">Дневници рада ученика, студије случаја, критички прикази, проблемски задаци.</td> </tr> </tbody> </table>	Ниво исхода	Одговарајући начин оцењивања	Памћење (навести, препознати, идентификовати...)	Објективни тестови са допуњавањем кратких одговора, задаци са означавањем, задаци вишеструког избора, спаривање појмова.	Разумевање (навести пример, упоредити, објаснити, препричати...)	Дискусија на часу, мапе појмова, проблемски задаци, есеји.	Примена (употребити, спровести, демонстрирати...)	Лабораторијске вежбе, проблемски задаци, симулације.	Анализирање (систематизовати, приписати, разликовати...)	Дебате, истраживачки радови, есеји, студије случаја, решавање проблема.	Евалуирање (проценити, критиковати, проверити...)	Дневници рада ученика, студије случаја, критички прикази, проблемски задаци.
Ниво исхода	Одговарајући начин оцењивања												
Памћење (навести, препознати, идентификовати...)	Објективни тестови са допуњавањем кратких одговора, задаци са означавањем, задаци вишеструког избора, спаривање појмова.												
Разумевање (навести пример, упоредити, објаснити, препричати...)	Дискусија на часу, мапе појмова, проблемски задаци, есеји.												
Примена (употребити, спровести, демонстрирати...)	Лабораторијске вежбе, проблемски задаци, симулације.												
Анализирање (систематизовати, приписати, разликовати...)	Дебате, истраживачки радови, есеји, студије случаја, решавање проблема.												
Евалуирање (проценити, критиковати, проверити...)	Дневници рада ученика, студије случаја, критички прикази, проблемски задаци.												

Креирање (поставити хипотезу, конструисати, планирати...)

Експерименти, истраживачки пројекти.

Сврха оцењивања	Могућа средства оцењивања
Оцењивање наученог (сумативно)	Тестови, писмене вежбе, извештаји, усмено испитивање, есеји.
Оцењивање за учење (формативно)	Посматрање, контролне вежбе, дневници рада ученика, самоевалуација, вршњачко оцењивање, практичне вежбе.

За сумативно оцењивање знања и вештина научног истраживања ученици би требало да решавају задатке који садрже неке аспекте истраживачког рада, да садрже новине тако да ученици могу да примене стечена знања и вештине, а не само да се присете информација и процедура које су запамтили, да садрже захтеве за предвиђањем, планирањем, реализацијом неког истраживања и интерпретацијом задатих података. У вредновању наученог, поред усменог испитивања, најчешће се користе тестови знања

У формативном вредновању наставник би требало да промовише групни дијалог, користи питања да би генерисао податке из ђачких идеја, али и да помогне развој ђачких идеја, даје ученицима повратне информације, а повратне информације добијене од ученика користи да прилагоди подучавање, охрабрује ученике да оцењују квалитет свог рада. Избор инструмента за формативно вредновање зависи од врсте активности која се вреднује. Када је у питању нпр. практичан рад (тимски рад, пројектна настава, теренска настава и слично), може се применити чек листа у којој су приказани нивои постигнућа ученика са показатељима испуњености, а наставник треба да означи показатељ који одговара понашању ученика.

Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Ако наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, а који су у складу са *Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању*, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења.

	Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика и процес наставе и учења, себе и сопствени рад. Све што се покаже добрим и корисним наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а све што се покаже као недовољно ефикасно требало би унапредити.
--	---

Обавезни предмет: ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА		Разред: 5
Циљ учења предмета Техника и технологија је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.		
Исходи учења	<p>1. Животно и радно окружење По завршетку ове теме ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • зна да опише улогу технике, технологије и иновација у развоју заједнице и њихово повезивање • разликује основна подручја човековог рада, производње и пословања у техничко-технолошком подручју • наводи занимања у области технике и технологије • процењује сопствена интересовања у области технике и технологије • организује радно окружење у кабинету • правилно и безбедно користи техничке апарате и ИКТ уређаје у животном и радном окружењу <p>2. Саобраћај По завршетку ове теме ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • процени како би изгледао живот људи без саобраћаја • класификује врсте саобраћаја и саобраћајних средстава према намени • наводи професије у подручју рада саобраћај • направи везу између савременог саобраћаја и коришћења информационих технологија • разликује безбедно од небезбедног понашања пешака, возача бицикла и дечијих возила • правилно се понаша као пешак, возач бицикла и дечијих возила у саобраћају • користи заштитну опрему за управљање бициклом и дечијим возилима • аргументује неопходност коришћења сигурносних појасева на предњем и задњем седишту аутомобила и увек их користи као путник • повеже место седења у аутомобилу са узрастом ученика 	

- одговорно се понаша као путник у возилу
- показује поштовање према другим учесницима у саобраћају
- анализира симулирану саобраћајну незгоду на рачунару и идентификује ризично понашање пешака и возача бицикла

3. Техничка и дигитална писменост

По завршетку ове теме ученик треба да:

- самостално црта скицом и техничким цртежом једноставан предмет
- правилно чита технички цртеж
- преноси податке између ИКТ уређаја
- примењује основне поступке обраде дигиталне слике на рачунару
- користи програм за обраду текста за креирање документа са графичким елементима
- користи Интернет сервисе за претрагу и приступање online ресурсима
- преузима одговорност за рад
- представи идеје и планове за акције које предузима користећи савремену информационо-комуникациону технологију и софтвер

4. Ресурси и производња

По завршетку ове области ученик треба да:

- повезује својства природних материјала са применом
- објасни технологије прераде и обраде дрвета, производњу папира, текстила и коже
- сече, спаја и врши заштиту папира, текстила, коже и дрвета
- правилно и безбедно користи алате и прибор за ручну механичку обраду (маказе, моделарска тестера, брусни папир, стега)
- направи план израде једноставног производа и план управљања отпадом
- самостално израђује једноставан модел

5. Конструкторско моделовање

По завршетку ове области ученик треба да:

- самостално проналази информације потребне за израду предмета/модела користећи ИКТ и Интернет сервисе
- одабира материјале и алате за израду предмета/модела
- мери и обележава предмет/модел
- ручно израђује једноставан предмет/модел користећи папир и/или дрво, текстил, кожу и одговарајуће технике, поступке и алате
- користи програм за обраду текста за креирање документа реализованог решења
- самостално представља пројектну идеју, поступак израде и решење/производ

	<ul style="list-style-type: none"> • показује иницијативу и јасну оријентацију ка остваривању циљева и постизању успеха • планира активности које доводе до остваривања циљева укључујући оквирну процену трошкова • активно учествује у раду пара или мале групе у складу са улогом и показује поштовање према сарадницима • пружи помоћ у раду другим ученицима • процењује остварен резултат и развија предлог унапређења
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Техничко цртање, технички апарати и ИКТ уређаји, природни ресурси на Земљи, безбедност у саобраћају, предузимљивост и иницијатива.
Образовни стандарди	
Специфичне међупредметне компетенције	<p style="text-align: center;">1. Животно и радно окружење</p> <p>Компетенција за учење, Сарадња, Одговоран однос према околини, Одговоран однос према здрављу, Дигитална компетенција.</p> <p style="text-align: center;">2. Саобраћај</p> <p>Компетенција за учење, Одговорно учење у демократском друштву, Сарадња, Рад са подацима и информацијама, Одговоран однос према околини, Одговоран однос према здрављу, Решавање проблема, Дигитална компетенција.</p> <p style="text-align: center;">3. Техничка и дигитална писменост</p> <p>Естетска компетенција, Одговоран однос према здрављу,</p>

	<p>Решавање проблема, Предузимљивост и оријентација ка предузетништву, Рад са подацима и информацијама, Одговорно учење у демократском друштву, Дигитална компетенција</p> <p style="text-align: center;">4. Ресурси и производња</p> <p>Компетенција за учење, Сарадња, Рад са подацима и информацијама, Комуникација, Одговоран однос према околини, Одговоран однос према здрављу, Решавање проблема, Дигитална компетенција</p> <p style="text-align: center;">5. Конструкторско моделовање</p> <p>Предузимљивост и оријентација ка предузетништву, Одговорно учење у демократском друштву, Сарадња, Рад са подацима и информацијама, Естетска компетенција, Одговоран однос према околини, Одговоран однос према здрављу, Решавање проблема, Дигитална компетенција</p>				
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p style="text-align: center;">1. Животно и радно окружење</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 25%; text-align: center;"><i>Наставни облик</i></td> <td style="width: 25%; text-align: center;"><i>Хоризонтална и вертикална</i></td> <td style="width: 25%; text-align: center;"><i>Наставне методе:</i></td> <td style="width: 25%; text-align: center;"><i>Наставна средства:</i></td> </tr> </table>	<i>Наставни облик</i>	<i>Хоризонтална и вертикална</i>	<i>Наставне методе:</i>	<i>Наставна средства:</i>
<i>Наставни облик</i>	<i>Хоризонтална и вертикална</i>	<i>Наставне методе:</i>	<i>Наставна средства:</i>		

		повезаност наставних садржаја:		
	<ul style="list-style-type: none"> • Фронтални, • индивидуални, • групни (у пару) 	<ul style="list-style-type: none"> • Природа и друштво • историја • информатика и рачунарство 	<ul style="list-style-type: none"> • вербална, • демонстрација, • метода учења путем открића 	<ul style="list-style-type: none"> • рачунар, • пројектор, • Презентација • Прибор за техничко цртање • уџбеник
АКТИВНОСТИ				
Ученика		Наставника		
<ul style="list-style-type: none"> - пажљиво прати излагање наставника и осталих ученика - користи различите изворе знања - проналази нове информације - уочава - разликује - упоређује - класификује - износи своје мишљење - уређује и презентује - закључује - процењује сопствени рад и напредак 		<ul style="list-style-type: none"> - организатор и реализатор наставе - презентује - усмерава ученика - подстиче на размишљање - развија код ученика аналитичко, синтетичко, индуктивно, дедуктивно мишљење - прати напредовање ученика - наводи ученике на одговарајуће закључке - Упознаје их са техничким напретком од праисторије до данашњег доба 		
<p>- Различитим методама, подстичући истраживачки начин рада, постојеће знање ученика о техници и технологији проширити користећи различите изворе знања. Развој технике повезивати са историјским епохама и догађајима.</p> <p>-Упознавање подручја човековог рада и производње, занимања и послова у области технике и технологије реализовати уз активну улогу ученика и примену одговарајућих медија. Омогућити ученицима да идентификују одређена занимања којима се људи баве и послове који се обављају у оквиру тих занимања као и техничка средства која се при томе користе.</p>				

- Уз активну ulogu ученика и примену мултимедија указивати на правилну употребу и евентуалне последице у случају непридржавања упутстава за коришћење и неисправности техничких апарата у домаћинству.

2. Саобраћај

<i>Наставни облик</i>	<i>Хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја:</i>	<i>наставне методе:</i>	<i>наставна средства:</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Фронтални, индивидуални и групни 	<ul style="list-style-type: none"> • историја • информатика и рачунарство • ликовна култура • природа и друштво 	<ul style="list-style-type: none"> • вербална • демонстрација • метода учења путем открића • метода практичног рада 	<ul style="list-style-type: none"> • рачунар, • пројектор, • Презентација • Прибор за техничко цртање • уџбеник

АКТИВНОСТИ

Ученика	Наставника
<ul style="list-style-type: none"> -пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика -проналази информације -уочава -именује -упоређује -класификује и уређује - дискутује - износи сопствено мишљење и став -цртају -израђују моделе 	<ul style="list-style-type: none"> - организатор и реализатор наставе -наводи на размишљање и извођење закључака -подстиче на размену искустава и усмерава дискусију -утиче на развој свести ученика о значају правилног понашања у саобраћају -презентује - прати постигнућа ученика

- Ученици треба да се на очигледан начин упознају са правилима и прописима кретања пешака и бицикла у јавном саобраћају, начине регулације саобраћаја и безбедно кретање од школе до куће.

Тежиште ове теме је на:

- безбедном понашању и преузимању личне одговорности ученика за понашање у саобраћају
- употреба заштитне опреме при вожњи бицикла и других дечијих возила, као и коришћење сигурносних појасева у возилу је најважнији исход који треба постићи.

- За реализацију ових наставних садржаја и за практично увежбавање могу се нацртати полигон практичног понашања у саобраћају у оквиру школе или саобраћајне макете које могу урадити ученици на редовним часовима или у раду слободних активности као и коришћењем рачунарске симулације.

3. Техничка и дигитална писменост

<i>Наставни облик</i>	<i>Хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја:</i>	<i>Наставне методе:</i>	<i>Наставна средства:</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Фронтални, индивидуални, групни (у пару) 	<ul style="list-style-type: none"> • енглески језик • информатика и рачунарство • математика • ликовна култура 	<ul style="list-style-type: none"> • вербална • демонстрација • метода графичких радова • учење путем истраживања, • текстуална 	<ul style="list-style-type: none"> • рачунар, • пројектор, • Презентација • Прибор за техничко цртање • уџбеник

АКТИВНОСТИ

Ученика

Наставника

- пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика
- уочава
- разликује
- упоређује
- црта
- повезује изглед предмета у простору и равни
- повезује ранија знања са новим сазнањима
- примењује научено
- користи различите изворе знања
- пажљиво и одговорно претражује и користи интернет
- развија осећај прецизности и уредности

- организатор и реализатор наставе
- презентује
- утиче на развој свести ученика о значају и примени техничког цртања, као начина комуникације у техници,
- истиче неопходност правилног понашања на мрежи (интернету)
- развија осећај ученика за простор, тачност, уредност, прецизност и одговорност
- прати постигнућа ученика

- Увежбати изражавање идејом, скицом и техничким цртежом. Објаснити како се применом правила (стандарда) израђује технички цртеж. Упознати ученике, кроз практичну примену, са: врстама линија, форматима папира, размером, правилима котирања...
- Оспособити ученике и инсистирати на правилном коришћењу прибора за техничко цртање и развоју вештине њиховог коришћења. Потребно је да сваки ученик самостално нацрта једноставан технички цртеж у одређеној размери користећи одговарајуће врсте линија као и елементе котирања.
- Примена информационо-комуникационих технологија у техници првенствено се односе на правилно и безбедно коришћење дигиталних уређаја (рачунар, лаптоп, таблет, мобилни телефон, тв, дигитални фотоапарат, веб камера) а потом и на овладавање вештинама обраде дигиталне слике на рачунару у циљу стицања одговарајућих компетенција које се односе на документовање и дизајн.
- Вежбати у пару пренос података између рачунара и екстерних уређаја (мобилни телефон, фотоапарат) а да сваки ученик самостално реализује процедуре током рада на рачунару.

Реализовати једноставну вежбу уметања фотографије у одговарајући програм за обраду текста и уређивање документа. Где год је то могуће, треба користити Интернет претрагу и приступ online ресурсима.

4. Ресурси и производња

<i>Наставни облик</i>	<i>Хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја</i>	<i>Наставне методе</i>	<i>Наставна средства</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Фронтални, индивидуални, групни 	<ul style="list-style-type: none"> • математика • биологија • ликовна култура 	<ul style="list-style-type: none"> • вербална • демонстрација • лабораторијска вежба • учење путем истраживања • метода практичног рада 	<ul style="list-style-type: none"> • рачунар, • пројектор, • Презентација • Прибор за техничко цртање • уџбеник • Алат • Конструктор
АКТИВНОСТИ			
Ученика		Наставника	
<p>-пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика</p> <p>-повезује ранија знања</p> <p>-уочава начине примене</p> <p>-разликује</p> <p>-упоређује</p> <p>-анализира</p> <p>-класификује</p> <p>-презентује</p> <p>- користе алате, приборе и материјале</p> <p>-оцењује квалитет часа</p>		<p>-организатор и реализатор наставе</p> <p>-презентује</p> <p>-подстиче ученика на истраживање, увиђање, закључивање, упоређивање</p> <p>-развија разумевање за неопходност рационалног коришћења материјала и енергената</p> <p>-помаже у изради модела</p> <p>-подстиче на развој предузетничких способности (економичност и квалитет израде, начин представљања, изградњи и одбрани ставова...)</p> <p>- прати постигнућа ученика</p>	

- Надограђујући се на ранија знања ученика, упознати их са појмом природних ресурса на Земљи и са значајем њиховог очувања, где је тежиште ове теме на енергији и материјалима.
- Назначити основне изворе енергије као важан ресурс за живот људи, технолошке процесе и производњу без улажења у детаље. Упознати ученике са начином коришћења и претварања у неке корисне облике њима већ познатих извора енергије воде, ветра и Сунца.
- Други важан ресурс су материјали. Упознати ученике са појмом и поделом материјала (природни, вештачки). Врсте и својства материјала (физичка, хемијска и механичка): дрво, папир, текстил, кожа објаснити на елементарном нивоу. Начин обраде материјала (принципи деловања алата за механичку обраду материјала, испитивање материјала). Припрема за обраду. Приказати правилно коришћење алата за ручну обраду материјала, извођење операција и заштита на раду: обележавање, сечење, завршна обрада (бушење, равнање, брушење). Избор материјала, операција и алата и редоследа њихове примене. Рециклажа материјала и заштита животне средине. Поступно увођење ученика у рад са алатом обезбеђује да обрада материјала постаје средство креативног изражавања, а не циљ у настави технике и технологије.
- Упознавати ученике са професијама из ове области.
- На крају ове области, ученици треба да направе план израде и самостално израде најмање три једноставна модела.

Програм се реализује у форми предавања (теоретска настава) и вежби.

5. Конструкторско моделовање

<i>Наставни облик</i>	<i>Хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја</i>	<i>Наставне методе</i>	<i>Наставна средства</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Пројекте реализовати у паровима или малим групама 	<ul style="list-style-type: none"> • информатика и рачунарство • математика • ликовна култура 	<ul style="list-style-type: none"> • метода практичног рада 	<ul style="list-style-type: none"> • прибор за техничко цртање • конструктор или материјал • алат

АКТИВНОСТИ	
Ученика	Наставника
<ul style="list-style-type: none"> - усваја и примењује знања, - развија вештине, ставове, одговорност и самосталност - проналази потребне информације - постављање питања -уочава -разликује -упоређује -одабира - налази решење - формира идеју - израђује техничку документацију - планира и реализује сопствени производ - ствара (мери, обележава, обрађује...) -контролише -презентује 	<ul style="list-style-type: none"> - подсећа ученике са правилима рада у групи, поделом посла и одговорностима, са динамиком и роковима за реализацију пројектних активности - организатор и реализатор наставе - пажљиви посматрач - помагач када је то потребно - давалац повратне информације - неко ко охрабрује -презентује -саветује и одговара на питања ученика -утиче на развој свести ученика о значају примене теоријских знања за израду предмета који имају употребни карактер и могу се користити у реалном окружењу
<p>- У овом делу програма ученици реализују заједничке пројекте примењујући претходно стечена знања и вештине.</p> <p>Ученици се сами опредељују за одређену активност у оквиру групе. Пружа им се могућност да реализују своју идеју. Ученици самостално истражују информације за пројектни задатак користећи информационо-комуникационе технологије, налазе решење, формирају идеју, израђују техничку документацију, планирају и реализују сопствени производ. Користити материјале и технологије које су ученици упознали у претходној области. Ученици самостално врше мерење и обележавање. Ученици раде у пару, чиме развијају способност сарадње и социјалних вештина. По завршетку, ученици самостално представљају производ/модел, усмено образлажући ток реализације, процењујући оствареност резултата и предлог унапређења. Тежиште оваквог рада није на квалитету коначног продукта већ на процесу који има своје кораке и на сарадничким односима у раду у групи. Ученицима јасно треба указати да се и на неуспелим производима може много научити ако се схвати где су грешке направљене.</p>	

	<p>Дискутовати са ученицима и о цени понуђених решења. Нагласити важност доброг планирања буџета требног за његову реализацију као и негативних последица лоших прорачуна. На тај начин ученике полако оспособљавати да размишљају предузетнички и развијати им основне компетенције везане за финансијску писменост.</p> <p>Наставни облици, методе и средства и су оквирни и детаљно ће се разрадити у месечним оперативним плановима.</p> <p>Посете музејима технике, сајмовима и обиласке производних и техничких објеката треба остваривати увек када за то постоје услови, ради показивања савремених техничких достигнућа, савремених уређаја, технолошких процеса, радних операција и др. Када за то не постоје одговарајући услови, ученицима треба обезбедити мултимедијалне програме у којима је заступљена ова тематика.</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p style="text-align: center;">НАЧИНИ ПРАЂЕЊА НАПРЕДОВАЊА УЧЕНИКА ТОКОМ ГОДИНЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Усмено излагање ➤ Активност на часу ➤ Практичан рад ➤ Тест ➤ Презентација ➤ Графички рад ➤ Сарадња у тиму ➤ Комуникација у тиму ➤ Заинтересованост ➤ Уредност ➤ Систематичност ➤ Залагање ➤ Самоиницијативност ➤ Креативност <p>Елементи оцењивања су:</p>

- усвојеност образовних садржаја;
- примена знања;
- активност ученика.

У процесу оцењивања узимају се у обзир све активности ученика (уредност, систематичност, залагање, самоиницијативност, креативност и др).

Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, може се обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).

Ученик може бити оцењен током сваког часа на основу:

- активности на часу
- усменог испитивања
- израде техничких цртежа
- израде практичних радова
- израде презентација
- паноа, реферата, семинарских радова
- целокупног изгледа радне свске
- практичног рада на рачунару
- теста
- активности везане за припреме и учешће на такмичењима
- повезивање теоријских знања са практичним радом и свакодневним животом.
- домаћих задатака – онлајн настава

Практични радови вреднују се на основу :

- примене мера заштите на раду
- сложености рада
- прецизности преношења мера са цртежа на материјал
- самосталности израде рада од стране ученика
- прецизност израде делова и завршне обраде
- правилног коришћења различитих алата и прибора
- функционалности направљеног предмета (модела, макете)
- естетске вредности рада

- мотивисаности ученика током израде рада

У колико је предвиђен, тест биће оцењен по следећим критеријумима:

- преко 85 процената је оцена одличан (5)
- преко 65 процената је оцена врло добар (4)
- преко 50 процената је оцена добар (3)
- преко 35 процената је оцена довољан (2)
- мање од 35 процената је оцена недовољан (1)

Петнаестоминутне провере знања не морају бити унапред најављене. Резултате петнаестоминутне провере наставник уписује у педагошку свеску, а за извођење оцене су неопходне најмање три такве провере.

Оцене на петнаестоминутној провери знања се формирају по следећим критеријумима:

- Ученик који на писменој провери оствари бар 85% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 5.
- Ученик који на писменој провери оствари бар 70% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 4.
- Ученик који на писменој провери оствари бар 55% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 3.
- Ученик који на писменој провери оствари бар 30% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 2.

Усмено одговарање

Одличан (5)	Врло добар (4)	Добар (3)	Довољан (2)	Недовољан (1)
- примењује знања, укључујући и методолошка, у сложеним и непознатим ситуацијама; самостално и на	- познавање и разумевање свих наставних садржаја скоро у потпуности - поседује развијену способност	- самостална репродукција научених садржаја уз мању помоћ наставника - поседовање способности анализе садржаја	- присећање делова садржаја или основних појмова уз помоћ наставника - делимично памћење и репродукција	- неусвојена већина садржаја, често и до нивоа препознавања - неусвојеност кључних појмова - непостојање потребних

	<p>креативан начин објашњава и критички разматра сложене садржинске целине и информације; процењује вредност теорија, идеја и ставова; - бира, повезује и вреднује различите врсте и изворе података; - формулише претпоставке, проверава их и аргументује решења, ставове и одлуке; - решава проблеме који имају и више решења, вреднује и образлаже решења и примењене поступке; - континуирано показује заинтересованост и одговорност према сопственом процесу учења,</p>	<p>анализе и синтезе садржаја - делимични повезује усвојено градиво са другим сличним садржајима - примењује садржај, углавном. без гршке уз давање наставникових примера - заинтересованост за наставне садржаје уз активност на часу - самостално уочавање и исправљање грешака - примена усвојених знања и вештина у новим ситуацијама уз постицај - коришћење различитих извора знања уз постицај</p>	<p>- делимично повезивање усвојеног знања са сличним садржајем - примена садржаја са мањим грешкама уз давање наставникових примера - исправљање грешака уз наставникову помоћ - слабија активност на часу - коришћење једног извора знања (уџбеника или записа у свесци)</p>	<p>научених садржаја, али без примера -слабија активност на часу и у усвајању садржаја - изостаје повезивање садржаја унутар предмета - чини грешке и неучава их -несамосталност у раду, тражење и прихваћање помоћи и савета</p>	<p>предзнања за усвајање нових садржаја, вештина и навика - ретка спремност за исказивање знања, умења и вештина - пасивност и незаинтересованост на часу - недостатак интереса за стицањем нових знања, чак и уз велико залагање наставника</p>
--	---	---	---	---	--

	уважава препоруке за напредовање и реализује их.				
Рад у тиму					
	Одличан (5)	Врло добар (4)	Добар (3)	Довољан (2)	Недовољан (1)
	<p>-Ученик је посебно мотивисан, креативан, одговоран у раду, поштује друге, редован у извршавању обавеза; -даје креативне примедбе и предлоге; - поштује правила рада; -у презентовању је јасан, тачан и уме да искаже суштину; -уочава битно и разликује га од небитног; -зна добро да организује и води рад у групи; -има високо развијено</p>	<p>-мотивисан је и редовно извршава задатке; -решава проблеме користећи научне садржаје, -поштује правила рада -подржава рад групе и потстиче их на рад; -поуздан, марљив и одговоран; -презентује тачне податке.</p>	<p>-у подели задатака групе потребна помоћ наставника; -за рад потребна помоћ,постицај и усмеравање; -спор и непрецизан у презентацији; -теже исказује своје мишљење; -није самосталан, прати друге; -научено градиво примењује погрешно; -делимучно поштије правила рада.</p>	<p>-ради на нивоу присећања; -у групи почиње да ради на интервенцију наставника; -задатак не завршава и има грешака; -површан у раду и поштовању правила; -углавном је пасиван у групи.</p>	<p>-незаинтересован за рад, омета друге; -потстицање и помоћ га не мотивишу на рада; -не поштује правила понашања у групи; -тражи пуну пажњу и индивидуалан приступ.</p>

критичко мишљење.				
-------------------	--	--	--	--

Презентација

Презентација (електронска форма, плакат, паноа...)	Број бодова
Презентација је добро видљива и јасна	5
Количина текста у презентацији се уклапа у стандарде добре презентације	5
Одабир слика и графикана је у складу са презентацијом	5
Дизајн	5
Мултимедијалност	5

Презентовање рада

Презентовање рада		
САДРЖАЈ	НАЧИН ИЗЛАГАЊА	РЕАКЦИЈА СЛУШАЛАЦА
<ul style="list-style-type: none"> • Обухваћени су сви важни делови садржаја • след излагања је логичан 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Изражавање је: <ul style="list-style-type: none"> • довољно гласно • правилно • јасно 	<ul style="list-style-type: none"> • слушаоци са пажњом прате презентацију • укључују се питањима и коментарима

Циљ учења предмета Информатика и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, производњу дигиталних садржаја и креирање рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.

ИСХОДИ УЧЕЊА

- наведе примену информатике и рачунарства у савременом животу;
- правилно користи ИКТ уређаје;
- именује основне врсте и компоненте ИКТ уређаја;
- прави разлику између хардвера, софтвера и сервиса;
- прилагоди радно окружење кроз основна подешавања;
- креира дигитални слику и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички);
- креира текстуални документ и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички);
- примени алате за снимање и репродукцију аудио и видео записа;
- креира мултимедијалну презентацију и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички);
- сачува и организује податке;
- разликује основне типове датотека;
- реагује исправно када дође у потенцијално небезбедну ситуацију у коришћењу ИКТ уређаја;
- доводи у везу значај правилног одлагања дигиталног отпада и заштиту животне средине;
- разликује безбедно од небезбедног, пожељно од непожељног понашања на Интернету;

- реагује исправно када дођу у контакт са непримереним садржајем или са непознатим особама путем Интернета;
- приступа Интернету, самостално претражује, проналази информације у дигиталном окружењу и преузима их на свој уређај;
- информацијама на интернету приступи критички;
- спроводи поступке за заштиту личних података и приватности на Интернету;
- разуме значај ауторских права;
- препознаје ризик зависности од технологије и доводи га у везу са својим здрављем;
- рационално управља временом које проводи у раду са технологијом и на Интернету;
- изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке;
- схвати математичко-логички смисао речи „и”, „или”, „не”, „сваки”, „неки”, израза „ако...онда”;
- зна алгоритме аритметике (сабирања, множења, дељења с остатком, Еуклидов алгоритам) и интерпретира их алгоритамски;
- наведе редослед корака у решавању једноставног логичког проблема;
- креира једноставан рачунарски програм у визуелном окружењу;
- сврсисходно примењује програмске структуре и блокове наредби;
- користи математичке операторе за израчунавања;
- објасни сценарио и алгоритам пројекта;

	<ul style="list-style-type: none"> – анализира и дискутује програм; – проналази и отклања грешке у програму; – сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала у вези са темом, формулацији и представљању резултата и закључака; – одабира и примењује технике и алате у складу са фазама реализације пројекта; – наведе кораке и опише поступак решавања пројектног задатка; – вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен; – поставља резултат свог рада на Интернет, ради дељења са другима, уз помоћ наставника
<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>ИКТ, ИКТ уређаји, датотека, мултимедијална презентација, дигитална писменост, Интернет, рачунарство, алгоритам.</p>
<p>СПЕЦИФИЧНЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ</p>	<p>Компетенција за целоживотно учење Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења.</p> <p>Одговорно учешће у демократском друштву Ученик је способан да активно, компетентно, критички и одговорно учествује у животу школе, заједница којима припада, као и у ширем демократском друштву</p> <p><u>Естетичка компетенција</u> Ученик је упознат са културним наслеђем људске заједнице, има свест о вредности уметничких и културних дела и њиховог значаја за развој друштва.</p> <p>Комуникација</p>

	<p>Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту.</p> <p><u>Одговоран однос према околини</u> Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи</p> <p><u>Одговоран однос према здрављу</u> Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.</p> <p><u>Предузимљивост и предузетничка компетенција</u> Кроз образовање за предузетништво, ученик се учи организационим вештинама и способностима, укључујући различите интерперсоналне вештине.</p> <p>Рад с подацима и информацијама Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот.</p> <p><u>Решавање проблема</u> Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема.</p> <p><u>Сарадња</u> Ученик је способан да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.</p> <p><u>Дигитална компетенција</u> Ученик је способан да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начин.</p>
Упутство за дидактичко-	Програм предмета Информатика и рачунарство, у другом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по спиралном моделу и оријентисан је на остваривање исхода. Исходи говоре о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи овај предмет. Представљају опис

<p>методичко остваривање програма</p>	<p>интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у три тематске целине: ИКТ, Дигитална писменост и Рачунарство.</p> <p>У настави оријентисаној на постизање исхода потребно је уважити стечене дигиталне вештине ученика. У планирању и припремању наставе, наставник полази од исхода које треба остварити и планира, не само своје, већ, превасходно активности ученика на часу. Наставник треба да буде више оријентисан ка менторској улози, а мање ка предавачкој. Потребно је да наставник програмске исходе, који треба да се достигну до краја петог разреда, разложи на исходе – кораке за сваки час, било да се ради о часовима обраде или утврђивања, а које треба да оствари сваки ученик. Такође, треба да за сваки час планира и припреми средства и начине провере остварености пројектованих исхода. Препорука је да наставник планира и припрема наставу самостално и у сарадњи са колегама из разредног већа због успостављања корелација међу предметима.</p> <p>Потребно је радити на развоју алгоритамског начина мишљења у поступку решавања проблема и задатака, развоју логичког мишљења и изградњи личних стратегија за учење уз примену ИКТ-а.</p> <p>Да би сви ученици достигли предвиђене исходе, потребно је активности осмислити тако да укључују практичан рад, уз примену ИКТ-а, повезивање различитих садржаја из других тема унутар самог предмета, као и са другим предметима. Пожељно је да планиране активности на часу прати сажето и јасно упутство ученику за реализацију задатка, уз демонстрацију поступка. Оставити простор за ученичку иницијативу и креативност, односно да се кроз дискусију са ученицима одаберу најадекватнији алати, концепти и стратегије за реализацију одређених активности. У току реализације планираних активности радити на успостављању и неговању навика и понашања као што су поступност, истрајност, аналитичност, самосталност у раду и спремност на сарадњу.</p> <p>Достизање дефинисаних исхода може се остварити уз одређени степен слободе наставника како у избору метода рада, програмских алата и технологија (рачунар, дигитални уређај...), тако и у редоследу и динамици реализације елемената различитих тематских области. На интернету се могу се наћи примери добре праксе који се, уз прилагођавање условима рада и поштовањем ауторских права, могу користити.</p> <p>С обзиром да је настава Информатике и рачунарства теоријско-практичног карактера, часове треба реализовати поделом одељења на 2 (две) групе, уколико одељење има више од 20 ученика. Настава се реализује у рачунарском кабинету/дигиталној учионици.</p>
---------------------------------------	---

Информационо-комуникационе технологије (9)

Реализацију ове тематске целине започети навођењем примера примене ИКТ-а. Мотивисати ученике да дискутују о могућности примене ИКТ-а из њихове перспективе, да опишу искуства у коришћењу дигиталних уређаја и наведу оно шта је њима важно код дигиталних уређаја: добар звук, боља фотографија, интернет, игре, запажања како њихови родитељи користе ИКТ уређаје и слично.

Ученике информативно упознати са предметом изучавања информатике и рачунарства и то навођењем примера који би њима били познати. Објаснити појам информационо-комуникационе технологије (ИКТ). Увести појмове хардвер и софтвер.

Навести врсте рачунара и дигиталних уређаја које ученици користе, делове из којих се састоје: тастатура, миш, екран, екран осетљив на додир, кућиште, звучници и сл., наводећи њихову функцију. Дискутовати са ученицима о њиховом искуству са хардвером и ИКТ уређајима. Циљ је да ученици буду у стању да разумеју намену основних делова дигиталних уређаја које користе. Напоменути да у рачунару постоји меморија у којој се памте бројеви којима су описани текст, слика, звук... Показати на примеру како би се нека слика кодирала бројевима. Скренути пажњу на правилно руковање ИКТ уређајима.

Појам оперативни систем увести кроз повезивање претходног искуства ученика у коришћењу различитих дигиталних уређаја (кроз дискусију: нпр. који ОС користи мобилни телефон, навести примере: Андроид, Виндовс...). Нагласити који оперативни систем користе рачунари на којима ће радити у школи. Описати укратко улогу ОС, нагласити да препознаје и повезује делове рачунара и омогућава да користимо рачунар и друге дигиталне уређаје. На сличан начин увести и појам кориснички програми.

Кроз демонстрацију и личну активност ученика, скренути пажњу на правила која важе у кабинету и у раду са рачунарима и опремом (правилно укључивање, пријављивање, коришћење, одјављивање и искључивање рачунара). Увести појам „радна површина” оперативног система (направити паралелу код рачунара и других дигиталних уређаја). Објаснити појмове икона, пречица, трака са задацима (навести елементе и њихову намену).

Увести појам „Контролна табла”, појаснити намену и начин покретања. Без улажења у све детаље контролне табле, са ученицима у овом разреду урадити само најосновнија подешавања уређаја (миша, монитора...) и радног окружења (регионална језичка подешавања ОС-а, језик тастатуре СР ћирилица и латиница, јачина звука...). Овде паралелно урадити све активности, према могућностима, и кроз основна подешавања на телефону јер су такви уређаји ученицима блиски.

Кроз конкретне примере објаснити појам датотеке и неопходност организације датотека у рачунару: чување и проналажење, премештање или брисање (поменути „Корпу за отпатке”). Дискутовати са ученицима о врстама датотека (текст, бројеви, слике, звук, видео и мултимедија).

За креирање, измене, чување и приказивање резултата рада у форми датотека, одабрати доступне корисничке програме (лиценциране или бесплатне), као што су програми за: цртање, обраду текста, израду мултимедијалних презентација, снимање звука и видео-записа помоћу других уређаја (мобилни телефон, камера, микрофон...), репродукцију звука и видео материјала који могу бити инсталирани у рачунару или на „облаку”. Наставник може по својој процени одабрати и друге програме који ће такође утицати на стицање жељеног, функционалног ИКТ знања и вештина у раду са наведени мултимедијалним елементима.

У петом разреду ученик треба да креира и уреди дигиталне слике/цртеже коришћењем расположивих алата изабраног програма (селектовање, копирање, лепљење, промену величине слике, додавање и брисање облика, одсецање дела слике, чување, затварање, проналажење, дораду и чување продукта, као и алате за зумирање, унос текста, употребу „четкице”, „гумице” и сл.).

При раду са текстом применити основне алате за уређивање и обликовање текста (унос текста, додавање, брисање, копирање, селектовање, поравнање, промена фонта, боје, величине слова, уметање слика...). Наглашавати потребу одабира одговарајућег писма (кодног распореда: ћирилица, латиница...) и инсистирати на примени правописа. Увежбати чување и штампање документа. Рад са табелама и сложенијим алатима обрадити у старијим разредима.

Паралелно са српском терминологијом поменути и изворне енглеске термине.

Снимање звука и видео-записа, сходно могућностима, започети демонстрацијом употребе уређаја: камера, микрофон, звучници, мобилни телефони, итд. Обухватити најосновније технике у процесу снимања (покрени, заустави, сачувај, обриши) и репродукције (покрени, паузирај, заустави, пусти од почетка, подеси јачину звука). У вежби чувања аудио/видео записа скренути пажњу на различите типове датотека у конкретном програму (нпр. мп3, мп4, ави, миди...).

При изради мултимедијалних презентација применити основне алате за уређивање и обликовање садржаја. У програму за израду мултимедијалних презентација користити раније креиране звучне и видео записе. Прилагодити тип датотеке изабраном програму (користити неки од расположивих програма за конверзију података). Кроз разговор са ученицима и кроз примере развити појам добре презентације и начине представљања (колико је битан садржај а не само форма).

Дигитална писменост (5)

При реализацији тематске целине Дигитална писменост појаснити ученицима шта значи коришћење ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин, и нагласити да то није обавеза само ИТ стручњака већ свих корисника. Демонстрирати функције антивирусног програма и заштитног зида. Анализирати са ученицима од каквог су материјала направљени ИКТ уређаји, да ли се такви материјали могу рециклирати и на које све начине се могу одлагати дигитални уређаји који нису у употреби, у циљу заштите животне средине.

Проверити са ученицима њихова досадашња искуства у коришћењу веб-прегледача (читача, браузера). Разговарати о сајтовима претраживачима и начинима претраге, увести појмове аутор и ауторска права и навести основне лиценце. Претрагу интернета и одабир релевантних страница из приказаних резултата претраге. (Како проналазимо, бирамо и преузимамо информације? Како стварамо (онлајн апликације)? Како размењујемо информације и сарађујемо на интернету?)

На унапред припремљеном скупу веб-страница кроз дискусију о процени информација пронађених на интернету (публика којој је сајт намењен, аутор, тачност/прецизност, објективност, актуелност и интернет адреса) подстицати развој критичког мишљења ученика.

Упознати ученике са правилима понашања на интернету (енг. Нетикетте). За утврђивање и појашњавање ове теме, организовати квизове и радионице (на теме безбедно– небезбедно, пожељно – непожељно понашање на интернету) као и симулације небезбедних ситуација са акцентом на то како је пожељно реаговати у датим ситуацијама (кроз играње улога и сл.). Једна од активности за ученике, ради повезивања знања, може бити израда текстуалних докумената на тему: Моја правила понашања на интернету, Пет најважнијих правила за безбедан интернет, Како да интернет постане сигурнији за децу, и сл.

У корелацији са другим предметима (физичко и здравствено васпитање) велику пажњу посветити томе како уређаји које свакодневно користе (рачунар, телефон, таблет...) могу лоше да утичу на њихово здравље при чему их треба водити ка ситуацијама на које их родитељи свакодневно подсећају (лоше

држање, дуго гледање у екран,.....). Посебну пажњу посветити развоју свести код ученика о времену у току дана, утрошеном на рад са технологијом и могућим развојем зависности од технологије.

Рачунарство (16)

Реализација теме може се започети приказивањем мотивационих филмова о програмирању. Увести појмове: програм и програмирање. Демонстрирати готове анимације и рачунарске игре ради развијања свести и побуђивања мотивације да ученици сами могу да креирају своје игрице. Одабрати пример игрице за анализу (на пример са портала www.цоде.орг), као и друге мотивационе материјале из сличних образовних извора) са циљем упознавања ученика са корацима у решавању једноставних проблемских задатака. Увести појам алгоритма при решавању најједноставнијег проблема. Искористити искуство које ученици имају као корисници технологије (рачунара, паметних телефона...) да би се направила јасна веза између процеса програмирања и коначног производа, игрица или анимација. Поред тога, истицати да се кроз учење програмирања и алгоритама, развијају стратегије за решавања животних проблема, сваки задатак који себи постављамо у свакодневном животу се решава корак по корак, тј. алгоритамски.

У међупредметној координацији са предметом математика, увести математичко-логичке појмове које леже у основи информатике и рачунарства: скуп, елементи, подскуп, једнакост скупова, празан скуп (са одговарајућим знацима); Венови дијаграми; скуповне операције: унија, пресек, разлика и одговарајуће ознаке; речи: „и”, „или”, „не”, „сваки”, „неки”; одговарајуће логичке везнике и њихову интерпретацију скуповним операцијама и релацијама. Коришћењем примера из текућих садржаја, даље се осмишљава појам скупа, изграђује математичко-информатички језик и уноси прецизност у изражавању. Потребно је на разноврсним примерима користити одговарајуће симболе (знаке) и уочавати законитости скуповних и логичких операција. На подесним примерима илустровати математичко-логичку употребу речи: сваки, неки, или, и, не, следи (ако...онда). Ученици усвајају елементе дедуктивног закључивања (правилно формулисање тврђења; правилно закључивање, правилно коришћење везника „и”, „или”, а нарочито „ако...онда”). Наставити са даљим изграђивањем појмова: бројевни израз, променљива, израз с променљивом и придруживање, користећи при томе и термине израз, формула, исказ, алгоритам. Уочавати примере једноставнијих (функцијских) зависности у разним областима (придруживање по датом правилу бројева – бројевима, бројева – дужима, бројева – површинама и др.), као и једноставнијих алгоритамских процедура (основни алгоритми за извођење рачунских операција сабирања, множења, дељења с остатком, Еуклидовог алгоритма). При томе је важно коришћење дијаграма и табела (дијаграм тока алгоритма, табела резултата неког пребројавања или мерења и др.).

Објаснити проблем речима, дефинисати сваку појединачну инструкцију (корак) и поступак ређања блокова, представити дејство наредбе „покрени” и описати какво дејство има на понашање објекта. Напоменути да се једном поређани блокови инструкција могу више пута покренути. Преласком на наредне нивое сложености објаснити зашто је погодно заменити кораке који се понављају одговарајућом блок наредбом (петља–блок „понављај”) или ако проблемски задатак садржи неки задати услов, објаснити потребу раздвајања (гранање–блок „ако је”) на наредбе које ће се извршити ако је испуњен услов.

Изабрати програмско окружење за визуелно програмирање (Сцратч, Стенцул, АппИнвентор, Алице, ...) које треба да омогући алгоритамско решавање проблема и основе програмирања. Програмско окружење бирати тако да омогућава једноставну анимацију објеката, односно, да алати омогућавају ученицима да се одмах, без много теоријског увода и објашњења сложених програмерских концепата, активно укључе у програмирање.

У зависности од изабраног програмског окружења прилагодити сва следећа објашњења специфичностима тог алата.

Кроз активну наставу и укљученост у процес креирања програма од првих часова, ученици ће поступно усвојити потребне појмове, знања и вештине. Указати на сличности и разлике са примерима и радним окружењем приказаним на првом часу, као што су ограничења у избору објеката, ограничења у инструкцијама у задатку и навести које могућности нуди изабрано програмско окружење.

Погодан пример, приликом упознавања са радним окружењем, је да ученици за конкретан лик и конкретну сцену, поређају блокове наредби тако да се кликом на лик појави нека порука (нпр. „Здраво ја сам...”). Демонстрирати поступке: избор објеката (нагласак на библиотеке), слагање блокова по принципу „превуци–и–пусти” и покретање програма. Указати ученицима на могућност измене појединачних особина објеката који су доступни у библиотекама и галеријама одабраног софтвера у форми 2Д односно 3Д модела. Упознати ученике кроз овај једноставни пример са појмом наредбе и концептом писања програма кроз ређање блок–наредби. Подизати ниво сложености у складу са појмовима који се уводе: пројекат и сценарио и направити везу са појмовима задатак и писање приче. Довести у везу поступак решавања задатка са писањем програма, и повезати појмове сценарио и алгоритам. Увести појмове: Објекат–лик (библиотека објеката, подешавање особина и својства за изабрани објекат), Објекат–позорница (библиотека позорница, подешавање позадине позорнице, координатни систем сцене), алати (умножи, исеци–обриши, увећај, умањи) и датотека програма

(најчешће се користи термин – пројекат). За изабрано радно окружење за визуелно програмирање (за рад код куће) пожељно је припремити кратко писано упутство (проналажење, преузимање, инсталирање...), демонстрирати и појаснити (поступак: преузимања, чувања и инсталирања изабраног програмског окружења, напоменути могућност коришћења онлајн апликације, уколико таква могућност постоји). Сваки од објеката ученик може креирати самостално, уместо да користи предефинисане објекте из библиотека.

Демонстрирати на сваком примеру следеће технике: креирање пројекта (нови пројекат, изабрати објекат чије се активности дефинишу, као и објекте који дефинишу његову околину, дефинисати почетни положај објекта и својства објекта – у неким окружењима информација о објекту), једноставна подешавања (употребу алата: увећај, умањи, умножи, исеци, окрени, промени боју...), задавање изабраног кретања или понашања (из палете блокова: управља догађајем, за задате акције одговарајући догађај...), чување пројекта (именовање, избор локације), поновно отварање (затварање, проналажење, покретање) и модификацију пројекта (измену неког елемента: оријентацију, боју, величину и сл., проналажење и исправљање грешака, чување измена у пројекту). Демонстрирати и указивати на разноврсне функционалности доступне у палетама блокова, за: кретања, изглед и активности коју објекат треба да реализује (предвиђених сценаријом) преко примера као што су: кретање објеката да се избегну препреке, разговор два лика о појмовима које су учили у претходној лекцији и сл.

Упознати ученике са категоријама блокова и начином задавања параметара (трајање догађаја, број понављања, промену угла, промену положаја...). Унос података преко тастатуре користити за промену параметара у оквиру блок-наредбе. Применом различитих функционалности објеката ученици треба да уоче информације о близини објеката, њиховој величини и просторним односима. На конкретном примеру демонстрирати утицај промене параметара на извршавање програма. Демонстрирати функције едитовања објеката, едитовања и управљања програмом (измене у редоследу блокова, обједињавање блокова који се понављају у петље или гранање), тестирање и праћење сваког корака приликом извршавања програма.

Појам променљиве увести на конкретном примеру који једноставним рачунским операцијама и њиховим извршавањем доводи до решавања конкретне проблеме. Обухватити појмове и поступке за креирање променљивих, доделу вредности и коришћење оператора. Нпр. сходно узрасту и у корелацији са математиком за пети разред креирати програм за израчунавање обима и површине правоугаоника. При томе креирати променљиве: дужина, ширина, обим и површина и скренути пажњу да су оператори који се користе у овом примеру основне рачунске операције (сабирање, множење).

Поступно кроз примере увести појмове: линијска, циклична и разграната структура, као што су: промена позадине или лика у односу на догађај, креирање реченице од речи и слика, разврставање објеката у скупове (жива и нежива природа, планете, реке...), упоређивање вредности две променљиве, понављање кретања и мелодије док се не додирне други објекат, одређивање просечне температуре на основу пет бројева који представљају измерене температуре од понедељка до петка, налажење најлакшег ранца од дата три, одређивање просечне висине или тежине дечака и девојчица у групи (за напредније...) и слично.

Без обзира на примере који се одаберу требало би свакако обавезно обрадити мале серије од коначно много елемената и за њих израчунати: број, збир, просек, минимум, максимум.

Анализирати са ученицима карактеристике појединих структура и оправданост примене у појединим ситуацијама.

Поступак корак по корак до решења проблема, треба да послужи за систематизацију поступка израде пројекта. Она треба да обухвати разумевање појма пројекта, израду сценарија и алгорита, ређање блок-наредби, проверу грешака, исправљање програма, дељење са другима преко Интернета. Нагласити да се алгоритми могу описати на разне начине: дијаграмом тока, псеудокодом, препричано обичним језиком, као и кроз програм креиран у једном од визуелно оријентисаних програмерских алата. Демонстрирати поступак постављања пројекта на Интернет. Указати на могућност преузимања готових пројеката са Интернета, ради проналажења најбољег решења за сопствени пројекат, уочавање туђих и својих грешака, као и за добијање идеја и развијања креативности.

Пројектна настава (6)

Наставницима се препоручује да у току петог разреда, ради развијања међупредметних компетенција и остваривања корелације са другим предметима, реализују са ученицима најмање два пројектна задатка. Време реализације пројектних задатака од којих је један из области ИКТ и Дигитална писменост и други из области Рачунарство одређује наставник у договору са ученицима и са наставницима других предмета, који покривају област изабране теме. При избору тема, сходно интересовањима извршити поделу ученика на групе/парове.

При реализацији првог пројектног задатка ставити нагласак на разради пројектног задатка – од израде плана до представљања решења. Наставник планира фазе пројектног задатка у складу са временом, сложеношћу теме, расположивим ресурсима (знања, вештине и ставови које су ученици усвојили након тематских целина ИКТ и Дигитална писменост, техничке опремљености школе и других релевантних

фактора). Ученици заједно са наставником пролазе кроз све фазе рада на пројектном задатку, при чему наставник наглашава сваки корак, објашњава, иницира дискусију и предлаже решења.

При представљању фаза пројекта може послужити следећи пример: Фаза 1: представљање тема, формирање група и одабир теме; Фаза 2: Одабир материјала и средстава, разматрање додатне подршке предметног наставника у зависности од теме; Фаза 3: Планирање времена и избор стратегије за решавање задатка у складу са роком за предају рада; Фаза 4: Прикупљање и проучавање материјала, израда задатка и припрема за излагање; Фаза 5: Представљање резултата пројектног задатка, дискусија и процена/самопроцена урађеног (наставник обезбеђује услове за што успешније излагање, усмерава дискусију и врши евалуацију урађеног са прецизном повратном информацијом).

Пројектни задаци се баве реалним темама из школског или свакодневног живота. За предвиђени број часова ове тематске целине и са добро испланираним активностима, може се очекивати да ученици успешно израде и представе решење пројектног задатка. Акцент је на подстицању иницијатива и креативности, успостављању сарадничких и вредносних ставова код ученика. Циљ је развијање и неговање: поступности, повезивања и изградње сопствених стратегија учења, вршњачког учења, вредновања и самовредновања постигнућа.

Пројектни задаци подразумевају корелацију и сарадњу са наставницима осталих предмета, која се може остварити на оваквим и сличним примерима:

- израда интервју-а или чланака (на теме: занимљивости из света спорта, уметности, науке, ...);
- израда упутства или туторијала (типа: „како да подесите”, „како да измените”, „како да решите овај задатак”, „како да користите програм ...”);
- израда правилапонашања (на теме: у спортској сали, у кабинету..., за безбеднији рад на интернету, за креирање сигурне лозинке, заштите рачунара од злонамерних програма, заштите здравља...).

Додатна мотивација за ученике може бити избор најбољих радова за: школски часопис, сајт школе, огласну таблу (одељење гласа – вредновање, самовредновање) а да остале радове постављају на пано у кабинету информатике и рачунарства...

Добар пример сумирања научених поступака је израда пратеће документације у виду фајлова различитог типа, као што су: текстуални фајлови, слике, видео материјали и сл.

Други пројектни задатак се реализује по фазама које су већ описане.

За пример могу послужити следеће теме: Направи калкулатор или Креирај програм за израчунавање...(математика), Прича из космоса, Испричај причу о месту у коме живиш или Туристички

	<p>водич кроз... (географија), Интервјуиши другаре о будућим занимањима (у форми стрипа), Замеси хлеб (од њиве до трпезе)... Ученици такође, могу позајмити већ урађени пројекат, преузети га са интернета и прилагодити свом сценарију. Идеја за пројектни задатак може бити и израда квиза и теста за проверу знања, понављање, утврђивање, систематизацију градива из целог предмета.</p> <p>Ученици пре прикупљања материјала израђују сценарио (причу или алгоритам за конкретан задатак), разрађују кораке и описују поступак решавања пројектног задатка. Део задатка је и чување материјала употребљеног за решавање пројектног задатка. Очекивани продукт пројектног задатка је мултимедијални садржај у форми: стрипа, анимације, игрице и сл., а напреднији ученици могу израдити алгоритам и програм за решавање конкретног проблемског задатка.</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>У процесу вредновања потребно је континуирано пратити рад ученика.</p> <p>Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, се може обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).</p> <p>Препоручује се и оцењивање базирано на практичним радовима и вежбањима. Квизове, тестове знања и слично користити за увежбавање и утврђивање појмова и чињеничних знања, као и за формирање коначних оцена. Препоручено је комбиновање различитих начина оцењивања да би се сагледале слабе и јаке стране сваког свог ученика. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Потребно је да наставник резултате вредновања постигнућа својих ученика континуирано анализира и користи своје наставне праксе.</p> <p>У оквиру плана рада наставника, у делу ваннаставних активности, поред додатне и допунске наставе, планирати секцију и време за менторски рад са ученицима који учествују на такмичењима из овог предмета. Препоручује се да се избор тема за рад на секцији изврши у сарадњи са другим наставницима, а да се почетна иницијатива препусти ученицима и њиховим интересовањима. Теме као што су израда и одржавање школског сајта, блога или неке друге школске веб странице, креирање и израда школског електронског часописа или летописа школе могу бити добре почетне идеје које ће повезати знања и вештине стечене у овом предмету са другим знањима, уз активно учешће у животу школе.</p>

Обавезни предмет: Физичко и здравствено васпитање	Разред: 5.
<p>Циљ учења предмета <i>Физичко и здравствено васпитање</i> је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.</p>	
Исходи учења	<p>По завршетку 5-ог разреда ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Примени једноставне комплексе простих и општеприпремних вежби, -Изведе вежбе(разноврсна природна и изведена кретања) и користи их у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама, -Упореди резултате тестирања са вредностима за свој узраст и сагледа сопствени моторички напредак, -Комбинује и користи достигнути ниво усвојене технике кретања у спорту и свакодневном животу, -Доводи у везу развој физичких способности са атлетским дисциплинама, -Одржава стабилну и динамичку равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела, -Користи елементе гимнастике у свакодневним животним ситуацијама и игри, -Процени сопствене могућности за вежбање у гимнастици, -Користи елементе технике у игри, -Примењује основна правила рукомета у игри, -Учествује на унутародељењским такмичењима, -Изводи кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу, -Изводи народно коло, -Изведе кретања у различитом ритму, -Изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура, -Објасни својим речима сврху и значај вежбања, -Користи основну терминологију вежбања, -Поштује правила понашања у и на просторима за вежбање у школи и ван ње, као и на спортским манифестацијама, -Примени мере безбедности током вежбања, -Одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање, -Примени и поштује правила тимске и спортске игре у складу са етичким нормама,

	<ul style="list-style-type: none"> -Навија и бодри учеснике на такмичењима и решава конфликте на социјално прихватљив начин, -Користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности, -Прихвати сопствену победу и пораз у складу са „ферплејом“, -Примењује научено у физичком и здравственом васпитању ванредним ситуацијама, -Препозна лепоту покрета и кретања у физичком вежбању и спорту, -Направи план дневних активности, -Наведе примере утицаја физичког вежбања на здравље, -Разликује здраве и нездраве начине исхране, -Направи недељни јеловник уравнотежене исхране уз помоћ наставника, -Примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања, -Препозна врсту повреде, -Правилно реагује у случају повреде и -Чува животну средину током вежбања.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	/
Образовни стандарди	<p>* Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на <u>основном</u> нивоу.</p> <p>1. ОСПОСОБЉЕНОСТ У ВЕШТИНАМА У подобласти спортске игре ученик/ученица: ФВ.1.1.1. игра спортску игру примењујући основну технику, неопходна правила и сарађује са члановима екипе изражавајући сопствену личност уз поштовање других ФВ.1.1.2. зна функцију спортске игре, основне појмове, неопходна правила, основне принципе тренинга и пружа прву помоћ У подобласти атлетика ученик/ученица: ФВ.1.1.3. правилно трчи варијантама технике трчања на кратке, средње и дуге стазе и мери резултат ФВ.1.1.4. зна терминологију, значај трчања, основе тренинга и пружа прву помоћ ФВ.1.1.5. зна правилно да скаче удаљ згрчном варијантом технике и мери дужину скока ФВ.1.1.6. зна терминологију, основе тренинга и пружа прву помоћ</p>

ФВ.1.1.9. правилно баца куглу из места и мери дужину хица
ФВ.1.1.10. зна правила за такмичење, сигурносна правила, влада терминологијом, основама тренинга и пружа прву помоћ
У подобласти **вежбе** на справама и тлу ученик/ученица правилно изводи основне вежбе и комбинације на справама и тлу, чува и помаже, поштује сигурносна правила, зна називе вежби, основе организације рада на справи и пружа прву помоћ:
ФВ.1.1.11. ученик/ученица правилно изводи вежбе на тлу
ФВ.1.1.12. ученик/ученица правилно изводи прескоке
ФВ.1.1.13. ученик/ученица изводи вежбе и комбинације вежби на греди

У подобласти **плес** ученик/ученица:
ФВ.1.1.19. се успешно креће у ритму и темпу музичке пратње у простору основним облицима кретања (ходање, трчање)

У подобласти **ритмичка гимнастика** ученица:
ФВ.1.1.20. правилно изводи основне вежбе из ритмичке гимнастике
ФВ.1.1.21. зна називе вежби и основе тренинга, пружа прву помоћ

2. ЗНАЊА О ФИЗИЧКОМ ВЕЖБАЊУ И ФИЗИЧКОМ ВАСПИТАЊУ

У области **знања о физичком вежбању и физичком васпитању** ученик/ученица зна:

ФВ.1.2.1. смисао Физичког васпитања
ФВ.1.2.2. утицај физичког вежбања
ФВ.1.2.3. основне појмове везане за физичко вежбање
ФВ.1.2.4. безбедност током вежбања
ФВ.1.2.5. основна правила спортских игара

3. ВРЕДНОВАЊЕ ФИЗИЧКОГ ВЕЖБАЊА

У области **вредновање физичког вежбања** ученик/ученица:

ФВ.1.3.1. испољава позитиван став према физичком вежбању у свакодневном животу
ФВ.1.3.2. испољава заинтересованост за физичко вежбање
ФВ.1.3.3. доказује се кроз физичко вежбање
ФВ.1.3.4. испољава позитиван став према сарадњи са другима у реализацији различитих задатака

Физичког васпитања

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

1. ОСПОСОБЉЕНОСТ У ВЕШТИНАМА

У подобласти **спортске игре** ученик/ученица:

ФВ.2.1.1. игра спортску игру примењујући виши ниво технике, већи број правила, једноставније

тактичке комбинације и уз висок степен сарадње са члановима екипе изражава сопствену личност

уз поштовање других

ФВ.2.1.2 зна функцију и значај спортске игре, већи број правила, принципе и утицај тренинга

У подобласти **атлетика** АТЛЕТИКА ученик/ученица:

ФВ.2.1.3. правилно изводи варијанту технике штафетног трчања

ФВ.2.1.4. зна правилно да скаче удаљ варијантом технике увинуће

ФВ.2.1.6. правилно баца куглу леђном варијантом технике

ФВ.2.1.7. зна правила за такмичење

ФВ.2.1.8. учествује на такмичењу у једној атлетској дисциплини

У подобласти **вежбе на справама и тлу** ученик/ученица, на справама на којима вежба и на тлу зна: мере сигурности, чување и помагање, називе вежби и основе организације рада:

ФВ.2.1.9. ученик/ученица правилно изводи вежбе и комбинације вежби на тлу

ФВ.2.1.10. ученик/ученица правилно изводи згрчку

ФВ.2.1.11. ученица правилно изводи вежбе и комбинације вежби на греди

У подобласти **плес** ученик/ученица:

ФВ.2.1.17. повезује просторно и временски плесне елементе у целину, изводи и реализује најмањ

е један одабрани дечији плес

ФВ.2.1.18. влада основном терминологијом, препознаје и разликује друштвене и народне плесове

У подобласти **ритмичка гимнастика** ученица:

ФВ.2.1.19. правилно изводи вежбу са реквизитима

У подобласти **вежбе обликовања** ученик/ученица:

ФВ.2.1.21. правилно изводи и показује више комплекса вежби обликовања без и са реквизитима

ФВ.2.1.22. зна принципе састављања комплекса вежби обликовања и дозирање оптерећења

2. ЗНАЊА О ФИЗИЧКОМ ВЕЖБАЊУ И ФИЗИЧКОМ ВАСПИТАЊУ

У области знања о физичком вежбању и физичком васпитању ученик/ученица зна:

ФВ.2.2.1. терминологију

ФВ.2.2.2. основе тренинга

ФВ.2.2.3. да дозира оптерећење током вежбања

Скраћени искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.

1. ОСПОСОБЉЕНОСТ У ВЕШТИНАМА

У подобласти **спортске игре** ученик/ученица:

ФВ.3.1.1. игра спортску игру примењујући сложене елементе технике, испуњавајући тактичке задатке, учествује у организацији утакмице и суди на утакмицама

ФВ.3.1.2. зна тактику игре, систем такмичења, начин организовања утакмице и суди

У подобласти **атлетика** ученик/ученица:

ФВ.3.1.3. правилно изводи варијанту технике штафетног трчања

ФВ.3.1.4. учествује на такмичењу у атлетском петобоју

ФВ.3.1.5. зна атлетска правила неопходна за учествовање на такмичењу у атлетском петобоју

У подобласти **вежбе на справама и тлу** ученик/ученица, на справама на којима вежба и на тлу зна: мере сигурности, чување и помагање, називе вежби, основе организације рада:

ФВ.3.1.6. ученик/ученица правилно изводи вежбе и комбинацију вежби на тлу

ФВ.3.1.7. ученик/ученица правилно изводи згрчку и разношку са изразитијим фазама лета

ФВ.3.1.8. ученица правилно изводи вежбе и комбинацију вежби на греди

У подобласти **плес** ученик/ученица:

ФВ.3.1.15. самостално изводи сопствену композицију покрета и кретања уз музичку пратњу и успешно моторички у ритму и темпу реализује одабрани народни, друштвени и дечији плес;

влада основама тренинга и

учествује на такмичењу

ФВ.3.1.16. зна терминологију плесова и систем такмичења

У подобласти **ритмичка гимнастика** ученица:

ФВ.3.1.17. правилно изводи самостални састав без и са реквизитима из ритмичке гимнастике и учествује на такмичењу

У подобласти **вежбе обликовања** ученик/ученица:

ФВ.3.1.19. саставља, правилно изводи и показује сложене комплекса вежби обликовања без и

са

	<p>реквизитима ФВ.3.1.20. зна да саставља комплексе вежби обликовања и дозира оптерећење 2. ЗНАЊА О ФИЗИЧКОМ ВЕЖБАЊУ И ФИЗИЧКОМ ВАСПИТАЊУ У области знања о физичком вежбању и физичком васпитању ученик/ученица зна: ФВ.3.2.1. правила индивидуалних спортских грана и спортских игара ФВ.3.2.2. основе система такмичења ФВ.3.2.3 начин организовања такмичења</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>1) одговоран однос према здрављу, 2) рад са информацијама и подацима, 3) сарадња.</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Концепција физичког и здравственог васпитања заснива се на јединству наставних и ваннаставних организационих облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода и стандарда овог васпитно-образовног подручја.</p> <p>Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у три предметне области: - физичке способности - моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине - физичка и здравствена култура.</p> <p>Планирани програмски садржаји, усмерени на: - развијање физичких способности, подстицање ученика на самостално вежбање и учвршћивање правилног држања тела, - усвајање моторичких знања, умења и навика и - стицање знања, вештина, ставова и вредности о вежбању, физичком васпитању, спорту, рекреацији и здрављу</p> <p>Програмски садржаји остварују се кроз: - наставне активности (часови физичког и здравственог васпитања), као и - ваннаставне и ваншколске активности (спортске секције, Недеља школског спорта, активности у природи, школска и ваншколска спортска такмичења, корективно-педагошки рад).</p>

	<p>Садржаји се реализују кроз фронтални, групни и индивидуални облик рада, са тежиштем на практичном раду.</p> <p>Садржаји тема којима се подразумева стицање знања, вештина, ставова и вредности о вежбању, физичком васпитању, спорту, рекреацији и стицање знања, вештина, ставова и вредности о здрављу реализују се кроз све организационе облике рада уз практичан рад.</p> <p>Програмски садржаји се остварују кроз следеће фазе:</p> <ul style="list-style-type: none"> - утврђивање стања - одређивање радних задатака за појединце и групе ученика - утврђивање средстава и метода за остваривање радних задатака - остваривање васпитних задатака - праћење и вредновање ефеката рада - оцењивање. <p>При реализацији се поштује принцип уважавања индивидуалних карактеристика и способности ученика, при раду са ученицима смањених физичких способности и потешкоћама у савладавању садржаја и при раду са ученицима изузетних способности (диференцирани приступ).</p> <p>По потреби, са ученицима који имају лоше држање тела и здравствене потешкоће услед чега не могу да прате обавезни програм, реализује се прилагођен програм примерен здравственом стању ученика, у сарадњи са одговарајућом здравственом установом и лекаром специјалистом.</p> <p>Обавезне физичке активности, са недељним фондом од 1,5 часова, су интегрални део физичког васпитања. Оне доприносе испуњавању постављеног циља и исхода физичког и здравственог васпитања. Начин организације бира школа на предлог Стручног већа. Програмски садржаји обавезних физичких активности се састоје од обавезних и препоручених садржаја.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Формативно и сумативно оцењивање:</p> <p>Сумативним оцењивањем ће се редовно проверавати постигнућа и пратити напредовање полазећи од ученикових способности, степена спретности и умешности. Континуирано ће се пратити и вредновати: активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању, приказ комплекса усвојених опште припремних вежби и достигнутих нивоа постигнућа моторичких знања, умења и навика. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узимају се у обзир</p>

индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа, могућности и ангажовање ученика у наставном процесу. Формативно оцењивање ће се евидентирати у педагошкој документацији наставника и у дневнику(активност ученика) а сумативно у дневнику. Што се тиче Физичке и здравствене културе, напредовање ученика из ће се оцењивати формативно и евидентирати кроз активности ученика у дневнику.

КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА 5. разреда

НАСТАВНА ТЕМА	ДОВОЉАН 2	ДОБАР 3	ВРЛО ДОБАР 4	ОДЛИЧАН 5
ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТ, И МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Уме да изведе једноставне комплексе простих и општеприпремних вежби,	Уме правилно да изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања.	Правилно одржава равнотежу у различитим кретањима.	Ученик користи висок ниво техничко-тактичких знања, демонстрира сложеније комплексе вежби и кретања.
*Атлетика *Спортска гимнастика *Основе тимских, спортских и елементарних игара	Ученик показује мањи степен активности и ангажовања, уз велику помоћ наставника успева да примени одређене вежбе, односно захтеве који су утврђени у	Ученик показује делимични степен активности и ангажовања, уз велику помоћ наставника успева да примени одређене вежбе, односно захтеве који су	Ученик показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања, уз мању помоћ наставника у потпуности, самостално испуњава захтеве који су утврђени и на	Ученик показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања, где ученик у потпуности самостално, без помоћи наставника испуњава захтеве који су

	*Плес и ритмика *Полигони	већем делу основног нивоа постигнућа, одређени индивидуални м образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа и ангажовање ученика добија оцену довољан (2)	утврђени и на основном и већим делом на средњем нивоу стандарда постигнућа, одређени индивидуални м образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, уз ангажовање ученик добија оцену добар (3)	основном и на средњем нивоу, као и део захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа, одређени индивидуални м образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, уз висок степен ангажовања добија оцену врло добар (4)	утврђени на основном и средњем нивоу, као и у већини захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа, одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, уз веома висок степен ангажовања, добија оцену одличан (5)	
--	----------------------------------	---	--	--	---	--

3.2.2.шести разред

Обавезни предмет: Српски језик и књижевност	Разред: Шести
<p>Циљеви учења Српског језика и књижевности јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о</p>	

медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.

Исходи учења

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

Књижевност:

- чита са разумевањем; парафразира прочитано и описује свој доживљај различитих врста књижевних дела и научно-популарних текстова;
- одреди род књижевног дела и књижевну врсту;
- прави разлику између дела лирског, епског и драмског карактера;
- разликује ауторску приповетку од романа;
- анализира структуру лирске песме (строфа, стих, рима);
- уочава основне елементе структуре књижевноуметничког дела: тема, мотив; радња, време и место радње;
- разликује заплет и расплет као етапе драмске радње;
- разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца;
- разликује облике казивања;
- увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике;
- одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевноуметничком тексту;
- анализира узрочно-последичне односе у тексту и вреднује истакнуте идеје које текст нуди;
- анализира поступке ликова у књижевноуметничком делу, служећи се аргументима из текста;
- уочава хумор у књижевном делу;
- разликује хумористички и дитирамбски тон од елегичног тона;
- илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима;
- уважава националне вредности и негује културноисторијску баштину;
- препоручи књижевно дело уз кратко образложење;
- упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст;

Језик:

- повеже граматичке појмове обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима;
- препозна делове речи у вези са њиховим грађењем;
- разликује гласове српског језика по звучности и месту изговора;
- разликује врсте гласовних прмена у једноставним примерима и примењује књижевнојезичку норму;
- одреди врсте и подврсте заменица, као и њихов облик;

	<ul style="list-style-type: none"> – препознаје глаголска времена и употребљава их у складу са нормом; – разликује реченице по комуникативној функцији; – доследно примењује правописну норму; – користи правопис (школско издање); – разликује дуго и кратко акценту у изговореној речи; <p>Језичка култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> – употребљава различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање различитих типова текстова, без сажимања и са сажимањем, причање (о догађајима и доживљајима) и описивање; – разликује и гради аугментативе и деминутиве; – саставља обавештење, вест и кратак извештај; – разуме основна значења књижевног и неуметничког текста; – проналази, повезује и тумачи експлицитно и имплицитно садржане информације у краћем, једноставнијем књижевном и неуметничком тексту; – драматизује одломак одабраног књижевноуметничког текста; – говори јасно, поштујући стандарднојезичку норму; – изражајно чита обрађене књижевне текстове.
<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>КЊИЖЕВНОСТ</p> <p>ЛИРИКА</p> <p>Књижевни термини и појмови</p> <p>Врста строфе према броју стихова у лирској песми: дистих; терцет; врста стиха по броју слогова (лирски и епски десетерац).</p> <p>Одлике лирске поезије: нагласак речи и ритам; рима – парна, укрштена, обгрљена; улога риме у обликовању стиха.</p> <p>Стилске фигуре: контраст, хипербола.</p> <p>Врсте ауторске и народне лирске песме: социјалне песме, дитирамб, елегичка; обредне песме (коледарске, краљичке, додолске, божићне).</p> <p>ЕПИКА</p> <p>Књижевни термини и појмови Основна тема и кључни мотиви. Облици казивања: нарација (хронолошко приповедање), описивање, дијалог, монолог.</p>

Фабула/радња, редослед догађаја.

Врсте епских дела: приповетка, роман.

Културно-историјско предање (нпр. Смрт Марка Краљевића)

ДРАМА

Књижевни термини и појмови

Драмске врсте: комедија – основне одлике.

Монолог и дијалог у драми. Дидаскалије, реплика. Етапе драмске радње (заплет и расплет).

НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ

ТЕКСТОВИ (бирати 2 дела)

ДОМАЋА ЛЕКТИРА

Допунски избор лектире (бирати 3 дела)

ЈЕЗИК

Граматика

Подела речи по настанку: просте речи и творенице; породица речи, уочавање корена речи. Саставни делови твореница (творбене основе, префикси и суфикси). Настанак гласова и говорни органи; подела гласова: самогласници и сугласници (прави сугласници и сонанти); Подела сугласника по звучности и по месту изговора.

Подела речи на слогове; слоготворно р. Гласовне промене – уочавање у грађењу и промени речи: непостојано а; промена л у о; палатализација; сибиларизација; јотовање; једначење сугласника по звучности; једначење сугласника по месту изговора; губљење сугласника.

Заменице: неличне именичке заменице (односоупитне, неодређене, опште, одричне); придевске заменице: присвојне (с нагласком на употребу заменице свој, показне, односо-упитне, неодређене, опште, одричне). Грађење и основна значења глаголских времена: аорист, имперфекат (само на нивоу препознавања; имперфекат глагола бити); плусквамперфекат. Независне предикатске реченице – појам комуникативне функције; подела на обавештајне, упитне, заповедне, жељне и узвичне реченице.

	<p>Правопис</p> <p>Писање имена васионских тела.</p> <p>Растављање речи на крају реда (основна правила).</p> <p>Правописна решења у вези са гласовним променама.</p> <p>Писање именичких и придевских одричних заменица са предлозима. Писање заменице Ваш великим почетним словом. Правописна решења у вези са писањем обрађених глаголских облика.</p> <p>Ортоепија</p> <p>Дуги и кратки акценти.</p> <p>ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА</p> <p>Текстови у функцији унапређивања језичке културе. Анализирање снимљених казивања и читања (звучна читанка).</p> <p>Говорне вежбе на унапред одређену тему.</p> <p>Учтиве форме обраћања.</p> <p>Лексикологија: аугментативи (са пејоративима), деминутиви (са хипокористцима).</p> <p>Правописне вежбе: диктат; допуњавање текста; уочавање и објашњавање научених правописних правила у тексту.</p> <p>Богаћење речника: лексичко-семантичке вежбе (нпр. избегавање сувишних речи и туђица; фигуративна значења речи; проналажење изостављених реченичних делова); стилске вежбе: (нпр. текст као подстицај за сликовито казивање; ситуациони предложак за тражење погодног израза).</p> <p>Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу.</p> <p>Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту (један час за израду задатка и два за анализу и писање унапређене верзије састава).</p>
Образовни стандарди	<p>СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА:</p> <p>ЈЕЗИК : Основни ниво</p>

CJ.1.1.3. Разликује самогласнике и сугласнике(и унутар сугласника сонанте и праве сугласнике); разликује правилано од неправилног изговора гласа; примењује књижевнојезичку норму у вези са гласовним алтернацијама.

CJ.1.1.4. Разликује променљиве и непроменљиве речи и именује врсте речи; примењује књижевнојезичку норму у вези са облицима речи у фреквентним примерима (укључујући и гласовне промене у вези са облицима речи); разликује основне граматичке категорије (род, број, падеж, глаголски облик); разликује просте речи од твореница; гради реч према задатом значењу на основу постојећих творбених модела.

CJ.1.1.5. именује врсте независних реченица према комуникативној функцији.

Средњи ниво

CJ.2.1.3. Уме да одреди место акцента у речи; има основна знања у вези са поделом речи на слоге и примењује их у растављању речи на крају реда; зна основну поделу сугласника по звучности и по месту изговора.

CJ.2.1.4. Одређује подврсте променљивих речи и њихове граматичке категорије; препознаје делове речи у вези с грађењем речи (префикс, творбену основу, суфикс) у једноставнијим примерима.

Напредни ниво

CJ.3.1.3. Разликује дуге и кратке слоге у вишесложним речима; разликује врсте гласовних алтернација у једноставним примерима у вези са књижевнојезичком нормом.

CJ.3.1.4. Издваја делове речи у вези са облицима речи (граматичку основу и наставак за облик) у једноставнијим примерима; зна основне разлике у грађењу личних и неличних глаголских облика; примењује књижевнојезичку норму у вези с грађењем речи.

КЊИЖЕВНОСТ

Основни ниво

CJ.1.2.1. Познаје књижевна дела из обавезног школског програма: наводи аутора и назив његовог дела; уме да преприча основну садржину дела, да наведе основну тему и главни мотив дела и да именује његове главне ликове.

CJ.1.2.2. Разликује основне типове и облике књижевног стваралаштва и то: усмену од ауторске књижевности; дело у прози од дела у стиху; прави разлику између дела лирског, епског и драмског карактера; разликује аутора књижевноуметничког дела од наратора, драмског лица или лирског субјекта; разликује књижевноуметнички текст од неуметничког текста који обрађују исте/сличне теме, ликове и догађаје.

CJ.1.2.3. Уочава основне елементе структуре књижевноуметничког дела: тема, мотив; радња, време и место радње; приповедање у 1. и приповедање у 3. лицу; описивање, врсте описа; монолог и дијалог; основни облици језичко-стилских изражајних средстава ;облици стиха,облици строфе (дистих, терцет и катрен); уочава риму и разликује везан и слободан стих.

CJ.1.2.4.Анализира издвојен проблем, идеју или поруку у краћемједноставнијем књижевном тексту из обавезног школскогпрограмаи уме да га аргументује примарним текстом.

CJ.1.2.5.Редовно чита књижевна дела из обавезног школскогпрограма, стичући читалачке навике; исказује својестетски доживљај књижевног дела.

Средњи ниво

CJ.2.2.2. У тумачењу књижевног дела из обавезног школског програма уочава и наводи особености лирског, епског и драмског књижевног рода и разликује основне књижевне врсте којима та дела припадају;разликује књижевнонаучне врсте: биографију, аутобиографију, дневник, путопис, мемоаре и научно-популарне текстове.

CJ.2.2.3. У тумачењу књижевног дела на основу примера препознаје и књижевнотеоријски именује следеће елементе књижевне структуре: фабулу и сиже; унутрашњи монолог; врсте карактеризације према основним особинама лика (физичка, психолошка, језичка, друштвена и етичка);именује и анализира улогу језичко-стилских изражајних средстава у једноставнијимпримерима у књижевном делу; разликује парну, укрштену и обгрљену риму.

CJ.2.2.4. Анализира издвојен проблем, идеју или поруку у дужем једноставнијемкњижевном текстуиз обавезног школског програма и уме да аргументује своје ставове на основу примарног текста и секундарне литературе(у читанци); прави разлику између парафраза (препричавања) и анализе дела.

CJ.2.2.5. Примењује стратегије читања примерене типичним жанровима; радо посећује библиотеке и самостално одабира дела за читање из опуса књижевности за децу; уме да води дневник о прочитаним књигама.

Напредни ниво

CJ.3.2.1. Критички чита књижевна дела средње сложености из обавезног и изборног школског програма и пореди књижевна делана основу жанра/врсте, теме, мотива, језичко-стилских обележја.

CJ.3.2.2. У тумачењу књижевних делаиз обавезног и изборног школског програма укључује иманентне одлике (конвенције) књижевних и књижевнонаучних жанрова; уочава елементе књижевног дела који примарно припадају научном изразу илиизразу других уметности (нпр. сликарство, музика, позориште, филм) и анализира њихову улогу у сазнајној и естетскојвредности књижевног дела.

CJ.3.2.3. Самостално тумачи кључне језичке, естетске и структурне особине књижевног дела из обавезног и изборног школског програма;издваја, именује и тумачи основне елементе композиције

књижевног дела (нпр. улогу рефрена); проналази, именује и анализира улогу језичко-стилских изражајних средстава у сложенијим примерима.

СЈ.3.2.4. Анализира проблем, идеју или поруку у књижевном тексту средње сложености и ван обавезног школског програма (из књижевности за децу и младе) и уме да аргументује своје ставове на основу примарног текста и/или препоручене секундарне литературе; уочава везу између садржине, форме и језика књижевног дела и своја запажања илуструје примерима.

СЈ.3.2.5. Самостално одабира секундарну литературу у библиотеци; примењује основне стратегије читања које су усаглашене са читалачким задатком; уме да препоручи књижевно дело и ван школског програма, као и да образложи зашто му се дело допада (нпр. да истакне занимљиве ликове у приповеци, маштовит свет романа, необичне песничке слике или игру речи у поезији, комичне ситуације у драмском тексту итд.); исказује љубав и поштовање за књижевност и вредности националне културе и културе других народа.

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

Основни ниво

СЈ.1.3.1. Говори јасно поштујући књижевнојезичку норму; течно и разговетно читана гласно књижевне и неуметничке текстове; препричава краћи једноставнији неуметнички текст без сажимања или са сажимањем.

СЈ.1.3.2. Саставља говорени или писани текст једноставне структуре служећи се описом, приповедањем и излагањем (имајући на уму публику којој се обраћа); саставља једноставан говорени или писани текст о доживљају књижевног дела и о темама из свакодневног живота и света маште.

СЈ.1.3.3. Саставља разумљиву, граматички исправну реченицу; примењује правописну норму у једноставним примерима и уме да се служи школским издањем Правописа; у писању издваја делове текста (наслов, пасусе) и организује га у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста); исправља уочене грешке у тексту.

СЈ.1.3.4. Чита краће једноставније текстове (књижевноуметничке текстове, стручне и научнопопуларне текстове из области науке о језику и књижевности, текстове из медија) у различите сврхе (информисање, учење, лични развој, естетски доживљај, забава...); парафразира их.

СЈ.1.3.5. Разуме краћи једноставнији књижевни и неуметнички текст: проналази експлицитно и имплицитно садржане информације, издваја главне идеје текста; прати развој одређене идеје у тексту; пореди о сновне информације и идеје из двају или више краћих једноставнијих текстова.

СЈ.1.3.6. Критички промишља краћи једноставнији књижевни и неуметнички текст (нпр. износи свој став: да ли му се текст допада, да ли му је занимљив/необичан; да ли му причињава тешкоће

приликом читања; да ли је довољно информативан за учење одређене области језика и књижевности и сл.) и то образлаже.

Средњи ниво

СЈ.2.3.1. Уме да формулише своје мишљење и да га јавно искаже служећи се књижевним језиком; изражајно чита и казује једноставније књижевноуметничке текстове; препричава дужи једноставнији неуметнички текст без сажимања или са сажимањем.

СЈ.2.3.2. Саставља сложенији говорени или писани текст служећи се описом, приповедањем и излагањем, у складу са задатом темом; саставља кохерентан говорени или писани текст поводом тумачења једноставнијег књижевног дела.

СЈ.2.3.3. Пише јасним реченицама; примењује правописна правила у сложенијим примерима; уме у писању да издвоји наслове и поднаслове; исправља текст, по потреби: мења план, преуређује садржај или покушава сасвим нов приступ.

СЈ.2.3.4. Чита дуже једноставније текстове (књижевноуметничке текстове, стручне и научнопопуларне текстове из области науке о језику и књижевности, текстове из медија) у различите сврхе (информисање, учење, лични развој, естетски доживљај, забава...); примењује шире стратегије читања (нпр. трага за важним информацијама, повезује текст са претходним знањем, поставља питања и предвиђа током читања).

СЈ.2.3.5. Разуме дужи једноставнији књижевни и неуметнички текст: проналази експлицитно и имплицитно садржане информације, издваја главне идеје текста; прати развој одређене идеје у тексту; пореди основне информације и идеје из двају или више текстова.

Напредни ниво

СЈ.3.3.1. У званичним ситуацијама говори о једноставнијим темама из области језика, књижевности и културе користећи се коректним језичким изразом; изражајно чита и казује књижевноуметничке текстове средње сложености; препричава неуметнички текст средње сложености без сажимања или са сажимањем; говори уз презентацију.

СЈ.3.3.2. Саставља једноставнији говорени или писани аргументативни текст; саставља целовит говорени или писани текст поводом тумачења књижевног дела добро распоређујући основне и додатне информације и наводећи примере; пише саставе у којима приказује стварна или измишљена искуства, ликове или догађаје.

СЈ.3.3.3. Доследно примењује правописну норму (из сваке правописне области предвиђене обавезним школским програмом); саставља текст у којем тема, композиција, садржај и стил одговарају задатку, сврси и читалачкој публици којој је текст намењен.

СЈ.3.3.4. Чита текстове средње сложености (књижевноуметничке текстове, стручне и научнопопуларне текстове из области науке о језику и књижевности, текстове из медија) у различите сврхе

	<p>(информисање, учење, лични развој, естетскидоживљај, забава...); примењује стратегије читања у складу са жанром и током читања коригује своје закључке о значењу текста.</p> <p>СЈ.3.3.5. Разуме књижевни и неуметнички текст средње сложености: проналази експлицитно и имплицитно садржане информације, издваја главне идеје текста; прати развој одређене идеје у тексту; пореди основне информације и идеје из двају или више текстова.</p> <p>СЈ.3.3.6. Критички промишља књижевни и неуметнички текст средње сложености (нпр.разликује објективну /веродостојну чињеницу од ауторове интерпретације).</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ul style="list-style-type: none"> <p>• Компетенција за учење</p> <p>Наставник српског језика свакодневно развија код својих ђака компетенцију за учење, користећи постојећа школска и ваншколска знања и искуства. Труди се да ученици схвате значај континуираног учења у школском и ваншколском контексту. Наставник подржава ученике у поступном и систематичном савладавању градива. Учи их да читају са оловком у руци, да праве сажетке текстова и издвајају кључне речи. Оспособљава их да разликују битно од небитног и да у тексту траже аргументе за своје тврдње. Подстиче их да своје ставове о неком питању артикулишу на одговарајући начин и концизно се изразе.</p> <p>• Одговорно учешће у демократском друштву</p> <p>Током разговора поводом прочитаних књижевноуметничких дела, али и текстова који припа- дају осталим функционалним стилевима, наставник подстиче ученике да поступају у складу са принципима правде, слободе, солидарности, равноправности и одговорности – који су темељ демократског друштва. Учи их да се залажу за поштовање различитости, дечјих и људских пра- ва и слобода, да поштују лични и национални идентитет и да имају активан и одговоран однос према држави и друштву у ком живе. Наставник се труди да ученици схвате одговорност за соп- ствене изборе и одлуке, да аргументовано заступају ставове и мишљења уважавајући супротна гледишта, као и усвојене процедуре доношења одлука. Такође, подстиче код ученика потребу да уче, чувају и негују књижевни језик и да разумеју значај српског језика за културу и историју српског народа, а да притом поштују и друге народе и уважавају њихова права.</p> <p>• Естетичка компетенција</p> <p>Наставник подстиче ученике да учествују у креативном и стваралачком изражавању сопствених идеја, осећања и искустава, подстиче их на изражавање кроз различите уметности и путем различитих медија</p>

– музике, покрета, речи, електронских медија, визуелне уметности и др. Подстиче ученике да бирају и користе уметничка дела (у овом случају књижевност) како би обогатили свој живот и разумевање света, да схвате значење појма култура и ваљано га употребљавају, да развијају смисао за естетске вредности и да разумеју значај уметничких и културних дела за лични развој и развој друштва. Квалитетна настава српског језика подстиче сваку од наведених делатности и доприноси успостављању трајних корелација међу многим наставним предметима.

- **Комуникација**

Радећи на развоју језичке културе својих ученика, наставник српског језика утиче и на развијање њихове комуникације. Учи ученике да комуницирају на сврсисходан и конструктиван начин у приватном, јавном и образовном контексту, то јест да прилагођавају начин комуникације одређеној ситуацији (нпр. формална, неформална). Подстиче их да користе језик специфичан за различите научне, техничке и уметничке дисциплине и животне ситуације. Наставник се труди да код ученика изгради језичку толеранцију и да скрене пажњу на говор мржње као негативну појаву у друштву. Ученици се постичу на богаћење сопственог речника, у складу са основним нивоом образовања, и на то да доживљавају језик као низ могућности које му служе у изражавању.

- **Одговоран однос према окоolini**

Одговоран однос према окоolini непосредно је везан за остваривање васпитних и практичних циљева наставе српског језика. Познавање природе и ширег окружења, уважавање живота и његовог значаја подстичу се и читањем, доживљавањем и тумачењем књижевноуметничких текстова и дела осталог типа, намењених старијем школском узрасту. Наставник подстиче ученике да тако уочавају везу између квалитета животне средине и квалитета свог живота и разумеју да се лична добробит и добробит заједнице и друштва огледају и у квалитету и одрживости његове окоline.

- **Рад с подацима и информацијама**

Наставник подстиче ученике да повезују знања и вештине из различитих предмета са потребом да представе, прочитају и протумаче податке користећи наративни, табеларни или графички приказ информација, укључујући и њихове дигиталне презентације. Наставник објашњава ученицима како да користе и самостално проналазе различите изворе информација и података (библиотеке, медије, интернет, институције културе итд.), како да критички разматрају њихову поузданост и ваљаност, разврставају их и повезују релевантне информације из различитих извора.

- **Решавање проблема**

Међупредметна компетенција решавање проблема посебно долази до изражаја у настави српског језика и књижевности, која је проблемска, активна и стваралачка. Учећи матерњи језик и његове законитости и читајући одабрана, репрезентативна дела српске и светске књижевности (у целини или у одломцима), ученик се подстиче на то да препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства. Наставник потом упућује ученике како да планирају стратегију решавања проблема, како да формулишу објашњења и закључке на основу резултата до којих су дошли у раду, презентују их и дискутују са другим особама и преиспитују их у светлу добијених коментара. Такође, наставник ученике упућује на то како да проверавају применљивост решења у пракси и користе их у новим ситуацијама.

- **Сарадња**

Да би стекли компетенцију сарадње, ученици на часовима српског језика одговорно, активно и конструктивно учествују у раду одељења (кроз фронтални облик рада), групе, тима или пара (у групном раду, или раду у паровима) и доприносе унапређивању заједничког рада. Наставник учи ученике како да пружају подршку и помоћ својим сарадницима и прихватају њихову подршку и помоћ, као и да поштују правила заједничког рада и препознају своје место и улогу у њему. Наставник подстиче ученике да поштују друге као равноправне учеснике и прихвата најбоља решења до којих се у заједничком раду дошло.

- **Дигитална компетенција**

Наставник оспособљава ученике за адекватно претраживање и квалитетно одабирање садржаја до којих могу доћи електронским путем. Информишући се, на основу кључних речи, о појединостима за које су заинтересовани, а из области предмета Српски језик, ученици стварају сопствени хипертекст и уче се да издвоје битно од небитног, праву информацију од оне која је површна или погрешна. То чине уз помоћ упутстава које им даје наставник српског језика и књижевности, претходно оспособљен да успешно изабере одговарајуће сајтове које ће ученици претраживати, или уз помоћ уџбеника који овакве препоруке садржи.

- **Одговоран однос према здрављу**

Уважавање живота и његовог значаја подстичу се и читањем, доживљавањем и тумачењем књижевноуметничких и других текстова. Читајући и тумачећи дела српске и светске књижевности

	<p>ученици боље разумеју себе, друге и свет око себе. Наставник подстиче ученике да критички сагледају и избегну ситуације опасне по сопствени живот и здравље као и ситуације опасне по живот и здравље других.</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Програм наставе и учења Српског језика и књижевности чине три предметне области: Књижевност, Језик и Језичка култура. Све три области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима.</p> <p><u>Књижевност</u></p> <p>Циљ наставе књижевности је развијање књижевне културе и здравих читалачких навика код ученика, што се постиже континуираним читањем одабраних и препоручених књижевних дела.</p> <p>У оквиру наставе књижевности постоји вертикална корелација, тј. прожима се са наставом језика (вежбање и утврђивање знања из језика на одабраним и прилагођеним књижевним текстовима, изражајно читање и казивање и сл) и језичке културе (излагање ученика током говорних вежби у вези са наставом књижевности, писање писмених задатака и сл).</p> <p>Основу наставе књижевности чини лектира (дата у Читанкама), која је заснована на класичним књижевним делима и омогућава неговање основне књижевне културе. Она се потом надограђује и обогаћује савременим књижевним делима, која су искуствено ближа ученицима и омогућавају им детаљну анализу и синтезу. Повезивање наставе књижевности на основу универзалних вредности са искуством ученика омогућава њихову већу анагжованост и систематичније промишљање, изношење ставова и закључивање. Такође, одабрана књижевна дела из националног корпуса потпомажу развој свести код ученика о значају и вредности националне историје и културе, као и националног поноса.</p> <p>Настава књижевности може се поделити на неколико тематских целина, на основу заједничких карактеристика књижевних дела: тема, мотива, уметничког правца којем дело припада, књижевнотеоријских сличности.</p> <p>Кроз наставу књижевности ученике треба оспособити да уоче специфичности књижевног језика и света који је у књижевним делима изграђен, што подразумева учовање сликовисти, специфичне књижевне изразе и поступке, оригиналност књижевних ликова и аутентичност њиховог књижевног света и сл. На тај начин ће ученици стећи вештине да на прави начин вреднују књижевне текстове и разликују их од других типова текстова.</p>

Настава књижевности започиње доживљајним читањем, након којег следи истраживачко читање (по унапред одређеним смерницама/припремљеним одељцима у Читанкама), које омогућава аналитички приступ. Потом следи утврђивање издвојених елемената и њихова синтеза, која на након одређениог времена омогућава и компаративни приступ у анализи књижевних дела. Компаративна анализа подразумева и ослањање на књижевна знања која су стечена у претходним разредима.

Настава књижевности омогућава ученицима да размишљају, истражују, изграђују и вреднију своје ставове, да износе аргументоване тврдње поткрепљене примерима из текста, али и да усвајају књижевнотеоријске појмове које потом могу стално примењивати у настави књижевности, а то су знања о стилским фигурама, књижевним родовима и врстама, облицима казивања и сл.

Настава књижевности се може осавременити и приближити ученицима приказивањем филмованих књижевних дела и ТВ драма, позоришних адаптација, како би ученици могли да приступе компаративној анализи и уоче разлику између књижевности и њене интерпретације у филмској и позоришној уметности.

Посебну пажњу у овом периоду треба посветити драмским текстовима, њиховим специфичностима и карактеристикама (писање за позориште, подела на улоге, дидаскалије), како би се код ученика развијал и љубав према позоришној уметности. Реализовање драмских дела даје могућност за виши ниво сарадње и групни рад ученика, као и за вежбање језичке културе и ортоепије, креативност и контролисану импровизацију ученика, кроз заједничко читање и припремање улога, осмишљавање сцена и практично извођење одабраног одломка на часовима. Ученици треба да науче да препознају хумор у делима, али и да буду свесни његове поучности и порука које нам аутори кроз смех шаљу (за разумевање хумористичног приступа књижевном делу предлог је да се ученицима представи предговор из *Аутобиографије* Бранислава Нушића).

У настави књижевности постоји хоризонтална корелација са бројним школским предметима, а највише са историјом, географијом, верском наставом, грађанским васпитањем, ликовном и музичком културом. Коришћењем презентација, прилога из дигиталне Читанке и сличних материјала ученицима се омогућава шири перспектива и увид у историјске и друштвене околности (које су често подтекст књижевних дела и омогућавају њихову детаљну и свеобухватну анализу).

Кроз читање и тумачење књижевних дела ученици развијају читалачке компетенције које подразумевају не само истраживачко посматрање и стицање знања о књижевности већ подстичу и развијају емоционално и фантазијско уживљавање, имагинацију, естетско доживљавање, богате асоцијативне моћи, уметнички сензибилитет, критичко мишљење и изграђују морално просуђивање.

Језик

У настави језика ученици се оспособљавају за правилну усмену и писану комуникацију стандардним (књижевним) српским језиком. Отуда захтеви у овом програму нису усмерени само на усвајање језичких правила и граматичке норме, већ и на разумевање њихове функције и правилну примену у усменом и писменом изражавању. Настава језика увек се ослања на претходно стечена знања из ове области, која се утврђују сталним вежбањима и различитим врстама провера, а потим и проширује и надограђује, при чему се користе различити приступи и настава прилагођава ученицима, нпр:

- припремљени квизови и асоцијације;
- стална употреба вежбања из Радних свезака која прате градиво дато у Граматикама;
- издвајање типичних примера и класичних образаца;
- указивање на препознавање изузетака и специфичних примере;
- петнаестоминутни тестови;
- контролни задаци;
- усмено одговарање.

Граматички садржаји не смеју се проучавати изоловано, већ се посматрају као систем и таква систематичност и свеобухватност омогућава ученицима да на прави начин усвоје знања из области граматике, да им она буду трајна и функционална. То се постиже повезивањем различитих граматичких садржаја, нпр. ученици појединачно усвајају знања о грађењу речи и гласовним променама, али се потом та знања систематизују и повезују током израде задатака. Такође, градиво о заменицама и глаголским облицима које је реализовано у петом разреду, послужиће као основа за даље надограђивање и проширивање знања из ових области. Ученицима се градиво приближава сталним повезивањем са њиховим свакодневним искуством, нпр. указивање на типичне граматичке грешке које могу видети или чути у својој околини. Посебно треба обратити пажњу на граматичке грешке које смо приметили током њихових излагања на часу, током израде домаћих задатака и сл. и настојати да те грешке буду исправљене.

Током реализовања правописних садржаја, ученицима све време треба указивати на важност писмености и то поткрепити примерима типичних правописних грешака у свакодневној комуникацији, посебно током коришћења савремених технологија које су ученицима блиске, нпр. писање мејлова и СМС порука, комуникација на друштвеним мрежама и сл. Посебну пажњу посветити основама писмености које треба реализовати код свих ученика, нпр. разликовање појединих слова у писању (Ч, Ћ, Џ). Садржаји из ове области се реализују, усвајају и утврђују решавањем одговарајућих задатака,

правописним вежбама и диктатима итд. Настава правописа уско је повезана са наставом граматике, нпр. правописан решења у вези са гласовним променама, писањем заменица и глаголских облика. Препоручује се употреба школског издања правописа, речника језичких недоумица и сличне литературе, како би ученици стекли навику да брину о својој писмености и да је континуирано унапређују.

Ортоегија подразумева указивање на важност правилног говора, што је основа успешне свакодневне комуникације. Ортоепски садржај се углавном реализују кроз садржаје из области књижевности и језика, нпр. изговарање брзалица, место акцента у речима, реченична интонација и сл. На овом нивоу ученици би требало да препознају наглашене слоге у речи и разликују дуге и кратке акценте (без графичких обележавања акцената). У настави ортоегије веома је корисно употребљавати припремљене аудио-снимке (могу се пронаћи у дигиталним Читанкама), на основу којих ученици могу усвојити правилан говор. Посебну пажњу треба посветити гласовима које ученици могу мешати у говору (Ч, Ћ, Џ), за шта треба припремити одговарајуће говорне вежбе. Као ортоепску вежбу треба спроводити и говорење напамет научених одломака у стиху и прози (уз помоћ аудитивних наставних средстава).

Језичка култура

Неговање језичке културе је један од најважнијих задатака наставе матерњег језика. Она се непрекидно прожима са наставом књижевности и језика, јер је развијена усмена и писмена језичка култура један од кључних циљева наставе српског језика и књижевности. Језичка култура се посебно негује писањем и читањем састава (у виду рада на часу или као домаћих задатака), реализовањем школских писмених задатака (по два у сваком полугодишту). Посебно треба обратити пажњу на исправке писмених задатака (по два часа), који служе да се ученицима укаже на уочене пропусте и сегменте које треба да побољшају у области језичке културе, при чему су од највеће ваћности сугестије наставника и индивидуална комуникација са ученицама. Ниво језичке културе ученика треба непрекидно унапређивати бројним говорним вежбама. Језичка култура ученика ће се унапредити реализовањем нових садржаја предвиђених за шести разред осовне школе: усвајање форми учтивости (писање заменице Ви из поштовања), обогаћивање лексичког фонда (кроз усвајање знања о пејоративима, аугментативима, деминутивима и хипокористцима), лексичко-семантичке вежбе (разумевање правог значења речи, бирање одговарајућих речи у различитим говорним и писаним ситуацијама). Препоручује се вежбање оба писма (ћириличног и латиничног) и коришћење доступних дигиталних садржаја. Стално треба указивати ученицима на важност јасног и прецизног изражавања, доброг и

	<p>смисленог организовања реченица, значај кретивности и оригиналности, избегавање шаблона и фраза у говору и писању.</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Праћење и вредновање резултата напредовања ученика је у функцији остваривања исхода, а започиње иницијалном проценом достигнутог нивоа знања, у односу на који ће се одмеравати даљи напредак и формирати оцена.</p> <p>Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање и праћење напретка ученика и упућивање на даље активности.</p> <p>За наставу српског језика и књижевности специфична је подела на три кључне области, а то су књижевност, језик и језичка култура. Свака од тих области подразумева посебне облике реализације наставе, вежбања и утврђивања знања, нпр. писмени задаци, контролни задаци, говорне вежбе, активност и излагање на часовима, изражајно читање и изражавање итд.</p> <p>Формативно вредновање је саставни део савременог приступа настави и подразумева процену знања, вештина, ставова и понашања, као и развијања одговарајуће компетенције током наставе и учења.</p> <p>Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака (рађење домаћих задатака, паноа, презентација), посматрање и бележење ученикових активности током наставе (активност на часу, записивање и праћење лекција, ношење неопходног прибора), непосредна комуникација између ученика и наставника (давање сугестија ученику о могућности напредовања), регистар за сваког ученика (педагошка свеска у којој се прати напредовање ученика и сл). Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом, тј. реализује се сумативно оцењивање.</p> <p>Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања, праћења и вредновања. Важно је да наставник, поред постигнућа ученика, континуирано прати и вреднује властити рад. Све што се покаже добрим и ефикасним, наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а оно што буде процењено као недовољно делотворно, требало би унапредити.</p>

Обавезни предмет: Енглески језик		Разред: шести	
Циљ учења је да се ученик усвајањем знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.			
Исходи учења Кључни појмови садржаја обавезног предмета	БРОЈ И НАЗИВ ТЕМЕ/ОБЛАСТ И (Комуникативне функције)	ИСХОДИ По завршеној теми/области ученици су у стању да у усменој и писменој комуникацији:	НАСТАВНИ САДРЖАЈИ И ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ Ученици у усменој и писменој комуникацији уче и увежбавају:
	1. Starter unit Уводна тема Описивање себе и других; описивање појава; изражавање припадања и посе-довања.	- разумеју једноставније текстове којим се описују чланови породице, живот у школи и школски простор; - опишу чланове породице, живот у школи и школски простор једноставнијим језичким средствима; - разумеју и формулишу једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; - питају и саопште шта неко има/нема и чије је нешто; - разумеју сличности и разлике у интересовањима и школском животу деце у земљама циљне културе и код нас.	Речи и изразе који се односе на тему Present Simple – to Saxon Genitive Have got Possessive adjectives There is/are Question words кратке текстове и дијалоге који се односе на тему (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.
	2. My time Моје време Изражавање допадања и недопадања; изражавање интересовања и свакодневних радњи у садашњости; изрицање дозвола и забрана; изношење предлога и позива на заједничку активност и реаговање на њих	- разумеју једноставније текстове који се односе на изражавање допадања и недопадања; размене информације које се односе на допадање и недопадање; -разумеју једноставније текстове којима се изражавају интересовања и описују сталне, уобичајене радње у садашњости; размене информације које се доносе на дату комуникативну ситуацију; опишу своја интересовања и сталне и уобичајене активности у неколико једноставнијих везаних исказа; - разумеју једноствено исказане дозволе и забране и реагују на њих; формулишу дозволе и забране једноставнијим језички средствима; - разумеју једноставније исказе који се односе на предлоге и позиве на заједничку активност и реагују на њих; упуте предлоге и позиве на	Речи и изразе који се односе на тему Like/love/don't mind/hate+gerund The Present Simple Tense – all forms + adverbs of frequency Ban/let/allow Suggestions; кратке текстове и дијалоге који се односе на тему (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.

		заједничку активност; - разумеју и описују сличности и разлике у начину разоноде у земљама циљне културе и код нас.	
	3. Communication Комуникација Описивање догађаја у садашњости; исказивање чуђења, извињења и реаговање на њих; исказивање планова и предлога.	- разумеју једноставније текстове којима се описују тренутне радње у садашњости; размене информације које се доносе на дату комуникативну ситуацију; - разумеју и правилно користе емоције и емотиконе; - разумеју и упућују једноставно исказана чуђења, извињења и реагују на њих; - разумеју, упућују и реагују на предлоге исказане једноставнијим језичким средствима; - разумеју и саопштавају једноставно исказане планове; - спроведу истраживање, сумирају и саопште резултате истраживања о слушању музике на енглеском језику; - напишу блог о свакодневним и тренутним радњама у садашњости, интересовањима и хобијима, користећи једноставна језичка средства; - разумеју и поштују правила учтиве комуникације у циљној култури.	Речи и изразе који се односе на тему The Present Continuous Tense The Present Simple vs The Present Continuous Speaking on the phone Expressing surprise Making plans кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.
	4. The past Прошлост Описивање радњи у прошлости.	- разумеју једноставније текстове у којима се описују искуства и догађаји из прошлости; размене појединачне и/или неколико везаних информација у низу о догађајима из прошлости; опишу у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; опишу неки историјски догађај, историјску личност и сл. - разумеју повезаност прошлости и садашњости.	Речи и изразе који се односе на тему; The Past Simple Tense-to be The Past Simple Tense (regular and irregular verbs) – Used to кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.
	5. In the picture На слици Описивање радњи у прошлости; описивање појава, радњи, стања и збивања;	- разумеју једноставније текстове у којима се описују искуства и догађаји из прошлости; размене појединачне и/или неколико везаних информација у низу о догађајима из прошлости; опишу у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости;	Речи и изразе који се односе на тему The Past Continuous Tense Past Continuous vs Past Simple Adjectives and adverbs Showing interest and gratitude кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу);

	<p>изражавање захвалности и интересовања.</p>	<p>- разумеју једноставен текстове у којима се описују радње, стања и збивања; опишу појаве, радње, стања и збивања; - разумеју једноставније искзе којима се изражава захвалност интересовање за тему и реагују на њих; изражавају захвалност и интересовање за тему користећи једноставна језичка средства. - разумеју повезаност прошлости и садашњости.</p>	<p>сличности и разлике у културама.</p>	
	<p>6. Achieve Постигни Изражавање бројева и количина; описивање бића, предмета и места; изражавање способности у садашњости и прошлости; изношење предлога и савета.</p>	<p>- разумеју једноставније изразе који се односе на бројеве и количине; размене информације које се односе на број и количину нечега; - разумеју једноставније описе бића, предмета и места; упореде и опишу бића, предмете и места користећи једноставнија језичка средства; - разумеју једноставнији текст који се односи на изражавање способности у садашњости и прошлости; размене информације у вези са способностима у садашњости и прошлости; саопште спосособности у садашњости и прошлости користећи једноставнија језичка средства; - разумеју једноставније искзе којима се износе предлози или савети и реагују на њих; упуте једноставније предлоге и савете; - разумеју и опишу познату личност из циљне културе.</p>	<p>Речи и изразе који се односе на тему Numbers and quantities Comparative and superlative adjectives as...as, not so/as...as- Adjectives ending in -ed/-ing Can/Could for ability Suggestions and advice кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.</p>	
	<p>7. Survival +Zero Conditional and Have to Опстанак Описивање способности, будућих радњи, одлука, претпоставки и предвиђања; изрицање правила, обавеза,</p>	<p>- разумеју једноставнији текст који се односи на описивање способности, будућих радњи, одлука, претпоставки, предвиђања; размене и саопште информције у вези са својим и туђим способностима, будућим радњама, одлукама, претпоставкама и предвиђањима користећи једноставнија језичка средства; - разумеју једноставније формулисана правила, обавезе, савете и упутства и реагују на њих; формулишу једноставнија правила, обавезе, савете и упутства;</p>	<p>Речи и изразе који се односе на тему Ability Future Simple First Conditional Must, have to, don't have to, should, Instructuons- кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.</p>	

	<p>савета и упутстава.</p>	<p>- разумеју и опишу сличности и разлике у природним лепотама у циљној култури и код нас.</p>	
	<p>8. Music Музика Изражавање мишљења, предвиђања, планова и намера; описивање личности.</p>	<p>- разумеју једноставнији опис људи; упореде и опишу људе користећи једноставнија језичка средства; - разумеју једноставне исказе који се односе на изражавање мишљења; размењују и формулишу једноставне исказе којима се изражава мишљење; - разумеју једноставне текстове којима се описују радње у прошлости; размене информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; опишу радње из прошлости у неколико везаних исказа; - описују познату личност из земље циљне културе (Аустралије).</p>	<p>Речи и изразе који се односе на тему The Past Simple Tense – negative & questions) кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.</p>
	<p>9. Scary Застрашујуће Описивање догађаја и искустава у прошлости.</p>	<p>- разумеју једноставније текстове којима се описују радње и искуства у прошлости; размене информације које се доносе на дату комуникативну ситуацију; опишу радње и искуства из прошлости у неколико везаних исказа; - разумеју и опишу сличности и разлике у популарним спортовима у циљној култури и код нас.</p>	<p>Речи и изразе који се односе на тему Present Perfect Simple кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.</p>
<p>Образовни стандарди</p>	<p>Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.</p> <p>1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА ПСТ.1.1.1. Разуме фреквентне речи и једноставне изразе у јасно контекстуализованом и спором говору. ПСТ.1.1.2. Разуме једноставне поруке и питања која се односе на једноставне информације и непосредно окружење. ПСТ.1.1.3. Разуме кратка, једноставна, разговетно и споро изговорена упутства. ПСТ.1.1.4. Разуме кратка саопштења и питања која се односе на познате/блиске теме. ПСТ.1.1.5. Разуме предмет једноставног разговора других лица о познатим/блиским темама (нпр. личне и породичне ствари, непосредно окружење) уколико се говори споро и разговетно. ПСТ.1.1.6. Разуме појединачне речи и једноставне изразе из текстова савремене музике. РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА ПСТ.1.1.7. Разуме кратке поруке које се односе на једноставне информације и непосредно окружење (нпр. писма, мејлови итд.). ПСТ.1.1.8. Разуме кратка, појединачна упутства која се тичу његових непосредних потреба, уколико укључују визуелне елементе. ПСТ.1.1.9. Разуме општи смисао и најважније информације у једноставним врстама текстова (кратке приче, извештаји, огласи, временске прогнозе и сл.) уз одговарајуће илустративне елементе. УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ ПСТ.1.1.10. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи</p>		

једноставна језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника (нпр. ко је, одакле је, чиме се бави итд.). ПСТ.1.1.11. Уз дуже паузе и уз помоћ саговорника, саопштава основне информације о себи и свом непосредном окружењу, тражи одређени предмет, користећи кратке једноставне исказе. ПСТ.1.1.12. Уз дуже паузе, описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности користећи најједноставнија језичка средства. ПСТ.1.1.13. Поставља једноставна питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника. ПСТ.1.1.14. Поставља и одговара на питања која се односе на изражавање допадања и недопадања, слагања и неслагања користећи једноставна језичка средства. ПСТ.1.1.15. Формулише молбе и извињења. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ПСТ.1.1.16. Пише једноставне податке о себи и лицима из блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама. ПСТ.1.1.17. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама. ПСТ.1.1.18. Писаним путем доставља/тражи основне информације о себи/другима. ПСТ.1.1.19. Пише кратке и једноставне поруке (нпр. СМС, имејл, објаве на друштвеним мрежама) у којима се захваљује, извињава или нешто честита. ПСТ.1.1.20. Повезује неколико кратких исказа у кратак, везани текст о блиским темама. МЕДИЈАЦИЈА ПСТ.1.1.21. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...). ПСТ.1.1.22. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику. ПСТ.1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику. 2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПСТ.1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну). ПСТ.1.2.2. Правилно записује познату лексику. ПСТ.1.2.3. Познаје и користи ограничен број фреквентних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру научног репертоара језичких средстава. ПСТ.1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности. 3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА ПСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода). ПСТ.1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински. ПСТ.1.3.3. Познаје најзначајније историјске догађаје циљних култура. ПСТ.1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање. ПСТ.1.3.5. Познаје неколико најпознатијих културних остварења циљних култура; наводи и описује на матерњем језику неколико локација циљних култура за које показује интересовање.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА ПСТ.2.1.1. Разуме краће низове (2-3) саопштења, упутстава, молби који се односе на његове потребе и интересовања. ПСТ.2.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са)говорника о блиским и познатим темама, уколико се говори разговетно и умереним темпом. ПСТ.2.1.3. Разуме основни смисао и главне информације споријих, јасно артикулисаних монолошких излагања и прича о познатим и узрасно адекватним темама, уз одговарајућу визуелну подршку, паузе и понављања. ПСТ.2.1.4. Разуме основни смисао и главне информације из подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим и узрасно адекватним темама, уколико се говори споро и разговетно. ПСТ.2.1.5. Разуме општи смисао и фреквентне фразе и изразе једноставнијих текстова из савремене музике. **РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА** ПСТ.2.1.6. Разуме општи смисао и главне информације у краћим порукама, писмима, мејловима о блиским темама. ПСТ.2.1.7. Разуме краће низове (2-3) упутстава која се тичу његових непосредних потреба (нпр. оријентација у простору, употреба уређаја и апарата, правила игре и сл.), праћених визуелним елементима. ПСТ.2.1.8. Разуме општи смисао и главне информације у краћим текстовима, различитих врста и једноставне садржине, са интернета или других писаних медија, о познатим и узрасно адекватним темама. ПСТ.2.1.9. Разуме општи смисао

	<p>једноставних књижевних текстова прилагођених узрасту и интересовањима. ПСТ.2.1.10. Разуме општи смисао и једноставније формулације у текстовима савремене музике. ПСТ.2.1.11. Разуме смисао једноставних рекламних порука уколико не садрже игру речи или неко конотативно/скривено/метафорично значење. УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ ПСТ.2.1.12. Успева да поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме. ПСТ.2.1.13. Уз краће паузе и минималну помоћ саговорника, размењује информације, тражи одређени предмет, објашњење, услугу, повезујући неколико краћих исказа у смислену целину. ПСТ.2.1.14. Уз краће паузе, описује себе и своје непосредно окружење, свакодневне активности, искуства из прошлости користећи једноставна језичка средства. ПСТ.2.1.15. Поставља и одговара на 2-3 повезана питања, о познатим темама, у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз одговарајућу помоћ саговорника и понављање. ПСТ.2.1.16. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање и једноставним језичким средствима даје кратко објашњење. ПСТ.2.1.17. Размењује основне информације о плановима и обавезама. ПСТ.2.1.18. Једноставним језичким средствима пореди људе, ствари и појаве. ПСТ.2.1.19. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ вербалним и невербалним средствима. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ПСТ.2.1.20. Писаним путем доставља/тражи или преноси детаљније информације, обавештења или податке о себи и другима. ПСТ.2.1.21. Пише једноставна лична писма, поруке, мејлове у којима се са пријатељима и познаницима договара о активностима или одговара на питања. ПСТ.2.1.22. Саставља краће текстове о себи, својој породици и непосредном окружењу. ПСТ.2.1.23. Описује искуства, активности и догађаје из прошлости користећи једноставније језичке структуре и увежбану лексику. МЕДИЈАЦИЈА ПСТ.2.1.24. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао и појединачне информације краћих и једноставнијих писаних текстова опште информативне природе. ПСТ.2.1.25. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа. ПСТ.2.1.26. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег писаног текста. ПСТ.2.1.27. На страном језику саопштава туристима најједноставније информације које су тражили од трећег лица (назив улице, број линије у градском саобраћају, цену). 2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПСТ.2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина). ПСТ.2.2.2. Правилно записује фреквентне и увежбане речи, познаје и примењује одређени број основних правописних правила. ПСТ.2.2.3. Познаје и користи једноставније граматичке елементе и конструкције. ПСТ.2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба. 3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА ПСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода). ПСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.). ПСТ.2.3.3. Препознаје најкритичније обрасце понашања који су непримерени/неприкладни у контексту циљних култура. ПСТ.2.3.4. Препознаје најчешће стереотипе у вези са својом и циљним културама. ПСТ.2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински. ПСТ.2.3.6. Познаје животне услове који владају у појединим екосистемима света (клима, географске одлике и сл.) где се користи страни језик. ПСТ.2.3.7. Препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости циљних култура. ПСТ.2.3.8. Представља и укратко описује на циљном језику неколико познатих личности и појава из циљних култура, као и оне за које показује интересовање.</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>Вештина комуникације, вештина сарадње, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, одговоран однос према околини, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, одговоран однос према здрављу, решавање проблема.</p>

Планирање наставе и учења

Како су исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, за сваку наставну тему у оперативним плановима су издвојени по наставним темама. Исходи су дефинисани такође и у фази планирања и припреме часа, имајући у виду ниво постигнућа ученика. Посебно су дефинисани исходи које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.

Имајући у виду да се исходи разликују, и да се неки могу лакше и брже остварити, а за друге исходе је потребно више времена, различитих активности и начина рада при планирању наставе и учења уџбеник се користи селективно и у складу са предвиђеним исходима. Осим уџбеника у настави се користи и радна свеска као и пратећи дигитални садржаји, ПП презентације, квизови и други садржаји на интернету на које наставник упућује ученике.

Остваривање наставе и учења

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Зато се користе активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе (стога ако има потребе даје додатно објашњење на матерњем језику);
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији па се адржаји се реализују поступно кроз: - фронтални - индивидуални - групни - рад у пару са усмереношћу на интегративни, тематски приступ у коме се тема посматра интегративно, из различитих углова
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, користећи и граматичка објашњења, корелацију са матерњим језиком, али без оптерећивања ученика непотребном теоријом.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- учбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала; као што су дигитални садржаји, илустрације, слике, интернет садржај, као и наставни материјали које ученици сами израђују (ПП презентације, панои...) и по потреби Тимс платформа;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан (променити распоред седења за одређену активност, реализовати час у летњој учионици...);
- остварује се корелација са другим наставним предметима;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа ће се динамично смењивати технике/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.).

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.).

Мануелне активности (израда паноя, презентација и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту (вешалица, игра меморије, асоцијације...)

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...).

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Разумевање писаног језика:

- очавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- препознавање везе између група слова и гласова;
- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;
- извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

- повезивање гласова и групе слова;
- замењивање речи цртежом или сликом;
- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);
- писање честитки ;
- писање краћих текстова.

Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

Наставник ће развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина. Методе које се користе при увежбавању језичких вештина су : дијалогска, монологска, метода писаних радова, вербална, текстуална, илустративно-демонстративна као и активна настава (нпр. Мапе ума). При припреми часова ће водити рачуна и о особеностима појединих одељења или ученика, као и њиховим предзнањима

Слушање

Посебно је важно следеће:

- кад је могуће користиће видео а не аудио записе јер већина ученика тако лакше разуме текст који слуша
- ако је дужи текст обавезно ће да ученици поново чују;
- ако је говор бржи или постоји одступање од стандардног говора наставник може прочитати текст;
- ако је непозната тема ученике ће упознати са истом пре слушања.

Читање

Пре читања наставник ће нагласити ученицима зашто читају одређени текст, тј. Да ли читају да би разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију,
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Код писања наставник ће давати задатке где су:

- теме из ученикове свакодневница и окружење, личних интересовања, актуелних догађаја;
- текстови различите врсте и дужине (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);

	<p>– остварене комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);</p> <p>– и где се ради на самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).</p> <p>Говор</p> <p>Интеракција ће се реализовати кроз низ активности, на пример:</p> <ul style="list-style-type: none"> – размену информација, – спонтану конверзацију, – неформалну или формалну дискусију, – интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу. <p>Упутство за тумачење граматичких садржаја</p> <p>У процесу наставе страног језика наставник ће у што већој мери укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Тежиће ка томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.</p> <p>Грамматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Код формативног оцењивања током године наставник ће пратити постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, учешће у приредбама, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, контролни задаци, усмено одговарање, рад на часу) .Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа наставник ће водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање</p>

	<p>ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања је и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања начини провере и оцењивања су познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Оцењује се тј. вреднује усмено и писмено испитивање, вођење ученичког портфолија, тестови знања, разговор, контролне вежбе, писмени задаци, посматрање ангажованости на часу, ученички радови и продукти ученичких активности, домаћи задаци, писмени радови, илустрације, рад на тексту, препричавање, пројекти, драматизација, тематске дискусије, продукти групних и тимских радова.</p>
--	--

Обавезни предмет: Ликовна култура	Разред: 6
<p>Циљ учења предмета Ликовна култура је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме, кроз практични рад оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.</p>	
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> – користи одабране информације као подстицај за стваралачки рад; – прави разноврсне текстуре на подлогама, облицима или у апликативном програму; – користи изражајна својства боја у ликовном раду и свакодневном животу; – обликује, самостално, или у сарадњи са другима, употребне предмете од материјала за рециклажу; – изрази своје замисли и позитивне поруке одабраном ликовном техником; – опише свој рад, естетски доживљај простора, дизајна и уметничких дела; – идентификује теме у одабраним уметничким делима и циљеве једноставних визуелних порука; – повезује карактеристичан експонат и одговарајући музеј; – разматра са другима шта и како је учио и где та знања може применити.
Кључни појмови:	<p>Простор- амбијент и који елементичине амбијент, Боја- хроматске, ахроматске, топле, хладне боје, утицај светлости на боју. Текстура-врсте текстура, тактилна и визуелна текстура, текстуре у природи и уметничким делима</p>
Образовни стандарди	<p>ОСНОВНОМ – 1. нивоу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разликује и користи (у свом раду) основне медије, материјале и технике (цртање, сликање, вајање) визуелних уметности ЛК.1.1.1. • изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове ЛК.1.1.2. • описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак) ЛК.1.1.3. и ЛК.1.2.3.

	<ul style="list-style-type: none"> • описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода ЛК.1.3.1. • зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...) ЛК.1.3.2. • познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...) ЛК1.3.3. • зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу ЛК.1.3.4. <p>Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на СРЕДЊЕМ – 2. нивоу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • познаје и користи (у свом раду) основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности ЛК.2.1.1. • образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...) ЛК.2.1.2. и ЛК.2.2.2. • одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт ЛК.2.2.1. • лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст ЛК.2.3.1. <p>Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на НАПРЕДНОМ – 3. нивоу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности ЛК.3.1.1. • одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју ЛК.3.1.2. и ЛК.3.2.1. • изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат ЛК.3.2.2. • користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других ЛК.3.2.3. • уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и на радовима других ЛК.3.2.4. • анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...) ЛК.3.3.1 • описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности ЛК.3.3.2. • користи друга места и изворе (нпр. библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности ЛК.3.3.3. • разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота ЛК.3.3.4
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>1)КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ</p> <p>Има позитиван и одговоран однос према учењу.</p>

- Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.
- Користи различите изворе информација и има критички однос према њима.
- Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.
- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

2)ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ;

- Има позитиван став према поштовању људских права и слобода.
- Зна дечја и основна људска права и одговорности, уме да препозна њихово кршење и способан је да их аргументовано брани.
- Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву.
- Примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.
- Негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу.
- Промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима (нпр. хуманитарне, еколошке, културно-уметничке акције; борба против насиља и дискриминације по било ком основу (нпр. верском, националном, родном, узрасном, етничком...)); акције против болести зависности, злостављања животиња итд.).
- Залаже се за солидарност и учествује у хуманитарним активностима.

3) ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА;

- Препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су: уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура у уметничком и у неуметничком домену (свакодневни говор у приватном и јавном животу, електронским и штампаним медијима, дизајну и другим видовима комуникације...), научно мишљење, друштвени односи, друштво и појаве у друштву.
- Показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.
- Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања.

- Употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању.

- Показује осетљивост за еко-културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе.

4) КОМУНИКАЦИЈА;

- Познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, невербалну, телефоном, путем интернета итд.).

- Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.

- Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица.

2) ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ;

- Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе.

- Активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју.

- Процењује и вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада, и одређује какав утицај оне имају на животну средину, квалитет живота и здравља и одрживи развој. Ученике упућујем на то да треба да одвајају старе радове, папир и да могу да га рециклирају а самим тим смањују загађење околине и сечу дрвећа.

6) ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ

- Познаје улогу и значај воде и састојака намирница, примењује правила и принципе здраве исхране (редовност, важност доручка, умереност, разноврсност, начин прераде намирница) и зна последице неправилне исхране. Ученици на часу ликовне културе имају тему у оквиру које помињу које су здраве намирнице а које су мање здраве. И тако обележавају Дан здраве хране 16. октобра.

- Препознаје сигурносне и здравствене ризике у животу и раду, примењује мере заштите, предвиђа и избегава опасне ситуације, познаје начине пружања прве помоћи и својим понашањем промовише здравље и сигурност.

•Бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора. Разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор. Ученици на часу ликовне културе имају тему у оквиру које помињу које су здраве навике и тако обележавамо Дан без дуванског дима 31. мај

7) ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРИЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ;

•Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге. Ученици праве групне радове већег формата на одређену тему. Такође ученици праве и заједничке изложбе где треба да се нађу радови свих ученика.

•Зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

8)РАД СА ПОДАЦИМА И ИНФОРМАЦИЈАМА;

•Користи податке из различитих извора и начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника.

•Селектује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ. Ученици у оквиру часова ликовне културе праве презентације о светски познатим ликовним уметницима.

9) РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА;

•Препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства.

•Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством.

•Формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара. Стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.

	<p>10) САРАДЊА;</p> <ul style="list-style-type: none"> •Активно и конструктивно учествује у раду групе или пара. •Поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару. •Доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе. •Одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених. •Критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада. <p>11) ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА.</p> <ul style="list-style-type: none"> •Уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства. •Приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ-а и да га користи на одговарајући начин. •Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу. •Препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењу ИКТ-а.
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА и ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА</p> <ul style="list-style-type: none"> -ППТ презентација као полазиште; -упућивање на примере у природи и окружења -коришћење уџбеника -разгледање монографија уметника (Ван Гога, П. Сезана, М. Каравађа...); -репродукције фовистичких дела; -разговор о боји на делима уметника (Пикасове фазе, уметност Н. Петровић, византијска уметност); -Цртање и сликање, приручник, Б. Багнал (визуелни примери градације светлости и илузије заобљености волумена) -упућивање на визуелне примере и текстуална објашњења у уџбенику; -ППТ и разговор током презентације; -навођење примера из свакодневног живота; -проналажење других извора информисања и сазнавања; -разгледање монографије Т. Лотрека са акцентом на плакате аутора -упућивање на примере текстуре у природи и урбаном окружењу (архитектури и ентеријеру)

	<p>-репродукција уметничких дела В. Ван Гога, али и савремених уметника на којима се јасно види фактура слике;</p> <p>-анализа ученичких радова; изношење утиска о ученичким радовима;</p> <p>-разгледање монографије А. Гаудија</p> <p>-вођење разговора о сновима, бајкама, митовима и легендама;</p> <p>-слушање музике као инспирације и подстицаја на ликовно стваралаштво;</p> <p>-штампани материјал који су ученици припремили;</p> <p>-репродукције П. Бројгела и разгледање монографије М. Шагала</p> <p>-демонстрација дела апстрактних експресиониста;</p> <p>-Боје лета – темпера и суви пастел – <i>(Својства и врсте боја) Ученици сликају јапанке на плажи колажирају папир у боји, шљокице, ..</i></p> <p>-Мозаик од папира - колаж папир, папири из часописа, декоративни папири, маказе, лепак – <i>(Уметничко наслеђе – византијска уметност, Боја)</i></p> <p>-Црно-бели свет половина папира, темпере, новински папир, маказе, лепак – <i>(Светлост и сенка, Светло-тамни контраст)</i></p> <p>-Мртва природа - Б оловка, црна дрвена бојица, половина папира – <i>(Дејство светлости на боју и карактер облика, Уметничко наслеђе)</i></p> <p>-Графика – линолеум, поделити у клупи, алатке за резбарење, кашика, папир, темпера -<i>(Светлина)</i></p> <p>-Свети Сава – комбинована техника (темпера), на половини папира, по песми Војислава Илића –</p> <p>Ускршња текстура – комадићи тканине, ребрасти папири, алу фолије, канап, вуница – <i>(Текстура)</i></p> <p>-Амбијент у кутији – поклопац кутије од обуће, колаж папир, сунђери за судове, мреже, поклопци тегли, флаша...рециклажа, охо лепак, маказе – <i>(Амбијент и обликовање простора, Уметничко наслеђе)</i></p> <p>- Креирамо витраж за нашу школу – (уџбеник страна 67) - паус папир А4 формат, фломастери, дрвене бојице – <i>(Обликовање простора)</i></p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Одличан 5:</p> <p>Разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота; користи друга места и изворе (библиотеку, интернет, музеј, галерију) да би проширио своја знања; описује потребна знања и вештине неопходне за занимања из области визуелне уметности; анализира одабрана ум. дела у односу на време и према културној припадности (основне карактеристике и намеру уметника); у образлагању радова и ум. дела користи тачне термине примерене узрасту; изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао жељени ефекат; одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати одабрану идеју; уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и радовима</p>

других; познаје и користи основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности.

ФОРМАТИВНО:

Остварује веома значајан напредак у савладавању програма предмета. У потпуности самостално напредује у остваривању прописаних исход. Показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања. Према посебним стандардима постигнућа испуњава захтеве на основном и средњем нивоу, као и већину захтева са напредног нивоа: познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности; одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати одабрану идеју; изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат; користи тачне термине (нпр. , ритам, облик...) из визуелних уметности, примерене узрасту и садржају када образлаже свој рад и радове других; уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и на радовима других; анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...); описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности; користи друга места и изворе (нпр. библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности; разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота.

Врло добар 4:

Образлаже радова и ум. дела користећи у главном адекватне ликовне термине примерене узрасту; изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао жељени ефекат; одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати одабрану идеју; користи друга места и изворе (интернет, библиотеку, музеј) да би проширио своја знања из визуелних уметности; уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и радовима других; образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике, технике); познаје и користи основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности.

ФОРМАТИВНО:

Остварује значајан напредак у савладавању програма предмета. Самостално напредује у остваривању прописаних исхода. Показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања. Према посебним стандардима постигнућа испуњава захтеве на основном и средњем нивоу, као и део захтева са напредног нивоа: познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених

медија, техника и материјала визуелне уметности; одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати одабрану идеју; изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат; користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности, примерене узрасту и садржају када образлаже свој рад и радове других; анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...); разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота; зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...).

добар 3:

Описује разлике које уочава на уметничким делима из различитих земаља, култура и периода; познаје и користи основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметност; описује свој рад и радове других (наводи садржај, тему, карактеристике, технике) и износи утисак о њима; познаје места и изворе где може да прошири своја знања (нпр. музеј, галерија, атеље, уметничка радионица); зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима; зна неколико примера примене визуелне уметности у свакодневном животу, описује разлике које уочава на уметничким радовима.

ФОРМАТИВНО:

У знатној мери остварује напредак у савладавању програма предмета. У довољној мери напредује у остваривању прописаних исхода. Показује делимични степен активности и ангажовања. Према посебним стандардима постигнућа испуњава захтеве који су утврђени на основном и већи део на средњем нивоу: познаје и користи у свом раду основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности; образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...); одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт; лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст; познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...); зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу.

Довољан 2:

Разликује и користи у свом раду основне медије, материјале и технике визуелних уметности изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове; описује свој рад и радове других, зна по неки пример примене визуелне уметности у свакодневном животу.

ФОРМАТИВНО:

	<p>Остварује минималан напредак у савладавању програма предмета. У мањој мери напредује у остваривању прописаних исхода. Показује мањи степен активности и ангажовања. Према посебним стандардима постигнућа испуњава захтеве који су утврђени у већем делу основног нивоа: разликује и користи у свом раду основне медије, материјале и технике визуелних уметности (цртање, сликање, вајање); изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове; описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак); описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода</p>
--	--

Обавезни предмет: Музичка култура		Разред: 6
<p>Циљ учења Музичке културе је да код ученика, развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, формира естетску перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа.</p>		
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> – повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали; – наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период средњег века и ренесансе; – уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у средњем веку и ренесанси; – опише улогу музике у средњовековној Србији; – уочи разлике између духовних и световних вокалних композиција средњег века и ренесансе; – издвоји начине коришћења изражајних средстава у одабраним музичким примерима; – објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности инструмената); – одреди врсту музичког инструмента са диркама по изгледу и звуку; – опише разлику у начину добијања звука код инструмената са диркама; – препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила; – разликује вокално-инструменталне и инструменталне облике средњег века и ренесансе; – коментарише слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте ; – идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника средњег века и ренесансе; – уочи сличности и разлике између православне и (римо)католичке духовне музике; – идентификује елементе средњовековне музике као инспирацију у музици савременог доба; 	

	<ul style="list-style-type: none"> – изводи музичке примере користећи глас, покрет и традиционалне и/или електронске инструменте, самостално и у групи; – примењује правилну технику певања; – примењује различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције; – развије координацију и моторику кроз свирање и покрет; – примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; – користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; – комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; – учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката; – изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност); – учествује у школским приредбама и манифестацијама; – понаша се у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама; – критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље; – користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.
Кључни појмови:	Световна музика, духовна музика, вишегласје, народна музичка традиција, музички инструменти
Образовни стандарди	<p>ЧОВЕК И МУЗИКА: Знање и разумевање Основни ниво У области <i>Знање и разумевање</i> ученик уме да: М.К.1.1.2. опише основне карактеристике</p> <ul style="list-style-type: none"> • музичких инструмената и састава • историјско-стилских периода • музичких жанрова • народног стваралаштва. <p>Средњи ниво У области <i>Знање и разумевање</i> ученик уме да анализира повезаност: М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером) М.К. 2.1.2. структуре и драматургије одређеног музичког жанра (на пример, оперски финале са догађајима у драми)</p>

М.К. 2.1.3. облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота.

Напредни ниво

У области *Знање и разумевање* ученик:

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела

М.К. 3.1.2. разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора

М.К. 3.1.3. критички и аргументовано образлаже свој суд

М.К. 3.1.4. уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом).

МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ:

Знање и разумевање

Основни ниво

У области *Знање и разумевање* ученик уме да:

М.К.1.1.2. опише основне карактеристике

- музичких инструмената и састава
- историјско-стилских периода
- музичких жанрова
- народног стваралаштва.

Средњи ниво

М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером)

Напредни ниво

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ:

Основни ниво

У области *Слушање музике* ученик уме, на основу слушања музичких примера да именује:

М.К. 1.2.1. музичке изражајне елементе

М.К. 1.2.2. извођачки састав

М.К. 1.2.3. музичке жанрове

М.К. 1.2.4. српски музички фолклор.

Средњи ниво

У области *Слушање музике* ученик уме да:

М.К. 2.2.1. опише и анализира карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (на пример, узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре)

М.К. 2.2.2. препозна структуру одређеног жанра.

Напредни ниво

У области *Слушање музике* ученик уме да анализира слушни пример и открије везу опажених карактеристика са:

М.К. 3.2.1. структуралном и драматуршком димензијом звучног примера

М.К: 3.2.2 жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера

М.К. 3.2.3. контекстом настанка и примене различитих облика музичког фолклора.

МУЗИЧКО ИЗВОЂЕЊЕ:

Основни ниво

У области *Музичко извођење* ученик уме да:

М.К. 1.3.1. пева једноставне дечије, народне или популарне композиције

М.К. 1.3.2. изводи једноставне дечије, народне или популарне композиције на бар једном инструменту.

Напредни ниво

У области *Музичко извођење* ученик уме да:

М.К.3.3.1. изведе разноврсни музички репертоар певањем и свирањем као солиста и у школским ансамблима.

Знање и разумевање

Основни ниво

У области *Знање и разумевање* ученик уме да:

МК.1.1.1 препозна основне елементе музичке писмености

МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО:

Основни ниво

У области *Музичко стваралаштво* ученик уме да:

М.К.1.4.1. направи музичке инструменте користећи предмете из окружења

М.К.1.4.2. осмисли мање музичке целине на основу понуђених модела

М.К. 1.4.3. изводи пратеће ритмичке и мелодијско-ритмичке деонице на направљеним музичким инструментима

М.К. 1.4.4. учествује у одабиру музике за дати жанровски и историјски контекст.

Напредни ниво

У области *Музичко стваралаштво* ученик уме да:

	<p>М.К. 3.4.1. осмишљава пратеће аранжмане за Орфов инструментаријум и друге задате музичке инструменте</p> <p>М.К. 3.4.2. импровизује и/или компонује мање музичке целине (ритмичке и мелодијске) у оквиру различитих жанрова и стилова</p> <p>М.К. 3.4.3. осмисли музику за школску представу, приредбу или перформанс.</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. компетенција за учење, 2. одговорно учешће у демократском друштву, 3. естетичка компетенција, 4. комуникација, 5. рад са подацима и информацијама, 6. решавање проблема, 7. сарадња, 8. дигитална компетенција
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>У предмету музичка култура све области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима. У нашој школи настава се усмереава на остваривање исхода и даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Све то подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање ученика и музичко стваралаштво у оквиру којих ученик користи теоријска знања као средства за партиципацију у музици. У том смислу основни методски приступ је од звука ка теорији.</p> <p>Најважнији покретач наставе је принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.</p> <p>Да би постигла очекиване исходе васпитно-образовног процеса, остварујем наставу и учење користећи глас и покрет, музичке инструменте (визуелно на сликама и слушно примерима ММ наставе).</p> <p>Искуствено учење у оквиру овог предмета, подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање (певање и свирање) ученика и музичко стваралаштво у оквиру којих ученик користи теоријска знања као средство за партиципацију у музици. Код ученика ћу развијати вештине приступања и коришћења информација (музички канали на интернету, слике и др.), сараднички рад у групама, као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Рад у групама је користан у комбинацији са осталим начинима рада, поготово када постоји изазов значајнијег (нпр. емотивног) експонирања ученика, као вид премошћавања стидљивости или анксиозности. Ученике ћу стално упућивати да негују гласовни и слушни апарат и упозоравати да прегласна и агресивна музика</p>

	<p>има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма. Упутићу их на правила понашања приликом слушања и извођења музике тако да те моделе понашања касније пренесу на концерте и различите приредбе.</p> <p>ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА Моја улога ће бити да контекстуализујем дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика; уџбенике ,предзнање, похађање музичке школе, мутлимедијална средтва које поседује школа у сваком кабинету. Полазећи од датих исхода и садржаја најпре ћу креирати свој годишњи–глобални план рада из кога ћу касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају ми даљу операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице. При планирању ћу, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. Садржајима датим у уџбенику приступићу селективно и у односу на предвиђене исходе које треба достићи. Поред уџбеника, као једног од извора знања, упутићу ученике на јутуб канале који поседују обиље примера, и где визуелно могу да употпуне знања стечена на настави.</p> <p>ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА Настава музичке културе остварује се кроз следеће области:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Човек и музика, – Музички инструменти, – Слушање музике, – Извођење музике, – Музичко стваралаштво. <p>Све ове области се преплићу тако никад на једном часу се не ради стриктно само једна од њих. Готово сваки час се у последњем делу часа завршава слушањем примера (слушање музике), иако му је централна област била из неке од осталих предвиђене планом.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Бројчано оцењивање: У зависности од области и теме, постигнућа ученика ћу оценити усменом провером, краћим писаним проверама (до 15 минута) и проценом практичног рада и уметничког и стваралачког ангажовања. Поред ових традиционалних начина оцењивања, користићу и друге начине оцењивања као што су:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. допринос ученика за време групног рада,

	<p>2. израда креативних задатака на одређену тему, 3. рад на пројекту (ученик даје решење за неки проблем и одговара на конкретне потребе), 4. специфичне вештине.</p> <p>Код формативног оцењивања водићу се:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Описом постигнућа успеха - Описом ангажовања ућеника у настави <p>Препоруком за даље напредовање.</p>
--	---

Обавезни предмет: Историја	Разред: Шести (6)
<p>Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.</p>	
Исходи учења	<p>По завршетку разреда ученик ће моћи да: образложи узроке и последице историјских догађаја на конкретним примерима;</p> <ul style="list-style-type: none"> – пореди историјске појаве; – наведе најзначајније последице настанка и развоја држава у Европи и Средоземљу у средњем и раном новом веку; – на основу датих примера, изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском (на плану политике, економских прилика, друштвених и културних појава); – сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; – приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена; – на историјској карти лоцира правце миграција и простор насељен Србима и њиховим суседима у средњем и раном новом веку; – идентификује разлике између типова државног уређења у периоду средњег и раног новог века; – изводи закључак о значају српске средњовековне државности и издваја најистакнутије владарске породице; – пореди положај и начин живота жена и мушкараца, различитих животних доби, припадника постојећих друштвених слојева, у средњем и раном новом веку; – разликује основна обележја и идентификује најзначајније последице настанка и ширења различитих верских учења у средњем и раном новом веку;

– на понуђеним примерима, разликује легенде и митове од историјских чињеница, као и историјске од легендарних личности;

– образлаже најважније последице научно-техничких открића у периоду средњег и раног новог века;

ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ

Основне одлике периода средњег века и новог века (појмови средњи век, нови век, преиндустријско доба,

хронолошки и просторни оквири).

Историјски извори за историју средњег века и раног новог века и њихова сазнајна вредност (писани и материјални).

ЕВРОПА, СРЕДОЗЕМЉЕ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Велика сеоба народа и стварање нових држава у Европи (германска и словенска племена, Бугари, Мађари, Викинзи).

Најзначајније државе раног средњег века (Франачка држава, Византијско царство, Арабљани).

Религија у раном средњем веку (христијанизација и хришћанска црква, Велики раскол, ислам).

Феудално друштво (структура, друштвене категорије, вазални односи).

Српске земље и Балканско полуострво (досељавање Срба и Хрвата, односи са староседеоцима и суседима, формирање српских земаља, христијанизација, ширење писмености).

Истакнуте личности: Јустинијан, Карло Велики, кнез Властимир, цар Симеон, Јован Владимир, Василије II, краљ

Михаило, Ђирило и Методије.

ЕВРОПА, СРЕДОЗЕМЉЕ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Државно уређење (типови европских монархија; република).

Сусрети и прожимања цивилизација и народа (хришћанство, ислам, јудаизам, Крсташки ратови, најзначајнији путописци и њихова путовања – Марко Поло, Ибн Батута и др).

Српске земље и суседи (краљевина и царство, деспотовина, аутокефална црква, односи са Византијом, Угарском, Бугарском, Венецијом, османска освајања у југоисточној Европи).

Свакодневни живот у Европи и српским земљама (двор и дворски живот, живот на селу и граду – занимања, родни односи, правоверје и јереси, куга).

Опште одлике средњовековне културе (верски карактер културе, витешка култура, културне области, школе и универзитети, проналасци; писана и визуелна култура код Срба, легенде – Косовска, о краљу Артуру...).

Истакнуте личности: Фридрих Барбароса, Ричард Лавље Срце, Саладин, Стефан Немања, Стефан Првовенчани,

	<p>Сава Немањић, краљ Милутин, Стефан Душан, кнез Лазар и кнегиња Милица, Твртко И Котроманић, Стефан Лазаревић, деспот Ђурађ, султанија Мара, Ђурађ Кастриот Скендербег, Балшићи, Црнојевићи, Мехмед ИИ Освајач.</p> <ul style="list-style-type: none"> – идентификује основне одлике и промене у начину производње у средњем и раном новом веку; – илуструје примерима значај прожимања различитих цивилизација; – разликује споменике различитих епоха, са посебним освртом на оне у локалној средини; – илуструје примерима важност утицаја политичких, привредних, научних и културних тековина средњег и раног новог века у савременом друштву; – користећи ИКТ, самостално или у групи, презентује резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе; – повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни); – учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	<p>Феудализам, преиндустријско доба, монархија, градска комуна, црква, религија, хуманизам и ренесанса, географска открића, научна открића и технички проналасци, сеобе, прожимање цивилизација, индивидуални и колективни идентитети</p>
Образовни стандарди	<p>ОСНОВНИ НИВО</p> <p>На првом нивоу описани су захтеви који представљају основни или базични ниво знања и вештина. Основни ниво описује очекивани минимум нивоа знања и вештина. Очекује се да ће око 80% ученика постићи тај ниво. У области</p> <p>ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ученица:</p> <ul style="list-style-type: none"> ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице ИС.1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода ИС.1.1.3. зна поделу на праисторију и историју ИС.1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости ИС.1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлости ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје ИС.1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик/ученица:

ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч

ИС.1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама

ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике

ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда

ИС.1.2.5. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле

ИС.1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми графикана

ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче

ИС.1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

ИСТОРИЈА 3.2.2. СРЕДЊИ НИВО На средњем нивоу описани су захтеви који представљају средњи ниво знања и вештина. Средњи ниво описује оно што типичан ученик може да покаже поред знања и вештина којима је овладао/ла на основном нивоу. Очекује се да ће око 50% ученика постићи или превазићи тај ниво.

ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ученица:

ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом

ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје

ИС.2.1.3. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје

ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости

ИС.2.1.5. зна и разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји

ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик/ученица:

ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора

ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора

ИС.2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора

ИС.2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву (победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истом историјском догађају, феномену

ИС.2.2.5. препознаје да постоји пристрасност у појединим тумачењима историјских личности, догађаја, феномена

НАПРЕДНИ НИВО На напредном нивоу описани су захтеви за ученике који представљају напредни ниво знања и вештина Напредни ниво описује знања и вештине које могу да покажу ученици који ће вероватно бити успешни у средњем образовању. Очекује се да ће око 25% ученика постићи тај ниво. У области 1. **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ученица:

ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одредикојој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)

ИС.3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту

ИС.3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје

ИС.3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне, регионалне, опште историје

ИС.3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости

ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

У области 2. **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик/ученица:

ИС.3.2.1. уме да изврши селекцију историјских извора

ИС.3.2.2. уме да анализира и процени релевантност историјског извора

ИС.3.2.3. уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора

ИС.3.2.4. уме да одреди на основу анализе историјског извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем говори извор (идеолошки, културолошки, социјални, политички, географски контекст извора)

ИС.3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте без понуђене легенде, упоређује два графикона и закључује о појави)

ИС.3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исту историјску појаву ИС.3.2.7. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација, пропаганда, стереотип...)

<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) компетенција за учење; 2) одговорно учешће у демократском друштву; 4) комуникација; 5) одговоран однос према окоolini; 8) рад са подацима и информацијама; 9) решавање проблема; 10) сарадња;
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Ученици у шести разред улазе са знањем о основним историјским појмовима, са одређеним животним искуствима и уобличеним ставовима и на томе треба пажљиво градити нова знања, вештине, ставове и вредности. Наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљ учења предмета и дефинисане исходе. Редослед исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање циља предмета. Између исхода постоји повезаност и остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи од исхода су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода и обраде различитих садржаја. Битно је искористити велике могућности које Историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања. Наставни садржаји треба да буду представљени као „прича” богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно, живо и динамично. Посебно место у настави Историје имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација. Добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести. У зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем. Учење историје би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе „како је уистину било”, већ и зашто се нешто десило и какве су последице из тога проистекле. Да би схватио догађаје из</p>

	<p>прошлости, ученик треба да их „оживи у свом уму”, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе. Коришћење историјских карата изузетно је важно јер омогућава ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме се неки од догађаја одвијао, помажући им да кроз време прате промене на одређеном простору. Треба искористити и утицај наставе Историје на развијање језичке и говорне културе (вештине беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика. Неопходно је имати у виду и интегративну функцију Историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека. Пожељно је избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина. У настави треба, кад год је то могуће, примењивати дидактички концепт мултиперспективности. Одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета, а посебну пажњу треба посветити оспособљавању ученика за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија (употреба интернета, прављење презентација, коришћење дигиталних аудио-визуелних материјала и израда реферата).</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Праћење напредовања започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његов даљи рад. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. Сваки наставни час и свака активност ученика су, у том смислу, прилика за регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности. У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се и процес и продукти учења. У вредновању наученог,</p>

	<p>поред усменог испитивања, користе се и тестови знања. У формативном оцењивању се користе различити инструменти, а избор зависи од врсте активности која се вреднује. Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, може се обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање). Како ниједан од познатих начина вредновања није савршен, потребно је комбиновати различите начине оцењивања. Једино тако наставник може да сагледа слабе и јаке стране сваког свог ученика. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Ако наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења. Потребно је да наставник резултате вредновања постигнућа својих ученика континуирано анализира и користи тако да унапреди део своје наставне праксе. Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, као и себе и сопствени рад.</p>
--	---

Обавезни предмет: Географија	Разред: шести
<p>Циљ учења предмета Географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичкогеографским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.</p>	
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> - успоставља везе између физичко-географских и друштвено-географских објеката, појава и процеса; - одређује математичко географски положај на Земљи; - анализира, чита и тумачи општегеографске и тематске карте; - оријентише се у простору користећи компас, географску карту и сателитске навигационе системе; - доводи у везу размештај светског становништва са природним карактеристикама простора; - анализира компоненте популационе динамике и њихов утицај на формирање укупних демографских потенцијала на примерима Србије, Европе и света; - анализира различита обележја светског становништва и развија свест о солидарности између припадника различитих социјалних, етничких и културних група;

	<ul style="list-style-type: none"> - анализира географски положај насеља; - објашњава континуиране процесе у развоју насеља и даје примере у Србији, Европи и свету; - доводи у везу типове насеља и урбане и руралне процесе са структурама становништва, миграцијама, економским и глобалним појавама и процесима; - уз помоћ географске карте анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности; - доводи у везу размештај привредних објеката и квалитет животне средине; - вреднује алтернативе за одрживи развој у својој локалној средини, Србији, Европи и свету; - објасни политичкогеографску структуру државе; - представи процесе који су довели до формирања савремене политичкогеографске карте света; - објасни како се издвајају географске регије; - илуструје уз помоћ карте најважније географске објекте, појаве и процесе на простору Европе.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Географска карта, становништво, насеља, привреда, држава, регије, Европа.
Образовни стандарди	<p>Основни ниво: ГЕОГРАФСКЕ ВЕШТИНЕ ГЕ.1.1.3. препознаје и чита географске и допунске елементе карте ДРУШТВЕНА ГЕОГРАФИЈА ГЕ.1.3.1. познаје основне појмове о становништву и насељима и уочава њихов просторни распоред ГЕ.1.3.2 дефинише појам привреде и препознаје привредне делатности и привредне гране РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА ГЕ.1.4.2. именује континенте (само Европу) и препознаје њихове основне природне и друштвене одлике</p> <p>Средњи ниво: ГЕОГРАФСКЕ ВЕШТИНЕ ГЕ.2.1.1. одређује стране света у простору и на географској карти ГЕ.2.1.2. одређује положај места и тачака на географској карти ГЕ.2.1.3. препознаје и објашњава географске чињенице -објекте, појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом ГЕ.2.1.4. приказује понуђене географске податке на некој карти картографским изражајним средствима (бојама, линијама, простим геометријским знацима, симболичким знацима...), графиком, табелом и схемом</p>

	<p style="text-align: center;">ДРУШТВЕНА ГЕОГРАФИЈА</p> <p>ГЕ.2.3.1. разликује и објашњава кретање становништва (природно и механичко) и структуре становништва</p> <p>ГЕ.2.3.2. именује међународне организације у свету (EU, UNICEF, UN, UNESCO, FAO, Црвени крст...)</p> <p style="text-align: center;">РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА</p> <p>ГЕ.2.4.2. описује природне и друштвене одлике континента (Европе) и наводи њихове географске регије</p> <p>Напредни ниво:</p> <p style="text-align: center;">ГЕОГРАФСКЕ ВЕШТИНЕ</p> <p>ГЕ.3.1.1. доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских чињеница – објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске карте</p> <p style="text-align: center;">ДРУШТВЕНА ГЕОГРАФИЈА</p> <p>ГЕ.3.3.1. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва и насеља</p> <p>ГЕ.3.3.2. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привреде и привредних делатности</p> <p style="text-align: center;">РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА</p> <p>ГЕ.3.4.2 објашњава географске везе (просторне и каузалне, директне и индиректне) и законитости (опште и посебне) у Европи и уме да издвоји географске регије</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>6) Компетенција за учење;</p> <p>Има позитиван и одговоран однос према учењу.</p> <p>Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.</p> <p>Користи различите изворе информација и има критички однос према њима.</p> <p>Примењује различите начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.</p> <p>Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.</p> <p>7) Одговорно учешће у демократском друштву;</p> <p>Има позитиван став према поштовању људских права и слобода.</p> <p>Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву.</p>

- 8) Естетичка компетенција;
Показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује природну и културну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.
Показује осетљивост за еко-културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе.
- 9) Комуникација;
Познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, невербалну, телефоном путем интернета итд)
Уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене.
Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност.
Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.
Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица.
- 10) Одговоран однос према околини;
Уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј околини и свакодневном животу; развије свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе.
Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе.
Спознаје везу између квалитета животне средине и квалитета свог живота и разуме да се његова добробит и добробит заједнице и друштва огледа и у квалитету и одрживости његове околине.
Практикује активности које подстичу одрживост, на пример штедња воде, енергије, разврставање отпада, рециклажа; повезије значај тих активности за свој будући живот, живот заједнице, као и живот будућих генерација.
Процењује и вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада и одређује какав утицај оне имају на животну средину, квалитет живота и здравља и одрживи развој.
- 12) Одговоран однос према здрављу:
Разуме утицај природних појава и индустријских производа на здравље.
- 13) Предузимљивост и оријентација ка предузетништву;

	<p>Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге.</p> <p>14) Рад са подацима и информацијама; Користи податке из различитих извора и начине добијања поратака и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника. Користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезијући их са претходним знањем из различитих области. Селекује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима укључујући и ИКТ.</p> <p>15) Решавање проблема; Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством. Самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења.</p> <p>16) Сарадња; Активно и конструктивно учествује у раду групе или пара. Поштује правила заједничког рада и препознаје своју улогу у групи или пару. Одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених. Критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.</p> <p>17) Дигитална компетенција; Уме да претражује, критички анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ-а. Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.</p>
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Наставни план и програм ће се планирати и остваривати на основу Годишњег плана рада и оперативних планова који ће се израђивати сваког месеца, а у складу са прописаним упутством од стране МПНТР из важећег Службеног гласника.</p> <p>ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА</p>

	<p>Програм је усмерен ка исходима. Предметни исходи су дефинисани у складу са ревидираном Блумовом таксономијом и највећи број њих је на ниоу примене. У фази планирања и писања припреме за час наставник дефинише циљ и исходе часа.</p> <p>Осим уџбеника, користиће се и други извори знања: литература, енциклопедија, са интернета (сајтови: википедија, географија за свакога, Штребер, и сл.) уз уважавање различитих образовних потреба и разлика међу ученицима, уз непрекидну усмереност на исходе учења, и уз избор разноврсних метода: монолошко - дијалошка, текст метода, илустративно-демонстративна, кооперативна, ИКТ методе,...Облици рада: фронтални, рад у паровима, индивидуални, комбиновани, рад у групи. Од наставних средстава ће се користити: географски атлас, географске карте, видео материјали, панои... Темпо рада ученика приликом обраде нових наставних јединица и наставних тема ће бити прилагођен одељењу и појединцима који имају евентуалних потешкоћа (допунска настава),</p> <p>ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА</p> <p>Садржаји су распоређени у седам тематских целина: Друштво и географија, Географска карта, Становништво, Насеља, Привреда, Држава и интеграциони процеси и Географија Европе. На почетку школске године ученике упутити на самосталан рад тако што ће свако од њих добити задатак да кроз све теме друштвене географије које изучавају обраде једну државу Европе (нпр. природни прираштај, миграције, структуре становништва, велики градови, привреда и поједине привредне делатности, природна богатства,...) До краја године, ученици ће имати детаљан преглед друштвених одлика дате државе.</p> <p>И остваривање наставе и учења је оријентисано ка остваривању датих исхода, а кроз већ поменуте методе и облике рада. Поједини часови (нпр. оријентација у природи) ће се изводити у школском дворишту, уколико то дозволе временски услови. У процесу учења потребно је ученике похваљивати за успешан рад, указивати на напредак или заостајање у процесу учења и савладавања градива.</p> <p>Настојаће се да дође до вертикалног и хоризонталног повезивања садржаја градива унутар и између различитих предмета (математика, историја, ТИТ, информатика и рачунарство, биологија, српски језик,...), уз уважавање ученичких искустава стечених ван школе. Усвојено знање ће се проверавати: усмено, путем тестова знања, кроз активност на часу, кроз израду пројеката и презентација, вежби на неким картама Европе и света.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Праћење и вредновање ученика започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на то ће се процењивати његов даљи ток напредовања, а циљ јесте достизање исхода.</p> <p>Свака активност је добра за процену напредовања и давање повратне информације која помаже ученику да разуме грешке и побољша своје резултате и учење. Ученике треба оспособљавати и</p>

	<p>охрабрити да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. Формативно - ученик се оцењује на основу активности и његових резултата рада: различитим облицима групног и самосталног рада, рад на пројектима, домаћим задацима, колико је активан на часовима, да ли редовно доноси прибор и слично. Има за циљ да каже ученику на чему и колико још треба да ради и да развије мотивацију код ученика.</p> <p>Сумативно - критеријуми бројчаног оцењивања су дефинисани Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. На почетку школске године је потребно направити план временске динамике и садржаја оцењивања знања и умења ученика водећи рачуна о адекватној заступљености формативног и сумативног оцењивања. Ученик се процењује на основу усмене процене постигнућа, писмене провере и практичног рада, рада на пројектима, вежби на немој карти Европе. Документација која прати процес оцењивања: ес - дневник, педагошка свеска, тестови, контролне вежбе, домаћи задаци, пројекти.</p>
--	--

Обавезни предмет: ФИЗИКА		Разред: шести
Циљ учења предмета : Упознавање ученика са природним појавана и основним законима природе ,стицање основе научне писмености, оспособљавање за уочавање и распознавање физичких појава и активно стицање знања о физичким феноменима кроз истраживање, усвајање основа научног метода и усмеравање према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.		
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> - разликује кретања према облику путање и према промени брзине; - одређује средњу брзину кретања; - решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке(брзина); - повезује масу и инерцију - разликује масу и тежину тела - препознаје их у свакодневном животу и решава различите проблемске задатке; - демонстрира испољавање инерције тела; - мери тежину, дужину, запремину и масу и на основу мерних вредности одређује густину; - решава квалитативне и квантитативне задатке (тежина, густина) 	

	<ul style="list-style-type: none"> - разликује преношење силе притиска кроз чврста тела и течности; - наводи примере примене (хидраулична преса, кочнице аутомобила, ходање по снегу..): - демонстрира притисак чврстих тела и течности; - познаје примену хидростатичког притиска (принцип рада водовода, фонтане...); - мери тежину, дужину, запремину и масу и на основу мерних вредности одређује притисак; - решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (тежина, густина, притисак). - изражава физичке величине у одговарајућим мерним јединицама међународног система; - разликује основне и изведене величине, претвара веће јединице у мање и обрнуто, користи префиксе микро и мили, кило и мега; - процењује вредност најмањег подеока приказивача мерних инструмената (резолуција); мери тежину, дужину, време, запремину и масу); - одређује средњу вредност мерене величине и грешку
<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>1. УВОД У ФИЗИКУ Кључни појмови : материја, супстанца, физичко поље, атоми, молекули, гравитационо поље, магнетно поље, електрично поље, огледи, мерења, систематизација резултата, физички закони, физичка величина, природне науке, математика, техника, медицина, физичке појаве (светлосне, механичке, звучне, електричне, магнетне)</p> <p>2. КРЕТАЊЕ Кључни појмови :механичко кретање, референтно тело, релативност кретања, путања, пређени пут, материјална тачка, време кретања, брзина кретања, правац и смер кретања, променљиво праволинијско кретање, средња брзина, график пута, график брзине</p> <p>3. СИЛА Кључни појмови: узајамно деловање, деформација (истезање, сабијање, савијање), еластичне деформације, пластичне деформације, трење, отпор средине, сила, еластична сила, сила трења сила отпора средине, гравитациона сила, електрична сила, магнетна сила, сила Земљине теже, тежина тела, динамометар</p> <p>4. МЕРЕЊЕ</p>

	<p>Кључни појмови: Међународни систем јединица, физичке величине, основне физичке величине, основне мерне јединице, изведене физичке величине, изведене мерне јединице, мерење физичких величина, јединица за дужину, јединица за површину, јединице за запремину, јединица за време, средња вредност мерења, апсолутна грешка, релативна грешка, мерни инструменти, прости и сложени инструменти, непосредна и посредна мерења, скала, опсег, вредност најмањег подеока</p> <p>5. МАСА И ГУСТИНА Кључни појмови : инерција, први Њутнов закон, јединица за масу, тежина тела, густина тела, јединица за густину</p> <p>6. ПРИТИСАК</p> <p>Кључни појмови: притисак, јединица за притисак, хидростатички притисак, закон спојених судова, атмосферски притисак, Торичелијев оглед, Паскалов закон, хидраулична машина</p>
Образовни стандарди	<p>ФИ.1.1.1 Ученик/ученица разуме појмове: мировање, кретање, правац и смер кретања, путања, пут, време, брзина, убрзање; разликује врсте кретања према облику путање и промени брзине; зна основне карактеристике равномерног и променљивог кретања; уме да израчуна средњу брзину, пређени пут и протекло време ако су му познате друге две величине.</p> <p>ФИ.1.1.2 Ученик/ученица зна Њутнове законе механике и разуме да је сила узрок промене брзине и деформације тела; зна како на тело делују гравитациона сила и сила трења и разуме појаву инерције у примерима из свакодневног живота; разликује појмове масе и тежине</p> <p>ФИ.1.1.3. Ученик/ученица разуме појам притиска и зна од чега он зависи код чврстих тела, у течностима и гасовима; разликује појмове рада, енергије и снаге; разликује облике механичке енергије и познаје основни смисао Закона одржања енергије; зна основне услове равнотеже полуге и познаје њену примену код једноставних механизма.</p> <p>ФИ.1.2.1. Ученик/ученица разликује основна агрегатна стања супстанце; зна да агрегатно стање супстанције зависи од температуре и који се прелази дешавају загревањем, а који хлађењем.</p> <p>ФИ.1.2.2. Ученик/ученица зна начине промене температуре тела; препознаје ситуације у којима долази до топлотне размене; зна да разне супстанције различито проводе топлоту и да се запремина тела мења са променом температуре; у конкретним ситуацијама уме да изабере топлотне проводнике или изолаторе (према табличним подацима)</p> <p>ФИ.1.5.1. Ученик/ученица зна да је супстанција изграђена од молекула, а молекули од атома; уме да скицира модел атома и јона (језгро, омотач) и означи протон, неутрон и електрон.</p>

ФИ. 1.6.1 Ученик/ученица пореди и процењује вредности основних физичких величина и примењује процедуру научног мерења у физици.

ФИ.1.6.2. Ученик/ученица уме да подеси (припреми за мерење) и користи мерила и мерне инструменте (метарска трака, мензура, термометар, хронометар) и да одреди вредност најмањег подеока скале.

ФИ.1.6.3. Ученик/ученица зна основне мерне јединице SI система и изведене мерне јединице за брзину, силу, енергију, снагу, електрични напон, притисак и користи префиксе мили и кило; уме да табеларно прикаже мерене величине са одговарајућим мерним јединицама.

ФИ.1.7.1. Ученик/ученица поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији.

ФИ.1.7.2. Ученик/ученица уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији.

ФИ.2.1.1. Ученик/ученица зна физичке величине које су одређене само бројном вредношћу (пређени пут, време, маса, рад, енергија, снага) и оне које су дефинисане интензитетом, правцем и смером (брзина, убрзање, сила); разуме слагање колинearних сила и уме да одреди њихову резултанту. ФИ.2.1.2. Ученик/ученица зна основна својства силе трења, гравитационе силе, силе еластичности, силе потиска и разликује их у конкретним примерима у свакодневном животу; зна принцип рада простих машина (полуга, стрма равна, хидрауличне машине).

ФИ.2.1.3. Ученик/ученица разуме појам густине; уме да одреди хидростатички притисак; разуме порекло и карактеристике атмосферског притисака; разуме принцип спојених судова.

ФИ.2.1.4. Ученик/ученица решава једноставне проблеме и задатке који се односе на средњу и релативну брзину, равномерно и равномерно променљиво праволинијско кретање, основне законе механике, примењује директну и обрнуту пропорционалност при решавању проблема; користи и интерпретира графички и табеларни запис зависности физичких величина.

ФИ.2.1.5. Ученик/ученица зна од којих величина и како зависе кинетичка енергија и гравитациона потенцијална енергија тела у близини Земље; описује трансформисање једног облика енергије у други у складу са Законом одржања механичке енергије.

ФИ.2.2.1. Ученик/ученица разликује појмове температуре, топлоте и унутрашње енергије и објашњава примере промене унутрашње енергије вршењем рада и топлотном разменом.

ФИ.2.2.2. Ученик/ученица познаје и описује топлотне појаве у свакодневном животу; уме да прикаже неке појаве једноставним огледима (топлотно ширење, проводљивост).

ФИ.2.5.1. Ученик/ученица може да објасни разлику између атома и молекула; зна да су својства тела последица међумолекулских интеракција и топлотног кретања молекула.

ФИ.2.6.1. Ученик/ученица уме да подеси (припреми за мерење) и користи мерила и мерне инструменте: вага, динамометар и унимер; уме да одреди вредност најмањег подеока скале и процени тачност.

ФИ.2.6.2. Ученик/ученица зна да израчуна средњу вредност мерених величина и да попуни табелу; зна да се за резултат мерења узима средња вредност мерења.

ФИ.2.6.3. Ученик/ученица зна дозвољене јединице мере изван SI система: литар, тона, светлосна година; користи префиксе микро и мега; претвара мерне јединице изведених физичких величина km/h, kWh, mbar; разликује Келвинову и Целзијусову скалу и уме да претвара јединице из једне у другу.

ФИ.2.7.1. Ученик/ученица уме табеларно и графички да прикаже резултате посматрања, испитивања или мерења у току експеримента.

ФИ.2.7.2. Ученик/ученица уме да врши једноставна уопштавања и систематизацију добијених резултата.

ФИ.2.7.3. Ученик/ученица уме да реализује експеримент по упутству.

ФИ.3.1.1. Ученик/ученица разуме момент силе, разуме и примењује услове равнотеже полуге и разликује врсте статичке равнотеже; зна које силе делују на потопљено тело и уме да објасни понашање тела у течности (Архимедов закон и услов пливања); разуме разлику између преношења притиска у чврстим телима и у флуидима; разуме и примењује Паскалов закон.

ФИ.3.1.2. Ученик/ученица разуме везу између енергије и рада, зна од чега и како зависи кинетичка, односно потенцијална енергија у гравитационом пољу; зна основни облик Закона одржања механичке енергије и разуме везу између промене механичке енергије и извршеног рада.

ФИ.3.1.3. Ученик/ученица уме да решава сложеније проблеме и задатке (квалитативне, рачунске, графичке, експерименталне), анализира и презентује њихове резултате.

ФИ.3.2.1. Ученик/ученица зна разлику између унутрашње енергије и количине топлоте; разуме карактеристичне процесе који описују промене агрегатних стања; уме да протумачи график зависности температуре од времена код фазних прелаза.

ФИ.3.2.2. Ученик/ученица разуме појмове специфичног топлотног капацитета и специфичне топлоте фазног прелаза и уме да решава сложеније проблеме и задатке који се односе на топлотну равнотежу, фазне прелазе и енергетске трансформације у топлотним процесима.

ФИ.3.6.1. Ученик/ученица зна везе изведених мерних јединица и основних мерних јединица (њуџн, џул, паскал, ват, кулон, волт, тесла).

ФИ.3.6.2. Ученик/ученица уме да подеси (припреми за мерење) и користи мерила и мерне инструменте: амперметар и волтметар; уме да изабере опсег и процени тачност мерила, изврши мерења и анализира их.

ФИ.3.6.3. Ученик/ученица на основу описа поступка мерења утврђује његову исправност и предлаже евентуалне корекције.

ФИ.3.6.4. Ученик/ученица зна да табеларно и графички прикаже резултате мерења и да са графика одреди вредност мерене величине; уме да израчуна средњу вредност мерених величина, апсолутну и релативну грешку мерења и да правилно запише резултат мерења; анализира и критички се односи према добијеним резултатима.

ФИ.3.7.1. Ученик/ученица уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења.

	<p>ФИ.3.7.2. Ученик/ученица уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом.</p> <p>ФИ.3.7.3. Ученик/ученица разуме основне елементе научног метода (проблем, емпиријски подаци, хипотеза, експеримент за проверу); може да креира једноставан експеримент за проверу хипотезе у сарадњи са наставником.</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>1) компетенција за учење Има позитиван и одговоран однос према учењу.Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.Користи различите изворе информација и има критички однос према њима. Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.</p> <p>Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања. Уме да доноси закључке на основу стеченог знања. Уме да користи прибор и материјал за извођење огледа, уме на основу упутства да изводи једноставне демонстрационе огледе. Користи уџбеник као извор информација. Уме да процени сопствени рад и учење, тражи повратне информације и узима их у обзир.</p> <p>2) одговорно учешће у демократском друштву- критички и аргументовану учествује у разматрању питања за која је заинтересован, поштујући разлике у мишљењу</p> <p>3) комуникација- уме јасно писано да искаже одређени садржај, користи на одговарајући начин појмове специфичне за физику</p> <p>4) одговоран однос према околина – уме да правилно одлаже отпад и брине о хигијени учионице</p> <p>5) рад са подацима и информацијама- табеларно и графички приказује податке, користи табеларни и графички приказ података и уме тако приказане податке да чита и тумачи. Уме да пронађе неопходне податке, запише их и примени у решавању задатака. Уме да протумачи информације и податке користећи текст задатака</p>

- 6) решавање проблема- препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања, решава проблем, формулише решења и закључке
- 7) сарадња- конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду , размењује знања и дискутује са другарима, уважава другачије мишљење и уверења, подстиче друга и усмерава га на задатак
- 8) дигитална компетенција- користи информационе технологије за чување, обраду и презентацију рада.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

БРОЈ И НАЗИВ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ (Комуникативне функције)	Број часова по теми	Обрада	Остали типови часова
1. УВОД	4	2	2
2. КРЕТАЊЕ	13	5	8
3. СИЛА	14	6	8
4. МЕРЕЊЕ	15	5	10
4. МАСА И ГУСТИНА	14	5	9
5. ПРИТИСАК	12	5	7
Укупно	72	28	44

Начин и поступак остваривања прописаних наставних планова и програма у настави физике остварују се кроз следеће основне облике:

- 1.Излагање садржаја тема уз одговарајуће демонстрационе огледе

2.Решавање квалитативних и квантитативних задатака

3.Лабораторијске вежбе

4.Коришћење и других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја тема(домаћи задаци, читање популарне литературе из историје физике и сл.)

5.Систематско праћење рада сваког појединачног ученика

Веома је важно да при извођењу прва три облика наставе наглашава њихова обједињеност јединственом циљу:откривање и формулисање закона и њихова примена. У противном, ученик ће стећи утисак да постоје три различите физике:једна се слуша на предавањима, друга се ради кроз рачунарске задатке, а трећа се користи у лабораторији.

Циљ наставе физике је да ученици упознају природне појаве и основне природне законе, да стекну основну научну писменост,да се оспособе за уочавање и распознавање физичких појава у свакодневном животу и за активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање,оформе основу научног метода и да се усмере према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.

Од метода логичког закључивања, које се користе у физици као научној дисциплини (индуктивни, дедуктивни, закључивање по аналогји итд.), ученицима седмог разреда најприступачнији је индуктивни метод (од појединачног ка општем) при проналажењу и формулисању основних закона физике. Зато програм предвиђа да се при проучавању макрофизичких појава претежно користи индуктивни метод. Увођење једноставних експеримената за демонстрирање физичких појава има за циљ развијање радозналости и интересовања за физику и истраживачки приступ у природним наукама. Једноставне експерименте могу да изводе и сами ученици на часу или да их понове код куће, користећи многе предмете и материјале из свакодневног живота. Одређени садржаји и тематске целине се могу реализовати и преко пројектне наставе.

Водећи рачуна о интелектуалним и васпитним потребама појединих ученика потребно је задржати се на меморисању и препознавању одређене информације.

Како уз сваку тематску целину иду демонстрациони огледи, ученици ће спонтано пратити ток посматране појаве, а на наставнику је да наведе ученика да својим речима, на основу сопственог расуђивања, опише појаву коју посматра. После тога наставник, користећи прецизни језик физике, дефинише нове појмове (величине) и речима формулише законе. Када се прође кроз све етапе у излагању садржаја теме (оглед, учеников опис појаве, дефинисање појмова и формулисање закона), прелази се, ако је могуће, на презентовање закона у математичкој форми.

При решавању већине квантитативних (рачунских) задатака из физике, у задатку прво треба на прави начин сагледати физичке садржаје, па тек после тога прећи на математичко формулисање и израчунавање. Наиме, решавање задатака одвија се кроз три етапе: физичка анализа задатка, математичко израчунавање и дискусија резултата. У првој етапи уочавају се физичке појаве на које се

односи задатак, а затим се набрајају и речима исказују закони по којима се појаве одвијају. У другој етапи се, на основу математичке форме закона, израчунава вредност тражене величине. У трећој етапи тражи се физичко тумачење добијеног резултата. У циљу развијања природно-научне писмености наставник треба да инстистира на систематском коришћењу јединица мере физичких величина SI (међународни систем јединица). Наставник ће на основу процене захтевати од ученика одговарајућу етапу.

Лабораторијске вежбе чине саставни део редовне наставе и организују се као групни рад, по 4-5 ученика у групи. Број група зависи од наставних средстава којима располаже кабинет. Углавном су то средства која су правили ученици. Час експерименталних вежби састоји се из: уводног дела, мерења и записивања података добијених мерењима, анализе и дискусије добијених резултата, извођења закључака. Поједине вежбе, за које школа не поседује наставна средства ће бити погледане путем цд-а.

При изради лабораторијске вежбе у уводном делу часа наставник:

- обнавља делове градива који су обрађени на часовима предавања, а односе се на дату вежбу (дефиниција величине која се одређује и метод који се користи да би се величина одредила),
- обраћа пажњу на чињеницу да свако мерење прати одговарајућа грешка и указује на њене могуће изворе,
- упознаје ученике с мерним инструментима и обучава их да пажљиво рукују лабораторијским инвентаром,
- указује ученицима на мере предострожности, којих се морају придржавати ради сопствене сигурности.

Док ученици врше мерења, наставник активно прати њихов рад, дискретно их надгледа и, кад затреба, објашњава им и помаже. При уношењу резултата мерења у ђачку свеску, процену грешке треба вршити само за директно мерене величине, а не и за величине које се посредно одређују.

При одабиру домаћих задатака наставник треба да води рачуна о нивоу сложености задатака, али и о њиховој мотивационој функцији. С обзиром на то да кроз израду домаћег задатка ученици проверавају степен разумевања усвојеног садржаја, коректност урађеног задатог домаћег задатка треба да буде проверена на наредном часу.

Пројектна настава, као један од облика рада, обухвата припрему, израду пројекта, презентацију и дискусију. Пројекат изводе ученици по групама уз асистенцију наставника. Овакав начин рада подразумева активно учешће сваког ученика у групи у оквиру прикупљања података, извођење експеримената, мерења, обраде резултата, припрема презентације и презентовање. Резултат оваквог начина рада је активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање. Понекад ученицима се дозвољава избор огућности у вези са начином обраде теме: пројекат, истраживачки рад, презентација, есеј, изложба.. Наставници ученицима јасно показују да верују у њихов успех.

	<p>Будући да је програм, како по садржају, тако и по обиму, прилагођен психофизичким могућностима ученика седмог разреда, сталним обнављањем најважнијих делова из целокупног градива постиже се да стечено знање буде трајније и да ученик боље уочава повезаност разних области физике.</p> <p>У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се остварени ниво постигнућа и напредовање током процеса учења. Да би вредновање било објективно, потребно је да буде усклађено са принципима оцењивања.</p> <p>Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидно проверавање његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних и квалитативних задатака, лабораторијских вежби, и пројеката...</p> <p>У сваком разреду треба континуирано проверавати и вредновати компетенције (знања, вештине и ставове) ученика помоћу усменог испитивања, кратких писмених провера, тестова на крају већих целина, контролних вежби и провером експерименталних вештина. Наставник треба да омогући ученицима да искажу сопствена размишљања о неким физичким појавама и да то адекватно вреднује.</p> <p>На почетку школске године потребно је спровести иницијални тест. Овај тест је инструмент провере предзнања ученика. На крају школске године, такође, треба спровести часове систематизације градива и проверити ниво постигнућа ученика и степен остварености образовних исхода.</p> <p>При извођењу наставе све појаве и законе доводити у везу са примерима из свакодневног живота. Награђивати труд и залагање ученика оценом.</p>
<p>Упутство формативно сумативно оцењивање</p>	<p>за и</p> <p>Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем. Формативно оцењивање јесте редовно праћење и процена напредовања у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру предмета. Формативно оцењивање садржи повратну информацију о остварености прописаних исхода и стандарда постигнућа и ангажовања као и предузете активности од стране наставника за унапређивање постигнућа ученика, процена њихове делотворности и јасне и конкретне препоруке за даље напредовање. Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника, у складу са овим правилником и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика, начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за праћење. Сумативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта . Оцене добијене сумативним оцењивањем су по правилу бројчане. Сумативне оцене се евидентирају у прописаној евиденцији о образовно-васпитном раду (у даљем тексту: дневник), а могу бити унете и у педагошку документацију, у складу са овим правилником.</p>

Оцена је и показатељ квалитета и ефикасности рада наставника и школе у остваривању прописаних исхода и стандарда постигнућа. Оцена је јавна и саопштава се ученику одмах по добијању, са образложењем. Образложење оцене садржи препоруку које активности ученик треба да предузме у даљем раду.

Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа, писмене провере постигнућа и практичног рада, а у складу са програмом предмета. У току полугодишта најмање једна оцена треба да буде на основу усмене провере постигнућа ученика. Ученик се оцењује и на основу активности и његових резултата рада, а нарочито: излагања и представљања (резултати истраживања, модели, цртежи, постери), учешћа у дебати и дискусији, писања есеја, домаћих задатака, учешћа у различитим облицима групног рада, рада на пројектима). Постигнуће ученика из практичног рада, огледа, лабораторијске и друге вежбе, оцењује се на основу примене учениковог знања, самосталности, показаних вештина у коришћењу материјала, алата, инструмената и других помагала у извођењу задатка, као и примене мера заштите и безбедности према себи и другима.

Провера постигнућа ученика обавља се на сваком часу. Писмене провере постигнућа у трајању до 15 минута обављају се без најаве, а спроводе се ради утврђивања остварености циља једног или више часова и савладаности дела реализованих програмских садржаја, односно остварености операционализованих исхода. Оцена из писмене провере постигнућа у трајању до 15 минута се не уписују у дневник. Оцена из писмене провере постигнућа у трајању до 15 минута евидентира се у педагошкој документацији наставника.

Писмене провере у трајању од 45 минута, евидентирају се на почетку школске године у дневнику. Писмена провера је у облику теста који се саставља на основу исхода и стандарда постигнућа, користећи различите дефиниције питања, а водећи се Блумовом таксономијом.

Уколико ученик стиче образовање и васпитање по ИОП-у 1, оцењује се на основу ангажовања и степена остварености исхода, уз прилагођавање начина и поступка оцењивања. Уколико ученик стиче образовање и васпитање по ИОП-у 2, оцењује се на основу ангажовања и степена остварености прилагођених циљева и исхода, који су дефинисани у персонализованом плану наставе и учења, уз прилагођавање начина и поступка оцењивања. Ученику који стиче образовање и васпитање по индивидуалном образовном плану, а не остварује планиране циљеве и исходе, ревидира се индивидуални образовни план. Ученик са изузетним способностима који стиче образовање и васпитање на прилагођен и обогаћен начин, применом индивидуалног образовног плана, оцењује се на основу праћења остваривања прописаних исхода и стандарда постигнућа и ангажовања.

Обавезни предмет: МАТЕМАТИКА		Разред: 6
<p>Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.</p>		
ИСХОДИ УЧЕЊА	ЦЕЛИ БРОЈЕВИ	<ul style="list-style-type: none"> – прочита, запише, упореди и представи на бројевној правој целе бројеве – одреди супротан број, апсолутну вредност – израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину у скупу целих бројева – реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину;
	РАЦИОНАЛНИ БРОЈЕВИ	<ul style="list-style-type: none"> – прочита, запише, упореди и представи на бројевној рационалне бројеве (записане у облику разломка или у децималном запису); – израчуна реципрочну вредност рационалног броја; – израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину у скупу рационалних бројева – реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину; – примени пропорцију и проценат у реалним ситуацијама; – прикаже податке и зависност између две величине у координатном систему (стубичасти, тачкасти и линијски дијаграм); – тумачи податке приказане табелом и графички;

	ТРОУГАО	<ul style="list-style-type: none"> – класификује троуглове односно четвороуглове на основу њихових својстава; – конструише углове од 90° и 60° и користи њихове делове за конструкције других углова; – уочи одговарајуће елементе подударних троуглова; – утврди да ли су два троугла подударна на основу ставова подударности; – конструише троугао на основу задатих елемената (странице и углови троуглова); – примени својства троуглова и у једноставнијим проблемским задацима; – одреди центар описане и уписане кружнице троугла; –
	ЧЕТВОРОУГАО	<ul style="list-style-type: none"> – конструише паралелограм и трапез на основу задатих елемената (странице и углови четвороуглова и дијагонала четвороугла); – примени својства четвороуглова у једноставнијим проблемским задацима; – сабира и одузима векторе и користи их у реалним ситуацијама; – примењује особине централне и осне симетрије и транслације у једноставнијим задацима;
	ПОВРШИНА ЧЕТВОРОУГЛА И ТРОУГЛА	– израчуна површину троугла и четвороугла користећи обрасце или разложиву једнакост.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Цео број, апсолутна вредност, рационалан број, изрази, једначине и неједначине, координатни систем, пропорција, конструкције углова, троуглова и четвороуглова, паралелограм, ромб, трапез, делтоид, центар описаног и уписаног круга, површине троуглова и четвороуглова.	

<p>ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ</p>	<p>СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД</p> <p>МА.1.1.1. прочита и запише различите врсте бројева (природне, целе, рационалне) МА.1.1.3. упореди по величини бројеве истог записа, помажући се сликом кад је то потребно МА.1.1.4. изврши једну основну рачунску операцију са бројевима истог записа, помажући се сликом кад је то потребно (у случају сабирања и одузимања разломака само са истим имениоцем); рачуна, на пример $1/5$ од n, где је n дати природан број МА.1.1.6. користи целе бројеве и једноставне изразе са њима помажући се визуелним представама</p> <p>МА.2.1.2. одреди супротан број, реципрочну вредност и апсолутну вредност броја; израчуна вредност једноставнијег израза са више рачунских операција различитог приоритета, укључујући ослобађање од заграда, са број МА.2.1.4. . користи бројеве и бројевне изразе у једноставним реалним ситуацијама</p> <p>МА.3.1.1. одреди вредност сложенијег бројевног израза МА.3.1.3. користи бројеве и бројевне изразе у реалним ситуацијама</p> <p>МА.1.3.1. влада појмовима: дуж, полуправа, права, раван и угао (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; разликује неке врсте углова и паралелне и нормалне праве) МА.1.3.2. влада појмовима: троугао, четвороугао, квадрат и правоугаоник (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; ученик разликује основне врсте троуглова, зна основне елементе троугла и уме да израчуна обим и површину троугла, квадрата и правоугаоника на основу елемената који непосредно фигуришу у датом задатку; уме да израчуна непознату страну правоуглог троугла примењујући Питагорину теорему) МА.1.3.6. интуитивно схвата појам подударних фигура (кретањем до поклапања)</p> <p>МА.2.3.2. одреди однос углова и страница у троуглу, збир углова у троуглу и четвороуглу и да решава задатке користећи Питагорину теорему- МА.3.3.2. користи основна својства троугла, четвороугла, паралелограма и трапеза, рачуна њихове обиме и површине на основу елемената који нису обавезно непосредно дати у формулацији задатка; уме да их конструише МА.3.3.6. примени подударност и сличност троуглова, повезујући тако разна својства геометријских објеката</p>
---------------------------------------	---

<p style="text-align: center;">СПЕЦИФИЧНЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ</p>	<p>Компетенција за целоживотно учење Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења.</p> <p>Одговорно учешће у демократском друштву Ученик је способан да активно, компетентно, критички и одговорно учествује у животу школе, заједница којима припада, као и у ширем демократском друштву</p> <p><u>Естетичка компетенција</u> Ученик је упознат са културним наслеђем људске заједнице, има свест о вредности уметничких и културних дела и њиховог значаја за развој друштва.</p> <p>Комуникација Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту.</p> <p><u>Одговоран однос према околини</u> Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи</p> <p><u>Одговоран однос према здрављу</u> Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.</p> <p><u>Предузимљивост и предузетничка компетенција</u> Кроз образовање за предузетништво, ученик се учи организационим вештинама и способностима, укључујући различите интерперсоналне вештине.</p> <p>Рад с подацима и информацијама Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот.</p> <p><u>Решавање проблема</u></p>
--	---

	<p>Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема.</p> <p><u>Сарадња</u> Ученик је способан да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.</p> <p><u>Дигитална компетенција</u> Ученик је способан да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начин.</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Основне карактеристике програма математике су: усклађеност са програмом математике за први циклус основног образовања и васпитања, логичка повезаност садржаја и настојање, где год је то могуће, да садржаји претходе садржајима других предмета у којима се примењују. При избору садржаја и писању исхода за предмет математика узета је у обзир чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичким језиком, математичко резонување и доношење закључака и одлука. Такође, у обзир је узета и чињеница да сам процес учења математике има своје посебности које се огледају броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности стицања континуираних знања.</p> <p>Наставници у својој свакодневној наставној пракси, треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је оно за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години. Исходи представљају очекиване и дефинисане резултате учења и наставе. Остваривањем исхода, ученици усвајају основне математичке концепте, овладавају основним математичким процесима и вештинама, оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање и међупредметних компетенција као што су комуникација, рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, сарадња и компетенција за целоживотно учење.</p> <p>Предлог за реализацију програма</p>

Ради лакшег планирања наставе даје се оријентациони предлог броја часова по темама (укупан број часова за тему, број часова за обраду новог градива + број часова за утврђивање и систематизацију градива). Приликом израде оперативних планова наставник распоређује укупан број часова предвиђен за поједине теме по типовима часова (обрада новог градива, утврђивање и увежбавање, понављање, проверавање и систематизација знања), водећи рачуна о циљу предмета и исходима.

Цели бројеви (24; 9 + 15)

Рационални бројеви (50; 18 + 32)

Троугао (24; 9 + 15)

Четвороугао (22; 8 + 14)

Површине фигура (16; 6 + 10)

У програму су садржаји појединих тема подељени на два дела, због тога што је пожељно комбиновати алгебарске и геометријске садржаје. Предложени редослед реализације тема:

1. Цели бројеви;
2. Троугао – први део;
3. Рационални бројеви – први део;
4. Троугао – други део;
5. Рационални бројеви – други део;
6. Четвороугао;
7. Површина четвороугла.

Предложена подела тема и редослед реализације нису обавезни за наставнике, већ представљају само један од могућих модела.

У програму су садржаји појединих тема подељени на два или три дела, због тога што је пожељно комбиновати алгебарске и геометријске садржаје. Предложени редослед реализације тема:

И. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да ученици остваре планиране исходе, које методе и технике да примени, као и које активности ће за то одабрати. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине која су ученику потребна за даље учење и свакодневни живот. Приликом планирања

часа, исходе предвиђене програмом треба разложити на мање који одговарају активностима планираним за конкретан час. Треба имати у виду да се исходи у програму разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за друге потребно више времена, више различитих активности и рад на различитим садржајима. Исходе треба посматрати као циљ коме се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција, и не треба је усмерити само на остваривање појединачних исхода.

При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, где год је то могуће, да ученици самостално изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче, организује и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака.

На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

ИИИ. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Цели бројеви

Проширивањем система \mathbb{N}_0 , природних бројева са нулом, настаје систем целих бројева \mathbb{Z} , као скуп који је допуњен негативним целим бројевима и на који се, са \mathbb{N}_0 , такође проширује значење операција и релација..

Први корак у овом проширењу чини додавање негативних целих бројева скупу \mathbb{N}_0 , а природни бројеви у том ширем скупу слове као позитивни цели бројеви. Уз то треба истаћи значење тих бројева које они имају на разним скалама (термометарској, табли лифта, приказивању прихода и расхода...). Указати на температуре -50°C , тастер лифта који носи ознаку -1 , стање на личном рачуну које има ознаку $40\,000$ динара и $-40\,000$ динара. У том смислу, пожељно је, на конкретним примерима, на разним скалама приказати неке позитивне и негативне температуре, нека позитивна и негативна финансијска стања, надморску висину...

Ако је n ознака за природне бројеве, онда ће $-n$ бити ознака за негативне целе бројеве и при том:

- n и $-n$ чине пар супротних бројева,
- n је апсолутна вредност за оба броја: n и $-n$.
- броју $-n$ супротан је број n , тј. $-(-n) = n$.

Поређење целих бројева ослања се интуитивно на њиховом представљању тачкама на бројевној правој и прати представу о распореду тих тачака. Уз ту представу иде и она о усмереној дужи као „ходу” од тачке нула до тачке која представља тај број. Треба нагласити да, када се бројевна права позитивно оријентише, кретање у супротном правцу генерише негативне бројеве. У том контексту треба указати и на геометријско тумачење

апсолутне вредности целог броја и потенцирати апсолутну вредност целог броја као одстојање тачке од (координатне) нуле, истичући да цео број и њему супротан број имају једнаке апсолутне вредности, тј. једнака одстојања од (координатне) нуле.

Сабирање у скупу \mathbb{Z} интерпретира се као настављање „ходава” тј. надовезивање усмерених дужи, у смислу да $3 + 5$ представљање наставак „кретања” у истом смеру, а да $3 + (-5)$ представља кретање за 3 јединице у позитивном смеру и потом 5 јединица у негативном смеру. После рада са конкретним примерима (који би били систематски груписани и записивани, као на пример, $7 + 5$, $7 + (-5)$, $(-7) + 5$, $(-7) + (-5)$) треба прећи на формалну дефиницију збира целих бројева. Та формализација може уследити и касније, када ученици у потпуности овладају сабирањем целих бројева. Много је важније да ученици суштински схвате алгоритам сабирања и да тачно извршавају сабирање, него да знају да искажу дефиницију, а не знају да је примене.

Особине сабирања целих бројева (комутативност и асоцијативност) такође треба приказати кроз конкретне примере.

Једноставно треба показати да $7 + (-5)$ има једнаку вредност као и $(-5) + 7$, тј. да је потпуно свеједно да ли се „крећемо” прво у позитивном смеру за 7 јединичних дужи или у негативном смеру за 5 јединичних дужи.

Одузимање у скупу \mathbb{Z} дефинише се као сабирање са супротним бројем, па је потребно истаћи да је у скупу \mathbb{Z} та операција увек изводљива, тј. да више није неопходно да умањеник буде већи или једнак од умањеноца.

Приликом увођења множења у скупу \mathbb{Z} , први корак је опет интуитиван. То, на пример, значи да проблем множења 3×2 поново сводимо на продужено сабирање, тј. на релацију $3 \times 2 = 2 + 2 + 2$. Аналогно и проблем $3 \times (-2)$ сводимо на релацију $3 \times (-2) = (-2) + (-2) + (-2)$ и кроз низ сличних примера долазимо до правила за множење позитивног и негативног целог броја.

Али и до важних последица, а то је да је $n \times (-1) = (-1) \times n = 1 \times (-n) = (-n) \times 1 = -n$. тј. да је $n \times (-m) = n \times (-1) \times m = -n \times m$.

Остаје да се објасни случај множења два негативна цела броја па производ $(-3) \times (-2)$ записујемо као $(-3) \times (-2) = -3 \times (-2) = -(-6) = 6$ (на основу већ познате једнакости $-(-n) = n$). Уопштеније $(-n) \times (-m) = -n \times (-m) = -(-n \times m) = n \times m$.

Свуда прво долазе конкретни примери множења, па се после њих дају опште формулације. Својства комутативности и асоцијативности множења илуструју се прво на конкретним примерима, а тек потом се и формално изводе на основу дефиниције множења. На сличан начин, преко примера и кроз задатке, треба илустровати и својство дистрибутивности. Кроз примере треба и показати да скуп \mathbb{Z} није затворен за дељење, тј. да количник два цела броја није увек цео број.

Уврстимо и ову важну напомену: наративно изражавање дефиниција и својстава је дидактички врло оправдано, али тек када ученици стекну искуство кроз примере и задатке треба дати прецизну математичку формулацију (а не да се прво искажу правила, а потом да се на основу датих правила решавају задаци).

На крају ове теме треба дати преглед основних својстава операција у скупу \mathbb{Z} користећи a , b , c итд. као ознаке за променљиве (а не оне којима се истиче знак целог броја).

Рационални бројеви

Проширивање скупа ненегативних рационалних бројева тече на потпуно аналоган начин као и проширивање скупа \mathbb{N}_0 , при чему се треба позивати на одговарајуће поступке примењене у случају конструкције система \mathbb{Z} и тиме скраћивати излагање. Када је $p \in \mathbb{Q}^+$, негативне рационалне бројеве треба означавати пишући $-p$ и избегавати

непотребно нагомилавање заграда. Дељење у систему рационалних бројева \mathbb{Q} осмишљава се као множење реципрочним бројем, па треба истаћи да је сад та операција увек изводљива (сем дељења нулом, кад треба рећи да такво дељење нема смисла). На крају, систематизују се основна својства операција у скупу \mathbb{Q} .

Решавање линеарних једначина и неједначина обрађивати после проширења бројевних система до скупа \mathbb{Q} рационалних бројева. Тек у овом скупу је то решавање изводљиво без познатих ограничења. Позната правила решавања једначина и неједначина наведеног облика треба повезати и објаснити одговарајућим особинама операција у скупу \mathbb{Q} : ако је $a = b$, онда је $a + c = b + c$, ако је $a < b$ онда је $a + c < b + c$ итд. На пример, неједначина $5 - 3x < 6$ се може решавати следећим корацима: $5 < 6 + 3x$ (обе стране додато $3x$), $-1 < 3x$

(обе стране додато -6), $3x > -1$, $x > -\frac{1}{3}$ (обе стране помножене са $\frac{1}{3}$). Пожељно је приликом објашњавања користити модел теразија. Кад се бирају нешто сложенији примери једначина и неједначина, непозната треба да фигурише само једанпут (на пример, $3 \cdot (7x - 4) = 25$). Решавајући

текстуалне проблеме састављањем и решавањем одговарајућих једначина и неједначина, утврђују се научени поступци и сагледава њихова примена. У делу који се односи на примену, најпре увести појам координатног система (апсцисна и ординатна оса, јединична дуж, квадранти), као и појам координата као уређеног пара који одређује положај тачке у координатној равни. У овом делу постоји могућност за понављање појмова из претходне године, одређивање осно и централно симетричних тачака и објеката у координатном систему у односу на координатне осе и координатни почетак, као и транслације тачака или познатих геометријских објеката за задати вектор. Обрадити одређивање растојања између две тачке само када оне имају једнаке вредности апсциса или ордината, а одређивање средишта дате дужи у координатном систему повезати са појмом аритметичке средине из петог разреда.

Након усвајања основних појмова, ученици могу да прошире знања из петог разреда и приказују податке о зависним величинама табелама, тачкастим, линијским или стубичастим дијаграмима (и са вишеструким стубићима). Важно је да се ученици оспособе да „читају” графиконе и уочавају зависности међу величинама и у случајевима када оне нису приказане директно на графикону или табели (пређени пут – брзина, број килограма – цена и сл.). У

овом делу ученици би на једном делу часова, када савладају основне појмове, могли да се оспособе за елементарно коришћење неког од бесплатних динамичких софтвера за приказивање објеката у координатном систему и за цртање дијаграма.

Након понављања о појму размере из претходног разреда, увести појам пропорције и коефицијента пропорционалности. Обраду овог градива подредити практичном циљу, уз повезивање са већ познатим садржајима Математике (проценти) и других предмета (Физика, Географија, Биологија, Информатика) у циљу израчунавања непознатог члана пропорције.

Кроз практичне примере, увести појам директне и обрнуте пропорционалности уз приказ зависности директне пропорционалности у координатном систему. Директну пропорционалност приказивати графички у координатном систему и условом $y = kx$, при чему се не уводи општи појам функције, а може се поменути назив график линеарне функције. График линеарне функције повезати са практичним примерима из свакодневног живота и других предмета.

Троугао

Основни циљ наставе геометрије је да се настави прелаз, започет у петом разреду, са нивоа визуелизације на ниво анализирања и апстракције са првим корацима према дедукцији. Због тога треба инсистирати на правилним формулацијама, закључивању, коришћењу логичких везника (и, или, ако...онда), али не треба претеривати у строгости код појединих дефиниција и доказа. Изузетно је значајно да се садржаји

повезују са познатим појмовима и тврђењима из претходних разреда. У неким једноставнијим ситуацијама дати потпуне доказе тврђења.

Појам троугла повезати са познатим појмом затворене изломљене линије, а обим троугла повезати са збиром дужина дужи.

Повезати тврђење о збиру унутрашњих углова троугла са познатим својствима трансверзалних углова и анализирати својства спољашњих углова троугла. Ученике навикавати да систематски и прецизно користе одговарајуће ознаке при обележавању страница, темена и углова троугла. Инсистирати да класификацију троуглова на оштроугле, правоугле и тупоугле усвоје сви ученици. Појмове једнакокраког и једнакостраничног троугла повезати са осном симетријом и инсистирати да ученици прихвате да се наспрам једнаких углова у троуглу налазе једнаке странице и обрнуто. Објаснити чињеницу да се наспрам дуже странице у троуглу налази већи угао и обрнуто, као и теорему о неједнакости троугла.

Увести висину троугла као дуж која садржи теме троугла и нормална је на праву одређену наспрамном страницом, али не помињати ортоцентар, који је предвиђен за седми разред. Конструкције висине лењиром и шестаром повезати са знањима из петог разреда – конструкцијом нормале из тачке на праву. Објаснити најпре конструкције углова од 90° и 60° , а затим увежбати конструкцију симетрале угла лењиром и шестаром и подсетити ученике на конструктивно сабирање и одузимање углова. На овај начин конструисати углове од 30° , 15° , $7^\circ 30'$, 75° , $22^\circ 30'$, $52^\circ 30'$ и друге углове. Указати на разлику између конструкције неког угла и цртања помоћу угломера. Јасно истаћи да је у (геометријским) конструкцијама дозвољена употреба само обичног лењира и шестара. Важно је са ученицима поновити конструкције нормале на праву из тачке и паралеле дате праве кроз тачку која не припада тој правој.

Након претходних уводних садржаја о троуглу, обрадити основне конструкције троуглова: (СУС) конструкција троугла када су дате дужине две странице и величина угла између њих; (УСУ) конструкција троугла када је дата дужина једне странице и мера углова који на њу налажу; (ССС) конструкција троугла када су дате дужине све три странице; (ССУ) конструкција троугла када су дате дужине две странице и величина угла наспрам веће од њих. Сваку од основних конструкција треба да прати одговарајуће тврђење о одређености страница и углова троугла. Нпр. тврђење за СУС конструкцију треба да гласи: ако су дате две странице троугла и угао између њих, онда су одређене величине свих углова и свих страница тог троугла. На примерима илустровати ситуације када није могуће конструисати одговарајући троугао: у случају УСУ ако је збир датих углова већи од 180° ; у случају ССС ако дате дужи не задовољавају неједнакости троугла. На примерима показати да у случају када су задате две странице и угао наспрам краће од њих постоје три могућности (задатак има два решења, једно решење или нема решења), али не инсистирати на оваквим задацима. На часовима вежбања, кроз задатке

истицати специфичности у вези са конструкцијама једнакокраних, једнакостраничних и правоуглих троуглова. (Сложеније конструкције троуглова планиране су за седми разред.)

Обрада појма подударности међу троугловима природно се дели на три фазе. У првој фази увести појам подударности ослањајући се на визуелну перцепцију и геометријску интуицију ученика. Два троугла сматрамо подударним ако се један од њих може пренети тако да потпуно поклопи други, односно ако се ти троуглови разликују само по свом положају (у равни) и осим тога не постоји било каква друга разлика међу њима (по облику и димензијама). У овој фази, најважније је да ученици уочавају парове одговарајућих страница и парове одговарајућих углова два подударна троугла. Друга фаза је упознавање са ставовима подударности. Тврђења

СУС, УСУ, ССС, ССУ, раније формулисана у вези са основним конструкцијама, треба да послуже за формулацију одговарајућих ставова. Нпр. тврђење СУС треба да буде преформулисано у став СУС: Ако су две странице и њима захваћени угао једнаки двема страницама и њима захваћеним углом другог троугла, онда су ти троуглови подударни. У другој фази од ученика захтевати примену ставова само у најједноставнијим

случајевима. Прецизније, треба се ограничити искључиво на задатке:

– у којима су дата (нацртана или описана) два троугла за које се непосредно (са слике или из текста) могу уочити једнакости из услова неког става;

– у којима се захтева од ученика да уочи који став се може применити и да одреди једнакост осталих парова одговарајућих страница, односно углова.

Кроз задатке наведеног типа истицати специфичности у случајевима када треба утврдити подударност једнакокраних, једнакостраничних, односно правоуглих троуглова. У трећој фази обраде подударности, применом ставова треба извести особине централне и осне симетрије које су ученицима познате из петог разреда. Оваква примена ставова подударности пре свега се односи на детаљна објашњења наставника, кроз која ће ученици постепено усвајати дедуктивни начин закључивања. Доказати најважнија тврђења о симетрали дужи и симетрали угла и из њих касније извести одговарајуће закључке о центру описане и уписане кружнице троугла. (У седмом разреду биће обрађени појмови ортоцентар, тежишна дуж и тежиште, особине у вези са њима, као и сложеније примене ставова подударности.)

Четвороугао

У овој области треба обрадити дефиниције и основна својства четвороуглова: паралелограма, квадрата, правоугаоника, ромба, трапеза и делтоида. Истицати и логичку повезаност ових фигура (квадрат је правоугаоник, правоугаоник је паралелограм, ромб је паралелограм). Посебно је важно нагласити да све особине паралелограма задовољавају и квадрат, правоугаоник и ромб, али да и сваки од њих има своје

специфичне особине. Велики број особина троуглова треба поновити и искористити приликом откривања особина четвороуглова. Запazити да се четвороугао разлаже на два троугла (дијагоналom), ослањајући се на теореме о угловима троуглова доћи до одговарајуће теореме о угловима четвороуглова. Паралелограму посветити највећу пажњу и ре свега обновити научено о паралелограму у петом разреду. На основу наученог о паралелограму у петом разреду као и наученог о подударности троуглова и централној симетрији, осној симетрији и транслагцији у шестом разреду, изводе се особине паралелограма и услови да четвороугао буде паралелограм. Важно је доказати својства паралелограма. Нагласити да су тачни и обрати неких теорема у вези са паралелограмом.

Треба се ослањати на карактеристична (и изведена) својства при извођењу једноставнијих конструкција поменутих геометријских фигура и конструкције са њима повезаним елементима (дужима, угловима и дијагоналама). Сваки задатак са конструкцијом искористити за обнављање основних особина четвороугла који се конструише. Обновити појам усмерених дужи и вектора (интезитет, правац, смер, једнакост вектора). Увести појам супротног вектора и множења вектора бројем. Објаснити поступак сабирања вектора надовезивањем вектора. Повезати сабирање вектора са паралелограмом, дијагоналom паралелограма. Одузимање вектора увести као сабирање вектора при чему се један вектор сабира са супротним вектором другог вектора. Трапез дефинисати као четвороугао који има тачно један пар паралелних страница. Разлагањем трапеза на паралелограм и троугао или паралелограм и два троугла проучити његова својства. Такође, иста разлагања применити приликом конструкције трапеза и тако извођење конструкције трапеза свести на оне конструкције које су ученицима већ познате. Код увођења појма средње линије троугла и трапеза и њихових својстава треба се ослонити на знања о векторима.

Увести појам и особине делтоида. Није предвиђена конструкција делтоида.

Површина четвороугла и троугла

Појам површине, којој је посвећено доста пажње, ученици су упознали у првом циклусу. Важно је обновити јединице које се користе за мерење површине. Показати и израчунавање површине неких једноставнијих фигура

нацртаних у квадратној мрежи, при чему је један квадрат те мреже изабран за јединицу мере. Једначење површина геометријских фигура осмишљава се на класични начин, ослањајући се на појмове разложиве једнакости. При томе се узима да су површине подударних троуглова једнаке.

Полазећи од формуле за површину правоугаоника, допуњавањем и разлагањем, изводе се формуле за површину паралелограма, троугла и трапеза. Обрадити израчунавање површине четвороуглова са нормалним дијагоналама: квадрат, ромб, делтоид, као и израчунавање површине произвољног

	четвороугла разлагањем на познате геометријске фигуре. Укључити практичне примене рачунања површина реалних објеката, и кроз ту примену константно обнављати јединице за мерење дужине и површине. Осим тога, важно је обрадити и ситуације у којима се рачуна површина фигура задатих у координатном систему.
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе треба да буде и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази.</p> <p>Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета</p>

Обавезни предмет: Биологија		Разред: Шести
Циљ учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.		
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> – упореди грађу животиња, биљака и бактерија на нивоу ћелија и нивоу организма; – повеже грађу и животне процесе на нивоу ћелије и нивоу организма; – одреди положај органа човека и њихову улогу; – цртежом или моделом прикаже основне елементе грађе ћелије једноћелијских и вишећелијских организама; – користи лабораторијски прибор и школски микроскоп за израду и посматрање готових и самостално израђених препарата; – хумано поступа према организмима које истражује; – направи разлику између животне средине, станишта, популације, екосистема и еколошке нише; – размотри односе међу члановима једне популације, као и односе између различитих популација на конкретним примерима; – илуструје примерима међусобни утицај живих бића и узајамни однос са животном средином; 	

	<ul style="list-style-type: none"> – истражи утицај средине на испољавање особина, поштујући принципе научног метода; – идентификује примере природне и вештачке селекције у окружењу и у задатом тексту/илустрацији; – повеже еволутивне промене са наследном варијабилношћу и природном селекцијом; – групише организме према особинама које указују на заједничко порекло живота на Земљи; – одреди положај непознате врсте на „дрвету живота”, на основу познавања општих карактеристика једноћелијских и вишећелијских организама; – прикупи податке о радовима научника који су допринели изучавању људског здравља и изнесе свој став о значају њихових истраживања; – одржава личну хигијену и хигијену животног простора у циљу спречавања инфекција; – доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци; – збрине површинске озледе коже, укаже прву помоћ у случају убода инсеката, сунчанице и топлотног удара и затражи лекарску помоћ кад процени да је потребна; – повеже узроке нарушавања животне средине са последицама по животну средину и људско здравље и делује личним примером у циљу заштите животне средине; – користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата. – табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; – разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени.
<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>Кључни појмови садржаја за пети разред: научни метод, грађа живих бића, животне функције, популација, екосистем, еколошки фактори, еколошка ниша, наследни материјал, селекција, „дрво живота”, хигијена, болести зависности, здравље, заштита животне средине.</p>
<p>Образовни стандарди</p>	<p>1. ОБЛАСТ – ОСОБИНЕ ЖИВИХ БИЋА</p> <p>У овој области ученик/ученица: - зна карактеристике живе и неживе природе (БИ.1.1.1. БИ.1.1.2. БИ.2.1.1. БИ.3.1.1. БИ.3.1.2.) - уочава сличности и разлике у изгледу и понашању биљака и животиња (БИ.1.1.3. БИ.2.1.2. БИ.3.1.3.) - уочава потребу за класификовањем живог света због његове велике разноликости (БИ.1.1.4. БИ.2.1.3. БИ.3.1.4.) - уочава просторну и временску променљивост живог света (БИ.1.1.5. БИ.2.1.4. БИ.3.1.5.)</p> <p>2. ОБЛАСТ – ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА</p> <p>У овој области ученик/ученица: - зна да организми имају карактеристичну грађу која омогућава одвијање различитих функција неопходних за одржавање живота (БИ.1.2.1. БИ.1.2.2. БИ.1.2.3. БИ.2.2.1. БИ.2.2.2. БИ.2.2.3. БИ.3.2.1. БИ.3.2.2. БИ.3.2.3.) - познаје основне животне процесе и њихову улогу у остваривању одговарајућег понашања јединке (БИ.1.2.4. БИ.1.2.5. БИ.1.2.6. БИ.2.2.4. БИ.2.2.5. БИ.2.2.6. БИ.3.2.4. БИ.3.2.5.) - разуме да организми функционишу као независне уравнотежене целине у сталној интеракцији са околином (БИ.1.2.7. БИ.2.2.7. БИ.2.2.8. БИ.2.2.9. БИ.3.2.6. БИ.3.2.7. БИ.3.2.8.)</p>

	<p>3. ОБЛАСТ – НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА У овој области ученик/ученица: - разуме да се врста одржава репродукцијом, а да вишећелијски организми расту деобама и повећањем величине ћелија (разлику између митозе и мејозе) (БИ.1.3.1. БИ.1.3.2. БИ.2.3.1. БИ.2.3.2. БИ.3.3.1. БИ.3.3.2.) - зна да основни ћелијски процеси зависе од гена и разуме да се особине наслеђују комбиновањем генетичког материјала предака и да средина утиче на њихово испољавање (БИ.1.3.3. БИ.1.3.4. БИ.1.3.5. БИ.1.3.6. БИ.1.3.7. БИ.2.3.3. БИ.2.3.4. БИ.3.3.3. БИ.3.3.4.) - разуме основе теорије еволуције и схвата њен значај у формирању савременог биолошког мишљења (БИ.1.3.8. БИ.1.3.9. БИ.1.3.10. БИ.2.3.5. БИ.2.3.6. БИ.3.3.5. БИ.3.3.6.)</p> <p>4. ОБЛАСТ – ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ У овој области ученик/ученица: - зна и разуме опше еколошке појмове (БИ.1.4.1. БИ.1.4.2. БИ.2.4.1. БИ.2.4.2. БИ.3.4.1.) - познаје и разуме основне законитости и принципе у екологији (БИ.1.4.3. БИ.2.4.3. БИ.2.4.4. БИ.3.4.2. БИ.3.4.3. БИ.3.4.4.) - уочава разноликост екосистема на Земљи (БИ.1.4.4. БИ.2.4.5. БИ.2.4.6. БИ.2.4.7. БИ.3.4.5.) - разуме утицај човека на биосферу (заштита животне средине) (БИ.1.4.5. БИ.1.4.6. БИ.1.4.7. БИ.1.4.8. БИ.2.4.8. БИ.2.4.9. БИ.3.4.6. БИ.3.4.7. БИ.3.4.8.)</p> <p>5. ОБЛАСТ – ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ У овој области ученик/ученица: - познаје основне хигијенске мере и разуме зашто су потребне (БИ.1.5.1. БИ.1.5.2. БИ.1.5.3. БИ.1.5.4. БИ.1.5.5. БИ.2.5.1. БИ.3.5.1. БИ.3.5.2.) - познаје принципе правилне исхране и разуме њихов значај (БИ.1.5.6. БИ.2.5.2. БИ.2.5.3. БИ.3.5.3. БИ.3.5.4. БИ.3.5.5.) - познаје принципе вођења здравог живота и разуме значај поштовања ових принципа (БИ.1.5.7. БИ.1.5.8. БИ.1.5.9. БИ.2.5.4. БИ.3.5.6.) - препознаје карактеристична понашања људи и разуме узроке њиховог настанка (БИ.1.5.10. БИ.1.5.11. БИ.1.5.12. БИ.1.5.13. БИ.2.5.5. БИ.3.5.7. БИ.3.5.8.)</p> <p>6. ОБЛАСТ – ПОСМАТРАЊЕ, МЕРЕЊЕ, ЕКСПЕРИМЕНТ У БИОЛОГИЈИ* У овој области ученик/ученица: - *прикупља податке (посматрањем, бројањем, мерењем) у биологији:(БИ.1.6.1. БИ.2.6.1. БИ.3.6.1.)* - *познаје основне поступке истраживачког рада у биологији: (БИ.1.6.2. БИ.2.6.2. БИ.3.6.2.)* - *обрађује и приказује прикупљене податке: (БИ.1.6.3. БИ.2.6.3. БИ.3.6.3.)* - *изводи експеримент у биологији:(БИ.1.6.4. БИ.2.6.4. БИ.3.6.4. БИ.3.6.5.)*</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ul style="list-style-type: none"> - компетенција за учење; - комуникација; - дигитална компетенција; - одговоран однос према околини; - одговоран однос према здрављу; - одговорно учешће у демократском друштву; - предузимљивости оријентација ка предузетништву;

	<ul style="list-style-type: none"> – рад са подацима и информацијама; – решавање проблема; – сарадња; – естетичка компетенција.
<p>Упутство за дидактичко- методичко остваривање програма</p>	<p>Област: Јединство грађе и функције као основа живота</p> <p>За достизање исхода: упореди грађу животиња, биљака и бактерија на нивоу ћелија и нивоу организма; повеже грађу и животне процесе на нивоу ћелије и нивоу организма; одреди положај органа човека и њихову улогу, цртежом или моделом прикаже основне елементе грађе ћелије једноћелијских и вишећелијских организама; користи лабораторијски прибор и школски микроскоп за израду и посматрање готових и самостално израђених препарата; хумано поступа према организмима које истражује, акценат треба ставити на ученичко истраживање основних сличности и разлика спољашње и унутрашње грађе и функционисања различитих живих бића. Препоручује се да се хијерархијски низ сложености обради од нивоа организма ка ћелији, на примеру грађе човека, с обзиром да је грађа људског тела најпогоднија за разумевање на овом узрасту. Ученици треба да разумеју да се наше тело састоји од органа, међусобно повезаних у системе, да системи обављају животне функције, да се органи састоје од група повезаних ткива, а ткива од група ћелија. Дакле, у објашњавањима грађе живих бића требало би се кренути од макронивоа, тј. видљивог (уз опис функције органа), ка саставним деловима (до ћелије). При обради хијерархијског низа не препоручује се обрада типова ћелија и подела ткива на типове. Потребно је само да се разуме хијерархија грађе вишећелијског организма и да ученици схвате разлику између ћелије и ткива, и органа и система органа, и то на блиским примерима (на пример, систем органа за дисање, варење, итд. – код човека). За упоредни преглед спољашње грађе човека и других животиња и биљака, кад год је могуће треба обрађивати примере из непосредног окружења (парк, школско двориште, место становања...). Потребно је водити рачуна да се ученици хумано опходе према живим бићима које истражују. Уколико се ради о животињама, треба поступати у складу са Законом о добробити животиња (Закон о добробити животиња, Службени гласник Републике Србије, члан 44. „Огледи на животињама у образовне сврхе могу се спроводити само ако не проузрокују бол, патњу, страх, стрес, повреду или смрт животиња. У основним и средњим школама дозвољено је обављати вежбе на живим животињама које су опсервативног карактера”). Разлике у грађи и начину функционисања и сличности и разлике у обављању основних животних функција вишећелијских организама требало би обрадити упоредно на одабраним представницима биљака, гљива и животиња. Приликом обраде биљних органа потребно је посветити пажњу улогама, а грађом и типовима органа (листова, стабала...) не треба се бавити детаљно. Ђаци, кроз вежбе, могу да уочавају разлике између тих органа на примерцима биљака различитих врста. Важно је да ученик што више самостално „открива”, на пример</p>

успостави везу између грађе и облика зуба са начином исхране, установи путеве тока воде кроз биљку кроз извођење огледа (биљка у обојеној води) итд. Израдом упоредног прегледа грађе различитих организама ученици ће моћи лакше да уоче сличности и разлике спољашње грађе. На сличан начин се могу поредити и основне животне функције биљака, животиња и гљива.

Потребно је пажљиво описати вишећеличност, тј. направити разлику између „удруживања ћелија у колоније” (присутна и код појединих прокариотских ћелија и код неких примарно једноћелијских еукариота) и правих вишећелијских организама код којих постоје ткива (и органи). Најбољи начин да се ова разлика подвуче јесте објашњење да код примарно једноћелијских облика, свака ћелија може самостално да обавља све животне функције, као и да самостално опстане у животној средини, док код вишећелијских организама постоји „подела посла” међу ћелијама, па стога појединачне ћелије, изван целог организма, не могу опстати. Појавом епитела, спољашњег слоја ћелија, у еволуцији вишећеличности, успоставља се разлика између организма (индивидуе) и колоније, и јасно разграничава унутрашњост тела од околне средине. Препорука је да се уместо термина „колонијални организми”, користити термин „удруживање ћелија у колоније”. За изучавање грађе ћелија и ткива треба користити школски микроскоп. У складу са могућностима, потребно је фаворизовати индивидуални ангажман ученика у изради микроскопских препарата и микроскопирању. Препорука је да се грађа ћелије обрађује путем самостално израђених, као и виртуелних модела ћелије (коришћењем ИКТ-а, разних едукативних платформи на интернету, уоутубе...). Потребно је нагласити улогу и значај мембрана у ћелији, као и да вакуоле постоје и у биљној и у животињској ћелији. Осим тога, треба обрадити и цитоплазму, једро, митохондрије и хлоропласте. При обради једра, требало би, као наследни материјал, поменути ДНК и гене (без залажења у детаље), да би се у оквиру области Наслеђивање и еволуција довели у везу са наслеђивањем особина током размножавања. При обради хлоропласта, треба поменути зелени пигмент хлорофил и његову основну улогу. Након обраде грађе ћелије треба обрадити основне процесе који се одвијају у ћелији: ћелијско дисање, стварање енергије, основне чињенице о фотосинтези. Фотосинтезу треба обрадити на примеру биљака, док организме, као нпр. алге и модро-зелене бактерије, треба само поменути као фотосинтетичке организме. При обради ћелијског дисања и фотосинтезе треба имати у виду да ученици овог узраста нису још учили хемију, па у том смислу треба прилагодити и ниво обраде ових садржаја.

Организми који су задржали једноћелијски облик организације могу се обрадити на примерима: модрозелена бактерија, амеба и ћелија квасца.

Достизање исхода је могуће кроз различите вежбе и практичне активности ученика као нпр. израда плаката (људско тело, упоредни преглед спољашње грађе: човек, један кичмењак, један бескичмењак, биљка, гљива), квиз (нпр. Чији су зуби?), мерење пулса при мировању и физичкој активности, испитивање тока воде кроз биљку, дисековање цвета, размножавање биљака семеном и пелцером,

микроскопирање ћелија квасца/инфузоријума/самостално направљених препарата, употреба едукативних филмова (нпр. Живот у капи воде) итд. Препоручени број часова за реализацију ове области је: 36 (15 часова за обраду, 9 за вежбе, 12 за утврђивање и систематизацију).

Област: Живот у екосистему

У достизању исхода у овој области: направи разлику између животне средине, станишта, популације, екосистема и еколошке нише; размотри односе међу члановима једне популације, као и односе између различитих популација на конкретним примерима; илуструје примерима међусобни утицај живих бића и узајамни однос са животном средину, знања и искуства ученика стечена у првом циклусу и претходном разреду, треба проширити и надоградити појмовима: животна средина, популација, екосистем и еколошка ниша. Ученици треба да их јасно разликују. Не препоручује се обрада особина популације (бројност, густина...) и подела екосистема на типове. Обрада може да буде праћена радионичарским, односно групним радом. Ученицима се могу понудити велики цртежи различитих и репрезентативних екосистема попут језера, ливаде и шуме и мале слике карактеристичних врста и њихових адаптација на одређена станишта које су истражили у петом разреду, са задатком да мале слике залепе на велике, како би се дочарале еколошке нише. Простор који те врсте насељавају у екосистему се може обележити и бојама (слично немим картама у географији). На истом материјалу стрелицама могу да дочарају и ланце исхране. Може се обрадити и спратовност (вертикална и хоризонтална) са узроцима распоређивања по спратовима. Препорука је да се теме обрађују уз више вежби теренског типа (школско двориште, оближњи парк...). На пример: ученици у школском дворишту, на скици површине дворишта, обележавају договореним симболима уочене организме, животне форме и/или адаптације, а на следећем часу раде на приказивању резултата. Сумирањем резултата свих парова/група стичу целовиту слику о значењу еколошких појмова које изучавају. Задаци за ученике/парове/групе типа Истражи и прикажи могу да буду добар показатељ у којој мери су ученици разумели основне еколошке појмове. Истраживање може да подразумева неким ученицима познат терен, научно популарну литературу, интернет. Начин приказа резултата може бити задат или по слободном избору. Важно је да се обезбеди час за презентовање резултата истраживања, као и да ученици сами процене квалитет и добију повратну информацију од наставника. Акцент треба ставити на односе размножавања када су у питању јединке исте популације и трофичке односе када су у питању јединке различитих популација. Приликом обраде абиотичких фактора, не треба инсистирати на груписању у едафске, орографске и климатске, већ пажњу треба усмерити на њихов утицај на раст и развиће. Ученици би могли да гаје биљке под одређеним условима, нпр. засеју зрна пшенице на различите подлоге (песак, црница – земља за цвеће), па једну биљку заливају превише, другу премало, једну изложе расту без светла, друга расте на светлу, итд. Резултати огледа представљају очигледан утицај абиотичких фактора. Значај абиотичких

и биотичких фактора се може обрадити и кроз истраживање адаптација животиња, сличних оним који су обрађивани у петом разреду, а кроз примере односа исхране и конкуренције.

Антропогени фактор треба обрадити кроз различите облике загађења, без улажења у хемијске процесе јер ученици немају потребна знања из ове области. Као један од биотичких фактора, антропогени фактор може имати негативан и позитиван ефекат. Негативан ефекат би се могао проучити на пшеници израстој у оптималним условима, коју би заливали нпр. сирћетом, раствором детерџента, уљем, посипали лишће песком (или пудером), са задатком да посматрају последице таквог третмана, упоређују са контролом и изведу закључак. Негативан антропогени

ефекат би се могао обрадити и у саставу области Човек и здравље кроз оглед „прављење вештачког смога у тегли”. Уз помоћ батеријске лампе лако може да се дочара загађење ваздуха, које се може понекад видети у сумрак испод сијалице бандере, а може се повезати са утицајем на здравље органа за дисање. Позитиван антропогени ефекат се може повезати, између осталог, и са вештачком селекцијом. Требало би укључивати ученике у активности за заштиту животне средине, мотивисати их да предлажу акције и да на своје вршњаке делују личним примером.

Препоручени број часова за реализацију ове области је: 16 (8 часова за обраду, 4 за вежбе и 4 за утврђивање и систематизацију).

Област: Наслеђивање и еволуција

Исходи ове области: истражи утицај средине на испољавање особина, поштујући принципе научног метода; идентификује примере природне и вештачке селекције у окружењу и у задатом тексту/илустрацији; повеже еволутивне промене са наследном варијабилношћу и природном селекцијом, доприносе надограђивању претходно стечених знања о узроцима различитости јединки у једној популацији. Додатно, у шестом разреду ће ова знања бити употребљена за разумевање улоге индивидуалне варијабилности у адаптирању организама на услове животне средине и, последично, еволуцији живог света.

Будући да је у петом разреду започета тема о наслеђивању, тј. о томе да потомци личе на своје родитеље, као и да је у шестом разреду планирано да се обрађује грађа ћелија, требало би увести појмове ген и ДНК (у једру или ван једра код прокариота). Осим појмова ДНК, ген и наследна особина, не препоручује се увођење појмова као што су хромозом, нуклеотид, генотип, фенотип. Гени се могу представити као делови ДНК који носе информације о особинама, а деобу ћелија, без било каквих детаља о митози и мејози, као начин преноса и расподеле наследног материјала оличеног у ДНК и генима. Довољно је нагласити да у деобама телесних ћелија настају „ћерке” ћелије које су идентичне ћелији од које су настале (по садржају наследног материјала) и да је деоба телесних ћелија нужна за развиће вишећелијског организма. С друге стране, ћелијска деоба при којој настају гамети (специјализоване

ћелије у вишећелијском организму), подразумева да се количина наследног материјала преполови. Спајањем два гамета, поново се успоставља дупла количина наследног материјала који ће имати телесне ћелије потомачког организма. С обзиром да родитељи имају различите варијанте гена, потомак ће имати нову комбинацију гена и другачије особине. За размножавање једноћелијских организама, у поређењу са вишећелијским, треба поменути само сличност са деобом телесних ћелија вишећелијских организама. Комбиновање различитих гена родитеља у потомству треба повезати са индивидуалном варијабилношћу, која је обрађена и у петом разреду. У овом контексту поменути да особине јединке зависе и од наслеђених гена и од животне средине (примери су већ дати и у петом разреду, а овде их треба проширити – нпр. већа количина хране коју узима нека јединка доводи до веће телесне масе и димензија, без обзира на наслеђене гене). Индивидуалну варијабилност организама у популацији (појам популације је обрађен у области Живот у екосистему) овде треба повезати са механизмом природне селекције, као еволуционим механизмом који доводи до адаптирања организама на услове животне средине (повезати са темама у области Живот у екосистему). С обзиром да у једној популацији постоје разлике између јединки у бројним особинама, оне јединке са особинама које им омогућавају да у датим условима животне средине боље преживљавају и, самим тим, више се репродукују, више ће својих гена пренети у наредну генерацију (имаће више потомака) у односу на јединке које имају другачије особине. Примери се могу односити на дебљину крзна код организама у хладним пределима (јединке у популацији са дебљим крзном боље преживљавају од оних са танким крзном) или еволуцију мимикрије (јединке са обојеношћу тела која их боље камуфлира у животној средини, биће мање уочљиве за предаторе). Потребно је подстицати ученике да сами пронађу примере о деловању природне селекције. У оквиру обраде вештачке селекције, препорука је да ученици сами истраже које су биљке и животиње људи почели припитомљавати у прошлости и због чега. Овим се ученицима скреће пажња да је вештачка селекција пре свега занимљив биолошки феномен, али да је такође имала и историјски, социолошки и културолошки значај важан за развој људске заједнице. Обрада теме на овај начин допринеће не само повећању знања из биологије, већ и подизању нивоа опште културе и информисаности ученика. При обради ове теме, посебно нагласити користи праксе вештачке селекције за данашње људе и животну средину.

Препорука је да природну и вештачку селекцију треба реализовати кроз обраду и табеларно и графичко приказивање неколико различитих примера, са обавезним извођењем закључака. Потребно је ученике подстицати да истражују нове примере индивидуалне варијабилности и резултате прикажу одељењу. Препоручени број часова за реализацију ове области је: 6 (3 часа за обраду, 1 за вежбу и 2 за утврђивање).

Област: Порекло и разноврсност живог света

У достизању исхода: групише организме према особинама које указују на заједничко порекло живота на Земљи; одреди положај непознате врсте на „дрвету живота” на основу познавања општих карактеристика једноћелијских и вишећелијских организама, основна идеја коју ученици треба да усвоје је да су сви организми који данас живе на Земљи потомци заједничког претка, који је био једноћелијски организам без формираног једра (нагласити чињеницу да и данас постоје слични организми). Требало би поменути само оквирни период за који се везујепостанак живота на Земљи (од пре 3,8 до 4,5 милијарди година), без помињања назива геолошких доба, јер ће се она обрађивати у старијим разредима. Користећи већ усвојена знања ученика о грађи једноћелијских организама (у области Јединство грађе и функције као основа живота), требало би обрадити улогу ћелија без једра и ћелија са једром у појави вишећеличности (и појаву биоенергетских органела, митохондрија и хлоропласта, у ћелијама). Пажљиво би требало описати вишећеличност, јер се она односи на ткива, али и на удруживање појединих прокариотских ћелија (не треба помињати термине биофилмови и плаке) и удруживање еукариотских ћелија у колоније, често са поделом рада међу ћелијама, или уједноставне организме на ћелијском нивоу организације (нпр. сунђери). Потребно је нагласити да се важним догађајем у еволуцији вишећеличности сматра појава епитела, који прави разлику између организма (индивидуе) и колоније. При разврставању и груписању живог света, треба користити филогенетски приступ, односно заједничко порекло, принцип сродности и сличности. Положај основних група једноћелијских и вишећелијских организама на „дрвету живота” треба да има логички след, који произилази из знања о грађи ћелија. Полазећи од заједничког претка у основи дрвета, треба издвојити грану која води ка данашњим организмима без једра (нпр. бактерије и модрозелене бактерије из домена Бацтерија) и грану која представља организме са једром (домен Еуцарија). У оквиру организама са једром, треба издвојити гране једноћелијских (са хлорофилом – нпр. алга хлорела и без хлорофила – нпр. амеба), као и вишећелијских организама. Како се вишећеличност у току еволуције појавила у оквиру неколико посебних група, неке групе организама имају хлорофил (биљке, вишећелијске алге), а друге субез хлорофила (гљиве и животиње). Не треба улазити у детаљнија гранања која постоје у оквиру сваке од поменутих главних група на „дрвету животу.

На овај начин, упућивањем да се организми класификују на основу јасно дефинисаних критеријума, одн.биолошких одлика, ученик ће бити у стању да одреди положај било које врсте на „дрвету живота”, на основу познавања општих карактеристика једноћелијских и вишећелијских организама. Не треба улазити у детаљну грађу организама, већ само искористити сличности и разлике (једноћелијски или вишећелијски, имају хлоропласте или не, сличности/разлике у хабитусу...). Само на нивоу информације, може се поменути да постоји и трећа велика група организама (Арцхаја) слична бактеријама, која ће се обрађивати у старијим разредима. Препоручени број часова за реализацију ове области је: 6 (3 часа за обраду, 1 за вежбу и 2 часа за утврђивање).

Област: Човек и здравље

За достизање исхода у овој области прикупе податке о радовима научника који су допринели изучавању људског здравља и изнесе свој став о значају њихових истраживања; одржава личну хигијену и хигијену животног простора у циљу спречавања инфекција; доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци; збрине површинске озледе коже, укаже прву помоћ у случају убода инсеката, сунчанице и топлотног удара и затражи лекарску помоћ кад процени да је потребна; повеже узроке нарушавања животне средине са последицама по животну средину и људско здравље и делује личним примером у циљу заштите животне средине, акценат је на превенцији и заштити од, пре свега, бактеријских инфекција. Препоручује се да ученици прикупе податке о радовима истакнутих научника који су се бавили истраживањем здравља човека (како су дошли до идеје, на који начин су радили истраживања и друге занимљивости), како би разумели пут ка великим открићима.

Требало би обратити начине на које се људи могу заразити бактеријама изазивачима болести: директним контактом (додиривањем или коришћењем истог прибора за хигијену и одеће) или индиректно (ваздухом, преко хране или воде, или преко инсеката и других животиња) и које су мере превенције које треба предузети (оштећења коже и ране су улаз за бактерије). Добра лична хигијена, хигијенско спремање хране, коришћење воде из проверених извора, сумере превенције које ученици треба да примењују свакодневно, како би смањили могућност инфекције (редовно прање руку, заштиту хране од контакта са животињама, остављање хране на ниској температури...). Посебно треба обратити пажњу на антибиотике: откриће антибиотика, улога организама у њиховој производњи, зашто их је потребно узимати искључиво уз савет лекара и зашто је потребно довршити комплетну терапију антибиотикима. Ова тема се може повезати са селекцијом и резистенцијом бактерија на антибиотике.

Ученици би требало да препознају ситуације када треба да се обрате лекару (односно старијој особи), а када могу сами да реагују и пруже помоћ (збрину површинску озледу коже и укажу прву помоћ у случају блаже сунчанице и топлотног удара). Не препоручује се увежбавање имобилизације и коришћења завоја. Потребно је да ученик зна да је алкохолизам најчешћа болест зависности, колико алкохол штети организму, функционисању породице и друштву, како да препозна знаке зависности код људи у непосредном окружењу (породици) и коме се обратити за помоћ. Препоручени број часова за реализацију ове области је: 8 (4 часа за обраду, 2 за вежбе и 2 за утврђивање и систематизацију).

Исходи користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата; табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени, су развојни и међупредметни и треба их планирати и радити на њиховом достизању уз остале исходе.

Током рада, ученици би требало да користе лабораторијски прибор (пинцете, капаљке, лабораторијске чаше, сахатно стакло и сл.) у мери у којој је школа опремљена. У случају да прибор не постоји, може се

	<p>надоместити предметима за свакодневну употребу (пинцете, капалице са флашице од капи за нос...). Табеларно и графичко приказивање резултата са обавезним извођењем закључака би требало практиковати увек када се прикупљају подаци. Препорука је да се ИКТ користи за прикупљање, обраду података и представљање резултата истраживања или огледа, када се ученици оспособе за њено коришћење на часовима предмета информатика и рачунарство и техника и технологија.</p> <p>У настави оријентисаној на постизање исхода, предност имају групни начин рада, рад у пару и индивидуализована настава. Ови начини организације наставе помажу ученицима да науче како се учи, да напредују у учењу сопственим темпом, да развијају унутрашњу мотивацију (потребу за сазнавањем) и иницијативу, да развијају вештину комуникације, аргументовани дијалог, толерантно понашање и солидарност. Користе се активни начини учења, као што је комбинација програмиране наставе (програмиран материјал многи наставници остављају на друштвеним мрежама или сајтовима школа, па се њихови ученици служе њима и уче темпом који им одговара) и проблемске наставе (на часу ученици, користећи стечена знања, решавају проблем који наставник формулише) или учење путем открића (наставник инструкцијама усмерава ученике који самостално истражују, структуришу чињенице и извлаче закључке; тако сами упознају стратегије учења и методе решавања проблема, што омогућава развој унутрашње мотивације, дивергентног мишљења, које отвара нове идеје и могућа решења проблема). На интернету, коришћењем речи WebQuest, пројект-басед леарнинг, тхематиц унитс, могу се наћи примери који се, уз прилагођавање условима рада, могу користити.</p> <p>Да би сви ученици достигли предвиђене исходе, потребно је да наставник упозна специфичности начина учења својих ученика и да према њима планира и прилагођава наставне активности.</p> <p>Специфичности наше школе:</p> <p>Ученици похађају наставу биологије у савременим условима захваљујући изузетно опремљеном кабинету биологије: микроскопи, микроскопски препарати, исечци ткива, сетови за дисекцију, лупе, модели листа, корена и цвета, као и модели срца, бубрега, мозга, пресека коже, система органа за дисање, ока и два торзоа. Наставна средства и помагала од велике су важности јер код ученика изазивају већу мотивацију за учењем.</p>	
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	Ниво исхода	Одговарајући начин оцењивања

	Памћење (навести, препознати, идентификовати...)	Објективни тестови са допуњавањем кратких одговора, задаци са означавањем, задаци вишеструког избора, спаривање појмова.
	Разумевање (навести пример, упоредити, објаснити, препричати...)	Дискусија на часу, мапе појмова, проблемски задаци, есеји.
	Примена (употребити, спровести, демонстрирати...)	Лабораторијске вежбе, проблемски задаци, симулације.
	Анализирање (систематизовати, приписати, разликовати...)	Дебате, истраживачки радови, есеји, студије случаја, решавање проблема.
	Евалуирање (проценити, критиковати, проверити...)	Дневници рада ученика, студије случаја, критички прикази, проблемски задаци.
	Креирање (поставити хипотезу, конструисати, планирати...)	Експерименти, истраживачки пројекти.
	Сврха оцењивања	Могућа средства оцењивања
	Оцењивање наученог (сумативно)	Тестови, писмене вежбе, извештаји, усмено испитивање, есеји.
	Оцењивање за учење (формативно)	Посматрање, контролне вежбе, дневници рада ученика, самоевалуација, вршњачко оцењивање, практичне вежбе.

За сумативно оцењивање знања и вештина научног истраживања ученици би требало да решавају задатке који садрже неке аспекте истраживачког рада, да садрже новине тако да ученици могу да примене стечена знања и вештине, а не само да се присете информација и процедура које су запамтили, да садрже захтеve за предвиђањем, планирањем, реализацијом неког истраживања и интерпретацијом задатих података. У вредновању наученог, поред усменог испитивања, најчешће се користе тестови знања

У формативном вредновању наставник би требало да промовише групни дијалог, користи питања да би генерисао податке из ђачких идеја, али и да помогне развој ђачких идеја, даје ученицима повратне информације, а повратне информације добијене од ученика користи да прилагоди подучавање, охрабрује ученике да оцењују квалитет свог рада. Избор инструмента за формативно вредновање зависи од врсте активности која се вреднује. Када је у питању нпр. практичан рад (тимски рад, пројектна настава, теренска настава и слично), може се применити чек листа у којој су приказани нивои постигнућа ученика са показатељима испуњености, а наставник треба да означи показатељ који одговара понашању ученика.

Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Ако наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, а који су у складу са *Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању*, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења.

Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика и процес наставе и учења, себе и сопствени рад. Све што се покаже добрим и корисним наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а све што се покаже као недовољно ефикасно требало би унапредити.

Обавезни предмет: Техника и технологија	Разред: 6.
<p>Циљ учења предмета технике и технологије је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно</p>	
Исходи учења	<p>1. ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> -повезује развој грађевинарства и значај урбанизма у побољшању услова живљења; - анализира карактеристике савремене културе становања; - класификује кућне инсталације на основу њихове намене; <p>2. САОБРАЋАЈ</p> <ul style="list-style-type: none"> - класификује врсте саобраћајних објеката према намени; - повезује неопходност изградње прописне инфраструктуре безбедношћу учесника у саобраћају; - повезује коришћење информационих технологија у саобраћајним објектима са управљањем и безбедношћу путника и робе; - демоистрира правилно и безбедно понашање и кретање пешака и возача бицикла на саобраћајном полигону и/или уз помоћ рачунарске симулације; <p>3. ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ</p> <ul style="list-style-type: none"> - скицира просторни изглед грађевинског објекта; - чита и црта грађевински технички цртеж уважавајући фазе изградње грађевинског објекта уз примену одговарајућих правила и симбола; - користи рачунарске апликације за техничко цртање, 3D приказ грађевинског објекта и унутрашње уређење стана уважавајући потребе савремене културе становања; - самостално креира дигиталну презентацију и представља је; <p>4. РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА</p> <ul style="list-style-type: none"> - класификује грађевинске материјале према врсти и својствима и процењује могућности њихове примене; - повезује коришћење грађевинских материјала са утицајем на животну средину; - повезује алате и машине са врстама грађевинских и пољопривредних радова; - реализује активност која указује на важност рециклаже;

	<ul style="list-style-type: none"> -образложи на примеру коришћење обновљивих извора енергије и начине њиховог претварања у корисне облике енергије; - правилно и безбедно користи уређаје за загревање и климатизацију простора; -повезује значај извођења топлотне изолације са уштедом енергије; - повезује гране пољопривреде са одређеном врстом производње хране; -описује занимања у области грађевинарства, пољопривреде, производње и прераде хране; <p style="text-align: center;">5.КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> - изради модел грађевинске машине или пољопривредне машине уз примену мера заштите на раду; - самостално/ тимски врши избор макете -модела грађевинског објекта и образлажи избор; - самостално проналази информације о условима, потребама и начину реализације макете - модела користећи ИКТ; -креира планску документацију (листу материјала, редослед операција, процену трошкова) користећи програм за обраду текста; -припрема и организује радно окружење одређујући одговарајуће алате, машине и опрему у складу са захтевима посла и материјалом који се обрађује; - израђује макету /модел поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући и процедуре у складу са принципима безбедности на раду; -учествује у успостављању критеријума за вредновање, процењује свој рад и рад других и предлаже унапређења постојеће макете/ модела; - одреди <u>реалну вредност израђене макете/модела укључујући и оквирну процену трошкова.</u>
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Грађевинарство, пољопривреда, саобраћај, техничка документација, енергетика, предузимљивост и иницијатива.
Образовни стандарди	нема
Специфичне међупредметне компетенције	<p style="text-align: center;">1. Животно и радно окружење</p> <ul style="list-style-type: none"> -Одговоран однос према околини -Одговоран однос према здрављу - Компетенција за учење - Комуникација <p style="text-align: center;">2. Саобраћај</p> <ul style="list-style-type: none"> - Комуникација - Решавање проблема - Одговоран однос према здрављу - Компетенција за учење

	<p>3. Техничка и дигитална писменост</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дигитална - Рад са подацима - Комуникација - Компетенција за учење - Естетичка <p>4. Ресурси и производња</p> <ul style="list-style-type: none"> - Естетичка - Предузимљивост и оријентација ка предузетништву - Рад са подацима - Комуникација - Компетенција за учење - Решавање проблема - Сарадња - Одговоран однос према околини <p>5. Конструкторско моделовање</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дигитална - Естетичка - Компетенција за учење - Одговоран однос према здрављу - Предузимљивост и оријентација ка предузетништву - Решавање проблема - Сарадња - Рад са подацима 								
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>1. Животно и радно окружење</p> <table border="1" data-bbox="443 1161 1866 1424"> <thead> <tr> <th data-bbox="443 1161 800 1344"><i>Наставни облик</i></th> <th data-bbox="800 1161 1157 1344"><i>Хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја:</i></th> <th data-bbox="1157 1161 1509 1344"><i>наставне методе:</i></th> <th data-bbox="1509 1161 1866 1344"><i>наставна средства:</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="443 1344 800 1424"> <ul style="list-style-type: none"> • Фронтални, • индивидуални </td> <td data-bbox="800 1344 1157 1424"> <ul style="list-style-type: none"> • ТИТ – 5.разред • историја </td> <td data-bbox="1157 1344 1509 1424"> <ul style="list-style-type: none"> • вербална, • демонстрација, </td> <td data-bbox="1509 1344 1866 1424"> <ul style="list-style-type: none"> • рачунар, </td> </tr> </tbody> </table>	<i>Наставни облик</i>	<i>Хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја:</i>	<i>наставне методе:</i>	<i>наставна средства:</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Фронтални, • индивидуални 	<ul style="list-style-type: none"> • ТИТ – 5.разред • историја 	<ul style="list-style-type: none"> • вербална, • демонстрација, 	<ul style="list-style-type: none"> • рачунар,
<i>Наставни облик</i>	<i>Хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја:</i>	<i>наставне методе:</i>	<i>наставна средства:</i>						
<ul style="list-style-type: none"> • Фронтални, • индивидуални 	<ul style="list-style-type: none"> • ТИТ – 5.разред • историја 	<ul style="list-style-type: none"> • вербална, • демонстрација, 	<ul style="list-style-type: none"> • рачунар, 						

		<ul style="list-style-type: none"> • географија 	<ul style="list-style-type: none"> • метода учења путем открића 	<ul style="list-style-type: none"> • пројектор, • Презентација • Прибор за техничко цртање • уџбеник
АКТИВНОСТИ				
Ученика		Наставника		
<ul style="list-style-type: none"> - пажљиво прати излагање наставника и осталих ученика - користи различите изворе знања - проналази нове информације - уочава - разликује - упоређује - анализира - класификује - износи своје мишљење - уређује и презентује - закључује - посматрају - цртају - процењује сопствени рад и напредак, 		<ul style="list-style-type: none"> - организатор и реализатор наставе - презентује - усмерава учениково размишљање, наводећи их тако на одговарајуће закључке - подстиче на размишљање - развија код ученика аналитичко, синтетичко, индуктивно, дедуктивно мишљење - прати напредовање ученика - наводи ученике на одговарајуће закључке - Упознаје их са техничким напретком од праисторије до данашњег доба 		
<ul style="list-style-type: none"> - Кроз дискусију са ученицима приказати историјски развој грађевинарства - нагласити значај урбанизма и просторног планирања на основу посматрања планова свог насеља и рачунарске мапе за одређивање положаја грађевинских објеката у односу на околину - значај околине стана са хигијенског и естетског становишта - Путем посматрања и анализе примера ученици закључују како се култура становања разликује у зависности од врсте насеља и карактеристике стамбених објеката 				

- Како се одређује распоред просторија у стану са аспекта функционалности, удобности и економичности
- Упознати ученике са врстама и наменом кућних инсталација и правилном употребом.

2. Саобраћај

<i>Наставни облик</i>	<i>Хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја:</i>	<i>наставне методе:</i>	<i>наставна средства:</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Фронтални, индивидуални и групни 	<ul style="list-style-type: none"> • 5.разред ТИТ - саобраћај • географија • ликовна култура 	<ul style="list-style-type: none"> • вербална • демонстрација • учење путем истраживања, • мапе ума, 	<ul style="list-style-type: none"> • рачунар, • пројектор, • Презентација • Прибор за техничко цртање • уџбеник

АКТИВНОСТИ

Ученика	Наставника
<ul style="list-style-type: none"> -пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика -проналази информације -уочава -именује -упоређује -класификује и уређује - дискутује - износи сопствено мишљење и став -цртају -израђују моделе 	<ul style="list-style-type: none"> - организатор и реализатор наставе -наводи на размишљање и извођење закључака ученика -подстиче на размену искустава и усмерава дискусију -утиче на развој свести ученика о значају правилног понашања у саобраћају -презентује - прати постигнућа ученика

- Упознати ученике са саобраћајним објектима, њихову намену, функционисање и организацију саобраћаја.
- Да безбедност учесника у саобраћају зависи од прописане инфраструктуре
- Како се управља саобраћајем коришћењем ИКТ и колико такво управљање утиче на безбедност путника и робе
- Са аспекта безбедности пешака и возача бицикла у јавном саобраћају практично реализовати на нацртаном полигону практичног понашања у саобраћају у школском дворишту

3. Техничка и дигитална писменост

<i>Наставни облик</i>	<i>Хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја:</i>	<i>наставне методе:</i>	<i>наставна средства:</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Фронтални, индивидуални, 	<ul style="list-style-type: none"> • ТИТ – 5.разред • информатика и рачунарство • математика • ликовна култура 	<ul style="list-style-type: none"> • вербална • демонстрација • метода графичких радова 	<ul style="list-style-type: none"> • рачунар, • пројектор, • Презентација • Прибор за техничко цртање • уџбеник

АКТИВНОСТИ	
Ученика	Наставника
- пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика	- организатор и реализатор наставе - презентује

- уочава
- разликује
- упоређује
- црта
- повезује изглед објекта у простору и равни
- посматрају,
- причају,
- описују,
- цртају ,
- пишу и цртају на рачунару,
- презентују,
- дискутују,
- развија осећај прецизности и уредности

- развија осећај ученика за простор, тачност, уредност, прецизност и одговорност
- учи ученике да презентују свој рад и процењују рад својих вршњака
- прати постигнућа ученика

Укратко поновити која су знања и вештине из техничког цртања научили и објаснити правила и симболе који се користе на тај начин да ученици сами закључе које су специфичности техничког цртања у грађевинарству. Ученици треба да развију вештине визуелног опажања разумевања релацијских односа између објеката и предмета кроз скицирање просторног изгледа грађевинског објекта. Објаснити им појам и примену пресека. Представити рад са једноставним рачунарским апликацијама за 3Д приказ грађевинских објеката. Упознати ученике са радом у рачунарској апликацији за унутрашње уређење стана наглашавајући функционалност и естетску вредност решења. Како би ученици функционализовали стечена знања раде мини-пројекат на тему израде скице, хоризонталног, вертикалног пресека стана у коме живе и уређење стана према истим. Представљање овог мини-пројекта могу одрадити уз коришћење дигиталне презентације где је акценат на дизајну мултимедијалних елемената презентације, начину представљања решења и развоју вештине комуникације а не на техници израде презентације. Отворити са ученицима дискусију и давање вршњачке повратне информације на основу успостављених критеријума.

4. Ресурси и производња

<i>Наставни облик</i>	<i>Хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја</i>	<i>наставне методе</i>	<i>наставна средства</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Фронтални, индивидуални, групни 	<ul style="list-style-type: none"> • ТИТ – ресурси и производња • биологија • ликовна култура 	<ul style="list-style-type: none"> • вербална • демонстрација • учење путем истраживања • метода практичног рада 	<ul style="list-style-type: none"> • рачунар, • пројектор, • Презентација • Прибор за техничко цртање • уџбеник • Алат • Конструктор

АКТИВНОСТИ

Ученика	Наставника
<ul style="list-style-type: none"> -пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика -повезује ранија знања -уочава начине примене -разликује -упоређује -анализира -класификује -презентује -оцењује квалитет часа -користе алате, приборе и материјале. 	<ul style="list-style-type: none"> -организатор и реализатор наставе -презентује -подстиче ученика на истраживање, увиђање, закључивање, упоређивање -развија разумевање за неопходност рационалног коришћења материјала и енергената -помаже у изради модела -подстиче на развој предузетничких способности (економичност и квалитет израде, начин представљања, изградњи и одбрани ставова...) - прати постигнућа ученика

- Упознати ученике са:
 - поделом, врстом, начином производње, применом и основним карактеристикама грађевинских материјала.

- конструктивним елементима грађевинског објекта уз међусобно функционално повезивање и начине изградње. Направити везу између конструктивних делова грађевинског објекта и материјала за њихову изградњу.
- врстама грађевинских објеката
- начином изградње грађевинских објеката
- основном поделом грађевинских машина и алата где ученици треба да препознају и повезују алате и машине са врстама грађевинских радова
- значај планирања избора материјала за изградњу грађевинских објеката и њихове изолације још током пројектовања, са аспекта рационалне потрошње енергије и уштеде топлотне енергије
- врстама грејања у кући и упутити их на правилно и безбедно коришћење уређаја за загревање и климатизацију простора у кући са циљем рационалне потрошње енергије
- значајем великих могућности коришћења обновљивих и алтернативних извора енергије за загревање куће
- организацијом рада у грађевинарству
- значај рециклаже материјала и заштита животне средине у грађевинарству
- организацијом рада у пољопривредној производњи и најважнијим машинама и уређајима које су неопходне за нормално одвијање производње
- основним процесима производње са посебним освртом на производњу хране
- значај рециклаже и заштита животне средине у пољопривреди

- Кроз практичан рад ученици стечена теоријска знања претварају у функционална, развијајући алгоритамски начин размишљања од идеје до реализације. Њихов стваралачки рад треба да се заснива на изради модела грађевинске или пољопривредне машине, уређаја или модела који користе обновљиве изворе енергије, уз обавезну примену мера заштите на раду.

5. Конструкторско моделовање

<i>Наставни облик</i>	<i>Хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја</i>	<i>наставне методе</i>	<i>наставна средства</i>

<ul style="list-style-type: none"> • Пројекте реализовати у паровима или малим групама 	<ul style="list-style-type: none"> • информатика и рачунарство • математика • ликовна култура 	<ul style="list-style-type: none"> • метода практичног рада 	<ul style="list-style-type: none"> • прибор за техничко цртање • конструктор или материјал • алат
АКТИВНОСТИ			
Ученика		Наставника	
<ul style="list-style-type: none"> - усваја и примењује знања, - развија вештине, ставове, одговорност и самосталност - проналази потребне информације - постављање питања -уочава -разликује -упоређује -одабира - налази решење - формира идеју - израђује техничку документацију - планира и реализује сопствени производ - ствара (мери, обележава, обрађује...) -контролише -презентује 		<ul style="list-style-type: none"> - упознаје ученике са правилима рада у групи, поделом посла и одговорностима, са динамиком и роковима за реализацију пројектних активности - организатор и реализатор наставе - пажљиви посматрач - помагач када је то потребно - давалац повратне информације - неко ко охрабрује -презентује -саветује и одговара на питања ученика -утиче на развој свести ученика о значају примене теоријских знања за израду предмета који имају употребни карактер и могу се користити у реалном окружењу - упознаје ученике са правилима рада у групи -помаже у избору материјала и алата 	
<p>Ученици реализују заједничке пројекте примењујући претходно стечена знања и вештине што даје простора за креативну слободу, индивидуализацију наставе и диференцијацију према способностима, полу и интересовањима ученика и развијати предузетнички дух.</p> <p>Увести ученике у алгоритме конструкторског моделовања при изради сопственог пројекта:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Креирању планске документације – листа материјала, прибор и алат, редослед операција, процена трошкова. ▪ Извршење радних операција ▪ Графичко представљање замисли и процене вредновања ▪ Примењују мере заштите на раду ▪ Економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата 			

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Решавају једноставне техничке и технолошке проблеме, сазнавајући примену природних законитости у пракси ▪ Успостављају критеријум вредновања ▪ Рачунају трошкове и одређују цену производа ▪ Раде рекламу производа ▪ Процењују свој рад и рад других и предлажу унапређење производа <p>На тај начин ученици формирају свест о томе како се применом технике и технологије мења свет у коме живимо. Уочавају како техника утиче позитивно на околину, а како се понекад нарушава природни склад и кајо се могу смањити штетни утицаји на природно окружење и развијање еколошке свести.</p> <p>Наставни облици, методе и средства су оквирни и детаљно ће се разрадити у месечним оперативним плановима.</p> <p>Посете музејима технике, сајмовима и обиласке производних и техничких објеката треба остваривати увек када за то постоје услови, ради показивања савремених техничких достигнућа, савремених уређаја, технолошких процеса, радних операција и др. Када за то не постоје одговарајући услови, ученицима треба обезбедити мултимедијалне програме у којима је заступљена ова тематика.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p style="text-align: center;">НАЧИНИ ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА УЧЕНИКА ТОКОМ ГОДИНЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Усмено излагање ➤ Активност на часу ➤ Практичан рад ➤ Тест ➤ Презентација ➤ Графички рад ➤ Сарадња у тиму ➤ Комуникација у тиму ➤ Заинтересованост ➤ Уредност ➤ Систематичност

- Залагање
- Самоиницијативност
- Креативност

Елементи оцењивања су:

- усвојеност образовних садржаја;
- примена знања;
- активност ученика.

У процесу оцењивања узимају се у обзир све активности ученика (уредност, систематичност, залагање, самоиницијативност, креативност и др).

Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, може се обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).

Ученик може бити оцењен током сваког часа на основу:

- активности на часу
- усменог испитивања
- израде техничких цртежа
- израде практичних радова
- израде презентација
- паноа, реферата, семинарских радова
- целокупног изгледа радне свске
- практичног рада на рачунару
- теста
- активности везане за припреме и учешће на такмичењима
- повезивање теоријских знања са практичним радом и свакодневним животом.
- домаћих задатака – онлајн настава

Практични радови вреднују се на основу :

- примене мера заштите на раду
- сложености рада

- прецизности преношења мера са цртежа на материјал
- самосталности израде рада од стране ученика
- прецизност израде делова и завршне обраде
- правилног коришћења различитих алата и прибора
- функционалности направљеног предмета (модела, макете)
- естетске вредности рада
- мотивисаности ученика током израде рада

У колико је предвиђен, тест биће оцењен по следећим критеријумима:

- преко 85 процената је оцена одличан (5)
- преко 65 процената је оцена врло добар (4)
- преко 50 процената је оцена добар (3)
- преко 35 процената је оцена довољан (2)
- мање од 35 процената је оцена недовољан (1)

Петнаестоминутне провере знања не морају бити унапред најављене. Резултате петнаестоминутне провере наставник уписује у педагошку свеску, а за извођење оцене су неопходне најмање три такве провере.

Оцене на петнаестоминутној провери знања се формирају по следећим критеријумима:

- Ученик који на писменој провери оствари бар 85% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 5.
- Ученик који на писменој провери оствари бар 70% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 4.
- Ученик који на писменој провери оствари бар 55% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 3.
- Ученик који на писменој провери оствари бар 30% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 2.

Усмено одговарање

Одличан (5)	Врло добар (4)	Добар (3)	Довољан (2)	Недовољан (1)
- примењује знања, укључујући и методолошка, у	- познавање и разумевање свих	- самостална репродукција научених садржаја уз	- присећање делова садржаја или	- неусвојена већина садржаја, често и до нивоа препознавања

	<p>сложеним и непознатим ситуацијама; самостално и на креативан начин објашњава и критички разматра сложене садржинске целине и информације; процењује вредност теорија, идеја и ставова; - бира, повезује и вреднује различите врсте и изворе података; - формулише претпоставке, проверава их и аргументује решења, ставове и одлуке; - решава проблеме који имају и више решења, вреднује и образлаже решења и примењене поступке; - континуирано показује заинтересованост и одговорност према сопственом процесу учења, уважава препоруке за напредовање и реализује их.</p>	<p>наставних садржаја скоро у потпуности - поседује развијену способност анализе и синтезе садржаја - делимични повезује усвојено градиво са другим сличним садржајима - примењује садржај, углавном, без гршке уз давање наставникових примера - заинтересованост за наставне садржаје уз активност на часу - самостално уочавање и исправљање грешака - примена усвојених знања и вештина у новим ситуацијама уз постојање различитих извора знања уз постојање</p>	<p>мању помоћ наставника - поседовање способности анализе садржаја - делимично повезивање усвојеног знања са сличним садржајем - примена садржаја са мањим грешкама уз давање наставникових примера - исправљање грешака уз наставникову помоћ - слабија активност на часу - коришћење једног извора знања (уџбеника или записа у свесци)</p>	<p>основних појмова уз помоћ наставника - делимично памћење и репродукција научених садржаја, али без примера -слабија активност на часу и у усвајању садржаја - изостаје повезивање садржаја унутар предмета - чини грешке и неучава их -несамосталност у раду, тражење и прихваћање помоћи и савета</p>	<p>- неусвојеност кључних појмова - непостојање потребних предзнања за усвајање нових садржаја, вештина и навика - ретка спремност за исказивање знања, умења и вештина - пасивност и незаинтересованост на часу - недостатак интереса за стицањем нових знања, чак и уз велико залагање наставника</p>
Раду тиму					
	Одличан (5)	Врло добар (4)	Добар (3)	Довољан (2)	Недовољан (1)

<p>-Ученик је посебно мотивисан, креативан, одговоран у раду, поштује друге, редован у извршавању обавеза; -даје креативне примедбе и предлоге; - поштује правила рада; -у презентовању је јасан, тачан и уме да искаже суштину; -уочава битно и разликује га од небитног; -зна добро да организује и води рад у групи; -има високо развијено критичко мишљење.</p>	<p>-мотивисан је и редовно извршава задатке; -решава проблеме користећи научне садржаје, -поштује правила рада -подржава рад групе и потстиче их на рад; -поуздан, марљив и одговоран; -презентује тачне податке.</p>	<p>-у подели задатака групе потребна помоћ наставника; -за рад потребна помоћ,постицај и усмеравање; -спор и непрецизан у презентацији; -теже исказује своје мишљење; -није самосталан, прати друге; -научено градиво примењује погрешно; -делимучно поштије правила рада.</p>	<p>-ради на нивоу присећања; -у групи почиње да ради на интервенцију наставника; -задатак не завршава и има грешака; -површан у раду и поштовању правила; -углавном је пасиван у групи.</p>	<p>-незаинтересован за рад, омета друге; -потстицање и помоћ га не мотивишу на рада; -не поштује правила понашања у групи; -тражи пуну пажњу и индивидуалан приступ.</p>
---	---	--	---	--

Презентација

Презентација (електронска форма, плакат, паноа...)	Број бодова
Презентација је добро видљива и јасна	10
Количина текста у презентацији се уклапа у стандарде добре презентације	10
Одабир слика и графикана је у складу са презентацијом	10
Дизајн	10
Мултимедијалност	10

Презентовање рада

Презентовање рада		
САДРЖАЈ	НАЧИН ИЗЛАГАЊА	РЕАКЦИЈА СЛУШАЛАЦА

	<ul style="list-style-type: none"> • Обухваћени су сви важни делови садржаја • след излагања је логичан 	<p>➤ Изражавање је:</p> <ul style="list-style-type: none"> • довољно гласно • правилно • јасно 	<ul style="list-style-type: none"> • слушаоци са пажњом прате презентацију • укључују се питањима и коментарима
--	---	---	---

Обавезни предмет: ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО		Разред: 6
<p>Циљ учења Информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, производњу дигиталних садржаја и креирање рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.</p>		
ИСХОДИ УЧЕЊА	ИКТ	<ul style="list-style-type: none"> - правилно користи ИКТ уређаје; - креира, уређује и структурира дигиталне садржаје који садрже табеле у програму за рад са текстом и програму за рад са мултимедијалним презентацијама; - креира и обрађује дигиталну слику; - самостално снима и врши основну обраду аудио и видео записа; - уређује мултимедијалну презентацију која садржи видео и аудио садржаје; - чува и организује податке локално и у облаку; - одговорно и правилно користи ИКТ уређаје у мрежном окружењу; - разликује основне интернет сервисе; - примењује поступке и правила за безбедно понашање и представљање на мрежи; - приступа Интернету, самостално претражује, проналази и процењује информације и преузима их на свој уређај поштујући ауторска права;

		- објасни поступак заштите дигиталног производа/садржаја одговарајућом СС лиценцом;
	ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ РАЧУНАРСТВО	<ul style="list-style-type: none"> – објасни поступак прикупљања података путем онлајн упитника; – креира једноставан програм у текстуалном програмском језику; – користи математичке изразе за израчунавања у једноставним програмима; – објасни и примени одговарајућу програмску структуру (наредбе доделе, гранања, петље); – користи у оквиру програма нумеричке, текстуалне и једнодимензионе низовске вредности; – разложи сложени проблем на једноставније функционалне целине (потпрограме); – проналази и отклања грешке у програму; - сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала, представљању пројектних резултата и закључака; – користи могућности које пружају рачунарске мреже у сфери комуникације и сарадње.
	ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК	–
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Обрада текста, табела, слајд презентације, интернет сервиси, безбедност на интернету, текстуални програмски језик	
СПЕЦИФИЧНЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	<p>Компетенција за целоживотно учење Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења.</p> <p>Одговорно учешће у демократском друштву Ученик је способан да активно, компетентно, критички и одговорно учествује у животу школе, заједница којима припада, као и у ширем демократском друштву</p>	

Естетичка компетенција

Ученик је упознат са културним наслеђем људске заједнице, има свест о вредности уметничких и културних дела и њиховог значаја за развој друштва.

Комуникација

Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту.

Одговоран однос према околини

Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи

Одговоран однос према здрављу

Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.

Предузимљивост и предузетничка компетенција

Кроз образовање за предузетништво, ученик се учи организационим вештинама и способностима, укључујући различите интерперсоналне вештине.

Рад с подацима и информацијама

Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот.

Решавање проблема

Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема.

Сарадња

Ученик је способан да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.

	<p><u>Дигитална компетенција</u> Ученик је способен да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начин.</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Програм наставе и учења информатике и рачунарства, у другом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по спиралном моделу и оријентисан је на остваривање исхода. Исходи су јасни и прецизни искази о томе шта ученик зна, да уради и вредносно процени по завршетку процеса учења. Наставни програм предмета информатика и рачунарство се састоји из три тематске целине: Информационо-комуникационе технологије (скр. ИКТ), Дигитална писменост и Рачунарство. Да би сви ученици остварили предвиђене исходе, потребно је да наставник упозна специфичности начина учења својих ученика и према њима планира и прилагођава наставне активности. Наставник треба да осмисли активности тако да укључују практичан рад уз примену ИКТ-а, повезивање различитих садржаја из других тема унутар самог предмета, као и са другим предметима. Пожељно је да планиране активности ученика на часу прати сажето и јасно упутство за реализацију задатка, уз евентуалну претходну демонстрацију поступка од стране наставника. Оставити простор за ученичку иницијативу и креативност - кроз дискусију са ученицима одабирати адекватне алате, концепте и стратегије за реализацију одређених активности. У току реализације планираних активности радити на успостављању и неговању навика и понашања као што су поступност, аналитичност, истрајност, самосталност у раду, али и спремност на сарадњу и одговоран приступ тимском раду. Достижање дефинисаних исхода може се остварити уз одређени степен слободе наставника како у избору метода рада, програмских алата и технологија (рачунар, дигитални уређај...), тако и у редоследу и динамици реализације елемената различитих тематских области. На интернету и у литератури се могу се наћи примери добре праксе које, уз прилагођавање условима рада и поштовање ауторских права, треба користити у настави и учењу. С обзиром да је настава Информатике и рачунарства теоријско-практичног карактера, часове треба реализовати поделом одељења на 2 (две) групе, уколико одељење има више од 20 ученика. Програм наставне и учења треба остваривати на спојеним часовима. Подсетити ученике на значај поштовања правила која важе у кабинету и у раду са рачунарима и опремом, кроз демонстрацију и личну активност ученика (правилно укључивање, пријављивање, коришћење, одјављивање и искључивање рачунара). Наставницима се препоручује да у току шестог разреда, ради развијања међупредметних компетенција и остваривања корелације са другим предметима, реализују са ученицима најмање два пројектна задатка који обухватају теме и из других предмета. Време реализације пројектних задатака (једног из области</p>

ИКТ и Дигитална писменост и другог из области Рачунарство) одређује наставник у договору са ученицима и са наставницима других предмета, који обухватају област изабране теме. При избору тема, понудити неколико пројектних тема и омогућити тимовима ученика да одаберу ону која највише одговара њиховим интересовањима.

Информационо-комуникационе технологије

Поновити и дискутовати са ученицима врсте дигиталних уређаја, као и намену програма које су користили у петом разреду. Ученици би требало да знају да наведу и препознају из којих се компоненти састоји стони и/или преносни рачунар и укратко опишу основну улогу сваке од њих.

Оспособити ученике за рад у програму за управљање документима на рачунару (који је део оперативног система рачунара), проналажење, копирање/пренос докумената са екстерних уређаја и меморија. Представити функције стандардних дијалога за читавање, снимање и проналажење датотека.

Наставник бира корисничке програме (комерцијалне или слободне) које ће ученици користити. Програми за цртање, обраду текста, израду мултимедијалних презентација, снимање звука и видео-записа, репродукцију звука и видео материјала могу бити инсталирани локално на рачунару или у "облаку" тј. могу се користити преко интернета. При раду са текстом фокусирати се на креирање и формирање докумената из стварног живота који могу бити блиски ученицима овог узраста (нпр. писмо другу или другарици, кратак семинарски рад из биологије, распоред часова, списак ствари које треба понети на екскурзију). Све кораке у раду са програмом за обраду текста реализовати и у инсталираној верзији програма за обраду текста и на некој од бесплатних сарадничких платформи и мотивисати ученике да сарађују током креирања заједничких докумената.

Најпре обновити рад са основним алатима за уређивање и обликовање текста (унос текста, додавање, брисање, копирање, селектовање, поравнање, промена фонта, боје, величине слова, уметање слика,...). Наглашавати потребу одабира одговарајућег писма одабиром тастатурног распореда за наше говорно подручје (ћирилица, латиница...) и инсистирати на примени језичког и дигиталног правописа. Усвојене вештине је неопходно увежбавати са ученицима, да би што ефикасније вршили основне операције са текстом коришћењем само тастатуре (да се крећу кроз текст карактер по карактер, реч по реч, пасус по пасус, да користе тастере Хоме и Енд, да селекују текст помоћу тастера Схифт и тастера за кретање кроз текст, користе пречице за копирање, исецање, лепљење и сл.).

Нагласити да се исте технике за рад са чистим текстом користе у великом броју различитих програма (едиторима текста, текст-процесорима, клијентима електронске поште итд.).

Активности ученика усмерити на могућности одабраног текст-процесора, подешавање радног окружења, врсте приказа које су погодније у зависности од тога да ли се уноси текст, исправљају грешке у тексту или врши преглед документа пре штампања и сл. Оспособити ученике да подешавају радно окружење изабраног текст-процесора, подешавају димензије и маргине странице, уносе текст ћириличким и

латиничким писмом, сачувају унети текст, отварају постојећи текстуални документ, затварају активни документ, врше основно форматирање текста (својства пасуса, карактера итд.). Објаснити појам логичке структуре документа и приказати како се у документу могу експлицитно означити наслови, поднаслови и пасуси коришћењем уграђених стилова Наслов 1, Наслов 2 и Текст (прилагођавање постојећих и креирање нових стилова је напреднија тема која ће бити обрађивана у старијим разредима).

Навести елементе који се могу уметнути у текстуални документ (слике, графички облици, табеле, симболи...). Указати на сврху уметања таквих елемената наводећи једноставне примере и повезати технику уметања ових елемената са уметањем слика које су вршили у петом разреду. Посебну пажњу посветити табелама. Изабрати једноставне примере (распоред часова, календар и сл.) помоћу којих се уводе елементи табеле: ћелија, ред и колона. Представити алате за рад са табелама који су доступни у програму за обраду текста. Вежбати њихово додавање, брисање, селекцију, применити шаблоне за дизајн и сл. Оспособити ученике да уметну табелу у текстуални документ, унесе и уређују садржаје табела, форматирају табелу. Особити ученике да прегледају текстуални документ пре штампања, подесе параметре за штампу и, ако постоје услови, одштапају документ.

У оквиру уређивања дигиталне слике/цртежа оспособити ученике да поред основних алата изабраног програма (селектовање, копирање, лепљење, промену величине слике, додавање и брисање облика, одсецање дела слике, чување у жељеној величини и квалитету слике, затварање, проналажење и сл.) користе и напредне алате за припрему слике за уметање у текстуални документ и мултимедијалну презентацију (нпр. алати за зумирање, унос текста, употребу четкице, гумице, додавање сенке, додавање тродимензионалних ефеката).

Снимање звука и видео-записа сходно могућностима започети демонстрацијом употребе уређаја: камера, микрофон, звучници, мобилни телефони, односно других расположивих уређаја који обављају предвиђене функције.

Поред основних техника у процесу снимања (покрени, заустави, сачувај, обриши) и репродукције (покрени, паузирај, заустави, пусти од почетка, подеси јачину звука) обучити ученике да одговарајућим алатом модификују видео запис (скраћивање). У вежби чувања аудио/видео записа скренути пажњу на различите типове датотека у конкретном програму (нпр. мп3, мп4, ави, миди...).

Пре обраде теме израде слајд-презентација подсетити ученике на основна правила визуелизације и презентовања, а при реализацији наставе стално указивати на најчешће грешке (сувише текста, велики број слајдова, различити фонтови и сл.). При изради мултимедијалних презентација демонстрирати примену основних алата за уређивање и обликовање садржаја у изабраном програму. Поред алата за уређивање и обликовање текста и слика, представити алате за рад са уметнутим елементима проширујући примену на рад са табелама, графичким објектима, видео и аудио записима (користити претходно креиране звучне и видео записе, прилагодити тип датотеке изабраном програму - представити

ученицима неки од расположивих програма за конверзију формата датотека). Оспособити ученике да подесе радно окружење, бирају одговарајући поглед на презентацију, креирају слајдове, уносе текст и друге објекте (слике, табеле, графиконе) и доследно их форматирају (користећи мастер слајд). Теме треба да буду смислене и релевантне за ученике, најбоље је да се користе презентације у којима се обрађују теме из наставе, како информатике и рачунарства, тако и других предмета. Ученици неке презентације могу да креирају и у склопу домаћих задатака, а на часу је могуће анализирати презентације направљене код куће. Кроз разговор са ученицима дефинисати појам добре презентације и демонстрирати начине представљања. Нагласити да презентације треба да буду једино у функцији садржаја, избегавати анимације "по сваку цену" које оптерећују презентацију.

Препоручени број часова је 10.

Дигитална писменост

Представити појам и врсте рачунарских мрежа и увести основне појмове и терминологију из ове области (сервер, клијент, локалне мреже, мреже широког распона, глобална мрежа - Интернет). Подсетити ученике на правила коришћења ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин, сада у мрежном окружењу.

Представити ученицима основне интернет сервисе: сервис електронске поште, www као јавни информациони сервис, дискусионе групе и сервисе за претраживање интернета. Објаснити чему ти сервиси служе, упознати их са планом коришћења ових сервиса.

Представити веб као најпознатији интернет сервис. Објаснити да веб функционише тако што су корисницима потребне услуге и њима их пружају уређаји специјализовани за то (сервери). У свакој комуникацији морају да постоје правила, односно протоколи (ХТТП и ХТТПС) као и правилно навођење и коришћење адреса (домена и УРЛ са једне и ИП и МАЦ адреса са друге стране).

Објаснити структуру УРЛ адресе и значење појединих домена еду.рс, гов.рс,.цом... Упутити ученике на веб сајт (нпр. <http://www.мојаипадреса.инфо/>) путем кога могу да пронађу информације о ИП-адреси сајта, као и уређаја који је употребљен за претрагу.

Нагласити значај дигиталног трага који посетилац оставља приликом посете неком сајту. Напредне технике претраге у изабраном претраживачу представити на унапред припремљеном скупу веб-страна (претрага према веб адреси сајта), кроз дискусију и практичан рад на вредновању интернет извора (публика којој је сајт намењен, аутор, тачност/прецизност, објективност, актуелност и интернет адреса) подстицати развој критичког мишљења ученика.

Код преузимања било ког садржаја са интернета важно је подсетити ученике на поступке преузимања и чувања на жељеној локацији, као и на етичка и правна питања приступа садржајима (лиценце), заштите од нежељених програма, као и на правила понашања на интернету (енг. нетицуетте).

Подсетити ученике на значај поштовања ауторских права и сврху ЦЦ (Цреативе Цоммонс) лиценци. Представити начин лиценцирања сопственог ауторског дела комбинацијом расположивих симбола, на адреси <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>.

Нагласити да се приликом посете сајтовима, као и приликом преузимања садржаја, дигитални уређај који користимо је изложен процедурама којима се прикупљају подаци за које корисник не зна у коју ће сврху бити употребљени (ИП адреса, локација), а уређај може бити изложен дејству нежељених програма (вируси, шпијунски програми). У ту сврху је потребно применити расположиве мере заштите.

Посебну пажњу посветити питањима дигиталног насиља (приликом обраде или кроз пројектни задатак пожељно је спровести са ученицима истраживање на тему дигиталног насиља, применом онлајн упитника, радионица или квиза, какви се могу наћи, на пример, на адреси <http://www.mpi.gov.rs/grupa-za-prevenciju-nasilja/>, у приручнику Дигитално насиље - превенција и реаговање). Набројати и описати најчешће видове дигиталног насиља (како се дигитални уређаји и сервиси користе као оруђа дигиталног насиља: социјалне мреже, СМС и телефонски позиви, сликовне поруке и видео материјали и др.), како препознати облике дигиталног насиља, посебно вршњачког насиља.

Дискутовати ситуације када се неко насиље врши у стварном свету и преноси у дигитални свет, који су најчешћи примери, како исправно реаговати у конкретним ситуацијама, коме се обратити, које поступке је могуће примењивати и која правила понашања установити за безбедно представљање на мрежи. Упознати ученике са неким од начина за препознавање и пријаву дигиталног насиља: СОС телефон и онлајн форма за пријаву насиља, као и сајтови који су посвећени пројектима владе у борби против дигиталног насиља. Представити предности употребе веб сервиса на примеру алата за креирање онлајн упитника, који не би садржао више од три питања различитог типа. Нагласити значај онлајн упитника као корисног алата за прикупљање података у истраживањима, анкетама, квизовима или тестовима. Наставник креира онлајн упитник на свом налогу на диску, објављује га на школском сајту и ученицима поставља као задатак да на својим радним јединицама попуне упитник. Показати ученицима како изгледа табела са свим њиховим одговорима. Преузети табелу и без удубљивања у њену структуру показати како за свако питање изгледа колона са њиховим одговорима. Урадити поуну упитника два пута, први пут допустити ученицима да се представе са својим измишљеним именима и другипут, нагласити ученицима да попуне своја права имена. Упоредити, заједно са ученицима, одговоре за иста питања у једном и другом случају.

За утврђивање и појашњавање ове теме организовати квизове или радионице (на теме безбедно-небезбедно, пожељно-непожељно понашање на интернету) као и симулације небезбедних ситуација са акцентом на то како је пожељно реаговати у датим ситуацијама (кроз играње улога и сл.). Једна од активности за ученике, ради повезивања знања, може бити израда текстуалних докумената или мултимедијалних презентација на тему: Моја правила понашања на интернету, Пет најважнијих правила

за безбедан интернет, Како да интернет постане сигурнији за децу, и сл. Кроз креирање ових докумената увежбавати сараднички рад и коришћење бесплатних онлајн платформи.

Препоручени број часова је 4.

Пројектни задатак из области ИКТ и Дигитална писменост

При реализацији тематске целине нагласак је на разради пројектног задатка - од израде плана до представљања решења. Наставник планира фазе пројектног задатка у складу са временом, сложености теме, расположивим ресурсима (знања, вештине и ставови које су ученици усвојили након тематских целина ИКТ и Дигитална писменост, техничке опремљености школе и других релевантних фактора). Ученици заједно са наставником пролазе кроз све фазе рада на пројектном задатку, при чему наставник наглашава сваки корак, објашњава, иницира дискусију и предлаже решења.

При представљању фаза пројекта може послужити следећи пример: Фаза 1: представљање тема, формирање група и одабир теме; Фаза 2: Одабир материјала и средстава, разматрање додатне подршке предметног наставника у зависности од теме; Фаза 3: Планирање времена и избор стратегије за решавање задатка у складу са роком за предају рада; Фаза 4: Прикупљање и проучавање материјала, израда задатка и припрема за излагање; Фаза 5: Представљање резултата пројектног задатка, дискусија и процена/самопроцена урађеног (наставник модерира, обезбеђује услове за што успешније излагање, усмерава дискусију и врши евалуацију урађеног са јасном повратном информацијом). Пројектни задаци се баве реалним темама из школског или свакодневног живота. За предвиђени број часова ове тематске целине и са добро испланираним активностима може се очекивати да ученици успешно израде и представе решење пројектног задатка. Акцент је на подстицању иницијативе и креативности, успостављању сарадничких и вредносних ставова код ученика. Циљ је развијање и неговање: поступности, повезивања и изградње сопствених стратегија учења, вршњачког учења, вредновања и самовредновања постигнућа. Пројектни задаци подразумевају корелацију и сарадњу са наставницима осталих предмета, која се може остварити на оваквим и сличним примерима:

- израда упутства или туторијала са табеларним представљањем података

- израда упитника на тему дигиталног насиља

Спровести са ученицима истраживање на тему дигиталног насиља, а резултате спроведеног истраживања користити приликом представљања пројектног задатка (пожељно је да наставник користи онлајн упитник приликом прикупљања података, за које би ученици приредили питања). Ученици се могу поделити у групе сходно фази истраживања: група која осмишљава питања, група која анализира прикупљене податке, представља резултате истраживања и група која израђује упутства заштите од дигиталног насиља. Додатна мотивација за ученике може бити избор најбољих радова за: школски часопис, сајт школе, огласну таблу (одељење гласа - вредновање, самовредновање) а да остале радове постављају на пано у кабинету информатике и рачунарства...

Добар пример сумирања научених поступака је израда пратеће документације у виду фајлова различитог типа, као што су текстуални фајлови, слике, видео материјали и сл.

Препоручени број часова је 4.

Рачунарство

Представити концепт текстуалних програмских језика, укратко, потом изабраног програмског језика, као и неке основне сличности и разлике у односу на визуелни програмски језик који су ученици користили у петом разреду.

Укратко представити едитор изабраног текстуалног програмског језика и значај поштовања основних правила приликом писања наредби. Направити везу између наредби које записујемо текстом и очекиваног дејства те наредбе, на једноставном примеру, као и везу између корака алгорита и одговарајуће наредбе.

Реализацију теме започети приказом израде задатака израчунавањем, применом операција: сабирања, одузимања, множења и (реалног) дељења. Пожељно је бирати задатке који имају реалну примену у стварном животу из области блиских ученицима (спорт, мода), било у другим наставним предметима (математика, физика, биологија, историја, географија и слично). Увести појам израза у програмском језику и његових саставних елемената (бројевних константи, променљивих и аритметичких оператора, уз пратећи појам типа).

Увести променљиве као појам за именовање улазних података и међурезултата израчунавања као и механизам за читавање вредности улазних података и испис резултата. Променљиве у почетку третирају на исти начин као у математици и не мењати вредности једном додељеним променљивима (императивна додела, попут $i=i+1$, је нов концепт на који је потребно поново се вратити током обраде итеративних поступака). Ако је приликом уноса података неопходна конверзија читаног текста у број укратко је описати, а детаљно појашњење дати када се буде обрађивала тема рада са текстом.

Обратити пажњу на то да се задаци који су у математици обично рађени над конкретним вредностима улазних података сада решавају над симболичким вредностима (у општим бројевима) и дати довољно времена ученицима да савладају ту промену.

Увести посебно операције одређивања целобројног количника и остатка и показати могуће примене: конверзије метричких јединица (нпр. конверзија центиметара у метре и центиметре, конверзија времена из минута у сате и минуте, конверзија углова из секунди у степене, минуте и секунде, одређивање цифара двоцифреног броја и слично). Обратити пажњу на то да се на часовима математике не уводе функције за одређивање количника и остатка тако да од ученика не треба очекивати предзнање у овом домену.

Поред израчунавања, још један незаобилазан елемент програмирања чине наредбе и контрола тока програма.

Осим секвенцијалног ређања наредби једне иза друге, основу контроле тока чине гранање и понављање.

Вежбање контроле тока програма може се веома лепо постићи цртањем уз помоћ покретања објекта који током кретања оставља траг на екрану и робота који у лавиринту има задатак да дође на одређено место, заобилазећи при том препреке и премештајући предмете. Ова два приступа су често део уводних курсева програмирања заснованих на блоковском програмирању (нпр. на code.org), а за њих постоји и директна подршка у неким програмским језицима и окружењима. Ученицима искорак у рачунарску графику обично бива занимљивији од писања програма који раде у чистом текстуалном режиму и стога има смисла током обраде теме контроле тока програма користити овакве библиотеке.

У склопу обраде гранања потребно је приказати релацијске операторе (једнако, различито, мање, веће, мањеједнако, већеједнако) и писање релацијских израза који се јављају као услови у наредби гранања. Показати непотпуни (тзв. иф-тхен) и потпуни (тзв. иф-тхен-елсе) облик наредбе гранања. Приказати и логичке операторе (и, или, не) који се користе за изражавање сложенијих услова. На основном нивоу сасвим је довољно да ученици савладају гранање на основу елементарног услова (нпр. да у зависности од унете спољне температуре одреде да ли је довољно топло за купање) и евентуално да повежу два услова на одговарајући начин (нпр. да одреде да ли број припада неком интервалу поређењем са доњом и горњом границом интервала).

Понављање започети најједноставнијим обликом у којем се тражи да се неки блок наредби понови одређени број пута (нпр. помери робота десет корака напред, десет пута испиши неки текст, четири пута помери корњачу напред и окрени је за 90 степени). Иако визуелни програмски језици често имају посебну наредбу за ово, у текстуалним програмским језицима се она обично реализује општијим наредбама (класичном петљом фор). Кроз низ задатака ученицима скренути пажњу на измену вредности бројачке променљиве током трајања петље. Претходно, веома пажљиво, скренути пажњу ученицима на то да се вредности променљивих током трајања програма могу мењати (нпр. цена пре и после поскупљења се може чувати у једној променљивој), за разлику од математичког контекста на који су ученици навикли у којем су променљиве само имена вредности и не постоји могућност измене вредности једном уведене променљиве. Описати намену и начин употребе коментара као поруке приликом задавања улазних и излазних вредности за променљиве.

Поред рада са бројевима у реалним програмима најчешћи је рад са текстуалним подацима. У већини савремених језика постоји посебан тип података за то (ниске тј. стрингови), опремљен великим бројем корисних библиотечких функција. Ученицима приказати како се формирају променљиве текстуалног типа, како се одређује дужина текста, како се врши конверзија између текста (који садржи низ цифара) и бројева, како се врши провера да ли текст садржи карактер, како се издваја део текста на датим позицијама и слично. Ако је директно подржан програмским језиком, илустровати и поредак између ниски (лексикографски, као у речнику).

Представити концепт декомпоновања сложенијих проблема на једноставније потпроблеме у домену израчунавања кроз дефинисање и употребу помоћних функција. Одабрати пригодне, једноставне задатке, којима се илуструје употреба неких елементарних библиотечких функција (нпр. растојање између два броја се може увести као апсолутна вредност њихове разлике, минимум и максимум више задатих вредности или других пригодних које се могу пронаћи у библиотечким функцијама). Ученицима приказати и могућност дефинисања помоћних функција, али инсистирати само на изразито једноставним примерима (нпр. функција која израчунава обим правоугаоника).

Од ученика, на овом нивоу, није могуће очекивати креирање сложенијих програма, па сходно томе, задатке прилагодити тако да горња граница дужине текста програма буде десетак линија. У првој фази ученици треба да разумеју како раде готови програми које наставник пише (да могу да предвиде резултат њиховог рада без извршавања програма), затим у наредној фази могу да допуњавају програме чији је основни костур дат и тек онда да самостално пишу програме од почетка до краја. Метода откривања и отклањања грешака у готовим програмима може се користити у свим поменутих фазама (на основном нивоу, то су једноставне синтаксичке грешке, а на напредном су озбиљнији семантички пропусти).

У склопу додатне наставе и рада са заинтересованим ученицима препоручује се израда задатака донекле комплексније алгоритамске структуре и упознавање ученика са мало ширим фрагментом библиотеке одабраног програмског језика. Кроз задатке могуће је упознати ученике са сложенијим и угњежденим гранањем (на пример, одређивање агрегатног стања воде на основу температуре или оцене ученика на основу броја поена, упоређивање два датума на основу поређења година, затим месеца и на крају дана и слично). У склопу обраде петљи могуће је обрадити имплементације неколико основних алгоритама: одређивање збира, производа, броја елемената, минимума и максимума серије елемената, пресликавање и филтрирање серије (на пример, штампање таблице квадрата и корена, издвајање свих дана у којима је дневна температура била испод нуле), линеарна претрага серије елемената (провера да ли серија садржи елемент који задовољава одређено својство) и њихове комбинације. Да би ученици боље разумели ове алгоритме, могуће их је прво имплементирати на кратким серијама, без коришћења петље (на пример, имплементирати прво одређивање максимума пет бројева, па тек онда прећи на максимум n бројева). Ученицима је могуће приказати и алгоритме одређивања цифара у позиционом запису броја и формирања броја на основу датих цифара. У циљу једноставнијег решавања задатака, ученицима је могуће приказати напредније структуре података које савремени програмски језици подржавају: уређене парови и n -торке (на пример, пар географских координата), мапе тј. речнике (на пример, пресликавање имена ученика у број освојених поена, пресликавање имена града у пар његових географских координата) и слично. Такође, могуће је проширити скуп библиотечких функција које ученици могу да користе. Све појмове увести искључиво кроз примере употребе у смисленим задацима и избегавати приступ у коме се нови појмови уводе без јасне мотивације.

Препоручени број часова је 15.

Пројектни задатак из области Рачунарство

Пројектна настава је комплексан приступ настави и учењу који најчешће користи методе као што су проблемска настава и учење засновано на истражи (питањима).

Проблемска настава поставља пред ученике стварни проблем из живота који треба истражити и за који треба предложити могућа решења. Све врсте реалних животних проблема могу бити повод за проблемску наставу. Пронађена решења се могу тестирати и о њима се може расправљати.

Истраживање можемо да дефинишемо као "потрагу за истином, информацијама или знањем". Учење засновано на истраживању почиње постављањем питања, наставља са истраживањем и завршава се проналажењем решења, доношењем разумних закључака, одговарајућих одлука, или применом нових знања или вештина. Обе наставне методе се фокусирају на развијање вештина за решавања проблема, критичко мишљење и обраду информација. Оне дају најбоље резултате када су почетна питања/проблеми довољно отворени (одговор није могуће наћи једноставним укуцавањем у претраживач) и када ученици раде у малим тимовима или групама. Ове две методе су уско повезане и често се преклапају. Изузетно је важно имати на уму да у оба приступа нема нужно тачних и нетачних одговора. Свако решење може имати мане и врлине, а ученици морају да их анализирају и процењују.

Наставни пројекат подразумева програмирање у текстуалном програмском језику или адаптацију унапред датог програма у циљу решавања пројектног задатка. Могуће теме наставног пројекта:

– како да убедимо тинејџере да се здраво хране? (израда програма који нпр. нуди намирнице различитих група и, на основу одабраних, рачуна калоријску вредност...);

– како би могао да изгледа најјефикаснији бицикл на свету? (израда програма који прорачунава перформансе бицикла на основу нпр. различите величине точкова...);

– шта можемо да учинимо са школским отпадом? (израда програма који прорачунава нпр. зараду од продаје секундарних сировина...)

– како би могли да редизајнирамо учионицу па да услови за учење буду бољи? (израда програма који прорачунава нпр. цене кречења различитим врстама материјала или цене различитог школског мобилијара...);

– како да производимо здраву ужину за дефинисани буџет? (израда програма који прорачунава нпр. укупну цену успостављања пластеника са различитим биљним културама).

Сви елементи пројектног задатка морају бити реални. Ученици треба да потраже цене одређених производа и/или услуга, дизајнирају једно или више решења и предвиде трошкове за свако од њих.

Напомена: На првом часу, заједно са ученицима, формирати листу критеријума на основу којих ће се процењивати квалитет решења проблемских задатака. На овај начин, ученицима ће бити потпуно јасно шта

	<p>квалитетно решење подразумева. Листа мора бити свеобухватна - не сме да се односи само на квалитет креираних програма, већ и на квалитет представљања и образлагања предложених решења (коришћењем научених техника рада у програмима за обраду текста, звучних и видео записа, програмима за израду презентација). Препоручени број часова је 3. формуле за површину паралелограма, троугла и трапеца. Обрадити израчунавање површине четвороуглова са нормалним дијагоналама: квадрат, ромб, делтоид, као и израчунавање површине произвољног четвороугла разлагањем на познате геометријске фигуре. Укључити практичне примене рачунања површина реалних објеката, и кроз ту примену константно обнављати јединице за мерење дужине и површине. Осим тога, важно је обрадити и ситуације у којима се рачуна површина фигура задатих у координатном систему.</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>У процесу вредновања потребно је континуирано пратити рад ученика.</p> <p>Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, се може обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).</p> <p>Препоручује се и оцењивање базирано на практичним радовима и вежбањима. Квизове, тестове знања и слично користити за увежбавање и утврђивање појмова и чињеничних знања, као и за формирање коначних оцена. Препоручено је комбиновање различитих начина оцењивања да би се сагледале слабе и јаке стране сваког свог ученика. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Потребно је да наставник резултате вредновања постигнућа својих ученика континуирано анализира и користи своје наставне праксе.</p> <p>У оквиру плана рада наставника, у делу ваннаставних активности, поред додатне и допунске наставе, планирати секцију и време за менторски рад са ученицима који учествују на такмичењима из овог предмета. Препоручује се да се избор тема за рад на секцији изврши у сарадњи са другим наставницима, а да се почетна иницијатива препусти ученицима и њиховим интересовањима. Теме као што су израда и одржавање школског сајта, блога или неке друге школске веб странице, креирање и израда школског електронског часописа или летописа школе могу бити добре почетне идеје које ће повезати знања и вештине стечене у овом предмету са другим знањима, уз активно учешће у животу школе. проценом нивоа на коме се ученик налази.</p> <p>Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак</p>

у остваривању исхода предмета

Обавезни предмет: Физичко и здравствено васпитање		Разред: 6.
Циљ учења предмета <i>Физичко и здравствено васпитање</i> је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.		
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none">-Примени комплекс простих и општеприпремних вежби у већем обиму и интензитету у самосталном вежбању,-Користи научене вежбе у спорту, рекреацији, и различитим животним ситуацијама,-Упоредује резултате тестирања са вредностима за свој узраст,-Примени досегнути ниво усвојене технике кретања у игри, спорту и свакодневном животу,-Разликује атлетске дисциплине,-Развија своје моторичке способности применом вежби из атлетике,-Одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела,-Схвати вредност спортске гимнастике за сопствени развој,-Изведе елементе кошаркашке технике ,-Користи елементе кошарке у игри,-Примени основне елементе тактике у одбрани и нападу,-Учествује у унутародељењским такмичењима,-Изводи народно коло,-Изведе кретања у различитом ритму,-Изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура,-Изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу,-Процени ниво сопствене физичке активности,-Преозна начине за побољшање својих физичких способности,-Преозна могуће последице недовољне физичке активности,-Правилно се понаша на вежбалиштима као и на спортским манифестацијама,	

	<ul style="list-style-type: none"> -Примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње, -Одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима, -Примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама, -Примерно се понаша као посматрач на такмичењима, -Решава конфликте на друштвено прихватљив начин, -Пронађе и користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности, -Прихвати победу и пораз, -Вреднује спортове без обзира на лично интересовање, -Примени усвојене моторичке вештине у ванредним ситуацијама, -Процени лепоту покрета у физичком вежбању и спорту, -Подстиче породицу на потребу примене редовне физичке активности, -Повеже врсте вежби, игара и спорта са њиховим утицајем на здравље, -Примени препоручени дневни ритам рада, исхране и одмора, -Користи здраве намирнице у исхрани, -Примењује здравствено-хигијенске мере у вежбању, -Правилно реагује након повреде, -Чува животну средину током вежбања и -Препозна последице конзумирања дувана.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	/
Образовни стандарди	<p>* Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на <u>основном</u> нивоу.</p> <p>1. ОСПОСОБЉЕНОСТ У ВЕШТИНАМА</p> <p>У подобласти спортске игре ученик/ученица:</p> <p>ФВ.1.1.1. игра спортску игру примењујући основну технику, неопходна правила и сарађује са члановима екипе изражавајући сопствену личност уз поштовање других</p> <p>ФВ.1.1.2. зна функцију спортске игре, основне појмове, неопходна правила, основне принципе тренинга и пружа прву помоћ</p>

У подобласти **атлетика** ученик/ученица:

ФВ.1.1.3. правилно трчи варијантама технике трчања на кратке, средње и дуге стазе и мери резултат

ФВ.1.1.4. зна терминологију, значај трчања, основе тренинга и пружа прву помоћ

ФВ.1.1.5. зна правилно да скаче удаљ згрчком варијантом технике и мери дужину скока

ФВ.1.1.6. зна терминологију, основе тренинга и пружа прву помоћ

ФВ.1.1.9. правилно баца куглу из места и мери дужину хица

ФВ.1.1.10. зна правила за такмичење, сигурносна правила, влада терминологијом, основама тренинга и пружа прву помоћ

У подобласти **вежбе** на справама и тлу ученик/ученица правилно изводи основне вежбе и комбинације на справама и тлу, чува и помаже, поштује сигурносна правила, зна називе вежби, основе организације рада

на справи и пружа прву помоћ:

ФВ.1.1.11. ученик/ученица правилно изводи вежбе на тлу

ФВ.1.1.12. ученик/ученица правилно изводи прескоке

ФВ.1.1.13. ученик/ученица изводи вежбе и комбинације вежби на греди

У подобласти **плес** ученик/ученица:

ФВ.1.1.19. се успешно креће у ритму и темпу музичке пратње у простору основним облицима кретања (ходање, трчање)

У подобласти **ритмичка гимнастика** ученица:

ФВ.1.1.20. правилно изводи основне вежбе из ритмичке гимнастике

ФВ.1.1.21. зна називе вежби и основе тренинга, пружа прву помоћ

2. ЗНАЊА О ФИЗИЧКОМ ВЕЖБАЊУ И ФИЗИЧКОМ ВАСПИТАЊУ

У области **знања о физичком вежбању и физичком васпитању** ученик/ученица зна:

ФВ.1.2.1. смисао Физичког васпитања

ФВ.1.2.2. утицај физичког вежбања

ФВ.1.2.3. основне појмове везане за физичко вежбање

ФВ.1.2.4. безбедност током вежбања

ФВ.1.2.5. основна правила спортских игара

3. ВРЕДНОВАЊЕ ФИЗИЧКОГ ВЕЖБАЊА

У области **вредновање физичког вежбања** ученик/ученица:

ФВ.1.3.1. испољава позитиван став према физичком вежбању у свакодневном животу

ФВ.1.3.2. испољава заинтересованост за физичко вежбање

ФВ.1.3.3. доказује се кроз физичко вежбање
ФВ.1.3.4. испољава позитиван став према сарадњи са другима у реализацији различитих задатака

Физичког васпитања

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

1. ОСПОСОБЉЕНОСТ У ВЕШТИНАМА

У подобласти **спортске игре** ученик/ученица:

ФВ.2.1.1. игра спортску игру примењујући виши ниво технике, већи број правила, једноставније

тактичке комбинације и уз висок степен сарадње са члановима екипе изражава сопствену личност

уз поштовање других

ФВ.2.1.2 зна функцију и значај спортске игре, већи број правила, принципе и утицај тренинга

У подобласти **атлетика** АТЛЕТИКА ученик/ученица:

ФВ.2.1.3. правилно изводи варијанту технике штафетног трчања

ФВ.2.1.4. зна правилно да скаче удаљ варијантом технике увинуће

ФВ.2.1.6. правилно баца куглу леђном варијантом технике

ФВ.2.1.7. зна правила за такмичење

ФВ.2.1.8. учествује на такмичењу у једној атлетској дисциплини

У подобласти **вежбе на справама и тлу** ученик/ученица, на справама на којима вежба и на тлу зна: мере сигурности, чување и помагање, називе вежби и основе организације рада:

ФВ.2.1.9. ученик/ученица правилно изводи вежбе и комбинације вежби на тлу

ФВ.2.1.10. ученик/ученица правилно изводи згрчку

ФВ.2.1.11. ученица правилно изводи вежбе и комбинације вежби на греди

У подобласти **плес** ученик/ученица:

ФВ.2.1.17. повезује просторно и временски плесне елементе у целину, изводи и реализује најмањ

е један одабрани дечији плес

ФВ.2.1.18. влада основном терминологијом, препознаје и разликује друштвене и народне плесове

У подобласти **ритмичка гимнастика** ученица:

ФВ.2.1.19. правилно изводи вежбу са реквизитима

У подобласти **вежбе обликовања** ученик/ученица:
ФВ.2.1.21. правилно изводи и показује више комплекса вежби обликовања без и са реkvизитима

ФВ.2.1.22. зна принципе састављања комплекса вежби обликовања и дозирање оптерећења

2. ЗНАЊА О ФИЗИЧКОМ ВЕЖБАЊУ И ФИЗИЧКОМ ВАСПИТАЊУ

У области **знања о физичком вежбању и физичком васпитању** ученик/ученица зна:

ФВ.2.2.1. терминологију

ФВ.2.2.2. основе тренинга

ФВ.2.2.3. да дозира оптерећење током вежбања

Скраћени искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.

1. ОСПОСОБЉЕНОСТ У ВЕШТИНАМА

У подобласти **спортске игре** ученик/ученица:

ФВ.3.1.1. игра спортску игру примењујући сложене елементе технике, испуњавајући тактичке задатке, учествује у организацији утакмице и суди на утакмицама

ФВ.3.1.2. зна тактику игре, систем такмичења, начин организовања утакмице и суди

У подобласти **атлетика** ученик/ученица:

ФВ.3.1.3. правилно изводи варијанту технике штафетног трчања

ФВ.3.1.4. учествује на такмичењу у атлетском петобоју

ФВ.3.1.5. зна атлетска правила неопходна за учествовање на такмичењу у атлетском петобоју

У подобласти **вежбе на справама и тлу** ученик/ученица, на справама на којима вежба и на тлу зна: мере сигурности, чување и помагање, називе вежби, основе организације рада:

ФВ.3.1.6. ученик/ученица правилно изводи вежбе и комбинацију вежби на тлу

ФВ.3.1.7. ученик/ученица правилно изводи згрчку и разношку са изразитијим фазама лета

ФВ.3.1.8. ученица правилно изводи вежбе и комбинацију вежби на греди

У подобласти **плес** ученик/ученица:

ФВ.3.1.15. самостално изводи сопствену композицију покрета и кретања уз музичку пратњу и успешно моторички у ритму и темпу реализује одабрани народни, друштвени и дечији плес; влада основама тренинга и

учествује на такмичењу

ФВ.3.1.16. зна терминологију плесова и систем такмичења

У подобласти **ритмичка гимнастика** ученица:

	<p>ФВ.3.1.17. правилно изводи самостални састав без и са реквизитима из ритмичке гимнастике и учествује на такмичењу У подобласти вежбе обликовања ученик/ученица: ФВ.3.1.19. саставља, правилно изводи и показује сложене комплекса вежби обликовања без и са реквизитима ФВ.3.1.20. зна да саставља комплексе вежби обликовања и дозира оптерећење 2. ЗНАЊА О ФИЗИЧКОМ ВЕЖБАЊУ И ФИЗИЧКОМ ВАСПИТАЊУ У области знања о физичком вежбању и физичком васпитању ученик/ученица зна: ФВ.3.2.1. правила индивидуалних спортских грана и спортских игара ФВ.3.2.2. основе система такмичења ФВ.3.2.3 начин организовања такмичења</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>1) одговоран однос према здрављу, 2) рад са информацијама и подацима, 3) сарадња.</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Концепција физичког и здравственог васпитања заснива се на јединству наставних и ваннаставних организационих облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода и стандарда овог васпитно-образовног подручја.</p> <p>Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у три предметне области: - физичке способности - моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине - физичка и здравствена култура.</p> <p>Планирани програмски садржаји, усмерени на: - развијање физичких способности, подстицање ученика на самостално вежбање и учвршћивање правилног држања тела, - усвајање моторичких знања, умења и навика и - стицање знања, вештина, ставова и вредности о вежбању, физичком васпитању, спорту, рекреацији и здрављу Програмски садржаји остварују се кроз:</p>

	<p>- наставне активности (часови физичког и здравственог васпитања), као и</p> <p>- ваннаставне и ваншколске активности (спортске секције, Недеља школског спорта, активности у природи, школска и ваншколска спортска такмичења, корективно-педагошки рад).</p> <p>Садржаји се реализују кроз фронтални, групни и индивидуални облик рада, са тежиштем на практичном раду.</p> <p>Садржаји тема којима се подразумева стицање знања, вештина, ставова и вредности о вежбању, физичком васпитању, спорту, рекреацији и стицање знања, вештина, ставова и вредности о здрављу реализују се кроз све организационе облике рада уз практичан рад.</p> <p>Програмски садржаји се остварују кроз следеће фазе:</p> <ul style="list-style-type: none"> - утврђивање стања - одређивање радних задатака за појединце и групе ученика - утврђивање средстава и метода за остваривање радних задатака - остваривање васпитних задатака - праћење и вредновање ефеката рада - оцењивање. <p>При реализацији се поштује принцип уважавања индивидуалних карактеристика и способности ученика, при раду са ученицима смањених физичких способности и потешкоћама у савладавању садржаја и при раду са ученицима изузетних способности (диференцирани приступ).</p> <p>По потреби, са ученицима који имају лоше држање тела и здравствене потешкоће услед чега не могу да прате обавезни програм, реализује се прилагођен програм примерен здравственом стању ученика, у сарадњи са одговарајућом здравственом установом и лекаром специјалистом.</p> <p>Обавезне физичке активности, са недељним фондом од 1,5 часова, су интегрални део физичког васпитања. Оне доприносе испуњавању постављеног циља и исхода физичког и здравственог васпитања. Начин организације бира школа на предлог Стручног већа. Програмски садржаји обавезних физичких активности се састоје од обавезних и препоручених садржаја.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Формативно и сумативно оцењивање:</p> <p>Сумативним оцењивањем ће се редовно проверавати постигнућа и пратити напредовање полазећи од ученикових способности, степена спретности и умешности. Континуирано ће се пратити и вредновати:</p>

активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању, приказ комплекса усвојених опште припремних вежби и достигнутих нивоа постигнућа моторичких знања, умења и навика. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узимају се у обзир индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа, могућности и ангажовање ученика у наставном процесу. Формативно оцењивање ће се евидентирати у педагошкој документацији наставника и у дневнику(активност ученика) а сумативно у дневнику. Што се тиче Физичке и здравствене културе, напредовање ученика из ће се оцењивати формативно и евидентирати кроз активности ученика у дневнику.

КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА 6. разреда

НАСТАВНА ТЕМА	ДОВОЉАН 2	ДОБАР 3	ВРЛО ДОБАР 4	ОДЛИЧАН 5
ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТ И МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Уме да изведе једноставне комплексе простих и општеприпремних вежби	Уме правилно да изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања.	Правилно одржава равнотежу у различитим кретањима.	Ученик користи висок ниво техничко-тактичких знања, демонстрира сложеније комплексе вежби и кретања.
*Атлетика *Спортска гимнастика	Ученик показује мањи степен активности и ангажовања, уз велику помоћ наставника успева да примени	Ученик показује делимични степен активности и ангажовања, уз велику помоћ наставника успева да	Ученик показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања, уз мању помоћ наставника у	Ученик показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања, где ученик у потпуности

	<p>*Основе тимских, спортских и елементарних игара</p> <p>*Плес и ритмика</p> <p>*Полигони</p>	<p>одређене вежбе, односно захтеве који су утврђени у већем делу основног нивоа постигнућа, одређени индивидуални м образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа и ангажовање ученика добија оцену довољан (2)</p>	<p>примени одређене вежбе, односно захтеве који су утврђени и на основном и већим делом на средњем нивоу стандарда постигнућа, одређени индивидуални м образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, уз ангажовање ученик добија оцену добар (3)</p>	<p>потпуности, самостално испуњава захтеве који су утврђени и на основном и на средњем нивоу, као и део захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа, одређеним индивидуални м образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, уз висок степен ангажовања добија оцену врло добар (4)</p>	<p>самостално, без помоћи наставника испуњава захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и у већини захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа, одређеним индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, уз веома висок степен ангажовања, добија оцену одличан (5)</p>	
--	--	---	---	--	--	--

3.2.3. седми разред

Обавезни предмет: Српски језик и књижевност		Разред: Седми
<p>Циљеви учења Српског језика и књижевности јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.</p>		
Исходи учења	<p>По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:</p> <p>Књижевност:</p> <ul style="list-style-type: none">– користи књижевне термине и појмове обрађиване у претходним разредима и повезује их са новим делима која чита;– истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи;– чита са разумевањем различите врсте текстова и коментарише их, у складу са узрастом;– разликује народну од ауторске књижевности и одлике књижевних родова и основних књижевних врста;– разликује основне одлике стиха и строфе –укрштену, обгрљену и парну риму; слободни и везани стих; рефрен;– тумачи мотиве (према њиховом садејству или контрастивности) и песничке слике у одабраном лирском тексту;– локализује књижевна дела из обавезног школског програма;– разликује етапе драмске радње;– разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта;– разликује облике казивања (форме приповедања);– идентификује језичко-стилска изражајна средства и разуме њихову функцију;– анализира идејни слој књижевног дела служећи се аргументима из текста;	

уочи разлике у карактеризацији ликова према особинама: физичким, говорним, психолошким, друштвеним и етичким;

- разликује хумористички од ироничног и сатиричног тона књижевног дела;
- критички промишља о смислу књижевног текста и аргументовано образложи свој став;

доведе у везу значење пословица и изрека са идејним слојем текста;

- препозна националне вредности и негује културноисторијску баштину;
- размотри аспекте родне равноправности у вези са ликовима књижевно-уметничких текстова;
- препоручи књижевно дело уз кратко образложење;
- упореди књижевно и филмско дело настало по истом предлошку, позоришну представу и драмски текст;

Језик:

- разликује глаголске начине и неличне глаголске облике и употреби их у складу са нормом;
- одреди врсте непроменљивих речи у типичним случајевима;
- уочи делове именичке синтагме;
- разликује граматички и логички субјекат;
- разликује сложени глаголски предикат од зависне реченице са везником да;
- препозна врсте напоредних односа међу реченичним члановима и независним реченицама;
- идентификује врсте зависних реченица;
- искаже реченични члан речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом;
- примени основна правила конгруенције у реченици;
- доследно примени правописну норму;

разликује дугосилазни и дугоузлазни акценат;

Језичка култура:

- говори на задату тему поштујући књижевнојезичку норму;
- разликује књижевноуметнички од публицистичког функционалног стила;
- састави кохерентан писани текст у складу са задатом темом наративног и дескриптивног типа;
- напише једноставнији аргументативни текст позивајући се на чињенице;
- користи технички и сугестивни опис у изражавању;
- препозна цитат и фусноте и разуме њихову улогу;
- пронађе потребне информације у нелинеарном тексту;
- напише електронску (имејл, SMS) поруку поштујући нормативна правила;
- примени различите стратегије читања (информативно, доживљајно, истраживачко и др.);
- састави текст репортажног типа (искуствени или фикционални);

	<p>– правилно употреби фразеологизме и устаљене изразе који се јављају у литерарним и медијским текстовима намењеним младима.</p>
<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p style="text-align: center;">КЊИЖЕВНИ ТЕРМИНИ И ПОЈМОВИ</p> <p>Опкорачење. Рефрен. Цезура. Везани и слободни стих. ауторске лирске песме: рефлексивна и сатирична песма. Лезичко-стилска изражајна средства: метафора, алегорија, градација, словенска антитеза, фигуре понављања (асонанца и алитерација).</p> <p>Функција мотива у композицији лирске песме. Песма у прози.</p> <p>Фабула и сиже. Статички и динамички мотиви. Композиција. Епизода. Идејни слој књижевног текста. Хумор, иронија и сатира. Врсте карактеризације књижевног лика. Унутрашњи монолог. Хронолошко и ретроспективно приповедање. Дневник. Путопис. Аутобиографија. Легендарна прича. Предања о постанку бића, места и ствари. Афоризам. Пословице, изреке; питалице; загонетке.</p> <p>Драмска радња; етапе драмске радње: увод, заплет, врхунац, перипетија, расплет. Драмска ситуација. Драма у ужем смислу.</p> <p style="text-align: center;">ЈЕЗИК</p> <p>Грамматика</p> <p>Грађење и основна значења глаголских облика: футур II, императив, потенцијал; трпни гл. придев, гл. прилог садашњи и гл. прилог прошли. Подела глаголских облика на просте и сложене и на личне (времена и начини) и неличне.</p> <p>Непроменљиве врсте речи: везници, речце, узвици.</p>

Појам синтагме (главни члан и зависни чланови); врсте синтагми: именичке, придевске, прилошке и глаголске. Атрибут у оквиру синтагме.

Логички субјекат. Сложени глаголски предикат.

Напоредни односи међу реченичним члановима – саставни, раставни и супротни.

Појам комуникативне и предикатске реченице.

Напоредни односи међу независним реченицама (саставни, раставни, супротни).

Зависне предикатске реченице (изричне, односне, месне, временске, узрочне, условне, допусне, намерне, последичне и поредбене).

Реченични чланови исказани речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом.

Конгруенција – основни појмови.

Правопис

Правописна решења у вези са обрађеним глаголским облицима.

Интерпункција у вези са зависним реченицама (запета, тачка и запета). Писање скраћеница. правописних знакова.

Ортоепија

Дугоузлазни и дугосилазни акценат.

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

Књижевни и остали типови текстова у функцији унапређивања језичке културе.

Књижевноуметнички и публицистички текстови.

Усмени и писмени састави према унапред задатим смерницама (ограничен број речи; задата лексика; одређени граматички модели и сл.).

Текст заснован на аргументима.

Технички и сугестивни опис.

Репортажа.

Цитати и фусноте из различитих књижевних и неуметничких текстова.

	<p>Нелинеарни текстови: табеле, легенде, графикони, мапе ума и друго.</p> <p>Говорне вежбе: интерпретативно-уметничке (изражајно читање, рецитованье); вежба аргументовања (дебатни разговор).</p> <p>Правописне вежбе: диктат, исправљање правописних грешака у тексту; запета у зависносложеним реченицама; глаголски облици; електронске поруке.</p> <p>Језичке вежбе: допуњавање текста различитим облицима променљивих речи; допуњавање текста непроменљивим речима; обележавање комуникативне реченице у тексту; исказивање реченичног члана на више начина (реч, синтагма, предлошко-падежна конструкција, реченица); фразеологизми (разумевање и употреба) и друге.</p> <p>Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу.</p> <p>Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту.</p>
<p>Образовни стандарди</p>	<p>ОСНОВНИ НИВО</p> <p>1. ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ</p> <p>У области вештина читања и разумевање прочитаног ученик/ ученица:</p> <p>СЈ.1.1.2. разликује уметнички и неуметнички текст; уме да одреди сврху текста: експозиција (излагање), дескрипција (описивање), наратија (приповедање), аргументација, пропаганда*</p> <p>СЈ.1.1.3. препознаје различите функционалне стилове на једноставним примерима</p> <p>СЈ.1.1.4. разликује основне делове текста и књиге (наслов, наднаслов, поднаслов, основни текст, поглавље, пасус, фуснота, садржај, предговор, поговор); препознаје цитат; служи се садржајем да би пронашао одређени део текста</p> <p>СЈ.1.1.7. повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказане односе (временски след, средство – циљ, узрок – последица и сл.) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту</p> <p>СЈ. 1.1.8. чита једноставне нелинеарне елементе текста: легенде, табеле, дијаграме и графиконе</p>

2. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

У области писано изражавање ученик/ученица:

СЈ.1.2.3. саставља једноставан експозиторни, наративни и дескриптивни текст и уме да га организује у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста)

СЈ.1.2.4. уме да преприча текст

СЈ.1.2.6. влада основним жанровима писане комуникације: саставља писмо; попуњава различите обрасце и формуларе с којима се сусреће у школи и свакодневном животу

СЈ.1.2.8. примењује правописну норму (из сваке правописне области) у једноставним примерима

3. ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК

У подобласти граматика ученик/ученица:

СЈ.1.3.3. одређује место реченичног акцента у једноставним примерима

СЈ.1.3.4. препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије променљивих речи; примењује књижевнојезичку норму у вези с облицима речи

СЈ.1.3.6. препознаје синтаксичке јединице (реч, синтагму, предикатску реченицу и комуникативну реченицу)

СЈ.1.3.7. разликује основне врсте независних реченица (обавештајне, упитне, заповедне)

СЈ.1.3.8. одређује реченичне и синтагматске чланове у типичним (школским) примерима

СЈ.1.3.10. правилно употребљава глаголске облике

У подобласти лексика ученик/ученица:

СЈ.1.3.14. зна значења речи и фразеологизама који се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.), као и оних који се често јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.)

СЈ.1.3.15. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у коме су употребљени (једноставни случајеви)

4. КЊИЖЕВНОСТ

У области књижевност ученик/ученица:

СЈ.1.4.4. препознаје врсте стиха (римовани и неримовани; осмерац и десетерац)

СЈ.1.4.5. препознаје различите облике казивања у књижевноуметничком тексту: наратија, дескрипција, дијалог и монолог

СЈ.1.4.6. препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту (епитет, поређење, оноματοпеја)

СЈ.1.4.7. уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, време и место радње, лик...

СРЕДЊИ НИВО

1. ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ

У области вештина читања и разумевање прочитаног ученик/ ученица:

CJ.2.1.1. чита текст користећи различите стратегије читања: „летимично читање“ (ради брзог налажења одређених информација); читање „с оловком у руци“ (ради учења, ради извршавања различитих задатака, ради решавања проблема); читање ради уживања*

CJ.2.1.2. познаје врсте неуметничких текстова (излагање, технички опис, техничко приповедање, расправа, реклама)

CJ.2.1.3. препознаје и издваја језичка средства карактеристична за различите функционалне стилове

2. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

У области писано изражавање ученик/ученица:

CJ.2.2.1. саставља експозиторни, наративни и дескриптивни текст, који је јединствен, кохерентан и унутар себе повезан

CJ.2.2.5. зна правописну норму и примењује је у већини случајева

3. ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК

У подобласти граматика ученик/ученица:

CJ.2.3.1. одређује место акцента у речи; зна основна правила акценатске норме

CJ.2.3.3. познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик променљиве речи

CJ.2.3.5. препознаје подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица)

CJ.2.3.6. одређује реченичне и синтагматске чланове у сложенијим примерима

CJ.2.3.8. препознаје главна значења и функције глаголских облика

У подобласти лексика ученик/ученица:

CJ.2.3.10. зна значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.), као и литерарним и медијским текстовима намењеним младима, и правилно их употребљава

CJ.2.3.11. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/ или контекста у коме су употребљени (сложенији примери)

4. КЊИЖЕВНОСТ

У области књижевност ученик/ученица:

CJ.2.4.4. разликује књижевнаучне врсте: биографију, аутобиографију, дневник и путопис и научно-популарне текстове

CJ.2.4.5. препознаје и разликује одређене (тражене) стилске фигуре у књижевноуметничком тексту (персонификација, хипербола, градација, метафора, контраст)

CJ.2.4.6. одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика (психолошке, социолошке, етичке) и њихову међусобну повезаност

CJ.2.4.7. разликује облике казивања у књижевноуметничком тексту: приповедање, описивање, монолог/унутрашњи монолог, дијалог

НАПРЕДНИ НИВО

1. ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ

У области вештина читања и разумевање прочитаног ученик/ученица:

СЈ.3.1.3. издваја из текста аргументе у прилог некој тези (ставу) или аргументе против ње; изводи закључке засноване на сложенијем тексту

СЈ.3.1.4. чита и тумачи сложеније нелинеарне елементе текста: вишеструке легенде, табеле, дијаграме и графиконе

2. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

У области писано изражавање ученик/ученица:

СЈ.3.2.2. саставља аргументативни текст

СЈ.3.2.3. пише приказ (књиге, филма, позоришне представе и сл.), репортажу и расправу

СЈ.3.2.5. зна и доследно примењује правописну норму

3. ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК

У подобласти граматика ученик/ученица:

СЈ.3.3.3. зна и у свом говору примењује* акценатску норму

СЈ.3.3.4. познаје подврсте речи; користи терминологију у вези са врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама

СЈ.3.3.5. познаје и именује подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица)

СЈ.3.3.6. познаје главна значења падежа и главна значења глаголских облика (уме да их објасни и зна терминологију у вези с њима)

	<p>У подобласти лексики ученик/ученица:</p> <p>СЈ.3.3.7. уме да одреди значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава, контекста у коме су употребљени, или на основу њиховог порекла</p> <p>СЈ.3.3.8. зна значења речи и фразеологизама у научнопопуларним текстовима, намењеним младима, и правилно их употребљава</p> <p>4. КЊИЖЕВНОСТ</p> <p>У области књижевност ученик/ученица:</p> <p>СЈ.3.4.2. издваја основне одлике књижевних родова и врста у конкретном тексту</p> <p>СЈ.3.4.4. проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту</p> <p>СЈ.3.4.5. одређује и именује врсту стиха и строфе</p> <p>СЈ.3.4.6. тумачи различите елементе књижевноуметничког дела позивајући се на само дело</p> <p>СЈ.3.4.7. изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Компетенција за учење <p>Наставник српског језика свакодневно развија код својих ђака компетенцију за учење, користећи постојећа школска и ваншколска знања и искуства. Труди се да ученици схвате значај континуираног учења у школском и ваншколском контексту. Наставник подржава ученике у поступном и систематичном савладавању градива. Учи их да читају са оловком у руци, да праве сажетке текстова и издвајају кључне речи. Оспособљава их да разликују битно од небитног и да у тексту траже аргументе за своје тврдње. Подстиче их да своје ставове о неком питању артикулишу на одговарајући начин и концизно се изразе.</p>

- **Одговорно учешће у демократском друштву**

Током разговора поводом прочитаних књижевноуметничких дела, али и текстова који припадају осталим функционалним стилевима, наставник подстиче ученике да поступају у складу са принципима правде, слободе, солидарности, равноправности и одговорности – који су темељ демократског друштва. Учи их да се залажу за поштовање различитости, дечјих и људских права и слобода, да поштују лични и национални идентитет и да имају активан и одговоран однос према држави и друштву у ком живе. Наставник се труди да ученици схвате одговорност за сопствене изборе и одлуке, да аргументовано заступају ставове и мишљења уважавајући супротна гледишта, као и усвојене процедуре доношења одлука. Такође, подстиче код ученика потребу да уче, чувају и негују књижевни језик и да разумеју значај српског језика за културу и историју српског народа, а да притом поштују и друге народе и уважавају њихова права.

- **Естетичка компетенција**

Наставник подстиче ученике да учествују у креативном и стваралачком изражавању сопствених идеја, осећања и искустава, подстиче их на изражавање кроз различите уметности и путем различитих медија – музике, покрета, речи, електронских медија, визуелне уметности и др. Подстиче ученике да бирају и користе уметничка дела (у овом случају књижевност) како би обогатили свој живот и разумевање света, да схвате значење појма култура и ваљано га употребљавају, да развијају смисао за естетске вредности и да разумеју значај уметничких и културних дела за лични развој и развој друштва. Квалитетна настава српског језика подстиче сваку од наведених делатности и доприноси успостављању трајних корелација међу многим наставним предметима.

- **Комуникација**

Радећи на развоју језичке културе својих ученика, наставник српског језика утиче и на развијање њихове комуникације. Учи ученике да комуницирају на сврсисходан и конструктиван начин у приватном, јавном и образовном контексту, то јест да прилагођавају начин комуникације одређеној ситуацији (нпр. формална, неформална). Подстиче их да користе језик специфичан за различите научне, техничке и уметничке дисциплине и животне ситуације. Наставник се труди да код ученика изгради језичку толеранцију и да скрене пажњу на говор мржње као негативну појаву у друштву.

Ученици се постичу на богаћење сопственог речника, у складу са основним нивоом образовања, и на то да доживљавају језик као низ могућности које му служе у изражавању.

- **Одговоран однос према околини**

Одговоран однос према околини непосредно је везан за остваривање васпитних и практичних циљева наставе српског језика. Познавање природе и ширег окружења, уважавање живота и његовог значаја подстичу се и читањем, доживљавањем и тумачењем књижевноуметничких текстова и дела осталог типа, намењених старијем школском узрасту. Наставник подстиче ученике да тако уочавају везу између квалитета животне средине и квалитета свог живота и разумеју да се лична добробит и добробит заједнице и друштва огледају и у квалитету и одрживости његове околине.

- **Рад с подацима и информацијама**

Наставник подстиче ученике да повезују знања и вештине из различитих предмета са потребом да представе, прочитају и протумаче податке користећи наративни, табеларни или графички приказ информација, укључујући и њихове дигиталне презентације. Наставник објашњава ученицима како да користе и самостално проналазе различите изворе информација и података (библиотеке, медије, интернет, институције културе итд.), како да критички разматрају њихову поузданост и ваљаност, разврставају их и повезују релевантне информације из различитих извора.

- **Решавање проблема**

Међупредметна компетенција решавање проблема посебно долази до изражаја у настави српског језика и књижевности, која је проблемска, активна и стваралачка. Учећи матерњи језик и његове законитости и читајући одабрана, репрезентативна дела српске и светске књижевности (у целини или у одломцима), ученик се подстиче на то да препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства. Наставник потом упућује ученике како да планирају стратегију решавања проблема, како да формулишу објашњења и закључке на основу резултата до којих су дошли у раду, презентују их и дискутују са другим особама и преиспитују их у светлу добијених коментара. Такође, наставник ученике упућује на то како да проверавају применљивост решења у пракси и користе их у новим ситуацијама.

	<ul style="list-style-type: none"> • Сарадња Да би стекли компетенцију сарадње, ученици на часовима српског језика одговорно, активно и конструктивно учествују у раду одељења (кроз фронтални облик рада), групе, тима или пара (у групном раду, или раду у паровима) и доприносе унапређивању заједничког рада. Наставник учи ученике како да пружају подршку и помоћ својим сарадницима и прихватају њихову подршку и помоћ, као и да поштују правила заједничког рада и препознају своје место и улогу у њему. Наставник подстиче ученике да поштују друге као равноправне учеснике и прихвата најбоља решења до којих се у заједничком раду дошло. • Дигитална компетенција Наставник оспособљава ученике за адекватно претраживање и квалитетно одабирање садржаја до којих могу доћи електронским путем. Информацију се, на основу кључних речи, о појединостима за које су заинтересовани, а из области предмета Српски језик, ученици стварају сопствени хипертекст и уче се да издвоје битно од небитног, праву информацију од оне која је површна или погрешна. То чине уз помоћ упутстава које им даје наставник српског језика и књижевности, претходно оспособљен да успешно изабере одговарајуће сајтове које ће ученици претраживати, или уз помоћ уџбеника који овакве препоруке садржи. • Одговоран однос према здрављу Уважавање живота и његовог значаја подстичу се и читањем, доживљавањем и тумачењем књижевноуметничких и других текстова. Читајући и тумачећи дела српске и светске књижевности ученици боље разумеју себе, друге и свет око себе. Наставник подстиче ученике да критички сагледају и избегну ситуације опасне по сопствени живот и здравље као и ситуације опасне по живот и здравље других.
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	Програм наставе и учења Српског језика и књижевности чине три предметне области: Књижевност, Језик и Језичка култура. Све три области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима. <u>Књижевност</u>

Циљ наставе књижевности је развијање књижевне културе и здравих читалачких навика код ученика, што се постиже континуираним читањем одабраних и препоручених књижевних дела.

У оквиру наставе књижевности постоји вертикална корелација, тј. прожима се са наставом језика (вежбање и утврђивање знања из језика на одабраним и прилагођеним књижевним текстовима, изражајно читање и казивање и сл) и језичке културе (излагање ученика током говорних вежби у вези са наставом књижевности, писање писмених задатака и сл).

Основу наставе књижевности чини лектира (дата у Читанкама), која је заснована на класичним књижевним делима и омогућава неговање основне књижевне културе. Она се потом надограђује и обогаћује савременим књижевним делима, која су искуствено ближа ученицима и омогућавају им детаљну анализу и синтезу. Повезивање наставе књижевности на основу универзалних вредности са искуством ученика омогућава њихову већу анагжованост и систематичније промишљање, изношење ставова и закључивање. Такође, одабрана књижевна дела из националног корпуса потпомажу развој свести код ученика о значају и вредности националне историје и културе, као и националног поноса.

Настава књижевности може се поделити на неколико тематских целина, на основу заједничких карактеристика књижевних дела: тема, мотива, уметничког правца којем дело припада, књижевнотеоријских сличности.

Кроз наставу књижевности ученике треба оспособити да уоче специфичности књижевног језика и света који је у књижевним делима изграђен, што подразумева уочавање сликовисти, специфичне књижевне изразе и поступке, оригиналност књижевних ликова и аутентичност њиховог књижевног света и сл. На тај начин ће ученици стећи вештине да на прави начин вреднују књижевне текстове и разликују их од других типова текстова. На овом нивоу уводе се и нове, књижевнонаучне врсте попут аутобиографије, дневника, путописа, чије карактеристике ученици усвајају кроз одговарајуће одломке из књижевних дела.

Настава књижевности започиње доживљајним читањем, након којег следи истраживачко читање (по унапред одређеним смерницама/припремљеним одељцима у Читанкама), које омогућава аналитички приступ. Потом следи утврђивање издвојених елемената и њихова синтеза, која на након одређениог времена омогућава и компаративни приступ у анализи књижевних дела. Компаративна анализа подразумева и ослањање на књижевна знања која су стечена у претходним разредима. На овом нивоу књижевни текстови су захтевнији и сложенији и дају већу могућност компаративне анализе и повезивања са претходно усвојеним књижевним знањима.

Настава књижевности омогућава ученицима да размишљају, истражују, изграђују и вреднују своје ставове, да износе аргументоване тврдње поткрепљене примерима из текста, али и да усвајају књижевнотеоријске појмове које потом могу стално примењивати у настави књижевности. Већ формиран корпус усвојених књижевнотеоријских појмова обогаћује се новим појмовима попут опкорачења, слободног и везаног стиха, који се усвајају препознавањем на практичним примерима у одабраним делима.

Настава књижевности се може осавременити и приближити ученицима приказивањем филмованих књижевних дела и ТВ драма, позоришних адаптација, како би ученици могли да приступе компаративној анализи и уоче разлику између књижевности и њене интерпретације у филмској и позоришној уметности, нпр. ученицима је могуће приказати екранизована књижевна дела попут приповедака Петра Кочића, *Дневника Ане Франк*, романа *Мали Принц* Антоана де Сент Егзиперија.

Пошто су ученици у претходним разредима научила да препознају хумористични тон у делима, сада то знање треба надоградити и увести појам сатире и гротеске, за шта постоји доста погодних дела, нпр. *Вођа* Радоје Домановић, *Јутутунска јухахаха* Јован Јовановић Змај, народна приповетка *Међедовић* и сл. Током анализе ових и сличних књижевних дела ученици ће научити да препознају и анализирају сатиричан приступ у књижевном делу.

У настави књижевности постоји хоризонтална корелација са бројним школским предметима, а највише са историјом, географијом, верском наставом, грађанским васпитањем, ликовном и музичком културом. Коришћењем презентација, прилога из дигиталне Читанке и сличних материјала ученицима се омогућава шира перспектива и увид у историјске и друштвене околности (које су често подтекст књижевних дела и омогућавају њихову детаљну и свеобухватну анализу).

Кроз читање и тумачење књижевних дела ученици развијају читалачке компетенције које подразумевају не само истраживачко посматрање и стицање знања о књижевности већ подстичу и развијају емоционално и фантазијско уживљавање, имагинацију, естетско доживљавање, богате асоцијативне моћи, уметнички сензибилитет, критичко мишљење и изграђују морално просуђивање.

Језик

У настави језика ученици се оспособљавају за правилну усмену и писану комуникацију стандардним (књижевним) српским језиком. Отуда захтеви у овом програму нису усмерени само на усвајање језичких правила и граматичке норме, већ и на разумевање њихове функције и правилну примену у усменом и писменом изражавању. Настава језика увек се ослања на претходно стечена знања из ове

области, која се утврђују сталним вежбањима и различитим врстама провера, а потим и проширује и надограђује, при чему се користе различити приступи и настава прилагођава ученицима, нпр:

- припремљени квизови и асоцијације;
- стална употреба вежбања из Радних свезака која прате градиво дато у Граматикама;
- издвајање типичних примера и класичних образаца;
- указивање на препознавање изузетака и специфичних примере;
- петнаестоминутни тестови;
- контролни задаци;
- усмено одговарање.

Граматички садржају не смеју се проучавати изоловано, већ се посматрају као систем и таква систематичност и свеобухватност омогућава ученицима да на прави начин усвоје знања из области граматике, да им она буду трајна и функционална. То се постиже повезивањем различитих граматичких садржаја, нпр. ученици ће се упознати са новим појмом конгруенције, који ће бити заснован на њиховим раније стеченим морфолошким и синтаксичким знањима. Такође, градиво о глаголским облицима и реченичним/члановима које је реализовано у шестом разреду, послужиће као основа за даље надограђивање и проширивање знања из ових области. Ученици ће на овом нивоу у великој мери проширити знање из синтаксе, реализацијом следећих наставних јединица: синтагме, комуникативне и предикатске реченице, напоредни односи међу реченицама и реченичним члановима, врсте зависних реченица. Ученицима се градиво приближава сталним повезивањем са њиховим свакодневним искуством, нпр. указивање на типичне граматичке грешке које могу видети или чути у својој околини. Посебно треба обратити пажњу на граматичке грешке које смо приметили током њихових излагања на часу, током израде домаћих задатака и сл. и настојати да те грешке буду исправљене.

Током реализовања правописних садржаја, ученицима све време треба указивати на важност писмености и то поткрепити примерима типичних правописних грешака у свакодневној комуникацији, посебно током коришћења савремених технологија које су ученицима блиске, нпр. писање мејлова и СМС порука, комуникација на друштвеним мрежама и сл. Садржаји из ове области се реализују, усвајају и утврђују решавањем одговарајућих задатака, правописним вежбама и диктатима итд. Настава правописа уско је повезана са наставом граматике, нпр. правописан решења у вези са писањем глаголских облика, интерпункција/писање запета у зависним реченицама и сл. Правописне садржаје треба повезати и са наставом књижевности, нпр. указивати ученицима да коришћење запета којим се одступа од утврђене правописне норме представља специфичну одлику неког књижевног стила, нпр. у

делима Милоша Црњанског. Циљ је и континуирано утврђивање, надограђивање и проширивање претходно усвојених правописних знања, нпр. о скраћеницама. Препоручује се употреба школског издања правописа, речника језичких недоумица и сличне литературе, како би ученици стекли навiku да брину о својој писмености и да је континуирано унапређују.

Ортоеџија подразумева указивање на важност правилног говора, што је основа успешне свакодневне комуникације. Ортоепски садржај се углавном реализују кроз садржаје из области књижевности и језика, нпр. изговарање брзалица, место акцента у речима, реченична интонација и сл. На овом нивоу ученици би требало да прошире већ стечена знања о акцентима српског језика, нпр. да разликују дугосилазне и дугоузлазне акценте и да их правилно графички обележавају. У настави ортоеџије веома је корисно употребљавати припремљене аудио-снимке (могу се пронаћи у дигиталним Читанкама), на основу којих ученици могу усвојити правилан говор. Посебну пажњу треба посветити гласовима које ученици могу мешати у говору (Ч, Ћ, Ч), за шта треба припремити одговарајуће говорне вежбе. Као ортоепску вежбу треба спроводити и говорење напамет научених одломака у стиху и прози (уз помоћ аудитивних наставних средстава).

Језичка култура

Неговање језичке културе је један од најважнијих задатака наставе матерњег језика. Она се непрекидно прожима са наставом књижевности и језика, јер је развијена усмена и писмена језичка култура један од кључних циљева наставе српског језика и књижевности. Језичка култура се посебно негује писањем и читањем састава (у виду рада на часу или као домаћих задатака), реализовањем школских писмених задатака (по два у сваком полугодишту). Посебно треба обратити пажњу на исправке писмених задатака (по два часа), који служе да се ученицима укаже на уочене пропусте и сегменте које треба да побољшају у области језичке културе, при чему су од највеће важности сугестије наставника и индивидуална комуникација са ученицама. Ниво језичке културе ученика треба непрекидно унапређивати бројним говорним вежбама које су погодне за овај ниво, нпр. интерпретативно-уметничке (изражајно читање, казивање стихова) и вежбе аргументације (дебатни разговори). Језичка култура ученика ће се унапредити реализовањем нових садржаја предвиђених за седми разред основне школе:

- уочавање карактеристика књижевноуметничког (на примерима из Читанке) и публицистичког функционалног стила (на примерима из свакодневног живота) и њихово разликовање на основу одговарајуће лексике и семантике;

	<ul style="list-style-type: none"> - увежбавање и састављања кохерентног, целовитог и логички повезаног текста/излагања, кроз реализацију одговарајућих задатака: писање са задатим бројем рећи, настављање и допуњавање текста, писање по смерницама; - вежбање аргументације (што посебно омогућава повезивање са наставом књижевности, током анализе и тумачења књижевних дела); - усвајање појма репортаже, као посебног облика новинског изражавања; - класификовање усвојених знања о описивању на основу њихове практичне употребе и специфичности, кроз усвајање појмова техничког и сугестивног описивања; - препознавање и функционално коришћење цитата, парафраза, фуснота; - разумевање и правилно читање, тумачење нелинеарних текстова <p>Препоручује се вежбање оба писма (ћириличног и латиничног) и коришћење доступних дигиталних садржаја. Стално треба указивати ученицима на важност јасног и прецизног изражавања, доброг и смисленог организовања реченица, значај кретивности и оригиналности, избегавање шаблона и фраза у говору и писању.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Праћење и вредновање резултата напредовања ученика је у функцији остваривања исхода, а започиње иницијалном проценом достигнутог нивоа знања, у односу на који ће се одмеравати даљи напредак и формирати оцена.</p> <p>Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање и праћење напретка ученика и упућивање на даље активности.</p> <p>За наставу српског језика и књижевности специфична је подела на три кључне области, а то су књижевност, језик и језичка култура. Свака од тих области подразумева посебне облике реализације наставе, вежбања и утврђивања знања, нпр. писмени задаци, контролни задаци, говорне вежбе, активност и излагање на часовима, изражајно читање и изражавање итд.</p> <p>Формативно вредновање је саставни део савременог приступа настави и подразумева процену знања, вештина, ставова и понашања, као и развијања одговарајуће компетенције током наставе и учења.</p> <p>Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака (рађење домаћих задатака, паноа, презентација), посматрање и бележење ученикових активности током наставе (активност на часу, записивање и праћење лекција, ношење неопходног прибора), непосредна комуникација између ученика и наставника (давање сугестија ученику о могућности напредовања), регистар за сваког ученика (педагошка свеска у којој се прати напредовање ученика и сл). Резултати формативног</p>

<p>вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом, тј. реализује се сумативно оцењивање.</p> <p>Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања, праћења и вредновања. Важно је да наставник, поред постигнућа ученика, континуирано прати и вреднује властити рад. Све што се покаже добрим и ефикасним, наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а оно што буде процењено као недовољно делотворно, требало би унапредити.</p>
--

Обавезни предмет: енглески језик		Разред: седми	
Циљ учења је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.			
Исходи учења	БРОЈ И НАЗИВ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ (Комуникативне функције)	ИСХОДИ	НАСТАВНИ САДРЖАЈИ И ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	1. STARTER UNIT	По завршеној теми/области ученици су у стању да у усменој и писменој комуникацији:	Ученици у усменој и писменој комуникацији уче и увежбавају:
	Описивање радњи у садашњости и прошлости.	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју једноставније текстове у којима се описују радње у садашњости и прошлости; - размене појединачне информације и/или неколико информација које се односе на радње у садашњости и прошлости; опишу радње у садашњости и прошлости користећи неколико везаних исказа; - разумеју и описују сличности и разлике у свакодневним активностима тинејџера у земљама циљне културе и код нас. 	<p>Речи и изразе који се односе на тему; језичке садржаје The Present Simple Tense The Present Continuous Tense The Past Simple Tense</p> <ul style="list-style-type: none"> - кратке текстове који се односе на тему (слушају, читају, говоре и пишу); - сличности и разлике у културама.
	2. UNIT 1 FADS AND FASHION	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју једноставније текстове који се односе на изражавање интересовања, допадања и недопадања; - размене информације које се односе на интересовања, допадање и недопадање; - разумеју једноставније текстове којима се изражавају интересовања и описују искуства и догађаји у прошлости; - размене појединачне информације и/или неколико информација које се односе на искуства 	<p>Речи и изразе који се односе на тему; језичке садржаје:</p> <p>Expressing interest, likes and dislikes Used to The Past Continuous + Past Continuous vs Past Simple</p> <ul style="list-style-type: none"> - кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); - сличности и разлике у културама.
Трендови и мода Изражавање интересовања, допадања и недопадања; описивање радњи у прошлости.			

		и радње у прошлости; опишу радње у прошлости користећи неколико везаних исказа; - разумеју и опишу сличности и разлике у модним трендовима у земљама циљне културе и код нас.	
	3. UNIT 2 SENSATIONS Осећаји Изражавање допадања, недопадања и препорука; описивање искуства које је почело у прошлости и још увек траје; позив за учешће у заједничкој активности и реаговање на њега; описивање појава, радњи, стања и збивања.	- разумеју једноставније текстове који се односе на изражавање допадања, недопадања и препорука; - размене информације које се односе на допадање, недопадање и препоруке; - разумеју и упуте позив на заједничку активност и реагују на њега уз одговарајуће образложење; -разумеју једноставније текстове који описују искуство које је почело у прошлости и још увек траје; - опишу искуство које је почело у прошлости и још увек траје користећи једноставнија језичка средства; - разумеју једноставније текстове који се односе на појава, радњи, стања и збивања; - опишу појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства; - поштују правила учтивне комуникације.	Речи и изразе који се односе на теме; језичке садржаје- Expressing likes, dislikes and recommendations Making and responding to suggestions/invitations The present perfect simple with since and for Present perfect vs past simple Adverbs of manner - кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); - сличности и разлике у културама.
	4. UNIT 3 ADVENTURE Авантура Описивање места; описивање искуства и догађаја у прошлости.	- разумеју једноставније текстове који се односе на опис места; - опишу место користећи једноставнија језичка средства; - разумеју једноставније текстове у којима се описују искуства и догађаји из прошлости; - размене појединачне и/или неколико везаних информација у низу о догађајима из прошлости; - опишу у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; - опишу познату личност из циљне културе.	Речи и изразе који се односе на тему; језичке садржаје Describing places The present perfect simple vs past simple The present perfect simple with just, already, still and yet; - кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); - сличности и разлике у културама.
	5. UNIT 4 MATERIAL WORLD Материјални свет	- разумеју једноставније текстове који се односе на изражавање мишљења; - изразе мишљење, слагање и неслагање и дају кратко образложење;	Речи и изразе који се односе на тему; језичке садржаје Expressing opinion Question tags, indefinite pronouns; Uncountable nouns

	<p>Изражавање мишљења; описивање предмета; изражавање количина, димензија и цена; изражавање мишљења.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју једноставније текстове који се односе на опис предмета; - упореде и опишу предмете користећи једноставнија језичка средства; - разумеју једноставније исказе који се односе на количне, димензије и цене; - размене информације у вези са количинама, димензијама и ценама; - разумеју и објасне сличности и разлике у потрошачким навикама људи у циљној култури и код нас. 	<p>- кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу);</p> <p>- сличности и разлике у културама.</p>
	<p>6. UNIT 5 YEARS AHEAD</p> <p>Године које долазе Изражавање претпоставки, и могућности; исказивање одлука, планова и намера у будућности.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју једноставнији текст који се односи на изражавање претпоставки, могућности, и исказивање обећања, планова и намера у будућности; - размене једноставније исказе који се односе на изражавање претпоставки, могућности, обећања, планова и намера у будућности; - саопште шта они или неко други планира, намерава, предвиђа; - уоче и опишу сличности и разлике у планирању обавеза и активности између тинејџера у циљној култури и код нас. 	<p>Речи и изразе који се односе на тему; језичке садржаје:</p> <p>Making predictions with will and might First conditional with if and unless Will and Be going to Present simple and present continuous to talk about future events</p> <p>- кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу);</p> <p>- сличности и разлике у културама.</p>
	<p>7. UNIT 6 LEARN</p> <p>Учи Изражавање мишљења, слагања/неслагања; изражавање способности у прошлости, садашњости и будућности; исказивање обавеза, правила и савета.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју једноставније текстове који се односе на изражавање мишљења; - изразе мишљење, слагање и неслагање и дају кратко образложење; - разумеју једноставнији текст који се односи на изражавање способности у прошлости, садашњости и будућности; - размене и саопште информације које се односе способности у прошлости, садашњости и будућности користећи једноставнија језичка средства; 	<p>Речи и изразе који се односе на тему; језичке садржаје: Expressing opinion Can, could, be able to talk about past, present and future Have to, need to, must/mustn't and should to talk about obligation, necessity and advice Asking for and giving advice</p> <p>- кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу);</p> <p>- сличности и разлике у културама.</p>

	<p>8.UNIT 7 BIG IDEAS</p> <p>Велике идеје Изражавање мишљења и предлога; исказивање могућности у садашњости и будућности.</p>	<p>- разумеју једноставније текстове који се односе на изражавање мишљења и предлога; - размене информације које се односе на изражавање мишљења и предлога; саопште своје или туђе мишљење и предлоге користећи једноставнија језичка средства; - разумеју једноставне текстове у којима се односе на исказивање могућности у садашњости и будућности;-- - саопште могућности користећи једноставнија језичка средства; - разумеју и опишу сличности и разлике у еколошким навикама у циљној култури и код нас.</p>	<p>Речи и изразе који се односе на тему; језичке садржаје: Expressing opinion and suggestions Can, may, might, could, must, can't and perhaps to talk about possibility in the present and future - кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); - сличности и разлике у културама.</p>
	<p>9.UNIT 8 ON SCREEN</p> <p>На екрану Изражавање мишљења и предлога; описивање радњи у прошлости, садашњости и будућности.</p>	<p>-разумеју једноставније текстове који се односе на изражавање мишљења и предлога; -разумеју и саопште своје или туђе мишљење или предлог и реагују на њих; - разумеју једноставније текстове у којима се описују радње у садашњости, прошлости и будућности; - размене појединачне информације и/или неколико информација које се односе на радње у садашњости, прошлости и будућности; - опишу радње у садашњости, прошлости и будућности користећи неколико везаних исказа; - разумеју и описују сличности и разлике у омиљеним књижевним и филмским жанровима између тинејџера у циљној култури и код нас .</p>	<p>Речи и изразе који се односе на тему; језичке садржаје: Expressing opinion and suggestion Present and past passive Present perfect, Future simple passive + Passive with modal verbs - кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); - сличности и разлике у културама.</p>
<p>Образовни стандарди</p>	<p>Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.</p> <p>1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА</p> <p>ПСТ.1.1.1. Разуме фреквентне речи и једноставне изразе у јасно контекстуализованом и спором говору.</p> <p>ПСТ.1.1.2. Разуме једноставне поруке и питања која се односе на једноставне информације и непосредно окружење.</p> <p>ПСТ.1.1.3. Разуме кратка, једноставна, разговетно и споро изговорена упутства.</p> <p>ПСТ.1.1.4. Разуме кратка саопштења и питања која се односе на познате/блиске теме.</p> <p>ПСТ.1.1.5. Разуме предмет једноставног разговора других лица о познатим/блиским темама (нпр. личне и породичне ствари, непосредно окружење) уколико се говори споро и разговетно.</p> <p>ПСТ.1.1.6. Разуме појединачне речи и једноставне изразе из текстова савремене музике.</p> <p>РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА</p>		

ПСТ.1.1.7. Разуме кратке поруке које се односе на једноставне информације и непосредно окружење (нпр. писма, мејлови итд.).
ПСТ.1.1.8. Разуме кратка, појединачна упутства која се тичу његових непосредних потреба, уколико укључују визуелне елементе.
ПСТ.1.1.9. Разуме општи смисао и најважније информације у једноставним врстама текстова (кратке приче, извештаји, огласи, временске прогнозе и сл.) уз одговарајуће илустративне елементе.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.1.1.10. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи једноставна језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника (нпр. ко је, одакле је, чиме се бави итд.).
ПСТ.1.1.11. Уз дуже паузе и уз помоћ саговорника, саопштава основне информације о себи и свом непосредном окружењу, тражи одређени предмет, користећи кратке једноставне исказе.
ПСТ.1.1.12. Уз дуже паузе, описује или представља људе, предмете у свакодневной употреби, места, уобичајене активности користећи најједноставнија језичка средства.
ПСТ.1.1.13. Поставља једноставна питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника.
ПСТ.1.1.14. Поставља и одговара на питања која се односе на изражавање допадања и недопадања, слагања и неслагања користећи једноставна језичка средства.
ПСТ.1.1.15. Формулише молбе и извињења.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.1.1.16. Пише једноставне податке о себи и лицима из блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама.
ПСТ.1.1.17. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама.
ПСТ.1.1.18. Писаним путем доставља/тражи основне информације о себи/другима.
ПСТ.1.1.19. Пише кратке и једноставне поруке (нпр. СМС, имејл, објаве на друштвеним мрежама) у којима се захваљује, извињава или нешто честита.
ПСТ.1.1.20. Повезује неколико кратких исказа у кратак, везани текст о блиским темама.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.1.1.21. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...)
ПСТ.1.1.22. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику.
ПСТ.1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну).
ПСТ.1.2.2. Правилно записује познату лексику.

	<p>ПСТ.1.2.3. Познаје и користи ограничен број фреквентних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог репертоара језичких средстава.</p> <p>ПСТ.1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности.</p> <p>3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА</p> <p>ПСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).</p> <p>ПСТ.1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински.</p> <p>ПСТ.1.3.3. Познаје најзначајније историјске догађаје циљних култура.</p> <p>ПСТ.1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање.</p> <p>ПСТ.1.3.5. Познаје неколико најпознатијих културних остварења циљних култура; наводи и описује на матерњем језику неколико локација циљних култура за које показује интересовање.</p> <p>Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.</p> <p>1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА</p> <p>РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА</p> <p>ПСТ.2.1.1. Разуме краће низове (2-3) саопштења, упутстава, молби који се односе на његове потребе и интересовања.</p> <p>ПСТ.2.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са) говорника о блиским и познатим темама, уколико се говори разветно и умереним темпом.</p> <p>ПСТ.2.1.3. Разуме основни смисао и главне информације споријих, јасно артикулисаних монолошких излагања и прича о познатим и узрасно адекватним темама, уз одговарајућу визуелну подршку, паузе и понављања.</p> <p>ПСТ.2.1.4. Разуме основни смисао и главне информације из подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим и узрасно адекватним темама, уколико се говори споро и разветно.</p> <p>ПСТ.2.1.5. Разуме општи смисао и фреквентне фразе и изразе једноставнијих текстова из савремене музике.</p> <p>РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА</p> <p>ПСТ.2.1.6. Разуме општи смисао и главне информације у краћим порукама, писмима, мејловима о блиским темама.</p> <p>ПСТ.2.1.7. Разуме краће низове (2-3) упутстава која се тичу његових непосредних потреба (нпр. оријентација у простору, употреба уређаја и апарата, правила игре и сл.), праћених визуелним елементима.</p> <p>ПСТ.2.1.8. Разуме општи смисао и главне информације у краћим текстовима, различитих врста и једноставне садржине, са интернета или других писаних медија, о познатим и узрасно адекватним темама.</p> <p>ПСТ.2.1.9. Разуме општи смисао једноставних књижевних текстова прилагођених узрасту и интересовањима.</p> <p>ПСТ.2.1.10. Разуме општи смисао и једноставније формулације у текстовима савремене музике.</p>
--	---

	<p>ПСТ.2.1.11. Разуме смисао једноставних рекламних порука уколико не садрже игру речи или неко конотативно/скривено/метафорично значење.</p> <p>УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ</p> <p>ПСТ.2.1.12. Успева да поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме.</p> <p>ПСТ.2.1.13. Уз краће паузе и минималну помоћ саговорника, размењује информације, тражи одређени предмет, објашњење, услугу, повезујући неколико краћих исказа у смислену целину.</p> <p>ПСТ.2.1.14. Уз краће паузе, описује себе и своје непосредно окружење, свакодневне активности, искуства из прошлости користећи једноставна језичка средства.</p> <p>ПСТ.2.1.15. Поставља и одговара на 2-3 повезана питања, о познатим темама, у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз одговарајућу помоћ саговорника и понављање.</p> <p>ПСТ.2.1.16. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање и једноставним језичким средствима даје кратко објашњење.</p> <p>ПСТ.2.1.17. Размењује основне информације о плановима и обавезама.</p> <p>ПСТ.2.1.18. Једноставним језичким средствима пореди људе, ствари и појаве.</p> <p>ПСТ.2.1.19. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ вербалним и невербалним средствима.</p> <p>ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ</p> <p>ПСТ.2.1.20. Писаним путем доставља/тражи или преноси детаљније информације, обавештења или податке о себи и другима.</p> <p>ПСТ.2.1.21. Пише једноставна лична писма, поруке, мејлове у којима се са пријатељима и познаницима договара о активностима или одговара на питања.</p> <p>ПСТ.2.1.22. Саставља краће текстове о себи, својој породици и непосредном окружењу.</p> <p>ПСТ.2.1.23. Описује искуства, активности и догађаје из прошлости користећи једноставније језичке структуре и увежбану лексику.</p> <p>МЕДИЈАЦИЈА</p> <p>ПСТ.2.1.24. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао и појединачне информације краћих и једноставнијих писаних текстова опште информативне природе.</p> <p>ПСТ.2.1.25. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа.</p> <p>ПСТ.2.1.26. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег писаног текста.</p> <p>ПСТ.2.1.27. На страном језику саопштава туристима најједноставније информације које су тражили од трећег лица (назив улице, број линије у градском саобраћају, цену).</p> <p>2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА</p> <p>ПСТ.2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина).</p> <p>ПСТ.2.2.2. Правилно записује фреквентне и увежбане речи, познаје и примењује одређени број основних правописних правила.</p> <p>ПСТ.2.2.3. Познаје и користи једноставније граматичке елементе и конструкције.</p> <p>ПСТ.2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за</p>
--	---

исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ПСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.).

ПСТ.2.3.3. Препознаје најкритичније образце понашања који су непримерени/неприкладни у контексту циљних култура.

ПСТ.2.3.4. Препознаје најчешће стереотипе у вези са својом и циљним културама.

ПСТ.2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински.

ПСТ.2.3.6. Познаје животне услове који владају у појединим екосистемима света (клима, географске одлике и сл.) где се користи страни језик.

ПСТ.2.3.7. Препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости циљних култура.

ПСТ.2.3.8. Представља и укратко описује на циљном језику неколико познатих личности и појава из циљних култура, као и оне за које показује интересовање.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.3.1.1. Разуме дуже низове саопштења, упутстава, молби итд. који се тичу његових потреба и интересовања.

ПСТ.3.1.2. Разуме основни смисао и главне информације у аутентичном разговору два или више (са)говорника, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

ПСТ.3.1.3. Разуме основни смисао и главне информације јасно артикулисаних монолошких излагања, прича, презентација и предавања на узрасно адекватне и блиске теме, уз одговарајућу визуелну подршку.

ПСТ.3.1.4. Разуме основни смисао и може да издвоји главне информације из аутентичних подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим, узрасно адекватним темама (нпр. репортажа, научно-популарних, документарних, играних, анимираних филмова, спотова) које слуша/гледа у смисленим целинама.

ПСТ.3.1.5. Разуме општи смисао и већину фраза и израза сложенијих разговетних текстова савремене музике.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.3.1.6. Разуме општи смисао и може да издвоји већину релевантних информација у порукама, писмима и мејловима о блиским темама.

ПСТ.3.1.7. Разуме упутства која се односе на сналажење на јавним местима (нпр. руковање апаратима и уређајима, упозорења, безбедносне информације и сл.).

ПСТ.3.1.8. Разуме општи смисао и главне информације различитих врста текстова са интернета или других писаних медија који су у складу са узрастом и интересовањима ученика.

	<p>ПСТ.3.1.9. Разуме главне идеје, поруке и специфичне информације адаптираних верзија белетристике за младе.</p> <p>ПСТ.3.1.10. На основу смисла читавог текста и садржаја појединачних делова открива значења непознатих речи и конструкција.</p> <p>ПСТ.3.1.11. Разуме експлицитно изражена осећања, жеље и расположења.</p> <p>ПСТ.3.1.12. Разуме општи смисао и већину фраза и израза у текстовима из савремене музике.</p> <p>ПСТ.3.1.13. Разуме смисао једноставних рекламних порука.</p> <p>ПСТ.3.1.14. Проналази потребне информације у речницима, енциклопедијама, брошурама и на интернет страницама.</p> <p>ПСТ.3.1.15. Разуме и може да издвоји потребне информације из табела, графикана, информатора и сл.</p> <p>УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ</p> <p>ПСТ.3.1.16. Течно и с лакоћом описује себе и околину, школски контекст и приватан живот, свакодневне навике, искуства/догађаје из прошлости и планове за будућност.</p> <p>ПСТ.3.1.17. Учествује у неформалном и формалном разговору (нпр. са наставницима, службеним лицима и сл.), поставља и одговара на неколико питања у низу на познате теме у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз евентуалну помоћ и понављање.</p> <p>ПСТ.3.1.18. Објашњава зашто му се нешто допада или не допада, зашто се слаже или не слаже, зашто нешто воли или не; на једноставан начин износи и образлаже своје ставове и мишљење.</p> <p>ПСТ.3.1.19. Објашњава оно што не разуме, уме да тражи помоћ и да изрази мишљење/потребу расположивим језичким средствима.</p> <p>ПСТ.3.1.20. На једноставан начин излаже на задату тему и одговара на питања која се односе на њу.</p> <p>ПСТ.3.1.21. Описује и тумачи податке из табела, графикана, информатора и сл.</p> <p>ПСТ.3.1.22. Резимира текст који слуша или чита ослањајући се у мањој мери на језичка средства која се у њему појављују.</p> <p>ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ</p> <p>ПСТ.3.1.23. Пише обична и електронска писма у којима са пријатељима и познаницима договара активности и једноставним језичким средствима обрађује/спомиње узрасно релевантне теме.</p> <p>ПСТ.3.1.24. Пише краће текстове од неколико логички повезаних реченица о узрасно релевантним темама (о себи, друштвеном и природном окружењу, аспектима приватног и школског живота).</p> <p>ПСТ.3.1.25. Прецизно описује искуства, активности и догађаје из садашњости и прошлости у виду дескриптивних и наративних текстова користећи познате сложеније језичке структуре и адекватну лексику.</p> <p>ПСТ.3.1.26. Пише кратке приче од понуђеног језичког материјала на узрасно адекватне теме.</p> <p>ПСТ.3.1.27. Резимира/парафразира одслушан или прочитан текст, ослањајући се минимално на језичка средства која се у њему појављују.</p> <p>ПСТ.3.1.28. Описује и тумачи податке из табела, графикана, информатора и сл.</p>
--	---

	<p>МЕДИЈАЦИЈА</p> <p>ПСТ.3.1.29. На матерњем језику саопштава основну тему и појединачне информације нешто опширнијег усменог исказа, примереног узрасту и интересовањима.</p> <p>ПСТ.3.1.30. На матерњем језику преноси саговорнику тему, садржај и главне информације из краћих и једноставнијих писаних текстова (новинских и књижевних), примерених узрасту и интересовањима.</p> <p>ПСТ.3.1.31. На страном језику саопштава једноставније информације добијене од трећег лица у вези с блиским комуникативним ситуацијама и познатим темама.</p> <p>ПСТ.3.1.32. На матерњем језику преноси информације, упутства, молбе, савете и сл. добијене од трећег лица.</p> <p>2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА</p> <p>ПСТ.3.2.1. Углавном коректно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у тежим комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила или уз мање неправилности које не угрожавају разумевање поруке коју жели да саопшти.</p> <p>ПСТ.3.2.2. Записује речи и изразе уз минималне ортографске неправилности које не ремете разумевање датог записа; познаје и примењује фреквентна правописна правила.</p> <p>ПСТ.3.2.3. Познаје и користи одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе и флексије именица, глагола, придева, прилога.</p> <p>ПСТ.3.2.4. Користи фреквентне лексичке елементе који се односе на теме и ситуације из његовог непосредног искуства.</p> <p>3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА</p> <p>ПСТ.3.3.1. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у различитим аспектима свакодневног живота и прихвата постојање разлика.</p> <p>ПСТ.3.3.2. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у области умећа живљења и прихвата постојање разлика; примењује неке основне елементе у области умећа живљења (нпр. начин обраћања и поздрављања).</p> <p>ПСТ.3.3.3. Разуме и избегава основне облике непримереног/неприкладног понашања у контексту циљних култура.</p> <p>ПСТ.3.3.4. Препознаје да постоји пристрасност у тумачењу културних појава и негује критичко мишљење у њиховом посматрању и разумевању.</p> <p>ПСТ.3.3.5. Познаје положај земаља у којима се користи страни језик.</p> <p>ПСТ.3.3.6. Познаје положај циљног језика у глобалном контексту и код нас.</p> <p>ПСТ.3.3.7. Познаје најтипичније представнике појединих екосистема света где се користи страни језик и доводи их у везу са одликама екосистема.</p> <p>ПСТ.3.3.8. Препознаје повезаност најважнијих појава из историје циљних култура и опште историје.</p> <p>ПСТ.3.3.9. Препознаје утицај неколико најзначајнијих личности и дела из друштвене и уметничке историје циљних култура у свету, које доводи у везу са друштвеним и уметничким појавама из наше историје и обрнуто</p>
--	---

<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>Вештина комуникације, вештина сарадње, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, компетенција за учење, одговорно учење у демократском друштву, естетичка компетенција, одговоран однос према околини, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, одговоран однос према здрављу, решавање проблема.</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Планирање наставе и учења</p> <p>Током процеса наставе, наставник треба да контекстуализује програм када процени каква је наставна ситуација у одређеном одељењу, да процени техничке услове, наставна средства, уџбенике и друге наставне материјале, као и све остале изворе који су му на располагању. Наставник на почетку школске године пише годишњи план рада на основу којег ће касније планирати на месечном па на дневном нивоу. Исходи су јасно дефинисани уз сваку наставну тему и усмеравају наставника да их реализује на нивоу једне или више наставних јединица уз континуирано праћење рада ученика и нивоа постигнућа ученика. Исходи могу бити подељени на нивоу једне или више наставних области. Неки исходи се лако остварују док је за неке потребно више времена, додатних материјала, вежби и активности. Зависно од програма наставе и учења оријентисаним ка исходима, начина организације рада, као и нивоа знања ученика, наставник има слободу да осмисли и реализује наставу и сам процес учења.</p> <p>ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА</p> <p>Језик је основно средство комуникације. Програм наставе се води смерницама ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији може да разуме и уме да продукује. Језичке активности и садржаји у комуникативним функцијама у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу – у учионици или ван учионице. Овај приступ у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Наставни треба да употребљава циљни језик у учионици преко добро осмишљеног контекста, у пријатној и опуштеној атмосфери; - говор наставника треба да буде прилагођен одређеним нивоима знања ученика и њиховом узрасту; - наставник треба да буде сигуран да су ученици схватили значење поруке, као и пратеће културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; - наставник треба да иницира социјалну интеракцију; ученици могу да раде и у учионици и ван ње – индивидуално или у групама да решавају задатке и проблеме, траже и налазе информације потребне за решавање задатака, индивидуално или групно, у реалним или виртуелним условима (да би се унапредио квалитет језичког материјала); - наставник треба да упути ученике и на повезаност усменог и писменог облика израде задатака.

- Наставник треба да уводи граматiku постепено – од простијих граматиких садржаја ка оним сложенијим где су додатна објашњења могућа уколико ученици захтевају;
- познавање и примене граматичких правила и усмено и писмено оцењује се на основу комуникативне интеракције

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- заједнички припремљени и прилагођени задаци и активности;
- наставник треба да буде отворен за прихватање нових идеја, уважавање мишљења и ставова ученика;
- ученици се сматрају одговорним, креативним и активним учесницима у настави;
- Наставник уз уџбенике користе се и додатни материјали којим се наставне јединице допуњују;
- учионица као место извођења наставе може да се прилагођава потребама наставе уколико је то потребно;
- ученици кроз израду пројеката који су у корелацији са другим предметима развијају студиозни и истраживачки дух, и долази до вече социјализације;
- наставник претходно обрађене граматичке структуре везују се за нове које се у исто време се обнављају и утврђују.

Технике/активности

За време часа препоручљиво је да се активности смењују на највише 15 минута.

Слушање и реаговање на команде/наредбе наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди и остале активности у вези са радом у учионици).

Рад у паровима, малим и великим групама (ситуациони дијалози, игра по улогама, симулације и друго).

Мануелне активности (израда паноа, презентација, постера и друго).

Вежбе слушања (са аудио-записа повезати појмове, одговорити на кратка питања, додати делове слике, допунити информације, одредити тачне и нетачне одговоре, утврдити ред реченица, параграфа и друго).

Језичке игре које су примерене узрасту (квизови, брзалице, и друго).

Класирање и упоређивање (по количини, временским одредницама, волим/не волим, компарације и друго).

Решавање проблема у одељењу, организација, расподела улога и задатака за израду пројеката.

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или именовање наслова.

Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, рекламни плакат, илустровање уз написани текст, планирање програма неке манифестације).

Разумевање писаног језика:

- разликовање и уочавање рода, броја, глаголског времена, личних заменица и друго.
- одговарање на једноставнија или сложенија питања у вези са текстом, одрешивање тачности неког исказа у тексту или вишеструки избор.
- ређање информација из текста по хронолошком редоследу.
- разумевање и извршавање прочитаних упутстава.

Писмено изражавање:

- проналажење речи која недостаје (употпуњавање низа, избацивање сувишне речи, осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, обуку, упис у школу);
- писање и мејла, писма, честитки и разгледница;
- писање краћих текстова;
- писање есеја на тему везану за наставну област.

Увођење дечије књижевности (приче за децу, одломци из романа познатих аутора)

У току школске године планирана су два писмена задатка.

СТРАТЕГИЈЕ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ И УВЕЖБАВАЊЕ ЈЕЗИЧКИХ ВЕШТИНА

Оставривање исхода је континуирано и реализује се на сваком часу стога их је важно стално увежбавати. На тај начин ученици стичу језичке вештине односно компетенције које су у складу са задатим циљем.

Слушање

Језичка вештина разумевање говора је схватање значења усменог текста. Ученик треба да поседује способност да разликује фонолошке и лексичке целине на циљном језику који учи. Да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука),
- референцијалну (о темама о којима је реч) и

- социо - културну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и друго.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од способности ученика да обради текст;
- од мотивације и разлога слушања датог текста;
- од особина и намера онога који говори;
- од околности у којима се ова језичка вештина остварује (повољне и неповољне околности);
- од врсте текста који се слуша, као и од карактеристика текста.

Прогресија је активност презентовања градива и усвајања истог од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем. За ову језичку активност у оквиру програма елементарно је следеће:

- визуелни материјал који иде уз писани текст (фотографије или слике, илустрације и остали визуелни елементи уз текст који се лакше памте и урезају у меморију)
- дужина усменог текста;
- брзина говора;
- јасан изговор и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста је визуелна рецептивна језичка вештина. Ученик прима и обрађује писани текст и проналази његово значење. Многи фактори утичу на процес читања. Неки од њих су и карактеристике читалаца, намере, интереси и мотивација читалаца, карактеристике текста који се чита и други.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;

- посебну информацију,
- потпуну информацију;
- скривено значење поруке која се налази у тексту.

Писање

Језичка вештина писања подразумева да ученик уме да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, и да укратко образложи садржај различитих порука које се преносе из различитих извора (видеа, текстова, аудио – записа, новинарских чланака и друго), издвоји битне информације, креира садржај за презентације или постере и слично. Да би ученик успешно обавио ове задатке треба да на одређеном нивоу познаје лексику, има већ развијену вештину писања, уме когнитивно да обради материјал, уме да пренесе поруку и има инспирацију за писањем.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање језичких структура и стратегију писања од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више нивоа Неки од њих су:

- теме (свакодневне навике и окружење ученика, лична интересовања, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (описивање људи и догађаја у различитим временским периодима, изражавање претпоставки, сумњи, ставова и слично;
- ниво самосталности ученика (од датих инструкција од стране наставника, навођења и помоћи до потпуне самосталности и слободног изражавања у писаној форми).

Говор

Говор је продуктивна језичка вештина и може бити у форми монолога (када ученик саопштава нешто, чита, презентује и самостално се изражава) и интерактивна (дијалог или конверзација – када ученик учествује у разговору са једном или више особа, размењује информације и мишљење) .

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавни говор (саопштења, давање упутстава и информација);
- јавно излагање пред више особа (предавања, презентације, извештаји и коментари о неким догађајима и сл.)

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

- читањем писаног текста пред више особа;
- непосредним излагањем уз додатне материјале;
- глумом или певањем.

Интеракција или учешће више говорника током ове врсте активности подразумева:

- размену информација,
- спонтану конверзацију,
- неформалну или формалну дискусију, дебату,
- интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају наведене језичке вештине (компетенције) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка облика – у писаном и усменом. Уз примену осталих језичких вештина представљају једну велику целину и међусобну повезаност која је присутна у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља уопштено скуп знања о свету, о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела говорне заједнице у којој живимо и говорне заједнице чији се језик учи. Ова знања се крећу од познавања основе језика и комуникације на језику до нивоа где се језик користи у свакодневној комуникацији. У оквиру овога налазе се и елементи културе заједница чији језик се учи. Ове компетенције су потребне за добро познавање језика и за будућу комуникацију на вишем нивоу знања. Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другима, о различитостима, познавању и разумевању сличности и разлика између два света и две културе. Развијањем ове компетенције долази до директног развијања толеранције, разбијања предрасуда и стереотипа о ономе што нам је непознато као и до позитивно формираних ставова који су везани за културу језика који се учи.

Медијација је активност у оквиру које особа не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се на истом језику споразумевају, преноси поруку или оно што је чуо, прочитао или што му је речено. Изражавање у оквиру ове активности може бити у усменој и

	<p>писменој форми, где се текст сажима и резимира, преводи. Код превођења као посебне врсте вештине (уз помоћ речника, приручника, рачунара) треба наћи језички еквивалент између два језика – матерњег и циљног језика.</p> <p>Упутство за тумачење граматичких садржаја</p> <p>Да би се научио и користио страни језик мора се проћи кроз процес учења граматике, усвајање лексике и усвајања свих наведених аспеката страног језика. Учење граматике подразумева учење граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, граматичке анализе и примене граматичких структура и знања да би се култура говора развила и унапредила. Преко функционалног приступа у процесу наставе страног језика треба што више укључивати граматичке категорије које су неопходне за свакодневну комуникацију. Граматика се треба усвајати кроз све језичке вештине и на свим нивоима учења страног језика према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.</p> <p>Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сложеније граматичке структуре захтевају претходно усвојене простије и од простијих креће надограђивање ка оним сложенијим. Стога, наставник одређује које граматичке структуре треба да се понављају у процесу учења и у складу са постигнућима ученика. Развијање комуникативне вештине је уједно и главни циљ наставе страног језика у складу са годином учења.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ</p> <p>Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања (иницијални тест) ученика на почетку школске године како би наставник могао да планира наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним (писменим) и сумативним (бројчаним) вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, учешће у пројектима, активности на часовима, и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, стандардни тестови, усмено одговарање) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године). Формативно вредновање није само праћење постигнућа ученика, већ</p>

	<p>и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Наставник прати и оцењује све језичке вештине –слушање/разумевање, говор, читање и писање. Осим тога, врло је битна активност на часовима и израда школских задатака. Осим школских, у саставни део оцене улазе и домаћи задаци, израда пројеката, презентација, и осталих активности које ученик може да спремим код куће и презентује на часу.</p> <p>Сврха оцењивања је и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Начини провере и оцењивања ће бити познати ученицима.</p>
--	---

Обавезни предмет: Ликовна култура		Разред: 7
Циљ учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.		
Исходи учења	<p>користи традиционалне технике и одабрана савремена средства за ликовна истраживања;</p> <ul style="list-style-type: none"> – изражава, одабраним ликовним елементима, емоције, стање или имагинацију; – обликује композиције примењујући основна знања о пропорцијама и перспективи; – користи, сам или у сарадњи са другима, одабране изворе, податке и информације као подстицај за стваралачки рад; – разговара о одабраним идејама, темама или мотивима у уметничким остварењима различитих култура и епоха; – уважава себе и друге када снима, обрађује и дели дигиталне фотографије; –учествује у заједничком креативном раду који обједињује различите уметности и/или уметност и технологију; –прави, самостално или у тиму, презентације о одабраним темама повезујући кључне текстуалне податке и визуелне информације; –представи своје и радове других, кратко, аргументовано и афирмативно; –предлаже идеје за уметничку рециклажу, хуманитарне акције кроз ликовно стваралаштво или обилазак места и установа културе; –разматра своја интересовања и могућности у односу на занимања у визуелним уметностима. 	
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	<p>Простор перспектива. колористичка, ваздушна, линеарна перспектива.</p> <p>Облик- равнотежа, контраст, понављање и степеновање облика, варијације.стилизиција облика.</p> <p>Линија-као ликовни елемент који доминира на раду</p>	

	<p>Боја и емоције Текстура-коришћење разлићитих материјала за постизање различитих текстура Светлина -контраст светло тамно</p>
<p>Образовни стандарди</p>	<p>ОСНОВНОМ – 1. нивоу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разликује и користи (у свом раду) основне медије, материјале и технике (цртање, сликање, вајање) визуелних уметности ЛК.1.1.1. • изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове ЛК.1.1.2. • описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак) ЛК.1.1.3. и ЛК.1.2.3. • описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода ЛК.1.3.1. • зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...) ЛК.1.3.2. • познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...) ЛК.1.3.3. • зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу ЛК.1.3.4. <p>Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на СРЕДЊЕМ – 2. нивоу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • познаје и користи (у свом раду) основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности ЛК.2.1.1. • образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...) ЛК.2.1.2. и ЛК.2.2.2. • одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт ЛК.2.2.1. • лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст ЛК.2.3.1. <p>Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на НАПРЕДНОМ – 3. нивоу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности ЛК.3.1.1. • одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју ЛК.3.1.2. и ЛК.3.2.1. • изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат ЛК.3.2.2. • користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других ЛК.3.2.3. • уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и на радовима других ЛК.3.2.4.

	<ul style="list-style-type: none"> • анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...) ЛК.3.3.1 • описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности ЛК.3.3.2. • користи друга места и изворе (нпр. библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности ЛК.3.3.3. • разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота ЛК.3.3.4
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>1)КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ</p> <p>Има позитиван и одговоран однос према учењу.</p> <ul style="list-style-type: none"> •Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје. •Користи различите изворе информација и има критички однос према њима. •Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом. •Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања. <p>2)ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ;</p> <ul style="list-style-type: none"> •Има позитиван став према поштовању људских права и слобода. •Зна дечја и основна људска права и одговорности, уме да препозна њихово кршење и способан је да их аргументовано брани. •Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву. •Примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине. •Негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу. •Промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима (нпр. хуманитарне, еколошке, културно-уметничке акције; борба против насиља и дискриминације по било ком основу (нпр. верском, националном, родном, узрасном, етничком...); акције против болести зависности, злостављања животиња итд.). • Залаже се за солидарност и учествује у хуманитарним активностима. <p>3)ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА;</p>

- Препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су: уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура у уметничком и у неуметничком домену (свакодневни говор у приватном и јавном животу, електронским и штампаним медијима, дизајну и другим видовима комуникације...), научно мишљење, друштвени односи, друштво и појаве у друштву.
- Показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.
- Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања.
- Употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању.
- Показује осетљивост за еко-културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе.

4)КОМУНИКАЦИЈА;

- Познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, невербалну, телефоном, путем интернета итд.).
- Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.
- Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица.

5)ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ;

- Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе.
- Активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју.
- Процењује и вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада, и одређује какав утицај оне имају на животну средину, квалитет живота и здравља и одрживи развој. Ученике упућујем на то да треба да одвајају старе радове, папир и да могу да га рециклирају а самим тим смањују загађење околине и сечу дрвећа.

6) ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ

- Познаје улогу и значај воде и састојака намирница, примењује правила и принципе здраве исхране (редовност, важност доручка, умереност, разноврсност, начин прераде намирница) и зна последице

неправилне исхране. Ученици на часу ликовне културе имају тему у оквиру које помињу које су здраве намернице а које су мање здраве. И тако обележавају Дан здраве хране 16. октобра.

- Препознаје сигурносне и здравствене ризике у животу и раду, примењује мере заштите, предвиђа и избегава опасне ситуације, познаје начине пружања прве помоћи и својим понашањем промовише здравље и сигурност.

- Бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора. Разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор. Ученици на часу ликовне културе имају тему у оквиру које помињу које су здраве навике и тако обележавамо Дан без дуванског дима 31. Мај

7) ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ;

- Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге. Ученици праве групне радове већег формата на одређену тему. Такође ученици праве и заједничке изложбе где треба да се нађу радови свих ученика.

- Зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

8)РАД СА ПОДАЦИМА И ИНФОРМАЦИЈАМА;

- Користи податке из различитих извора и начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника.

- Селектује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ. Ученици у оквиру часова ликовне културе праве презентације о светски познатим ликовним уметницима.

9) РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА;

- Препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства.

- Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством.

- Формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара. Стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.

10) САРАДЊА;

	<ul style="list-style-type: none"> •Активно и конструктивно учествује у раду групе или пара. •Поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару. •Доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе. •Одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених. •Критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада. <p>11) ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА.</p> <ul style="list-style-type: none"> •Уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства. •Приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ-а и да га користи на одговарајући начин. •Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу. •Препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењу ИКТ-а.
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<ul style="list-style-type: none"> - упућивање на примере из уџбеника и коришћење дигиталног уџбеника - анализа и разговор о ученичким радовима - приказивање ППТ презентација и вођење дијалога - показивање визуелних примера из одабраних монографија уметника - вођење дијалога кроз приказане визуелне примере - упућивање на друге изворе сазнања и информисања - демонстрација визуелних примера <p>Мој каледоскоп - папир из свеске у квадратиће А4, дрвене бојице, фломастери, паспарту папир (Равнотежа облика у ликовној композицији, Компоновање боја, Компоновање боја и облика у ликовној композицији)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Сове - контрасти и хармонија - комбинована техника (темпере, суви пастел, колаж папир, маказе, лепак) <p>(Контрасти у ликовној композицији, Сродност ликовних вредности – хармонија, Контрасти и хармонија у ликовној композицији)</p> <ul style="list-style-type: none"> -Стилизација и компоновање облика половина папира, комбинована техника (водене боје, туш, колаж папир, маказе, лепак) (Стилизација облика, Ритам у ликовној композицији) - Арабеска мог имена - дрвене бојице, фломастери, хемијске у боји, лајнери(Орнамент и арабеска, Ритам, стилизација, орнамент и арабеска)

	<p>-Карикатура личности коју познајем - комбинована техника (дрвене бојице, Б оловке, водене боје) (Пропорције главе и тела човека, Компоновање величина у простору, Пропорције)</p> <p>-Мртва природа + Домаћи рад направити ППТ презентацију о импресионизму - колаж од новина и часописа (у)</p> <p>-Мртва природа + Представити ППТ презентације о романтизму (Теме и мотиви у уметности)</p> <p>- Истраживање дигиталне слике – израдити фотографију (обрадити је у апликативном програму користећи различите филтере за текстуру, осветљење или боју), донети на час одштампану на папиру, интервенисати на њој (Фотографија)</p> <p>- Реконструкција прошлости – фото колаж (Фотографија)</p> <p>-Мини сценска лутка – ролна тоалет папира, комбинована техника (тканине, вуница, колажи, дугмад, лепак, маказе, темпере, фломастери) (Обједињавање покрета, игре и звука)</p> <p>-Flipbook анимације – блокчићи, оловке, фломастери, дрвене бојице...(Анимација)</p> <p>-Обележавање значајних датума Дан здраве хране ученици сликају велике шерпе са различитим здравим јелима у њима. Такође ученици на половини папира блока сликају свој здрави слаткиш а потом праве заједнички рад</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Одличан 5:</p> <p>Разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота; користи друга места и изворе (библиотеку, интернет...) да би проширио своја знања; описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности; користи тачне термине примерене узрасту; изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао жељени ефекат; одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати одабрану идеју; познаје и користи основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности; анализира одабрана уметничка дела (описује основне карактеристике, намеру уметника...)</p> <p>ФОРМАТИВНО:</p> <p>Остварује веома значајан напредак у савладавању програма предмета. У потпуности самостално напредује у остваривању прописаних исход. Показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања. Према посебним стандардима постигнућа испуњава захтеве на основном и средњем нивоу, као и већину захтева са напредног нивоа: познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности; одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати одабрану идеју; изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени</p>

ефекат; користи тачне термине (нпр. , ритам, облик...) из визуелних уметности, примерене узрасту и садржају када образлаже свој рад и радове других; уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и на радовима других; анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...); описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности; користи друга места и изворе (нпр. библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности; разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота.

Врло добар 4:

Изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао жељени ефекат; одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати одабрану идеју; зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечена изучавањем у визуелне уметностима; користи друга места и изворе (интернет, библиотеку...) да би проширио своја знања из визуелних уметности; одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати одабрану идеју; образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике, технике); познаје и користи основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности.

ФОРМАТИВНО:

Остварује значајан напредак у савладавању програма предмета. Самостално напредује у остваривању прописаних исхода. Показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања. Према посебним стандардима постигнућа испуњава захтеве на основном и средњем нивоу, као и део захтева са напредног нивоа: познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности; одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати одабрану идеју; изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат; користи тачне термине (нпр. текстура,

ритам, облик...) из визуелних уметности, примерене узрасту и садржају када образлаже свој рад и радове других; анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...); разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота; зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...).
добар 3:

Описује разлике које уочава на уметничким делима; познаје и користи основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности; описује свој рад и радове других (наводи садржај, тему, технике...) и износи утисак о њима; познаје места и изворе где може да прошири своја знања (нпр. музеј, галерија, атеље); зна да наведе нека занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима

ФОРМАТИВНО:

У знатној мери остварује напредак у савладавању програма предмета. У довољној мери напредује у остваривању прописаних исхода. Показује делимични степен активности и ангажовања. Према посебним стандардима постигнућа испуњава захтеве који су утврђени на основном и већи део на средњем нивоу: познаје и користи у свом раду основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности; образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...); одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт; лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст; познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...); зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу.

Довољан 2:

Разликује и користи у свом раду основне медије, материјале и технике визуелних уметности; изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове; описује свој рад и радове других (исказује утисак); зна по неки пример примене визуелне уметности у свакодневном животу.

ФОРМАТИВНО:

Остварује минималан напредак у савладавању програма предмета. У мањој мери напредује у остваривању прописаних исхода. Показује мањи степен активности и ангажовања. Према посебним стандардима постигнућа испуњава захтеве који су утврђени у већем делу основног нивоа: разликује и користи у свом раду основне медије, материјале и технике визуелних уметности (цртање, сликање, вајање); изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове; описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак); описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода.

Обавезни предмет: Музичка култура	Разред: 7
<p>Циљ учења предмета Музичка култура је да код ученика, развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, формира естетску перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа.</p>	
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> – препозна врсту жичаних инструмента по изгледу и звуку; – опише начин добијања тона код жичаних инструмената; – повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали; – наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период барока и класицизма; – уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у бароку и класицизму; – препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила; – објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности инструмената); – разликује музичке форме барока и класицизма; – идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника барока и класицизма; – идентификује елементе музике барока и класицизма као инспирацију у музици савременог доба; – изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи; – користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; – комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; – учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката; – изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност); – учествује у школским приредбама и манифестацијама; – примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; – понаша се у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама; – критички просуђује утицај музике на здравље; – користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.

Кључни појмови садржаја обавезног предмета	барок, ораторијум, кантата, свита, кончерто гросо, класицизам, соната, симфонија, камерна музика.
Образовни стандарди	<p>ЧОВЕК И МУЗИКА: Знање и разумевање</p> <p>Основни ниво У области <i>Знање и разумевање</i> ученик уме да: М.К.1.1.2. опише основне карактеристике</p> <ul style="list-style-type: none"> • музичких инструмената и састава • историјско-стилских периода • музичких жанрова • народног стваралаштва. <p>Средњи ниво У области <i>Знање и разумевање</i> ученик уме да анализира повезаност: М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером) М.К. 2.1.2. структуре и драматургије одређеног музичког жанра (на пример, оперски финале са догађајима у драми) М.К. 2.1.3. облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота.</p> <p>Напредни ниво У области <i>Знање и разумевање</i> ученик: М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела М.К. 3.1.2. разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора М.К. 3.1.3. критички и аргументовано образлаже свој суд М.К. 3.1.4. уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом).</p> <p>МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ: Знање и разумевање</p> <p>Основни ниво У области <i>Знање и разумевање</i> ученик уме да: М.К.1.1.2. опише основне карактеристике</p> <ul style="list-style-type: none"> • музичких инструмената и састава • историјско-стилских периода

- музичких жанрова
- народног стваралаштва.

Средњи ниво

М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером)

Напредни ниво

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ:

Основни ниво

У области *Слушање музике* ученик уме, на основу слушања музичких примера да именује:

М.К. 1.2.1. музичке изражајне елементе

М.К. 1.2.2. извођачки састав

М. К. 1.2.3. музичке жанрове

М.К. 1.2.4. српски музички фолклор.

Средњи ниво

У области *Слушање музике* ученик уме да:

М.К. 2.2.1. опише и анализира карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (на пример, узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре)

М.К. 2.2.2. препозна структуру одређеног жанра.

Напредни ниво

У области *Слушање музике* ученик уме да анализира слушни пример и открије везу опажених карактеристика са:

М.К. 3.2.1. структуралном и драматуршком димензијом звучног примера

М.К: 3.2.2 жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера

М.К. 3.2.3. контекстом настанка и примене различитих облика музичког фолклора.

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ:

Основни ниво

У области *Музичко извођење* ученик уме да:

М.К. 1.3.1. пева једноставне дечије, народне или популарне композиције

М.К. 1.3.2. изводи једноставне дечије, народне или популарне композиције на бар једном инструменту.

Напредни ниво

	<p>У области <i>Музичко извођење</i> ученик уме да: М.К.3.3.1. изведе разноврсни музички репертоар певањем и свирањем као солиста и у школским ансамблима.</p> <p>Знање и разумевање Основни ниво У области <i>Знање и разумевање</i> ученик уме да: МК.1.1.1 препозна основне елементе музичке писмености</p> <p>МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО: Основни ниво У области <i>Музичко стваралаштво</i> ученик уме да: М.К.1.4.1. направи музичке инструменте користећи предмете из окружења М.К.1.4.2. осмисли мање музичке целине на основу понуђених модела М.К. 1.4.3. изводи пратеће ритмичке и мелодијско-ритмичке деонице на направљеним музичким инструментима М.К. 1.4.4. учествује у одабиру музике за дати жанровски и историјски контекст.</p> <p>Напредни ниво У области <i>Музичко стваралаштво</i> ученик уме да: М.К. 3.4.1. осмишљава пратеће аранжмане за Орфов инструментаријум и друге задате музичке инструменте М.К. 3.4.2. импровизује и/или компоњује мање музичке целине (ритмичке и мелодијске) у оквиру различитих жанрова и стилова М.К. 3.4.3. осмисли музику за школску представу, приредбу или перформанс.</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. компетенција за учење, 2. одговорно учешће у демократском друштву, 3. естетичка компетенција, 4. комуникација, 5. рад са подацима и информацијама, 6. решавање проблема, 7. сарадња, 8. дигитална компетенција
<p>Упутство за дидактичко-</p>	<p>Природа саме музике, па и предмета музичка култура указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене програмом наставе и учења. Ниједна област се не може изучавати изоловано од друге и бити сама себи циљ, а да се истовремено не разговара о свим другим</p>

<p>методичко остваривање програма</p>	<p>аспектима музике. У нашој школи најважнији покретач наставе је принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развој потенцијала за музичко изражавање.</p> <p>Настава музичке културе остварује се кроз следеће области:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Човек и музика. – Музички инструменти. – Слушање музике. – Извођење музике. – Музичко стваралаштво. <p>Да би постигла очекиване исходе образовног-васпитног процеса, користићу глас и покрет, музички инструмент (клавир), елементе информационих технологија као и развијене моделе мултимедијалне наставе. Корелација између предмета може бити полазиште за бројне пројектне предлоге у којим ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика ћу развијати вештине приступања информацијама и њиховог коришћења (интернет, књиге...), сараднички рад у групама, као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Рад у групама и радионицама је користан у комбинацији са осталим начинима рада, поготово када постоји изазов значајнијег (нпр. емотивног) експонирања ученика, као вид премошћавања стидљивости или анксиозности.</p> <p>Поред пажљивог избора што квалитетнијих музичких садржаја, стално ћу упућивати ученике на неопходност неговања гласовног и слушног апарата. Упозораваћу их да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма. Важно је стално указивати на позитиван ефекат музике, у смислу опуштања, подизања пажње, емоционалних и физичких одговора, когнитивне стимулације и развијања меморије.</p> <p>Упућиваћу ученике на правила понашања при слушању музике и извођењу музике што чини део васпитног утицаја који наставник има у обликовању опште културе понашања. Овај модел понашања ученик треба да пренесе касније на концерте и различите музичке приредбе.</p> <p>ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА</p> <p>Планирање наставе у нашој школи одвија се тако што полазећи од исхода и садржаја правимо годишње – глобалне планове, затим месечне оперативне планове и на крају припреме за час полазећи од састава одељења и њиховог свеукупног предзнања.</p>
---------------------------------------	--

	<p>На часу преовлађује активност којом се савладава нови музички садржај, али је она увек повезана и са другим музичким активностима. Специфичност предмета се огледа у томе што се музичке активности одвијају паралелно или једна музичка активност логично води ка другој.</p> <p>ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА</p> <p>Процес учења базира се на перцепцији најупечатљивијих музичких примера (за слушање или извођење музике), који имају задатак да активирају свесну активност, фокусирају пажњу ученика, иницирају процес мишљења и креирају одговарајући сазнајно-емоционални доживљај</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Бројчано оцењивање: У зависности од области и теме, постигнућа ученика ћу оценити усменом провером, краћим писаним проверама (до 15 минута) и проценом практичног рада и уметничког и стваралачког ангажовања. Поред ових традиционалних начина оцењивања, користићу и друге начине оцењивања као што су:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. допринос ученика за време групног рада, 2. израда креативних задатака на одређену тему, 3. рад на пројекту (ученик даје решење за неки проблем и одговара на конкретне потребе), 4. специфичне вештине. <p>Код формативног оцењивања водићу се:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Описом постигнућа успеха - Описом ангажовања ућеника у настави - Препоруком за даље напредовање.

Обавезни предмет: Историја	Разред: Седми
<p>Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.</p>	
Исходи учења	<p>– По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: доводи у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима;</p>

- изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском, на основу датих примера;
- уочава везу између развоја српске државности током новог века и савремене српске државе;
- сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту;
- наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група насталих у новом веку;
- препознаје основне карактеристике различитих идеологија;
- анализира процес настанка модерних нација и наводи њихове основне карактеристике;
- уочава утицај и улогу књижевних и уметничких дела на формирање националног идентитета у прошлости;
- уочава утицај историјских догађаја, појава и процеса на прилике у савременом друштву;
- препознаје историјску подлогу савремених институција и друштвених појава (грађанска права, парламентаризам, уставност);
- анализирајући дате примере, уочава утицај научно-технолошког развоја на промене у друштвеним и привредним односима и природном окружењу;
- пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених слојева и група у индустријско доба;
- приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена у новом веку;
- уочава историјске промене, поређењем политичке карте савременог света са историјским картама других епоха;
- пореди информације приказане на историјској карти са информацијама датим у другим симболичким модалитетима;
- повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни);
- пореди различите историјске изворе и класификује их на основу њихове сазнајне вредности;
- анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја;
- уочава специфичности у тумачењу одређених историјских догађаја и појава на основу поређења извора различитог порекла;
- уочи пристрасност, пропаганду и стереотипе у садржајима историјских извора;
- употреби податке из графикона и табела у елементарном истраживању;
- презентује, самостално или у групи, резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе, користећи ИКТ;

	<ul style="list-style-type: none"> – упоређује, анализира и уочава разлике између својих и ставова других; – раздваја битно од небитног у историјској нарацији; – препознаје смисао и сврху неговања сећања на важне личности и догађаје из историје државе и друштва; <p>идентификује историјске споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања.</p>
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	<p>Револуција, индустријско доба, Источно питање, људска права, уставност, Сретењски устав, уставна и парламентарна монархија, република, Кнежевина Србија, Краљевина Србија, Велики рат, либерализам, национализам, социјализам, империјализам, колонијализам, расизам.</p>
Образовни стандарди	<p>ОСНОВНИ НИВО На првом нивоу описани су захтеви који представљају основни или базични ниво знања и вештина. Основни ниво описује очекивани минимум нивоа знања и вештина. Очекује се да ће око 80% ученика постићи тај ниво. У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ученица: именује и разликује основне временске одреднице. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода. зна поделу на праисторију и историју. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости . уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлости. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације. именује најважније појаве из националне историје. именује најважније појаве из опште историје. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости</p> <p>У области 2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик/ученица: препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми графикана. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима⁵⁰⁷</p> <p>СРЕДЊИ НИВО На средњем нивоу описани су захтеви који представљају средњи ниво знања и вештина. Средњи ниво описује оно што типичан ученик може да покаже поред знања и вештина којима је овладао/ла на основном нивоу. Очекује се да ће око 50% ученика постићи или превазићи тај ниво. У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ученица: уме да повеже личност и историјски феномен са</p>

одговарајућом временском одредницом и историјским периодом. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости. зна и разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик/ученица: уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора; уме да одреди угао гледања на историјску појаву (победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истом историјском догађају, феномену. препознаје да постоји пристрасност у појединим тумачењима историјских личности, догађаја, феномена

НАПРЕДНИ НИВО На напредном нивоу описани су захтеви за ученике који представљају напредни ниво знања и вештина Напредни ниво описује знања и вештине које могу да покажу ученици који ће вероватно бити успешни у средњем образовању. Очекује се да ће око 25% ученика постићи тај ниво. У области 1. **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ученица: уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одредикојој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен). уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту. зна специфичне детаље из националне и опште историје. разуме на који начин су повезане појаве из националне, регионалне, опште историје. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик/ученица уме да изврши селекцију историјских извора. уме да анализира и процени релевантност историјског извора. уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора. уме да одреди на основу анализе историјског извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем говори извор (идеолошки, културолошки, социјални, политички, географски контекст извора). уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте без понуђене легенде, упоређује два графика и закључује о појави). уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исту историјску појаву. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација, пропаганда, стереотип...)

<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>1) компетенција за учење;</p> <p>2) одговорно учешће у демократском друштву;</p> <p>4) комуникација;</p> <p>5) одговоран однос према околини;</p> <p>8) рад са подацима и информацијама;</p> <p>9) решавање проблема;</p> <p>10) сарадња;</p>
<p>Упутство за дидактичко- методичко остваривање програма</p>	<p>Програм оријентисан на процес и исходе учења наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Наставник контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења водећи рачуна о саставу одељења и карактеристика ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Наставник најпре креира свој годишњи план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове.</p> <p>Наставник при планирању и писању припреме за час, дефинише исходе за сваку наставну јединицу. Поједини исходи се разликују, неки се могу лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности.</p> <p>За сваки час се планирају и припремају средства и начине провере остварености пројектованих исхода. Поред планирања својих активности, наставник планира и активности ученика на часу. Поред уџбеника, као једног од извора знања, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања (радна свеска, атлас, корисни сајтови, књиге и енциклопедије).</p> <p>Ученици у седми разред улазе са знањем о основним историјским појмовима, са одређеним животним искуствима и уобличеним ставовима и на томе треба пажљиво градити нова знања, вештине, ставове и вредности.</p> <p>Наставник сам одређује распоред и динамику којом ће се прелазити свака од тема, са фокусом на циљ учења предмета и дефинисане исходе. Редослед исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање циља предмета. Између исхода постоји повезаност и остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи од исхода су процесни и представљају резултат</p>

кумулятивног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода и обраде различитих садржаја.

Историја је наративни предмет и отвара велике могућности у подстицању ученичке радозналости. Наставни садржаји треба да буду представљени као „прича” богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно, живо и динамично. Посебно место у настави Историје имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација. Добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести. У зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем.

Учење историје би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе „како је уистину било”, већ и зашто се нешто десило и какве су последице из тога проистекле. Да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи у свом уму”, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе. Коришћење историјских карата изузетно је важно јер омогућава ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме се неки од догађаја одвијао, помажући им да кроз време прате промене на одређеном простору.

Треба искористити и утицај наставе Историје на развијање језичке и говорне културе (вештине беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика. Неопходно је имати у виду и интегративну функцију Историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека. Пожељно је избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина. У настави треба, кад год је то могуће, примењивати дидактички концепт мултиперспективности. Одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета, а посебну пажњу треба посветити оспособљавању ученика за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија (употреба интернета, прављење презентација, коришћење дигиталних аудио-визуелних материјала и израда реферата).

<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Праћење напредовања започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његов даљи рад. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. Сваки наставни час и свака активност ученика су, у том смислу, прилика за регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.</p> <p>У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се и процес и продукти учења. У вредновању наученог, поред усменог испитивања, користе се и тестови знања. У формативном оцењивању се користе различити инструменти, а избор зависи од врсте активности која се вреднује. Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, може се обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање). Формативно оцењивање, јесте редовно и планско прикупљање релевантних података о напредовању ученика, постизању прописаних исхода и циљева и постигнутом степену развоја компетенција ученика. Саставни је део процеса наставе и учења и садржи повратну информацију наставнику за даље креирање процеса учења и препоруке ученику за даље напредовање и евидентира се у педагошкој документацији (педагошкој свесци) наставника. Формативне оцене се дају и уписују у педагошку свеску на основу односа ученика према раду (ношење прибора, уџбеника, свеске), активности на часу (праћење излагања, постављање питања, јављање приликом обнављања), урађених домаћих задатака које зада наставник;</p> <p>Сумативно оцењивање:</p> <p>Довољан (2):</p> <ul style="list-style-type: none"> - познаје и разуме кључне појмове и информације - усвојио је одговарајућу терминологију - објашњења даје површно уз помоћ наставника - дефиниције, формуле, законе и правила препознаје - знања и објашњења повремено или ретко повезује са практичним - знања ретко повезује са другим предметима сличног садржаја, као и претходним знањима из истог предмета или знањима и искуствима из свакодневног живота - домаће задатке ради повремено - на часу је понекад активан <p>Добар (3)</p>
---	--

- уме јасно да искаже одређени садржај
- показује заинтересованост за сопствени процес учења, уважава препоруке за напредовање и делимично их реализује
- једноставније обрасце и задатке изводи самостално, а сложенија само као готова и интерпретира их уз помоћ наставника
- одговори нису целовити, али су самостални
- уз мању помоћ наставника повезује теоријска знања и објашњења са практичним и искуствима
- дефиниције, законе, правила добро познаје
- донаћи задатак ради редовно
- повремено се јавља

Врло добар (4)

- на сложенија питања даје јасне одговоре и објашњава углавном самостално уз малу помоћ наставника
- приликом давања објашњења ученик логички повезује, анализира и закључује
- дефиниције самостално репродукује и примењује
- теоријска знања повезује са другим предметима сличног садржаја, као и претходним знањима из истог предмета или знањима и искуствима из свакодневног живота
- изражава своје ставове на основу сопствених тумачења и аргумената
- домаће задатке ради редовно и тачно
- на часу је активан и показује интересовање за предмет

Одличан (5):

- на сложенија питања даје јасне одговоре и проблемске ситуације решава самостално и са разумевањем их тумачи
- има развијено критичко и хипотетичко размишљање и у складу са тим доноси закључке и изражава ставове
- објашњења даје исцрпно и потпуно самостално
- дефиниције изражава потпуно самостално
- теоријска знања и објашњења даје самостално и повезује их са практичним примерима из свакодневног живота
- теоријска знања повезује са другим предметима сличног садржаја, као и претходним знањима из истог предмета или знањима и искуствима из свакодневног живота
- домаће задатке решава редовно и тачно
- радо се ангажује у додатним задацима попут излагања о некој теми

	<p>Како ниједан од познатих начина вредновања није савршен, потребно је комбиновати различите начине оцењивања. Једино тако наставник може да сагледа слабе и јаке стране сваког свог ученика. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Ако наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења. Потребно је да наставник резултате вредновања постигнућа својих ученика континуирано анализира и користи тако да унапреди део своје наставне праксе. Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, као и себе и сопствени рад.</p>
--	---

Обавезни предмет: Географија	Разред: седми
<p>Циљ учења предмета Географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичкогеографским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.</p>	
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> – дефинише границе континента и показује на карти океане и мора којима је проучавани континент окружен и лоцира највећа острва, полуострва, мореузе, земљоузе, пролазе, ртове; – проналази на карти државе проучаване регије и именује их; – приказује на некој карти: континенте, океане, мора, облике разуђености обала, низије, планине, реке, језера, државе, градове; – класификује облике рељефа, водне објекте и живи свет карактеристичан за наведену територију; – анализира утицај географске ширине, рељефа, односа копна и мора, морских струја, вегетације и човека на климу; – објашњава настанак пустиња на територији проучаваног континента; – проналази податке о бројном стању становништва по континентима, регијама и одабраним државама и издваја просторне целине са највећом концентрацијом становништва у свету;

	<ul style="list-style-type: none"> – указује на узроке и последице кретања броја становника, густине насељености, природног прираштаја, миграција и специфичних структура становништва по континентима, регијама и у одабраним државама; – тумачи и израђује тематске карте становништва по континентима, регијама и одабраним државама; – описује узроке и последице урбанизације на различитим континентима, регијама и у одабраним државама; – доведе у везу природне ресурсе са степеном економске развијености појединих регија и одабраних држава; – уз помоћ географске карте објашњава специфичности појединих просторних целина и описује различите начине издвајања регија; – објасни формирање политичке карте света; – објашњава узроке и последице глобалних феномена као што су сиромаштво, унутрашње и спољашње миграције, демографска експлозија и пренасељеност, болести и епидемије, политичка нестабилност; – доводе у везу квалитет живота становништва са природним, демографским, економским и политичко-географским одликама простора; – препознаје негативне утицаје човека на животну средину настале услед специфичности развоја пољопривреде, рударства, енергетике, индустрије, саобраћаја и туризма на проучаваним континентима, регијама и у одабраним државама; – анализира примере позитивног утицаја човека на животну средину у државама које улажу напоре на очувању природе и упоређује их са сличним примерима у нашој земљи; – изводи закључак о могућим решењима за коришћење чистих извора енергије у државама чија се привреда заснива највише на експлоатацији нафте и угља; – истражује утицај Европске уније на демографске, економске и политичке процесе у Европи и свету; – описује улогу међународних организација у свету.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Регије Европе, Азија, Африка, Северна Америка, Јужна Америка, Аустралија и Океанија, поларне области
Образовни стандарди	<p>Основни ниво:</p> <p>ГЕОГРАФСКЕ ВЕШТИНЕ</p> <p>ГЕ.1.1.1. разуме појам оријентације и наводи начине оријентисања</p> <p>ГЕ.1.1.3. препознаје и чита географске и допунске елементе карте</p> <p>РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА</p> <p>ГЕ.1.4.2. именује континенте и препознаје њихове основне природне и друштвене одлике</p>

	<p>Средњи ниво: ГЕОГРАФСКЕ ВЕШТИНЕ ГЕ.2.1.1. одређује стране света у простору и на географској карти ГЕ.2.1.2. одређује положај места и тачака на географској карти ГЕ.2.1.3. препознаје и објашњава географске чињенице -објекте, појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом ГЕ.2.1.4. приказује понуђене географске податке на немој карти картографским изражајним средствима (бојама, линијама, простим геометријским знацима, симболичким знацима...), графиком, табелом и схемом</p> <p>РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА ГЕ.2.4.2. описује природне и друштвене одлике континената и наводи њихове географске регије</p> <p>Напредни ниво: ГЕОГРАФСКЕ ВЕШТИНЕ ГЕ.3.1.1. доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских чињеница – објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске карте</p> <p>РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА ГЕ.3.4.3. објашњава географске везе (просторне и каузалне, директне и индиректне) и законитости (опште и посебне) на ваневропским континентима и уме да издвоји географске регије</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Компетенција за учење; Има позитиван и одговоран однос према учењу. Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје. Користи различите изворе информација и има критички однос према њима. Примењује различите начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом. Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања. 2) Одговорно учешће у демократском друштву; Има позитиван став према поштовању људских права и слобода. Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву.

- 3) Естетичка компетенција;
Показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује природну и културну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.
Показује осетљивост за еко-културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе.
- 4) Комуникација;
Познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, невербалну, телефоном путем интернета итд)
Уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене.
Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност.
Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.
Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица.
- 5) Одговоран однос према околина;
Уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј околини и свакодневном животу; развије свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе.
Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе.
Спознаје везу између квалитета животне средине и квалитета свог живота и разуме да се његова добробит и добробит заједнице и друштва огледа и у квалитету и одрживости његове околине.
Практикује активности које подстичу одрживост, на пример штедња воде, енергије, разврставање отпада, рециклажа; повезије значај тих активности за свој будући живот, живот заједнице, као и живот будућих генерација.
Процењује и вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада и одређује какав утицај оне имају на животну средину, квалитет живота и здравља и одрживи развој.
- 6) Одговоран однос према здрављу:
Разуме утицај природних појава и индустријских производа на здравље.
- 7) Предузимљивост и оријентација ка предузетништву;

	<p>Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге.</p> <p>8) Рад са подацима и информацијама; Користи податке из различитих извора и начине добијања поратака и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника. Користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезијући их са претходним знањем из различитих области. Селектује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима укључујући и ИКТ.</p> <p>9) Решавање проблема; Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством. Самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења.</p> <p>10) Сарадња; Активно и конструктивно учествује у раду групе или пара. Поштује правила заједничког рада и препознаје своју улогу у групи или пару. Одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених. Критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.</p> <p>11) Дигитална компетенција; Уме да претражује, критички анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ-а. Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.</p>
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Програм наставе и учења ће се планирати и остваривати на основу Годишњег плана рада и оперативних планова који ће се израђивати сваког месеца, а у складу са прописаним упутством од стране МП (у Службеном гласнику број 5 од 27. 5. 2019. године.)</p> <p>ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА</p>

Програм је усмерен ка исходима. Предметни исходи су дефинисани у складу са ревидираном Блумовом таксономијом и највећи број њих је на ниоу примене. У фази планирања и писања припреме за час наставник дефинише циљ и исходе часа.

Осим уџбеника, користиће се и други извори знања: литература, енциклопедија, са интернета (сајтови: википедија, географија за свакога, Штребер, и сл.) уз уважавање различитих образовних потреба и разлика међу ученицима, уз непрекидну усмереност на исходе учења, и уз избор разноврсних метода: монолошко - дијалогско, текст метода, илустративно-демонстративна, кооперативна, ИКТ методе,...

Облици рада: фронтални, рад у паровима, индивидуални, комбиновани, рад у групи.

Од наставних средстава ће се користити: географски атлас, географске карте, видео материјали, панои...

Темпо рада ученика приликом обраде нових наставних јединица и наставних тема ће бити прилагођен одељењу и појединцима који имају евентуалних потешкоћа (допунска настава), за заинтересоване који желе да науче и сазнају више (додатна настава) у циљу развијања позитивног односа према предмету и школи уопште.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Дати садржаји су распоређени у осам тематских целина: Регионална географија, Географске регије Европе, Азија, Африка, Северна Америка, Јужна Америка, Аустралија и Океанија, Поларне области. Обрада наставних јединица по континентима ће се вршити по Керовом систему, који подразумева следећи редослед излагања: географски положај, границе и величина, рељеф, клима, воде, живи свет, становништво, насеља, привреда, политичка и регионална подела континента.

На почетку школске године ученике упутити на самосталан рад тако што ће свако од њих добити задатак да користећи Керов систем обраде једну репрезентативну државу.

И остваривање наставе и учења је оријентисано ка остваривању датих исхода, а кроз већ поменуте методе и облике рада. У процесу учења потребно је ученике похваљивати за успешан рад, указивати на напредак или заостајање у процесу учења и савладавања градива. Ученике не оптерећивати квантитативним вредностима, већ инсистирати на учењу о објектима, појавама и процесима датих континента и њихових регија. У циљу постизања толеранције и солидарности код ученика, указати на постојање различитих социјалних, културних и етничких група у Европи и свету.

Настојаће се да дође до вертикалног и хоризонталног повезивања садржаја градива унутар и између различитих предмета (математика, историја, информатика и рачунарство, биологија, српски језик, хемија,...), уз уважавање ученичких искустава стечених ван школе. Усвојено знање ће се проверавати: усмено, путем тестова знања, кроз активност на часу, кроз израду пројеката и презентација, вежби на неким картама ваневропских континента (за боље усвајање знања, ученике упућивати на сајт са онлајн неким картама у виду онлајн игре).

<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Праћење и вредновање ученика започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на то ће се процењивати његов даљи ток напредовања, а циљ јесте достизање исхода.</p> <p>За формативно оцењивање свака активност је добра за процену напредовања и давање повратне информације која помаже ученику да разуме грешке и побољша своје резултате и учење. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. Формативно - ученик се оцењује на основу активности и његових резултата рада: различитим облицима групног и самосталног рада, рад на пројектима, домаћим задацима, колико је активан на часовима, да ли редовно доноси прибор и слично.</p> <p>Критеријуми бројчаног оцењивања су дефинисани Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. На почетку школске године је потребно направити план временске динамике и садржаја оцењивања знања и умења ученика водећи рачуна о адекватној заступљености формативног и сумативног оцењивања. Сумативно - ученик се процењује на основу усмене процене постигнућа, писмене провере и практичног рада, рада на пројектима.</p> <p>Документација која прати процес оцењивања: ес - дневник, педагошка свеска, тестови, контролне вежбе, домаћи задаци, пројекти.</p>
---	---

<p>Обавезни предмет: ФИЗИКА</p>		<p>Разред: седми</p>
<p>Циљ учења Физике јесте да ученици стекну базичну језичку и научну писменост, оспособе се да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, образложе своје мишљење у оквиру дискусије, упознају природне појаве и основне природне законе и њихову примену у свакодневном животу, развију мотивисаност за учење и напредују ка достизању одговарајућих образовних стандарда.</p>		
<p>Исходи учења</p>	<ul style="list-style-type: none"> – разликује скаларне и векторске физичке величине; – користи и анализира резултате мерења различитих физичких величина и приказује их табеларно и графички; – анализира зависност брзине и пређеног пута од времена код праволинијских кретања са сталним убрзањем; – примени Њутнове законе динамике на кретање тела из окружења; – покаже од чега зависи сила трења и на основу тога процени како може променити њено деловање; – демонстрира појаве: инерције тела, убрзаног кретања, кретање тела под дејством сталне силе, силе трења и сила акције и реакције на примерима из окружења; 	

	<ul style="list-style-type: none"> – самостално изведе експеримент из области кинематике и динамике, прикупи податке мерењем, одреди тражену физичку величину и објасни резултате експеримента; – покаже врсте и услове равнотеже чврстих тела на примеру из окружења; – наводи примере простих машина које се користе у свакодневном животу; – прикаже како сила потиска утиче на понашање тела потопљених у течност и наведе услове пливања тела на води; – повеже појмове механички рад, енергија и снага и израчуна рад силе теже и рад силе трења; – разликује кинетичку и потенцијалну енергију тела и повеже њихове промене са извршеним радом; – демонстрира важење закона одржања енергије на примерима из окружења; – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (кинематика и динамика кретања тела, трење, равнотежа полуге, сила потиска, закони одржања...); – разликује појмове температуре и количине топлоте и прикаже различите механизме преноса топлоте са једног тела на друго; – анализира промене стања тела (димензија, запремине и агрегатног стања) приликом грејања или хлађења; – наведе методе добијања топлотне енергије и укаже на примере њеног рационалног коришћења.
<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>1. СИЛА И КРЕТАЊЕ КЉУЧНИ ПОЈМОВИ : сила, механика, кинематика, динамика, скаларне физичке величине, векторске физичке величине, Њутнови закони механике, променљиво праволинијско кретање, равномерно променљиво праволинијско кретање, убрзање, убрзано кретање, успорено кретање, почетна брзина, средња брзина, тренутна брзина, крајња брзина, зависност брзине од времена, табеларно представљање података, графичко представљање података, зависност пређеног пута од времена, статичко мерење силе, динамичко мерење силе, интеракција</p> <p>2. КРЕТАЊЕ ТЕЛА ПОД ДЕЈСТВОМ СИЛЕ ТЕЖЕ. СИЛЕ ТРЕЊА КЉУЧНИ ПОЈМОВИ : гравитационо убрзање, Галилејев оглед, Њутнов оглед, тежина тела, слободан пад, хитац наниже, хитац навише, трење мировања, трење клизања, трење котрљања, коефицијент трења, сила отпора средине</p> <p>3. РАВНОТЕЖА ТЕЛА КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: компоненте силе, слагање сила, резултујућа сила- резултанта, колинearне силе, статичка равнотежа, динамичка равнотежа, стабилна равнотежа, лабилна равнотежа, индиферентна</p>

	<p>равнотежа, полуга, једнострана полуга, двострана полуга, равнотежа полуге, крак силе, момент силе, тежиште тела, сила потиска, Архимедов закон, пливање и тоњење тела, лебдење тела</p> <p>4. МЕХАНИЧКИ РАД И ЕНЕРГИЈА. СНАГА КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: механички рад, позитиван рад, негативан рад, рад силе теже, рад силе трења, цул, механичка енергија, потенцијална енергија, кинетичка енергија, гравитациона потенцијална енергија, еластична потенцијална енергија, еластична потенцијална енергија, промена енергије, закон одржања енергије, рад као мера промене енергије, снага, уложена снага, корисна снага, коефицијент корисног дејства, перпетум мобиле</p> <p>5. ТОПЛОТНЕ ПОЈАВЕ КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: хаотично (Брауново кретање), тоplotно кретање, унутрашње кретање, молекули и атоми, дифузија, међучестични простор, ширење, запреминско ширење, линеарно ширење, аномалија воде, загрејаност тела, температура тела, унутрашња енергија, термометар, Целзијусова температурна скала, Келвинова температурна скала, количина топлоте, специфични тоplotни капацитет, тоplotна размена, тоplotна равнотежа, агрегатна стања, топљење и оћвршћавање, испаравање и кондензација, сублимација, плазма, провођење, струјање, зрачење, апсорпција, емисија</p>
<p>Образовни стандарди</p>	<p>ФИ.1.1.1 Ученик/ученица разуме појмове: мировање, кретање, правац и смер кретања, путања, пут, време, брзина, убрзање; разликује врсте кретања према облику путање и промени брзине; зна основне карактеристике равномерног и променљивог кретања; уме да израчуна средњу брзину, пређени пут и протекло време ако су му познате друге две величине.</p> <p>ФИ.1.1.2 Ученик/ученица зна Њутнове законе механике и разуме да је сила узрок промене брзине и деформације тела; зна како на тело делују гравитациона сила и сила трења и разуме појаву инерције у примерима из свакодневног живота; разликује појмове масе и тежине</p> <p>ФИ.1.1.3. Ученик/ученица разуме појам притиска и зна од чега он зависи код чврстих тела, у течностима и гасовима; разликује појмове рада, енергије и снаге; разликује облике механичке енергије и познаје основни смисао Закона одржања енергије; зна основне услове равнотеже полуге и познаје њену примену код једноставних механизма.</p> <p>ФИ.1.2.1. Ученик/ученица разликује основна агрегатна стања супстанце; зна да агрегатно стање супстанције зависи од температуре и који се прелази дешавају загревањем, а који хлађењем.</p> <p>ФИ.1.2.2. Ученик/ученица зна начине промене температуре тела; препознаје ситуације у којима долази до тоplotне размене; зна да разне супстанције различито проводе тоplotу и да се запремина тела мења</p>

са променом температуре; у конкретним ситуацијама уме да изабере топлотне проводнике или изолаторе (према табличним подацима)

ФИ.1.5.1. Ученик/ученица зна да је супстанција изграђена од молекула, а молекули од атома; уме да скицира модел атома и јона (језгро, омотач) и означи протон, неутрон и електрон.

ФИ. 1.6.1 Ученик/ученица пореди и процењује вредности основних физичких величина и примењује процедуру научног мерења у физици.

ФИ.1.6.2. Ученик/ученица уме да подеси (припреми за мерење) и користи мерила и мерне инструменте (метарска трака, мензура, термометар, хронометар) и да одреди вредност најмањег подеока скале.

ФИ.1.6.3. Ученик/ученица зна основне мерне јединице SI система и изведене мерне јединице за брзину, силу, енергију, снагу, електрични напон, притисак и користи префиксе мили и кило; уме да табеларно прикаже мерене величине са одговарајућим мерним јединицама.

ФИ.1.7.1. Ученик/ученица поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији.

ФИ.1.7.2. Ученик/ученица уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији.

ФИ.2.1.1. Ученик/ученица зна физичке величине које су одређене само бројном вредношћу (пређени пут, време, маса, рад, енергија, снага) и оне које су дефинисане интензитетом, правцем и смером (брзина, убрзање, сила); разуме слагање колонеарних сила и уме да одреди њихову резултанту. ФИ.2.1.2. Ученик/ученица зна основна својства силе трења, гравитационе силе, силе еластичности, силе потиска и разликује их у конкретним примерима у свакодневном животу; зна принцип рада простих машина (полуга, стрма равна, хидрауличне машине).

ФИ.2.1.3. Ученик/ученица разуме појам густине; уме да одреди хидростатички притисак; разуме порекло и карактеристике атмосферског притисака; разуме принцип спојених судова.

ФИ.2.1.4. Ученик/ученица решава једноставне проблеме и задатке који се односе на средњу и релативну брзину, равномерно и равномерно променљиво праволинијско кретање, основне законе механике, примењује директну и обрнуту пропорционалност при решавању проблема; користи и интерпретира графички и табеларни запис зависности физичких величина.

ФИ.2.1.5. Ученик/ученица зна од којих величина и како зависе кинетичка енергија и гравитациона потенцијална енергија тела у близини Земље; описује трансформисање једног облика енергије у други у складу са Законом одржања механичке енергије.

ФИ.2.2.1. Ученик/ученица разликује појмове температуре, топлоте и унутрашње енергије и објашњава примере промене унутрашње енергије вршењем рада и топлотном разменом.

ФИ.2.2.2. Ученик/ученица познаје и описује топлотне појаве у свакодневном животу; уме да прикаже неке појаве једноставним огледима (топлотно ширење, проводљивост).

ФИ.2.5.1. Ученик/ученица може да објасни разлику између атома и молекула; зна да су својства тела последица међумолекулских интеракција и топлотног кретања молекула.

ФИ.2.6.1. Ученик/ученица уме да подеси (припреми за мерење) и користи мерила и мерне инструменте: вага, динамометар и унимер; уме да одреди вредност најмањег подеока скале и процени тачност.

ФИ.2.6.2. Ученик/ученица зна да израчуна средњу вредност мерених величина и да попуни табелу; зна да се за резултат мерења узима средња вредност мерења.

ФИ.2.6.3. Ученик/ученица зна дозвољене јединице мере изван SI система: литар, тона, светлосна година; користи префиксе микро и мега; претвара мерне јединице изведених физичких величина km/h, kWh, mbar; разликује Келвинову и Целзијусову скалу и уме да претвара јединице из једне у другу.

ФИ.2.7.1. Ученик/ученица уме табеларно и графички да прикаже резултате посматрања, испитивања или мерења у току експеримента.

ФИ.2.7.2. Ученик/ученица уме да врши једноставна уопштавања и систематизацију добијених резултата.

ФИ.2.7.3. Ученик/ученица уме да реализује експеримент по упутству.

ФИ.3.1.1. Ученик/ученица разуме момент силе, разуме и примењује услове равнотеже полуге и разликује врсте статичке равнотеже; зна које силе делују на потопљено тело и уме да објасни понашање тела у течности (Архимедов закон и услов пливања); разуме разлику између преношења притиска у чврстим телима и у флуидима; разуме и примењује Паскалов закон.

ФИ.3.1.2. Ученик/ученица разуме везу између енергије и рада, зна од чега и како зависи кинетичка, односно потенцијална енергија у гравитационом пољу; зна основни облик Закона одржања механичке енергије и разуме везу између промене механичке енергије и извршеног рада.

ФИ.3.1.3. Ученик/ученица уме да решава сложеније проблеме и задатке (квалитативне, рачунске, графичке, експерименталне), анализира и презентује њихове резултате.

ФИ.3.2.1. Ученик/ученица зна разлику између унутрашње енергије и количине топлоте; разуме карактеристичне процесе који описују промене агрегатних стања; уме да протумачи график зависности температуре од времена код фазних прелаза.

ФИ.3.2.2. Ученик/ученица разуме појмове специфичног топлотног капацитета и специфичне топлоте фазног прелаза и уме да решава сложеније проблеме и задатке који се односе на топлотну равнотежу, фазне прелазе и енергетске трансформације у топлотним процесима.

ФИ.3.6.1. Ученик/ученица зна везе изведених мерних јединица и основних мерних јединица (њутн, џул, паскал, ват, кулон, волт, тесла).

ФИ.3.6.2. Ученик/ученица уме да подеси (припреми за мерење) и користи мерила и мерне инструменте: амперметар и волтметар; уме да изабере опсег и процени тачност мерила, изврши мерења и анализира их.

ФИ.3.6.3. Ученик/ученица на основу описа поступка мерења утврђује његову исправност и предлаже евентуалне корекције.

	<p>ФИ.3.6.4. Ученик/ученица зна да табеларно и графички прикаже резултате мерења и да са графика одреди вредност мерене величине; уме да израчуна средњу вредност мерених величина, апсолутну и релативну грешку мерења и да правилно запише резултат мерења; анализира и критички се односи према добијеним резултатима.</p> <p>ФИ.3.7.1. Ученик/ученица уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења.</p> <p>ФИ.3.7.2. Ученик/ученица уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом.</p> <p>ФИ.3.7.3. Ученик/ученица разуме основне елементе научног метода (проблем, емпиријски подаци, хипотеза, експеримент за проверу); може да креира једноставан експеримент за проверу хипотезе у сарадњи са наставником.</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>1) компетенција за учење Има позитиван и одговоран однос према учењу. Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје. Користи различите изворе информација и има критички однос према њима. Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.</p> <p>Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања. Уме да доноси закључке на основу стеченог знања. Уме да користи прибор и материјал за извођење огледа, уме на основу упутства да изводи једноставне демонстрационе огледе. Користи уџбеник као извор информација. Уме да процени сопствени рад и учење, тражи повратне информације и узима их у обзир.</p> <p>2) одговорно учешће у демократском друштву – понаша се одговорно и толерантно, примењује процедуре демократског друштва, уважава мишљење других при дискусији</p> <p>3) естетичка компетенција- препознаје естетичке елементе у науци, препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност при самосталном стварању наставних средстава који су у сврси једноставних огледа</p> <p>4) комуникација- уме јасно писано да искаже одређени садржај, користи на одговарајући начин појмове специфичне за физику</p> <p>5) одговоран однос према околина – уме да правилно одлаже отпад и брине о хигијени учионице</p>

- 6) рад са подацима и информацијама- табеларно и графички приказује податке, користи табеларни и графички приказ података и уме тако приказане податке да чита и тумачи. Уме да пронађе неопходне податке, запише их и примени у решавању задатака. Уме да протумачи информације и податке користећи текст задатака
- 7) решавање проблема- препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања, решава проблем, формулише решења и закључке
- 8) сарадња- конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду , размењује знања и дискутује са другарима, уважава другачије мишљење и уверења, подстиче друга и усмерава га на задатак
- 9) дигитална компетенција- користи информационе технологије за чување, обраду и презентацију рада.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

БРОЈ И НАЗИВ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ (Комуникатвине функције)	Број часова по теми	Обрада	Остали типови часова
6. СИЛА И КРЕТАЊЕ	25	9	16
7. КРЕТАЊЕ ТЕЛА ПОД ДЕЈСТВОМ СИЛЕ ТЕЖЕ. СИЛА ТРЕЊА	12	6	6
8. РАВНОТЕЖА ТЕЛА	11	6	5
4. МЕХАНИЧКИ РАД И ЕНЕРГИЈА. СНАГА	15	6	9
5. ТОПЛОТНЕ ПОЈАВЕ	9	4	5

Начин и	Укупно	72	31	41
<p>поступак остваривања програма наставе и учења у настави физике остварују се кроз следеће основне облике:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Излагање садржаја тема уз одговарајуће демонстрационе огледе 2.Решавање квалитативних и квантитативних задатака 3.Лабораторијске вежбе 4.Коришћење и других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја тема(домаћи задаци, читање популарне литературе из историје физике и сл.) 5.Систематско праћење рада сваког појединачног ученика <p>Веома је важно да при извођењу прва три облика наставе наглашава њихова обједињеност јединственом циљу:откривање и формулисање закона и њихова примена. У противном, ученик ће стећи утисак да постоје три различите физике:једна се слуша на предавањима, друга се ради кроз рачунарске задатке , а трећа се користи у лабораторији.</p> <p>Циљ наставе физике је да ученици упознају природне појаве и основне природне законе,да стекну основну научну писменост,да се оспособе за уочавање и распознавање физичких појава у свакодневном животу и за активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање,оформе основу научног метода и да се усмере према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.</p> <p>Од метода логичког закључивања, које се користе у физици као научној дисциплини (индуктивни, дедуктивни, закључивање по аналогији итд.), ученицима седмог разреда најприступачнији је индуктивни метод (од појединачног ка општем) при проналажењу и формулисању основних закона физике. Зато програм предвиђа да се при проучавању макрофизичких појава претежно користи индуктивни метод.</p> <p>Увођење једноставних експеримената за демонстрирање физичких појава има за циљ развијање радозналости и интересовања за физику и истраживачки приступ у природним наукама. Једноставне експерименте могу да изводе и сами ученици на часу или да их понове код куће, користећи многе предмете и материјале из свакодневног живота. Одређени садржаји и тематске целине се могу реализовати и преко пројектне наставе.</p> <p>Водећи рачуна о интелектуалним и васпитним потребама појединих ученика потребно је задржати се на меморисању и препознавању одређене информације.</p> <p>Како уз сваку тематску целину иду демонстрациони огледи, ученици ће спонтано пратити ток посматране појаве, а на наставнику је да наведе ученика да својим речима, на основу сопственог расуђивања, опише појаву коју посматра. После тога наставник, користећи прецизни језик физике, дефинише нове појмове (величине) и речима формулише законе. Када се прође кроз све етапе у излагању</p>				

садржаја теме (оглед, учеников опис појаве, дефинисање појмова и формулисање закона), прелази се, ако је могуће, на презентовање закона у математичкој форми.

При решавању већине квантитативних (рачунских) задатака из физике, у задатку прво треба на прави начин сагледати физичке садржаје, па тек после тога прећи на математичко формулисање и израчунавање. Наиме, решавање задатака одвија се кроз три етапе: физичка анализа задатка, математичко израчунавање и дискусија резултата. У првој етапи уочавају се физичке појаве на које се односи задатак, а затим се набрајају и речима исказују закони по којима се појаве одвијају. У другој етапи се, на основу математичке форме закона, израчунава вредност тражене величине. У трећој етапи тражи се физичко тумачење добијеног резултата. У циљу развијања природно-научне писмености наставник треба да инстистира на систематском коришћењу јединица мере физичких величина SI (међународни систем јединица). Наставник ће на основу процене захтевати од ученика одговарајућу етапу.

Лабораторијске вежбе чине саставни део редовне наставе и организују се као групни рад, по 4-5 ученика у групи. Број група зависи од наставних средстава којима располаже кабинет. Углавном су то средства која су правили ученици. Час експерименталних вежби састоји се из: уводног дела, мерења и записивања података добијених мерењима, анализе и дискусије добијених резултата, извођења закључака. Поједине вежбе, за које школа не поседује наставна средства ће бити погледане путем цд-а.

При изради лабораторијске вежбе у уводном делу часа наставник:

- обнавља делове градива који су обрађени на часовима предавања, а односе се на дату вежбу (дефиниција величине која се одређује и метод који се користи да би се величина одредила),
- обраћа пажњу на чињеницу да свако мерење прати одговарајућа грешка и указује на њене могуће изворе,
- упознаје ученике с мерним инструментима и обучава их да пажљиво рукују лабораторијским инвентаром,
- указује ученицима на мере предострожности, којих се морају придржавати ради сопствене сигурности.

Док ученици врше мерења, наставник активно прати њихов рад, дискретно их надгледа и, кад затреба, објашњава им и помаже. При уношењу резултата мерења у ђачку свеску, процену грешке треба вршити само за директно мерене величине, а не и за величине које се посредно одређују.

При одабиру домаћих задатака наставник треба да води рачуна о нивоу сложености задатака, али и о њиховој мотивационој функцији. С обзиром на то да кроз израду домаћег задатка ученици проверавају степен разумевања усвојеног садржаја, коректност урађеног задатог домаћег задатка треба да буде проверена на наредном часу.

	<p>Пројектна настава, као један од облика рада, обухвата припрему, израду пројекта, презентацију и дискусију. Пројекат изводе ученици по групама уз асистенцију наставника. Овакав начин рада подразумева активно учешће сваког ученика у групи у оквиру прикупљања података, извођење експеримената, мерења, обраде резултата, припрема презентације и презентовање. Резултат оваквог начина рада је активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање. Понекад ученицима се дозвољава избор огућности у вези са начином обраде теме: пројекат, истраживачки рад, презентација, есеј, изложба.. Наставници ученицима јасно показују да верују у њихов успех.</p> <p>Будући да је програм, како по садржају, тако и по обиму, прилагођен психофизичким могућностима ученика седмог разреда, сталним обнављањем најважнијих делова из целокупног градива постиже се да стечено знање буде трајније и да ученик боље уочава повезаност разних области физике.</p> <p>У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се остварени ниво постигнућа и напредовање током процеса учења. Да би вредновање било објективно, потребно је да буде усклађено са принципима оцењивања.</p> <p>Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидно проверавање његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних и квалитативних задатака, лабораторијских вежби, и пројектата...</p> <p>У сваком разреду треба континуирано проверавати и вредновати компетенције (знања, вештине и ставове) ученика помоћу усменог испитивања, кратких писмених провера, тестова на крају већих целина, контролних вежби и провером експерименталних вештина. Наставник треба да омогући ученицима да искажу сопствена размишљања о неким физичким појавама и да то адекватно вреднује.</p> <p>На почетку школске године потребно је спровести иницијални тест. Овај тест је инструмент провере предзнања ученика. На крају школске године, такође, треба спровести часове систематизације градива и проверити ниво постигнућа ученика и степен остварености образовних исхода.</p> <p>При извођењу наставе све појаве и законе доводити у везу са примерима из свакодневног живота. Награђивати труд и залагање ученика оценом.</p>
<p>Упутство за формативно сумативно оцењивање</p>	<p>Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем. Формативно оцењивање јесте редовно праћење и процена напредовања у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру предмета. Формативно оцењивање садржи повратну информацију о остварености прописаних исхода и стандарда постигнућа и ангажовања као и предузете активности од стране наставника за унапређивање постигнућа ученика, процена њихове делотворности и јасне и конкретне препоруке за даље напредовање. Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника, у складу са овим правилником и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика,</p>

начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за праћење. Сумативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта . Оцене добијене сумативним оцењивањем су по правилу бројчане. Сумативне оцене се евидентирају у прописаној евиденцији о образовно-васпитном раду (у даљем тексту: дневник), а могу бити унете и у педагошку документацију, у складу са овим правилником.

Оцена је и показатељ квалитета и ефикасности рада наставника и школе у остваривању прописаних исхода и стандарда постигнућа. Оцена је јавна и саопштава се ученику одмах по добијању, са образложењем. Образложење оцене садржи препоруку које активности ученик треба да предузме у даљем раду.

Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа, писмене провере постигнућа и практичног рада, а у складу са програмом предмета. У току полугодишта најмање једна оцена треба да буде на основу усмене провере постигнућа ученика. Ученик се оцењује и на основу активности и његових резултата рада, а нарочито: излагања и представљања (резултати истраживања, модели, цртежи, постери), учешћа у дебати и дискусији, писања есеја, домаћих задатака, учешћа у различитим облицима групног рада, рада на пројектима). Постигнуће ученика из практичног рада, огледа, лабораторијске и друге вежбе, оцењује се на основу примене учениковог знања, самосталности, показаних вештина у коришћењу материјала, алата, инструмената и других помагала у извођењу задатка, као и примене мера заштите и безбедности према себи и другима.

Провера постигнућа ученика обавља се на сваком часу. Писмене провере постигнућа у трајању до 15 минута обављају се без најаве, а спроводе се ради утврђивања остварености циља једног или више часова и савладаности дела реализованих програмских садржаја, односно остварености операционализованих исхода. Оцена из писмене провере постигнућа у трајању до 15 минута се не уписују у дневник. Оцена из писмене провере постигнућа у трајању до 15 минута евидентира се у педагошкој документацији наставника.

Писмене провере у трајању од 45 минута, евидентирају се на почетку школске године у дневнику. Писмена провера је у облику теста који се саставља на основу исхода и стандарда постигнућа, користећи различите дефиниције питања, а водећи се Блумовом таксономијом.

Уколико ученик стиче образовање и васпитање по ИОП-у 1, оцењује се на основу ангажовања и степена остварености исхода, уз прилагођавање начина и поступка оцењивања. Уколико ученик стиче образовање и васпитање по ИОП-у 2, оцењује се на основу ангажовања и степена остварености прилагођених циљева и исхода, који су дефинисани у персонализованом плану наставе и учења, уз прилагођавање начина и поступка оцењивања. Ученику који стиче образовање и васпитање по индивидуалном образовном плану, а не остварује планиране циљеве и исходе, ревидира се индивидуални

образовни план. Ученик са изузетним способностима који стиче образовање и васпитање на прилагођен и обogaћен начин, применом индивидуалног образовног плана, оцењује се на основу праћења остваривања прописаних исхода и стандарда постигнућа и ангажовања.

Обавезни предмет: Математика		Разред: седми
<p>Циљ учења математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.</p>		
Исходи учења	<p>Ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – израчуна степен реалног броја и квадратни корен потпуног квадрата и примени одговарајућа својства операција; – одреди бројевну вредност једноставнијег израза са реалним бројевима; – на основу реалног проблема састави и израчуна вредност једноставнијег бројевног израза са реалним бројевима; – одреди приближну вредност реалног броја и процени апсолутну грешку; – нацрта график функције $y = kx$, $k \in \mathbb{R} \setminus \{0\}$; – примени продужену пропорцију у реалним ситуацијама; – примени Питагорину теорему у рачунским и конструктивним задацима; – трансформише збир, разлику и производ полинома; – примени формуле за разлику квадрата и квадрат бинома; – растави полином на чиниоце (користећи дистрибутивни закон и формуле за квадрат бинома и разлику квадрата); – примени трансформације полинома на решавање једначина; – примени својства страница, углова и дијагонала многоугла; – израчуна површину многоугла користећи обрасце или разложиву једнакост; – конструише ортоцентар и тежиште троугла; – примени ставове подударности при доказивању једноставнијих тврђења и у конструктивним задацима; 	

	<ul style="list-style-type: none"> – примени својства централног и периферијског угла у кругу; – израчуна обим и површину круга и његових делова; – преслика дати геометријски објекат ротацијом; – одређује средњу вредност, медијану и мод.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Кључни појмови су: реални број, степен, квадратни корен, Питагорина теорема, полином, многоугао, ортоцентар и тежиште, круг, број π , ротација и средња вредност.
Образовни стандарди	<p>МА.1.1.2. преведе децимални запис броја у разломак и обратно</p> <p>МА.1.1.3. упореди по величини бројеве истог записа, помажући се сликом кад је то потребно</p> <p>МА.1.1.4. изврши једну основну рачунску операцију са бројевима истог записа, помажући се сликом кад је то потребно (у случају сабирања и одузимања разломака само са истим имениоцем); рачуна, на пример $1/5$ од n, где је n дати природан број</p> <p>МА.1.1.6. користи целе бројеве и једноставне изразе са њима помажући се визуелним представама</p> <p>МА.2.1.1. упореди по величини бројеве записане у различитим облицима</p> <p>МА.2.1.2. одреди супротан број, реципрочну вредност и апсолутну вредност броја; израчуна вредност једноставнијег изрази са више рачунских операција различитог приоритета, укључујући ослобађање од заграда, са бројевима истог записа</p> <p>МА.2.1.4. користи бројеве и бројевне изразе у једноставним реалним ситуацијама</p> <p>МА.3.1.1. одреди вредност сложенијег бројевног изрази</p> <p>МА.3.1.2. оперише са појмом дељивости у проблемским ситуацијама</p> <p>МА.3.1.3. користи бројеве и бројевне изразе у реалним ситуацијама</p> <p>МА.1.2.1. реши линеарне једначине у којима се непозната појављује само у једном члану</p> <p>МА.1.2.2. израчуна степен датог броја, зна основне операције са степенима</p> <p>МА.2.2.2. оперише са степенима и зна шта је квадратни корен</p> <p>МА.1.2.3. сабира, одузима и множи мономере</p> <p>МА.2.2.3. сабира и одузима полиноме, уме да помножи два бинома и да квадрира бином</p> <p>МА.3.2.2. користи особине степена и квадратног корена</p> <p>МА.3.2.3. зна и примењује формуле за разлику квадрата и квадрат бинома; увежбано трансформише алгебарске изразе и своди их на најједноставији облик</p> <p>МА.2.2.5. користи једначине у једноставним текстуалним задацима</p>

МА.2.3.1. одреди суплементне и комплементне углове, упоредне и унакрсне углове; рачуна са њима ако су изражени у целим степенима
 МА.1.3.2. влада појмовима: троугао, четвороугао, квадрат и правоугаоник (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; ученик разликује основне врсте троуглова, зна основне елементе троугла и уме да израчуна обим и површину троугла, квадрата и правоугаоника на основу елемената који непосредно фигуришу у датом задатку; уме да израчуна непознату страну правоуглог троугла примењујући Питагорину теорему)
 МА.1.3.3. влада појмовима: круг, кружна линија (издваја њихове основне елементе, уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; уме да израчуна обим и површину круга датог полупречника)
 МА.2.3.3. користи формуле за обим и површину круга и кружног прстена
 МА.3.3.3. одреди централни и периферијски угао, рачуна површину исечка, као и дужину лука
 МА.2.3.2. одреди однос углова и страница у троуглу, збир углова у троуглу и четвороуглу и да решава задатке користећи Питагорину теорему
 МА.3.3.2. користи основна својства троугла, четвороугла, паралелограма и трапеза, рачуна њихове обиме и површине на основу елемената који нису обавезно непосредно дати у формулацији задатка; уме да их конструише
 МА.1.4.1. користи одговарајуће јединице за мерење дужине, површине, запремине, масе, времена и углова
 МА.1.4.2. претвори веће јединице дужине, масе и времена у мање
 МА.3.4.1. по потреби претвара јединице мере, рачунајући са њима
 МА.2.5.1. влада описом координатног система (одређује координате тачака, осно или централно симетричних итд)
 МА.1.5.2. прочита и разуме податак са графикона, дијаграма или из табеле, и одреди минимум или максимум зависне величине
 МА.2.5.2. чита једноставне дијаграме и табеле и на основу њих обради податке по једном критеријуму (нпр. одреди аритметичку средину за дати скуп података; пореди вредности узорка са средњом вредношћу)
 МА.3.5.2. тумачи дијаграме и табеле
 МА.1.5.3. податке из табеле прикаже графиконом и обрнуто
 МА.2.5.3. обради прикупљене податке и представи их табеларно или графички; представља средњу вредност медијаном
 МА.3.5.3. прикупи и обради податке и сам састави дијаграм или табелу; црта график којим представља међузависност величина

<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>Компетенција за целоживотно учење Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења.</p> <p>Одговорно учешће у демократском друштву Ученик је способан да активно, компетентно, критички и одговорно учествује у животу школе, заједница којима припада, као и у ширем демократском друштву</p> <p>Естетичка компетенција Ученик је упознат са културним наслеђем људске заједнице, има свест о вредности уметничких и културних дела и њиховог значаја за развој друштва.</p> <p>Комуникација Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту.</p> <p>Одговоран однос према окоolini Одговоран однос према окоolini подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи</p> <p>Одговоран однос према здрављу Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.</p> <p>Предузимљивост и предузетничка компетенција Кроз образовање за предузетништво, ученик се учи организационим вештинама и способностима, укључујући различите интерперсоналне вештине.</p> <p>Рад с подацима и информацијама Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот.</p> <p>Решавање проблема Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема.</p>
--	---

	<p>Сарадња Ученик је способен да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.</p> <p>Дигитална компетенција Ученик је способен да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начин.</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>При избору садржаја и писању исхода за предмет математика узета је у обзир чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичким језиком, математичко резоновање и доношење закључака и одлука. Такође, у обзир је узета и чињеница да сам процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности стицања континуираних знања.</p> <p>Наставници у својој свакодневној наставној пракси, треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је оно за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години. Исходи представљају очекиване и дефинисане резултате учења и наставе. Остваривањем исхода, ученици усвајају основне математичке концепте, овладавају основним математичким процесима и вештинама, оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање и међупредметних компетенција као што су комуникација, рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, сарадња и компетенција за целоживотно учење.</p> <p>Предлог за реализацију програма</p> <p>Ради лакшег планирања наставе даје се оријентациони предлог броја часова по темама (укупан број часова за тему, број часова за обраду новог градива + број часова за утврђивање и систематизацију градива). Приликом израде оперативних планова наставник распоређује укупан број часова предвиђен за поједине теме по типовима часова (обрада новог градива, утврђивање и увежбавање, понављање, проверавање и систематизација знања), водећи рачуна о циљу предмета и исходима.</p> <p>Реални бројеви (21; 8 + 13) Питагорина теорема (19; 6 + 13)</p>

Цели алгебарски изрази (48; 19 + 29)

Многоугао (21; 9 + 12)

Круг (18; 7 + 11)

Обрада података (5)

У програму је садржај теме Цели алгебарски изрази подељен на два дела, због тога што је пожељно комбиновати алгебарске и геометријске садржаје. Предложени редослед реализације тема:

1. Реални бројеви;
2. Питагорина теорема;
3. Цели алгебарски изрази – први део;
4. Многоугао;
5. Цели алгебарски изрази – други део;
6. Круг;
7. Обрада података.

Напомена: За обнављање градива, иницијални тест и анализу резултата иницијалног теста, пожељно је планирати 4 часа. За реализацију 4 писмена задатака (у трајању од по једног часа), са исправкама, планирано је 8 часова.

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да ученици остваре исходе, и да изабере одговарајуће методе, активности и технике за рад са ученицима. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине која су ученику потребна за даље учење и свакодневни живот. Приликом планирања часа, исходе предвиђене програмом треба разложити на мање и на основу њих планирати активности за конкретан час. Треба имати у виду да се исходи у програму разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за одређене исходе потребно више времена, активности и рада на различитим садржајима. Исходе треба посматрати као циљеве којима се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција, и не треба је усмерити само на остваривање појединачних исхода.

При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, где год је то могуће, да ученици самостално откривају математичке правилности и изводе закључке.

Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака.

На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Реални бројеви – Увести појам квадрата рационалног броја p/q и илустровати га површином квадрата чија је страница управо p/q , на основу чега ученици треба да закључе да је квадрат произвољног рационалног броја ненегативан број.

При израчунавању квадрата рационалних бројева равноправан статус треба дати квадрирању бројева у запису p/q и у децималном запису.

Код решавања једначина облика $x^2 = a$, ученици уз наставникову помоћ изводе следеће закључке: дата једначина се може свести на једначину $x^2 = a = b^2$ и може имати једно ($a = 0$) или два решења ($a > 0$), али може бити и без решења ($a < 0$). Приликом увођења ознаке за квадратни корен нагласити разлику између, на пример, вредности $\sqrt{4}$ и решења једначине $x^2 = 4$.

У даљем раду показати да неке једначине облика $x^2 = a$ (на пример $x^2 = 2$) немају решења у скупу рационалних бројева, тј. да се у скупу рационалних мерних бројева не може израчунати мерни број странице квадрата чија је површина 2 (не инсистирати да ученици репродукују одговарајући доказ). На тај начин мотивисати увођење ирационалних бројева, јер из претходног следи да осим рационалних бројева треба имати на располагању и неке друге бројеве (на пример оне чији квадратни корен није рационалан број). Тада се уводи скуп реалних бројева као унија два дисјунктна скупа – скупа рационалних и скупа ирационалних бројева. Сада је природно и да се „рационална“ права прошири у реалну праву и покаже како на таквој реалној правој постоје рационалне и ирационалне тачке. Нагласити, међутим, да скуп (позитивних) ирационалних бројева, осим квадратних корена рационалних бројева, садржи и многе друге елементе, од којих ће неки бити поменути касније (рецимо број π).

На конкретним примерима ученици треба да уоче да сваки рационалан број има коначну или бесконачну периодичну децималну репрезентацију, а ирационални бројеви бесконачну непериодичну репрезентацију и обратно (ове чињенице не треба доказивати у општем случају). При израчунавању

вредности корена и рачунања са коренима, када су њихове вредности ирационални бројеви, користити калкулатор или расположиве софтвере.

За све реалне бројеве без обзира да ли имају коначну или бесконачну децималну репрезентацију увести појам приближне вредности и појам апсолутне грешке. Правила заокругљивања реалних бројева увести на следећи начин: на конкретним примерима, посматрањем могућих граница (интервала) у зависности од прецизности, ученици бирају приближне вредности тако да се при заокругљивању бира вредност са мањом апсолутном грешком, након чега се формулишу правила.

Основна својства операција сабирања и множења реалних бројева посматрати и анализирати у поређењу с одговарајућим својствима у скупу рационалних бројева. Основна својства операције кореновања у R^+ треба такође реализовати на примерима при чему се посебно третирају збир, разлика, производ и количник корена и њихови односи са кореном збира, разлике, производа и количника. При том посебну пажњу обратити на једнакост $\sqrt{a^2} = |a|$ и њено тумачење.

У оквиру ове теме се обрађује и функција директне пропорционалности $y = kx$ коју треба увести на конкретним примерима блиским искуству ученика (раст дужине пута са временом путовања при константној брзини, смањење водостаја реке ако је дневни пад протока константан ...). У почетним примерима ученици цртају тачкасти график којим се приказује функција за дискретне вредности променљиве, након чега се долази до конструкције графичког приказа у координатном систему. Тематску јединицу продужена пропорција треба, такође, реализовати на конкретним примерима (подела дате суме у датој размери, одређивање угла троугла ако је дат њихов однос, присуство метала у легурама ...). Посебну пажњу поклонити вези продужене пропорције са класичном двојном пропорцијом.

Питагорина теорема – Питагорина теорема је од великог значаја за даље математичко образовање и потребно је пажљиво методички и дидактички обрадити. Као мотивација за тему могу се користити историјски подаци најпре о потреби човека за употребом и конструкцијом правоуглих троуглова током изградње различитих објеката у укупном напретку цивилизације, а чије је законитости Питагора уочио и математички уобличио и формулисао. На примеру египатског троугла експериментом са конопцем, цртежом или симулацијом на неком од динамичких софтвера упознати ученике са теоремом, а затим је и исказати и дати комплетан доказ. Потребно је да ученици схвате концепт Питагорине теореме, а не да напамет науче исказ. У том циљу током вежбања инсистирати на различитим ознакама катета и хипотенузе, као и различитим положајима самог правоуглог троугла, како би се ученици оспособили да Питагорину теорему користе касније у образовању у различитим задацима из планиметрије, стереометрије и тригонометрије. Упознати ученике са карактеристичним Питагориним тројкама кроз примере и напоменути да таквих тројки има бесконачно много. Формулисати обрат Питагорине теореме и применити га у задацима.

У другом делу теме пажњу је потребно усмерити на примену Питагорине теореме на конструкције дужи чији је мерни број дужине ирационалан број и примену на квадрат, правоугаоник, једнакокраки и једнакостранични троугао, ромб и правоугли и једнакокраки трапез. Ученици треба да примењују Питагорину теорему и на једнакокрако правоугли троугао, правоугли троугао са углом од 30° и одређивање растојања двеју тачака у координатном систему.

Уколико наставник има техничких могућности у учионици, након усвајања Питагорине теореме на традиционалан начин, део ове теме може обрадити коришћењем неког од бесплатних динамичких софтвера који ученицима може још очигледније дочарати Питагорину теорему и примену теореме у различитим геометријским задацима и проблемима из свакодневног живота.

Цели алгебарски изрази – У првом делу ове теме уводи се појам степена променљиве природним бројем и изводе се основна својства те операције (множење и дељење степена једнаких основа, степеновање степена, као и правила за степен производа и количника). Ученици треба у потпуности да овладају одговарајућим трансформацијама да би, између осталог, били припремљени за упознавање са операцијама са полиномима које следе. Такође, уводи се појам степена са изложоцем који је нула или негативан цео број, али само у случају основе која је декадна јединица. Примери обухватају краће записивање врло малих рационалних бројева (примене у физици), као и канонско представљање рационалних бројева у децималном запису.

Други део теме обухвата операције с целим алгебарским изразима (полиномима). Најпре се уводи појам полинома и увежбава израчунавање вредности таквог израза за конкретне вредности променљивих који у њему учествују. Затим се дефинишу основне операције са полиномима (сабирање, одузимање и множење) и увежбава довођење полинома на сређени облик. Притом се, по потреби, користи дистрибутивни закон (у облику $(a + b)(x + y) = ax + ay + bx + by$) и формула за квадрат бинома (у облику $(a + b)^2 = a^2 + 2ab + b^2$).

У наставку ове теме ученици треба да, на погодним примерима, уоче потребу растављања полинома на чиниоце (посебно у циљу решавања једначина). Затим треба увежбати то растављање коришћењем претходно наведених формула (али сада записаних у облику $ax + ay + bx + by = (a + b)(x + y)$), односно $a^2 + 2ab + b^2 = (a + b)^2$), као и формуле за разлику квадрата. Примере растављања тзв. непотпуног квадратног тринома обрађивати само на додатној настави. Сем поменуте примене на решавање једначина (на пример, облика $ax^2 + bx = 0$ и $x^2 - c^2 = 0$), овде се могу приказати примери решавања геометријских проблема за које је потребно познавање операција са полиномима.

Многоугао – Многоугао увести као део равни ограничен многоугаоном линијом. Нагласити разлику између конвексних и неконвексних многоуглова, али даља разматрања ограничити само на конвексне многоуглове. Ученике треба наводити да уоче зависност броја дијагонала, као и зависност збира унутрашњих углова од броја темена многоугла. Приликом увођења правилних многоуглова,

ученици треба да уоче да постоје многоуглови који нису правилни иако су све њихове странице једнаке, као и да постоје многоуглови који нису правилни иако су сви њихови углови једнаки. Посебно истаћи осну симетричност правилног многоугла и број оса симетрије, као и чињенице да се око правилног многоугла може описати круг и да се у њега може уписати круг. Из одговарајућих формула за једнакостранични троугао, ученици, уз помоћ наставника ако је потребно, изводе формуле којима се у правилном шестоуглу успостављају везе између странице, дуже дијагонале, краће дијагонале, полупречника уписаног и описаног круга.

Кроз разноврсне примере и задатке (који се односе на троуглове, четвороуглове и правилне многоуглове) истицати примену ставова подударности троуглова и поступно развијати код ученика вештину доказивања. Доказати најважније особине троуглова и паралелограма. Увести појмове ортоцентар, тежишна дуж и тежиште троугла, и навести њихове особине. Примену ставова подударности и њихових последица проширити и на конструктивне задатке. Истаћи разлику између цртања и конструкције. Посебно треба издвојити 1) конструкције троуглова које поред датих страница/углова одређује и једна висина, односно тежишна дуж; 2) конструкције паралелограма и трапеца које поред датих страница/углова одређује и висина; 3) конструкције делтоида; 4) конструкције правилних многоуглова са 3, 4, 6, 8 или 12 темена које одређује страница, односно полупречник описаног/уписаног круга. На примерима илустровати ситуације када конструктивни задатак има више решења или нема решења, али не инсистирати на оваквим задацима. Израчунавање обима и површине многоугла илустровати разноврсним примерима и задацима.

Приликом израчунавања површине користити разлагање многоуглова на троуглове и четвороуглове. Посебну пажњу посветити израчунавању површине правилног шестоугла. Важно је укључити и одређени број практичних примена рачунања површина.

Круг – Полазећи од раније стечених знања и дефиниција кружне линије и кружне површи, треба размотрити могуће положаје и односе круга и праве, а такође и два круга у равни. Ученике треба подсетити на дефиниције тангенте и тетиве круга и искористити Питагорину терему за успостављање везе између полупречника круга, тетиве и централног одстојања тетиве. Централне теме су увођење појмова централног и периферијског угла, уочавање и доказивање тврђења о њиховом међусобном односу, као и одређивање обима и површине круга. Ученици би требало да експериментално утврде сталност односа обима и пречника кружнице. Када се уведе број π , ученике треба информативно упознати са његовом ирационалном природом. После обраде обима и површине круга, треба извести формуле за дужину кружног лука, површину кружног исечка и кружног прстена. У практичним израчунавањима користити приближну вредност 3,14 али повремено радити и са проценама 3,142; 22/7; 3,1.

	<p>У оквиру дела теме који се односи на ротацију, треба се ограничити на ротације једноставнијих фигура око задате тачке и за задати угао. Објаснити ученицима позитиван и негативан смер ротације и урадити неколико примера ротације у координатном систему. Важно је да ученици уоче да се дужине дужи и величине углова не мењају при ротацији.</p> <p>Обрада података – Ову тему реализовати као пројектни задатак. Циљ пројектног задатка је да ученици овладају појмовима средња вредност, медијана и мод и истовремено се увере у применљивост обраде података у свакодневној пракси. Препорука је да се пројектни задатак реализује на конкретним примерима и предлог је да у седмом разреду то буде прикупљање, обрада и анализа података добијених анкетом. Теме се могу одабрати из животног окружења и њихов садржај би требало да буде близак узрасту ученика (на пример: коришћење ИКТ од стране ученика, расподела слободног времена ученика, еколошка свест младих ...). Број питања у анкети не мора бити велики, највише 5-6, а истраживање треба реализовати тако да узорак не буде премали, али ни превелик и да се може реализовати у најближем окружењу (школа, породица, комшилук ...).</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе треба да буде и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази.</p> <p>Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета</p>

Обавезни предмет: Биологија		Разред: Седми
Циљ учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, разуме значај биолошке разноврсности и потребу за одрживим развојем и развије одговоран однос према себи и природи.		
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> – прикупи и анализира податке о животним циклусима почевши од оплођења; – упореди бесполно и полно размножавање; 	

	<ul style="list-style-type: none"> – идентификује разлике између митозе и мејозе на основну промене броја хромозома и њихове улоге у развићу и репродукцији; – одреди однос између гена и хромозома и основну улогу генетичког материјала у ћелији; – шематски прикаже наслеђивање пола и других особина према првом Менделовом правилу; – одреди положај организма на дрвету живота на основу прикупљених и анализираних информација о његовој грађи; – упореди организме на различитим позицијама на „дрвету живота“ према начину на који обављају животне процесе; – користи микроскоп за посматрање грађе гљива, биљних и животињских ткива; – разврста организме према задатим критеријумима применом дихотомних кључева; – повеже принципе систематике са филогенијом и еволуцијом на основу данашњих и изумрлих врста – фосила; – идентификује основне односе у биоценози на задатим примерима; – илуструје примерима однос између еколошких фактора и ефеката природне селекције; – упореди прикупљене податке о изабраној врсти и њеној бројности на различитим стаништима; – повеже утицај абиотичких чинилаца у одређеној животној области – биому са животним формама које га насељавају; – анализира разлику између сличности и сродности организама на примерима конвергенције и дивергенције; – идентификује трофички ниво организма у мрежи исхране; – предложи акције заштите биодиверзитета и учествује у њима; – анализира задати јеловник са аспекта уравнотежене и разноврсне исхране; – идентификује поремећаје исхране на основу типичних симптома (гојазност, анорексија, булимија); – планира време за рад, одмор и рекреацију; – доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци; – аргументује предности вакцинације; – примени поступке збрињавања лакших облика крварења; – расправља о различитости међу људима са аспекта генетичке варијабилности, толеранције и прихватања различитости.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Кључни појмови садржаја за седми разред: правила наслеђивања особина, принципи грађе и функције, систематика, докази еволуције, структура популације, адаптације, мреже исхране, вируси, уравнотежена исхрана, прва помоћ, адолесценција, животне области, заштита биодиверзитета.
Образовни стандарди	1. ОБЛАСТ – ОСОБИНЕ ЖИВИХ БИЋА

У овој области ученик/ученица: - зна карактеристике живе и неживе природе (БИ.1.1.1. БИ.1.1.2. БИ.2.1.1. БИ.3.1.1. БИ.3.1.2.) - уочава сличности и разлике у изгледу и понашању биљака и животиња (БИ.1.1.3. БИ.2.1.2. БИ.3.1.3.) - уочава потребу за класификовањем живог света због његове велике разноликости (БИ.1.1.4. БИ.2.1.3. БИ.3.1.4.) - уочава просторну и временску променљивост живог света (БИ.1.1.5. БИ.2.1.4. БИ.3.1.5.)

2. ОБЛАСТ – ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА

У овој области ученик/ученица: - зна да организми имају карактеристичну грађу која омогућава одвијање различитих функција неопходних за одржавање живота (БИ.1.2.1. БИ.1.2.2. БИ.1.2.3. БИ.2.2.1. БИ.2.2.2. БИ.2.2.3. БИ.3.2.1. БИ.3.2.2. БИ.3.2.3.) - познаје основне животне процесе и њихову улогу у остваривању одговарајућег понашања јединке (БИ.1.2.4. БИ.1.2.5. БИ.1.2.6. БИ.2.2.4. БИ.2.2.5. БИ.2.2.6. БИ.3.2.4. БИ.3.2.5.) - разуме да организми функционишу као независне уравнотежене целине у сталној интеракцији са околином (БИ.1.2.7. БИ.2.2.7. БИ.2.2.8. БИ.2.2.9. БИ.3.2.6. БИ.3.2.7. БИ.3.2.8.)

3. ОБЛАСТ – НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА

У овој области ученик/ученица: - разуме да се врста одржава репродукцијом, а да вишећелијски организми расту деобама и повећањем величине ћелија (разлику између митозе и мејозе) (БИ.1.3.1. БИ.1.3.2. БИ.2.3.1. БИ.2.3.2. БИ.3.3.1. БИ.3.3.2.) - зна да основни ћелијски процеси зависе од гена и разуме да се особине наслеђују комбиновањем генетичког материјала предака и да средина утиче на њихово испољавање (БИ.1.3.3. БИ.1.3.4. БИ.1.3.5. БИ.1.3.6. БИ.1.3.7. БИ.2.3.3. БИ.2.3.4. БИ.3.3.3. БИ.3.3.4.) - разуме основе теорије еволуције и схвата њен значај у формирању савременог биолошког мишљења (БИ.1.3.8. БИ.1.3.9. БИ.1.3.10. БИ.2.3.5. БИ.2.3.6. БИ.3.3.5. БИ.3.3.6.)

4. ОБЛАСТ – ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ

У овој области ученик/ученица: - зна и разуме опше еколошке појмове (БИ.1.4.1. БИ.1.4.2. БИ.2.4.1. БИ.2.4.2. БИ.3.4.1.) - познаје и разуме основне законитости и принципе у екологији (БИ.1.4.3. БИ.2.4.3. БИ.2.4.4. БИ.3.4.2. БИ.3.4.3. БИ.3.4.4.) - уочава разноликост екосистема на Земљи (БИ.1.4.4. БИ.2.4.5. БИ.2.4.6. БИ.2.4.7. БИ.3.4.5.) - разуме утицај човека на биосферу (заштита животне средине) (БИ.1.4.5. БИ.1.4.6. БИ.1.4.7. БИ.1.4.8. БИ.2.4.8. БИ.2.4.9. БИ.3.4.6. БИ.3.4.7. БИ.3.4.8.)

5. ОБЛАСТ – ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ

У овој области ученик/ученица: - познаје основне хигијенске мере и разуме зашто су потребне (БИ.1.5.1. БИ.1.5.2. БИ.1.5.3. БИ.1.5.4. БИ.1.5.5. БИ.2.5.1. БИ.3.5.1. БИ.3.5.2.) - познаје принципе правилне исхране и разуме њихов значај (БИ.1.5.6. БИ.2.5.2. БИ.2.5.3. БИ.3.5.3. БИ.3.5.4. БИ.3.5.5.) - познаје принципе вођења здравог живота и разуме значај поштовања ових принципа (БИ.1.5.7. БИ.1.5.8. БИ.1.5.9. БИ.2.5.4. БИ.3.5.6.) - препознаје карактеристична понашања људи и разуме узроке њиховог настанка (БИ.1.5.10. БИ.1.5.11. БИ.1.5.12. БИ.1.5.13. БИ.2.5.5. БИ.3.5.7. БИ.3.5.8.)

6. ОБЛАСТ – ПОСМАТРАЊЕ, МЕРЕЊЕ, ЕКСПЕРИМЕНТ У БИОЛОГИЈИ*

	<p>У овој области ученик/ученица: - *прикупља податке (посматрањем, бројањем, мерењем) у биологији:(БИ.1.6.1. БИ.2.6.1. БИ.3.6.1.)* - *познаје основне поступке истраживачког рада у биологији: (БИ.1.6.2. БИ.2.6.2. БИ.3.6.2.)* - *обрађује и приказује прикупљене податке: (БИ.1.6.3. БИ.2.6.3. БИ.3.6.3.)* - *изводи експеримент у биологији:(БИ.1.6.4. БИ.2.6.4. БИ.3.6.4. БИ.3.6.5.)*</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ul style="list-style-type: none"> – компетенција за учење; – комуникација; – дигитална компетенција; – одговоран однос према околини; – одговоран однос према здрављу; – одговорно учешће у демократском друштву; – предузимљивости оријентација ка предузетништву; – рад са подацима и информацијама; – решавање проблема; – сарадња; – естетичка компетенција.
<p>Упутство за дидактичко- методичко остваривање програма</p>	<p>Област: Наслеђивање и еволуција</p> <p>У оставаривању исхода <i>увиђа везу између гена и хромозома и основну улогу генетичког материјала у ћелији</i>, треба повезати знања ученика о појмовима гена и ДНК и њиховом положају у ћелији прокариота и еукариота. У овом разреду треба увести појам хромозома, (од чега се састоје, како изгледају у деоби и ван ње, улога хромозома у контроли метаболизма ћелије, при чему је појам метаболизма познат из претходног разреда). На примеру људског кариограма, објаснити парове хромозома и да хромозоми једног пара се називају хомологни хромозоми (навести њихово порекло – од оца и мајке). Последњи пар хромозома на кариограму чине полни хромозоми и да су код жена исти а код мушкараца различити. Остали хромозоми, осим полних, се називају телесни.</p> <p>У остваривању исхода <i>идентификује разлике митозе и мејозе на основу промене броја хромозома и њихове улоге у развићу и репродукцији</i> је најприкладније користити моделе деоба које ученици могу самостално да направе (https://www.youtube.com/watch?v=SdZfa5HyEUs).</p> <p>У остваривању исхода <i>разматра предности и недостатке бесполог у односу на полно размножавање</i>, надовезаћемо садржај о размножавању на садржај који се односи на ћелијске деобе. Бесполо размножавање треба повезати са митозом и настанком идентичних ћелија, због чега су и потомци генетички идентични свом једином родитељу. Потребно је дати примере бесполог размножавања код биљака и животиња. Полно размножавање треба повезати са мејозом, деобом у којој</p>

настају гамети, чијим спајањем ће се гени родитеља искомбиновати, у јединствену комбинацију коју свака јединка (настала полним размножавањем) носи.

У остваривању исхода *прикупља и анализира податке о животним циклусима почевши од оплођења* треба се надовезати на процес настајања гамета у мејози, чиме се количина наследног материјала преполови, а оплођењем се поново успоставља диплоидност код организама. Ток развића вишећелијских организама објаснићемо на моделу човека, а ученици самосталним истраживањем треба да дођу до података о животним циклусима животиња из непосредног окружења или да анализирају податке сакупљене на интернету (веза са области *Јединство грађе и функције као основа живота*).

У остваривању исхода *шематски прикаже наслеђивање пола и других особина према првом Менделовом правилу* потребно је објаснити појам генског алела и дати примере на особинама које се алтернативно испољавају у којима су алели или доминантни или рецесивни (слободна ушна ресица, способност кружног савијања језика). Објаснити појам генотипа кроз постојање два алела за један ген (генски локус) на хомологним хромозомима (један наслеђен од маме, други од тате), а фенотипа на видљивим особинама организама.

Помоћу шеме наслеђивања особине (светле очи/тамне очи) у једној генерацији објаснићемо Менделово правило (Правило растављања и слободног комбиновања на једном генском локусу). За анализу резултата користити знања о пропорцијама из математике.

Као примере промена стања организма или наследних болести могу се навести болести које зависе: само од наслеђених гена (срасли прсти, једна врста патуљастог раста), од наслеђених гена и начина живота (дијабетес), оне које су везане за полне хромозоме (хемофилија), болести које су одређене већим бројем гена и такође зависне од начина живота (шизофренија), или су последица промене у броју хромозома (Даунов синдром).

Број часова је 8, по 3 за обраду и утврђивање и 2 за вежбе.

Област: Јединство грађе и функције као основа живота

За достизање исхода: *одреди положај организма на дрвету живота на основу прикупљених информација о његовој грађи, пореди организме на различитим позицијама на „дрвету живота“ према начину на који обављају животне процесе, користи микроскоп за посматрање грађе гљива, биљних и животињских ткива*, акценат ће бити на ученичком истраживању основних принципа организације живих бића и значају ткива, органа и органских система и за функционисање организма. Симетричност тела треба обрадити као особину која се јавља у свим групама живих организама (једноћелијских и вишећелијских), са типичним примерима радијалне (зрачне), билатералне (двобочне) симетрије, и асиметрије. Код обраде симетрије/асиметрије једноћелијских организама користитићемо примере познатих врста које су обрађиване у претходним разредима. Посебну пажњу треба обратити на појаву

симетрије/асиметрије код биљака (симетрија цвета, листа...), као и на облике симетрије код животиња, како би се разумео значај симетрије тела за живот у воденој и копненој средини. Цефализацију код животиња (овај стручни појам не треба користити) би требало описати као груписање главних органа за пријем и спровођење информација у предњем делу тела, јер овај део тела први ступа у контакт са спољашњом средином (краћи пут/бржа реакција). Сегментираност тела треба обрадити на типичним, методски одабраним примерима биљака и животиња, са нагласком на биолошки значај појве сегментације за живот у воденој и копненој средини. Важно је да ученик кроз вежбање на различитим примерима што више самостално успоставља везу између типа симетрије и начина живота (брзина, покретљивост...) одређене јединке у датим условима спољашње средине. Тип симетрије, присуство/одсуство цефализације, као и присуство/тип сегментације треба такође користити и као важан критеријум за разврставање организама применом дихотомних кључева у оквиру области *Порекло и разноврсност живог света*. За изучавање грађе ћелија и ткива користимо школски микроскоп. У складу са могућностима, потребно је фаворизовати индивидуални ангажман ученика у изради микроскопских препарата и микроскопирању.

Главне групе једноћелијских еукариотских организама треба обрадити кроз упоредни преглед грађе и сличности/разлике основних животних функција код једноћелијске алге, амебе, бичара, трепљара.

Паралелно са компаративним прегледом грађе на методски одабраним представницима који су познати ученицима из ранијег образовања или непосредног окружења, треба обрадити и сличности и разлике у грађи и обављању основних животних процеса главних група биљака, гљива и животиња. Сличности и разлике у грађи ткива и органа значајних за обављање основних вегетативних процеса (исхране, дисања и излучивања) биљака обрадити паралелно, тј. компаративним прегледом грађе методски одабраних представника (вишећелијска алга, маховина, папрат, голосеменица, скривеносеменица). При обради теме транспорта воде и супстанци кроз биљку, обрадити и појам ћелија затварачица, као пример ћелија са специфичном функцијом у биљци. Сличности и разлике у грађи репродуктивних органа и размножавању биљака такође обрадити на методски одабраним представницима (вишећелијска алга, маховина, папрат, голосеменица, скривеносеменица) и повезати са значајем и улогом полног размножавања код биљака (исходи из области *Наслеђивање и еволуција*). Овде се може обрадити и тема животни циклуси биљака (такође из области *Наслеђивање и еволуција*), без улажења у детаље смене генерација сваке појединачне групе биљака. Потребно је ставити акценат на биолошки значај разноврсности цвета и цвасти у функцији размножавања (без детаљнијег улажења у типове цвасти): једнополни и двопolni цветови и цвасти, симетрија, боја, мирис, нектар, анатомија цвета у функцији опрашивања итд. Раст биљака (нагласити да је заснован на митотичким деобама, које су обрађиване у оквиру области *Наслеђивање и еволуција*) треба обрадити на примерима код

вишећелијске алге, зељасте и дрвенасте биљке). Изучавање покретљивости (покрета) биљака, као једне од заједничких особина живих бића по могућности обрадити кроз огледе, наслањајући се на већ познате примере помињане у претходним разредима у оквиру обраде међусобних утицаја живих бића и животне средине, или на новим примерима из сопственог окружења.

Компаративни преглед грађе и функције животиња треба реализовати кроз обраду на методски одабраним представницима, који су од раније били познати ученицима: 1) Заштита тела (кроз упоредни преглед грађе и функције телесног покривача (интегумент, кожа) на методски одабраним представницима главних група животиња. Овде се могу обрадити и неке ћелије са специфичном функцијом, нпр. жарне ћелије. 2) Потпора и покретљивост – упоредни преглед телесних структура које обезбеђују потпору и покретљивост главних група животиња на методски одабраним представницима. Обрадити спољашњи и унутрашњи скелет животиња. Поменути да код животиња (нарочито оних без присуства чврстог скелета) и течност у телу може играти улогу скелета (хидроскелет). Обрадити мишићне ћелије као ћелије са специфичном функцијом, које својим радом делују на скелет, односно заједно са скелетом омогућавају покретљивост појединих делова тела/целог организма. 3) Пријем дражи и реаговање на дражи обрадити на посебним часовима, кроз упоредни преглед главних чула и упоредни преглед нервног система на методски одабраним представницима главних група животиња. При обради нервног система треба обрадити ћелије са специфичном грађом и функцијом – нервне ћелије, које омогућавају реаговање на дражи из спољашње и унутрашње средине. Такође, ученицима скренути пажњу да се код већине група животиња врши груписање нервних ћелија у појединим деловима тела (ганглије, мозак – повезати са предностима оваквог груписања и са цефализацијом), док се ређе појединачне нервне ћелије повезују у мреже (нпр. код медузе, што има везе са симетријом). 3) Обезбеђивање енергије за организам – врши се захваљујући исхрани и дисању. Иако се, због обимности, исхрана и дисање обрађују на посебним часовима, треба нагласити њихову нераскидиву улогу у обезбеђивању енергије за све животне функције. Кроз упоредни преглед треба обрадити разноврсност грађе органа за варење главних група животиња, у односу на њихов начин исхране (нпр. дужина црева код типичног карнивора/хербивора/омнивора, грађа кљуна, вољка и бубац, слепо црево...). Органе за дисање обрадити на типичним примерима водених и копнених животиња, као и кроз израду различитих модела/шема/стрипа... 4) Транспорт супстанци кроз тело приказати кроз упоредни преглед грађе и функције система органа за циркулацију главних група животиња, на методски одабраним представницима. Напоменути да и спољашња средина (вода) може бити у функцији транспортног медијума, као и да постоје посебне телесне течности (крв, лимфа, хемолимфа). Потребно је поменути постојање отвореног и затвореног транспортног система, као и да у оквиру затвореног транспортног система циркулише течно ткиво – крв са крвним ћелијама, које имају одређене специфичне функције. Нагласити да се управо на крвним ћелијама налазе фактори важни за одређивање крвних група, које

ученици треба да савладају кроз вежбања о наслеђивању АВО система крвних група. Осврнути се на значај поклапања крвних група при трансфузији и трансплантацији (веза са *Наслеђивање и еволуција*). У оквиру обраде затвореног транспортног (крвног) система кичмењака (човека) кроз практичне вежбе обрадити пулс и крвни притисак, као и демонстрацију/вежбу пружања прве помоћи у случају повреде крвних судова (из области *Човек и здравље*). 5) Излучивање треба обрадити кроз упоредни преглед грађе и функције органа за излучивање, у контексту живота у води/на копну (проблем/решење), главних група животиња, на методски одабраним представницима водених и копнених организама. б) Размножавање треба обрадити кроз упоредни преглед начина размножавања главних група животиња на методски одабраним представницима, са примерима животиња одвојених полова и хермафродита. Треба обрадити значај и улогу полног размножавања и поређење животних циклуса (потпуно и непотпуно развиће, спољашње и унутрашње оплођење, појам ларве) само на примерима инсеката и водоземаца (веза са оквиру области *Наслеђивање и еволуција*).

Компаративни преглед грађе главних група гљива: плесни, квасци, печурке треба обрадити кроз преглед сличности и разлика у обављању основних животних процеса на методски одабраним представницима. Са гљивама треба обрадити и лишајеве, као пример обострано корисне заједнице организама (нпр. једноћелијске алге и гљиве). Ученици би могли да буду укључени у реализацију мини истраживачког пројекта *Гљиве и лишајеви мога краја*. Препоручује се истраживање у непосредном окружењу и одређивање типичних врста гљива и лишајева уз употребу једноставних кључева и прављење забелешки на терену (веза са остваривањем исхода из области *Порекло и разноврсност живог света*). Ове активности треба изводити искључиво уз присуство наставника, као и родитеља – волонтера. Потребно је упозорити ученике да кидање и брање јединки није дозвољено због заштите диверзитета и сигурности ученика. Компаративни преглед главних група гљива може се повезати и са облашћу *Човек и здравље*, у оквиру обраде *Значај правилног чувања, припреме и хигијене намирница; тровање храном*. Уколико се приликом обраде теме о гљивама планира демонстрација/посматрање плесни (у петри шољи, на хлебу и сл.), обратити пажњу да ли у одељењу има ученика који могу бити алергични на ове агенсе.

Уз одговарајуће примере упоредне грађе главних група биљака, гљива и животиња треба увести појмове конвергенције и дивергенције, као везу са исходима из области *Живот у екосистему*.

Број часова за реализацију ове области је 31:13 часова за обраду, 10 за утврђивања, 5 за вежбе и 1 за обраду са вежбама, и 2 за утврђивање са вежбама.

Област: Порекло и разноврсност живог света

У достизању исхода *разврста организме према задатим критеријумима применом дихотомих кључева и повеже принципе систематике са филогенијом и еволуцијом на основу данашњих и изумрлих*

врста – фосила неопходно је ослањати се на област *Јединство грађе и функције*, будући да ученици треба да се баве системом класификације живих бића, који је заснован на еволуционом пореклу, односно сличностима и разликама између припадника различитих таксономских група. Увод у систематику би требало засновати на приказу основних принципа систематике, навођењем основних систематских категорија, као и спомињањем биномне номенклатуре (иако деца у овом узрасту не треба да уче латинска имена). На основу биномне номенклатуре може се демонстрирати принцип – врсте унутар једног рода, а затим се по истом принципу може појаснити припадност родова једној фамилији, фамилија реду, итд. Крупну слику разноврсности живота, на нивоу кола и класе, треба представити дрветом живота. Имајући у виду да су ученици са дрветом живота упознати у ранијим разредима, увођење употребе дихотомих кључева може се засновати на ранијим знањима (кроз вежбу). На пример, критеријум „има/нема једро“ је прва дихотомија коју могу да уоче на дрвету живота (прокариоти-еукариоти), затим, „једноћеличност/вишећеличност“ (код еукариота), „аутотрофија/хетеротрофија“ (код еукариота – алге, биљке, гљиве, животиње), „има/нема диференцирана ткива“ (код еукариота), „тип симетрије“ (код еукариота), итд.

Знања из упоредне грађе/телесне организације главних група биљака, гљива и животиња (из области *Јединство грађе и функције*), треба да представљају основ за разврставање организама према задатим критеријумима, применом дихотомих кључева, након обраде сваке од ових група. Дакле, систематику треба обрадити мање детаљно, а инсистирати на правилима примене, односно практичној примени дихотомог кључа, чиме би ученици, након демонстрације одговарајућих примера од стране наставника, били оспособљени да сами разврставају жива бића и на основу задатих критеријума одреде њихову позицију на дрвету живота. На пример, ученици могу кроз вежбу на часу да групишу организме приказане на фотографијама, према задатим критеријумима (до нивоа кола/класе). Груписање треба да иде само до нивоа главних група уз истицање карактеристика на основу којих ће ученик моћи да неки организам из сопственог окружења (нпр. паука, птицу, инсекта, голосеменицу, скривеносеменицу...) сврста у одређену групу. Будући да би обрада систематике унутар сваке групе требало да укључује активно учешће ученика под вођством наставника, ови часови представљају и обраду и вежбе. У оквиру ових часова треба представити и примере конвергенције (на супрот дивергенцији), као очигледно одступање од принципа „сличност = сродност“ (нпр. крила инсеката и крила кичмењака, пераја китова и риба, млечике и кактуси, итд). Ове теме надовезују се на стечено знање о адаптацијама.

Основне принципе систематике, кроз порекло и диверзификацију група организама од заједничког претка, треба илустровати приказом прелазних фосила. На овај начин, ученици ће стећи увид у променљивост живог света, као и у чињеницу да садашња флора и фауна, које могу проучавати и класификовати, представљају резултат еволуције живог света током милијарди година на планети Земљи. Другим речима, живи свет пре више милиона година није изгледао као данас, нити живи свет

пре 500 милиона година, итд. Ова знања су важна и за сагледавање будућности биодиверзитета на Земљи – последица антропогеног деловања, климатских промена, тектонских промена, и других процеса.

Област: Живот у екосистему

За достизање исхода ове области акценат је на односима организама у биоценози и популацијама (природни прираштај и миграције) и еколошким факторима као факторима природне селекције.

У достизању исхода *преди прикупљене податке о изабраној врсти и њеној бројности на различитим стаништима*, препорука је да се користе теренска истраживања у паровима/групи. Ученици треба да прикупе податке о различитим врстама које живе на различитим стаништима. Није непоходно да знају назив врсте, довољно је да их разликују (пар/група прикупља податке о једној врсти). Податке могу да представе графички нпр. зависност бројности од неког еколошког фактора (рецимо осветљености). Иако на станишту делује комплекс фактора, треба изабрати онај који је у том тренутку ограничавајући. Сумирањем резултата свих парова/група ученици стичу целовиту слику о утицају одређеног еколошког фактора на бројност различитих врста.

Исход – *илуструје примерима однос између еколошких фактора и ефеката природне селекције* се ослања на област *Наслеђивање и еволуција*. Знања о еколошким факторима треба да повежу са природном селекцијом. Посебну пажњу треба обратити на везу грађе опрашивача (не само инсеката) и грађе цветова. На пример дужина кљуна колибрија је у вези са „дубином“ на којој се налази нектар, облик цвета орхидеје изгледом и мирисом подсећа на женку бумбара, формирање цвасти повећава могућност опрашивања, облик кљуна зеба зависи од доступне хране... Деловање абиотичких фактора се може илустровати на примеру кактуса: адаптације на високе температуре и малу, неравномерно распоређену количину падавина,.

Исход – *идентификује трофички ниво организма у мрежи исхране* представља проширивање и продубљивање знања о трофичким односима и ланцима ихране. Обрада треба да буде праћена радионичарским, односно групним радом, нпр. од ланаца исхране ученици треба да направе мреже или обрнуто, на основу задатог текста који описује биоценозу треба да направе мреже исхране и слично. Не препоручује се обрада кружења супстанце и преноса енергије.

За достизање исхода *повезује утицај абиотичких чинилаца у одређеној животној области* – *биому са животним формама које га насељавају* потребно је обрадити комплекс еколошких фактора који одређују распрострањење 8 основних животних области на копну (тундре, тајге, лишћарске листопадне шуме, медитеранске шуме и макије, саване, кишне тропске шуме степе, пустиње) и обрадити комплекс еколошких фактора који одређују услове живота у воденим биомима (морима и океанима). Препорука је да час утврђивања буде истовремено и вежба. Ученицима се могу понудити слике организама које треба да групишу по задатим критеријумима и повежу како еколошки фактори делују

на животну форму, на пример мајмуни који насељавају кишне тропске шуме имају дуг реп који им служи за прихватање, животиње које живе у хладним пределима морају имати скраћене периферне делове како не би одавали превише топлоте...

Исход – на примерима конвергенције и дивергенције анализира разлику између сличности и сродности организама је у вези са исходима области *Порекло и разноврсност* и *Наслеђивање и еволуција*. Ученици се могу и у оквиру тих тема упознати са појмовима конвергенције и дивергенције, а на карактеристичним примерима увиде да сличност не подразумева увек и сродност и обрнуто.

Грађа органа за варење/начин исхране може се повезати са актерима ланаца исхране/ мреже исхране. Слично је и са подударношћу грађе опрашивача и цветова, у оквиру исте области. Препорука је да ученици самостално траже примере конвергенције и дивергенције а да им се понуде материјали са упоредним прегледом биљних органа, упоредним прегледом скелета кичмењака, крила инсеката и крила кичмењака и слично. Добар пример је разноврсност грађе глодара у зависности од станишта (слепо куче, дабар, капибара...).

За достизање исхода *предлаже акције заштите биодиверзитета и учествује у њима*, на основу позитивних примера деловања човека на животну средину, ученици треба да осмисле предлоге (који се односе на стање у свих 8 копнених животних области, као и у воденим биомима), уз напомену да није свака акција истовремено и добра акција. Пре планирања акција препорука је да се ученици упознају са примерима уништавања кишних тропских шума где је често видљив само губитак кисеоника а не и губитак врста и чињеница да се ове шуме много теже обнављају од неких других екосистема, да истраже како прехрамбени производ Нутела уништава лемури (веза употребе палминог уља у производњи прехрамбених производа и претварање станишта лемури у плантаже палми.)

Ученицима се могу дати задаци да израчунају колико пластике поједу животиње или колико угљен-диоксида емитује један аутомобил са возачем а колико аутобус пун путника. Једна од активности може бити пројекат Планета инсеката у оквиру кога ученици могу да истраже биодиверзитет инсеката, угроженост опрашивача и значај инсеката за екосистеме.

Препоручени број часова је 11:4 часа за обраду, 4 (6) за вежбе и 3 за утврђивање и систематизацију. Као и у другим областима подразумева се да ученици активно уче уз усмеравање (вођење) од стране наставника и да су часови обраде или утврђивања истовремено и вежбе.

Област: Човек и здравље

За достизање исхода *аргументује предности вакцинације* требало би обрадити особине и грађу вируса, као и начине преношења и превенције најчешћих вирусних болести. Пожељно је да то буду болести против којих постоји вакцина, било да су у обавезном или у препорученом програму имунизације. Истовремено, то је прилика да се ученици подсети путева преношења и начина превенције

најчешћих бактеријских болести (6. разред). При обради имунитета и вакцинације требало би се задржати на основном објашњењу настанка имунитета без дубљег залажења у механизме настанка антитела (једна врста белих крвних зрнаца учествује у стварању имунитета, повезати са раније обрађиваним ћелијама крви у *Јединство грађе и функције*). Наставник би требало да на једноставан начин ученицима објасни разлике између урођеног/стеченог и пасивног/активног имунитета, као и да пасивни вештачки имунитет обради на информативном нивоу. Током објашњавања значаја вакцина пожељно је користити званичне статистичке податке и упутити ученике где те податке могу и сами да пронађу (Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“, Удружење педијатара Србије...).

Током обраде правила чувања и припремања намирница наставник би требало да упутити ученике да повежу сазнања са оним што им је познато о бактеријама (6. разред) и гљивама (раније, током 7. разреда). Током увежбавања анализирања задатог јеловника са аспекта уравнотежене и разноврсне исхране ученици ће допунити знања о правилној исхрани стечена у 5. разреду, делом у настави биологије, а делом кроз предмет Физичко и здравствено васпитање. Када ученици стекну знања о поремећајима исхране, моћи ће, у складу са тим, да процене сопствене животне навике. Стицање умења прављења плана дневних и недељних активности које ће посветити раду, одмору и рекреацији, а које се може обрађивати и кроз вршњачку едукацију, допринеће бољем процењивању сопствених животних навика. (Биолошки смисао адолесценције треба обрадити уз подсећање на промене кроз које пролази човек током одрастања, разлике међу људима у погледу изгледа, понашања. Отворена дискусија са ученицима у којем они излажу своје мишљење, ставове и животну искуство, могао би бити један од начина обраде градива.)

Потребно је да ученик зна да коришћење психоактивних супстанци доводи до физичке и психичке зависности, у којој мери је то штетно за појединца, породицу и друштво, као и да зна коме се треба обратити за помоћ и лечење од зависности. Могући начини за достизање исхода *доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци* су емитовање едукативних филмова, позивање бившег наркомана да исприча своје животну искуство или да ученици направе кратке драматизације/скечеве на ову тему.

Специфичности наше школе:

Ученици похађају наставу биологије у савременим условима захваљујући изузетно опремљеном кабинету биологије: микроскопи, микроскопски препарати, исечци ткива, сетови за дисекцију, лупе, модели листа, корена и цвета, као и модели срца, бубрега, мозга, пресека коже, система органа за дисање, ока и два торзоа. Наставна средства и помагала од велике су важности јер код ученика изазивају већу мотивацију за учењем.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање

Ниво исхода	Одговарајући начин оцењивања
Памћење (навести, препознати, идентификовати...)	Објективни тестови са допуњавањем кратких одговора, задаци са означавањем, задаци вишеструког избора, спаривање појмова.
Разумевање (навести пример, упоредити, објаснити, препричати...)	Дискусија на часу, мапе појмова, проблемски задаци, есеји.
Примена (употребити, спровести, демонстрирати...)	Лабораторијске вежбе, проблемски задаци, симулације.
Анализирање (систематизовати, приписати, разликовати...)	Дебате, истраживачки радови, есеји, студије случаја, решавање проблема.
Евалуирање (проценити, критиковати, проверити...)	Дневници рада ученика, студије случаја, критички прикази, проблемски задаци.
Креирање (поставити хипотезу, конструисати, планирати...)	Експерименти, истраживачки пројекти.

Сврха оцењивања	Могућа средства оцењивања
Оцењивање наученог (сумативно)	Тестови, писмене вежбе, извештаји, усмено испитивање, есеји.
Оцењивање за учење (формативно)	Посматрање, контролне вежбе, дневници рада ученика, самоевалуација, вршњачко оцењивање, практичне вежбе.

За сумативно оцењивање знања и вештина научног истраживања ученици би требало да решавају задатке који садрже неке аспекте истраживачког рада, да садрже новине тако да ученици могу да примене стечена знања и вештине, а не само да се присете информација и процедура које су запамтили, да садрже захтеве за предвиђањем, планирањем, реализацијом неког истраживања и интерпретацијом задатих података. У вредновању наученог, поред усменог испитивања, најчешће се користе тестови знања

	<p>У формативном вредновању наставник би требало да промовише групни дијалог, користи питања да би генерисао податке из ђачких идеја, али и да помогне развој ђачких идеја, даје ученицима повратне информације, а повратне информације добијене од ученика користи да прилагоди подучавање, охрабрује ученике да оцењују квалитет свог рада. Избор инструмента за формативно вредновање зависи од врсте активности која се вреднује. Када је у питању нпр. практичан рад (тимски рад, пројектна настава, теренска настава и слично), може се применити чек листа у којој су приказани нивои постигнућа ученика са показатељима испуњености, а наставник треба да означи показатељ који одговара понашању ученика.</p> <p>Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Ако наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, а који су у складу са <i>Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању</i>, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења.</p> <p>Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика и процес наставе и учења, себе и сопствени рад. Све што се покаже добрим и корисним наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а све што се покаже као недовољно ефикасно требало би унапредити.</p>
--	---

Обавезни предмет: хемија	Разред: седми
<p>Циљ учења Хемије је да ученик развије систем основних хемијских појмова и вештине за правилно руковање лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, да се оспособи за примену стеченог знања и вештина за решавање проблема у свакодневном животу и наставку образовања, да развије способности апстрактног и критичког мишљења, способности за сарадњу и тимски рад, и одговоран однос према себи, другима и животној средини.</p>	
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> – идентификује и објашњава појмове који повезују хемију са другим наукама и различитим професијама, и принципима одрживог развоја; – правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, и показује одговоран однос према здрављу и животној средини;

	<ul style="list-style-type: none"> – експериментално појединачно и у групи испита, опише и објасни физичка и хемијска својства супстанци, и физичке и хемијске промене супстанци; – повезује физичка и хемијска својства супстанци са применом у свакодневно животу и различитим професијама; – налази потребне информације у различитим изворима користећи основну хемијску терминологију и симболику; – објашњава основну разлику између хемијских елемената и једињења, и препознаје примере хемијских елемената и једињења у свакодневном животу; – објашњава по чему се разликују чисте супстанце од смеша и илуструје то примерима; – разликује хомогене и хетерогене смеше, наводи примере из свакодневног живота и раздваја састојке смеша; – представља структуру атома, молекула и јона помоћу модела, хемијских симбола и формула; – повезује распоред електрона у атому елемента с положајем елемента у Периодном систему елемената и својствима елемента; – разликује хемијске елементе и једињења на основу хемијских симбола и формула; – разликује типове хемијских веза, препознаје тип хемијске везе у супстанцама и повезује са својствима тих супстанци; – објасни процес растварања супстанце и квантитативно значење растворљивости супстанце; – изводи израчунавања у вези с масеним процентним саставом раствора; – напише једначине хемијских реакција и објасни њихово квалитативно и квантитативно значење; – квантитативно тумачи хемијске симболе и формуле користећи појмове релативна атомска и молекулска маса, количина супстанце и моларна маса; – опише и објасни физичка и хемијска својства водоника и кисеоника; – разликује оксиде, киселине, хидроксиде и соли на основу хемијске формуле и назива, и опише основна својства ових класа једињења; – индикаторима испита и на рН скали процени киселост раствора; <p>тумачи ознаке са амбалаже супстанци/комерцијалних производа.</p>
	<p>ХЕМИЈА КАО ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА НАУКА ХЕМИЈА У СВЕТУ ОКО НАС: хемија, експеримент, природна наука, грађа и својства материјала; хемијски елементи, хемијска једињења, смеше ХЕМИЈСКА ЛАБОРАТОРИЈА: физичка и хемијска својства супстанци, реактивност супстанци, физичке и хемијске промене супстанци, хемијска реакција</p>

<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>АТОМИ И ХЕМИЈСКИ ЕЛЕМЕНТИ: атом, хемијски симбол, атомско језгро, протон, електрон, неутрон, нуклеон, електронски омотач, атомски број, масени број, изотопи, електронски ниво, валентни ниво, валентни електрони Периодни систем елемената, периоде и групе, хемијска стабилност, агрегатно стање, честица</p> <p>МОЛЕКУЛИ ЕЛЕМЕНАТА И ЈЕДИЊЕЊА; ЈОНИ И ЈОНСКА ЈЕДИЊЕЊА: хемијска веза, ковалентна веза, заједнички електронски пар, дублет, октет, једнострука, двострука, трострука ковалентна веза, неполарна и поларна ковалентна веза, валенца, јон, анјон, катјон, атомске, молекулске и јонске кристалне решетке</p> <p>ХОМОГЕНЕ И ХЕТЕРОГЕНЕ СМЕШЕ: смеша, раствор – хомогена смеша, хетерогена смеша, растворена супстанца, растварач, растворљивост, растварање, брзина растварања, процентна концентрација, раздвајање састојака смеше, одвајање магнетом, одливање (декантовање), цеђење (филтрација), упаравање (кристализација) и прекапавање (дестилација)</p> <p>ХЕМИЈСКЕ РЕАКЦИЈЕ И ХЕМИЈСКЕ ЈЕДНАЧИНЕ: хемијска једначина, реагенти, производи реакције, анализа, синтеза, оксидација, оксиди</p> <p>ИЗРАЧУНАВАЊА У ХЕМИЈИ: маса атома, релативна атомска и молекулска маса, количина супстанце, мол, моларна маса, Авогадров број</p> <p>ВОДОНИК, КИСЕОНИК И ЊИХОВА ЈЕДИЊЕЊА; СОЛИ: елементарно стање, алотропија и алотропске модификације, спора и брза оксидација, корозија, киселински остатак, неутрални оксид, кисели оксид, киселински анхидрид, базни оксид, базни анхидрид, индикатори, лакмус – папир, електролитичка дисоцијација, рН – скала, соли, неутрализација</p>
<p>Образовни стандарди</p>	<p>ХЕМИЈА КАО ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА НАУКА ХЕМИЈА У СВЕТУ ОКО НАС</p> <p>ХЕ 1.1.1. Ученик зна да прави разлику између елемената, једињења и смеша из свакодневног живота на основу њихове сложености</p> <p>ХЕ 1.1.8. Ученик зна значење следећих термина: супстанца, смеша, елемент, једињење</p> <p>ХЕМИЈСКА ЛАБОРАТОРИЈА</p> <p>ХЕ 1.1.9. Ученик уме да загрева супстанцу на безбедан начин,</p> <p>ХЕ 1.1.10 Ученик уме да измери масу, запремину и температуру супстанце,</p> <p>ХЕ 1.1.12 Ученик уме да у једноставним огледима испита својства супстанце као и да та својства опише</p> <p>ХЕ 1.2.10 Ученик уме да безбедно рукује супстанцама, посуђем и прибором</p> <p>ХЕ 2.1.7. Ученик уме у огледима да испитује својства супстанци и податке приказује табеларно и графички</p>

АТОМИ И ХЕМИЈСКИ ЕЛЕМЕНТИ

ХЕ 1.1.6. Ученик зна квалитативно значење симбола најважнијих хемијских елемената...

ХЕ 1.1.8. Ученик зна значење следећих термина: атом, молекула, јон

ХЕ 3.1.4. Ученик зна структуру атома, молекула и јона, које их елементарне честице изграђују и како од њиховог броја зависи наелектрисање атома, молекула и јона

МОЛЕКУЛИ ЕЛЕМЕНАТА И ЈЕДИЊЕЊА; ЈОНИ И ЈОНСКА ЈЕДИЊЕЊА

ХЕ 1.1.4 Ученик зна да су чисте супстанце изграђене од атома, молекула и јона и те честице међусобно разликује по наелектрисању и сложености грађе

ХЕ 1.1.5. Ученик зна тип хемијске везе у молекулима елемената, ковалентним и јонским једињењима

ХЕ 1.1.8. Ученик зна значење следећих термина: ковалентна веза, јонска веза

ХЕ 2.1.1. Ученик зна како тип хемијске везе одређује својства супстанци (Т:Т, Т.К. и растворљивост)

ХОМОГЕНЕ И ХЕТЕРОГЕНЕ СМЕШЕ

ХЕ 1.1.11 Ученик зна шта су раствори, како настају и примере раствора у свакодневном животу

ХЕ 1.1.11. Ученик уме да састави апаратуру и изведе поступак цеђења

ХЕ 2.1.2. Ученик зна значење следећих термина: хомогена смеша, хетерогена смеша...

ХЕ 2.1.3. Ученик зна шта је засићен, незасићен презасићен раствор

ХЕ 2.1.5. Ученик уме да изабере најпогоднији начин за повећање брзине растварања супстанце

ХЕ 2.1.6. Ученик уме да промени концентрацију раствора разблаживањем и концентровањем

ХЕ 2.1.9. Ученик уме да израчуна масу растворене супстанце и растварача на основу процентног састава раствора и обрнуто

ХЕ 2.1.10. Ученик уме да направи раствор одређеног процентног састава

ХЕ 3.1.7. Ученик уме на основу састојака смеше да изабере и изведе одговарајући поступак за њихово раздвајање

ХЕМИЈСКЕ РЕАКЦИЈЕ И ХЕМИЈСКЕ ЈЕДНАЧИНЕ

ХЕ 1.1.3 Ученик зна на основу којих својстава супстанце могу да се разликују, којим врстама промена супстанце подлежу, као и да се при променама укупна маса супстанци не мења

ХЕ 2.2.2. Ученик уме да пише једначине хемисјких реакција синтезе и анализе бинарних једињења

ИЗРАЧУНАВАЊА У ХЕМИЈИ

ХЕ.2.1.8. Ученик уме да израчуна масени процентни састав једињења на основу формуле и масу реактаната и производа на основу хемијске једначине тј да на основу израчунавања покаже да се укупна маса супстанце не мења при хемијским реакцијама

ХЕ.3.1.9. да израчуна процентуалну заступљеност неке супстанце у смеси, да изводи стехиометријска израчунавања која обухватају реактант у вишку и однос масе и количине супстанце

ВОДОНИК, КИСЕОНИК И ЊИХОВА ЈЕДИЊЕЊА; СОЛИ

	<p>ХЕ 1.1.8. Ученик зна значење следећих термина: оксидација, оксид, киселина, база, со, индикатор</p> <p>ХЕ 1.2.4. Ученик зна да на основу формуле именује основне класе неорганских једињења</p> <p>ХЕ 1.2.5. Ученик зна примере оксида, киселина, база и соли из свакодневног живота као и практичну примену ових једињења</p> <p>ХЕ 1.2.6. Ученик зна основна физичка и хемијска својства оксида, киселина, база и соли</p> <p>ХЕ 1.2.7. Ученик уме да утврди основна физичка својства оксида</p> <p>ХЕ 1.2.8. Ученик уме да докаже кисело – базна својства помоћу индикатора</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) компетенција за учење 2. одговоран однос према окоolini 3) одговоран однос према здрављу 4) предузимљивост и оријентација ка предузетништву 5) рад са подацима и информацијама б) решавање проблема
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА</p> <p>Програм наставе и учења оријентисан на исходе ће се ослањати на годишњи план рада и обавезне садржаје, уз праћење садржаја одабраног уџбеника хемије и радне свеске и различите активности које ће допринети ефикасном остваривању исхода, али и образовних стандарда. Узимаће се у обзир препоручени број часова, уз подложност изменама до којих долази током године иза различитих разлога. Могући застоји у раду биће елиминисани применом онлајн наставе у оквиру одабране платформе за рад, уз коришћење расположивих алатки које платформа нуди.</p> <p>С обзиром да је школска лабораторија колико – толико опремљена за извођење демонстрационих огледа, њихово извођење ће се планирати у складу са захтевима наставе. Ученици ће се подстицати на самостални рад и размишљање, а у складу са наставним јединицама ученици ће „оживљавати“ научнике применом драматизације на часовима хемије.</p> <p>Планирање и остваривање наставе хемије ће се реализовати уз уважавања различитих образовних и васпитних потреба ученика, на начин да ће провера знања бити прилагођена и олакшана оним ученицима који имају различите потешкоће у савладавању наставних садржаја, а оним ученицима чији потенцијали то омогућавају пружиће се могућност за додатна објашњења и проширења садржаја</p> <p>Методе које се планирају и путем којих се реализују часови хемије су активно учење у настави, очигледна настава, примена свих расположивих наставних средстава, од демонстрације и извођења огледа до коришћења магнетних апликација, паноа, модела атома и видео - презентација и филмова. Затим, групни рад и учење у групи, по принципу једна клупа – једна група, учење на примеру и све друге активне методе које доприносе ефикасном усвајању садржаја. Обезбеђене су презентације за велики број</p>

часова обраде, што ће омогућити извођење часова комбинованим методама (излагање – презентација – оглед – дијалог).

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Хемијска лабораторија

У оквиру ове теме ученици уочавају улогу експеримента у хемији, усвајају основна правила понашања у хемијској лабораторији, мере опреза при руковању супстанцама, лабораторијским посуђем и прибором, мере заштите себе и других, заштите животне и радне средине, и мере прве помоћи у случају повреде при раду. Ученици започињу учење о правилима понашања и мерама опреза у раду, на пример скреће им се пажња да не узимају никад сами и без питања или дозволе супстанце и прибор који су на катедри и служе за извођење огледа, да не узвикују и звуцима плаше ученике који асистирају у извођењу огледа и слично. Ученици се упознају са основним техникама рада у лабораторији (мешање, уситњавање и загревање супстанци), тако што самостално изводе једноставне огледе, кад год је то могуће. Скреће им се пажња да се огледи не изводе забаве ради, већ да су у служби стицања знања тј од ученика се захтева да формулишу објашњења и изводе закључачке после изведених огледа.

Ученици експериментално испитују и описују физичка и нека хемијска својства супстанци, на пример, запаљивост, као и физичке и хемијске промене супстанци и повезују их са применом у свакодневном животу и различитим професијама.

У демонстрационим огледима ученици уочавају и разликују физичка и хемијска својства супстанци, и физичке и хемијске промене супстанци. Да би ученици препознали када је дошло до хемијске реакције, изводе се следећи огледи: издвајање гаса (реакција између цинка и хлороводоничне киселине, реакција између натријум-хидрогенкарбоната и етанске киселине), издвајање талога (реакција између раствора олово (II)-нитрата и калијум-јодида, реакција између раствора сребро – нитрата и натријум - хлорида), појава светлости (сагоревање траке магнезијума).

Атоми и хемијски елементи

Учење шта је атом, о структури атома и субатомским честицама (протони, електрони, неутрони), ученици започињу на примеру литијума. Ученици пореде наелектрисање и масу протона, неутрона и електрона, а затим наелектрисање, масу и величину атомског језгра и електронског омотача. Ученици примењују појмове атомски и масени број у описивању структуре атома. Оглед који подржава теорију о честичној природи супстанце је растварање калијум-перманганата у води и разблаживање раствора калијум-перманганата.

Учећи о структури атома ученици користе различите моделе атома – цртеже модела атома, електронске анимације, а уз то сами израђују моделе атома од папира и конфета у боји.

У оквиру ове теме ученици се уче да разликују врсте хемијских елемената: метале, неметале, металоиде и племените гасове; уочавају када је максимално попуњен валентни ниво, уче распоред електрона у атомима и његово представљање и уче да повезују распоред електрона у атому елемената са положајем елемента у Периодном систему елемената.

Посебна пажња се посвећује изучавању табеле Периодног система елемената и информисању ученика о животу и делу Д.И. Менделјејева. Да би схватили суштину његовог дела, ученици пролазе методом активног учења у настави скраћени процес формирања таблице периодног система на основу описа својстава елемената.

Молекули елемената и једињења, јони и јонска једињења

Током учења садржаја ове теме, ученици настављају повезивање својстава и структуре супстанци. Уче различите начине организовања атома у природи. Удруживање атома у стабилне молекуле, односно грађење ковалентне везе, уче на примерима: водоника, хлора, кисеоника, азота, хлороводоника, воде, амонијака и метана, а о јонској хемијској вези на примеру натријум-хлорида. У овом периоду максимално се користе пластични модели атома и друге методе, нпр часови са елементима АУН. Ученици уче да пишу формуле и називе супстанци користећи појам валенце. Демонстрациони оглед којим се демонстрира поларност молекула воде и који се изводи је скретање млаза воде у пољу статичког електрицитета.

Хомогене и хетерогене смеше

Ученици овладавају основним техникама раздвајања састојака смеша и током лабораторијске вежбе сами изводе цеђење и одвајање магнетом, а демонстрира се и апаратура за дестилацију хомогених смеша.

Појмови из ове наставне теме се повезују са раније стеченим појмовима . ученици уче да је дестилована вода једињење, вода за пиће, морска вода и ваздух, ако нису загађени, да су хомогене смеше. Ученици се уче решавању рачунских задатака који се односе на растворљивост супстанци и на масени процентни садржај раствора.

Хемијске реакције и хемијске једначине

У оквиру теме ученици граде квалитативно и квантитативно значење хемијске једначине којом се представља одређена хемијска промена, уче да примењују значење коефицијента и да разликују коефицијент од индекса. Ученици се уче да разликују анализу од синтезе, да записују једначине хемијских реакција, разликују реактанте од производа хемијске реакције и одређују коефицијенте у хемијској једначини. На часовима обраде се изводе огледи са расположивим супстанцама, а затим се од ученика очекује да запишу ток огледа помоћу хемијских симбола (реакција метала са киселином - издвајање водоника, сагоревање водоника и друге).

Израчунавања у хемији

Ученици формирају појмове: релативна атомска маса, релативна молекулска маса, количина супстанце, мол, моларна маса. Ученици на основу назива или хемијске формуле супстанце израчунавају релативне молекулске масе задатих супстанци користећи таблицу ПСЕ. Током израчунавања ученици успостављају везе између масе супстанце, количине супстанце и броја честица, изводе израчунавања на основу хемијских формула – израчунавање масеног елементарног процентног састава једињења, израчунавања на основу хемијских једначина, на основу односа количине, масе и броја честица учесника у хемијској реакцији. Ово су све задаци са применом знања математике у хемијским израчунавањима, па се пред ученика са слабијим могућностима постваљају једноставнији примери. Ученицима се дозвољава коришћење калкулатора током израде задатака.

Водоник и кисеоник, и њихова једињења. соли

У оквиру теме ученици детаљније сазнају о својствима и практичној примени водоника и кисеоника, као и о њиховим једињењима учећи у наставку о класама неорганских једињења. Оглед: добијање водоника дејством киселине на цинк; сагоревање водоника, добијање кисеоника из калијум – перманганата и демонстрација својства кисеоника да омогућава и подстиче сагоревање (дрвета).

Ученици уче појмове оксидација, сагоревање и корозија, и да уоче улогу кисеоника у овим процесима. Ученици уче да оксидација може бити бурна или тиха, и да се производи оксидације разликују по својим својствима. Оглед: сагоревање магнезијумове траке.

Ученици кроз демонстрационе огледи и лабораторијске вежбе повезују састав и својства киселина, база и соли, уочавају шта је заједничко у саставу киселина односно у саставу хидроксида, и да су киселине и хидроксида хемијске супротности.. На овим часовима интензивно се изводе демонстрације уз коришћење лакмус – папира. Огледи: сагоревање сумпора – настанак киселих киша; настанак магнезијум – хидроксида реакцијом магнезијум – оксида у дестилованој води, настанак калцијум –

	<p>хидроксида реакцијом калцијум – оксида у дестилованој води. Ученици уочавају промену боје лакмус папита током настанка киселине и током настанка хидроксида.</p> <p>На белој табли се за исписивање формула и једначина које имају везе са киселим оксидима или киселинама користи црвени фломастер, а за исписивање формула и једначина базних оксида и хидроксида – плави, што асоцира ученике на промене боје лакмус – папира. Ученици уче о киселости раствора и рН-скали на примерима из свакодневног живота, што им помаже у разумевању информација о рН вредности на етикетама тих производа.</p> <p>Испитивање електропроводљивости дестиловане воде, хлороводоничне киселине, раствора натријум-хидроксида и раствора натријум-хлорида и разматрање зашто неке течности проводе електричну струју, а неке не проводе је засновано на изведеном огледу са струјним колом.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Праћење напредовања ученика се остварује сталним увидом у задате активности ученика и увидом у вођење свеске, и њиховим евидентирањем путем формативне провере тј описане активности ученика или процењеног степена напретка ученика. Од ученика се очекује да поставе питање, повежу делове наставних садржаја, разликују узроке и последице; очекује се да разумеју зашто се неки оглед изводи и да дођу до одређеног закључка после изведеног огледа. Затим, од ученика се очекује да повеже својство супстанце са њеном применом и други логички судови. Очекује се да зна да примени знање стечено из физике и математике на часовима хемије.</p> <p>Сумативно оцењивање се обавља најмање 4 пута у полугодишту, највише на основу писаних и усмених одговора и активности ученика.</p>

Обавезни предмет: ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА		Разред: 7
<p>Циљ учења предмета <i>Технике и технологије</i> је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.</p>		
Исходи учења	<p>1. Животно и радно окружење</p> <p>По завршетку ове области ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – повеже развој машина и њихов допринос подизању квалитета живота и рада; – повеже ергономију са здрављем и комфором људи при употреби техничких средстава; – анализира да ли је коришћење одређене познате технике и технологије у складу са очувањем животне средине; – истражи могућности смањења трошкова енергије у домаћинству; 	

- повеже занимања у области производних техника и технологија са сопственим интересовањем;

2. Саобраћај

По завршетку ове области ученик треба да:

- разликује врсте транспортних машина;
- повеже подсистеме код возила друмског саобраћаја са њиховом улогом;
- провери техничку исправност бицикла;
- демонстрира поступке одржавања бицикла или мопеда;

3. Техничка и дигитална писменост

По завршетку ове области ученик треба да:

- самостално црта скицом и техничким цртежом предмете користећи ортогонално и просторно приказивање;
- користи САД технологију за креирање техничке документације;
- образложи предности употребе 3D штампе у изради тродимензионалних модела и макета;
- управља моделима користећи рачунар;
- објасни улогу основних компоненти рачунара, таблета, паметних телефона и осталих савремених ИКТ уређаја;
- објасни улогу и значај вештачке интелигенције и примену у свакодневном животу

4. Ресурси и производња

По завршетку ове области ученик треба да:

- аргументује значај рационалног коришћења расположивих ресурса на Земљи;
- идентификује материјале који се користе у машинству и на основу њихових својстава процењује могућност примене;
- користи прибор за мерење у машинству водећи рачуна о прецизности мерења;
- врши операције обраде материјала који се користе у машинству, помоћу одговарајућих алата, прибора и машина и примени одговарајуће мере заштите на раду;
- објасни улогу одређених елемената машина и механизма на једноставном примеру;
- образложи значај примене савремених машина у машинској индустрији и предности роботизације производних процеса;
- објасни основе конструкције робота;
- класификује погонске машине – моторе и повеже их са њиховом применом;

	<p>5. Конструкторско моделовање По завршетку ове области ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – самостално/тимски истражи и реши задати проблем у оквиру пројекта; – изради производ у складу са принципима безбедности на раду; – тимски представи идеју, потупак израде и производ; – креира рекламу за израђен производ; – врши е-кореспонденцију у складу са правилима и препорукама са циљем унапређења продаје; – процењује свој рад и рад других на основу постављених критеријума (прецизност, педантност и сл.).
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	машинство, саобраћај, техничка документација, енергетика, заштита личне безбедности и животне средине, предузимљивост и иницијатива
Образовни стандарди	нема
Специфичне међупредметне компетенције	<p>3. Животно и радно окружење</p> <ul style="list-style-type: none"> - Компетенција за учење - Одговоран однос према околини - Одговоран однос према здрављу <p>4. Саобраћај</p> <ul style="list-style-type: none"> - Компетенција за учење, - Одговоран однос према здрављу, <p>3. Техничка и дигитална писменост</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дигитална компетенција - Рад са подацима и информацијама - Комуникација <p>4. Ресурси и производња</p>

- Компетенција за учење,
- Одговоран однос према околина,
- Одговоран однос према здрављу,
- Решавање проблема,
- Естетичка,

5. Конструкторско моделовање

- Предузимљивост и оријентација ка предузетништву
- Решавање проблема
- Сарадња
- Дигитална
- Комуникација

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

1. Животно и радно окружење

<i>Наставни облик</i>	<i>Хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја:</i>	<i>наставне методе:</i>	<i>наставна средства:</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Фронтални, • индивидуални, • групни (у пару) 	<ul style="list-style-type: none"> • ТИТ 6.разред • историја 	<ul style="list-style-type: none"> • вербална, • демонстрација, • учење путем истраживања, 	<ul style="list-style-type: none"> • рачунар, • пројектор, • Презентација • Прибор за техничко цртање • уџбеник

АКТИВНОСТИ

Ученика

Наставника

<ul style="list-style-type: none"> - пажљиво прати излагање наставника и осталих ученика - проналази нове информације - уочава - разликује - упоређује - класификује - износи своје мишљење - уређује и презентује - закључује 	<ul style="list-style-type: none"> - организатор и реализатор наставе - презентује - усмерава ученика - подстиче на размишљање - развија код ученика аналитичко, синтетичко, индуктивно, дедуктивно мишљење - прати напредовање ученика - наводи ученике на одговарајуће закључке - Упознаје их са техничким напретком од праисторије до данашњег доба
---	--

Појам и улогу машина и механизма и њихово коришћење у окружењу треба упутити ученике да проналазе и откривају предности и противречности убрзаног развоја технологије и да препознају утицај технологије на живот и рад у свом окружењу као и да стекну знања о томе како су људи до сада решавали проблеме у борби за преживљавање методом истраживачког рада у групама.

Упутити ученике да истражују о утицају технологије на животну средину, а нарочито на експлоатацију сировина, загађење ваздуха производњу токсичних отпада и њихов утицај на климатске промене и осврт на своје окружење.

Упутити ученике да истражују о енергетској ефикасности и појам уштеде енергије, на примеру свог домаћинства истраже колика је потрошња енергије, који су највећи потрошачи и шта би било најбоље учинити да би се потрошња смањила. Ово је потребно остварити задајући ученицима да прикупе и обраде податке о потрошњи појединих доступних уређаја и укупној количини потрошене енергије на месечном нивоу. У зависности од средине, може се истраживати и потрошња горива (грејање, самостални превоз, пољопривредне машине) и могућности уштеде.

Упознати ученике са појмом ергономије објаснити ученицима како је добар дизајн предуслов за квалитетнији и безбеднији рад, као и на који начин се треба прилагодити (став, правилно држање, безбедна растојања од машина, екрана) ради постизања комфора и очувања здравља.

2. Саобраћај

<i>Наставни облик</i>	<i>Хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја:</i>	<i>наставне методе:</i>	<i>наставна средства:</i>
-----------------------	---	-------------------------	---------------------------

<ul style="list-style-type: none"> ● Фронтални, индивидуални и групни 	<ul style="list-style-type: none"> ● ТИТ 5 и 6.разред 	<ul style="list-style-type: none"> ● вербална ● демонстрација ● метода учења путем открића ● метода практичног рада 	<ul style="list-style-type: none"> ● рачунар, ● пројектор, ● Презентација ● Прибор за техничко цртање ● уџбеник
--	--	---	--

АКТИВНОСТИ	
Ученика	Наставника
<ul style="list-style-type: none"> -пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика -уочава -именује -упоређује -класификује и уређује - дискутује - износи сопствено мишљење и став -цртају -израђују моделе 	<ul style="list-style-type: none"> - организатор и реализатор наставе -наводи на размишљање и извођење закључака -подстиче на размену искустава и усмерава дискусију -утиче на развој свести ученика о значају правилног одржавања бицикла -презентује - прати постигнућа ученика

Упознати ученике са саобраћајним средствима која се користе и њиховим најважнијим подсистемима (погонски, преносни, управљачки и кочиони) друмског саобраћаја са безбедносног аспекта, са аспекта елемената машина и механизма (елементи за пренос снаге и кретања, елементи за везу, специјални елементи) и са енергетског аспекта (погонске машине и мотори).

Упознати ученике са машинама и њиховим главним карактеристикама спољашњег (бицикли, мопеди/мотоцикли, аутомобили, камиони, аутобуси, возови, бродови, авиони) и унутрашњег транспорта (дизалице, виљушкари, транспортери, лифтови).

Оспособити ученике да самостално провере и подесе техничку исправност бицикла (упављачки, преносни и кочиони систем, пнеуматике, висину седишта, осветљење и др.) и демонстрирају поступке одржавања бицикла и да повежу са агрономијом.

2. Техничка и дигитална писменост

<i>Наставни облик</i>	<i>Хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја:</i>	<i>наставне методе:</i>	<i>наставна средства:</i>
<ul style="list-style-type: none"> Фронтални, индивидуални, групни (у пару) 	<ul style="list-style-type: none"> ТИТ 5 и 6.разред информатика и рачунарство математика ликовна култура 	<ul style="list-style-type: none"> вербална демонстрација метода графичких радова учење путем истраживања, текстуална 	<ul style="list-style-type: none"> рачунар, пројектор, Презентација Прибор за техничко цртање уџбеник

АКТИВНОСТИ

Ученика	Наставника
<ul style="list-style-type: none"> - пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика -уочава -разликује -упоређује -црта -повезује изглед предмета у простору и равни -повезује ранија знања са новим сазнањима примењује научено -користи различите изворе знања -развија осећај прецизности и уредности 	<ul style="list-style-type: none"> - организатор и реализатор наставе -предентује -партнер у комуникацији, мотивише ученика, пружа објашњења -утиче на развој свести ученика о значају и примени техничког цртања, као начина комуникације у машинству, - развија осећај ученика за простор, тачност, уредност, прецизност и одговорност - прати постигнућа ученика

Оспособити ученике за ортогонално и просторно представљање предмета и специфичности израде техничке документације у машинству, као и коришћење рачунарских апликација за CAD. У оквиру апликације ученици најпре креирају модел користећи 2D приказ на основу података које читају са техничког цртежа. Коришћењем 3D модела ученици активирају основне технике дизајна са циљем самосталног креирања техничког цртежа у складу са стандардима. Креирати вежбу у оквиру које ученици анализирају елемент сложеније геометрије, израђују модел користећи CAD и рендерују га.

Упознати ученике са наменом основних електронских компоненти рачунара и осталих ИКТ уређаја. Уколико временски оквир дозвољава, ученике упознати и са начином функционисања појединих компоненти. Код ученика треба развити свест о значају коришћења рачунарске технике у апаратима, уређајима и производним процесима и објаснити појам и улогу интерфејса у управљању и контроли.

Упознати ученике са појмом, почетком развоја и применом *вештачке интелигенције*. Кроз дискусију са ученицима о овој теми почети са питањима која подстичу ученике на размишљање о појму „*интелигенција*“, а затим „*вештачка интелигенција*“ и – „*машинско учење*“ кроз коришћење „*паметних*“ уређаја, као што су паметни телефони, таблети, прегледом интернета, гледањем научно-фантастичних филмова или долажењем до других информација путем различитих медија. Како би ученици схватили да је *вештачка интелигенција* подобласт рачунарства чији је задатак развијање програма (софтвера) који ће омогућити рачунарима да размишљају и да се понашају интелигентно, на сличан начин као што се понаша и размишља човек. Машинско учење је подобласт вештачке интелигенције чији је циљ конструисање алгоритама и рачунарских система који су способни да се адаптирају на нове ситуације и уче на бази искуства.

Навести ученике да препознају и наводе примере примене вештачке интелигенције, са акцентом на области које су изучавали: роботика (хуманоидни, индустријски роботи и др.), саобраћај (прототипови првих аутономних аутомобила, интелигентни саобраћајни системи), паметни градови (паметне куће, паметни уређаји), ИОТ технологија, пољопривреда (паметни системи за наводњавање и др.), здравство (дијагностиковање болести пацијената, „паметни болнички кревети“ и др.), интернет (лакши и бржи одабир садржаја код претрага на интернету, код филтрирања нежељене поште, код разних сервиса за превођење (нпр. *Гугл преводиоца* итд.), бизнис, економија и трговина (боље пословање привредних субјеката) итд.

Наставна јединица о *вештачкој интелигенцији* реализује после наставне јединице, *Појам, врсте, намена и конструкција робота*, јер ће ученици најлакше моћи да разумеју појам вештачке интелигенције кроз садржаје из роботике у којој је највише и заступљена.

3. Ресурси и производња

<i>Наставни облик</i>	<i>Хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја</i>	<i>наставне методе</i>	<i>наставна средства</i>
<ul style="list-style-type: none"> Фронтални, индивидуални, групни 	<ul style="list-style-type: none"> ТИТ 5 и 6.разред математика физика хемија информатика и рачунарство 	<ul style="list-style-type: none"> вербална демонстрација лабораторијска вежба учење путем истраживања метода практичног рада 	<ul style="list-style-type: none"> рачунар, пројектор, Презентација Прибор за техничко цртање уџбеник Алат Конструктор
АКТИВНОСТИ			
Ученика		Наставника	
<p>-пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика</p> <p>-повезује ранија знања</p> <p>-уочава начине примене</p> <p>-разликује</p> <p>-упоређује</p> <p>-анализира</p> <p>-класификује</p> <p>-презентује</p> <p>- користе алате, приборе и материјале</p> <p>-примењују мере заштите на раду</p>		<p>-организатор и реализатор наставе</p> <p>-презентује</p> <p>-подстиче ученика на истраживање, увиђање, закључивање, упоређивање</p> <p>-развија разумевање за неопходност рационалног коришћења материјала и енергената</p> <p>-помаже у изради модела</p> <p>-подстиче на развој предузетничких способности (економичност и квалитет израде, начин представљања, изградњи и одбрани ставова...)</p> <p>- прати постигнућа ученика</p>	

Дати ученицима задатак за самосталан рад у оквиру кога ће у свом домаћинству истражити у којој мери и на који начин се рационално користе ресурси и значајем рационалног коришћења ресурса и принципима очувања животне средине.

Уз практичне примере и реалне моделе навести ученике да закључе који се материјали најчешће користе у машинству и због којих њихових својстава. Демонстрирати правилно коришћење прибора за мерење и контролу у машинству и реализовати практичне вежбе са истима. Објаснити улогу елемената машина и механизма и демонстрирати њихов рад на моделу који су ученици саставили. Упознати ученике са карактеристикама обраде материјала који се користе у машинству и ученици праве моделе уз употребу алата за ручну обраду материјала уз примену мера заштите на раду. Илустровати савремене технологије обраде материјала и по могућности организовати посету техничкој школи где ће уједно упознати са савременим производним машинама у машинској индустрији и значајем њихове примене у појединачној и серијској производњи.

Упознати ученике са појам, основама конструкције робота и улогом појединих делова робота и објаснити њен значај у савременој индустрији. Роботику повезати са наставним садржајима као што су информатичка технологија, машине и механизми, енергетика и технологија обраде материјала.

Ученицима представити класификацију погонских машина – мотора и илустровати њихову примену на практичним примерима из учениковог окружења.

- Конструкторско моделовање

<i>Наставни облик</i>	<i>Хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја</i>	<i>наставне методе</i>	<i>наставна средства</i>
<ul style="list-style-type: none"> Пројекте реализовати у паровима или малим групама 	<ul style="list-style-type: none"> информатика и рачунарство математика ликовна култура 	<ul style="list-style-type: none"> метода практичног рада 	<ul style="list-style-type: none"> прибор за техничко цртање конструктор или материјал алат
АКТИВНОСТИ			
Ученика		Наставника	

- усваја и примењује знања,
- развија вештине, ставове, одговорност и самосталност
- проналази потребне информације
- постављање питања
- уочава
- разликује
- упоређује
- одабира
- налази решење
- формира идеју
- израђује техничку документацију
- планира и реализује сопствени производ
- ствара (мери, обележава, обрађује...)
- контролише
- презентује

- подсећа ученике са правилима рада у групи, поделом посла и одговорностима, са динамиком и роковима за реализацију пројектних активности
- пажљиви посматрач
- помагач када је то потребно
- давалац повратне информације
- неко ко охрабрује
- саветује и одговара на питања ученика
- утиче на развој свести ученика о значају примене теоријских знања за израду предмета који имају употребни карактер и могу се користити у реалном окружењу

Ученици кроз практичан рад примењују претходно стечена знања и вештине. Приликом израде техничке документације изабраног модела, ручно или уз помоћ рачунарских апликација, примењивати научено: просторно приказивање предмета, ортогонално пројектовање као и специфичности техничког цртања у области машинства. Ученици раде пројекте, од графичког представљања замисли, преко планирања, извршавања радних операција, маркетинга до процене и вредновања. Наставити са алгоритамским приступом у конструкторском моделовању посебно у приступу развоја техничког стваралаштва - од идеје до реализације. Израда модела разних машина и уређаја који су засновани на основним елементима и принципима рада машина и механизма (елементима за везу, за пренос снаге и кретања, специјални елементи). То се односи на моделовање производних машина, саобраћајних средстава, транспортних машина и уређаја, претварача енергије и др.

Пошто се ученици слободно опредељују за одређену активност у оквиру дате теме, један од корака ка дефинисању свога пројекта, је проналажење информација, стварање идеје и дефинисање задатка. Потребно је да ученици користе податке из различитих извора, самостално проналазе информације о условима, потребама и начину реализације модела користећи ИКТ и адекватну литературу. Ученици морају водити рачуна о принципу економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду.

	<p>По завршетку радова организовати представљање идеје од које се пошло, поступака израде и готовог производа. У овој етапи се врши и процена сопственог рада и рада других на основу постављених критеријума (уредност, систематичност, залагање, самоиницијативност, креативност и др.). На основу утрошеног материјала, енергије и рада реализатори (појединац или тим) треба да искажу оквирне цене трошкова и вредност израђеног модела. У складу са предузетничким аспектима, реализатори треба да израде и одговарајуће материјале за рекламе за израђени производ.</p> <p>Наставни облици, методе и средства су оквирни и детаљно ће се разрадити у месечним оперативним плановима.</p> <p>Посете музејима технике, сајмовима и обиласке производних и техничких објеката треба остваривати увек када за то постоје услови, ради показивања савремених техничких достигнућа, савремених уређаја, технолошких процеса, радних операција и др. Када за то не постоје одговарајући услови, ученицима треба обезбедити мултимедијалне програме у којима је заступљена ова тематика.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p style="text-align: center;">НАЧИНИ ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА УЧЕНИКА ТОКОМ ГОДИНЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Усмено излагање ➤ Активност на часу ➤ Практичан рад ➤ Тест ➤ Презентација ➤ Графички рад ➤ Сарадња у тиму ➤ Комуникација у тиму ➤ Заинтересованост ➤ Уредност ➤ Систематичност ➤ Залагање ➤ Самоиницијативност ➤ Креативност <p>Елементи оцењивања су:</p>

- усвојеност образовних садржаја;
- примена знања;
- активност ученика.

У процесу оцењивања узимају се у обзир све активности ученика (уредност, систематичност, залагање, самоиницијативност, креативност и др).

Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, може се обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).

Ученик може бити оцењен током сваког часа на основу:

- активности на часу
- усменог испитивања
- израде техничких цртежа
- израде практичних радова
- израде презентација
- паноа, реферата, семинарских радова
- целокупног изгледа радне свске
- практичног рада на рачунару
- теста
- активности везане за припреме и учешће на такмичењима
- повезивање теоријских знања са практичним радом и свакодневним животом.
- домаћих задатака – онлајн настава

Практични радови вреднују се на основу :

- примене мера заштите на раду
- сложености рада
- прецизности преношења мера са цртежа на материјал
- самосталности израде рада од стране ученика
- прецизност израде делова и завршне обраде
- правилног коришћења различитих алата и прибора
- функционалности направљеног предмета (модела, макете)

- естетске вредности рада
- мотивисаности ученика током израде рада

У колико је предвиђен, тест биће оцењен по следећим критеријумима:

- преко 85 процената је оцена одличан (5)
- преко 65 процената је оцена врло добар (4)
- преко 50 процената је оцена добар (3)
- преко 35 процената је оцена довољан (2)
- мање од 35 процената је оцена недовољан (1)

Петнаестоминутне провере знања не морају бити унапред најављене. Резултате петнаестоминутне провере наставник уписује у педагошку свеску, а за извођење оцене су неопходне најмање три такве провере.

Оцене на петнаестоминутној провери знања се формирају по следећим критеријумима:

- Ученик који на писменој провери оствари бар 85% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 5.
- Ученик који на писменој провери оствари бар 70% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 4.
- Ученик који на писменој провери оствари бар 55% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 3.
- Ученик који на писменој провери оствари бар 30% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 2.

Усмено одговарање

Одличан (5)	Врло добар (4)	Добар (3)	Довољан (2)	Недовољан (1)
- примењује знања, укључујући и методолошка, у сложеним и непознатим ситуацијама; самостално и на креативан начин објашњава и	- познавање и разумевање свих наставних садржаја скоро у потпуности - поседује развијену способност анализе и синтезе садржаја - делимични повезује усвојено градиво са	- самостална репродукција научених садржаја уз мању помоћ наставника - поседовање способности анализе садржаја	- присећање делова садржаја или основних појмова уз помоћ наставника - делимично памћење и репродукција научених садржаја, али без примера	- неусвојена већина садржаја, често и до нивоа препознавања - неусвојеност кључних појмова - непостојање потребних предзнања за усвајање нових

	<p>критички разматра сложене садржинске целине и информације; процењује вредност теорија, идеја и ставова;</p> <p>- бира, повезује и вреднује различите врсте и изворе података;</p> <p>- формулише претпоставке, проверава их и аргументује решења, ставове и одлуке;</p> <p>- решава проблеме који имају и више решења, вреднује и образлаже решења и примењене поступке;</p> <p>- континуирано показује заинтересованост и одговорност према сопственом процесу учења, уважава препоруке за напредовање и реализује их.</p>	<p>другим сличним садржајима</p> <p>- примењује садржај, углавном. без гршке уз давање наставникових примера</p> <p>- заинтересованост за наставне садржаје уз активност на часу</p> <p>- самостално уочавањеи исправљање грешака</p> <p>- примена усвојених знања и вештина у новим ситуацијама уз постицај</p> <p>-коришћење различитих извора знања уз постицај</p>	<p>- делимично повезивање усвојеног знања са сличним садржајем</p> <p>- примена садржаја са мањим грешкама уз давање наставникових примера</p> <p>- исправљање грешака уз наставникову помоћ</p> <p>- слабија активност на часу</p> <p>- коришћење једног извора знања (уџбеника или записа у свесци)</p>	<p>-слабија активност на часу и у усвајању садржаја</p> <p>- изостаје повезивање садржаја унутар предмета</p> <p>- чини грешке и неуочава их</p> <p>-несамосталност у раду, тражење и прихватање помоћи и савета</p>	<p>садржаја, вештина и навика</p> <p>- ретка спремност за исказивање знања, умења и вештина</p> <p>- пасивност и незаинтересованост на часу</p> <p>- недостатак интереса за стицањем нових знања, чак и уз велико залагање наставника</p>
--	--	--	---	--	---

Раду тиму

Одличан (5)	Врло добар (4)	Добар (3)	Довољан (2)	Недовољан (1)
<p>-Ученик је посебно мотивисан, креативан, одговоран у раду, поштује друге, редован у извршавању обавеза;</p>	<p>-мотивисан је и редовно извршава задатке;</p> <p>-решава проблеме користећи научне садржаје,</p>	<p>-у подели задатака групе потребна помоћ наставника;</p> <p>-за рад потребна помоћ,постикај и усмеравање;</p>	<p>-ради на нивоу присећања;</p> <p>-у групи почиње да ради на интервенцију наставника;</p> <p>-задатак не завршава и има грешака;</p>	<p>-незаинтересован за рад, омета друге;</p> <p>-потстицање и помоћ га не мотивишу на рада;</p> <p>-не поштује правила понашања у групи;</p>

-даје креативне примедбе и предлоге; - поштује правила рада; -у презентовању је јасан, тачан и уме да искаже суштину; -уочава битно и разликује га од небитног; -зна добро да организује и води рад у групи; -има високо развијено критичко мишљење.	-поштује правила рада -подржава рад групе и потстиче их на рад; -поуздан, марљив и одговоран; -презентује тачне податке.	-спор и непрецизан у презентацији; -теже исказује своје мишљење; -није самосталан, прати друге; -научено градиво примењује погрешно; -делимучно поштије правила рада.	-површан у раду и поштовању правила; -углавном је пасиван у групи.	-тражи пуну пажњу и индивидуалан приступ.
---	---	---	---	---

Презентација

Презентација (електронска форма, плакат, паноа...)	Број бодова
Презентација је добро видљива и јасна	10
Количина текста у презентацији се уклапа у стандарде добре презентације	10
Одабир слика и графикана је у складу са презентацијом	10
Дизајн	10
Мултимедијалност	10

Презентовање рада

Презентовање рада		
САДРЖАЈ	НАЧИН ИЗЛАГАЊА	РЕАКЦИЈА СЛУШАЛАЦА
<ul style="list-style-type: none"> • Обухваћени су сви важни делови садржаја • след излагања је логичан 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Изражавање је: <ul style="list-style-type: none"> • довољно гласно • правилно • јасно 	<ul style="list-style-type: none"> • слушаоци са пажњом прате презентацију • укључују се питањима и коментарима

Обавезни предмет: Информатика и рачунарство		Разред: седми
Циљ учења предмета је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.		
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> – разликује визуелну презентацију и логичку структуру текста; – објасни принципе растерске и векторске графике и модела приказа боја; – разликује појмове URL, DNS, IP адреса; – објасни појмове хипервеза и хипертекст; – креира, форматира и шаље електронску пошту; – уз помоћ програмске библиотеке текстуалног програмског језика исцртава елементе 2Д графике; – употребљава петље и генератор насумичних бројева за исцртавање сложенијих облика; – планира, опише и имплементира решење једноставног проблема; – проналази и отклања грешке у програму; – сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка; 	
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Логичка структура и садржај документа, пиксел, резолуција, растерска и векторска графика, RGB и СМЈК палете боја, гиф анимација, хипервеза, URL, електронска пошта, текстуални програмски језик, 2Д графика.	
Образовни стандарди	<p>У документу Образовни стандарди за крај обавезног образовања, стандарди су постављени на три нивоа постигнућа:</p> <p>Основни ниво: Ученик влада појмовима бар у смислу њиховог разликовања на класи одговарајућих примера и распознаје и користи одговарајуће термине и ознаке. Уз помоћ интерпретација (сликом, узорним примерима и сл.) способан је за основно оперисање. Очекује се да ће сви ученици, а најмање 80% њих постићи овај ниво.</p> <p>Средњи ниво: Ученик влада појмовима тако што је оспособљен да сам издваја одговарајуће примере и уме да истиче њихова карактеристична својства. Опериса са њиховим знацима по правилима која процедурално изражава (препознавање графике, несметан рад на интернету и сл.) и притом има виши степен рачунарске увежбаности. Очекује се да ће око 50% ученика постићи овај ниво.</p>	

	<p>Напредни ниво: Ученик потпуно влада појмовима, оперише са њима по прихваћеним правилима која уме да исказује вербално (тј. путем природног језика) и симболички. Разуме хијерархију која успоставља односе међу појмовима по степену њихове апстрактности, уме да закључује на основи претпоставки које су формално исказане (разуме и сам пише једноставније рачунарске програме) и достиже високи степен аутоматског извођења операција. Очекује се да ће око 25% ученика постићи овај ниво.</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. компетенција за учење 2. одговорно учешће у демократском друштву 3. естетичка компетенција 4. комуникација 5. одговоран однос према околини 6. одговоран однос према здрављу 7. предузимљивост и оријентација ка предузетништву 8. рад са подацима и информацијама 9. рад са сликама 10. решавање проблема 11. сарадња 12. дигитална компетенција 13. еколошка компетенција
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Програм наставе и учења информатике и рачунарства, у другом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по спиралном моделу и оријентисан је на остваривање исхода. Исходи су јасни и прецизни искази о томе шта ученик зна да уради и вредносно процени по завршетку процеса учења. Наставни програм предмета информатика и рачунарство се састоји из три тематске целине: Информационо-комуникационе технологије (скр. ИКТ), Дигитална писменост и Рачунарство.</p> <p>При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, где год је то могуће, да ученици самостално изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче, организује и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да, осим уџбеника, користе и друге изворе знања (нпр. сајт www.petlja.org), како би усвојена знања (посебно практична знања) била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака.</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Обрада текста, додавање стила и дубине текста 2. Објаснити карактеристике векторског и растерског представљања слике на рачунару. 3. Примена филтера током обраде слика и анимација 4. Обрада основних појмова на интернету (URL, DNS, IP и сл.) 5. Рачунарство у облаку 6. Рад на пројектном задатку 7. Препознавање основних функција у програмском језику Python. 8. Креирање графичких програма у програмском језику Python. 9. Описати и демонстрирати поступак цртања сложенијих облика састављених од ових примитива (нпр. кућица, глава робота, чича Глиша, сладолед, ...). 10. Приказати генерисање насумичних бројева и употребу насумично генерисаних бројева на цртање насумично распоређених облика и насумични избор боја. 11. Пројектна настава у области Рачунарства је комплексан приступ настави и учењу који најчешће користи методе као што су проблемска настава и учење засновано на истрази.
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>У процесу вредновања потребно је континуирано пратити рад ученика. У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се и процес и продукти учења.</p> <p>Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, се може обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање). Препоручује се да наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили.</p> <p>Препоручује се и оцењивање базирано на практичним радовима и вежбањима. Квизове, тестове знања и слично користити првенствено за увежбавање и утврђивање појмова и чињеничних знања, а мање за формирање коначних оцена. Креирање таквих инструмената за утврђивање градива, кад год је могуће, препустити самим ученицима, чиме се постиже вишеструки ефекат на усвајање знања и вештина.</p>

Обавезни предмет: Физичко и здравственоф васпитања

Разред: 7.разред

Циљ учења предмета *Физичко и здравствено васпитање* је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Исходи учења

- Примени комплекс простих и општеприпремних вежби у већем обиму и интензитету у самосталном вежбању,
- Сврсно користи научене вежбе у спорту, рекреацији, и различитим ситуацијама,
- Упоредно и анализира резултате са тестирања уз помоћ наставника са вредностима за свој узраст,
- Примени досегнути ниво усвојене технике кретања у игри, спорту и свакодневном животу,
- Примени атлетске дисциплине у складу са правилима,
- Развија своје моторичке способности применом вежби из атлетике,
- Одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела,
- Примени вежбе из гимнастике за развој моторичких способности,
- Изведе елементе одбојкашке технике ,
- Примени основна правила одбојке,
- Користи елементе технике у игри,
- Примени основне тактичке елементе у спортских игара,
- Учествује на такмичењима између одељења,
- Изведе кретања у различитом ритму,
- Игра народно коло,
- Изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура,
- Изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу,
- Процени ниво сопствене дневне физичке активности,
- Користи различите вежбе за побољшање својих физичких способности,
- Процени последице недовољне физичке активности,
- Примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње,
- Одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима,
- Примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама,
- Примерно се понаша као учесник или посматрач на такмичењима,
- Решава конфликте на друштвено прихватљив начин,

	<ul style="list-style-type: none"> -Пронађе и користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности, -Прихвати победу и пораз, -Уважи различите спортове без обзира на лично интересовање, -Примени усвојене моторичке вештине у ванредним ситуацијама, -Повеже значај вежбања за одређене професије, -Вреднује лепоту покрета у физичком вежбању и спорту, -Подстиче породицу на редовно вежбање, -Повеже врсте вежби, игара и спорта са њиховим утицајем на здравље, -Коригује дневни ритам рада, исхране и одмора у складу са својим потребама, -Користи здраве намирнице у исхрани, -Разликује корисне и штетене додатке исхрани, -Примењује здравствено-хигијенске мере у вежбању, -Правилно реагује и пружи основну прву помоћ приликом повреде, -Чува животну средину током вежбања и -Препозна последице конзумирања дувана,алкохола и штетних енергетских напитака, -Води рачуна о репродуктивним органима приликом вежбања.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	/
Образовни стандарди	<p>* Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на <u>основном</u> нивоу.</p> <p>1. ОСПОСОБЉЕНОСТ У ВЕШТИНАМА У подобласти спортске игре ученик/ученица: ФВ.1.1.1. игра спортску игру примењујући основну технику, неопходна правила и сарађује са члановима екипе изражавајући сопствену личност уз поштовање других ФВ.1.1.2. зна функцију спортске игре, основне појмове, неопходна правила, основне принципе тренинга и пружа прву помоћ У подобласти атлетика ученик/ученица: ФВ.1.1.3. правилно трчи варијантама технике трчања на кратке, средње и дуге стазе и мери</p>

результат

ФВ.1.1.4. зна терминологију, значај трчања, основе тренинга и пружа прву помоћ

ФВ.1.1.5. зна правилно да скаче удаљ згрчном варијантом технике и мери дужину скока

ФВ.1.1.6. зна терминологију, основе тренинга и пружа прву помоћ

ФВ.1.1.9. правилно баца куглу из места и мери дужину хица

ФВ.1.1.10. зна правила за такмичење, сигурносна правила, влада терминологијом, основама тренинга и пружа прву помоћ

У подобласти **вежбе** на справама и тлу ученик/ученица правилно изводи основне вежбе и комбинације на справама и тлу, чува и помаже, поштује сигурносна правила, зна називе вежби, основе организације рада на справи и пружа прву помоћ:

ФВ.1.1.11. ученик/ученица правилно изводи вежбе на тлу

ФВ.1.1.12. ученик/ученица правилно изводи прескоке

ФВ.1.1.13. ученик/ученица изводи вежбе и комбинације вежби на греди

У подобласти **плес** ученик/ученица:

ФВ.1.1.19. се успешно креће у ритму и темпу музичке пратње у простору основним облицима кретања (ходање, трчање)

У подобласти **ритмичка гимнастика** ученица:

ФВ.1.1.20. правилно изводи основне вежбе из ритмичке гимнастике

ФВ.1.1.21. зна називе вежби и основе тренинга, пружа прву помоћ

.

2. ЗНАЊА О ФИЗИЧКОМ ВЕЖБАЊУ И ФИЗИЧКОМ ВАСПИТАЊУ

У области **знања о физичком вежбању и физичком васпитању** ученик/ученица зна:

ФВ.1.2.1. смисао Физичког васпитања

ФВ.1.2.2. утицај физичког вежбања

ФВ.1.2.3. основне појмове везане за физичко вежбање

ФВ.1.2.4. безбедност током вежбања

ФВ.1.2.5. основна правила спортских игара

3. ВРЕДНОВАЊЕ ФИЗИЧКОГ ВЕЖБАЊА

У области **вредновање физичког вежбања** ученик/ученица:

ФВ.1.3.1. испољава позитиван став према физичком вежбању у свакодневном животу

ФВ.1.3.2. испољава заинтересованост за физичко вежбање

ФВ.1.3.3. доказује се кроз физичко вежбање

ФВ.1.3.4. испољава позитиван став према сарадњи са другима у реализацији различитих задатака

Физичког васпитања

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

1. ОСПОСОБЉЕНОСТ У ВЕШТИНАМА

У подобласти **спортске игре** ученик/ученица:

ФВ.2.1.1. игра спортску игру примењујући виши ниво технике, већи број правила, једноставније

тактичке комбинације и уз висок степен сарадње са члановима екипе изражава сопствену личност

уз поштовање других

ФВ.2.1.2 зна функцију и значај спортске игре, већи број правила, принципе и утицај тренинга

У подобласти **атлетика** АТЛЕТИКА ученик/ученица:

ФВ.2.1.3. правилно изводи варијанту технике штафетног трчања

ФВ.2.1.4. зна правилно да скаче удаљ варијантом технике увинуће

ФВ.2.1.7. зна правила за такмичење

ФВ.2.1.8. учествује на такмичењу у једној атлетској дисциплини

У подобласти **вежбе на справама и тлу** ученик/ученица, на справама на којима вежба и на тлу зна: мере сигурности, чување и помагање, називе вежби и основе организације рада:

ФВ.2.1.9. ученик/ученица правилно изводи вежбе и комбинације вежби на тлу

ФВ.2.1.10. ученик/ученица правилно изводи згрчку

ФВ.2.1.11. ученица правилно изводи вежбе и комбинације вежби на греди

У подобласти **плес** ученик/ученица:

ФВ.2.1.17. повезује просторно и временски плесне елементе у целину, изводи и реализује најмање

један одабрани дечији плес

ФВ.2.1.18. влада основном терминологијом, препознаје и разликује друштвене и народне плесове

У подобласти **ритмичка гимнастика** ученица:

ФВ.2.1.19. правилно изводи вежбу са реквизитима

У подобласти **вежбе обликовања** ученик/ученица:

ФВ.2.1.21. правилно изводи и показује више комплекса вежби обликовања без и са реквизитима

ФВ.2.1.22. зна принципе састављања комплекса вежби обликовања и дозирање оптерећења

2. ЗНАЊА О ФИЗИЧКОМ ВЕЖБАЊУ И ФИЗИЧКОМ ВАСПИТАЊУ

У области **знања о физичком вежбању и физичком васпитању** ученик/ученица зна:

ФВ.2.2.1. терминологију

ФВ.2.2.2. основе тренинга

ФВ.2.2.3. да дозира оптерећење током вежбања

Скраћени искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.

1. ОСПОСОБЉЕНОСТ У ВЕШТИНАМА

У подобласти **спортске игре** ученик/ученица:

ФВ.3.1.1. игра спортску игру примењујући сложене елементе технике, испуњавајући тактичке задатке, учествује у организацији утакмице и суди на утакмицама

ФВ.3.1.2. зна тактику игре, систем такмичења, начин организовања утакмице и суди

У подобласти **атлетика** ученик/ученица:

ФВ.3.1.3. правилно изводи варијанту технике штафетног трчања

У подобласти **вежбе на справама и тлу** ученик/ученица, на справама на којима вежба и на тлу зна: мере сигурности, чување и помагање, називе вежби, основе организације рада и учествује на

школском такмичењу:

ФВ.3.1.6. ученик/ученица правилно изводи вежбе и комбинацију вежби на тлу

ФВ.3.1.7. ученик/ученица правилно изводи згрчку и разношку са изразитијим фазама лета

ФВ.3.1.8. ученица правилно изводи вежбе и комбинацију вежби на греди

У подобласти **плес** ученик/ученица:

ФВ.3.1.15. самостално изводи сопствену композицију покрета и кретања уз музичку пратњу и успешно моторички у ритму и темпу реализује одабрани народни, друштвени и дечији плес; влада основама тренинга и учествује на такмичењу

ФВ.3.1.16. зна терминологију плесова и систем такмичења

У подобласти **ритмичка гимнастика** ученица:

ФВ.3.1.17. правилно изводи самостални састав без и са реквизитима из ритмичке гимнастике и

	<p>учествује на такмичењу У подобласти вежбе обликовања ученик/ученица: ФВ.3.1.19. саставља, правилно изводи и показује сложене комплекса вежби обликовања без и са реквизитима ФВ.3.1.20. зна да саставља комплексе вежби обликовања и дозира оптерећење 2. ЗНАЊА О ФИЗИЧКОМ ВЕЖБАЊУ И ФИЗИЧКОМ ВАСПИТАЊУ У области знања о физичком вежбању и физичком васпитању ученик/ученица зна: ФВ.3.2.1. правила индивидуалних спортских грана и спортских игара ФВ.3.2.2. основе система такмичења ФВ.3.2.3 начин организовања такмичења</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>1) одговоран однос према здрављу, 2) рад са подацима и информацијама, 3) сарадња.</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Концепција физичког и здравственог васпитања заснива се на јединству наставних и ваннаставних организационих облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода и стандарда овог васпитно-образовног подручја.</p> <p>Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у три предметне области: - физичке способности - моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине - физичка и здравствена култура.</p> <p>Планирани програмски садржаји, усмерени на: - развијање физичких способности, подстицање ученика на самостално вежбање и учвршћивање правилног држања тела, - усвајање моторичких знања, умења и навика и - стицање знања, вештина, ставова и вредности о вежбању, физичком васпитању, спорту, рекреацији и здрављу Програмски садржаји остварују се кроз: - наставне активности (часови физичког и здравственог васпитања), као и</p>

	<p>- ваннаставне и ваншколске активности (спортске секције, Недеља школског спорта, активности у природи, школска и ваншколска спортска такмичења, корективно-педагошки рад).</p> <p>Садржаји се реализују кроз фронтални, групни и индивидуални облик рада, са тежиштем на практичном раду.</p> <p>Садржаји тема којима се подразумева стицање знања, вештина, ставова и вредности о вежбању, физичком васпитању, спорту, рекреацији и стицање знања, вештина, ставова и вредности о здрављу реализују се кроз све организационе облике рада уз практичан рад.</p> <p>Програмски садржаји се остварују кроз следеће фазе:</p> <ul style="list-style-type: none"> - утврђивање стања - одређивање радних задатака за појединце и групе ученика - утврђивање средстава и метода за остваривање радних задатака - остваривање васпитних задатака - праћење и вредновање ефеката рада - оцењивање. <p>При реализацији се поштује принцип уважавања индивидуалних карактеристика и способности ученика, при раду са ученицима смањених физичких способности и потешкоћама у савладавању садржаја и при раду са ученицима изузетних способности (диференцирани приступ).</p> <p>По потреби, са ученицима који имају лоше држање тела и здравствене потешкоће услед чега не могу да прате обавезни програм, реализује се прилагођен програм примерен здравственом стању ученика, у сарадњи са одговарајућом здравственом установом и лекаром специјалистом.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Формативно и сумативно оцењивање:</p> <p>Сумативним оцењивањем ће се редовно проверавати постигнућа и пратити напредовање полазећи од ученикових способности, степена спретности и умешности. Континуирано ће се пратити и вредновати: активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању, приказ комплекса усвојених опште припремних вежби и достигнутих нивоа постигнућа моторичких знања, умења и навика. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узимају се у обзир индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа, могућности и ангажовање</p>

ученика у наставном процесу. Формативно оцењивање ће се евидентирати у педагошкој документацији наставника и у дневнику(активност ученика) а сумативно у дневнику. Што се тиче Физичке и здравствене културе, напредовање ученика из ће се оцењивати формативно и евидентирати кроз активности ученика у дневнику.

КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА 7. разреда

НАСТАВНА ТЕМА	ДОВОЉАН 2	ДОБАР 3	ВРЛО ДОБАР 4	ОДЛИЧАН 5
ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТ И МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Уме да изведе једноставне комплексе простих и општеприпремних вежби	Уме правилно да изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања.	Правилно одржава равнотежу у различитим кретањима.	Ученик користи висок ниво техничко-тактичких знања, демонстрира сложеније комплексе вежби и кретања.
*Атлетика *Спортска гимнастика *Основе тимских, спортских и елементарних	Ученик показује мањи степен активности и ангажовања, уз велику помоћ наставника успева да примени одређене вежбе, односно захтеве који су	Ученик показује делимични степен активности и ангажовања, уз велику помоћ наставника успева да примени одређене вежбе, односно	Ученик показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања, уз мању помоћ наставника у потпуности, самостално испуњава захтеве који су	Ученик показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања, где ученик у потпуности самостално, без помоћи наставника испуњава

	игара *Плес и ритмика *Полигони	утврђени у већем делу основног нивоа постигнућа, одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа и ангажовање ученика добија оцену довољан (2)	захтеве који су утврђени и на основном и већим делом на средњем нивоу стандарда постигнућа, одређеним индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, уз ангажовање ученика добија оцену добар (3)	утврђени и на основном и на средњем нивоу, као и део захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа, одређеним индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, уз висок степен ангажовања добија оцену врло добар (4)	захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и у већини захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа, одређеним индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, уз веома висок степен ангажовања, добија оцену одличан (5)	
--	---------------------------------------	---	---	--	--	--

3.2.4 осми разред

Обавезни предмет: Српски језик и књижевност	Разред: Осми
<p>Циљеви учења предмета <i>Српски језик и књижевност</i> јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности</p>	

у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.

Исходи учења

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

Књижевност:

- чита са разумевањем књижевноуметничке текстове и остале типове текстова, примењујући различите стратегије читања;
- тумачи значења, језичке, естетске и структурне особине уметничких текстова, користећи књижевне термине и појмове;
- критички промишља о стварности на основу прочитаних дела;
- истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи;
- повеже писце и дела из обавезног дела програма од 5. до 8. разреда;
- издвоји основне одлике књижевног рода и врсте у конкретном тексту, као и језичко-стилске карактеристике текста у склопу интерпретације;
- уочи слојевитост књижевног дела и међужанровско прожимање;
- повеже књижевна дела са историјским или другим одговарајућим контекстом;
- одреди временски оквир у којем је писац стварао;
- разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта;
- препозна националне вредности и негује културноисторијску баштину, поштујући особености сопственог народа и других народа;
- учествује у избору књижевних дела и начина њихове обраде и представљања;

Језик:

- објасни настанак и развој српског књижевног језика;
- разуме значај књижевног језика за културу и историју српског народа;
- сврста српски језик у одговарајућу језичку групу у Европи;
- именује дијалекте српског језика;
- разуме постојеће језичке прилике у Србији;
- издвоји делове творенице и препозна основне моделе њиховог грађења;
- користи садржаје из граматике обрађене у претходним разредима и повеже их са новим градивом;

	<ul style="list-style-type: none"> - доследно примени правописну норму; - примени основна правила о распореду акцената; Језичка култура: - уочи разлику између научног, административног и разговорног функционалног стила; - пише и говори поштујући карактеристике различитих функционалних стилова; - уочи разлику између речи и лексеме; - препозна метафору и метонимију као лексичке механизме и разуме значење вишезначних речи карактеристичних за свакодневну комуникацију; - разуме значење застарелих речи и неологизама; - користи речник, енциклопедију и лексикон; - уочи манипулацију у пропагандним текстовима; - напише приказ, расправу и краћи есеј; - разликује делове текста и књиге – укључујући индекс, појмовник, библиографију – и уме да их користи; - повезује информације и идеје изнесене у тексту, уочава јасно исказане односе и изводи закључак заснован на тексту.
<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>КЊИЖЕВНИ ТЕРМИНИ И ПОЈМОВИ</p> <p>Стилска средства: анафора и епифора, апострофа.</p> <p>Лирске врсте: народне љубавне песме, обичајне песме (сватовске, тужбалице и здравице); љубавна песма (ауторска).</p> <p>Епско-лирске врсте: поема, балада.</p> <p>Драмски спев.</p> <p>Мемоари. Биографија.</p> <p>ЈЕЗИК</p> <p>Граматика</p> <p>Језик Словена у прапостојбини; сеобе Словена и стварање словенских језика. Мисија Ћирила и Методија. Почетак писмености код Срба.</p> <p>Старословенски језик и писма (глагољица и ћирилица). Развој српског књижевног језика: српскословенски, рускословенски, славеносрпски језик.</p>

Вук Караџић – реформа језика, писма и правописа.
Књижевни језик код Срба од Вука до данас (основни подаци).

Основне језичке групе у Европи и место српског језика у породици словенских језика.
Дијалекти српског језика: екавски (призренско-тимочки, косовско- ресавски, шумадијско-војвођански) и ијекавски (зетско-рашки и источнохерцеговачки). Народни језик (језик као скуп дијалеката) и књижевни (нормирани) језик. Службена употреба језика и писма према Уставу. Језици националних мањина (основни подаци).

Језик – основне особине говорног и писаног језика.

Грађење речи:

– основни модели: извођење, слагање, префиксација;

– просте речи и творенице (изведенице, сложенице, префиксалне творенице);

Систематизација претходно обрађених садржаја из фонетике, морфологије и синтаксе.

Писање имена из страних језика са акцентом на њихову промену. Спојено и одвојено писање речи (сложенице, полусложенице, синтагме).

Генитивни знак.

Црта и цртица; други интерпункцијски и правописни знаци.

Ортоепија

Краткоузлазни и краткосилазни акценат; правила о распореду акцената и неакцентованих дужина (основни појмови).

Књижевни и остали типови текстова у функцији унапређивања језичке културе.

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

Текстови писани различитим функционалним стиловима: публицистички стил (репортажа, интервју); административни стил (молба, жалба, уплатница, обрасци, радна биографија; бирократски језик); научни стил (примери из текстова у уџбеницима других наставних предмета; употреба термина).

Лексикологија:

– једнозначност и вишезначност речи;

	<p>– лексичка метафора и лексичка метонимија као механизми остваривања вишезначности; – хомонимија; – застареле речи; нове речи – неологизми; – речник, лексикон, енциклопедија.</p> <p>Пропагандни текстови (рекламе и слично).</p> <p>Расправа и есеј на задату тему.</p> <p>Приказ (књиге, филма, позоришне представе и сл.).</p> <p>Говорне вежбе: интерпретативно-уметничке (изражајно читање, рецитовање); анализа снимљеног разговора; интервју; расправа (дискусија); презентовање чињеница и коментара.</p> <p>Правописне вежбе: диктат, уочавање и објашњавање правописних грешака у тексту; писање имена из страних језика; писање позајмљеница (информатички термини, мејл и сл.); писање сложеница, полусложеница и синтагми; писање црте и цртице; запета у независносложеним реченицама.</p> <p>Језичке вежбе: уочавање и исправљање грешака у неправилно маркираном тексту; попуњавање текста са празнинама; тражење грешака у тексту и исправљање.</p> <p>Лексичко-семантичке вежбе: допуњавање реченица хомонимима (хомоними и акценти); проналажење одговарајућег синонима; антонимски ланац; одређивање значења метафоре и метонимије у тексту; тумачење застарелих речи и неологизама; дефинисање лексема.</p> <p>Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу.</p> <p>Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту.</p>
<p>Образовни стандарди</p>	<p>ОСНОВНИ НИВО</p> <p>1. ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ</p> <p>У области вештина читања и разумевање прочитаног ученик/ ученица:</p> <p>СЈ.1.1.1. разуме текст (ћирилични и латинични) који чита наглас и у себи</p> <p>СЈ.1.1.2. разликује уметнички и неуметнички текст; уме да одреди сврху текста: експозиција (излагање), дескрипција (описивање), нарација (приповедање), аргументација, пропаганда*</p> <p>СЈ.1.1.3. препознаје различите функционалне стилове на једноставним примерима</p>

CJ.1.1.4. разликује основне делове текста и књиге (наслов, наднаслов, поднаслов, основни текст, поглавље, пасус, фуснота, садржај, предговор, поговор); препознаје цитат; служи се садржајем да би пронашао одређени део текста

CJ.1.1.5. проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима

CJ.1.1.6. разликује у тексту битно од небитног, главно од споредног

CJ.1.1.7. повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказане односе (временски след, средство - циљ, узрок - последица и сл.) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту

CJ. 1.1.8. чита једноставне нелинеарне елементе текста: легенде, табеле, дијаграме и графиконе

2. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

У области **писано изражавање** ученик/ученица:

CJ.1.2.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу)

CJ.1.2.2. саставља разумљиву, граматички исправну реченицу

CJ.1.2.3. саставља једноставан експозиторни, наративни и дескриптивни текст и уме да га организује у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста)

CJ.1.2.4. уме да преприча текст

CJ.1.2.5. свој језик прилагођава медијуму изражавања* (говору, односно писању), теми, прилици и сл.; препознаје и употребљава одговарајуће језичке варијетете (формални или неформални)

CJ.1.2.6. влада основним жанровима писане комуникације: саставља писмо; попуњава различите обрасце и формуларе с којима се сусреће у школи и свакодневном животу

CJ.1.2.7. зна да се служи Правописом (школским издањем)*

CJ.1.2.8. примењује правописну норму (из сваке правописне области) у једноставним примерима

CJ.1.2.9. има изграђену језичку толеранцију и негативан став према језику дискриминације и говору мржње*

3. ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК

У подобласти **граматика** ученик/ученица:

CJ.1.3.1. зна особине и врсте гласова; дели реч на слоге у једноставнијим примерима; примењује књижевнојезичку норму у вези са гласовним променама

CJ.1.3.2. уочава разлику између књижевне и некњижевне акцентуације*

CJ.1.3.3. одређује место реченичног акцента у једноставним примерима

CJ.1.3.4. препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије променљивих речи; примењује књижевнојезичку норму у вези с облицима речи

CJ.1.3.5. разликује просте речи од твореница; препознаје корен речи; гради реч према задатом значењу на основу постојећих творбених модела

CJ.1.3.6. препознаје синтаксичке јединице (реч, синтагму, предикатску реченицу и комуникативну реченицу)

CJ.1.3.7. разликује основне врсте независних реченица (обавештајне, упитне, заповедне)

CJ.1.3.8. одређује реченичне и синтагматске чланове у типичним (школским) примерима

CJ.1.3.9. правилно употребљава падеже у реченици и синтагми

CJ.1.3.10. правилно употребљава глаголске облике (осим имперфекта)

CJ.1.3.11. препознаје бирократски језик као непожељан начин изражавања*

У подобласти **лексика** ученик/ученица:

CJ.1.3.12. познаје основне лексичке појаве: једнозначност и вишезначност речи; основне лексичке односе: синонимију, антонимију, хомонимију; метафору* као лексички механизам

CJ.1.3.13. препознаје различита значења вишезначних речи које се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.)

CJ.1.3.14. зна значења речи и фразеологизама који се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.), као и оних који се често јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.)

CJ.1.3.15. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у коме су употребљени (једноставни случајеви)

CJ.1.3.16. служи се речницима, приручницима и енциклопедијама

У подобласти **народни и књижевни језик** ученик/ученица:

CJ.1.3.17. разликује појмове књижевног и народног језика; зна основне податке о развоју књижевног језика код Срба (од почетака до данас)

CJ.1.3.18. зна основне податке о пореклу и дијалекатској разуђености српског језика

CJ.1.3.19. зна основне податке о језицима националних мањина

CJ.1.3.20. има позитиван став према дијалектима (свом и туђем)*

CJ.1.3.21. разуме важност књижевног језика за живот заједнице и за лични развој*

4. КЊИЖЕВНОСТ

У области **књижевност** ученик/ученица:

CJ.1.4.1. повезује наслове прочитаних књижевних дела (предвиђених програмима од V до VIII разреда) са именима аутора тих дела

CJ.1.4.2. разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност)

CJ.1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епику и драму

CJ.1.4.4. препознаје врсте стиха (римовани и неримовани; осмерац и десетерац)

CJ.1.4.5. препознаје различите облике казивања у књижевноуметничком тексту: нарација, дескрипција, дијалог и монолог

CJ.1.4.6. препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту (епитет, поређење, оноματοпеја)

CJ.1.4.7. уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, време и место радње, лик...

CJ.1.4.8. има изграђену потребу за читањем књижевноуметничких текстова и поштује национално, књижевно и уметничко наслеђе*

CJ.1.4.9. способан је за естетски доживљај уметничких дела*

СРЕДЊИ НИВО

1. ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ

У области **вештина читања и разумевање прочитаног** ученик/ ученица:

CJ.2.1.1. чита текст користећи различите стратегије читања: "летимично читање" (ради брзог налажења одређених информација); читање "с оловком у руци" (ради учења, ради извршавања различитих задатака, ради решавања проблема); читање ради уживања*

CJ.2.1.2. познаје врсте неуметничких текстова (излагање, технички опис, техничко приповедање, расправа, реклама)

CJ.2.1.3. препознаје и издваја језичка средства карактеристична за различите функционалне стилове

CJ.2.1.4. разликује све делове текста и књиге, укључујући индекс, појмовник и библиографију и уме њима да се користи

CJ.2.1.5. проналази, издваја и упоређује информације из два краћа текста или више њих (према датим критеријумима)

CJ.2.1.6. разликује чињеницу од коментара, објективност од пристрасности и пропаганде на једноставним примерима

CJ.2.1.7. препознаје став аутора неуметничког текста и разликује га од другачијих ставова изнетих у таквом тексту

2. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

У области **писано изражавање** ученик/ученица:

CJ.2.2.1. саставља експозиторни, наративни и дескриптивни текст, који је јединствен, кохерентан и унутар себе повезан

- CJ.2.2.2. саставља вест, реферат и извештај
- CJ.2.2.3. пише резиме краћег и/или једноставнијег текста
- CJ.2.2.4. зна основне особине говорног и писаног језика*
- CJ.2.2.5. зна правописну норму и примењује је у већини случајева

3. ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК

У подобласти **граматика** ученик/ученица:

- CJ.2.3.1. одређује место акцента у речи; зна основна правила акценатске норме
- CJ.2.3.2. препознаје гласовне промене
- CJ.2.3.3. познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик променљиве речи
- CJ.2.3.4. познаје основне начине грађења речи (извођење, слагање, комбинована творба, претварање)
- CJ.2.3.5. препознаје подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица)
- CJ.2.3.6. одређује реченичне и синтагматске чланове у сложенијим примерима
- CJ.2.3.7. препознаје главна значења падежа у синтагми и реченици
- CJ.2.3.8. препознаје главна значења и функције глаголских облика

У подобласти **лексика** ученик/ученица:

- CJ.2.3.9. познаје метонимију* као лексички механизам
- CJ.2.3.10. зна значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.), као и литерарним и медијским текстовима намењеним младима, и правилно их употребљава
- CJ.2.3.11. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/ или контекста у коме су употребљени (сложенији примери)

4. КЊИЖЕВНОСТ

У области **књижевност** ученик/ученица:

- CJ.2.4.1. повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања
- CJ.2.4.2. повезује наслов дела из обавезне лектире и род, врсту и лик из дела; препознаје род и врсту књижевноуметничког дела на основу одломака, ликова, карактеристичних ситуација
- CJ.2.4.3. разликује лирско-епске врсте (баладу, поему)
- CJ.2.4.4. разликује књижевнонаучне врсте: биографију, аутобиографију, дневник и путопис и научно-популарне текстове
- CJ.2.4.5. препознаје и разликује одређене (тражене) стилске фигуре у књижевноуметничком тексту (персонификација, хипербола, градација, метафора, контраст)

CJ.2.4.6. одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика (психолошке, социолошке, етичке) и њихову међусобну повезаност

CJ.2.4.7. разликује облике казивања у књижевноуметничком тексту: приповедање, описивање, монолог/унутрашњи монолог, дијалог

CJ.2.4.8. уочава разлику између препричавања и анализе дела

CJ.2.4.9. уме да води дневник о прочитаним књигама*

НАПРЕДНИ НИВО

1. ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ

У области **вештина читања и разумевање прочитаног** ученик/ученица:

CJ.3.1.1. проналази, издваја и упоређује информације из два дужа текста сложеније структуре или више њих (према датим критеријумима)

CJ.3.1.2. издваја кључне речи и резимира текст

CJ.3.1.3. издваја из текста аргументе у прилог некој тези (ставу) или аргументе против ње; изводи закључке засноване на сложенијем тексту

CJ.3.1.4. чита и тумачи сложеније нелинеарне елементе текста: вишеструке легенде, табеле, дијаграме и графиконе

2. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

У области **писано изражавање** ученик/ученица:

CJ.3.2.1. организује текст у логичне и правилно распоређене пасусе; одређује прикладан наслов тексту и поднаслов деловима текста

CJ.3.2.2. саставља аргументативни текст

CJ.3.2.3. пише приказ (књиге, филма, позоришне представе и сл.), репортажу и расправу

CJ.3.2.4. пише резиме дужег и/или сложенијег текста

CJ.3.2.5. зна и доследно примењује правописну норму

3. ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК

У подобласти **граматика** ученик/ученица:

CJ.3.3.1. дели реч на слоге у сложенијим случајевима

CJ.3.3.2. познаје гласовне промене (уме да их препозна, објасни и именује)

CJ.3.3.3. зна и у свом говору примењује* акценатску норму

CJ.3.3.4. познаје подврсте речи; користи терминологију у вези са врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама

	<p>CJ.3.3.5. познаје и именује подврste синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица)</p> <p>CJ.3.3.6. познаје главна значења падежа и главна значења глаголских облика (уме да их објасни и зна терминологију у вези с њима)</p> <p>У подобласти лексика ученик/ученица:</p> <p>CJ.3.3.7. уме да одреди значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава, контекста у коме су употребљени, или на основу њиховог порекла</p> <p>CJ.3.3.8. зна значења речи и фразеологизама у научнопопуларним текстовима, намењеним младима, и правилно их употребљава</p> <p>4. КЊИЖЕВНОСТ</p> <p>У области књижевност ученик/ученица:</p> <p>CJ.3.4.1. наводи наслов дела, аутора, род и врсту на основу одломака, ликова карактеристичних тема и мотива</p> <p>CJ.3.4.2. издваја основне одлике књижевних родова и врста у конкретном тексту</p> <p>CJ.3.4.3. разликује аутора дела од лирског субјекта и приповедача у делу</p> <p>CJ.3.4.4. проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту</p> <p>CJ.3.4.5. одређује и именује врсту стиха и строфе</p> <p>CJ.3.4.6. тумачи различите елементе књижевноуметничког дела позивајући се на само дело</p> <p>CJ.3.4.7. изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже</p> <p>CJ.3.4.8. повезује књижевноуметничке текстове с другим текстовима који се обрађују у настави*</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Компетенција за учење Наставник српског језика свакодневно развија код својих ђака компетенцију за учење, користећи постојећа школска и ваншколска знања и искуства. Труди се да ученици схвате значај континуираног учења у школском и ваншколском контексту. Наставник подржава ученике у поступном и систематичном савладавању градива. Учи их да читају са оловком у руци, да праве сажетке текстова и издвајају кључне речи. Оспособљава их да разликују битно од небитног и да у тексту траже аргументе за своје тврдње. Подстиче их да своје ставове о неком питању артикулишу на одговарајући начин и концизно се изразе. • Одговорно учешће у демократском друштву Током разговора поводом прочитаних књижевноуметничких дела, али и текстова који припадају осталим функционалним стиливима, наставник подстиче ученике да поступају у складу са принципима

правде, слободe, солидарности, равноправности и одговорности – који су темељ демократског друштва. Учи их да се залажу за поштовање различитости, дечјих и људских пра- ва и слобода, да поштују лични и национални идентитет и да имају активан и одговоран однос према држави и друштву у ком живе. Наставник се труди да ученици схвате одговорност за соп- ствене изборе и одлуке, да аргументовано заступају ставове и мишљења уважавајући супротна гледишта, као и усвојене процедуре доношења одлука. Такође, подстиче код ученика потребу да уче, чувају и негују књижевни језик и да разумеју значај српског језика за културу и историју српског народа, а да притом поштују и друге народе и уважавају њихова права.

- **Естетичка компетенција**

Наставник подстиче ученике да учествују у креативном и стваралачком изражавању сопствених идеја, осећања и искустава, подстиче их на изражавање кроз различите уметности и путем различитих медија – музике, покрета, речи, електронских медија, визуелне уметности и др. Подстиче ученике да бирају и користе уметничка дела (у овом случају књижевност) како би обогатили свој живот и разумевање света, да схвате значење појма култура и ваљано га употребљавају, да развијају смисао за естетске вредности и да разумеју значај уметничких и културних дела за лични развој и развој друштва. Квалитетна настава српског језика подстиче сваку од наведених делатности и доприноси успостављању трајних корелација међу многим наставним предметима.

- **Комуникација**

Радећи на развоју језичке културе својих ученика, наставник српског језика утиче и на развијање њихове комуникације. Учи ученике да комуницирају на сврсисходан и конструктиван начин у приватном, јавном и образовном контексту, то јест да прилагођавају начин комуникације одређеној ситуацији (нпр. формална, неформална). Подстиче их да користе језик специфичан за различите научне, техничке и уметничке дисциплине и животне ситуације. Наставник се труди да код ученика изгради језичку толеранцију и да скрене пажњу на говор мржње као негативну појаву у друштву. Ученици се постичу на богаћење сопственог речника, у складу са основним нивоом образовања, и на то да доживљавају језик као низ могућности које му служе у изражавању.

- **Одговоран однос према окоolini**

Одговоран однос према окоolini непосредно је везан за остваривање васпитних и практичних циљева наставе српског језика. Познавање природе и ширег окружења, уважавање живота и његовог значаја подстичу се и читањем, доживљавањем и тумачењем књижевноуметничких текстова и дела осталог типа, намењених старијем школском узрасту. Наставник подстиче ученике да тако уочавају везу

између квалитета животне средине и квалитета свог живота и разумеју да се лична добробит и добробит заједнице и друштва огледају и у квалитету и одрживости његове околине.

- **Рад с подацима и информацијама**

Наставник подстиче ученике да повезују знања и вештине из различитих предмета са потребом да представе, прочитају и протумаче податке користећи наративни, табеларни или графички приказ информација, укључујући и њихове дигиталне презентације. Наставник објашњава ученицима како да користе и самостално проналазе различите изворе информација и података (библиотеке, медије, интернет, институције културе итд.), како да критички разматрају њихову поузданост и ваљаност, разврставају их и повезују релевантне информације из различитих извора.

- **Решавање проблема**

Међупредметна компетенција решавање проблема посебно долази до изражаја у настави српског језика и књижевности, која је проблемска, активна и стваралачка. Учећи матерњи језик и његове законитости и читајући одабрана, репрезентативна дела српске и светске књижевности (у целини или у одломцима), ученик се подстиче на то да препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства. Наставник потом упућује ученике како да планирају стратегију решавања проблема, како да формулишу објашњења и закључке на основу резултата до којих су дошли у раду, презентују их и дискутују са другим особама и преиспитују их у светлу добијених коментара. Такође, наставник ученике упућује на то како да проверавају применљивост решења у пракси и користе их у новим ситуацијама.

- **Сарадња**

Да би стекли компетенцију сарадње, ученици на часовима српског језика одговорно, активно и конструктивно учествују у раду одељења (кроз фронтални облик рада), групе, тима или пара (у групном раду, или раду у паровима) и доприносе унапређивању заједничког рада. Наставник учи ученике како да пружају подршку и помоћ својим сарадницима и прихватају њихову подршку и помоћ, као и да поштују правила заједничког рада и препознају своје место и улогу у њему. Наставник подстиче ученике да поштују друге као равноправне учеснике и прихвата најбоља решења до којих се у заједничком раду дошло.

- **Дигитална компетенција**

	<p>Наставник оспособљава ученике за адекватно претраживање и квалитетно одабирање садржаја до којих могу доћи електронским путем. Информишући се, на основу кључних речи, о појединостима за које су заинтересовани, а из области предмета Српски језик, ученици стварају сопствени хипертекст и уче се да издвоје битно од небитног, праву информацију од оне која је површна или погрешна. То чине уз помоћ упутстава које им даје наставник српског језика и књижевности, претходно оспособљен да успешно изабере одговарајуће сајтове које ће ученици претраживати, или уз помоћ удбеника који овакве препоруке садржи.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Одговоран однос према здрављу Уважавање живота и његовог значаја подстичу се и читањем, доживљавањем и тумачењем књижевноуметничких и других текстова. Читајући и тумачећи дела српске и светске књижевности ученици боље разумеју себе, друге и свет око себе. Наставник подстиче ученике да критички сагледају и избегну ситуације опасне по сопствени живот и здравље као и ситуације опасне по живот и здравље других.
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Програм наставе и учења Српског језика и књижевности чине три предметне области: Књижевност, Језик и Језичка култура. Све три области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима.</p> <p><u>Књижевност</u></p> <p>Циљ наставе књижевности је развијање књижевне културе и здравих читалачких навика код ученика, што се постиже континуираним читањем одабраних и препоручених књижевних дела.</p> <p>У оквиру наставе књижевности постоји вертикална корелација, тј. прожима се са наставом језика (вежбање и утврђивање знања из језика на одабраним и прилагођеним књижевним текстовима, изражајно читање и казивање и сл) и језичке културе (излагање ученика током говорних вежби у вези са наставом књижевности, писање писмених задатака и сл).</p> <p>Основу наставе књижевности чини лектира (дата у Читанкама), која је заснована на класичним књижевним делима и омогућава неговање основне књижевне културе. Она се потом надограђује и обогаћује савременим књижевним делима, која су искуствено ближа ученицима и омогућавају им детаљну анализу и синтезу. Повезивање наставе књижевности на основу универзалних вредности са искуством ученика омогућава њихову већу анагжованост и систематичније промишљање, изношење ставова и закључивање. Такође, одабрана књижевна дела из националног корпуса потпомажу развој свести код ученика о значају и вредности националне историје и културе, као и националног поноса.</p>

Настава књижевности може се поделити на неколико тематских целина, на основу заједничких карактеристика књижевних дела: тема, мотива, уметничког правца којем дело припада, књижевнотеоријских сличности.

Кроз наставу књижевности ученике треба оспособити да уоче специфичности књижевног језика и света који је у књижевним делима изграђен, што подразумева уочавање сликовисти, специфичне књижевне изразе и поступке, оригиналност књижевних ликова и аутентичност њиховог књижевног света и сл. На тај начин ће ученици стећи вештине да на прави начин вреднују књижевне текстове и разликују их од других типова текстова.

На овом нивоу акценат је на детаљној класификацији књижевних родова и врста и њиховој систематизацији, што се односи и на област књижевнотеоријских појмова. Током овог процеса од велике користи могу бити одговарајући прилози у Читанкама, након одређених тематских целина.

Настава књижевности започиње доживљајним читањем, након којег следи истраживачко читање (по унапред одређеним смерницама/припремљеним одељцима у Читанкама), које омогућава аналитички приступ. Потом следи утврђивање издвојених елемената и њихова синтеза, која на након одређениог времена омогућава и компаративни приступ у анализи књижевних дела. Компаративна анализа подразумева и ослањање на књижевна знања која су стечена у претходним разредима. На овом нивоу потребна је систематизација књижевних дела која су обрађивана у старијим разредима основне школе, што се може учинити на основу детаљно и континуирано вођених дневника читања.

Настава књижевности омогућава ученицима да размишљају, истражују, изграђују и вреднују своје ставове, да износе аргументоване тврдње поткрепљене примерима из текста, али и да усвајају књижевнотеоријске појмове које потом могу стално примењивати у настави књижевности.

Настава књижевности се може осавременили и приближити ученицима приказивањем филмованих књижевних дела и ТВ драма, позоришних адаптација, како би ученици могли да приступе компаративној анализи и уоче разлику између књижевности и њене интерпретације у филмској и позоришној уметности, нпр. ученицима је могуће приказати екранизована књижевна дела попут *Сумњивог лица* Бранислава Нушића, сценарија за филм *Ко то тамо пева* Душана Ковачевића и сл.

У настави књижевности постоји хоризонтална корелација са бројним школским предметима, а највише са историјом, географијом, верском наставом, грађанским васпитањем, ликовном и музичком културом. Коришћењем презентација, прилога из дигиталне Читанке и сличних материјала ученицима

се омогућава шира перспектива и увид у историјске и друштвене околности (које су често подтекст књижевних дела и омогућавају њихову детаљну и свеобухватну анализу).

Кроз читање и тумачење књижевних дела ученици развијају читалачке компетенције које подразумевају не само истраживачко посматрање и стицање знања о књижевности већ подстичу и развијају емоционално и фантазијско уживљавање, имагинацију, естетско доживљавање, богате асоцијативне моћи, уметнички сензибилитет, критичко мишљење и изграђују морално просуђивање. Како су Стандарди ученичких постигнућа, дефинисани за крај другог циклуса обавезног образовања, диференцирани по нивоима (основни, средњи и напредни), на крају осмог разреда ва-жно је самерити успех појединаца, али и одељења у целини, спрам нивоа ученичких постигнућа.

Језик

У настави језика ученици се оспособљавају за правилну усмену и писану комуникацију стандардним (књижевним) српским језиком. Отуда захтеви у овом програму нису усмерени само на усвајање језичких правила и граматичке норме, већ и на разумевање њихове функције и правилну примену у усменом и писменом изражавању. Настава језика увек се ослања на претходно стечена знања из ове области, која се утврђују сталним вежбањима и различитим врстама провера, а потим и проширује и надограђује, при чему се користе различити приступи и настава прилагођава ученицима, нпр:

- припремљени квизови и асоцијације;
- стална употреба вежбања из Радних свезака која прате градиво дато у Граматикама;
- издвајање типичних примера и класичних образаца;
- указивање на препознавање изузетака и специфичних примере;
- петнаестоминутни тестови;
- контролни задаци;
- усмено одговарање.

Граматички садржају не смеју се проучавати изоловано, већ се посматрају као систем и таква систематичност и свеобухватност омогућава ученицима да на прави начин усвоје знања из области граматике, да им она буду трајна и функционална. То се постиже повезивањем различитих граматичких садржаја и на овом нивоу подразумева систематизацију, утврђивање и увежбавање градива усвојеног у претходним разредима. Нове граматичке области су историја језика (почеци словенске и српске писмености, европске језичке групе, дијалекти српског језика), грађење речи (потребно је повезивање са знањем из морфологије и усвајање и утврђивање појмова простих речи и твореница, начина творба и сл), уочавање разлике између писаног и говорног језика на типичним и примерима. Ученицима се градиво приближава сталним повезивањем са њиховим свакодневним

искуством, нпр. указивање на типичне граматичке грешке које могу видети или чути у својој околини. Посебно треба обратити пажњу на граматичке грешке које смо приметили током њихових излагања на часу, током израде домаћих задатака и сл. и настојати да те грешке буду исправљене.

Током реализовања правописних садржаја, ученицима све време треба указивати на важност писмености и то поткрепити примерима типичних правописних грешака у свакодневnoj комуникацији, посебно током коришћења савремених технологија које су ученицима блиске, нпр. писање мејлова и СМС порука, комуникација на друштвеним мрежама и сл. Садржаји из ове области се реализују, усвајају и утврђују решавањем одговарајућих задатака, правописним вежбама и диктатима итд. Нови правописни садржаји (транскрипција, писање сложеница и плусложеница, коришћење црте и цртице, употреба генитивног знака и сл) се реализују надовезујући се на претходно усвојена правописна знања и кроз повезивање са областима књижевности, језика и језичке културе, из којих се издвајају одговарајући примери. Препоручује се употреба школског издања правописа, речника језичких недоумица и сличне литературе, како би ученици стекли навику да брину о својој писмености и да је континуирано унапређују.

Ортоегија подразумева указивање на важност правилног говора, што је основа успешне свакодневне комуникације. Ортоепски садржај се углавном реализују кроз садржаје из области књижевности и језика, нпр. изговарање брзалица, место акцента у речима, реченична интонација и сл. На овом нивоу ученици би требало да утврде и систематизују већ стечена знања о акцентима српског језика, нпр. да разликују краткосилазне и краткоузлазне акценте и да их правилно графички обележавају. У настави ортоегије веома је корисно употребљавати припремљене аудио-снимке (могу се пронаћи у дигиталним Читанкама), на основу којих ученици могу усвојити правилан говор. Као ортоепску вежбу треба спроводити и говорење напамет научених одломака у стиху и прози (уз помоћ аудитивних наставних средстава), на основу којих ће ученици усвојити кључна правила и норме акцентуације.

Језичка култура

Неговање језичке културе је један од најважнијих задатака наставе матерњег језика. Она се непрекидно прожима са наставом књижевности и језика, јер је развијена усмена и писмена језичка култура један од кључних циљева наставе српског језика и књижевности. Језичка култура се посебно негује писањем и читањем састава (у виду рада на часу или као домаћих задатака), реализовањем школских писмених задатака (по два у сваком полугодишту). Посебно треба обратити пажњу на исправке писмених задатака (по два часа), који служе да се ученицима укаже на уочене пропусте и сегменте које треба да побољшају у области језичке културе, при чему су од највеће важности сугестије наставника и

	<p>индивидуална комуникација са ученицама. Ниво језичке културе ученика треба непрекидно унапређивати бројним говорним вежбама које су погодне за овај ниво, нпр. интерпретативно-уметничке (изражајно читање, казивање стихова) и вежбе аргументације (расправе, дискусије), анализа снимљеног текста, интервју.</p> <p>Језичка култура ученика ће се унапредити реализовањем нових садржаја предвиђених за седми разред основне школе:</p> <ul style="list-style-type: none"> - употпуњавање знања о преосталим функционалним стилевима: научном, административном и разговорном и њихово разликовање, на основу практичних примера, нпр. школски уџбеници, попуњавање образаца и сл; посебно истаћи бирократски језик, као негативну појаву административног стила, али и практичног и функционалност разговорног стила; - упознавање са пропагандним текстовима/рекламама, на основу повезаности са свакодневним животом и истицањем манипилативног карактера оваквих текстова; - анализирање и писање есеја и расправа, што омогућава вежбање аргументације и развој критичког мишљења. <p>Континуирани рад на проширивању и богаћењу речника остварује се усвајањем појмова метафоре и метонимије, као и њиховог тумачења на семантичком нивоу. Усвајање и систематизовање појмови антонимије, синонимије и хомонимије, архаизама и неологизама кроз одговарајуће књижевне и граматичке садржаје, али и примере из свакодневног живота омогућиће ученицима проширивање лексичког фонда и дати им могућност да употребљавају праве речи у правим ситуацијама.</p> <p>Препоручује се вежбање оба писма (ћириличног и латиничног) и коришћење доступних дигиталних садржаја, а посебно употреба и континуирано коришћење речника, правописа, лексикона и енциклопедија. Непрекидно треба указивати ученицима на важност јасног и прецизног изражавања, доброг и смисленог организовања реченица, значај кретивности и оригиналности, избегавања шаблона и фраза у говору и писању.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Праћење и вредновање резултата напредовања ученика је у функцији остваривања исхода, а започиње иницијалном проценом достигнутог нивоа знања, у односу на који ће се одмеравати даљи напредак и формирати оцена.</p> <p>Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање и праћење напретка ученика и упућивање на даље активности.</p> <p>За наставу српског језика и књижевности специфична је подела на три кључне области, а то су књижевност, језик и језичка култура. Свака од тих области подразумева посебне облике реализације</p>

	<p>наставе, вежбања и утврђивања знања, нпр. писмени задаци, контролни задаци, говорне вежбе, активност и излагање на часовима, изражајно читање и изражавање итд.</p> <p>Формативно вредновање је саставни део савременог приступа настави и подразумева процену знања, вештина, ставова и понашања, као и развијања одговарајуће компетенције током наставе и учења.</p> <p>Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака (рађење домаћих задатака, паноа, презентација), посматрање и бележење ученикових активности током наставе (активност на часу, записивање и праћење лекција, ношење неопходног прибора), непосредна комуникација између ученика и наставника (давање сугестија ученику о могућности напредовања), регистар за сваког ученика (педагошка свеска у којој се прати напредовање ученика и сл). Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом, тј. реализује се сумативно оцењивање.</p> <p>Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања, праћења и вредновања. Важно је да наставник, поред постигнућа ученика, континуирано прати и вреднује властити рад. Све што се покаже добрим и ефикасним, наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а оно што буде процењено као недовољно делотворно, требало би унапредити.</p>
--	---

Обавезни предмет: Енглески језик		Разред: осми	
Циљ учења је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.			
Исходи учења	БРОЈ И НАЗИВ ТЕМЕ/ОБЛАСТ И (Комуникативне функције)	ИСХОДИ	НАСТАВНИ САДРЖАЈИ И ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	1.Starter unit	По завршеној теми/области ученици су у стању да у усменој и писменој комуникацији:	Ученици у усменој и писменој комуникацији уче и увежбавају:
	Уводна тема Описивање радњи у садашњости и прошлости.	-разумеју општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање радњи и ситуација у садашњости и прошлости; - размене неколико информација у низу које се односе на радње и ситуације у садашњости и из прошлости; - поштују правила учтиве комуникације.	Речи и изразе који се односе на теме; језичке садржаје Present Simple Present Continuous Question tags Used to текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.

	2. Lost and found Изгубљено нађено Описивање радњи и ситуација из прошлости; описи-вање предмета и појава.	- разумеју општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање искустава, и догађаја у прошлости; - размене неколико информација у низу о искуствима, и догађајима у прошлости; - опишу искуства и догађаје из прошлости повезујући неколико краћих исказа у смислену целину; - опишу историјски догађај из циљне културе.	Речи и изразе који се односе на тему; језичке садржаје Past Simple Past Continuous Adjectives кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.	
	3. Choices Избори Описивање искуства из прошлости; описивање способности у садашњости.	- разумеју општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање искустава, и догађаја у прошлости; - размене неколико информација у низу о искуствима, и догађајима у прошлости; - опишу искуства и догађаје из прошлости повезујући неколико краћих исказа у смислену целину; - разумеју једноставније текстове који се односе на описивање способности у садашњости; - саопште своје и туђе способности у садашњости; - размене неколико информација о способностима у садашњости; - разумеју и објасне сличности и разлике у популарним музичким жанровима између своје и циљне културе.	Речи и изразе који се односе на тему; језичке садржаје Present Perfect vs Past Simple текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.	
	4. What's it worth? Колико вреди? Изражавање количина цена; изражавање мишљења; давање препорука;	-разумеју краће низове исказа који се односе на количине и цене; - размене информације у вези са количинама ценама; - разумеју општи смисао и главне информације из текстова који се односе на изражавање мишљења и давање препорука; - размене информације које се односе на изражавање мишљења и давање препорука;	Речи и изразе који се односе на тему; језичке садржаје –Present Continuous – arrangements Future Simple – predictions Going to... текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.	

	описивање будућих радњи и предвиђања.	<ul style="list-style-type: none"> - повежу неколико исказа у краћи текст којим се описују бића, места и предмети и дају препоруке; - разумеју општи смисао и главне информације из текстова који се на будуће радње и предвиђања; - размене неколико исказа у вези са будућим радњама и предвиђањима; саопшти будуће радње и предвиђања; - разумеју и објасне сличности и разлике навикама куповине између своје и циљне културе. 		
	5. Feelings Осећања Изражавање осећања; исказивање могућности; изношење способности, обавеза, предлога и савета.	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју општи смисао и главне информације из текстова који се односе на осећања; - размене неколико повезаних информација у вези са осећањима; - искаже и образложе осећања; - разумеју једноставније текстове који се односе на могућности; - размене неколико информација које се односе на могућности; - разумеју једноставније текстове који се односе на способности, обавезе, предлоге и савете, и реагује на њих; - размене неколико информација које се односе на способности, обавезе, предлоге и савете; - разумеју британски и амерички смисао за хумор. 	Речи и изразе који се односе на тему; језичке садржаје Adjectives ending in -ed/-ing Modal verbs may, might, can, could, must to express possibility and certainty Modal verbs can, could, be able to for ability Modal verbs should, must, have to, ought to for advice and obligations текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.	
	6. Discovery Откриће Описивање радњи у прошлости; изражавање мишљења, планова и намера; изражавање могућности и	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју општи смисао и главне информације из текстова који се односе на прошлост; размене неколико информација у низу о догађајима у прошлости; - опишу догађаје из прошлости повезујући неколико краћих исказа у смислену целину; - разумеју једноставније текстове који се односе на изражавање мишљења, планова и намера; - саопште своја и туђа мишљења, планове и намере; 	Речи и изразе који се односе на тему; језичке садржаје Gerunds and infinitives First and second conditional кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.	

	хипотетичких ситуација.	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју једноставније текстове који се односе на исказивање могућности и хипотетичких ситуација;- размене неколико информација у низу о могућностима и хипотетичким ситуацијама; - наведу биографске податке и најважнија открића/дела научника/уметника из циљне културе. 		
	7. About me О мени Описивање бића, предмета и места	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање бића, предмета и места; - опишу догађаје из прошлости повезујући неколико краћих исказа у смислену целину; - размене неколико информација у низу о карактеристикама бића, предмета и места; - упореде и наведу сличности и разлике у карактеристикама савремене поезије у својој и циљној култури. 	Речи и изразе који се односе на тему; језичке садржаје Reflexive pronouns Relative pronouns кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама	
	8. On the streets На улицама Описивање места и појава; изражавање количина	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју општи смисао и главне информације из текстова који се односе на опис предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; - размене информације које се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; - повеже неколико исказа у краћи текст којим се описују и пореде бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања; - разумеју краће низове исказа који се односе на количину; размене информације у вези са количином, димензијама и ценама; - упореди и наведе сличности и разлике између уличног живота у градовима широм света. 	Речи и изразе који се односе на тему; језичке садржаје Quantifiers and numbers Passive: present, past and future; Passive with modal verbs кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.	
	9. The law Закон Описивање појава и догађаја; изражавање мишљења	<ul style="list-style-type: none"> - разумеју општи смисао и главне информације из текстова који се односе на опис појава и догађаја; - размене информације које се односе на опис појава и догађаја; - повежу неколико исказа у краћи текст којим се описују појаве и догађаји; 	- Речи и изразе који се односе на тему; језичке садржаје Reported speech with present simple reporting verb кратке текстове и дијалоге који се односе на теме (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.	

		<p>- упореде и опишу сличности и разлика између законских регулстива код нас и у циљној култури.</p>		
<p>Образовни стандарди</p>	<p>Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.</p> <p>1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА</p> <p>РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА</p> <p>ПСТ.1.1.1. Разуме фреквентне речи и једноставне изразе у јасно контекстуализованом и спором говору.</p> <p>ПСТ.1.1.2. Разуме једноставне поруке и питања која се односе на једноставне информације и непосредно окружење.</p> <p>ПСТ.1.1.3. Разуме кратка, једноставна, разговетно и споро изговорена упутства.</p> <p>ПСТ.1.1.4. Разуме кратка саопштења и питања која се односе на познате/блиске теме.</p> <p>ПСТ.1.1.5. Разуме предмет једноставног разговора других лица о познатим/блиским темама (нпр. личне и породичне ствари, непосредно окружење) уколико се говори споро и разговетно.</p> <p>ПСТ.1.1.6. Разуме појединачне речи и једноставне изразе из текстова савремене музике.</p> <p>РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА</p> <p>ПСТ.1.1.7. Разуме кратке поруке које се односе на једноставне информације и непосредно окружење (нпр. писма, мејлови итд.).</p> <p>ПСТ.1.1.8. Разуме кратка, појединачна упутства која се тичу његових непосредних потреба, уколико укључују визуелне елементе.</p> <p>ПСТ.1.1.9. Разуме општи смисао и најважније информације у једноставним врстама текстова (кратке приче, извештаји, огласи, временске прогнозе и сл.) уз одговарајуће илустративне елементе.</p> <p>УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ</p> <p>ПСТ.1.1.10. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи једноставна језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника (нпр. ко је, одакле је, чиме се бави итд.).</p> <p>ПСТ.1.1.11. Уз дуже паузе и уз помоћ саговорника, саопштава основне информације о себи и свом непосредном окружењу, тражи одређени предмет, користећи кратке једноставне исказе.</p> <p>ПСТ.1.1.12. Уз дуже паузе, описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности користећи најједноставнија језичка средства.</p> <p>ПСТ.1.1.13. Поставља једноставна питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника.</p> <p>ПСТ.1.1.14. Поставља и одговара на питања која се односе на изражавање допадања и недопадања, слагања и неслагања користећи једноставна језичка средства.</p> <p>ПСТ.1.1.15. Формулише молбе и извињења.</p> <p>ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ</p>			

	<p>ПСТ.1.1.16. Пише једноставне податке о себи и лицима из блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама.</p> <p>ПСТ.1.1.17. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама.</p> <p>ПСТ.1.1.18. Писаним путем доставља/тражи основне информације о себи/другима.</p> <p>ПСТ.1.1.19. Пише кратке и једноставне поруке (нпр. СМС, имејл, објаве на друштвеним мрежама) у којима се захваљује, извињава или нешто честита.</p> <p>ПСТ.1.1.20. Повезује неколико кратких исказа у кратак, везани текст о блиским темама.</p> <p>МЕДИЈАЦИЈА</p> <p>ПСТ.1.1.21. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...).</p> <p>ПСТ.1.1.22. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику.</p> <p>ПСТ.1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику.</p> <p>2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА</p> <p>ПСТ.1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну).</p> <p>ПСТ.1.2.2. Правилно записује познату лексику.</p> <p>ПСТ.1.2.3. Познаје и користи ограничен број фреквентних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог репертоара језичких средстава.</p> <p>ПСТ.1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности.</p> <p>3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА</p> <p>ПСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).</p> <p>ПСТ.1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински.</p> <p>ПСТ.1.3.3. Познаје најзначајније историјске догађаје циљних култура.</p> <p>ПСТ.1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање.</p> <p>ПСТ.1.3.5. Познаје неколико најпознатијих културних остварења циљних култура; наводи и описује на матерњем језику неколико локација циљних култура за које показује интересовање. Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.</p> <p>1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА</p> <p>РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА</p> <p>ПСТ.2.1.1. Разуме краће низове (2-3) саопштења, упутстава, молби који се односе на његове потребе и интересовања.</p> <p>ПСТ.2.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са) говорника о блиским и познатим темама, уколико се говори разговетно и умереним темпом.</p> <p>ПСТ.2.1.3. Разуме основни смисао и главне информације споријих, јасно артикулисаних</p>
--	--

	<p>монолошких излагања и прича о познатим и узрасно адекватним темама, уз одговарајућу визуелну подршку, паузе и понављања.</p> <p>ПСТ.2.1.4. Разуме основни смисао и главне информације из подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим и узрасно адекватним темама, уколико се говори споро и разговетно.</p> <p>ПСТ.2.1.5. Разуме општи смисао и фреквентне фразе и изразе једноставнијих текстова из савремене музике.</p> <p>РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА</p> <p>ПСТ.2.1.6. Разуме општи смисао и главне информације у краћим порукама, писмима, мејловима о блиским темама.</p> <p>ПСТ.2.1.7. Разуме краће низове (2-3) упутстава која се тичу његових непосредних потреба (нпр. оријентација у простору, употреба уређаја и апарата, правила игре и сл.), праћених визуелним елементима.</p> <p>ПСТ.2.1.8. Разуме општи смисао и главне информације у краћим текстовима, различитих врста и једноставне садржине, са интернета или других писаних медија, о познатим и узрасно адекватним темама.</p> <p>ПСТ.2.1.9. Разуме општи смисао једноставних књижевних текстова прилагођених узрасту и интересовањима.</p> <p>ПСТ.2.1.10. Разуме општи смисао и једноставније формулације у текстовима савремене музике.</p> <p>ПСТ.2.1.11. Разуме смисао једноставних рекламних порука уколико не садрже игру речи или неко конотативно/скривено/метафорично значење.</p> <p>УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ</p> <p>ПСТ.2.1.12. Успева да поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме.</p> <p>ПСТ.2.1.13. Уз краће паузе и минималну помоћ саговорника, размењује информације, тражи одређени предмет, објашњење, услугу, повезујући неколико краћих исказа у смислену целину.</p> <p>ПСТ.2.1.14. Уз краће паузе, описује себе и своје непосредно окружење, свакодневне активности, искуства из прошлости користећи једноставна језичка средства.</p> <p>ПСТ.2.1.15. Поставља и одговара на 2-3 повезана питања, о познатим темама, у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз одговарајућу помоћ саговорника и понављање.</p> <p>ПСТ.2.1.16. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање и једноставним језичким средствима даје кратко објашњење.</p> <p>ПСТ.2.1.17. Размењује основне информације о плановима и обавезама.</p> <p>ПСТ.2.1.18. Једноставним језичким средствима пореди људе, ствари и појаве.</p> <p>ПСТ.2.1.19. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ вербалним и невербалним средствима.</p> <p>ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ</p> <p>ПСТ.2.1.20. Писаним путем доставља/тражи или преноси детаљније информације, обавештења или податке о себи и другима.</p> <p>ПСТ.2.1.21. Пише једноставна лична писма, поруке, мејлове у којима се са пријатељима и познаницима договара о активностима или одговара на питања.</p> <p>ПСТ.2.1.22. Саставља краће текстове о себи, својој породици и непосредном окружењу.</p>
--	--

	<p>ПСТ.2.1.23. Описује искуства, активности и догађаје из прошлости користећи једноставније језичке структуре и увежбану лексику.</p> <p>МЕДИЈАЦИЈА</p> <p>ПСТ.2.1.24. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао и појединачне информације краћих и једноставнијих писаних текстова опште информативне природе.</p> <p>ПСТ.2.1.25. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа.</p> <p>ПСТ.2.1.26. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег писаног текста.</p> <p>ПСТ.2.1.27. На страном језику саопштава туристима најједноставније информације које су тражили од трећег лица (назив улице, број линије у градском саобраћају, цену).</p> <p>2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА</p> <p>ПСТ.2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина).</p> <p>ПСТ.2.2.2. Правилно записује фреквентне и увежбане речи, познаје и примењује одређени број основних правописних правила.</p> <p>ПСТ.2.2.3. Познаје и користи једноставније граматичке елементе и конструкције.</p> <p>ПСТ.2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.</p> <p>3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА</p> <p>ПСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).</p> <p>ПСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.).</p> <p>ПСТ.2.3.3. Препознаје најкритичније обрасце понашања који су непримерени/неприкладни у контексту циљних култура.</p> <p>ПСТ.2.3.4. Препознаје најчешће стереотипе у вези са својом и циљним културама.</p> <p>ПСТ.2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински.</p> <p>ПСТ.2.3.6. Познаје животне услове који владају у појединим екосистемима света (клима, географске одлике и сл.) где се користи страни језик.</p> <p>ПСТ.2.3.7. Препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости циљних култура.</p> <p>ПСТ.2.3.8. Представља и укратко описује на циљном језику неколико познатих личности и појава из циљних култура, као и оне за које показује интересовање.</p> <p>Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.</p> <p>1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА</p> <p>РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА</p> <p>ПСТ.3.1.1. Разуме дуже низове саопштења, упутстава, молби итд. који се тичу његових потреба и интересовања.</p>
--	--

ПСТ.3.1.2. Разуме основни смисао и главне информације у аутентичном разговору два или више (са)говорника, уколико се говори разветно и умереним темпом.

ПСТ.3.1.3. Разуме основни смисао и главне информације јасно артикулисаних монолошких излагања, прича, презентација и предавања на узрасно адекватне и блиске теме, уз одговарајућу визуелну подршку.

ПСТ.3.1.4. Разуме основни смисао и може да издвоји главне информације из аутентичних подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим, узрасно адекватним темама (нпр. репортажа, научно-популарних, документарних, играних, анимираних филмова, спотова) које слуша/гледа у смисленим целинама.

ПСТ.3.1.5. Разуме општи смисао и већину фраза и израза сложенијих разветних текстова савремене музике.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.3.1.6. Разуме општи смисао и може да издвоји већину релевантних информација у порукама, писмима и мејловима о блиским темама.

ПСТ.3.1.7. Разуме упутства која се односе на сналажење на јавним местима (нпр. руковање апаратима и уређајима, упозорења, безбедносне информације и сл.).

ПСТ.3.1.8. Разуме општи смисао и главне информације различитих врста текстова са интернета или других писаних медија који су у складу са узрастом и интересовањима ученика.

ПСТ.3.1.9. Разуме главне идеје, поруке и специфичне информације адаптираних верзија белетристике за младе.

ПСТ.3.1.10. На основу смисла читавог текста и садржаја појединачних делова открива значења непознатих речи и конструкција.

ПСТ.3.1.11. Разуме експлицитно изражена осећања, жеље и расположења.

ПСТ.3.1.12. Разуме општи смисао и већину фраза и израза у текстовима из савремене музике.

ПСТ.3.1.13. Разуме смисао једноставних рекламних порука.

ПСТ.3.1.14. Проналази потребне информације у речницима, енциклопедијама, брошурама и на интернет страницама.

ПСТ.3.1.15. Разуме и може да издвоји потребне информације из табела, графикона, информатора и сл.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.3.1.16. Течно и с лакоћом описује себе и околину, школски контекст и приватан живот, свакодневне навике, искуства/догађаје из прошлости и планове за будућност.

ПСТ.3.1.17. Учествује у неформалном и формалном разговору (нпр. са наставницима, службеним лицима и сл.), поставља и одговара на неколико питања у низу на познате теме у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз евентуалну помоћ и понављање.

ПСТ.3.1.18. Објашњава зашто му се нешто допада или не допада, зашто се слаже или не слаже, зашто нешто воли или не; на једноставан начин износи и образлаже своје ставове и мишљење.

ПСТ.3.1.19. Објашњава оно што не разуме, уме да тражи помоћ и да изрази мишљење/потребу расположивим језичким средствима.

ПСТ.3.1.20. На једноставан начин излаже на задату тему и одговара на питања која се односе на њу.

ПСТ.3.1.21. Описује и тумачи податке из табела, графикона, информатора и сл.

ПСТ.3.1.22. Резимира текст који слуша или чита ослањајући се у мањој мери на језичка средства која се у њему појављују.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.3.1.23. Пише обична и електронска писма у којима са пријатељима и познаницима договара активности и једноставним језичким средствима обрађује/спомиње узрасно релевантне теме.

ПСТ.3.1.24. Пише краће текстове од неколико логички повезаних реченица о узрасно релевантним темама (о себи, друштвеном и природном окружењу, аспектима приватног и школског живота).

ПСТ.3.1.25. Прецизно описује искуства, активности и догађаје из садашњости и прошлости у виду дескриптивних и наративних текстова користећи познате сложеније језичке структуре и адекватну лексику.

ПСТ.3.1.26. Пише кратке приче од понуђеног језичког материјала на узрасно адекватне теме.

ПСТ.3.1.27. Резимира/парафразира одслушан или прочитан текст, ослањајући се минимално на језичка средства која се у њему појављују.

ПСТ.3.1.28. Описује и тумачи податке из табела, графикона, информатора и сл.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.3.1.29. На матерњем језику саопштава основну тему и појединачне информације нешто опширнијег усменог исказа, примереног узрасту и интересовањима.

ПСТ.3.1.30. На матерњем језику преноси саговорнику тему, садржај и главне информације из краћих и једноставнијих писаних текстова (новинских и књижевних), примерених узрасту и интересовањима.

ПСТ.3.1.31. На страном језику саопштава једноставније информације добијене од трећег лица у вези с блиским комуникативним ситуацијама и познатим темама.

ПСТ.3.1.32. На матерњем језику преноси информације, упутства, молбе, савете и сл. добијене од трећег лица.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.3.2.1. Углавном коректно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у тежим комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила или уз мање неправилности које не угрожавају разумевање поруке коју жели да саопшти.

ПСТ.3.2.2. Записује речи и изразе уз минималне ортографске неправилности које не ремете разумевање датог записа; познаје и примењује фреквентна правописна правила.

ПСТ.3.2.3. Познаје и користи одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе и флексије именица, глагола, придева, прилога.

ПСТ.3.2.4. Користи фреквентне лексичке елементе који се односе на теме и ситуације из његовог непосредног искуства.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

	<p>ПСТ.3.3.1. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у различитим аспектима свакодневног живота и прихвата постојање разлика.</p> <p>ПСТ.3.3.2. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у области умећа живљења и прихвата постојање разлика; примењује неке основне елементе у области умећа живљења (нпр. начин обраћања и поздрављања).</p> <p>ПСТ.3.3.3. Разуме и избегава основне облике непримереног/неприкладног понашања у контексту циљних култура.</p> <p>ПСТ.3.3.4. Препознаје да постоји пристрасност у тумачењу културних појава и негује критичко мишљење у њиховом посматрању и разумевању.</p> <p>ПСТ.3.3.5. Познаје положај земаља у којима се користи страни језик.</p> <p>ПСТ.3.3.6. Познаје положај циљног језика у глобалном контексту и код нас.</p> <p>ПСТ.3.3.7. Познаје најтипичније представнике појединих екосистема света где се користи страни језик и доводи их у везу са одликама екосистема.</p> <p>ПСТ.3.3.8. Препознаје повезаност најважнијих појава из историје циљних култура и опште историје.</p> <p>ПСТ.3.3.9. Препознаје утицај неколико најзначајнијих личности и дела из друштвене и уметничке историје циљних култура у свету, које доводи у везу са друштвеним и уметничким појавама из наше историје и обрнуто</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>Вештина комуникације, вештина сарадње, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, компетенција за учење, одговорно учење у демократском друштву, естетичка компетенција, одговоран однос према околини, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, одговоран однос према здрављу, решавање проблема.</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Планирање наставе и учења</p> <p>Креирање и осмишљавање наставе и учења даје наставнику прилику да се самостално изрази и усклади програм наставе учења према потребама и карактеристикама ученика . Уз сва наставна средства поред уџбеника којим располаже, наставник упућује ученике на изворе информисања и код ученика развија компетенције за стицање знања и вештина. Наставник прави глобални план рада према ком развија оперативне планове и дневне планове. Исходи могу бити подељени на нивоу једне или више наставних целина. Неки исходи се лако остварују док је за неке потребно више времена, додатних материјала, вежби и активности. Зависно од програма наставе и учења оријентисаним ка исходима, начина организације рада , као и нивоа знања ученика, наставник има слободу да осмисли и реализује наставу и реализује процес учења.</p>

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ УЧЕЊА

Према стандардима учења, ученици треба да науче да решавају проблеме самостално или у групи, да кроз групне активности науче да се организују око поделе задатака и у исто време социјализују, имају и умеју да искажу своје мишљење, да се сналазе у новонасталим ситуацијама. Треба да имају мотивацију за учење и показују интересовање за наставне садржаје који се презентују кроз процес наставе. Најважније од свега је да науче да добро владају комуникативним вештинама и да у континуитету напредују.

- наставник треба добро да осмисли концепт часа;
- Nastavnik treba da prilagodi govor узрасту и знањима ученика;
- наставник треба да буде сигуран да су ученици схватили порику и да има у виду све битне елементе - културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
- наставник треба да иницира социјалну интеракцију да би се унапредио квалитет и обим језичког материјала; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, тражењем информација из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и различите платформе на којима је материјал доступан) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног изражавања и међусобне повезаности;
- наставник треба поступно да уводи граматичке садржаје и да уз нове обнавља или утврђује оне већ обрађене.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- наставног програм треба да буде динамичан са припремљеним и прилагођеним задацима и активностима;
- наставник треба да је отворен за прихватање нових идеја;
- ученици се сматрају одговорним, креативним, активним учесницима у друштвеном чину;
- уџбеници представљају извор активности и уз њих се користе додатни аутентични материјали;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;

- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности за које је предвиђено највише 15 минута.

Слушање и реаговање на налоге наставника на страном језику или са аудио/видео записа.

Рад у паровима, малим и великим групама (ситуациони дијалози, игра по улогама, симулације итд).

Мануелне активности (израда паноа, презентација, постера, креирање видеа и сл).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, итд).

Језичке игре примерене узрасту.

Класирање и упоређивање (по количини, облику, волим/не волим, степену компарације...)

Решавање проблема у разреду и мини-пројекти.

Повезивање аудио - материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или пак именовање наслова.

Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештаји у вези активности и организације, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање различитих обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;
- извршавање прочитаних инструкција и наредби;
- ређање чињеница логичким или хронолошким редоследом.

Писмено изражавање:

- проналажење речи која недостаје (употпуњавање низа, озбацивање сувишне/погрешне речи, осмосмерке, укрштенице, итд.);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- писање есеја, писама у електронском формату, писање краћих текстова;
- попуњавање различитих формулара/апликација;

Увођење књижевности и поезије за децу дато је кроз текстове и песме које су наставним програмом предвиђени.

У току школске године планирана су два писмена задатка.

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

Да би ученици стекли језичке компетенције које су у складу са задатим циљем, потребно је да ученици усвоје исходе преко свих језичких вештина које су методиком енглеског језика прописане.

Слушање

Разумевање говора је језичка вештина препознавања значења усменог текста; поред способности да ученик може да разликује фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- да разликује врсте и карактеристике текстова и уме да преноси поруке (искурзивна компетенција)
- да препозна о којим темама је реч (референцијална компетенција)
- да се сналази у комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и друго (социокултурна компетенција).

Вештина разумевања говора зависи:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде,
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст,
- од особина онога ко говори,
- од намера с којима говори,
- од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују,
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђено је, више нивоа

Посебно су релевантни следећи:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени видеом или сликом);
- дужина усменог текста;
- брзина говора;

- флуентан изговор и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Вештина читања или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које ученици приликом читања користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију,
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Вештина писања подразумева способност ученика да се у писаном облику изрази и то - опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да разуме садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са техником писања зависи од познавања граматичке структуре реченица, нивоа комуникативних вештина, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у повезане целине текста.

Прогресија је процес усвајања стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева континуирано обнављање претходно усвојених

елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је активност на више нивоа:

- теме (ученикова дневна рутина и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Код ове језичке вештине разликујемо монолог (једносмерно, усмено излагање) и дијалог (интеракцију и размену мишљења између два или више ученика и наставника).

Монолог се примењује када ученик или наставник жели да:

- се јавно обрати (да упутства и инструкције или саопшти нешто)
- одржи јавни говор тј. јавно се обрати (саопшти нешто, да упутства или усмено проследи информације)

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

- читањем текста пред публиком
- самосталним излагањем уз помоћ додатних материјала
- певањем или увежбаном улогом
-

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз:

- конверзацију
- размену информација
- неформалну или формалну дебату
- интервју или преко вештине преговарања, договарања и сарадње.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају компетенција које се примењују у језичким активностима у усменом и писменом облику и уз примену свих других наведених језичких вештина. Ово су структурално повезане категорије које се међусобно прожимају и присутне су у свим аспектима наставног процеса и процеса учења. Социокултурна компетенција је скуп знања о свету уопште, о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице циљног језика који се учи. Та знања се крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе и елемената културе заједнице чији језик се учи. За успешну комуникацију у одређеним ситуацијама на циљном језику потребна су сва наведена знања.

Интеркултурна компетенција је посебан аспект социокултурне компетенције која подразумева развој свести о различитостима и сличностима говорних заједница у којима се ученик креће и учи. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према истакнутим карактеристикама говорника других језика, припадника других култура који се разликују и имају своја обележја. Ова компетенција јача развој интеркултурне личности, свест о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање и прихватање различитости.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ има улогу посредника између особа које нису у стању да се споразумевају на циљном језику. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење је посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, рачунара.) и налажења језичких еквивалената између матерњег и страног језика.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Један од предуслова за усвајање и овладавања страним језиком је учење граматике и лексике . Усвајање граматике подразумева усвајање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава и примену граматичких знања, а резултат је изграђивање и унапређивање културе говора. Усвајање граматике и примена усвојеног знања треба бити функционално. У што већој

	<p>мери треба укључивати део граматике који је типичан и неопходан за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Граматика треба да се усваја рецептивно и продуктивно, кроз језичке вештине – слушање/разумевање, говор, читање и писање, и то на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика. Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Који се континуирано обнављају. Најважније је развити комуникативне компетенције на одређеној години учења језика. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ</p> <p>Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања (иницијални тест) ученика на почетку школске године како би наставник могао да планира наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним (писменим) и сумативним (бројчаним) вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, учешће у пројектима, активности на часовима, и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, стандардни тестови, усмено одговарање) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године). Формативно вредновање није само праћење постигнућа ученика, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Наставник прати и оцењује све језичке вештине – слушање/разумевање, говор, читање и писање. Осим тога, врло је битна активност на часовима и израда школских задатака. Осим школских, у саставни део оцене улазе и домаћи задаци, израда пројеката, презентација, и осталих активности које ученик индивидуално или у пару, групи може да спреми код куће и презентује на часу.</p> <p>Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа води се рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које изазивају негативне емоције код ученика. Сврха оцењивања је и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о</p>

	напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју језичких вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. Начини провере и оцењивања требају бити познати ученицима.
--	---

Обавезни предмет: Ликовна култура		Разред: 8
Циљ наставе и учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.		
Исходи учења	бира одговарајући прибор, материјал, технику, уређај и апликативни програм за изражавање идеја, имагинације, емоција, ставова и порука; <ul style="list-style-type: none"> – користи разноврсне податке и информације као подстицај за стваралачки рад; – примењује знања о елементима и принципима компоновања у стваралачком раду и свакодневном животу; – реализује једноставне ликовне пројекте, самостално и у сарадњи са другима; – дискутује аргументовано о својим и радовима других уважавајући различита мишљења; – прави презентације усклађујући слику и текст и приказујући кључне податке и визуелне информације; – тумачи садржаје одабраних уметничких дела и одабрану визуелну метафорику; – разговара о значају културне баштине за лични развој, развој туризма и очување културног идентитета земљ 	
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Простор-приказивање простора у перспективи Облик- као доминантни принцип компоновања Линија- као доминантни принцип компоновања Боја- утицај боје на расположење Текстура- Коришћење различитих одбачених материјала различите текстуре у прављењу радова. Светлина- утицај светла на опажање простора и предмета око нас	
Образовни стандарди	ОСНОВНОМ – 1. нивоу: <ul style="list-style-type: none"> • разликује и користи (у свом раду) основне медије, материјале и технике (цртање, сликање, вајање) визуелних уметности ЛК.1.1.1. • изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове ЛК.1.1.2. • описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак) ЛК.1.1.3. и ЛК.1.2.3. • описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода ЛК.1.3.1. 	

	<ul style="list-style-type: none"> • зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...) ЛК.1.3.2. • познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...) ЛК1.3.3. • зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу ЛК.1.3.4. <p>Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на СРЕДЊЕМ – 2. нивоу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • познаје и користи (у свом раду) основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности ЛК.2.1.1. • образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...) ЛК.2.1.2. и ЛК.2.2.2. • одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт ЛК.2.2.1. • лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст ЛК.2.3.1. <p>Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на НАПРЕДНОМ – 3. нивоу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности ЛК.3.1.1. • одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју ЛК.3.1.2. и ЛК.3.2.1. • изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат ЛК.3.2.2. • користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других ЛК.3.2.3. • уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и на радовима других ЛК.3.2.4. • анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...) ЛК.3.3.1 • описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности ЛК.3.3.2. • користи друга места и изворе (нпр. библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности ЛК.3.3.3. • разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота ЛК.3.3.4
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>1)КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ Има позитиван и одговоран однос према учењу.</p>

- Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.
- Користи различите изворе информација и има критички однос према њима.
- Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.
- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

2)ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ;

- Има позитиван став према поштовању људских права и слобода.
- Зна дечја и основна људска права и одговорности, уме да препозна њихово кршење и способан је да их аргументовано брани.
- Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву.
- Примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.
- Негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу.
- Промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима (нпр. хуманитарне, еколошке, културно-уметничке акције; борба против насиља и дискриминације по било ком основу (нпр. верском, националном, родном, узрасном, етничком...); акције против болести зависности, злостављања животиња итд.).
- Залаже се за солидарност и учествује у хуманитарним активностима.

5) ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА;

- Препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су: уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура у уметничком и у неуметничком домену (свакодневни говор у приватном и јавном животу, електронским и штампаним медијима, дизајну и другим видовима комуникације...), научно мишљење, друштвени односи, друштво и појаве у друштву.
- Показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.

- Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања.

- Употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању.

- Показује осетљивост за еко-културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе.

6) КОМУНИКАЦИЈА;

- Познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, невербалну, телефоном, путем интернета итд.).

- Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.

- Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица.

3) ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ;

- Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе.

- Активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју.

- Процењује и вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада, и одређује какав утицај оне имају на животну средину, квалитет живота и здравља и одрживи развој. Ученике упућујем на то да треба да одвајају старе радове, папир и да могу да га рециклирају а самим тим смањују загађење околине и сечу дрвећа.

6) ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ

- Познаје улогу и значај воде и састојака намирница, примењује правила и принципе здраве исхране (редовност, важност доручка, умереност, разноврсност, начин прераде намирница) и зна последице неправилне исхране. Ученици на часу ликовне културе имају тему у оквиру које помињу које су здраве намернице а које су мање здраве. И тако обележавају Дан здраве хране 16. октобра.

- Препознаје сигурносне и здравствене ризике у животу и раду, примењује мере заштите, предвиђа и избегава опасне ситуације, познаје начине пружања прве помоћи и својим понашањем промовише здравље и сигурност.

•Бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора. Разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор. Ученици на часу ликовне културе имају тему у оквиру које помињу које су здраве навике и тако обележавамо Дан без дуванског дима 31. мај

7) ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ;

- Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге. Ученици праве групне радове већег формата на одређену тему. Такође ученици праве и заједничке изложбе где треба да се нађу радови свих ученика.
- Зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

8) РАД СА ПОДАЦИМА И ИНФОРМАЦИЈАМА;

- Користи податке из различитих извора и начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника.
- Селекује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ. Ученици у оквиру часова ликовне културе праве презентације о светски познатим ликовним уметницима.

9) РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА;

- Препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства.
- Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством.
- Формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара. Стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.

10) САРАДЊА;

- Активно и конструктивно учествује у раду групе или пара.
- Поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару.

	<ul style="list-style-type: none"> •Доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе. •Одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених. •Критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада. <p>11) ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА.</p> <ul style="list-style-type: none"> •Уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства. •Приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ-а и да га користи на одговарајући начин. •Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<ul style="list-style-type: none"> - упућивање на примере из уџбеника и коришћење садржаја из дигиталног уџбеника - анализа и разговор о ученичким радовима - приказивање ППТ презентација и вођење дијалога о приказаном - показивање визуелних примера из одабраних монографија уметника - дијалог кроз приказане визуелне примере - упућивање на друге изворе сазнања и информисања - разговор о ученичким радовима и уметничким делима -Акција и експресија – комбинована техника (темпере, пастеле, фломастери), А4 формат папира (Акционо сликање, Ритмичко-хармонијска комп. чистог односа боје и форме) - Тродимензионалне геометријске слике – комбинована техника, на папиру нацртати шему за прављење кутије у облику коцке. На њој осмислити систем скупова линија, боја облика према сопственој шеми. Обојене површине могу бити у црно белом контрасту или у колористичком решењу.(Систем низања скупова тач, линија, боја, обл. и волумена -Мој беџ – мој мото“ – половиа папира из блока бр. 5, комбинована техника (темпера, суви пастел, фломастери, дрвене бојице, различите врсте папира за колаж...). Тема може бити везана за пријатељство, хуманост, љубав итд. Користи једноставне елементе – линије, боје, облике, који нису претрпани детаљима како би твоја порука била што јаснија. Комбинуј технику колаж, фломастере, темперу...уц. *Ако желиш, свој беџ можеш да залепиш неку чврсту подлогу или на магнет и поклониш свом другу/другарици. (Визуелна метафорика)

-Контраст линија, боја и облика – папир из блока бр. 5, комбинована техника (темепера, суви пастел, фломастери, различите врсте папира за колаж...), по узору на Пикаса (Контраст као средство ликовног израза, Јединство као основна вредност композиције)

- Портрет/мртва природа и замршена позадина – папир из блока бр. 5, фломастери, маркери, дрвене бојице, водене боје, фотографија портрета (Доминанта као услов за повезивање разнородних елемената, КЈД)

- Надреално - реални облици у нереалним односима – папир из блока бр. 5, комбинована техника (темепера, суви пастел, дрвене бојице, различите врсте папира за колаж...)(Реални облици у нереалним односима) (Репродукције Магрит. Шагал. Радови ученика ранијих генерација) Ученици исецају фотографије из часописа и колажирају на свом раду правећи необична бића облике и ситуације. На крају интервенишу бојицама, фломастерима, кредама, темперима.

-Необична летелица – половина папира из блока бр. 5, комбинована техника (темепера, суви пастел, фломастери, различите врсте папира за колаж...) (Слободно компоовање и фантастика)

-показивање монографије В. Кандинског и репродукција Х. Мироеа;

-Слушање музике на настави као инспирације Енформел иницијали (темпере, сунђер, маказе, маркер, фломастери, колаж папир) Ученици праве безпредметне апстрактне слике као инспирација послужиће музика коју слушају на часу.

- Енформел ласте (темпере, сунђер, маказе, маркер, фломастери, колаж папир) Лишће различитих величина, текстура, боја са исцртаном нерватуром (темпере, сунђер, дрвене боје, фломастери)

-Грб моје породице или Екс либрис, у облику грба, изрезати по шаблону (Темпера, бојице, фломастери, колаж, светлцуаве хемијске) Организовање изложбе, одабир најуспешнијег рада.

-Моја медаља, пехар(лењир, шестар, фломастери, бојице, мекане оловке)

-Мртва природа и замршена позадина - папир из блока бр. 5, фломастери, маркери, дрвене бојице, водене боје. На папиру нацртају чинију са воћем тако да већину папира заузму ови облици. Чинију и воче сликају темперима а позадину Треба да украсе различитим шарима користечи само црно беле односе . Шаре могу да раде црним фломастером или црном темпером.

- Надреално - реални облици у нереалним односима - папир из блока бр. 5, комбинована техника (темепера, суви пастел, дрвене бојице, различите врсте папира за колаж...)

-Обележавање значајних датума Дан здраве хране ученици сликају велике шерпе са различитим здравим јелима у њима. Такође ученици на половини папира блока сликају свој здрави слаткиш а потом праве заједнички рад .

<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Одличан 5: Разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота; користи друга места и изворе (библиотеку, интернет...) да би проширио своја знања; описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности; користи тачне термине примерене узрасту; изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао жељени ефекат; одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати одабрану идеју; познаје и користи основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности; анализира одабрана уметничка дела (описује основне карактеристике, намеру уметника...)</p> <p>ФОРМАТИВНО: Остварује веома значајан напредак у савладавању програма предмета. У потпуности самостално напредује у остваривању прописаних исход. Показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања. Према посебним стандардима постигнућа испуњава захтеве на основном и средњем нивоу, као и већину захтева са напредног нивоа: познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности; одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати одабрану идеју; изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат; користи тачне термине (нпр. , ритам, облик...) из визуелних уметности, примерене узрасту и садржају када образлаже свој рад и радове других; уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и на радовима других; анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...); описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности; користи друга места и изворе (нпр. библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности; разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота.</p> <p>Врло добар 4: Изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао жељени ефекат; одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати одабрану идеју; зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечена изучавањем у визуелне уметностима; користи друга места и изворе (интернет, библиотеку...) да би проширио своја знања из визуелних уметности; одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати одабрану идеју;</p>
---	---

образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике, технике); познаје и користи основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности.

ФОРМАТИВНО:

Остварује значајан напредак у савладавању програма предмета. Самостално напредује у остваривању прописаних исхода. Показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања. Према посебним стандардима постигнућа испуњава захтеве на основном и средњем нивоу, као и део захтева са напредног нивоа: познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности; одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати одабрану идеју; изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат; користи тачне термине (нпр. текстура,

ритам, облик...) из визуелних уметности, примерене узрасту и садржају када образлаже свој рад и радове других; анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...); разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота; зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...).
добар 3:

Описује разлике које уочава на уметничким делима; познаје и користи основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметност; описује свој рад и радове других (наводи садржај, тему, технике...) и износи утисак о њима; познаје места и изворе где може да прошири своја знања (нпр. музеј, галерија, атеље); зна да наведе нека занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима

ФОРМАТИВНО:

У знатној мери остварује напредак у савладавању програма предмета. У довољној мери напредује у остваривању прописаних исхода. Показује делимични степен активности и ангажовања. Према посебним стандардима постигнућа испуњава захтеве који су утврђени на основном и већи део на средњем нивоу: познаје и користи у свом раду основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности; образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...); одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт; лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст; познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...); зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу.

Довољан 2:

	<p>Разликује и користи у свом раду основне медије, материјале и технике визуелних уметности; изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове; описује свој рад и радове других (исказује утисак); зна по неки пример примене визуелне уметности у свакодневном животу.</p> <p>ФОРМАТИВНО:</p> <p>Остварује минималан напредак у савладавању програма предмета. У мањој мери напредује у остваривању прописаних исхода. Показује мањи степен активности и ангажовања. Према посебним стандардима постигнућа испуњава захтеве који су утврђени у већем делу основног нивоа: разликује и користи у свом раду основне медије, материјале и технике визуелних уметности (цртање, сликање, вајање); изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове; описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак); описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода.</p>
--	--

Обавезни предмет: Музичка култура		Разред: 8
Циљ учења предмета Музичка култура је да код ученика, развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, формира естетску перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа		
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> -повеже различите видове музичког изражавања са друштвеноисторијским амбијентом у коме су настали; – уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у романтизму, импресионизму и савременом добу; – препознаје националне игре у делима уметничке музике; – наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период романтизма, импресионизма и савременог доба; – разликује музичке форме романтизма, импресионизма и савременог доба; – идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника романтизма, импресионизма и савременог доба; – идентификује елементе музике ранијих епоха као инспирацију у музици савременог доба; – препозна врсту дувачких инструмената по изгледу и звуку; – опише начин добијања тона код дувачких инструмената; – препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила; 	

	<ul style="list-style-type: none"> – објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности инструмената; – изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи; – користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; – комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; – учествује у креирању и реализацији школских приредби, догађаја и пројеката; – изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност); – примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у комуникацији и заједничком музицирању; – се понаша у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама; – критички просуђује утицај музике на здравље; – користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Романтизам, Програмска и апсолутна музика, соло песма, клавирска минијатура, музичко-сценска дела, савремено доба, музички жанрови.
Образовни стандарди	<p>ЧОВЕК И МУЗИКА: Знање и разумевање</p> <p>Основни ниво У области <i>Знање и разумевање</i> ученик уме да:</p> <p>М.К.1.1.2. опише основне карактеристике</p> <ul style="list-style-type: none"> • музичких инструмената и састава • историјско-стилских периода • музичких жанрова • народног стваралаштва. <p>Средњи ниво У области <i>Знање и разумевање</i> ученик уме да анализира повезаност:</p> <p>М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером)</p> <p>М.К. 2.1.2. структуре и драматургије одређеног музичког жанра (на пример, оперски финале са догађајима у драми)</p> <p>М.К. 2.1.3. облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота.</p> <p>Напредни ниво У области <i>Знање и разумевање</i> ученик:</p>

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела

М.К. 3.1.2. разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора

М.К. 3.1.3. критички и аргументовано образлаже свој суд

М.К. 3.1.4. уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом).

МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ: Знање и разумевање

Основни ниво

У области *Знање и разумевање* ученик уме да:

М.К.1.1.2. опише основне карактеристике

- музичких инструмената и састава
- историјско-стилских периода
- музичких жанрова
- народног стваралаштва.

Средњи ниво

М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером)

Напредни ниво

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ:

Основни ниво

У области *Слушање музике* ученик уме, на основу слушања музичких примера да именује:

М.К. 1.2.1. музичке изражајне елементе

М.К. 1.2.2. извођачки састав

М. К. 1.2.3. музичке жанрове

М.К. 1.2.4. српски музички фолклор.

Средњи ниво

У области *Слушање музике* ученик уме да:

М.К. 2.2.1. опише и анализира карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (на пример, узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре)

М.К. 2.2.2. препозна структуру одређеног жанра.

Напредни ниво

У области *Слушање музике* ученик уме да анализира слушни пример и открије везу опажених карактеристика са:

М.К. 3.2.1. структуралном и драматуршком димензијом звучног примера

М.К. 3.2.2 жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера

М.К. 3.2.3. контекстом настанка и примене различитих облика музичког фолклора.

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ:**Основни ниво**

У области *Музичко извођење* ученик уме да:

М.К. 1.3.1. пева једноставне дечије, народне или популарне композиције

М.К. 1.3.2. изводи једноставне дечије, народне или популарне композиције на бар једном инструменту.

Напредни ниво

У области *Музичко извођење* ученик уме да:

М.К.3.3.1. изведе разноврсни музички репертоар певањем и свирањем као солиста и у школским ансамблима.

Знање и разумевање**Основни ниво**

У области *Знање и разумевање* ученик уме да:

М.К.1.1.1 препозна основне елементе музичке писмености

МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО:**Основни ниво**

У области *Музичко стваралаштво* ученик уме да:

М.К.1.4.1. направи музичке инструменте користећи предмете из окружења

М.К.1.4.2. осмисли мање музичке целине на основу понуђених модела

М.К. 1.4.3. изводи пратеће ритмичке и мелодијско-ритмичке деонице на направљеним музичким инструментима

М.К. 1.4.4. учествује у одабиру музике за дати жанровски и историјски контекст.

Напредни ниво

У области *Музичко стваралаштво* ученик уме да:

М.К. 3.4.1. осмишљава пратеће аранжмане за Орфов инструментаријум и друге задате музичке инструменте

М.К. 3.4.2. импровизује и/или компонује мање музичке целине (ритмичке и мелодијске) у оквиру различитих жанрова и стилова

	М.К. 3.4.3. осмисли музику за школску представу, приредбу или перформанс.
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. компетенција за учење, 2. одговорно учешће у демократском друштву, 3. естетичка компетенција, 4. комуникација, 5. рад са подацима и информацијама, 6. решавање проблема, 7. сарадња, 8. дигитална компетенција
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Природа саме музике, па и предмета музичка култура указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене програмом наставе и учења. Ниједна област се не може изучавати изоловано од друге и бити сама себи циљ, а да се истовремено не разговара о свим другим аспектима музике. У нашој школи најважнији покретач наставе је принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развој потенцијала за музичко изражавање.</p> <p>Настава музичке културе остварује се кроз следеће области:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Човек и музика. – Музички инструменти. – Слушање музике. – Извођење музике. – Музичко стваралаштво. <p>Да би постигла очекиване исходе образовног-васпитног процеса, користићу глас и покрет, музички инструмент (клавир), елементе информационих технологија као и развијене моделе мултимедијалне наставе. Корелација између предмета може бити полазиште за бројне пројектне предлоге у којим ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика ћу развијати вештине приступања информацијама и њиховог коришћења (интернет, књиге...), сараднички рад у групама, као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Рад у групама и радионицама је користан у комбинацији са осталим начинима рада, поготово када постоји изазов значајнијег (нпр. емотивног) експонирања ученика, као вид преошћавања стидљивости или анксиозности.</p> <p>Поред пажљивог избора што квалитетнијих музичких садржаја, стално ћу упућивати ученике на неопходност неговања гласовног и слушног апарата. Упозораваћу их да прегласна и агресивна музика</p>

	<p>има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма. Важно је стално указивати на позитиван ефекат музике, у смислу опуштања, подизања пажње, емоционалних и физичких одговора, когнитивне стимулације и развијања меморије.</p> <p>Упућиваћу ученике на правила понашања при слушању музике и извођењу музике што чини део васпитног утицаја који наставник има у обликовању опште културе понашања. Овај модел понашања ученик треба да пренесе касније на концерте и различите музичке приредбе.</p> <p>ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА</p> <p>Планирање наставе у нашој школи одвија се тако што полазећи од исхода и садржаја правимо годишње – глобалне планове, затим месечне оперативне планове и на крају припреме за час полазећи од састава одељења и њиховог свеукупног предзнања.</p> <p>На часу преовлађује активност којом се савладава нови музички садржај, али је она увек повезана и са другим музичким активностима. Специфичност предмета се огледа у томе што се музичке активности одвијају паралелно или једна музичка активност логично води ка другој.</p> <p>ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА</p> <p>Процес учења базира се на перцепцији најупечатљивијих музичких примера (за слушање или извођење музике), који имају задатак да активирају свесну активност, фокусирају пажњу ученика, иницирају процес мишљења и креирају одговарајући сазнајно-емоционални доживљај</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Бројчано оцењивање: У зависности од области и теме, постигнућа ученика ћу оценити усменом провером, краћим писаним проверама (до 15 минута) и проценом практичног рада и уметничког и стваралачког ангажовања. Поред ових традиционалних начина оцењивања, користићу и друге начине оцењивања као што су:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. допринос ученика за време групног рада, 2. израда креативних задатака на одређену тему, 3. рад на пројекту (ученик даје решење за неки проблем и одговара на конкретне потребе), 4. специфичне вештине. <p>Код формативног оцењивања водићу се:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Описом постигнућа успеха - Описом ангажовања ућеника у настави - Препоруком за даље напредовање.

Обавезни предмет: Историја	Разред: Осми (8)
<p>Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.</p>	
Исходи учења	<p>По завршетку разреда ученик ће бити у стању да смешта кључне догађаје, појаве и процесе из савремене историје на временској ленти;</p> <ul style="list-style-type: none"> – уочи динамику различитих историјских појава и промена на историјској карти; – пореди различите историјске изворе и рангира их на основу њихове сазнајне вредности; – анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја; – поредећи различите изворе о истој историјској појави или догађају, анализира позицију аутора; – доведе у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима; – наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група у историјском периоду савременог доба; – образложи значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; – уочи елементе континуитета и дисконтинуитета српске државности; – изведе закључак о повезаности националне историје са регионалном и светском, на основу датих примера; – образложи утицај историјских догађаја, појава и процеса на савремено друштво; – идентификује основне карактеристике тоталитарних идеологија и наводи њихове последице у историјском и савременом контексту; – препозна, на примерима из савремене историје, важност поштовања људских права; <p>ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ Основне одлике периода од завршетка Првог светског рата до наших дана. Историјски извори за изучавање периода од завршетка Првог светског рата до наших дана и њихова сазнајна вредност (материјални, писани, аудио, визуелни, усмена сведочанства, дигитални).</p> <p>ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА Последице Великог рата (демографски и материјални губици, одраз рата у</p>

друштвеном и културном животу, Мировна конференција у Паризу – нова карта Европе и света). Револуције у Русији и Европи (узроци, ток и последице). Стварање југословенске државе (југословенска идеја, процес и носиоци уједињења, међународно признање и границе). Политичке и друштвено-економске прилике у Европи и свету (либералне демократије, тоталитарне идеологије, економске кризе; култура, наука и уметност, свакодневни живот). Југословенска краљевина (простор, становништво и друштво; конституисање државе, политички живот; међународни положај; економске прилике; култура, улога двора; национално и верско питање). Истакнуте личности: Николај II Романов, Владимир Иљич Лењин, Роза Луксембург, Александар Флеминг, Пабло Пикасо, Волт Дизни, Чарли Чаплин, Сергеј Ејзенштајн, Бенито Мусолини, Адолф Хитлер, Јосиф Стаљин, Френклин Рузвелт, Александар I, Марија, Петар II и Павле Карађорђевић, Никола Пашић, Стјепан Радић, Милан Стојадиновић, Драгиша Цветковић, Влатко Мачек, Слободан Јовановић, Милутин Миланковић, Исидора Секулић, Ксенија Атанасијевић, Милена Павловић Барили, Иван Мештровић.

- наведе примере како су идеје о родној, верској и етничкој равноправности утицале на савремене политичке прилике и развој друштва;
- пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених група у историјском периоду савременог доба;
- илуструје примерима утицај научно-технолошког развоја на промене у друштву, економији и природном окружењу;
- образложи утицај различитих друштвено-економских система на свакодневни живот људи, анализирајући дате примере;
- препозна како су културне интеракције, и сарадња различитих етничких и социјалних група утицали на политички, друштвени и привредни живот;
- наведе примере утицаја спортских и уметничких достигнућа на обликовање савременог друштва; – идентификује узроке, елементе и последице историјских сукоба и ратова и дискутује о могућим начинима превенције конфликта;
- објасни значење појмова геноцид и Холокауст;
- изведе закључке о узроцима, току и последицама ратова условљених распадом СФРЈ користећи изворе различитог порекла и сазнајне вредности;
- изрази ставове, засноване на историјским аргументима, уважавајући мишљење саговорника;
- препозна пропаганду, стереотипе и идеолошку позицију у историјском извору и формулише став који се супротставља манипулацији;
- критички се односи према информацијама из медија користећи се историјским знањима и вештинама;
- анализира историјске догађаје и појаве на основу доступног аудио-визуелног изворног материјала;

	<ul style="list-style-type: none"> – осмисли, спроведе и презентује резултате истраживања заснованог на одабраним историјским изворима и литератури, користећи ИКТ; – образложи смисао неговања сећања на важне догађаје и личности из историје савременог доба; – истражи меморијалне споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања; – покаже одговоран однос према културно-историјском наслеђу сопственог и других народа; – уочи одраз историјских догађаја и појава у књижевним уметничким делима; – препозна историјску димензију политичких, културних и технолошких промена у савременом свету и Републици Србији.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Октобарска револуција, Версајски уговор, Друштво народа, тоталитаризам, диктатуре, комунизам, фашизам, нацизам, социјализам, антифашизам, антисемитизам, милитаризам, Други светски рат, гето, Холокауст, геноцид, Аушвиц, Јасеновац, Организација Уједињених нација, феминизам, шовинизам, ксенофобија, репресија, пацифизам, деколонизација, људска права, националне мањине, дискриминација, демократија, тероризам, хладни рат, атомска енергија, глобализација, миграције, југословенска идеја, југословенска држава, Република Србија, транзиција, дигитална револуција, популарна култура.
Образовни стандарди	<p>ОСНОВНИ НИВО На првом нивоу описани су захтеви који представљају основни или базични ниво знања и вештина. Основни ниво описује очекивани минимум нивоа знања и вештина. Очекује се да ће око 80% ученика постићи тај ниво. У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ученица: именује и разликује основне временске одреднице. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода. зна поделу на праисторију и историју. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости . уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлости. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације. именује најважније појаве из националне историје. именује најважније појаве из опште историје. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости</p> <p>У области 2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик/ученица: препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле. уме да</p>

прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми графикана. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима⁶⁴²

СРЕДЊИ НИВО На средњем нивоу описани су захтеви који представљају средњи ниво знања и вештина. Средњи ниво описује оно што типичан ученик може да покаже поред знања и вештина којима је овладао/ла на основном нивоу. Очекује се да ће око 50% ученика постићи или превазићи тај ниво. У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ученица: уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости. зна и разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик/ученица: уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора; уме да одреди угао гледања на историјску појаву (победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истом историјском догађају, феномену. препознаје да постоји пристрасност у појединим тумачењима историјских личности, догађаја, феномена

НАПРЕДНИ НИВО На напредном нивоу описани су захтеви за ученике који представљају напредни ниво знања и вештина Напредни ниво описује знања и вештине које могу да покажу ученици који ће вероватно бити успешни у средњем образовању. Очекује се да ће око 25% ученика постићи тај ниво. У области **1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ученица: уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одредикојој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен). уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту. зна специфичне детаље из националне и опште историје. разуме на који начин су повезане појаве из националне, регионалне, опште историје. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик/ученица уме да изврши селекцију историјских извора. уме да анализира и процени релевантност историјског извора. уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора. уме да одреди на основу анализе историјског извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем

	<p>говори извор (идеолошки, културолошки, социјални, политички, географски контекст извора). уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте без понуђене легенде, упоређује два графика и закључује о појави). уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исту историјску појаву. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација, пропаганда, стереотип...)</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) компетенција за учење; 2) одговорно учешће у демократском друштву; 4) комуникација; 5) одговоран однос према окоolini; 8) рад са подацима и информацијама; 9) решавање проблема; 10) сарадња;
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Ученици у осми разред улазе са знањем о основним историјским појмовима, са одређеним животним искуствима и уобличеним ставовима и на томе треба пажљиво градити нова знања, вештине, ставове и вредности. Програм оријентисан на процес и исходе учења наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Наставник контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења водећи рачуна о саставу одељења и карактеристика ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Наставник најпре креира свој годишњи план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове.</p> <p>Наставник при планирању и писању припреме за час, дефинише исходе за сваку наставну јединицу. Поједини исходи се разликују, неки се могу лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности.</p> <p>За сваки час се планирају и припремају средства и начине провере остварености пројектованих исхода. Поред планирања својих активности, наставник планира и активности ученика на часу. Поред</p>

уџбеника, као једног од извора знања, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања (радна свеска, атлас, корисни сајтови, књиге и енциклопедије).

Наставник сам одређује распоред и динамику којом ће се прелазити свака од тема, са фокусом на циљ учења предмета и дефинисане исходе. Редослед исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање циља предмета. Између исхода постоји повезаност и остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи од исхода су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода и обраде различитих садржаја.

Историја је наративни предмет и отвара велике могућности у подстицању ученичке радозналости. Наставни садржаји треба да буду представљени као „прича” богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно, живо и динамично. Посебно место у настави Историје имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација. Добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести. У зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем.

Учење историје би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе „како је уистину било”, већ и зашто се нешто десило и какве су последице из тога проистекле. Да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи у свом уму”, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе. Коришћење историјских карата изузетно је важно јер омогућава ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме се неки од догађаја одвијао, помажући им да кроз време прате промене на одређеном простору. У осмом разреду се пружа могућност рађења са историјским изворима и поред визуелних и писаних наставник охрабрује коришћење усмених извора и сведочанства протеклог времена.

Треба искористити и утицај наставе Историје на развијање језичке и говорне културе (вештине беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика. Неопходно је имати у виду и интегративну функцију Историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека. Пожељно је избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина. У настави треба, кад год је то могуће,

	<p>примењивати дидактички концепт мултиперспективности. Одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета, а посебну пажњу треба посветити оспособљавању ученика за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија (употреба интернета, прављење презентација, коришћење дигиталних аудио-визуелних материјала и израда реферата).</p> <p>У осмом разреду изучава се период савремене историје, што подразумева и обраду многих осетљивих, па и противуречних, односно контроверзних тема. То су теме које су присутне свакодневно у информативним и документарним програмима, на интернету, о њима говоре политичари, јавне личности и новинари. Такве теме су често саставни део породичне историје и личних наратива, што додатно увећава њихову актуелност. Ученици су изложени различитим тумачењима историјских догађаја и због тога наставник код њих развија критички однос према информацијама које им се нуде. Овладавање том вештином наводи се и у образовним стандардима, а у оквиру програма спомиње се у циљу предмета, као и у појединим исходима за крај разреда. Наставник подстиче критичко и историјско мишљење, што би ученицима омогућило развијање хуманистичких вредности заснованих на толеранцији, уважавању различитости и поштовању другог. На крају основног образовања и васпитања ученици треба да буду оспособљени да аргументовано анализирају противуречности, да уочавају сличности и различитости, постављају питања а нове информације лако повезују с постојећим знањима. На тај начин, ученици би били оспособљени да препознају пропаганду и активно учествују у разградњи предрасуда и стереотипа с којима се свакодневно сусрећу. Такав приступ омогућио би им аутономни и рационални однос према информацијама и додатно олакшао промишљање и доношење аргументованих закључака и судова.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Праћење напредовања започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његов даљи рад. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. Сваки наставни час и свака активност ученика су, у том смислу, прилика за регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.</p> <p>У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се и процес и продукти учења. У вредновању наученог, поред усменог испитивања, користе се и тестови знања. У формативном оцењивању се користе различити инструменти, а избор зависи од врсте активности која се вреднује. Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, може се обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање). Формативно оцењивање, јесте редовно и планско прикупљање релевантних података о напредовању ученика, постизању прописаних исхода и циљева и постигнутом степену развоја</p>

компетенција ученика. Саставни је део процеса наставе и учења и садржи повратну информацију наставнику за даље креирање процеса учења и препоруке ученику за даље напредовање и евидентира се у педагошкој документацији (педагошкој свесци) наставника. Формативне оцене се дају и уписују у педагошку свеску на основу односа ученика према раду (ношење прибора, уџбеника, свеске), активности на часу (праћење излагања, постављање питања, јављање приликом обнављања), урађених домаћих задатака које зада наставник;

Сумативно оцењивање:

Довољан (2):

- познаје и разуме кључне појмове и информације
- усвојио је одговарајућу терминологију
- објашњења даје површно уз помоћ наставника
- дефиниције, формуле, законе и правила препознаје
- знања и објашњења повремено или ретко повезује са практичним
- знања ретко повезује са другим предметима сличног садржаја, као и их тумачи
- домаће задатке ради повремено
- на часу је понекад активан

Добар (3)

- уме јасно да искаже одређени садржај
- показује заинтересованост за сопствени процес учења, уважава препоруке за напредовање и делимично их реализује
- једноставније обрасце и задатке изводи самостално, а сложенија само као готова и интерпретира их уз помоћ наставника
- одговори нису целовити, али су самостални
- уз мању помоћ наставника повезује теоријска знања и објашњења са практичним и искуствима
- дефиниције, законе, правила добро познаје
- донаћи задатак ради редовно
- повремено се јавља

Врло добар (4)

- на сложенија питања даје јасне одговоре и објашњава углавном самостално уз малу помоћ наставника
- приликом давања објашњења ученик логички повезује, анализира и закључује
- дефиниције самостално репродукује и примењује

- теоријска знања повезује са другим предметима сличног садржаја, као и претходним знањима из истог предмета или знањима и искуствима из свакодневног живота
- изражава своје ставове на основу сопствених тумачења и аргумената
- домаће задатке ради редовно и тачно
- на часу је активан и показује интересовање за предмет

Одличан (5):

- на сложенија питања даје јасне одговоре и проблемске ситуације решава самостално и са разумевањем их тумачи
- има развијено критичко и хипотетичко размишљање и у складу са тим доноси закључке и изражава ставове
- објашњења даје исцрпно и потпуно самостално
- дефиниције изражава потпуно самостално
- теоријска знања и објашњења даје самостално и повезује их са практичним примерима из свакодневног живота
- теоријска знања повезује са другим предметима сличног садржаја, као и претходним знањима из истог предмета или знањима и искуствима из свакодневног живота
- домаће задатке решава редовно и тачно
- радо се ангажује у додатним задацима попут излагања о некој теми

Како ниједан од познатих начина вредновања није савршен, потребно је комбиновати различите начине оцењивања. Једино тако наставник може да сагледа слабе и јаке стране сваког свог ученика. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Ако наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења. Потребно је да наставник резултате вредновања постигнућа својих ученика континуирано анализира и користи тако да унапреди део своје наставне праксе. Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, као и себе и сопствени рад.

Обавезни предмет: Географија	Разред: осми
Циљ учења предмета Географија је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма	
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> – учествује у предлагању и реализацији истраживачког пројекта у локалној средини; – анализира тематске карте и статистичке податке и графички их приказује; – одреди географски положај Србије и доведе га у везу са историјско-географским развојем; – анализира карактеристике граница и пограничних крајева Србије; – опише узроке и последице геотектонских процеса на територији Србије; – класификује облике рељефа на територији Србије и именује репрезентативне; – анализира утицај климатских фактора и климатских елемената на климу Србије; – класификује и описује својства водних објеката користећи карту Србије; – наводи начине коришћења вода Србије; – препознаје ефекте утицаја физичко-географских процеса на човека и адекватно реагује у случају природних непогода; – доведи у везу распрострањеност биљних и животињских врста и физичко-географске карактеристике простора; – објашњава популациону динамику становништва Србије: кретање броја становника, природни прираштај и миграције; – изводи закључке о утицају популационе динамике на структуре становништва у нашој земљи; – изводи закључке о важности предузимања мера популационе политике; – израђује и анализира графичке приказе структура становништва; – објашњава утицај природних и друштвених фактора на настанак, развој и трансформацију насеља у нашој земљи; – уз помоћ карте Србије и других извора информација анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности у нашој земљи; – доводи у везу размештај привредних делатности са квалитетом животне средине у нашој земљи; – препознаје ефекте производње и коришћења различитих извора енергије на квалитет животне средине; – описује репрезентативне објекте природне и културне баштине и означава их на карти; – процењује важност очувања природне и културне баштине Србије; – објашњава утицај историјских и савремених миграција на размештај Срба у свету.

Кључни појмови садржаја обавезног предмета	географски положај, границе и величина територије Србије, физичко-географске одлике Србије, друштвено-географске одлике Србије, природна и културна баштина Србије, географија завичаја, Срби у региону и дијаспори
Образовни стандарди	<p>Основни ниво: ГЕОГРАФСКЕ ВЕШТИНЕ ГЕ: 1.1.1. разуме појам оријентације и наводи начине оријентисања ГЕ.1.1.3. препознаје и чита географске и допунске елементе карте ДРУШТВЕНА ГЕОГРАФИЈА ГЕ.1.3.1. познаје основне појмове о становништву и насељима и уочава њихов просторни распоред ГЕ.1.3.2 дефинише појам привреде и препознаје привредне делатности и привредне гране РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА ГЕ.1.4.1. препознаје основне природне и друштвене одлике наше државе</p> <p>Средњи ниво: ГЕОГРАФСКЕ ВЕШТИНЕ ГЕ.2.1.1. одређује стране света у простору и на географској карти ГЕ.2.1.2. одређује положај места и тачака на географској карти ГЕ.2.1.3. препознаје и објашњава географске чињенице -објекте, појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом ГЕ.2.1.4. приказује понуђене географске податке на немој карти картографским изражајним средствима (бојама, линијама, простим геометријским знацима, симболичким знацима...), графиком, табелом и схемом ДРУШТВЕНА ГЕОГРАФИЈА ГЕ.2.3.1. разликује и објашњава кретање становништва (природно и механичко) и структуре становништва РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА ГЕ.2.4.1. описује природне и друштвене одлике наше државе и наводи њене географске регије</p> <p>Напредни ниво: ГЕОГРАФСКЕ ВЕШТИНЕ ГЕ.3.1.1. доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских чињеница – објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске карте ФИЗИЧКА ГЕОГРАФИЈА ГЕ. 3.2.2. објашњава физичко-географске законитости у географском омотачу (климатску и биогеографску зоналност) и наводи мере за његову заштиту, обнову и унапређивање</p>

	<p>ДРУШТВЕНА ГЕОГРАФИЈА</p> <p>ГЕ.3.3.1. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва и насеља</p> <p>ГЕ.3.3.2. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привреде и привредних делатности</p> <p>РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА</p> <p>ГЕ.3.4.1. објашњава географске везе (просторне и каузалне, директне и индиректне) и законитости (опште и посебне) у нашој земљи и уме да издвоји географске регије</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>11) Компетенција за учење;</p> <p>Има позитиван и одговоран однос према учењу.</p> <p>Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.</p> <p>Користи различите изворе информација и има критички однос према њима.</p> <p>Примењује различите начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.</p> <p>Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.</p> <p>12) Одговорно учешће у демократском друштву;</p> <p>Има позитиван став према поштовању људских права и слобода.</p> <p>Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву.</p> <p>Негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу.</p> <p>13) Естетичка компетенција;</p> <p>Препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су: уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура у уметничком и неуметничком домену, научно мишљење, друштвени односи, друштво и појаве у друштву.</p> <p>Показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује природну и културну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.</p> <p>Показује осетљивост за еко-културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе.</p>

14) Комуникација;

Познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, невербалну, телефоном путем интернета итд)

Уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене.

Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност.

Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.

Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица.

15) Одговоран однос према околина;

Уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј околини и свакодневном животу; развије свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе.

Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе.

Спознаје везу између квалитета животне средине и квалитета свог живота и разуме да се његова добробит и добробит заједнице и друштва огледа и у квалитету и одрживости његове околине.

Практикује активности које подстичу одрживост, на пример штедња воде, енергије, разврставање отпада, рециклажа; повезије значај тих активности за свој будући живот, живот заједнице, као и живот будућих генерација.

Процењује и вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада и одређује какав утицај оне имају на животну средину, квалитет живота и здравља и одрживи развој.

18) Одговоран однос према здрављу:

Разуме утицај природних појава и индустријских производа на здравље.

19) Предузимљивост и оријентација ка предузетништву;

Препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију.

Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге.

20) Рад са подацима и информацијама;

	<p>Зна да је за разумевање појава и догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке и разликује податак/информацију од њиховог тумачења. Користи податке из различитих извора и начине добијања поратака и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника.</p> <p>Користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезијући их са претходним знањем из различитих области.</p> <p>Селектује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима укључујући и ИКТ.</p> <p>21) Решавање проблема; Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством. Самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења.</p> <p>22) Сарадња; Активно и конструктивно учествује у раду групе или пара. Поштује правила заједничког рада и препознаје своју улогу у групи или пару. Одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених. Критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.</p> <p>23) Дигитална компетенција; Уме да претражује, критички анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ-а. Уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средстава. Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.</p>
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Наставни план и програм ће се планирати и остваривати на основу Годишњег плана рада и оперативних планова који ће се израђивати сваког месеца, а у складу са прописаним упутством од стране МП (у Службеном гласнику број 11 од 15. 8. 2019. године.)</p> <p>ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА</p>

	<p>Програм је усмерен ка исходима. Предметни исходи су дефинисани у складу са ревидираном Блумовом таксономијом и највећи број њих је на ниоу примене. У фази планирања и писања припреме за час наставник дефинише циљ и исходе часа.</p> <p>Осим уџбеника, користиће се и други извори знања: литература, енциклопедија, са интернета (сајтови: википедија, географија за свакога, Штребер, Републички завод за статистику и сл.) уз уважавање различитих образовних потреба и разлика међу ученицима, уз непрекидну усмереност на исходе учења, и уз избор разноврсних метода: монолошко - дијалошка, текст метода, илустративно-демонстративна, кооперативна, ИКТ методе,...Облици рада: фронтални, рад у паровима, индивидуални, комбиновани, рад у групи. Од наставних средстава ће се користити: географски атлас, географске карте, видео материјали, панои... Темпо рада ученика приликом обраде нових наставних јединица и наставних тема ће бити прилагођен одељењу и појединцима који имају евентуалних потешкоћа (допунска настава), за заинтересоване који желе да науче и сазнају више (додатна настава) у циљу развијања позитивног односа према предмету и школи уопште.</p> <p>ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА</p> <p>Дати садржаји су распоређени у шест тематских целина: Географски положај, границе и величина територије Србије; Физичко-географске одлике Србије; Друштвено-географске одлике Србије; Природна и културна баштина Србије; Географија завичаја; Срби у региону и дијаспори.</p> <p>И остваривање наставе и учења је оријентисано ка остваривању датих исхода, а кроз већ поменуте методе и облике рада. Поједини часови ће се изводити у школском дворишту, уколико то дозволе временски услови. У процесу учења потребно је ученике похваљивати за успешан рад, указивати на напредак или заостајање у процесу учења и савладавања градива.</p> <p>Настојаће се да дође до вертикалног и хоризонталног повезивања садржаја градива унутар и између различитих предмета (математика, историја, ТИТ, информатика и рачунарство, биологија, српски језик, хемија,...), уз уважавање ученичких искустава стечених ван школе. Усвојено знање ће се проверавати: усмено, путем тестова знања, кроз активност на часу, кроз израду пројеката и презентација, вежби на немим картама Србије.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Праћење и вредновање ученика започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на то ће се процењивати његов даљи ток напредовања, а циљ јесте достизање исхода.</p> <p>За формативно оцењивање свака активност је добра за процену напредовања и давање повратне информације која помаже ученику да разуме грешке и побољша своје резултате и учење. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у</p>

	<p>остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. Формативно - ученик се оцењује на основу активности и његових резултата рада: различитим облицима групног и самосталног рада, рад на пројектима, домаћим задацима, колико је активан на часовима, да ли редовно доноси прибор и слично. Критеријуми бројчаног оцењивања су дефинисани Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. На почетку школске године је потребно направити план временске динамике и садржаја оцењивања знања и умења ученика водећи рачуна о адекватној заступљености формативног и сумативног оцењивања. Сумативно - ученик се процењује на основу усмене процене постигнућа, писмене провере и практичног рада, рада на пројектима. Документација која прати процес оцењивања: ес - дневник, педагошка свеска, тестови, контролне вежбе, домаћи задаци, пројекти.</p>
--	---

Обавезни предмет: ФИЗИКА	Разред: осми
<p>Циљ учења Физике јесте упознавање ученика са природним појавама и основним законима природе, стицање основе научне писмености, оспособљавање за учовање и распознавање физичких појава и активно стицање знања о физичким феноменима кроз истраживање, усвајање основа научног метода и усмеравање према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.</p>	
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> – повезује физичке величине које описују осцилације и таласе; – описује карактеристике звука, ултразвука и инфразвука и наводи примере примене ултразвука; – анализира примере одбијања и преламања светлости, тоталне рефлексије (огледала, сочива) и користи лупу и микроскоп; – демонстрира и објасни: осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу, осциловање жица и ваздушних стубова; – демонстрира и објасни: појаву сенке, функционисање ока и корекцију вида; – примењује превентивне мере заштите од буке и од прекомерног излагања Сунчевом зрачењу; – демонстрира узајамно деловање наелектрисаних тела и објасни од чега оно зависи;

	<ul style="list-style-type: none"> – прикаже и опише електрично поље, израчуна силу којом поље делује на наелектрисање и повеже електрични напон и јачину електричног поља; – објасни провођење струје кроз метале, течности и гасове и упореди отпорности металних проводника на основу њихових карактеристика; – наводи и користи различите изворе електричне струје (EMS) и зна да их разврста ради рециклаже; – познаје основне елементе електричног кола и уме да их повеже, изабере одговарајући опсег мерног инструмента и мери јачину струје и напон, одређује вредност отпорности редно и паралелно везаних отпорника и резултате прикаже табеларно и графички; – описује ефекте који се испољавају при протицању електричне струје; – описује узајамно деловање два паралелна проводника са струјом, деловање магнетног поља на струјни проводник и принцип рада електромагнета и електромотора; – објасни принцип рада компаса и природу Земљиног магнетног поља; – користи компас и апликације за паметне телефона за оријентацију у природи; – препозна основна својства наизменичне струје, израчуна потрошњу електричне енергије у домаћинству и да се придржава основних правила безбедности при коришћењу електричних уређаја у свакодневном животу; – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке из сваке наведене области; – објасни структуру атомског језгра и нуклеарне силе; – опише радиоактивност, врсте зрачења, радиоактивне изотопе, познаје њихово дејство, примену и мере заштите; – разликује фисију и фузију и наводи могућности њихове примене.
<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p style="text-align: center;">1. ОСЦИЛАТОРНО И ТАЛАСНО КРЕТАЊЕ</p> <p>КЉУЧНИ ПОЈМОВИ : периодично кретање, осцилаторно кретање, елонгација, амплитуда, период, фреквенција, клатно, извор таласа, механички талас, попречни(трансверзални талас), лонгитудинални(уздужни) талас, таласни фронт, таласни зрак, сферни таласи, равни таласи, таласна дужина, брзина таласа, звук, акустика, брзина звука, област чујности, инфразвук, ултразвук, јачина тона, праг чујности, праг бола, висина тона, боја тона, шум, тон, звучна резонанција, ехо.</p> <p>2. СВЕТЛОСНЕ ПОЈАВЕ</p>

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ : фотон, светлосни извор, светлосни зрак, светлосни сноп, оптика, сенка и полусенка, помрачење Сунца и Месеца, брзина светлости, одбијање светлости, упадни зрак, одбојни зрак, одбојни угао, закон одбијања, равно огледало, дифузно одбијање, сферна огледала, издубљена огледала, испупчена огледала, центар кривине, жижа, жижна дањина, теме огледала, оптичка оса, увећање сферних огледала, преламање, индекс преламања, закон преламања светлости, тотална рефлексија, оптичка призма, сферна сочива, сабирна сочива, расипна сочива, увећање сферних сочива, лупа, увећање лупе, микроскоп, увећање микроскопа

3. ЕЛЕКТРИЧНО ПОЉЕ

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: количина наелектрисања, елементарно наелектрисање, Кулон, закон одржања наелектрисања, електроскоп, електрометар, електростатичка индукција, проводници, изолатори, електрично поље, јачина електричног поља, линије силе електричног поља, хомогено електрично поље, нехомогено електрично поље, рад силе електричног поља, електрични напон, муња, гром, грмљавина, громобран

4. ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ : електрична струја, слободни електрони, извори електричне струје, електромоторна сила, електрично коло, јачина електричне струје, амперметар, волтметар, електрична отпорност, проводници, суперпроводљивост, Омов закон, редна и паралелна веза струјних извора и отпорника, еквивалентна отпорност, рад електричне струје, ватметар, Цул-Ленцов закон, снага електричне струје, електролити, катода, анода, позитивни и негативни јони, електролиза

5. МАГНЕТНО ПОЉЕ

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: магнетно поље, магнетна сила, линије силе магнетног поља, магнетни дипол, Ерстедов оглед, праволинијски струјни проводник, кружни струјни проводник, завојница (соленоид), магнетна индукција, електромагнет, електромотор

6. ЕЛЕМЕНТИ АТОМСКЕ И НУКЛЕАРНЕ ФИЗИКЕ

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ : редни број, масени број, модел атома, изотопи, нуклеарне силе, радиоактивност, радиоактивно зрачење, период полураспада, фисија, фузија, нуклеарни реактори

7. ФИЗИКА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

<p>Образовни стандарди</p>	<p>ФИ.1.1.1 Ученик/ученица разуме појмове: мировање, кретање, правац и смер кретања, путања, пут, време, брзина, убрзање; разликује врсте кретања према облику путање и промени брзине; зна основне карактеристике равномерног и променљивог кретања; уме да израчуна средњу брзину, пређени пут и протекло време ако су му познате друге две величине.</p> <p>ФИ.1.1.2 Ученик/ученица зна Њутнове законе механике и разуме да је сила узрок промене брзине и деформације тела; зна како на тело делују гравитациона сила и сила трења и разуме појаву инерције у примерима из свакодневног живота; разликује појмове масе и тежине</p> <p>ФИ.1.2.2. Ученик/ученица зна начине промене температуре тела; препознаје ситуације у којима долази до топлотне размене; зна да разне супстанције различито проводе топлоту и да се запремина тела мења са променом температуре; у конкретним ситуацијама уме да изабере топлотне проводнике или изолаторе (према табличним подацима)</p> <p>ФИ.1.3.1. уме да препозна да струја тече само кроз проводне материјале</p> <p>ФИ.1.3.2. уме да препозна магнетне ефекте електричне струје</p> <p>ФИ.1.5.1.Ученик/ученица зна да је супстанција изграђена од молекула, а молекули од атома; уме да скицира модел атома и јона (језгро, омотач) и означи протон, неутрон и електрон.</p> <p>ФИ. 1.6.1 Ученик/ученица пореди и процењује вредности основних физичких величина и примењује процедуру научног мерења у физици.</p> <p>ФИ.1.6.2. Ученик/ученица уме да подеси (припреми за мерење) и користи мерила и мерне инструменте (метарска трака, мензура, термометар, хронометар) и да одреди вредност најмањег подеока скале.</p> <p>ФИ.1.6.3. Ученик/ученица зна основне мерне јединице SI система и изведене мерне јединице за брзину, силу, енергију, снагу, електрични напон, притисак и користи префиксе мили и кило; уме да табеларно прикаже мерене величине са одговарајућим мерним јединицама.</p> <p>ФИ.1.7.1. Ученик/ученица поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији.</p> <p>ФИ.1.7.2. Ученик/ученица уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији.</p> <p>ФИ.2.1.1. Ученик/ученица зна физичке величине које су одређене само бројном вредношћу (пређени пут, време, маса, рад, енергија, снага) и оне које су дефинисане интензитетом, правцем и смером (брзина, убрзање, сила); разуме слагање колинеарних сила и уме да одреди њихову резултанту.</p> <p>ФИ.2.1.2. Ученик/ученица зна основна својства силе трења, гравитационе силе, силе еластичности, силе потиска и разликује их у конкретним примерима у свакодневном животу; зна принцип рада простих машина (полуга, стрма равна, хидрауличне машине).</p> <p>ФИ.2.1.4. Ученик/ученица решава једноставне проблеме и задатке који се односе на средњу и релативну брзину, равномерно и равномерно променљиво праволинијско кретање, основне законе механике,</p>
-----------------------------------	---

примењује директну и обрнуту пропорционалност при решавању проблема; користи и интерпретира графички и табеларни запис зависности физичких величина.

ФИ.2.2.1. Ученик/ученица разликује појмове температуре, топлоте и унутрашње енергије и објашњава примере промене унутрашње енергије вршењем рада и топлотном разменом.

ФИ.2.3.1. зна да разликује електричне проводнике и изолаторе

ФИ.2.3.2. зна називе основних елемената електричног кола

ФИ.2.3.3. уме да препозна да ли су извори напона везани редно или паралелно

ФИ.2.3.4. уме да израчуна отпор, јачину струје или напон ако су му познате друге две величине

ФИ.2.3.5. уме да препозна топлотне ефекте електричне струје

ФИ.2.3.6. разуме појмове енергије и снаге електричне струје

ФИ.2.4.1. уме да користи важније изведене јединице SI и зна њихове ознаке

ФИ.2.4.2. уме да препозна дозвољене јединице мере изван SI, нпр. литар или тону

ФИ.2.4.3. уме да користи префиксе и претвара бројне вредности физичких величина из једне јединице у другу, нпр. километре у метре

ФИ.2.4.4. зна када мерења понављамо више пута

ФИ.2.5.1. Ученик/ученица може да објасни разлику између атома и молекула; зна да су својства тела последица међумолекулских интеракција и топлотног кретања молекула.

ФИ.2.5.2. уме да препозна појаве код којих се електрична енергија троши на механички рад

ФИ.2.5.3. уме да препозна појмове рада и снаге

ФИ.2.6.1. Ученик/ученица уме да подеси (припреми за мерење) и користи мерила и мерне инструменте: вага, динамометар и унимер; уме да одреди вредност најмањег подеока скале и процени тачност.

ФИ.2.6.2. Ученик/ученица зна да израчуна средњу вредност мерених величина и да попуни табелу; зна да се за резултат мерења узима средња вредност мерења.

ФИ.2.6.3. Ученик/ученица зна дозвољене јединице мере изван SI система: литар, тона, светлосна година; користи префиксе микро и мега; претвара мерне јединице изведених физичких величина km/h, kWh, mbar; разликује Келвинову и Целзијусову скалу и уме да претвара јединице из једне у другу.

ФИ.2.7.1. Ученик/ученица уме табеларно и графички да прикаже резултате посматрања, испитивања или мерења у току експеримента.

ФИ.2.7.2. Ученик/ученица уме да врши једноставна уопштавања и систематизацију добијених резултата.

ФИ.2.7.3. Ученик/ученица уме да реализује експеримент по упутству.

ФИ.3.1.1. Ученик/ученица разуме момент силе, разуме и примењује услове равнотеже полуге и разликује врсте статичке равнотеже; зна које силе делују на потопљено тело и уме да објасни понашање тела у течности (Архимедов закон и услов пливања); разуме разлику између преношења притиска у чврстим телима и у флуидима; разуме и примењује Паскалов закон.

ФИ.3.1.2. Ученик/ученица разуме везу између енергије и рада, зна од чега и како зависи кинетичка, односно потенцијална енергија у гравитационом пољу; зна основни облик Закона одржања механичке енергије и разуме везу између промене механичке енергије и извршеног рада.

ФИ.3.1.3. Ученик/ученица уме да решава сложеније проблеме и задатке (квалитативне, рачунске, графичке, експерименталне), анализира и презентује њихове резултате.

ФИ.3.2.1. Ученик/ученица зна разлику између унутрашње енергије и количине топлоте; разуме карактеристичне процесе који описују промене агрегатних стања; уме да протумачи график зависности температуре од времена код фазних прелаза.

ФИ.3.2.2. Ученик/ученица уме да примени односе између физичких величина који описују осцилаторно кретање

ФИ.3.2.3. Ученик/ученица зна како се мењају положај и брзина при осцилаторном кретању

ФИ.3.2.4. Ученик/ученица зна основне физичке величине које описују таласно кретање

ФИ.3.2.5. Ученик/ученица уме да препозна основне особине звука и светлости

ФИ.3.2.6. Ученик/ученица зна како се прелама и одбија светлост

ФИ.3.3.1. Ученик/ученица зна како се везују отпорници и инструменти у електричном колу

ФИ.3.4.1. Ученик/ученица уме да претвара јединице изведених физичких величина у одговарајуће јединице SI система

ФИ.3.4.2. Ученик/ученица уме да мери јачину струје и напон у електричном колу

ФИ.3.4.3. Ученик/ученица зна шта је грешка мерења

ФИ.3.6.1. Ученик/ученица зна везе изведених мерних јединица и основних мерних јединица (њутн, цул, паскал, ват, кулон, волт, тесла).

ФИ.3.6.2. Ученик/ученица уме да подеси (припреми за мерење) и користи мерила и мерне инструменте: амперметар и волтметар; уме да изабере опсег и процени тачност мерила, изврши мерења и анализира их.

ФИ.3.6.3. Ученик/ученица на основу описа поступка мерења утврђује његову исправност и предлаже евентуалне корекције.

	<p>ФИ.3.6.4. Ученик/ученица зна да табеларно и графички прикаже резултате мерења и да са графика одреди вредност мерене величине; уме да израчуна средњу вредност мерених величина, апсолутну и релативну грешку мерења и да правилно запише резултат мерења;</p> <p>ФИ.3.7.1. Ученик/ученица уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења</p> <p>ФИ.3.7.2. Ученик/ученица уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>1) компетенција за учење Има позитиван и одговоран однос према учењу.Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.Користи различите изворе информација и има критички однос према њима. Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.</p> <p>Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања. Уме да доноси закључке на основу стеченог знања. Уме да користи прибор и материјал за извођење огледа, уме на основу упутства да изводи једноставне демонстрационе огледе. Користи уџбеник као извор информација. Уме да процени сопствени рад и учење, тражи повратне информације и узима их у обзир.</p> <p>2) одговорно учешће у демократском друштву- понаша се одговорно и толерантно, примењује процедуре демократског друштва, уважава мишљење других при дискусији</p> <p>3) естетичка компетенција- препознаје естетичке елементе у науци, препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност при самосталном стварању наставних средстава који су у сврси једноставних огледа</p> <p>4) комуникација- уме јасно писано да искаже одређени садржај, користи на одговарајући начин појмове специфичне за физику</p> <p>5) одговоран однос према околина – уме да правилно одлаже отпад и брине о хигијени учионице</p> <p>6) рад са подацима и информацијама- табеларно и графички приказује податке, користи табеларни и графички приказ података и уме тако приказане податке да чита и тумачи. Уме да пронађе неопходне</p>

	<p>податке, запише их и примени у решавању задатака. Уме да протумачи информације и податке користећи текст задатака</p> <p>7) решавање проблема- препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања, решава проблем, формулише решења и закључке</p> <p>8) сарадња- конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду , размењује знања и дискутује са другарима, уважава другачије мишљење и уверења, подстиче друга и усмерава га на задатак</p> <p>9) дигитална компетенција- користи информационе технологије за чување, обраду и презентацију рада.</p>																								
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<table border="1" data-bbox="590 732 1717 1409"> <thead> <tr> <th data-bbox="590 732 1360 1008"> БРОЈ И НАЗИВ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ (Комуникативне функције) </th> <th data-bbox="1360 732 1472 1008"> Број часова по теми </th> <th data-bbox="1472 732 1583 1008"> Обрада </th> <th data-bbox="1583 732 1717 1008"> Остали типови часова </th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="590 1008 1360 1084"> 9. ТАЛАСНО И ОСЦИЛАТОРНО КРЕТАЊЕ </td> <td data-bbox="1360 1008 1472 1084"> 9 </td> <td data-bbox="1472 1008 1583 1084"> 4 </td> <td data-bbox="1583 1008 1717 1084"> 5 </td> </tr> <tr> <td data-bbox="590 1084 1360 1161"> 10. СВЕТЛОСНЕ ПОЈАВЕ </td> <td data-bbox="1360 1084 1472 1161"> 14 </td> <td data-bbox="1472 1084 1583 1161"> 7 </td> <td data-bbox="1583 1084 1717 1161"> 7 </td> </tr> <tr> <td data-bbox="590 1161 1360 1237"> 3. ЕЛЕКТРИЧНО ПОЉЕ </td> <td data-bbox="1360 1161 1472 1237"> 10 </td> <td data-bbox="1472 1161 1583 1237"> 5 </td> <td data-bbox="1583 1161 1717 1237"> 5 </td> </tr> <tr> <td data-bbox="590 1237 1360 1330"> 4. ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА </td> <td data-bbox="1360 1237 1472 1330"> 18 </td> <td data-bbox="1472 1237 1583 1330"> 8 </td> <td data-bbox="1583 1237 1717 1330"> 10 </td> </tr> <tr> <td data-bbox="590 1330 1360 1409"> 5. МАГНЕТНО ПОЉЕ </td> <td data-bbox="1360 1330 1472 1409"> 7 </td> <td data-bbox="1472 1330 1583 1409"> 4 </td> <td data-bbox="1583 1330 1717 1409"> 3 </td> </tr> </tbody> </table>	БРОЈ И НАЗИВ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ (Комуникативне функције)	Број часова по теми	Обрада	Остали типови часова	9. ТАЛАСНО И ОСЦИЛАТОРНО КРЕТАЊЕ	9	4	5	10. СВЕТЛОСНЕ ПОЈАВЕ	14	7	7	3. ЕЛЕКТРИЧНО ПОЉЕ	10	5	5	4. ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА	18	8	10	5. МАГНЕТНО ПОЉЕ	7	4	3
БРОЈ И НАЗИВ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ (Комуникативне функције)	Број часова по теми	Обрада	Остали типови часова																						
9. ТАЛАСНО И ОСЦИЛАТОРНО КРЕТАЊЕ	9	4	5																						
10. СВЕТЛОСНЕ ПОЈАВЕ	14	7	7																						
3. ЕЛЕКТРИЧНО ПОЉЕ	10	5	5																						
4. ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА	18	8	10																						
5. МАГНЕТНО ПОЉЕ	7	4	3																						

Начин и	6. ЕЛЕМЕНТИ АТОМСКЕ И НУКЛЕАРНЕ ФИЗИКЕ	8	5	3
	7. ФИЗИКА И САВРЕМЕНИ СВЕТ	2	2	0
	Укупно	68	35	33

поступак остваривања прописаних наставних планова и програма у настави физике остварују се кроз следеће основне облике:

1. Излагање садржаја тема уз одговарајуће демонстрационе огледе
2. Решавање квалитативних и квантитативних задатака
3. Лабораторијске вежбе
4. Коришћење и других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја тема (домаћи задаци, читање популарне литературе из историје физике и сл.)
5. Систематско праћење рада сваког појединачног ученика

Веома је важно да при извођењу прва три облика наставе наглашава њихова обједињеност јединственом циљу: откривање и формулисање закона и њихова примена. У противном, ученик ће стећи утисак да постоје три различите физике: једна се слуша на предавањима, друга се ради кроз рачунарске задатке, а трећа се користи у лабораторији.

Циљ наставе физике је да ученици упознају природне појаве и основне природне законе, да стекну основну научну писменост, да се оспособе за уочавање и распознавање физичких појава у свакодневном животу и за активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање, о формулисању основних закона физике. Зато програм предвиђа да се при проучавању макрофизичких појава претежно користи индуктивни метод.

Од метода логичког закључивања, које се користе у физици као научној дисциплини (индуктивни, дедуктивни, закључивање по аналогији итд.), ученицима седмог разреда најприступачнији је индуктивни метод (од појединачног ка општем) при проналажењу и формулисању основних закона физике. Зато програм предвиђа да се при проучавању макрофизичких појава претежно користи индуктивни метод. Увођење једноставних експеримената за демонстрирање физичких појава има за циљ развијање радозналости и интересовања за физику и истраживачки приступ у природним наукама. Једноставне експерименте могу да изводе и сами ученици на часу или да их понове код куће, користећи многе предмете и материјале из свакодневног живота. Одређени садржаји и тематске целине се могу реализовати и преко пројектне наставе.

Водећи рачуна о интелектуалним и васпитним потребама појединих ученика потребно је задржати се на меморисању и препознавању одређене информације.

Како уз сваку тематску целину иду демонстрациони огледи, ученици ће спонтано пратити ток посматране појаве, а на наставнику је да наведе ученика да својим речима, на основу сопственог расуђивања, опише појаву коју посматра. После тога наставник, користећи прецизни језик физике, дефинише нове појмове (величине) и речима формулише законе. Када се прође кроз све етапе у излагању садржаја теме (оглед, учеников опис појаве, дефинисање појмова и формулисање закона), прелази се, ако је могуће, на презентовање закона у математичкој форми.

При решавању већине квантитативних (рачунских) задатака из физике, у задатку прво треба на прави начин сагледати физичке садржаје, па тек после тога прећи на математичко формулисање и израчунавање. Наиме, решавање задатака одвија се кроз три етапе: физичка анализа задатка, математичко израчунавање и дискусија резултата. У првој етапи уочавају се физичке појаве на које се односи задатак, а затим се набрајају и речима исказују закони по којима се појаве одвијају. У другој етапи се, на основу математичке форме закона, израчунава вредност тражене величине. У трећој етапи тражи се физичко тумачење добијеног резултата. У циљу развијања природно-научне писмености наставник треба да инстистира на систематском коришћењу јединица мере физичких величина SI (међународни систем јединица). Наставник ће на основу процене захтевати од ученика одговарајућу етапу.

Лабораторијске вежбе чине саставни део редовне наставе и организују се као групни рад, по 4-5 ученика у групи. Број група зависи од наставних средстава којима располаже кабинет. Углавном су то средства која су правили ученици. Час експерименталних вежби састоји се из: уводног дела, мерења и записивања података добијених мерењима, анализе и дискусије добијених резултата, извођења закључака. Поједине вежбе, за које школа не поседује наставна средства ће бити погледане путем цд-а.

При изради лабораторијске вежбе у уводном делу часа наставник:

- обнавља делове градива који су обрађени на часовима предавања, а односе се на дату вежбу (дефиниција величине која се одређује и метод који се користи да би се величина одредила),
- обраћа пажњу на чињеницу да свако мерење прати одговарајућа грешка и указује на њене могуће изворе,
- упознаје ученике с мерним инструментима и обучава их да пажљиво рукују лабораторијским инвентаром,
- указује ученицима на мере предострожности, којих се морају придржавати ради сопствене сигурности.

Док ученици врше мерења, наставник активно прати њихов рад, дискретно их надгледа и, кад затреба, објашњава им и помаже. При уношењу резултата мерења у ђачку свеску, процену грешке треба вршити само за директно мерене величине, а не и за величине које се посредно одређују.

	<p>При одабиру домаћих задатака наставник треба да води рачуна о нивоу сложености задатака, али и о њиховој мотивационој функцији. С обзиром на то да кроз израду домаћег задатка ученици проверавају степен разумевања усвојеног садржаја, коректност урађеног задатог домаћег задатка треба да буде проверена на наредном часу.</p> <p>Пројектна настава, као један од облика рада, обухвата припрему, израду пројекта, презентацију и дискусију. Пројекат изводе ученици по групама уз асистенцију наставника. Овакав начин рада подразумева активно учешће сваког ученика у групи у оквиру прикупљања података, извођење експеримената, мерења, обраде резултата, припрема презентације и презентовање. Резултат оваквог начина рада је активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање. Понекад ученицима се дозвољава избор огућности у вези са начином обраде теме: пројекат, истраживачки рад, презентација, есеј, изложба.. Наставници ученицима јасно показују да верују у њихов успех.</p> <p>Будући да је програм, како по садржају, тако и по обиму, прилагођен психофизичким могућностима ученика седмог разреда, сталним обнављањем најважнијих делова из целокупног градива постиже се да стечено знање буде трајније и да ученик боље учова повезаност разних области физике.</p> <p>У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се остварени ниво постигнућа и напредовање током процеса учења. Да би вредновање било објективно, потребно је да буде усклађено са принципима оцењивања.</p> <p>Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидно проверавање његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних и квалитативних задатака, лабораторијских вежби, и пројеката...</p> <p>У сваком разреду треба континуирано проверавати и вредновати компетенције (знања, вештине и ставове) ученика помоћу усменог испитивања, кратких писмених провера, тестова на крају већих целина, контролних вежби и провером експерименталних вештина. Наставник треба да омогући ученицима да искажу сопствена размишљања о неким физичким појавама и да то адекватно вреднује.</p> <p>На почетку школске године потребно је спровести иницијални тест. Овај тест је инструмент провере предзнања ученика. На крају школске године, такође, треба спровести часове систематизације градива и проверити ниво постигнућа ученика и степен остварености образовних исхода.</p> <p>При извођењу наставе све појаве и законе доводити у везу са примерима из свакодневног живота. Награђивати труд и залагање ученика оценом.</p>
Упутство формативно сумативно оцењивање	за и <p>Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем. Формативно оцењивање јесте редовно праћење и процена напредовања у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру предмета. Формативно оцењивање садржи повратну информацију о остварености прописаних исхода и</p>

стандарда постигнућа и ангажовања као и предузете активности од стране наставника за унапређивање постигнућа ученика, процена њихове делотворности и јасне и конкретне препоруке за даље напредовање. Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника, у складу са овим правилником и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика, начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за праћење. Сумативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта . Оцене добијене сумативним оцењивањем су по правилу бројчане. Сумативне оцене се евидентирају у прописаној евиденцији о образовно-васпитном раду (у даљем тексту: дневник), а могу бити унете и у педагошку документацију, у складу са овим правилником.

Оцена је и показатељ квалитета и ефикасности рада наставника и школе у остваривању прописаних исхода и стандарда постигнућа. Оцена је јавна и саопштава се ученику одмах по добијању, са образложењем. Образложење оцене садржи препоруку које активности ученик треба да предузме у даљем раду.

Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа, писмене провере постигнућа и практичног рада, а у складу са програмом предмета. У току полугодишта најмање једна оцена треба да буде на основу усмене провере постигнућа ученика. Ученик се оцењује и на основу активности и његових резултата рада, а нарочито: излагања и представљања (резултати истраживања, модели, цртежи, постери), учешћа у дебати и дискусији, писања есеја, домаћих задатака, учешћа у различитим облицима групног рада, рада на пројектима). Постигнуће ученика из практичног рада, огледа, лабораторијске и друге вежбе, оцењује се на основу примене учениковог знања, самосталности, показаних вештина у коришћењу материјала, алата, инструмената и других помагала у извођењу задатка, као и примене мера заштите и безбедности према себи и другима.

Провера постигнућа ученика обавља се на сваком часу. Писмене провере постигнућа у трајању до 15 минута обављају се без најаве, а спроводе се ради утврђивања остварености циља једног или више часова и савладаности дела реализованих програмских садржаја, односно остварености операционализованих исхода. Оцена из писмене провере постигнућа у трајању до 15 минута се не уписују у дневник. Оцена из писмене провере постигнућа у трајању до 15 минута евидентира се у педагошкој документацији наставника.

Писмене провере у трајању од 45 минута, евидентирају се на почетку школске године у дневнику. Писмена провера је у облику теста који се саставља на основу исхода и стандарда постигнућа, користећи различите дефиниције питања, а водећи се Блумовом таксономијом.

Уколико ученик стиче образовање и васпитање по ИОП-у 1, оцењује се на основу ангажовања и степена остварености исхода, уз прилагођавање начина и поступка оцењивања. Уколико ученик стиче

	<p>образовање и васпитање по ИОП-у 2, оцењује се на основу ангажовања и степена остварености прилагођених циљева и исхода, који су дефинисани у персонализованом плану наставе и учења, уз прилагођавање начина и поступка оцењивања. Ученику који стиче образовање и васпитање по индивидуалном образовном плану, а не остварује планиране циљеве и исходе, ревидира се индивидуални образовни план. Ученик са изузетним способностима који стиче образовање и васпитање на прилагођен и обogaћен начин, применом индивидуалног образовног плана, оцењује се на основу праћења остваривања прописаних исхода и стандарда постигнућа и ангажовања.</p>
--	--

<p>Обавезни предмет: Математика</p>	<p>Разред: осми</p>
<p>Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.</p>	
<p>Исходи учења</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ученик ће бити у стању да примени Талесову теорему у геометријским задацима и реалном контексту • примени сличност троуглова у геометријским задацима и реалном контексту • анализира односе тачака, правих и равни у простору и запише те односе математичким писмом • представља цртежом односе геометријских објеката у равни простору и користи их приликом решавања задатака • уочи правоугли троугао у простору и примени Питагорину теорему у геометријским задацима и реалном контексту • реши линеарну једначину, неједначину и систем линеарних једначина са две непознате • реши реалне проблеме користећи линеарну једначину, неједначину или систем линеарних једначина са две непознате • израчуна површину и запремину праве призме и четворостране пирамиде (основа правоугаоник), правилне тростране и шестостране пирамиде • израчуна површину и запремину ваљка, купе и лопте • примени обрасце за површину и запремину тела у реалним ситуацијама • нацрта и анализира график линеарне функције

	<ul style="list-style-type: none"> учествује у избору истраживачког пројекта и начина рада.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Кључни појмови су сличност троугла, линеарна функција, систем линеарних једначина, призма, пирамида, ваљак, купа и лопта
Образовни стандарди	<p>Сличност - МА.1.3.1. МА.3.3.1. МА.1.3.2. МА.2.3.2. МА.3.3.6.</p> <p>Тачка, права и раван - МА.1.3.1. МА.2.3.2. МА.3.3.6.</p> <p>Линеарне једначине и неједначине са једном непознатом - МА.1.2.1. МА.2.2.1. МА.3.2.1. МА.2.2.5. МА.3.2.5.</p> <p>Призма-МА.1.3.2. МА.1.3.4. МА.3.3.2. МА.2.3.4. МА.3.3.4. МА.3.3.6.</p> <p>Пирамида- МА.1.3.2. МА.1.3.4. МА.3.3.2. МА.2.3.4. МА.3.3.4. МА.3.3.6.</p> <p>Линеарна функција-МА.1.2.4. МА.2.2.4. МА.3.2.4</p> <p>Системи линеарних једначина са две непознате -МА.2.2.1. МА.3.2.1. МА.3.2.5.</p> <p>Ваљак, Купа и Лопта- МА.1.3.3. МА.2.3.3. МА.3.3.3. МА.1.3.5. МА.2.3.5. МА.3.3.5.</p>
Специфичне међупредметне компетенције	<p>Компетенција за целоживотно учење</p> <p>Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења.</p> <p>Одговорно учешће у демократском друштву</p> <p>Ученик је способан да активно, компетентно, критички и одговорно учествује у животу школе, заједница којима припада, као и у ширем демократском друштву</p> <p>Естетичка компетенција</p> <p>Ученик је упознат са културним наслеђем људске заједнице, има свест о вредности уметничких и културних дела и њиховог значаја за развој друштва.</p> <p>Комуникација</p> <p>Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту.</p> <p>Одговоран однос према околини</p> <p>Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи</p>

	<p>Одговоран однос према здрављу Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.</p> <p>Предузимљивост и предузетничка компетенција Кроз образовање за предузетништво, ученик се учи организационим вештинама и способностима, укључујући различите интерперсоналне вештине.</p> <p>Рад с подацима и информацијама Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот.</p> <p>Решавање проблема Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема.</p> <p>Сарадња Ученик је способан да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.</p> <p>Дигитална компетенција Ученик је способан да користи расположива средства из области неформационо комуникационих технологија на одговоран и критички начин.</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Сличност – Користећи географске карте разних размера (стоне, зидне ...) поновити размеру дужи и израчунавања растојања на основу дате размере и измереног растојања на карти. Извршити уопштавање појма размере и на конкретним примерима показати како се израчунава четврта пропорционала (ако су три дужи дате нумерички). Поставити питање како проблем решити конструктивно (ако нису дати нумерички подаци), тј. ако се знају три дужи, како одредити четврту геометријску пропорционалу. На примерима објаснити и појам самерљивих дужи (основица и средња линија троугла, растојање од тежишта до темена и тежишна дуж ...) и несамерљивих дужи (страница и дијагонала квадрата). Талесова теорема се на овом нивоу не</p>

може коректно доказати, али се ученици могу избором погодног упрошћеног модела и поступним, правилним закључивањем навести да исправно формулишу исказ Талесове теореме. Обрат Талесове теореме се може (али и не мора) доказати. Увежбавања везана за примену Талесове (и обратне) теореме организовати поступно тако да се и нумерички и конструктивно размотре могући случајеви примене. Посебну пажњу посветити конструктивној подели дужи на једнаке делове. Сличност фигура показати на разним примерима из свакодневног живота. Дефиницију сличности троуглова и појам коефицијента сличности увести природно, разматрањем разних ситуација (када је реч о сличним троугловима и онима који то нису). За извођење тврђења о пропорционалности страница сличних троуглова (и обратне теореме), као и за формулацију ставова сличности искористити Талесову теорему. Увежбавања везана за сличност троуглова реализовати на примерима одређивања страница и углова сличних троуглова. Примену сличности троуглова реализовати на примерима из историје математике (легенда о томе како је Талес измерио висину Кеопсове пирамиде), практичним примерима примене (мерење широке реке без преласка на другу обалу, мерење висине брда ...) и примени сличности на правоугли троугао (доказ Питагорине теореме, релација између висине правоуглог троугла и одсека на хипотенузи ...).

Тачка, права и раван – Обраду међусобних односа тачака, правих и равни у простору засновати на посматрању и анализи објеката у окружењу, користећи математичку терминологију и одговарајуће ознаке. Посебну пажњу треба посветити односима паралелно и нормално (између две праве, између праве и равни, односно између две равни). Однос између праве и равни повезати са одговарајућим односом између праве и њене ортогоналне пројекције на раван. Угао између праве и равни (када оне нису нормалне или паралелне) увести као угао између праве и њене ортогоналне пројекције на ту раван. Обновити Питагорину теорему и илустровати њену примену примерима и задацима у вези са ортогоналним пројектовањем дужи на раван. Полиедар увести као део простора ограничен многоугловима. Користећи основне примере полиедара (посебно оне који одговарају познатим реалним објектима) анализирати облик и број страна полиедара. Обновити својства коцке и квадра и кроз разноврсне примере и задатке повезати их са осталим садржајима ове наставне теме. Предвиђене садржаје треба да прате задаци којима се подстиче оријентација у простору, просторна визуелизација, мисаоно сагледавање простора и сл. Будући да развоју ових способности значајно доприноси вештина представљања просторних односа сликама у равни, неопходно је код ученика подстицати вештину цртања (слободном руком и геометријским прибором) просторних фигура. Веома је важно да ученици коректно употребљавају пуне и испрекидане линије за приказивање видљивих и невидљивих ивица

просторне фигуре у односу на изабрани правац посматрања, као и да уочавају елементе (пре свега праве углове) просторне фигуре који нису веродостојно приказани на равној слици.

Линеарне једначине и неједначине с једном непознатом – Ученици су се, у претходним разредима, упознали са решавањем једноставних линеарних једначина и неједначина. На самом почетку, једначине и неједначине су решавали користећи везе међу операцијама (уочавањем непознатог сабирка, чиниоца, умањеника, умањивоца, дељеника или делиивоца), а касније користећи методу теразија. Ова претходна знања представљају темељ за коришћење еквивалентних трансформација при решавању једначина и неједначина. На конкретним примерима показати да линеарна једначина $ax = b$: – у случају да је $a \neq 0$ и $b \in \mathbb{R}$ има јединствено решење, – у случају да је $a = 0$ и $b \neq 0$ нема решења (скуп решења једначине је празан) и – у случају да је $a = 0$ и $b = 0$ има бесконачно много решења (сваки реалан број је решење). У осмом разреду није предвиђено да се решавају једначине са параметрима. Ученици треба да овладају техникама помоћу којих се неке једначине могу еквивалентним трансформацијама свести на једначину облика $ax = b$ Укључивати и примере једначина које се свode на линеарне, а помоћу којих се обнављају и користе стечена знања о: – апсолутној вредности (само случај $|ax + bu| = c$), – формулама за квадрат бинома и разлику квадрата (случајеви када се квадратни чланови анулирају), – условима под којима су производ, односно количник једнаки нули. На сличан начин приступати и решавању линеарне неједначине уз истицање разлика (у случају множења негативним бројем мења се смисао неједнакости). Решења неједначина приказивати на бројевној правој и у одговарајућем скуповном запису. Решавајући текстуалне проблеме, укључујући оне изсродних предмета, као и из реалног контекста, ученици увиђају потребу за састављањем одговарајућих једначина и неједначина, при чему утврђују научене формалне поступке, сагледавају потребу за њиховом применом и умеју да образложе добијено решење.

Призма и пирамида – Да би ученици што лакше упознали геометријска тела – призму и пирамиду, њихове елементе, уочавали дијагоналне пресеке и научили да израчунавају површине и запремине ових тела, треба користити њихове моделе, мреже, скице и слике. Препоручљиво је да и сами ученици цртају мреже и израђују моделе проучаваних тела. Предвиђено је израчунавање површине и запремине следећих тела: праве тростране и четворостране призме, правилне шестостране призме, четворостране пирамиде (основа правоугаоник), правилне тростране и шестостране пирамиде. Приликом решавања задатака инсистирати на што прецизнијем цртању скице геометријског тела, водећи рачуна о цртању видљивих ивица пуном линијом и невидљивих испрекиданом линијом. Извођење формуле за запремину призме везивати за прихваћену формулу

за запремину квадра. Рачунати површине и запремине помоћу основних елемената и зависних елемената (бочне висине, полупречника описаног или уписаног круга, дијагонала ...). Приликом израде задатака треба полазити од општих формула (за призму: $P = 2B + M$ и $V = BH$, за пирамиду: $P = B + M$ и $V = BH$) и анализирањем конкретног случаја решавати задатак. Посебно размотрити примере једнакоивичних тела. На часовима систематизације применити знања о површини и запремини призме и пирамиде и у ситуацијама из свакодневног живота.

Линеарна функција – Најпре поновити појам функције директне пропорционалности и њеног приказивања у координатном систему који је обрађиван у седмом разреду. Увести затим појам линеарне функције једне реалне променљиве ($y = kx + n$), не помињући општи појам функције. Показати да је график те функције права, уз посебно разматрање случајева $k = 0$, $k > 0$, $k < 0$, као и $n = 0$, $n > 0$, $n < 0$. Увести појмове: нула функције, знак функције, растућа и опадајућа функција и објаснити како се они илуструју на графику и како зависе од вредности коефицијената k и n . Ученици треба у потпуности да овладају поступком цртања графика линеарне функције и његовог анализирања, тј. „читања“ својстава те функције када јој је график задат. Обрадити својства линеарне функције када је она задата имплицитном релацијом $ax + by = c$.

Системи линеарних једначина с две непознате – Ученици треба да се упознају са линеарном једначином с две непознате облика $ax + by = c$, да разумеју да је график ове једначине (када је бар један од бројева a или b различит од нуле) права и да умеју да нацртају тај график. Уводи се и појам система две линеарне једначине с две непознате, као и појам решења система као уређеног пара бројева. Системе линеарних једначина решавати методама замене и супротних коефицијената. Пажњу треба посветити и графичкој интерпретацији система две линеарне једначине с две непознате. Решавајући разне проблеме из геометрије, физике, хемије и свакодневног живота, ученици увиђају потребу за састављањем одговарајућих система линеарних једначина, при чему утврђују научене формалне поступке, сагледавају потребу за њиховом применом и умеју да образложе добијено решење.

Ваљак, купа и лопта – Важно је истаћи да су ваљак, купа и лопта ротациона тела. Као и код призме и пирамиде, ради бољег уочавања елемената и осних пресека ваљка и купе, као и пресека лопте (сфере) и равни, користити моделе тела. Оспособити ученике за цртање мреже ваљка и купе, израду њихових модела као и што прецизнијих скица приликом решавања задатака. При обради ове теме, ваљак и купу повезати са призмом и пирамидом и указивати на аналогije између призме и ваљка, односно пирамиде и купе. Ту аналогiju користити за образложење формула за

	површину и запремину ваљка и купе. Приликом извођења формуле за површину купе, повезати површину омотача са површином кружног исечка, а обим базе са дужином кружног лука. Пре дефинисања сфере, односно лопте потребно је подсетити се дефиниција кружнице и круга. Формуле за површину и запремину лопте се наводе без доказивања. На часовима систематизације применити знања о површини и запремини ваљка, купе и лопте у ситуацијама из свакодневног живота.
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе треба да буде и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази.</p> <p>Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета</p>

Обавезни предмет: Биогија		Разред: Осми
Циљ учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.		
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> – повеже грађу ћелијских органела са њиховом улогом у метаболизму ћелије; – повеже однос површине и запремине ћелије и тела са начином обављања основних животних функција; – идентификује регулаторне механизме у одржавању хомеостазе; – илуструје примерима везу између физиолошких одговора живих бића и промена у спољашњој средини; – одговорно се односи према свом здрављу; – изрази критички став према медијским садржајима који се баве здравим стиловима живота; – повеже промене настале у пубертету са деловањем хормона; 	

	<ul style="list-style-type: none"> – идентификује поремећаје у раду органа и система органа изазваних нездравим начином живота; – доведе у везу промене животних услова са еволуцијом живота на планети; – истражи давно нестале екосистеме; – повеже промене које се догађају организму током животног циклуса са активностима гена; – повеже промене наследног материјала са настанком нових врста путем природне селекције; – установи узрочно-последичну везу између губитака врста у екосистему и негативних последица у преносу супстанце и енергије у мрежама исхране; – критички процени последице људских делатности у односу на расположиве ресурсе на Земљи; – повеже утицај еколошких чинилаца са распоредом карактеристичних врста које насељавају простор Србије; – истражи присуство инвазивних врста у својој околини и вероватне путеве насељавања; – истражи разлоге губитка биодиверзитета на локалном подручју.
<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>Кључни појмови садржаја за осми разред: ћелијски метаболизам, хомеостаза, здрави стилови живота, адолесценција, „календар живота“, теорија еволуције, циклуси кружења супстанце, капацитет средине, глобалне промене, инвазивне врсте.</p>
<p>Образовни стандарди</p>	<p>7. ОБЛАСТ – ОСОБИНЕ ЖИВИХ БИЋА У овој области ученик/ученица: - зна карактеристике живе и неживе природе (БИ.1.1.1. БИ.1.1.2. БИ.2.1.1. БИ.3.1.1. БИ.3.1.2.) - уочава сличности и разлике у изгледу и понашању биљака и животиња (БИ.1.1.3. БИ.2.1.2. БИ.3.1.3.) - уочава потребу за класификовањем живог света због његове велике разноликости (БИ.1.1.4. БИ.2.1.3. БИ.3.1.4.) - уочава просторну и временску променљивост живог света (БИ.1.1.5. БИ.2.1.4. БИ.3.1.5.)</p> <p>8. ОБЛАСТ – ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА У овој области ученик/ученица: - зна да организми имају карактеристичну грађу која омогућава одвијање различитих функција неопходних за одржавање живота (БИ.1.2.1. БИ.1.2.2. БИ.1.2.3. БИ.2.2.1. БИ.2.2.2. БИ.2.2.3. БИ.3.2.1. БИ.3.2.2. БИ.3.2.3.) - познаје основне животне процесе и њихову улогу у остваривању одговарајућег понашања јединке (БИ.1.2.4. БИ.1.2.5. БИ.1.2.6. БИ.2.2.4. БИ.2.2.5. БИ.2.2.6. БИ.3.2.4. БИ.3.2.5.) - разуме да организми функционишу као независне уравнотежене целине у сталној интеракцији са околином (БИ.1.2.7. БИ.2.2.7. БИ.2.2.8. БИ.2.2.9. БИ.3.2.6. БИ.3.2.7. БИ.3.2.8.)</p>

	<p>9. ОБЛАСТ – НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА У овој области ученик/ученица: - разуме да се врста одржава репродукцијом, а да вишећелијски организми расту деобама и повећањем величине ћелија (разлику између митозе и мејозе) (БИ.1.3.1. БИ.1.3.2. БИ.2.3.1. БИ.2.3.2. БИ.3.3.1. БИ.3.3.2.) - зна да основни ћелијски процеси зависе од гена и разуме да се особине наслеђују комбиновањем генетичког материјала предака и да средина утиче на њихово испољавање (БИ.1.3.3. БИ.1.3.4. БИ.1.3.5. БИ.1.3.6. БИ.1.3.7. БИ.2.3.3. БИ.2.3.4. БИ.3.3.3. БИ.3.3.4.) - разуме основе теорије еволуције и схвата њен значај у формирању савременог биолошког мишљења (БИ.1.3.8. БИ.1.3.9. БИ.1.3.10. БИ.2.3.5. БИ.2.3.6. БИ.3.3.5. БИ.3.3.6.)</p> <p>10. ОБЛАСТ – ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ У овој области ученик/ученица: - зна и разуме опше еколошке појмове (БИ.1.4.1. БИ.1.4.2. БИ.2.4.1. БИ.2.4.2. БИ.3.4.1.) - познаје и разуме основне законитости и принципе у екологији (БИ.1.4.3. БИ.2.4.3. БИ.2.4.4. БИ.3.4.2. БИ.3.4.3. БИ.3.4.4.) - уочава разноликост екосистема на Земљи (БИ.1.4.4. БИ.2.4.5. БИ.2.4.6. БИ.2.4.7. БИ.3.4.5.) - разуме утицај човека на биосферу (заштита животне средине) (БИ.1.4.5. БИ.1.4.6. БИ.1.4.7. БИ.1.4.8. БИ.2.4.8. БИ.2.4.9. БИ.3.4.6. БИ.3.4.7. БИ.3.4.8.)</p> <p>11. ОБЛАСТ – ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ У овој области ученик/ученица: - познаје основне хигијенске мере и разуме зашто су потребне (БИ.1.5.1. БИ.1.5.2. БИ.1.5.3. БИ.1.5.4. БИ.1.5.5. БИ.2.5.1. БИ.3.5.1. БИ.3.5.2.) - познаје принципе правилне исхране и разуме њихов значај (БИ.1.5.6. БИ.2.5.2. БИ.2.5.3. БИ.3.5.3. БИ.3.5.4. БИ.3.5.5.) - познаје принципе вођења здравог живота и разуме значај поштовања ових принципа (БИ.1.5.7. БИ.1.5.8. БИ.1.5.9. БИ.2.5.4. БИ.3.5.6.) - препознаје карактеристична понашања људи и разуме узроке њиховог настанка (БИ.1.5.10. БИ.1.5.11. БИ.1.5.12. БИ.1.5.13. БИ.2.5.5. БИ.3.5.7. БИ.3.5.8.)</p> <p>12. ОБЛАСТ – ПОСМАТРАЊЕ, МЕРЕЊЕ, ЕКСПЕРИМЕНТ У БИОЛОГИЈИ* У овој области ученик/ученица: - *прикупља податке (посматрањем, бројањем, мерењем) у биологији:(БИ.1.6.1. БИ.2.6.1. БИ.3.6.1.)* - *познаје основне поступке истраживачког рада у биологији: (БИ.1.6.2. БИ.2.6.2. БИ.3.6.2.)* - *обрађује и приказује прикупљене податке: (БИ.1.6.3. БИ.2.6.3. БИ.3.6.3.)* - *изводи експеримент у биологији:(БИ.1.6.4. БИ.2.6.4. БИ.3.6.4. БИ.3.6.5.)*</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ul style="list-style-type: none"> - компетенција за учење; - комуникација; - дигитална компетенција; - одговоран однос према окоolini; - одговоран однос према здрављу; - одговорно учешће у демократском друштву;

	<ul style="list-style-type: none"> – предузимљивости оријентација ка предузетништву; – рад са подацима и информацијама; – решавање проблема; – сарадња; – естетичка компетенција.
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Област: Јединство грађе и функције као основа живота</p> <p>У активностима за достизање исхода повеже грађу ћелијских органела са њиховом улогом у метаболизму ћелије, треба нагласити да се особине живог налазе у структури – ћелији и да је на Земљи живот успостављен током еволуције ћелија. Кроз обраду улога и значаја појединих ћелијских органела у метаболизму ћелије (једро, ендоплазмични ретикулум, рибозоми, хлоропласти, центриоле, лизозоми) треба увести појмове који ће повезати ћелијску грађу и функцију. У том смислу треба поменути да поједине ћелије имају одређену грађу из које произилази њихова специфична функција (нпр. надражљивост, проводљивост, контрактилност), док друге могу бити програмиране за диференцијацију у више праваца, односно обављање различитих функција (пример матичних ћелија).</p> <p>Активности за достизање исхода повеже однос површине и запремине ћелије и тела са начином обављања основних животних функција треба усмерити тако да ученици разумеју да се усложњавањем унутрашње грађе стичу услови за појаву нових карактеристика ћелије (и организма) при чему се повећањем активне површине преко које се обавља одређена функција, на свим нивоима организације, успоставља принцип економичности – оптимално искоришћавање ограничене запремине ћелије/организма, повећањем унутрашње или спољашње површине. На тај начин се остварује боља енергетска ефикасност, на ћелијском и на нивоу организма, и обезбеђује континуитет (одрживост) животних функција. То се може приказати на различитим примерима: интрамембрански систем у ћелији, набори мембране унутар митохондрија, цревне ресице, алвеоле у плућима, шкржни листићи, набори (вијуге) мозга итд.</p> <p>Садржаји се могу обрадити кроз истраживачки рад ученика о томе како се долази до матичних ћелија, како се чувају, на који начин их користимо у медицини итд, кроз разговор са стручњаком (лекар, генетичар) о матичним ћелијама, посетом Генетичком саветовалишту локалне болнице или другим институцијама које се баве овом темом. Активности за достизање исхода идентификује регулаторне механизме у одржавању хомеостазе и илуструје примерима везу између физиолошких одговора живих бића и промена у спољашњој средини, треба усмерити тако да ученик разуме да ћелија/организам најбоље функционише у одређеним условима и да сви организми поседују механизме који одржавају свој унутрашњи састав у одређеним границама, које омогућавају њихово</p>

преживљавање. Посебно је важан принцип примања и преноса информација и реаговања на надражаје. Потребно је нагласити да су то повезани и регулисани процеси, односно да процеси који се одвијају у појединим деловима тела могу да регулишу активности у другим органима и ткивима и утичу на целокупно функционисање организма. Хомеостаза и повратна спрега као појмови могу се повезати са градивом роботике (Техника и технологија). Ученике на овом узрасту треба што више упућивати да самостално прикупљају, обрађују, представљају и тумаче информације добијене једноставним истраживањима.

Потребно је повезати физику и биологију (физичке појаве у телу организама, притисак, брзина...) и хемију и биологију (неуротрансмитери, хормони, ензими...). Током остваривања наведених исхода, требало би да ученици различитим примерима илуструју везу између физиолошких адаптација живих бића и промена у спољашњој средини. Садржаји се могу обрадити кроз низ кратких вежби/демонстрација рефлекса (рефлекси ока, рефлекс хватања лењира, пателарни рефлекс...), варљивост чула (прецизност чула додира, оптичке варке итд.). Препоручени број часова је 26: 14 часова за обраду, 5 заутврђивања, 3 за утврђивања уз вежбу, 3 за вежбе и 1 за систематизацију.

Област: Човек и здравље

У активностима за достизање исхода: одговорно се односи према свом здрављу, важно је указати на путеве преношења болести, превенцију и значај редовних контрола. Ученик треба да развије одговоран однос према сопственом здрављу, здрављу људи из своје околине и да поступа према упутствима лекара. Када зна-ју путеве преношења изазивача болести, требало би да ученици науче и како се треба понашати у присуству оболелих од различитих болести, али и да развију толерантан однос према оболелима. На пример, особу оболелу од сиде не треба да игноришу, нити дискриминишу на било који начин, а то ће моћи када науче да руковање, загрљај, разговор нису начини како се ова болест преноси. Процена ставова из домена одговорног односа према здрављу може се радити кроз чек-листу. У оквиру области Човек и здравље треба обрадити и примере различитих утицаја на функције ендокриног система, нервног система и чула изазваних различитим спољашњим и унутрашњим факторима (узроцима), као и могућност враћања организма у уравнотежено стање након одређених поремећаја. Могу се користити примери који су блиски за разумевање ученицима овог узраста, као што је слабљење слуха услед слушања прегласне музике, коришћења слушалица, коришћења мобилних телефона, играња компјутерских игрица итд. Ученике треба мотивисати да изразе критички став у погледу домена и мере штетности појединих утицаја. Разумевање резултата стандардних лабораторијских анализа крви и урина се може обрадити кроз вежбу, при чему пажњу треба обратити само на вредности које се односе на еритроците, хемоглобин, гвожђе, леукоците (без леукоцитне формуле), ниво шећера, а код резултата

урина на замућеност, присуство бактерија и ћелија крви. Циљ вежбе није тумачење, анализирање и интерпретација лабораторијских анализа, јер то раде лекари, већ је потребно да ученик уме да прочита табелу и разуме да вредности треба да буду у опсегу референтних. Током вежбе се могу анализирати унапред припремљени (симулирани) подаци од страненаставника, а не реални резултати конкретних особа (ученика или одраслих). Посебну пажњу треба посветити репродуктивном здрављу. Контрацепцију обрадити и у смислу спречавања преране трудноће и полно преносивих болести. Кроз активности за достизање исхода изрази критички став према медијским садржајима који се баве здравим стиловима живота, код ученика треба развијати критички став према садржајима који се могу наћи на интернету и другим изворима информисања (часописима, ТВ емисијама...). У питању су садржаји који се односе нпр. на дијете, биолошки активне супстанце и адитиве, али и друге теме од значаја за здраве стилове живота. Ученици могу да проналазе примере медијских садржаја који ће се анализирати на часу. Анализу је могуће урадити и у виду дебате са темама: постоје ли инстант-дијете, „чаробне биљке“ које лече најразноврсније болести, „топе килограме“, продужавају младост и слично. Кроз истраживачке задатке или пројектну наставу, могу се обрадити лековити и физиолошки активни продукти животиња и биљака (као што су мед, прополис, различити екстракти биљака, полен...) који се користе за људску употребу. Ова тема је погодна за корелацију са градивом хемије или за заједничку пројектну наставу са овим предметом (нпр. вежбе екстракције хлорофила, кофеина и биљних уља). Такође, у циљу истраживања о деловању биљних и животињских продуката и екстраката, могу се организовати посете или мини-екскурзије до оближњег постројења за прераду лековитих биљака, узгајивачници медицинских пијавица, произвођачу меда и сл, зависно од подручја и локалних услова у којима се школа налази. За врсте које су интродукцијом унете ради узгајања и добијања екстраката и других продуката, могу се проучити путеви којима су те врсте доспеле на наше подручје, што се може повезати са исходима области Живот у екосистему и са предметом Географија. За достизање исхода повеже промене настале у пубертету са деловањем хормона потребно је ову тему повезати са хормоналном регулацијом, која се обрађује у теми Јединство грађе и функције, и са знањима из претходних разреда у вези са променама у пубертету (менструални циклус, на пример). У обради полног и родног идентитета, поред развијања толеранције и прихватања различитости, ученицима треба пружити ширу перспективу генетичке варијабилности, као природног феномена, која не даје основе за предрасуде, стереотипе, дискриминацију и насиље. Адекватним избором садржаја и начина рада може се успоставити веза са садржајима који се обрађују на предмету Грађанско васпитање, а који се односе на теме пол, род и сексуалности. Активности се могу реализовати као дебате, трибине, представљање резултата истраживачких задатака ученика (нпр. о ставовима ученика у одељењу, анализа текстова – дневни пресек новинских

чланака и слично). Активности за достизање исхода: идентификује поремећа- је у раду органа и система органа изазваних нездравим начином живота треба да обухвате истраживања видова нездравог начина живота, као што су начин исхране, физичка активност, употреба психоактивних супстанци (укључујући и лекове – таблетоманија). Посебну пажњу треба посветити злоупотреби стероида и других супстанци за нпр. повећање мишићне масе и снаге због последица на стање организма и на понашање. Резултате истраживања треба повезивати са деловањем на системе органа и приказивати их јавности (нпр. на нивоу одељења или школе) у различитим облицима (нпр. пано који ће пропагирати здраве стилове живота, или са декларацијама производа које свакодневно користе уз коментарисање улоге и штетности појединих адитива исхрани и слично). Препоручени број часова за реализацију ове области је 9: 4 часа за обраду, 3 за утврђивања и 2 за вежбе.

Област: Порекло и разноврсност живог света

Активности за достизање исхода доведе у везу промене животних услова са еволуцијом живота на планети треба усмерити на повезивање стечених еколошких знања са историјом планете Земље, тј. начинима којима се она мењала (тектонске промене, промене климе, састав атмосфере, влажност, температура, итд). Податке о геофизичким процесима треба пропратити описом развоја живог света кроз геолошка доба. За именовање геолошких доба треба користити стручне називе прекамбријум, палеозоик, мезозоик и кенозоик. Могу се поменути и краћи периоди који су познати ученицима као што су перм, карбон, тријас, јура, креда, али се не препоручује да ти називи буду део кључних појмова. Стечена знања о постанку живог света треба повезати са продукцијом кисеоника и настанком озонског омотача, као условима за еволуцију већине врста живих бића. Посебну пажњу треба посветити настанку нових група живих бића и повезати их са њиховим положајем на Дрвету живота, што представља и део активности за достизање исхода истражи давно нестале екосистеме. Већину активности за достизање поменутог исхода је могуће реализовати кроз пројектне задатке у којима ће ученици истраживати и представљати (презентацијом, плакатом) нестале шуме карбона, мора камбријума, итд, уз адекватну употребу еколошких појмова попут еколошких фактора и адаптација. Препоручени број часова за реализацију ове области је 7: 3 часова за обраду, 3 за утврђивања и 1 за вежбу.

Област: Наслеђивање и еволуција

Активности за достизање исхода повеже промене које се догађају организму током животног циклуса са активностима гена, обухватају истраживање и описивање промена током животног циклуса различитих врста биљака и животиња (од зигота, преко деоба ћелија и формирања органа, а затим улазак у репродуктивну фазу, старење и смрт). На пример, могу се истражити и представити

животињске врсте са потпуним преображајем (метаморфозом), које пролазе кроз фазе ларве и лутке пре адултног периода (бројни инсекти), као и они са непотпуним преображајем (одсуство стадијума лутке код инсеката); развиће преко ларвеног стадијума код мекушаца, ракова, риба, водоземаца итд. Такође, треба нагласити да постоје и организми чије развиће нема очигледно препознатљиве фазе кроз промене целокупне грађе тела, али да и такво развиће подразумева раст, промене у пропорцијама делова тела и физиолошким процесима, као и развиће полних органа (нпр. човек). Морфолошке и физиолошке промене током животног циклуса треба повезати са хормонским променама (хормон раста, полни хормони, јувенилни хормон код инсеката, биљни хормони, итд). Развиће човека треба повезати са променама насталим у пубертету услед деловања хормона које се обрађују у области Човек и здравље. Посебну пажњу треба посветити томе да се хормонски индуковане промене активирају укључивањем регулаторних гена у одређеним фазама животног циклуса. Да би се ови процеси довели у везу са основним молекул-ским процесима у ћелији, неопходно је подсетити ученике на зна-ње о генима и молекулу ДНК (из седмог разреда). Током седмог разреда, ученицима су предочена правила наслеђивања (транс-мисије) генетичког материјала од родитеља на потомство. Сада је потребно објаснити другу улогу генетичког материјала – функцију гена у процесу развића особина организама. На овом узрасту не треба говорити о транскрипцији и транслацији, али је важно рећи да су производи гена протеини који остварују различите функци-је – ензими, структурни протеини (нпр. колаген, антитела, итд), хормони, итд. На примеру хормона може се објаснити улога гена. Током животног циклуса, у одређеним фазама се активирају гени за хормоне, који онда активирају друге гене за раст тела и разви-ће органа (нпр. јувенилни хормон код инсеката). Активност гена за полне хормоне код људи доводи до активирања гена за разви-ће полних органа, длакавост код дечака, раст груди код девојчица, итд. Ови садржаји дају ширу перспективу генетичке варијабилно-сти када су у питању особе чије се полне карактеристике и полни идентитет не поклапају. Имајући у виду оваква објашњења улоге гена у развићу фенотипа, као и знања из седмог разреда о алелима и правилима наслеђивања, може се појаснити ученицима присуство различитости између јединки у једној популацији. У циљу остваривања исхода повеже промене наследног материјала са настанком нових вр-ста путем природне селекције, подсетити се појма популација и процеса селекције који су обрађени у претходним разредима. Процес специјације (настанка нових врста) најбоље је објаснити кроз алопатрички модел специјације (ученицима не треба уводити овај термин). Модел: једна велика популација бива подељена на две мање и прекине се могућност укрштања између јединки две популације; свака од популација се прилагођава, деловањем селекције, на услове средина у којима живе; такође, различите мутације се дешавају у свакој популацији (настају неки нови алели); због ових процеса, временом између две популације настају све веће разлике (фенотипске и генетичке);

током дужег времена, јединке две популације се толико разликују да више не могу да се међусобно укрштају чак и уколико дођу у физички контакт; тада су то две нове врсте. Ово објашњење еволуције дао је Чарлс Дарвин и данас је потврђено у свим биолошким истраживањима. Ученицима је неопходно дати податке о Дарвиновој теорији еволуције и објашњењима која је он пружио. Објаснити да је он дао концепцију природне селекције и дивергенције популација, што води настанку нових врста. Такође, навести да је Дарвин закључио да је порекло живог света јединствено и да због тога сва жива бића деле заједничке особине – дисање, излучивање, метаболизам итд. Дарвинову концепцију јединства живота повезати са моделом „дрвоживота“. Процес еволуције, постанка врста и заједничког претка врста може се објаснити на примеру еволуције човека. Ученици могу на интернету да истражују приказе људских предака, почевши од одвајања наше еволуционе линије од последњег заједничког претка са шимпанзом (пре 7 милиона година). У заједничком раду могу направити еволуционо стабло људских предака. Важно је нагласити да је човек настао на афричком континенту, а да је затим мигрирао на друге континенте. На сваком од континената, људске популације су се прилагођавале другачијим срединским условима и због тога данас имамо различите особине које су карактеристичне за групе људи из различитих региона света (али увек наглашавати да је индивидуална варијабилност унутар људских група огромна). Јако је важно објаснити ученицима да, у биолошком смислу, тј. у контексту генетичких разлика, не постоје расе људи, већ само континуирана варијабилност различитих људских карактеристика. Препоручени број часова за реализацију ове области је 7: 4 часа за обраду, 2 за утврђивања и 1 за вежбу.

Област: Живот у екосистему

У активностима за достизање исхода повеже губитак врста у екосистему са негативним последицама у преносу супстанце и енергије у мрежама исхране акценат је на томе да у екосистемима постоји тежња ка усаглашавању производње и потрошње органске супстанце и ка производњи што веће количине органске супстанце у датим условима (биомаса, разноврсност). Потребно је увести концепт климакса екосистема у смислу да он представља, у датим околностима, равнотежу у преносу и кружењима енергије и супстанце у екосистему. Истовремено, треба увести и појам природне сукцесије. Уколико се достигнути ступањ равнотеже (климакс екосистема) поремети, покреће се процес природне сукцесије који доводи до поновног успостављања нарушене равнотеже. Процес природне сукцесије може се пратити кроз серију заједница које се успостављају, од пионирске заједнице до климаксне заједнице екосистема. Процеси кружења и преноса супстанци (вода, угљеника и азота) и енергије у природним екосистемима могу се представити мрежама исхране заједница карактеристичних екосистема за које се предлаже да обавезно садрже

произвођаче, потрошаче и разлагаче. Циклуси кружења супстанци на исти начин се могу посматрати и у биосфери. Активностима за достизање исхода критички процени последице људских делатности у односу на расположиве ресурсе на Земљи треба увести концепт одрживог развоја и еколошког отиска. Да би ученици разумели ове концепте, препоручује се обрада појма капацитет средине (бројност – бројност популација – биомаса – диверзитет) који се у датим околностима може одржати у дужем временском периоду. Указати на чињеницу да се неограничен раст не може одржати у ограниченим условима (повезати са Н.І.Р.Р.О концептом). Пожељно је омогућити ученицима да израчунају свој еколошки отисак на неком од калкулатора, који се може наћи на интернету и у одељењу продискутовати добијене резултате, нарочито о томе које животне навике би свако могао да промени, а при томе да смањи свој отисак. Ученицима треба скренути пажњу да коришћење обновљивих извора енергије може имати и извесне негативне последице (ветропаркови, деривационе минихидроелектране...). Једна од тема за дебату са ученицима може бити управо ова: добробит и лоше стране употребе обновљивих извора енергије. Пожељно је указати да се непрекидно развијају нови, бољи технолошки процеси који смањују негативне ефекте. Активности за достизање исхода повеже утицај еколошких чинилаца са распоредом карактеристичних врста које насељавају простор Србије треба фокусирати на ретке врсте, угрожене врсте, ендемичне врсте, космополитске врсте. Кроз пројектне задатке ученици могу да истражују везу наведених врста и еколошких чиниоца који условљавају њихово присуство на задатим подручјима. Истраживање се може спровести на терену, ако постоје могућности, или претраживањем литературе, интернета... Предложене врсте: банатски божур, храст лужњак, буква, рамонда, трска, маслчак, белоглави суп, орао белорепан, сова ушара, вук, шакал, врабац, пастрмка, младица, кечига, моруна... у обзир долазе све врсте за које ученици могу да одреде еколошке факторе због којих је врста ретка, угрожена или космополитска. Исход истражи присуство инвазивних врста у својој околини и вероватне путеве насељавања (начини како је врста прене- та) може да се реализује кроз истраживање познатих инвазивних врста, попут амброзије, багремца (*Amarpha fruticosa*), киселог дрвета, папирног дуда (*Broussonetia papyrifera*), сибирског бре- ста, свиленице (*Asclepias syriaca*), азијске бубамаре, шимшировог мољца (*Cydalima perspectalis*) итд. Ученици могу спровести истраживање на терену, у непосредној околини (ако постоје услови) или претраживањем литературе и интернета. Могу се проучити и алохтоне врсте које су у ранијим периодима инвазијом освојиле наше просторе и постале уобичајне као што су гугутка, бизамски пацов, нутрија, бабушка, багрем... Активности за достизање овог исхода треба повезати са активностима за достизање исхода повеже губитак врста у екосистему са негативним последицама у преносу супстанце и енергије у мрежама исхране. За достизање исхода Истражи разлоге губитка биодиверзитета на локалном подручју може се искористити Н.І.Р.Р.О концепт који на једноставан начин дефинише чиниоце нестанка врста. Назив овог концепта је

акроним изведен из следећих речи на енглеском језику: Habitat alteration – измене или промене станишта, Invasive species – инвазивне, алохтоне врсте, Pollution – загађење, Population growth – раст људске популације, Overexploitation – претерана експлоатација (ресурса). Пројектни задатак може бити израда „црвене књиге“ за локалне врсте са IUCN листе по Н.И.Р.Р.О концепту. Наставник предлаже листу врста, а ученици одабирају једну и одређују факторе угрожавања и приказују резултате. Препоручени број часова за реализацију ове области је 19: 9 часова за обраду, 6 за утврђивања, 3 за вежбу и 1 за систематизацију градива.

Специфичности наше школе:

Ученици похађају наставу биологије у савременим условима захваљујући изузетно опремљеном кабинету биологије: микроскопи, микроскопски препарати, исечци ткива, сетови за дисекцију, лупе, модели листа, корена и цвета, као и модели срца, бубрега, мозга, пресека коже, система органа за дисање, ока и два торзоа. Наставна средства и помагала од велике су важности јер код ученика изазивају већу мотивацију за учењем.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање

Ниво исхода	Одговарајући начин оцењивања
Памћење (навести, препознати, идентификовати...)	Објективни тестови са допуњавањем кратких одговора, задаци са означавањем, задаци вишеструког избора, спаривање појмова.
Разумевање (навести пример, упоредити, објаснити, препричати...)	Дискусија на часу, мапе појмова, проблемски задаци, есеји.
Примена (употребити, спровести, демонстрирати...)	Лабораторијске вежбе, проблемски задаци, симулације.
Анализирање (систематизовати, приписати, разликовати...)	Дебате, истраживачки радови, есеји, студије случаја, решавање проблема.
Евалуирање (проценити, критиковати, проверити...)	Дневници рада ученика, студије случаја, критички прикази, проблемски задаци.

Креирање (поставити хипотезу, конструисати, планирати...)	Експерименти, истраживачки пројекти.
---	--------------------------------------

Сврха оцењивања	Могућа средства оцењивања
Оцењивање наученог (сумативно)	Тестови, писмене вежбе, извештаји, усмено испитивање, есеји.
Оцењивање за учење (формативно)	Посматрање, контролне вежбе, дневници рада ученика, самоевалуација, вршњачко оцењивање, практичне вежбе.

За сумативно оцењивање знања и вештина научног истраживања ученици би требало да решавају задатке који садрже неке аспекте истраживачког рада, да садрже новине тако да ученици могу да примене стечена знања и вештине, а не само да се присете информација и процедура које су запамтили, да садрже захтеве за предвиђањем, планирањем, реализацијом неког истраживања и интерпретацијом задатих података. У вредновању наученог, поред усменог испитивања, најчешће се користе тестови знања

У формативном вредновању наставник би требало да промовише групни дијалог, користи питања да би генерисао податке из ђачких идеја, али и да помогне развој ђачких идеја, даје ученицима повратне информације, а повратне информације добијене од ученика користи да прилагоди подучавање, охрабрује ученике да оцењују квалитет свог рада. Избор инструмента за формативно вредновање зависи од врсте активности која се вреднује. Када је у питању нпр. практичан рад (тимски рад, пројектна настава, теренска настава и слично), може се применити чек листа у којој су приказани нивои постигнућа ученика са показатељима испуњености, а наставник треба да означи показатељ који одговара понашању ученика.

Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Ако наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, а који су у складу са *Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању*, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и

	<p>вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења.</p> <p>Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика и процес наставе и учења, себе и сопствени рад. Све што се покаже добрим и корисним наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а све што се покаже као недовољно ефикасно требало би унапредити.</p>
--	--

Обавезни предмет: хемија	Разред: осми
<p>Циљ учења Хемије је да ученик развије систем основних хемијских појмова и вештине за правилно руковање лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, да се оспособи за примену стеченог знања и вештина за решавање проблема у свакодневном животу и наставку образовања, да развије способности апстрактног и критичког мишљења, способности за сарадњу, тимски рад, и одговоран однос према себи, другима и животној средини.</p>	
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> – правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, и показује одговоран однос према здрављу и животној средини; – изведе експеримент према датом упутству, табеларно и графички прикаже податке, формулише објашњења и изведе закључке; – наведе заступљеност метала и неметала, неорганских и органских једињења у живој и неживој природи; – испита и опише физичка својства метала и неметала, и повеже их с њиховом практичном применом; – испита и опише хемијска својства метала и неметала, и објасни их на основу структуре атома и положаја елемената у Периодном систему; – напише формуле и именује оксиде, киселине, базе и соли; – испита, опише и објасни својства оксида, неорганских киселина, база и соли, препозна на основу формуле или назива представнике ових једињења у свакодневном животу и повеже њихова својства са практичном применом; – напише и тумачи једначине хемијских реакција метала и неметала;

	<ul style="list-style-type: none"> – разликује својства неорганских и органских супстанци и објашњава разлику на основу њихових структура; – препозна физичке и хемијске промене неорганских и органских супстанци у окружењу, и представи хемијске промене хемијским једначинама; – напише формуле и именује представнике класа органских једињења имајући у виду структурну изомерију; – разликује органске супстанце са аспекта чиста супстанца и смеша, величина молекула, структура, порекло и то повезује са њиховом улогом и применом; – испита, опише и објасни физичка и хемијска својства представника класа органских једињења и повеже својства једињења са њиховом практичном применом;
<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>МЕТАЛИ, ОКСИДИ И ХИДРОКСИДИ: хидроксид, базни оксид, анхидрид базе, метална кристална решетка, проводљивост струје, ковност, алкални метали, земноалкални метали</p> <p>НЕМЕТАЛИ, ОКСИДИ И КИСЕЛИНЕ: биогени елементи, киселина, кисели оксид, неутрални оксид, анхидрид киселине, молекули, халогени елементи, дезинфекциона средства, разблаживање и концентровање раствора киселина,</p> <p>СОЛИ: неутрализација, директна синтеза, катјон, анјон, електролитичка дисоцијација</p> <p>ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА И ЊИХОВА ОПШТА СВОЈСТВА: жива и нежива природа, органска и неорганска једињења</p> <p>УГЉОВОДОНИЦИ: хомологни низ, функционална група, алкани, алкени, алкини, засићени и незасићени угљоводоници, једнострука, двострука и трострука ковалентна хемијска веза, поларна и неполарна хемијска веза, изомерија положаја, изомерија низа, сагоревање, супституција, адиција, мономер, полимер, полимеризација, полимери, угаљ, нафта, земни гас, фосилна горива, фракција, деривати, октански број</p> <p>ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА СА КИСЕОНИКОМ: алкохоли, карбоксилне киселине, више масне киселине, естри, естерификација, хидроксилна група, карбоксилна група, алдехиди, кетони, ферментација (врење)</p> <p>БИОЛОШКИ ВАЖНА ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА: биолошка улога, масти, уља, сапун, маргарин, моносахариди, дисахариди, полисахариди, шећери, глукоза, фруктоза, лактоза, сахароза, целулоза, скроб, хидролиза, фотосинтеза, дисање, аминокиселине, есенцијалне аминокиселине, дипептид,</p>

	<p>олигопептид, полипептид (протеин), лоптасти и влакнасти протеини, пептидна веза, денатурација, витамини, микро – и макроелементи</p> <p>ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЗЕЛЕНА ХЕМИЈА: животна средина, загађивачи, еколошка свест</p>
<p>Образовни стандарди</p>	<p>МЕТАЛИ, ОКСИДИ И ХИДРОКСИДИ, НЕМЕТАЛИ, ОКСИДИ И КИСЕЛИНЕ:</p> <p>ХЕ 1.1.4 ученик зна да су чисте супстанце изграђене од атома, молекула и јона и те честице међусобно разликује по наелектрисању и сложености грађе</p> <p>ХЕ 1.1.5. ученик зна тип хемијске везе у молекулима елемената, ковалентним и јонским једињењима</p> <p>ХЕ.1.1.6. ученик зна квалитативно значење симбола најважнијих хемијских елемената, хемијских формула најважнијих представника класа неорганских једињења, и квалитативно значење хемијских једначина реакција оксидације</p> <p>ХЕ.1.2.1. ученик зна основна физичка и хемијска својства неметала и метала (агрегатно стање, проводљивост топлоте и електрицитета и реакцију са кисеоником) ХЕ.1.2.2. ученик зна везу између својстава неметала и метала и њихове практичне примене</p> <p>ХЕ.1.2.3. ученик зна да препозна метале (Na, Mg, Al, Fe, Zn, Cu, Pb, Ag, Au) на основу њихових физичких и хемијских својстава</p> <p>ХЕ.1.2.4. ученик зна да на основу формуле именује основне класе неорганских једињења</p> <p>ХЕ.1.2.5. ученик зна примере оксида, киселина, база и соли у свакодневном животу као и практичну примену ових једињења</p> <p>ХЕ.1.2.6. ученик зна основна физичка и хемијска својства оксида, киселина, база и соли</p> <p>ХЕ.1.2.7. ученик уме да утврди основна физичка својства оксида (агрегатно стање, боја, мирис)</p> <p>ХЕ.1.2.8. ученик уме да докаже кисело-базна својства супстанци помоћу индикатора</p> <p>ХЕ.2.2.1. ученик зна да на основу назива оксида, киселина, база и соли састави формулу ових супстанци</p> <p>ХЕ.2.2.2. ученик зна да пише једначине хемијских реакција синтезе и анализе бинарних једињења</p> <p>ХЕ.2.2.3. ученик уме да експерименталним путем испита растворљивост и хемијску реакцију оксида са водом</p> <p>ХЕ.2.2.4. ученик уме да испита најважнија хемијска својства киселина (реакција са карбонатима и металима)</p>

ХЕ.3.2.1. ученик разуме да су физичка и хемијска својства метала и неметала одређена структуром њихових атома/молекула

ХЕ.3.2.2. ученик разуме хемијска својства оксида (реакције са водом, киселинама, хидроксидима)

ХЕ.3.2.3. ученик разуме да општа својства киселина зависе од њихове структуре (реакција са хидроксидима, металима, карбонатима, бикарбонатима и базним оксидима)

ХЕ.3.2.4. ученик разуме да општа својства база зависе од њихове структуре (реакције са киселинама и са киселим оксидима)

СОЛИ:

ХЕ.1.2.4. ученик зна да на основу формуле именује основне класе неорганских једињења

ХЕ.1.2.5. ученик зна примере оксида, киселина, база и соли у свакодневном животу као и практичну примену ових једињења

ХЕ.1.2.6. ученик зна основна физичка и хемијска својства оксида, киселина, база и соли

ХЕ.1.2.7. ученик уме да утврди основна физичка својства оксида (агрегатно стање, боја, мирис)

ХЕ.1.2.8. ученик уме да докаже кисело-базна својства супстанци помоћу индикатора

ХЕ.1.2.9. ученик уме да испита растворљивост соли

ХЕ.1.2.10. ученик уме да безбедно рукује супстанцама, посуђем и прибором.

ХЕ.2.2.1. ученик зна на основу назива оксида, киселина, база и соли састави формулу ових супстанци

ХЕ.2.2.2. ученик зна да пише једначине хемијских реакција синтезе и анализе бинарних једињења

ХЕ.3.2.5. ученик разуме да физичка и хемијска својства соли зависе од њихове структуре

ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА И ЊИХОВА ОПШТА СВОЈСТВА:

ХЕ.2.1.1. ученик зна како тип хемијске везе одређује својства супстанци (температуре топљења и кључања, као и растворљивост супстанци)

УГЉОВОДОНИЦИ И ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА СА КИСЕОНИКОМ:

ХЕ.1.1.1. ученик зна да прави разлику између елемената, једињења и смеша из свакодневног живота, на основу њихове сложености

ХЕ.1.1.2. ученик зна о практичној примени елемената, једињења и смеша из сопственог окружења, на основу њихових својстава

ХЕ.1.1.3. ученик зна на основу којих својстава супстанце могу да се разликују, којим врстама промена супстанце подлежу, као и да се при променама укупна маса супстанци не мења

ХЕ.1.1.4. ученик зна да су чисте супстанце изграђене од атома, молекула и јона, и те честице међусобно разликује по наелектрисању и сложености грађе

ХЕ.1.1.5. ученик зна тип хемијске везе у молекулима елемената, ковалентним и јонским једињењима

ХЕ.1.1.6. ученик зна квалитативно значење симбола најважнијих хемијских елемената, хемијских формула најважнијих представника класа неорганских и органских једињења, и квалитативно значење хемијских једначина реакција оксидације

ХЕ.1.3.1. ученик зна формуле, називе и функционалне групе најважнијих угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара

ХЕ.1.3.2. ученик зна основна физичка и хемијска својства угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара

ХЕ.1.3.3. ученик зна практични значај угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара у свакодневном животу

ХЕ.2.3.1. ученик зна да пише једначине хемијских реакција сагоревања угљоводоника и алкохола

ХЕ.3.3.1. ученик разуме хемијске реакције угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара

ХЕ.3.3.2. ученик разуме видове практичне примене угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара на основу својстава која имају

ХЕ.3.3.3. ученик уме да пише једначине хемијских реакција угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара

ХЕ.3.1.5. ученик разуме зависност растворљивости супстанце од природе супстанце и растварача

ХЕ.3.1.6. ученик разуме значење следећих термина: естерификација

БИОЛОШКИ ВАЖНА ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА:

ХЕ.1.4.1. ученик зна да наведе физичка својства (агрегатно стање и растворљивост) масти и уља, угљених хидрата, протеина

ХЕ.1.4.2. ученик зна примере и заступљеност масти и уља, угљених хидрата и протеина у намирницама

ХЕ.3.4.1. ученик разуме основу структуре молекула који чине масти и уља, угљене хидрате и протеине

ХЕ.3.4.2. ученик разуме основна хемијска својства масти и уља (сапонификацију и хидролизу), угљених хидрата и протеина

ХЕ.2.4.1. ученик разуме најважније улоге масти и уља, угљених хидрата и протеина у живим организмима

ХЕ.3.1.5. ученик разуме зависност растворљивости супстанце од природе супстанце и растварача

	<p>ХЕ.3.1.6. ученик разуме значење следећих термина: сапонификација</p> <p>ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЗЕЛЕНА ХЕМИЈА</p> <p>ХЕ.1.5.1. ученик зна значај безбедног поступања са супстанцама, начине њиховог правилног складиштења, а са циљем очувања здравља и животне средине</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>1) компетенција за учење</p> <p>2. одговоран однос према околини</p> <p>3) одговоран однос према здрављу</p> <p>4) предузимљивост и оријентација ка предузетништву</p> <p>5) рад са подацима и информацијама</p> <p>6) решавање проблема</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА</p> <p>Програм наставе и учења оријентисан на исходе ће се ослањати на годишњи план рада и обавезне садржаје, на праћење одабраног уџбеника хемије и радне свеске и различите активности које ће допринети ефикасном остваривању исхода, али и образовних стандарда. Узимаће се у обзир препоручени број часова, уз подложност изменама до којих долази током године иза различитих разлога. Могући застоји у раду биће елиминисани ефикасном применом онлајн наставе у оквиру одабране платформе за рад, уз коришћење расположивих алатки које платформа нуди.</p> <p>С обзиром да је школска лабораторија колико – толико опремљена за извођење демонстрационих огледа, њихово извођење ће се планирати у складу са захтевима наставе. Ученици ће се подстицати на самостални рад и размишљање. У другој години учења хемије биће важно колико су знање ученици претходно стекли, с друге стране, биће неопходно користити сваку прилику за обнављање знања.</p> <p>Планирање и остваривање наставе хемије ће се реализовати уз уважавања различитих образовних и васпитних потреба ученика, на начин да ће провера знања бити прилагођена и олакшана оним ученицима који имају различите потешкоће у савладавању наставних садржаја, а оним ученицима чији потенцијали то омогућавају пружиће се могућност за додатна објашњења и проширења садржаја</p> <p>Методе које се планирају и путем којих се реализују часови хемије су активно учење у настави, очигледна настава, примена свих расположивих наставних средстава, од демонстрације и извођења огледа до коришћења магнетних апликација, модела атома и видео - презентација и филмова. Затим,</p>

групни рад и учење у групи, по принципу једна клупа – једна група, учење на примеру и све друге активне методе које доприносе ефикасном усвајању садржаја.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

МЕТАЛИ, ОКСИДИ И ХИДРОКСИДИ

На почетку теме ученици ће разматрати заступљеност метала у неживој и живој природи уз помоћ припремљене електронске презентације.

Ученици ће бити подстакнути да повезују облике налажења метала у природи (у елементарном облику и у једињењима) са структуром атома, односно реактивношћу метала, као и с положајем метала у Периодном систему елемената.

Ученици ће се упознати са општим својствима метала, по којим својствима су метали слични, а по којим својствима се разликују; како се та својства испитују, а на часу вежбања ће само сортирати узорке више различитих метала и испитати агрегатно стање, боју, проводљивост електричне струје и топлоте и магнетичност као својства метала.

Демонстрациони огледи који ће се изводити на часовима обраде: сагоревање магнезијумове траке, реакција натријума са водом, реакција плавог камена са гвожђем, реакција различитих метала са киселином.

Сваки метал ће бити посебно обрађен кроз презентацију (ppt), а часови ће се изводити комбинованим приступом, који укључује извођење огледа и демонстрацију узорака метала и његових руда. Ученици са потешкоћама у учењу добиће настани листић са сажетим садржајем обрађене наставне јединице.

Ученици ће се подсетити оксидације метала и настанка хидроксида од оксида алкалних и земноалкалних метала у реакцији са водом. У оквиру разматрања практичне примене метала, ученици ће сазнати о начинима заштите метала од корозије, о легирању метала у циљу добијања материјала са погоднијим својствима за одређену намену и о легурама које се најчешће користе.

НЕМЕТАЛИ, ОКСИДИ И КИСЕЛИНЕ

На почетку ове ученици ће разматрати заступљеност неметала у неживој (ваздух, вода, земљина кора) и живој природи и који су неметали биогени. Ученици ће се учити да повежу структуру атома неметала са реактивношћу елемената и облицима налажења у природи (у елементарном облику и у

једињењима). Сазнаће о различитим алотропским модификацијама сумпора, фосфора, угљеника и кисеоника.

Сваки неметал ће бити посебно обрађен кроз презентацију (ppt), а часови ће се изводити комбинованим приступом, који укључује извођење огледа и демонстрацију узорка неметала и њихових једињења. Ученици са потешкоћама у учењу добиће настани листић са сажетим садржајем обрађене наставне јединице.

Демонстрациони огледи - физичка својства неметала: агрегатно стање, растворљивост у води. Приликом разматрања агрегатног стања неметала на собној температури, ученици ће се подсетити о заступљености азота и кисеоника у ваздуху.

Ученици ће се подсетити оксидације неметала и настанка кисеоничних киселина; поделе киселина на бескисеоничне и кисеоничне, реакције оксида неметала са водом, који су оксиди неметала кисели, а који неутрални.

СОЛИ

Учење о начинима добијања соли, физичким и хемијским својствима соли ће да обухвати примену до тада стечених знања (о киселинама и базама, њиховим формулама и називима) приликом писања формула и назива неутралних соли, као и хемијских једначина реакција за добијање неутралних соли. Ученици ће писати формуле реактанта и једног производа (вода), а онда разматрати како се саставља формула другог производа, тј. формула соли. Такође ће писати једначине дисоцијације у води растворних соли и поновиће разлику између катјоне и анјона. Демонстрација: узорци разних соли, при чему ученици уочавају боју соли.

Сазнаће о практичној примени различитих соли, о својствима и добијању. Час о практичној примени соли ће се извести као групни рад 4 групе ученика и израду панона на часу помоћу фломастера у боји и пак – папира.

На крају обраде теме, кроз различите примере (обухватајући и оне обрађене у првој и другој теми), ученици ће се учити да међусобно повежу класе неорганских једињења и тако систематизују знања о својствима оксида, киселина, хидроксида и соли.

ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА И ЊИХОВА ОПШТА СВОЈСТВА:

Ово је уводни час у органску хемију. Ученицима ће се представити разлика између неорганских и органских једињења, са нагласком на једињења угљеника. Користиће се презентација и пластични модели атома угљеника, кисеоника и водоника.

УГЉОВОДОНИЦИ

Ученици ће учити и вежбати да састављају и исписују молекулске, структурне и рационалне структурне формуле угљоводоника, као и њихово именовање према IUPAC номенклатури. Појам изомера ученици ће повезати са садржајем претходне теме о могућим различитим начинима међусобног повезивања атома угљеника.

Обрадићемо својства и међусобне разлике у својствима и реактивности класа угљоводоника.

Кроз учење наставних садржаја о нафти и нафтним дериватима и производима од нафте, ученици би требало да повежу хемијска својства угљоводоника са практичном применом ових једињења:

– сагоревање – употреба угљоводоника као извора енергије (земни и рафинеријски гас, бензин, дизел гориво, мазут);

– реакције супституције и адиције – од угљоводоника се могу добити једињења различите практичне намене која, поред атома угљеника и водоника, садрже и атоме других елемената (производња пластичних маса, лакова, лекова, боја)

– реакција полимеризације – од малих реактивних молекула настају нови производи са великом практичном применом

Од ученика ће се очекивати да пишу једноставније једначине хемијских реакција сагоревања угљоводоника, као и реакција адиције на незасићене угљоводонике и супституције атома водоника у молекулу метана, односно да препознају ове реакције на основу виђене једначине.

ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА СА КИСЕОНИКОМ

Ученици ће се упознати са појмом функционалне групе и учиће именовање органских једињења према функционалној групи, односно према IUPAC номенклатури; њиховом значају, међусобној повезаности и практичној примени и тривијалним називима. Стицање новог знања је базирано на знању стеченом у оквиру наставне теме о угљоводонцима. Ученици ће се обавестити о штетном физиолошком деловању алкохола и о проблему алкохолизма. Имаће прилику да виде узорке неких супстанци: етил - и пропил – алкохола, етанске киселине, глицерола. Вежбаће да састављају и исписују молекулске, структурне и рационалне структурне формуле различитих једињења, као и њихово именовање према IUPAC номенклатури, укључујући и изомерна једињења. Вежбаће

	<p>састављање хемијских једначина добијања етанола, оксидације различитих алкохола, дисоцијације и неутрализације карбоксилних киселина и реакције естерификације.</p> <p>БИОЛОШКИ ВАЖНА ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА:</p> <p>Ученици ће на часовима обраде и путем електронских презентација сазнати о структури, својствима и значају масти и уља, угљених хидрата, протеина и витамина. Од ученика се неће очекивати да пишу њихове структурне формуле, него да описују и објашњавају својства ових једињења, и њихових смеша, да наводе биолошки и технички значај и примену ових једињења као сировина у даљој хемијској преради. Такође, од ученика ће се очекивати да препознају на основу виђења структурне и молекулске формуле виших масних киселина, триацилглицерола, угљених хидрата и аминокиселина. Затим, да познају процес фотосинтезе, реактанте, катализаторе и производе у том процесу. Демонстрација: глукоза и сахароза, узорци.</p> <p>ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЗЕЛЕНА ХЕМИЈА</p> <p>У оквиру теме ученици сазнају да развој производа и процеса хемијске индустрије, поред доприноса побољшању квалитета живота, може имати и штетно дејство на животну средину и здравље животиња и људи.</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Праћење напредовања ученика се остварује сталним увидом у задате активности ученика и њиховим евидентирањем путем формативне провере тј описане активности ученика или процењеног степена напретка ученика. Од ученика се очекује да поставе питање, повежу делове наставних садржаја, разликују узроке и последице; очекује се да разумеју зашто се неки оглед изводи и да дођу до одређеног закључка после изведеног огледа. Затим, од ученика се очекује да повеже својство супстанце са њеном применом и други логички судови. Очекује се да зна да примени знање стечено из физике и математике на часовима хемије.</p> <p>Сумативно оцењивање се обавља најмање 4 пута у полугодишту, највише на основу писаних и усмених одговора и активности ученика.</p>

Обавезни предмет: ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА	Разред: 8
<p>Циљ учења предмета Технике и технологије је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.</p>	
Исходи учења	<p>1. Животно и радно окружење По завршетку ове теме ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – процени значај електротехнике, рачунарства и мехатронике у животном и радном окружењу; – анализира опасности од неправилног коришћења електричних апарата и уређаја и познаје поступке пружања прве помоћи; – образложи важност енергетске ефикасности електричних уређаја у домаћинству; – повеже професије (занимања) у области електротехнике и мехатронике са сопственим интересовањима; <p>• Саобраћај По завршетку ове теме ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – упореди карактеристике електричних и хибридних саобраћајних средстава са конвенционалним; – разуме значај електричних и електронских уређаја у саобраћајним средствима; – користи доступне телекомуникационе уређаје и сервисе; <p>• Техничка и дигитална писменост По завршетку ове теме ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – класификује компоненте ИКТ уређаја према намени; – процени значај управљања процесима и уређајима помоћу ИКТ; – црта електричне шеме правилно користећи симболе; – користи софтвере за симулацију рада електричних кола; – састави електромеханички модел и управља њиме помоћу интерфејса; <p>• Ресурси и производња По завршетку ове области ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – објасни систем производње, трансформације и преноса електричне енергије; – анализира значај коришћења обновљивих извора електричне енергије;

	<ul style="list-style-type: none"> – разликује елементе кућне електричне инсталације; – повеже електрично и/или електронско коло према задатој шеми; – користи мултиметар; – анализира карактеристике електричних машина и повезује их са њиховом употребом; – класификује електронске компоненте на основу намене; – аргументује значај рециклаже електронских компоненти; <p>• Конструкторско моделовање По завршетку ове области ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – самостално/тимски истражује и осмишљава пројекат; – креира документацију, развије и представи бизнис план производа; – састави производ према осмишљеном решењу; – састави и управља једноставним школским роботом уз примену вештачке интелигенције; – представи решење готовог производа/модела; – процењује свој рад и рад других и предлаже унапређење реализованог пројекта.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	електротехника, електроника, мехатроника, роботика, предузимљивост и иницијатива.
Образовни стандарди	нема
Специфичне међупредметне компетенције	<p>1. Животно и радно окружење</p> <ul style="list-style-type: none"> – Компетенција за учење – Комуникација – Рад с подацима и информацијама – Одговоран однос према здрављу <p>2. Саобраћај</p> <ul style="list-style-type: none"> – Компетенција за целоживотно учење – Комуникација – Рад с подацима и информацијама

- Дигитална компетенција

3. Техничка и дигитална писменост

- Компетенција за учење
- Комуникација
- Рад с подацима и информацијама
- Решавање проблема
- Естетичка компетенција
- Дигитална компетенција

4. Ресурси и производња

- Компетенција за учење
- Комуникација
- Рад с подацима и информацијама
- Решавање проблема
- Естетичка,
- Одговоран однос према околини,
- Одговоран однос према здрављу
- Дигитална компетенција

5. Конструкторско моделовање

- Рад с подацима и информацијама
- Естетичка компетенција
- Дигитална компетенција
- Решавање проблема
- Предузимљивост и оријентација ка предузетништву
- Решавање проблема

	<ul style="list-style-type: none"> – Сарадња – Одговоран однос према здрављу – Комуникација 			
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	1.Животно и радно окружење			
	<i>Наставни облик</i>	<i>Хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја:</i>	<i>наставне методе:</i>	<i>наставна средства:</i>
	<ul style="list-style-type: none"> • Фронтални, • индивидуални, • групни (у пару) 	<ul style="list-style-type: none"> • ТИТ – 7.разред 	<ul style="list-style-type: none"> • вербална, • демонстрација, • метода учења путем открића 	<ul style="list-style-type: none"> • рачунар, • пројектор, • Презентација • Прибор за техничко цртање • уџбеник
	АКТИВНОСТИ			
Ученика		Наставника		
<ul style="list-style-type: none"> - пажљиво прати излагање наставника и осталих ученика - користи различите изворе знања - проналази нове информације - уочава - разликује - упоређује - износи своје мишљење - закључује 		<ul style="list-style-type: none"> - организатор и реализатор наставе - презентује - усмерава ученика - подстиче на размишљање - развија код ученика аналитичко, синтетичко, индуктивно, дедуктивно мишљење - прати напредовање ученика - наводи ученике на одговарајуће закључке 		
<p>У најкраћим цртама, приказати развој ових грана технике као и њихову међусобну повезаност. Путем примера навести ученике да анализирају утицај развоја наведених области на савремен начин живота. Указати на доприносе српских научника у развоју електротехнике и телекомуникација. Представити ученицима правилну употребу електричних апарата и уређаја у домаћинству са посебним</p>				

акцентом на уштеду енергије. Објаснити разреде енергетске ефикасности електричних уређаја на основу којих ученик може извршити поређење електричних уређаја према ефикасности. Навести значај примене енергетски ефикасних уређаја са аспекта екологије и економије. Анализирати могуће опасности које се могу десити приликом коришћења електричних апарата и уређаја и евентуалне последице у случају непридржавања упутстава за њихово коришћење. Навести поступке деловања приликом струјног удара. За избор наставка школовања и будућег занимања потребно је навести ученицима значај занимања из области електротехнике са примерима из свог животног окружења.

2. Саобраћај

<i>Наставни облик</i>	<i>Хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја:</i>	<i>наставне методе:</i>	<i>наставна средства:</i>
<ul style="list-style-type: none"> Фронтални, индивидуални и групни 	<ul style="list-style-type: none"> ТИТ – 7.разред информатика и рачунарство 	<ul style="list-style-type: none"> вербална-демонстрација, учење путем истраживања, мапе ума, 	<ul style="list-style-type: none"> рачунар, пројектор, Презентација Прибор за техничко цртање удбеник

АКТИВНОСТИ

Ученика	Наставника
<ul style="list-style-type: none"> -пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика -проналази информације -уочава -именује -упоређује -класификује и уређује - дискутује 	<ul style="list-style-type: none"> - организатор и реализатор наставе -наводи на размишљање и извођење закључака -подстиче на размену искустава и усмерава дискусију - развија код ученика аналитичко, синтетичко, индуктивно, дедуктивно мишљење -презентује - прати постигнућа ученика

- износи сопствено мишљење и став
-истражује

Ученици самостално или у групи, путем доступних извора знања, истраже предности и недостатке возила на електрични и хибридни погон и упореде их са конвенционалним возилима.

Кроз повезаност са претходним знањем ученика о погонским машинама упознати ученике са електричним и електронским системом код саобраћајних средстава (путничка возила, мопеди) и елементима система (уређаје за производњу и акумулацију електричне енергије, електропокретач, уређај за паљење радне смеше, уређаје за сигнализацију). Посебно обратити пажњу на намену електронских уређаја (електронско убризгавање, сензори за кретање). Осврнути се и на потребу исправности ових уређаја за безбедно учествовање у саобраћају.

Ученицима приближити телекомуникациону технологију и указати на убрзани развој телекомуникационих система и њихов утицај на живот. Обработи пренос информација путем аудиовизуелних средстава (радио и телевизија), мобилне телефоније, GPS система, рачунарских и бежичних мрежа. У овом делу искористити доступне уређаје (мобилне телефоне, таблете, рачунаре) и практично остварити међусобну комуникацију путем њих, користећи интернет сервисе (електронску пошту, видео конференције, кратке поруке) или мобилне апликације (Viber, WhatsApp).

3. Техничка и дигитална писменост

<i>Наставни облик</i>	<i>Хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја:</i>	<i>наставне методе:</i>	<i>наставна средства:</i>
<ul style="list-style-type: none"> Фронтални, индивидуални, групни (у пару) 	<ul style="list-style-type: none"> ТИТ – 7.разред енгелски језик информатика и рачунарство 	<ul style="list-style-type: none"> вербална демонстрација 	<ul style="list-style-type: none"> рачунар, пројектор,

	<ul style="list-style-type: none"> • физика 	<ul style="list-style-type: none"> • метода графичких радова • учење путем истраживања, • текстуална 	<ul style="list-style-type: none"> • Презентација • Прибор за техничко цртање • уџбеник
АКТИВНОСТИ			
Ученика		Наставника	
<ul style="list-style-type: none"> - пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика -уочава -разликује -упоређује -црта -повезује ранија знања са новим сазнањима -примењује научено -користи различите изворе знања 		<ul style="list-style-type: none"> - организатор и реализатор наставе -предентује -утиче на развој свести ученика о значају и примени техничког цртања, као начина комуникације у техници, - развија осећај ученика за тачност, уредност, прецизност и одговорност - прати постигнућа ученика 	
<p>Упознати ученике са основним симболима и ознакама које се користе у електричним шемама и оспособити их за њихово цртање. Демонстрирати рад са софтвером за симулацију рада електричних кола примереним узрасту и предзнањима ученика. Креирати вежбу у оквиру које ученици цртају електричну шему и користе рачунарску симулацију за приказ њеног функционисања. Ученици потом састављају електричну шему на радном столу и демонстрирају њен рад.</p> <p>Осмислити вежбе у којима ће ученици саставити и управљати електромеханичким моделима користећи ИКТ и интерфејс. Сложеност модела прилагодити условима и опреми са којом школа располаже. Комбиновати знања и вештине из програмирања која ученици поседују са појашњењем функција и начина рада појединих елемената модела. Уколико ученици раде са различитим моделима предвидети време за представљање појединачних решења у одељењу.</p> <p>Упознати ученике са могућностима управљања процесима и стварима на даљину помоћу ИКТ-а (Internet of Things – интернет ствари).</p>			

Оспособити ученике да правилно читају и тумаче карактеристике компоненти ИКТ уређаја. Осмислити активности у којима ученици самостално или групно учествују са циљем истраживања карактеристика нпр. рачунарских компоненти потребних за реализацију одређеног захтева/посла (играње одређене игре, рад са одређеним софтвером и сл.).

4. Ресурси и производња

<i>Наставни облик</i>	<i>Хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја</i>	<i>наставне методе</i>	<i>наставна средства</i>
<ul style="list-style-type: none"> Фронтални, индивидуални, групни 	<ul style="list-style-type: none"> ТИТ – 7.разред Физика Хемија 	<ul style="list-style-type: none"> вербална демонстрација учење путем истраживања метода практичног рада 	<ul style="list-style-type: none"> рачунар, пројектор, Презентација Прибор за техничко цртање уџбеник Конструктор

АКТИВНОСТИ

Ученика	Наставника
-пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика -повезује ранија знања -уочава начине примене -разликује -увиђање -упоређује -анализира	-организатор и реализатор наставе -презентује -подстиче ученика на истраживање, увиђање, закључивање, упоређивање -развија разумевање за неопходност рационалног коришћења електричне енергије -помаже у изради струјних кола

-закључује
-класификује
-презентује
-истражује

- прати постигнућа ученика

Садржаје у овој области, који су директно везани за живот и дело нашег научника Николе Тесле, увек посебно истаћи и нагласити.

Надограђујући се на ранија знања ученика, кроз дискусију објаснити хидроелектране, термоелектране и нуклеарне електране, соларне електране, ветроелектране (аероелектране), геотермалне електране, електране на биомасу, мини хидроелектране и постројења за сагоревање комуналног отпада значај трансформисања електричне енергије у трансформаторским станицама, као и пренос електричне енергије далеководима и нисконапонском електричном мрежом, од произвођача до потрошача, тј. производњу, трансформацију и пренос електричне енергије. Са ученицима анализирати значај и предности производње и коришћења обновљивих извора електричне енергија са аспекта заштите животне средине.

Упознати ученике, на информативном нивоу, са електроенергетским системом наше земље. Шта га чини, које су потребе за електричном енергијом, а који потенцијали за производњу којима располажемо.

Уз помоћ узорака електроинсталационог материјала, као очигледног наставног средства, или цртежа и мултимедије, објаснити ученицима својства и примену електроинсталационог материјала (проводници, изолатори, инсталационе цеви и кутије, сијалична грла и сијалице, прекидачи, утичнице, утикачи, осигурачи, електрично бројило, уклопни сат).

Уз помоћ одговарајућих шема и узорака склопљених струјних кола, објаснити ученицима, основна струјна кола кућне електричне инсталације (струјно коло прикључнице са уземљењем, сијалице са једнополним, серијским и наизменичним прекидачем). Тражити од ученика да у свесци нацртају шеме поменутих струјних кола.

Објаснити ученицима упрошћену шему и главне карактеристике трофазне електричне инсталације. При објашњавању користити електричну шему трофазне струје приказану на основи једног мањег стана.

Упознавање електроинсталационог материјала и прибора најефикасније се може остварити применом у различитим конструкцијама струјних кола. На основу стечених теоријских знања ученици, уз помоћ наставника, практично састављају струјна кола кућне електричне инсталације (струјно коло сијалице са једнополним, серијским и наизменичним прекидачем...).

Искористити практичан рад ученика за демонстрацију рада универзалним мерним инструментом (мултиметром). При практичном раду ученици треба да користе мултиметар за мерење електричних величина.

Упознати ученике са електричним машинама једносмерне и наизменичне струје, врстама и главним деловима. Излагање поткрепити моделима електромотора.

Упознавање ученика са електротехничким апаратима и уређајима у домаћинству урадити уз помоћ мултимедије, слика или модела (пресека појединих кућних апарата и уређаја). Објаснити главне делове, принцип рада и начин одржавања најкоришћенијих електротермичких (решо, штедњак, пегла, грејалице, бојлер ...), електромеханички (усисивач, миксер, соковник, фрижидер, замрзивач, клима уређај ...) и комбинованих апарата и уређаја (фен за косу, ТА пећ, машина за прање веша, машина за прање судова ...). Овај део наставне области се може искористити за израду мултимедијалне презентације, тако што ће сваки ученик на истој приказати и презентовати по један уређај у домаћинству.

У оквиру електронике, кроз примере практичне примене, упознати ученике са основама на којима се заснива рад дигиталне технологије. Уз практични приказ, упознати ученике са основним електронским елементима (отпорници, кондензатори, завојнице, диоде, транзистори, интегрисана кола ...).

Упутити ученике да истраже о значају рециклаже електронских компоненти са еколошког и економског аспекта.

5. Конструкторско моделовање

<i>Наставни облик</i>	<i>Хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја</i>	<i>наставне методе</i>	<i>наставна средства</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Пројекте реализовати у паровима или малим групама 	<ul style="list-style-type: none"> • ТИТ • информатика и рачунарство • математика 	<ul style="list-style-type: none"> • метода практичног рада • вербална, • текстуална, • учење путем истраживања 	<ul style="list-style-type: none"> • прибор за техничко цртање • конструктор или материјал • алат

АКТИВНОСТИ	
Ученика	Наставника
<ul style="list-style-type: none"> - усваја и примењује знања, - развија вештине, ставове, одговорност и самосталност - проналази потребне информације - постављање питања -уочава -разликује -упоређује -одабира - налази решење - формира идеју - израђује техничку документацију - планира и реализује сопствени производ - ствара -истражује -контролише -презентује 	<ul style="list-style-type: none"> - подсећа ученике са правилима рада у групи, поделом посла и одговорностима, са динамиком и роковима за реализацију пројектних активности - организатор и реализатор наставе - пажљиви посматрач - помагач када је то потребно - давалац повратне информације - неко ко охрабрује -презентује -саветује и одговара на питања ученика -утиче на развој свести ученика о значају примене теоријских знања за израду предмета који имају употребни карактер и могу се користити у реалном окружењу
<p>Ова област је сложенија јер се у њој по вертикали повезују садржаји како претходних разреда тако и осмог разреда. У овом делу програма ученици кроз практичан рад примењују претходно стечена знања и вештине кроз моделовање електричних машина и уређаја. То је неопходно пошто се та знања и вештине појављују и у реализацији делова пројекта.</p> <p>У овом разреду треба заокружити целину о обновљивим изворима енергије. С обзиром да је у претходним разредима било речи о механичким и топлотним претварачима енергије у осмом разреду тежиште је на електричној енергији. Моделе који користе обновљиве изворе енергије ученици могу моделовати на различите начине. Један од начина је извођење огледа са електропанелима. У ту сврху довољно је радити на мањој плочи електропанела и помоћу мултиметара (унимера) мерити промене у зависности од количине светла. У оквиру пројекта могуће је израдити модел ветрогенератора.</p> <p>Са интерфејсом ученици су се упознали на нивоу „црне кутије“ (black box). Практично приказати како функционише интерфејс да би, у каснијој фази, могли применити стечена знања на неком пројекту. Ученике треба упознати са основним деловима интерфејса: напајање, улази и излази. Ученици треба да разликују роботе управљане вештачком интелигенцијом (ВИ) наспрам робота управљаних једноставним аутоматским системима и да познају њихове типичне функције и способности. Идеје треба развити кроз дискусију, истраживање и симулацију, а уколико материјално-</p>	

техничке могућности дозвољавају и развити модел решења проблема из реалног света коришћењем робота управљаним ВИ. Реализацију ове целине започети дискусијом са ученицима о роботима које су видели на вестима, медијима или можда уживо. Навести карактеристичне способности ових робота: препознавање специфичних објеката или лица, самостална навигација око објеката, класификација и разликовање објеката, разумевање и репродукција људског говора, препознавање и приказ емоција и импровизација у неочекиваним ситуацијама. Упутити ученике да роботе управљане ВИ могу препознати на основу следећих критеријума: (1) могућност опажања света око себе, (2) анализа и организација података прикупљених опажањем, (3) разуме и доноси самосталне одлуке на основу података. Пошто роботи управљани ВИ за опажање света око себе користе сензоре, ученици се могу организовати у парове или групе како би самостално путем Интернета истражили сензоре који се уобичајено користе у роботици. Уколико постоје материјално-техничке могућности, организовати демонстрацију рада робота управљаног ВИ или симулирати његов рада на рачунару путем одговарајућег софтвера.

Ученици треба да изразе своје личне афинитете, способности, интересовања како би се определили за неке од понуђених могућности: израда модела електричних машина и уређаја, аутоматских система, робота, електронских склопова и модела који користе обновљиве изворе енергије. Садржаје треба реализовати кроз ученичке пројекте, од графичког представљања замисли, преко планирања, извршавања радних операција, маркетинга до процене и вредновања. Наставити са алгоритамским приступом у конструкторском моделовању посебно у приступу развоја техничког стваралаштва - од идеје до реализације. Потребно је да ученици користе податке из различитих извора, самостално проналазе информације о условима, потребама и начину реализације производа/модела користећи ИКТ, израђују производ /модел, поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду. У пројект се може укључити и више ученика (тимски рад) уколико је рад сложенији, односно ако се ученици за такав вид сарадње одлуче.

Када је пројекат реализован, ученици представљају резултате до којих су дошли. При томе треба омогућити да се самопроценом сопственог рада и рада других на основу постављених критеријума развије размена ставова и мишљења. Да би унапредили процес рада на пројекту треба подстицати употребу електронске кореспонденције. Исто тако треба реализовати активности које се односе на одређивање оквирне цене трошкова и вредност израђеног модела приликом представљања производа/модела.

Наставни облици, методе и средства су оквирни и детаљно ће се разрадити у месечним оперативним плановима.

<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p style="text-align: center;">НАЧИНИ ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА УЧЕНИКА ТОКОМ ГОДИНЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Усмено излагање ➤ Активност на часу ➤ Практичан рад ➤ Тест ➤ Презентација ➤ Графички рад ➤ Сарадња у тиму ➤ Комуникација у тиму ➤ Заинтересованост ➤ Уредност ➤ Систематичност ➤ Залагање ➤ Самоиницијативност ➤ Креативност <p>Елементи оцењивања су:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ усвојеност образовних садржаја; ➤ примена знања; ➤ активност ученика. <p>У процесу оцењивања узимају се у обзир све активности ученика (уредност, систематичност, залагање, самоиницијативност, креативност и др).</p> <p>Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, може се обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).</p> <p>Ученик може бити оцењен током сваког часа на основу:</p> <ul style="list-style-type: none"> – активности на часу – усменог испитивања – израде техничких цртежа
---	--

- израде практичних радова
- израде презентација
- паноа, реферата, семинарских радова
- целокупног изгледа радне свске
- практичног рада на рачунару
- теста
- активности везане за припреме и учешће на такмичењима
- повезивање теоријских знања са практичним радом и свакодневним животом.
- домаћих задатака – онлајн настава

Практични радови вреднују се на основу :

- примене мера заштите на раду
- сложености рада
- прецизности преношења мера са цртежа на материјал
- самосталности израде рада од стране ученика
- прецизност израде делова и завршне обраде
- правилног коришћења различитих алата и прибора
- функционалности направљеног предмета (модела, макете)
- естетске вредности рада
- мотивисаности ученика током израде рада

У колико је предвиђен, тест биће оцењен по следећим критеријумима:

- преко 85 процената је оцена одличан (5)
- преко 65 процената је оцена врло добар (4)
- преко 50 процената је оцена добар (3)
- преко 35 процената је оцена довољан (2)
- мање од 35 процената је оцена недовољан (1)

Петнаестоминутне провере знања не морају бити унапред најављене. Резултате петнаестоминутне провере наставник уписује у педагошку свеску, а за извођење оцене су неопходне најмање три такве провере.

Оцене на петнаестоминутној провери знања се формирају по следећим критеријумима:

- Ученик који на писменој провери оствари бар 85% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 5.
- Ученик који на писменој провери оствари бар 70% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 4.
- Ученик који на писменој провери оствари бар 55% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 3.
- Ученик који на писменој провери оствари бар 30% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 2.

Усмено одговарање

Одличан (5)	Врло добар (4)	Добар (3)	Довољан (2)	Недовољан (1)
<ul style="list-style-type: none"> - примењује знања, укључујући и методолошка, у сложеним и непознатим ситуацијама; - самостално и на креативан начин објашњава и критички разматра сложене садржинске целине и информације; - процењује вредност теорија, идеја и ставова; - бира, повезује и вреднује различите врсте и изворе података; - формулише претпоставке, проверава их и аргументује решења, ставове и одлуке; - решава проблеме који имају и више 	<ul style="list-style-type: none"> - познавање и разумевање свих наставних садржаја скоро у потпуности - поседује развијену способност анализе и синтезе садржаја - делимични повезује усвојено градиво са другим сличним садржајима - примењује садржај, углавном. без гршке уз давање наставникових примера - заинтересованост за наставне садржаје уз активност на часу - самостално уочавање и исправљање грешака - примена усвојених знања и вештина у новим ситуацијама уз постицај 	<ul style="list-style-type: none"> - самостална репродукција научених садржаја уз мању помоћ наставника - поседовање способности анализе садржаја - делимично повезивање усвојеног знања са сличним садржајем - примена садржаја са мањим грешкама уз давање наставникових примера - исправљање грешака уз наставникову помоћ - слабија активност на часу - коришћење једног извора знања (уџбеника или записа у свесци) 	<ul style="list-style-type: none"> - присећање делова садржаја или основних појмова уз помоћ наставника - делимично памћење и репродукција научених садржаја, али без примера - слабија активност на часу и у усвајању садржаја - изостаје повезивање садржаја унутар предмета - чини грешке и неуочава их - несамосталност у раду, тражење и прихватање помоћи и савета 	<ul style="list-style-type: none"> - неусвојена већина садржаја, често и до нивоа препознавања - неусвојеност кључних појмова - непостојање потребних предзнања за усвајање нових садржаја, вештина и навика - ретка спремност за исказивање знања, умења и вештина - пасивност и незаинтересованост на часу - недостатак интереса за стицањем нових знања, чак и уз велико залагање наставника

<p>решења, вреднује и образлаже решења и примењене поступке; - континуирано показује заинтересованост и одговорност према сопственом процесу учења, уважава препоруке за напредовање и реализује их.</p>	<p>-коришћење различитих извора знања уз постицај</p>			
Рад у тиму				
<p>Одличан (5) -Ученик је посебно мотивисан, креативан, одговоран у раду, поштује друге, редован у извршавању обавеза; -даје креативне примедбе и предлоге; - поштује правила рада; -у презентовању је јасан, тачан и уме да искаже суштину; -уочава битно и разликује га од небитног; -зна добро да организује и води рад у групи; -има високо развијено критичко мишљење.</p>	<p>Врло добар (4) -мотивисан је и редовно извршава задатке; -решава проблеме користећи научне садржаје, -поштује правила рада -подржава рад групе и потстиче их на рад; -поуздан, марљив и одговоран; -презентује тачне податке.</p>	<p>Добар (3) -у подели задатака групе потребна помоћ наставника; -за рад потребна помоћ,постицај и усмеравање; -спор и непрецизан у презентацији; -теже исказује своје мишљење; -није самосталан, прати друге; -научено градиво примењује погрешно; -делимучно поштије правила рада.</p>	<p>Довољан (2) -ради на нивоу присећања; -у групи почиње да ради на интервенцију наставника; -задатак не завршава и има грешака; -површан у раду и поштовању правила; -углавном је пасиван у групи.</p>	<p>Недовољан (1) -незаинтересован за рад, омета друге; -потстицање и помоћ га не мотивишу на рада; -не поштује правила понашања у групи; -тражи пуну пажњу и индивидуалан приступ.</p>
Презентација				

Презентација (електронска форма, плакат, паноа...)	Број бодова	
Презентација је добро видљива и јасна	10	
Количина текста у презентацији се уклапа у стандарде добре презентације	10	
Одабир слика и графикона је у складу са презентацијом	10	
Дизајн	10	
Мултимедијалност	10	
Презентовање рада		
Презентовање рада		
САДРЖАЈ	НАЧИН ИЗЛАГАЊА	РЕАКЦИЈА СЛУШАЛАЦА
<ul style="list-style-type: none"> • Обухваћени су сви важни делови садржаја • след излагања је логичан 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Изражавање је: <ul style="list-style-type: none"> • довољно гласно • правилно • јасно 	<ul style="list-style-type: none"> • слушаоци са пажњом прате презентацију • укључују се питањима и коментарима

Обавезни предмет: Информатика и рачунарство		Разред: Осми
Циљ учења предмета Информатика и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.		
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> – унесе и мења податке у табели; – разликује типове података у ћелијама табеле; – сортира и филтрира податке по задатом критеријуму; 	

	<ul style="list-style-type: none"> – примени основне функције форматирања табеле, сачува је у пдф формату и одштампа; – приступи дељеном документу, коментарише и врши измене унутар дељеног документа; – разуме потенцијалне ризике дељења личних података путем интернета, поготову личних података деце; – разуме везу између ризика на интернету и кршења права; – објасни појам „отворени подаци”; – успостави везу између отварања података и стварања услова за развој иновација и привредних грана за које су доступни отворени подаци; – унесе серију (низ) података; – изврши једноставне анализе низа података (израчуна збир, просек, проценте, ...); – унесе табеларне податке или их учита из локалних датотека и сними их; – сараднички осмисли и спроведе фазе пројектног задатка;
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Анализа података, табеларни прорачуни, статистика, визуализација података, дељене табеле, лични подаци, отворени подаци, инфографик
Образовни стандарди	<p>У документу Образовни стандарди за крај обавезног образовања, стандарди су постављени на три нивоа постигнућа:</p> <p>Основни ниво: Ученик влада појмовима бар у смислу њиховог разликовања на класи одговарајућих примера и распознаје и користи одговарајуће термине и ознаке. Уз помоћ интерпретација (сликом, узорним примерима и сл.) способан је за основно оперисање. Очекује се да ће сви ученици, а најмање 80% њих постићи овај ниво.</p> <p>Средњи ниво: Ученик влада појмовима тако што је оспособљен да сам издваја одговарајуће примере и уме да истиче њихова карактеристична својства. Оперисање са њиховим знацима по правилима која процедурално изражава (препознавање ћелија, сортирање и филтрирање података и сл.) и притом има виши степен рачунарске увежбаности. Очекује се да ће око 50% ученика постићи овај ниво.</p> <p>Напредни ниво: Ученик потпуно влада појмовима, оперисање са њима по прихваћеним правилима која уме да исказује вербално (тј. путем природног језика) и симболички. Разуме хијерархију која успоставља односе међу појмовима по степену њихове апстрактности, уме да закључује на основи</p>

	<p>претпоставки које су формално исказане (разуме и изврши анализу података) и достиже високи степен аутоматског извођења операција. Очекује се да ће око 25% ученика постићи овај ниво.</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. компетенција за учење 2. одговорно учешће у демократском друштву 3. естетичка компетенција 4. комуникација 5. одговоран однос према околини 6. одговоран однос према здрављу 7. предузимљивост и оријентација ка предузетништву 8. рад са подацима и информацијама 9. рад са сликама 10. решавање проблема 11. сарадња 12. дигитална компетенција 13. еколошка компетенција
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Програм наставе и учења информатике и рачунарства, у другом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по спиралном моделу и оријентисан је на остваривање исхода. Исходи су јасни и прецизни искази о томе шта ученик зна да уради и вредносно процени по завршетку процеса учења. Наставни програм предмета информатика и рачунарство се састоји из три тематске целине: Информационо-комуникационе технологије (скр. ИКТ), Дигитална писменост и Рачунарство.</p> <p>При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, где год је то могуће, да ученици самостално изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче, организује и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да, осим уџбеника, користе и друге изворе знања (нпр. сајт www.petlja.org), како би усвојена знања (посебно практична знања) била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Рад са табелама (креирање текстуалне, нумеричке табеле и сл.) 2. Сортира и филтрира податке.

	<ol style="list-style-type: none"> 3. Приказује визуелно податке. 4. Разуме потенцијални ризик дељења личних података 5. Рачунарство у облаку 6. Вештачка интелигенција 7. Користи Jupyter Notebook 8. Уноси серију (низ) података 9. Анализу низа података 10. Изврши основне анализе и обраде табеларних података 11. Рад на пројектном задатку
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>У процесу вредновања потребно је континуирано пратити рад ученика. У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се и процес и продукти учења.</p> <p>Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, се може обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање). Препоручује се да наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили.</p> <p>Препоручује се и оцењивање базирано на практичним радовима и вежбањима. Квизове, тестове знања и слично користити првенствено за увежбавање и утврђивање појмова и чињеничних знања, а мање за формирање коначних оцена. Креирање таквих инструмената за утврђивање градива, кад год је могуће, препустити самим ученицима, чиме се постиже вишеструки ефекат на усвајање знања и вештина.</p>

Обавезни предмет: Физичко и здравствено васпитање	Разред: 8.
<p>Циљ учења предмета <i>Физичко и здравствено васпитање</i> је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.</p>	
Исходи учења	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да :

- одабере и примени комплексе простих и општеприпремних вежби одговарајућег обима и интензитета у вежбању;
- користи научене вежбе у спорту, рекреацији и другим ситуацијама;
- упоређује и анализира сопствене резултате са тестирања са референтним вредностима;
- примени усвојене технике кретања у игри, спорту и другим различитим ситуацијама;
- примени атлетске дисциплине у складу са правилима;
- развија своје физичке способности применом вежбања из атлетике;
- одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела;
- примени вежбања из гимнастике за развој физичких способности;
- изведе елементе усвојених тимских и спортских игара;
- примени основна правила тимских и спортских игара;
- користи усвојене елементе технике у спортским играма;
- примени основне тактичке елементе;
- учествује на унутар одељенским такмичењима;
- изведе кретања у различитом ритму;
- игра народно коло;
- изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура;
- изведе вежбе и саставе уз музичку пратњу;
- вреднује утицај примењених вежби на организам
- одреди ниво сопствене дневне физичке активности;
- користи вежбе ради побољшања својих физичких способности;
- предвиди елиминише последице недовољне физичке активности;
- примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње;
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима;
- примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама;
- примерено се понаша као учесник или посматрач на такмичењима;
- решава конфликте на друштвено прихватљив начин;
- користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности;
- прихвати победу и пораз;
- процени вредност различитих спортова без обзира на лично интересовање;
- примени усвојене моторичке вештине у ванредним ситуацијама;
- вреднује лепоту покрета у физичком вежбању и спорту;
- подстиче породицу на редовно вежбање;

	<ul style="list-style-type: none"> - повеже врсте вежби, игара и спорта са њиховим утицајем на здравље; - планира дневни ритам рада, исхране и одмора у складу са својим потребама; - разликује здраве од нездравих облика исхране; - правилно користи додатке исхрани; - примењује здравствено-хигијенске мере у вежбању; - правилно реагује и пружи основну прву помоћ приликом повреда; - чува животну средину током вежбања; - анализира штетне последице конзумирања дувана, алкохола, штетних енергетских напитака и психоактивних супстанци.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	/
Образовни стандарди	<p>* Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на <u>основном</u> нивоу.</p> <p>1. ОСПОСОБЉЕНОСТ У ВЕШТИНАМА У подобласти спортске игре ученик/ученица: ФВ.1.1.1. игра спортску игру примењујући основну технику, неопходна правила и сарађује са члановима екипе изражавајући сопствену личност уз поштовање других ФВ.1.1.2. зна функцију спортске игре, основне појмове, неопходна правила, основне принципе тренинга и пружа прву помоћ У подобласти атлетика ученик/ученица: ФВ.1.1.3. правилно трчи варијантама технике трчања на кратке, средње и дуге стазе и мери резултат ФВ.1.1.4. зна терминологију, значај трчања, основе тренинга и пружа прву помоћ ФВ.1.1.5. зна правилно да скаче удаљ згрчном варијантом технике и мери дужину скока ФВ.1.1.6. зна терминологију, основе тренинга и пружа прву помоћ ФВ.1.1.9. правилно баца куглу из места и мери дужину хица ФВ.1.1.10. зна правила за такмичење, сигурносна правила, влада терминологијом, основама тренинга и пружа прву помоћ У подобласти вежбе на справама и тлу ученик/ученица правилно изводи основне вежбе и комбинације на справама и тлу, чува и помаже, поштује сигурносна правила, зна називе вежби, основе организације рада на справи и пружа прву помоћ:</p>

- ФВ.1.1.11. ученик/ученица правилно изводи вежбе на тлу
- ФВ.1.1.12. ученик/ученица правилно изводи прескоке
- ФВ.1.1.13. ученик/ученица изводи вежбе и комбинације вежби на греди

У подобласти **плес** ученик/ученица:

ФВ.1.1.19. се успешно креће у ритму и темпу музичке пратње у простору основним облицима кретања (ходање, трчање)

У подобласти **ритмичка гимнастика** ученица:

ФВ.1.1.20. правилно изводи основне вежбе из ритмичке гимнастике

ФВ.1.1.21. зна називе вежби и основе тренинга, пружа прву помоћ

2. ЗНАЊА О ФИЗИЧКОМ ВЕЖБАЊУ И ФИЗИЧКОМ ВАСПИТАЊУ

У области **знања о физичком вежбању и физичком васпитању** ученик/ученица зна:

- ФВ.1.2.1. смисао Физичког васпитања
- ФВ.1.2.2. утицај физичког вежбања
- ФВ.1.2.3. основне појмове везане за физичко вежбање
- ФВ.1.2.4. безбедност током вежбања
- ФВ.1.2.5. основна правила спортских игара

3. ВРЕДНОВАЊЕ ФИЗИЧКОГ ВЕЖБАЊА

У области **вредновање физичког вежбања** ученик/ученица:

- ФВ.1.3.1. испољава позитиван став према физичком вежбању у свакодневном животу
- ФВ.1.3.2. испољава заинтересованост за физичко вежбање
- ФВ.1.3.3. доказује се кроз физичко вежбање
- ФВ.1.3.4. испољава позитиван став према сарадњи са другима у реализацији различитих задатака Физичког васпитања

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на **средњем** нивоу.

1. ОСПОСОБЉЕНОСТ У ВЕШТИНАМА

У подобласти **спортске игре** ученик/ученица:

ФВ.2.1.1. игра спортску игру примењујући виши ниво технике, већи број правила, једноставније тактичке комбинације и уз висок степен сарадње са члановима екипе изражава сопствену личност уз поштовање других

ФВ.2.1.2 зна функцију и значај спортске игре, већи број правила, принципе и утицај тренинга

У подобласти **атлетика** АТЛЕТИКА ученик/ученица:

ФВ.2.1.3. правилно изводи варијанту технике штафетног трчања

ФВ.2.1.4. зна правилно да скаче удаљ варијантом технике увинуће

ФВ.2.1.6. правилно баца куглу леђном варијантом технике

ФВ.2.1.7. зна правила за такмичење

ФВ.2.1.8. учествује на такмичењу у једној атлетској дисциплини

У подобласти **вежбе на справама и тлу** ученик/ученица, на справама на којима вежба и на тлу зна: мере сигурности, чување и помагање, називе вежби и основе организације рада:

ФВ.2.1.9. ученик/ученица правилно изводи вежбе и комбинације вежби на тлу

ФВ.2.1.10. ученик/ученица правилно изводи згрчку

ФВ.2.1.11. ученица правилно изводи вежбе и комбинације вежби на греди

У подобласти **плес** ученик/ученица:

ФВ.2.1.17. повезује просторно и временски плесне елементе у целину, изводи и реализује најмање један одабрани дечији плес

ФВ.2.1.18. влада основном терминологијом, препознаје и разликује друштвене и народне плесове

У подобласти **ритмичка гимнастика** ученица:

ФВ.2.1.19. правилно изводи вежбу са реквизитима

У подобласти **вежбе обликовања** ученик/ученица:

ФВ.2.1.21. правилно изводи и показује више комплекса вежби обликовања без и са реквизитима

ФВ.2.1.22. зна принципе састављања комплекса вежби обликовања и дозирање оптерећења

2. ЗНАЊА О ФИЗИЧКОМ ВЕЖБАЊУ И ФИЗИЧКОМ ВАСПИТАЊУ

У области **знања о физичком вежбању и физичком васпитању** ученик/ученица зна:

ФВ.2.2.1. терминологију

ФВ.2.2.2. основе тренинга

ФВ.2.2.3. да дозира оптерећење током вежбања

Скраћени искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.

1. ОСПОСОБЉЕНОСТ У ВЕШТИНАМА

У подобласти **спортске игре** ученик/ученица:

ФВ.3.1.1. игра спортску игру примењујући сложене елементе технике, испуњавајући тактичке задатке, учествује у организацији утакмице и суди на утакмицама

ФВ.3.1.2. зна тактику игре, систем такмичења, начин организовања утакмице и суди
У подобласти **атлетика** ученик/ученица:

ФВ.3.1.3. правилно изводи варијанту технике штафетног трчања

ФВ.3.1.4. учествује на такмичењу у атлетском петобоју

ФВ.3.1.5. зна атлетска правила неопходна за учествовање на такмичењу у атлетском петобоју
У подобласти **вежбе на справама и тлу** ученик/ученица, на справама на којима вежба и на тлу зна: мере сигурности, чување и помагање, називе вежби, основе организације рада и учествује на школском такмичењу:

ФВ.3.1.6. ученик/ученица правилно изводи вежбе и комбинацију вежби на тлу

ФВ.3.1.7. ученик/ученица правилно изводи згрчку и разношку са изразитијим фазама лета

ФВ.3.1.8. ученица правилно изводи вежбе и комбинацију вежби на греди
У подобласти **плес** ученик/ученица:

ФВ.3.1.15. самостално изводи сопствену композицију покрета и кретања уз музичку пратњу и успешно моторички у ритму и темпу реализује одабрани народни, друштвени и дечији плес; влада основама тренинга и учествује на такмичењу

ФВ.3.1.16. зна терминологију плесова и систем такмичења
У подобласти **ритмичка гимнастика** ученица:

ФВ.3.1.17. правилно изводи самостални састав без и са реквизитима из ритмичке гимнастике и учествује на такмичењу
У подобласти **вежбе обликовања** ученик/ученица:

ФВ.3.1.19. саставља, правилно изводи и показује сложене комплекса вежби обликовања без и са реквизитима

ФВ.3.1.20. зна да саставља комплексе вежби обликовања и дозира оптерећење

2. ЗНАЊА О ФИЗИЧКОМ ВЕЖБАЊУ И ФИЗИЧКОМ ВАСПИТАЊУ

У области **знања о физичком вежбању и физичком васпитању** ученик/ученица зна:

ФВ.3.2.1. правила индивидуалних спортских грана и спортских игара

ФВ.3.2.2. основе система такмичења

ФВ.3.2.3 начин организовања такмичења

<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>1) одговоран однос према здрављу, 2) рад са информацијама и подацима, 3) сарадња.</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Концепција физичког и здравственог васпитања заснива се на јединству наставних и ваннаставних организационих облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода и стандарда овог васпитно-образовног подручја.</p> <p>Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у три предметне области:</p> <ul style="list-style-type: none"> - физичке способности - моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине - физичка и здравствена култура. <p>Планирани програмски садржаји, усмерени на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - развијање физичких способности, подстицање ученика на самостално вежбање и учвршћивање правилног држања тела, - усвајање моторичких знања, умења и навика и - стицање знања, вештина, ставова и вредности о вежбању, физичком васпитању, спорту, рекреацији и здрављу <p>Програмски садржаји остварују се кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> - наставне активности (часови физичког и здравственог васпитања), као и - ваннаставне и ваншколске активности (спортске секције, Недеља школског спорта, школска и ваншколска спортска такмичења, корективно-педагошки рад). <p>Садржаји се реализују кроз фронтални, групни и индивидуални облик рада, са тежиштем на практичном раду.</p> <p>Садржаји тема којима се подразумева стицање знања, вештина, ставова и вредности о вежбању, физичком васпитању, спорту, рекреацији и стицање знања, вештина, ставова и вредности о здрављу реализују се кроз све организационе облике рада уз практичан рад.</p> <p>Програмски садржаји се остварују кроз следеће фазе:</p> <ul style="list-style-type: none"> - утврђивање стања

	<ul style="list-style-type: none"> - одређивање радних задатака за појединце и групе ученика - утврђивање средстава и метода за остваривање радних задатака - остваривање васпитних задатака - праћење и вредновање ефеката рада - оцењивање. <p>При реализацији се поштује принцип уважавања индивидуалних карактеристика и способности ученика, при раду са ученицима смањених физичких способности и потешкоћама у савладавању садржаја и при раду са ученицима изузетних способности (диференцирани приступ).</p> <p>По потреби, са ученицима који имају лоше држање тела и здравствене потешкоће услед чега не могу да прате обавезни програм, реализује се прилагођен програм примерен здравственом стању ученика, у сарадњи са одговарајућом здравственом установом и лекаром специјалистом.</p>															
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Формативно и сумативно оцењивање:</p> <p>Сумативним оцењивањем ће се редовно проверавати постигнућа и пратити напредовање полазећи од ученикових способности, степена спретности и умешности. Континуирано ће се пратити и вредновати: активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању, приказ комплекса усвојених опште припремних вежби и достигнутих нивоа постигнућа моторичких знања, умења и навика. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узимају се у обзир индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа, могућности и ангажовање ученика у наставном процесу. Формативно оцењивање ће се евидентирати у педагошкој документацији наставника и у дневнику(активност ученика) а сумативно у дневнику. Што се тиче Физичке и здравствене културе, напредовање ученика из ће се оцењивати формативно и евидентирати кроз активности ученика у дневнику.</p> <table border="1" data-bbox="443 1179 1686 1422" style="width: 100%; text-align: center;"> <thead> <tr> <th colspan="5">КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА 8. разреда</th> </tr> <tr> <th>НАСТАВНА ТЕМА</th> <th>ДОВОЉАН 2</th> <th>ДОБАР 3</th> <th>ВРЛО ДОБАР 4</th> <th>ОДЛИЧАН 5</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТ И</td> <td>Уме да примени једноставне,</td> <td>Уме правилно да изводи вежбе,</td> <td>Правилно одржава равнотежу у</td> <td>Ученик користи висок ниво техничко-</td> </tr> </tbody> </table>	КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА 8. разреда					НАСТАВНА ТЕМА	ДОВОЉАН 2	ДОБАР 3	ВРЛО ДОБАР 4	ОДЛИЧАН 5	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТ И	Уме да примени једноставне,	Уме правилно да изводи вежбе,	Правилно одржава равнотежу у	Ученик користи висок ниво техничко-
КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА 8. разреда																
НАСТАВНА ТЕМА	ДОВОЉАН 2	ДОБАР 3	ВРЛО ДОБАР 4	ОДЛИЧАН 5												
ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТ И	Уме да примени једноставне,	Уме правилно да изводи вежбе,	Правилно одржава равнотежу у	Ученик користи висок ниво техничко-												

<p>МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ</p>	<p>двоставне општеприпре- мне вежбе</p>	<p>разноврсна природна и изведена кретања.</p>	<p>различитим кретањима.</p>	<p>тактичких знања, демонстрира сложеније комплексе вежби и кретања.</p>	
<p>*Атлетика *Спортска гимнастика *Основе тимских, спортских и елементарних игара *Плес и ритмика *Полигони</p>	<p>Ученик показује мањи степен активности и ангажовања, уз велику помоћ наставника успева да примени одређене вежбе, односно захтеве који су утврђени у већем делу основног нивоа постигнућа, одређени индивидуални м образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа и</p>	<p>Ученик показује делимични степен активности и ангажовања, уз велику помоћ наставника успева да примени одређене вежбе, односно захтеве који су утврђени и на основном и већим делом на средњем нивоу стандарда постигнућа, одређеним индивидуални м образовним планом и</p>	<p>Ученик показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања, уз мању помоћ наставника у потпуности, самостално испуњава захтеве који су утврђени и на основном и на средњем нивоу, као и део захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа, одређеним индивидуални</p>	<p>Ученик показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања, где ученик у потпуности самостално, без помоћи наставника испуњава захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и у већини захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа, одређеним индивидуалним</p>	

		ангажовање ученика добија оцену довољан (2)	прилагођеним стандардима постигнућа, уз ангажовање ученик добија оцену добар (3)	м образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, уз висок степен ангажовања добија оцену врло добар (4)	образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, уз веома висок степен ангажовања, добија оцену одличан (5)	
--	--	---	--	---	---	--

4. Изборни програми по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање

4.1 ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

4.1.1. први разред

Изборни програм : Грађанско васпитање		Разред: први
<p>Циљ учења програма грађанско васпитање је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.</p>		
Исходи учења	<p>По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - наведе у чему је успешан и у чему жели да напредује; - уочава међусобне разлике и сличности са другим ученицима у одељењу; - понаша се на начин који не угрожава потребе, права и осећања других; - препозна код себе и других основна осећања; - препознаје примере поштовања и кршења права детета у свом окружењу, причама, филмовима; - преиспитује своје поступке и прихвата да не мора увек да буде у праву; - тражи помоћ у ситуацијама кршења својих и туђих права; 	

	<ul style="list-style-type: none"> - разликује добру и лошу комуникацију у сопственом искуству, ближем окружењу, књижевним делима, филмовима; - комуницира слушајући саговорника и тражи објашњење онога што не разуме; - слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење; - сарађује и преузима различите улоге у групи/тиму; - договара се и одлучује у доношењу одељенских правила и да се понаша у складу са њима; - својим речима образложи неопходност правила која регулишу живот у заједници; - препозна добре стране свог одељења и оно што би требало променити/побољшати; - заједно са вршњацима и наставником учествује у решавању проблема у одељењу; - учествује у изради плана једноставне акције; - са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију; - доприноси промоцији акције; - на једноставан начин вреднује изведену акцију.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	<ul style="list-style-type: none"> -Људска права - Демократско друштво - Процес у савременом свету - Комуникација и сарадња - Грађански активизам
Образовни стандарди	/
Специфичне међупредметне компетенције	<ul style="list-style-type: none"> - компетенција заучење - одговорноучешће у демократском друштву - естетичка компетенција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација према предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња

	- дигитална компетнција
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Програм грађанског васпитања, у првом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по моделу спирале што значи да су садржаји у сва четири разреда дати у областима Људска права, Демократско друштво, Процеси у савременом свету и Грађански активизам.</p> <p>Област демократско друштво је конципирана аналогно предмету свет око нас где се ученици у процесу сазнавања полако воде од непосредног окружења (породица, одељење) ка широј друштвеној средини (школа, окружење, држава, свет).</p> <p>Између исхода, како у оквиру једне, тако и у више области, постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода.</p> <p>Остваривање исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника. Наставници су у прилици да бирају: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције као и да сами осмисле неке друге активности. Методску окосницу предмета чине интерактивне радионице, структуриране игровне активности обједињене око главне теме. Радионице започињу причом која је блиска искуству ученика, а садржи неку врсту заплета (моралну дилему или сукоб потреба и/или вредности) као повод за дискусију у пару или у мањој групи, а завршава разменом у целој групи. Циљ је да се пружи могућност сваком ученику да преиспита своје мишљење и деловање због појаве конфликта између његове тачке гледишта и тачке гледишта која је различита од његове.</p> <p>Наставник наглашава да нема пожељних, очекиваних или тачних одговора, јер је нагласак на процесу откривања и сазнавања о себи и другима кроз размену. Постоји игровни контекст који помаже ученицима да се опусте и ослободе, да пробају различите видове изражавања и симболизације унутрашњих искустава, и да кроз игру истражују разноврсна, дивергентна решења за проблеме са којима се суочавају.</p> <p>Посебна пажњу се обраћа на последњу област програма где се претходно стечена знања и вештине интегришу и практикују. Акције су мале и изводљиве, али имају све кораке. Ученици с охрабрују када</p>

	<p>наиђу на тешкоће и јасно им се указује да су и неуспеле акције добре јер њиховом анализом долазимо до увида који су кораци били погрешни.</p> <p>Грађанско васпитање је тесно повезано са другим предметима, ваннаставним активностима и етосом школе. Најјача корелација је са српским језиком и предметом свет око нас.</p> <p>Наставник је модел који својим понашањем доприноси стварању демократске атмосфере која је погодна за размену и аргументовање идеја и мишљења међу ученицима. Он је тај који даје повратну информацију и подстиче ученике на разумевање односа у групи. Он подржава ученике када им је тешко да се изразе, помаже им у избору правих речи. Подстицајним питањима наоди ученике да сагледају ситуацију из друге перспективе што је озбиљан захтев за ученике првог разреда који су још увек у великој мери фокусирани на сопствене потребе, мисли, осећања.</p> <p>Наставник обезбеђује да се на часу сваки ученик осећа уважено, прихваћено и добродошло у својој различитости уз обавезу поштовања и уважавања других и другачијих погледа и мишљења.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Свака формативна оцена истовремено је и описна, а описна оцена ће бити формативна само ако садржи следеће елементе: опис постигнућа ученика, опис ангажовања ученика у настави, препоруке за даље напредовање.</p> <p><u>Опис постигнућа</u> садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа (ако постоје) и/или очекиваним исходима за узраст ученика/годину. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих.</p> <p><u>У опису ангажовања ученика</u> налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.</p> <p><u>Препорука за даље напредовање</u> садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.</p>

	<p>Сумативно оцењивање представља вредновање постигнућа ученика на крају једне програмске целине или квалификационог периода. Сумативно оцењивање односи се на процењивање и мерење у крајњој фази процеса учења. То је оцена која се добија након завршетка одређеног програма или временског периода за који су дефинисани исходи који треба да се остваре. Сумативно оцењивање показује колико је ученик до одређеног тренутка научио, односно које је компетенције развио. Према томе, ова оцена се уписује у књигу евиденције или другу педагошку документацију и има функцију показатеља савладаности изборног програма, постигнутих резултата или развијене компетенције.</p>
--	--

Изборни програми: Верска настава – православни катихизис		Разред: први
<p>Циљ учења предмета је да ученик разуме основна сазнања о темама које ће се обрађивати на настави Православног катихизиса и да опише и објасни значење појма заједнице као и његов однос према њему блиским особама (породици)</p>		
Исходи учења	<p>Да разуме основна сазнања о темама које ће се обрађивати на настави Православног катихизиса</p> <ul style="list-style-type: none"> • бити подстакнут да активно учествује на часовима верске наставе • моћи да опише и објасни значење појма заједнице као и његов однос према њему блиским особама (породици)•моћи да препозна да не можемо једни без других • знати да нас љубав повезује са другима• знати да се правилно осени крсним знаком• знати да је Бог Света Тројица (Заједница)• знати да крштењем постајемо чланови Божје породице (Цркве) • пожелети да чини добро другима (ближњима) у својој заједници • желети да изражава хришћанску љубав према Богу и ближњима • знати да заједница са Богом почива на слободи • знати да је послушност израз љубави •моћи да препозна да је даривање плод љубави • моћи да сазна да је молитва разговор са Богом • моћи да усвоји текст молитве Оче наш • знати да је Бог Отац створио свет из љубави •моћи да препозна да је наш живот Божји дар • знати да Бог жели да живимо у заједници са Њим • показивати жељу да љубав исказује на конкретан начин • бити мотивисан да љубав према Богу изражава молитвом •моћи да препозна основне догађаје библијске приповести о Христовом рођењу 	

- моћи да препозна и именује главне личности из библијске приче о Христовом рођењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима)
- моћи да препозна да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница Љубави
- моћи да усвоји текст (садржај) и мелодију песме (Божић, Божић)
- моћи да препозна да је Свети Сава посветио свој живот Богу због љубави према Њему
- код ученика ће се развити жеља да активно учествује у прослави Христовог рођења
- код ученика ће се развити жеља да према ближњима подражава пример љубави Светога Саве
- Когнитивни аспект:
- моћи да опише појединости библијске повести о стварању света
- моћи да разликује оно што је Бог створио од онога што је човек направио на примерима из непосредног окружења
- знати зашто за Бога кажемо да је Творац
- моћи да објасни, на елементарном нивоу, повезаност људи и природе
- уочити да се у Цркви остварује јединство људи и природе са Богом
- знати да у заједници са Богом учествујемо слободно – само ако то желимо (пример Светога Саве и његовог слободног избора)
- да се упозна са Литургијом као догађајем (заједничком трпезом) на којем се окупља Божја породица
- код ученика ће се развити жеља да својом послушношћу изражава своју љубав и слободу
- ученик ће желети
- упознати Христово учење као „учење“ о љубави и праштању (на примерима из јеванђељских прича)
- препознати и разумети да је права љубав када је показујемо делима
- усвојити садржај и мелодију песме „Знаш ли ко те љуби силно“
- бити у могућности да опише појединости библијске повести о Христовом Васкрсењу
- препознати и именовати главне личности из библијске приче о Христовом Васкрсењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима)
- препознати да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави
- моћи да опише прослављање Васкрса у својој породици
- знати обичаје у вези са Васкрсом
- Афективни аспект:
- развијати потребу да делима исказују љубав
- развијати жељу да учествује у припремама за прославу овог највећег хришћанског празника
- Когнитивни аспект:
- моћи да преприча одабране приче које говоре о Христовој љубави према свету и човеку
- на елементарном нивоу моћи да објасни међусобну повезаност свих људи и природе
- препознати и именовати поступке људи који су прожети љубављу према природи, људима и Богу

	<ul style="list-style-type: none"> • уочити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса 1. разреда основне Школе • развијати жељу да се брине о биљкама и животињама и целокупној природи
Кључни појмови садржаја изборног програма	<p>УВОД</p> <p>ЗАЈЕДНИЦА КАО ОСНОВ ЖИВОТА</p> <p>ЗАЈЕДНИЦА ЉУБАВИ БОГА, ЧОВЕКА И ПРИРОДЕ</p> <p>НЕИЗМЕРНАЉУБАВ БОЖЈА -ХРИСТОС СЕ РОДИ!</p> <p>ЦРКВА -ЗАЈЕДНИЦА СА БОГОМ</p> <p>ХРИСТОВА ЉУБАВ ПРЕМА ЧОВЕКУ И СВЕТУ</p> <p>НАША БРИГА О СВЕТУ</p>
Специфичне међупредметне компетенције	<p>1) компетенција за учење</p> <p>2) естетичка компетенција</p> <p>4) одговоран однос према околини</p> <p>5) сарадња</p>
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже.</p>

	<p>Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.</p> <p>Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.</p> <p>Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика.</p> <p>У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу.</p> <p>Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>У предмету Верска настава оцењивање је формативно и служи развијању мотивације и као подстрек за даљи напредак и рад. С тога оно се прати и релизује кроз следеће наставне и ваннаставне активности наставника и ученика : израда илустрација, панона, препремање текстова, правослаавних укрштеница, игроквизи, појачка метода, посета цркавама, светим објектима, учешће у Св. Литургији, учешће у школским представама за Дан школе и Школску славу.</p>

41..2. други разред

Обавезни предмет: Грађанско васпитање		2. разред
<p>ЦИЉ наставе и учења програма Грађанско васпитање је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.</p>		
Исходи учења	<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – разликује понашања појединаца која доприносе или ометају функционисање и напредовање групе; – успоставља, гради и чува успешне односе са члановима групе којој припада; – исказе своја осећања и потребе на начин који не угрожава друге; – препозна и уважи осећања и потребе других; – наведе и својим речима објасни основна права детета садржана у Конвенцији о децијим правима; – прихвата и образлаже на примерима из живота да свако дете има иста права без обзира на различитости; – препозна ситуације кршења својих и туђих права и показује спремност да тражи помоћ; – се договара и одлучује у доношењу правила групе и да се понаша у складу са њима; – наводи примере међусобне повезаности права и одговорности; – разликује ненасилну од насилне комуникације међу члановима групе на примерима из свакодневног живота, из књижевних дела које чита и филмова које гледа; – саслуша излагање саговорника без упадица и са уважавањем; – даје и прихвата предлоге водећи рачуна о интересу свих страна у сукобу; – представи шта садржи и чему служи Правилник о безбедности ученика његове школе; – се понаша у складу са Правилником о безбедности ученика; 	

	<ul style="list-style-type: none"> – наводи примере одговорности одраслих иученика за безбедност у школи; – препознаје предности, ризике и опасности посебе и друге и одговорно поступа при коришћењу мобилног телефона и интернета; – сарађује и преузима различите улоге на основу договора у групи; – износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге који могу унапредити безбедност ученика у школи; – учествује у изради плана једноставне акције; – са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију; – доприноси промоцији акције; – на једноставан начин вреднује изведену акцију.
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Група, школа као заједница, безбедност у школи.
Специфичне међупредметне компетенције	<p>Компетенција за учење: Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења.</p> <p>рад са подацима и информацијама: Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот.</p> <p>комуникација: Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту.</p> <p>одговоран однос према околини: Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи...</p> <p>Одговоран однос према здрављу: Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.</p> <p>решавање проблема: Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема..</p> <p>сарадња: Ученик је способан да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.</p> <p>Дигитална компетенција: Ученик је способан да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начин...</p>

<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>Програм наставе и учења оријентисан на исходе, наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању. Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и могућности ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја, наставник најпре креира свој глобални план рада, на основу кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на нивоу конкретне наставне јединице. Сада наставник за сваку област има дефинисане исходе. На овај начин постиже се индиректна веза са стандардима на три нивоа постигнућа ученика. При планирању, треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена, више различитих активности. У фази планирања наставе и учења веома је важно да наставник приступи уџбенику као једном од наставних средстава које је пожељно богатити и проширивати додатним, самостално израђеним наставним материјалима. Поред уџбеника, као једног од извора информација, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Свака формативна оцена истовремено је и описна, а описна оцена ће бити формативна само ако садржи следеће елементе]::опис постигнућа ученика, опис ангажовања ученика у настави , препоруке за даље напредовање.</p> <p><u>Опис постигнућа</u> садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа (ако постоје) и/или очекиваним исходима за узраст ученика/годину. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих.</p> <p><u>У опису ангажовања</u> ученика налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.</p> <p><u>Препорука за даље напредовање</u> садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.</p> <p>Сумативно оцењивање представља вредновање постигнућа ученика на крају једне програмске целине или квалификационог периода. Сумативно оцењивање односи се на процењивање и мерење у крајњој</p>

	<p>фази процеса учења. То је оцена која се добија након завршетка одређеног програма или временског периода за који су дефинисани исходи који треба да се остваре. Сумативно оцењивање показује колико је ученик до одређеног тренутка научио, односно које је компетенције развио. Према томе, ова оцена се уписује у књигу евиденције или другу педагошку документацију и има функцију показатеља савладаности одређеног наставног предмета, постигнутих резултата или развијене компетенције.</p>
--	--

Изборни програми: Верска настава- православни катихизис	Разред: други
<p>Циљ учења предмета је да ученик разуме садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 2. разреда основне школе и да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања и знати да се приликом Крштења Христовог, Бог открива као Света Тројица</p>	
Исходи учења	<p>Когнитивни аспект: ☐ моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 2. разреда основне школе;</p> <p>☐ моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања. Афективни аспект: ☐ желети да активно учествује на часовима верске наставе</p> <p>Когнитивни аспект: • знати да се Крштењем постаје члан Цркве • знати да је Црква заједница потпуно другачија од свих • знати да је Црква заједница са Богом • разликовати значења појмова Црква (заједница) и храм (место на којем се сабирамо) • на елементарном нивоу моћи да опише зашто се подижу храмови • моћи да уочи да је Литургија догађај Цркве • знати да у Литургији учесује само онај ко је крштен и ко то жели</p> <p>Афективни аспект: • желети да посети храм и боље упозна основна обележја православних храмова</p> <p>Когнитивни аспект: • препознати и именовати основне службе које постоје на Литургији • знати да свако у Цркви има своју службу • уочити међусобну повезаност служби у Цркви • уочити од коликог је значаја за неку заједницу окупљање свих њених чланова</p> <p>• уочити да је и он сам важан и посебан у животу Цркве • моћи да објасни службу Епископа у Цркви • моћи да увиди сличност службе Епископа са првосвештеником Христом • уочити да Епископ предводи молитву Цркве • моћи да објасни ко су монаси и шта су манастири</p> <p>Афективни аспект: • ученик ће бити подстакнут да размишља о својој служби у Цркви</p>

	<p>Когнитивни аспект:• уочити разлог нашег великог поштовања према Богородици• знати да је Богородица много волела Бога и желела да му служи и да много воли нас</p> <p>□ уочити да Богородицу сматрамо светијом од свих светих□ знати молитву Богородице Дјево□ усвојити текст и мелодију песме „Витлејеме славни граде“• знати да се приликом Крштења Христовог, Бог открива као Света Тројица</p> <ul style="list-style-type: none"> • знати да је Свети Сава наш први Архиепископ • знати ко је подигао манастир Хиландар <p>Афективни аспект:□ пожелети да радо учествује у прослављању празника□ пожелети да стваралачки (кроз песму, молитву, цртеж), исказе своју љубав и поштовање према Богородици</p> <p>Когнитивни аспект:•моћи да увиди и каже зашто приносимо дарове природе Богу• уочити да су дарови које приносимо Богу, свет у малом • моћи на елементарном нивоу да препозна и именује литургијске предмете• уочити да је заједничка трпеза израз љубави • знати да је Литургија заједничка трпеза око које се окупљају чланови Цркве•моћи да уочи разлику између Светог Причешћа и друге хране • уочити сличности елемената Литургије и славе</p> <p>Афективни аспект:• код ученика ће се развити жеља да учествује у Литургији</p> <p>Когнитивни аспект:• препознати значај празновања Васкрса• проширити своја знања о Христовом Васкрсењу</p> <ul style="list-style-type: none"> • уочити да је Христово Васкрсење изузетан догађај у који је укључена читава природа • знати да је Христос увек са нама <p>Афективни аспект:• исказати свој доживљај Христовог Васкрсења кроз самостални креативни израз</p> <p>Когнитивни аспект:• знати да наброји основне делове храма</p> <ul style="list-style-type: none"> • уочити да је унутрашњост храма уређена за служење Литургије • знати да објасни ко су светитељи• испричати ко су и шта су све чинили светитељи које слаavimo• уочити да постоје светитељи и у данашње време• сазнати о неким светитељима новијег доба <p>Афективни аспект:□ бити подстакнут на поштовање и правилан однос према храму и иконама• бити подстакнут да воли природу и друге људе• бити подстакнут да у свим људима види пријатеље Божје</p>
<p>Кључни појмови садржаја изборног програма</p>	<p>УВОД МОЈЕ МЕСТО У ЦРКВИ ЛИТУРГИЈСКЕСЛУЖБЕ ЖИВОТ У ЦРКВИ – ЛЕПОТА ПРАЗНИК ТРПЕЗА ГОСПОДЊА СВЕТА ЛИТУРГИЈА – ПРОСЛАВА ВАСКРСЕЊА</p>

	ИКОНА – ПРОЗОР У ВЕЧНОСТ
Специфичне међупредметне компетенције	<p>1) компетенција за учење</p> <p>2) естетичка компетенција</p> <p>4) одговоран однос према околини</p> <p>5) сарадња</p>
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже.</p> <p>Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. □</p> <p>Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. □</p> <p>Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонована наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. □</p> <p>У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу.</p> <p>Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. □</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>У предмету Верска настава оцењивање је формативно и служи развијању мотивације и као подстрек за даљи напредак и рад. С тога оно се прати и релизује кроз следеће наставне и ваннаставне активности наставника и ученика : израда илустрација, паноа, препремање текстова, правослаавних укрштеница, игроквизи, појачка метода, посета цркавама, светим објектима, учешће у Св. Литургији, учешће у школским представама за Дан школе и Школску славу.</p>

4.1.3. трећи разред

Обавезни предмет:	Грађанско васпитање	3. разред
<p>Циљ наставе и учења Грађанског васпитања је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске и локалне заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.</p>		
Исходи учења	<ul style="list-style-type: none"> - својим понашањем показује да прихвата различитост других; - препознаје у свом окружењу примере неједнаког поступања према некој особи или групи на основу неког њиховог личног својства; - се понаша на начин који уважава сопствене и туђе потребе, права и осећања у свакодневним ситуацијама; - препознаје примере солидарности у свом окружењу, причама, филмовима; укаже вршњацима на особе или групе у свом окружењу којима је потребна помоћ и подршка; - објасни разлику између саосећања, солидарности и сажалења на датом примеру; - укаже на упрошћено, поједностављено, генерализовано и најчешће нетачно приказивање некога на приказаним примерима; - наведе неколико институција у свом окружењу које брину о потребама и правима грађана, посебно деце; - наведе шта би волео да има у својој локалној заједници што сада недостаје; тражи помоћ у ситуацијама кршења својих или туђих права; - наведе једно удружење грађана у свом окружењу и опише чиме се бави; - опише на које све начине деца његових/њених година могу да брину о својој локалној заједници; - пажљиво слуша саговорника, слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење; - испољава заинтересованост за сарадњу и учешће у групном раду; - заједно са осталим ученицима учествује у проналажењу особа којима је потребна помоћ, у изради плана и реализацији акције, њеној промоцији и вредновању. 	
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	<p>Равноправност, стереотипи, предрасуде, дискриминација, локална заједница, солидарност, волонтирање.</p>	
Специфичне међупредметне компетенције	<p>Компетенција за учење: Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења.</p>	

	<p>Рад са подацима и информацијама: Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот.</p> <p>Комуникативна: Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту.</p> <p>Одговоран однос према околини: Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи...</p> <p>Одговоран однос према здрављу: Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.</p> <p>Решавање проблема: Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема..</p> <p>Сарадња: Ученик је способен да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.</p> <p>Дигитална компетенција: Ученик је способен да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начи.</p> <p>Естетичка компетенција : Ученик је упознат са културним наслеђем људске заједнице, има свест о вредности уметничких и културних дела и њиховог значаја за развој друштва.</p>
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Садржаји ће се реализовати кроз индивидуални, фронтални, групни и тимски облик рада са усмереношћу на интегративни, тематски и пројектни приступ .</p> <p>Програм наставе и учења оријентисан на исходе, даје нам већу слободу у креирању и осмишљавању. Наша улога је да контекстуализујемо дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и могућности ученика; уџбенике и друге наставне материјале који ће се користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се наша школа налази.</p> <p>Настава ће се реализовати хоризонталним и вертикалним повезивањем садржаја из српског језика, природе и друштва, математике, ликовне и музичке културе, дигиталног света и физичког и здравственог васпитања уз уважавање искуства ученика и ваншколских знања и повезивању са њим .</p> <p>Ученици ће бити вођени кроз различите начине учења и представљања резултата рада (радионице, мапе ума, временске осе, есеји, питања, стрип, плакат) .</p> <p>У настави ће се користити различити извори знања, дигитални садржаји, приручници намењени учитељима и ученицима, радне свеске различитих издавача.</p>

	<p>Радиће се на обучавању ученика да користе различите веб - алате за изградњу знања и приказ резултата учења .</p> <p>Захтеви ће се прилагођавати интересовањима и могућностима ученика кроз тимски и групни рад и вршњачко учење кроз стварање ученичких наставних материјала</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Свака формативна оцена истовремено је и описна, а описна оцена ће бити формативна само ако садржи следеће елементе]::опис постигнућа ученика, опис ангажовања ученика у настави , препоруке за даље напредовање.</p> <p><u>Опис постигнућа</u> садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа (ако постоје) и/или очекиваним исходима за узраст ученика/годину. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих.</p> <p><u>У опису ангажовања</u> ученика налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.</p> <p><u>Препорука за даље напредовање</u> садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.</p> <p>Сумативно оцењивање представља вредновање постигнућа ученика на крају једне програмске целине или квалификационог периода. Сумативно оцењивање односи се на процењивање и мерење у крајњој фази процеса учења. То је оцена која се добија након завршетка одређеног програма или временског периода за који су дефинисани исходи који треба да се остваре. Сумативно оцењивање показује колико је ученик до одређеног тренутка научио, односно које је компетенције развио. Према томе, ова оцена се уписује у књигу евиденције или другу педагошку документацију и има функцију показатеља савладаности одређеног наставног предмета, постигнутих резултата или развијене компетенције.</p>

<p>Изборни програми: Верска настава- православни катихизис</p>	<p>Разред: трећи</p>
<p>Циљ учења предмета је да ученик разуме и препозна неке елементе библијске историје о стварању свет и да препозна и именује иконе на којима су представљени дани стварања света, на основу библијске историје</p>	

Исходи учења	<p>Когнитивни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> - моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 3. разреда основне школе; -моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања. <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> -ученик ће бити мотивисан да активно учествује на часовима верске наставе <p>Когнитивни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознати неке елементе библијске повести о стварању света; -моћи да препозна и именује иконе на којима су представљени дани стварања света, на основу библијске повести; - моћи да увиди да је свет скуп конкретних врста живих бића која су уједињена, једна другима потребна и да она чине велику заједницу љубави – Цркву; - моћи да објасни да је свет створен љубављу Божјом; - моћи да разуме да се права слобода изражава као љубав према другим људима, природи и Богу; - уочити да је човек сличан Богу. <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> - бити подстакнут да развија љубав према ближњима, природи и Богу; - развијати жељу и свест о важности бриге према ближњима и природи. <p>Когнитивни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знати да је Бог створио свет из љубави и да објасни како зна да Бог воли свет; -препознати да Бог брине о свету и да наведе примере Божјег старања о свету; - увидети кроз своје креативне способности да је човек сличан Богу; - увидети да Бог жели да свет постоји вечно; -увидети да су Бог, људи и природа различити, али да нису потпуно раздвојени; -увидети различитост која постоји између Бога и створеног света; - знати да је Бог из бриге према свету и човеку послао свога Сина у свет; - упознати улогу анђела као сарадника Божјих у старању о свету; - уочити да је свет смртан ван заједнице са Богом; - упознати садржај молитве Анђелу чувару; - усвојити текст и мелодију песме „Анђели певају“ <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> - бити подстакнут да развија свест о томе да је важан зато што га воли Бог и његови ближњи ;
--------------	---

•-бити подстакнут да се труди да воли све људе (чак и оне од којих је веома различит).

Когнитивни аспект:

- уочити да је човек посредник између Бога и природе и да Бог са природом разговара преко човека;
- проширити своје знање о служењу Светога Саве Богу и нашем народу;
- уочити да нема љубави без служења ближњима;
- упознати библијску повест о Христовом служењу Апостолима.

Афективни аспект:

- бити подстакнут да љубав препознаје као служење;
- знати да кроз чињење дела љубави према ближњима, постаје сличан Христу и светитељима Божјим.

Когнитивни аспект:

- препознати да је Литургија захвалност Богу;
- уочити да се захвалност Богу показује кроз наше дарове уочити да наши дарови хлеб и вино представљају свет у малом;
- увидити везу Литургије и спасења човека и света;
- проширити своја знања о празнику Васкрсења;
- увидити шта за створену природу значи Христово Васкрсење;
- усвојити текст и мелодију песме „Људи ликујте“

Афективни аспект:

- бити подстакнут да учествује на Литургији како би показао Богу да жели да буде у заједници са Њим;
- бити подстакнут да у себи развија осећај захвалности према Богу и својим ближњима.

Когнитивни аспект:

- препознати личну одговорност за творевину;
- увидити да се загађењем наше околине, загађује цео свет;
- увидити да се на православним иконама стварања света и човека, приказује зависност природе од човека;
- препознати представе које приказују догађаје везане за стварање света;• уочити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса трећег разреда основне школе.

Афективни аспект:

- бити подстакнут на очување природе и своје животне средине;
- бити подстакнут да гледа на природу као на Божју творевину;
- Ученици ће бити подстакнути да уреде школски просторизабраним радовима везаним за стварање и очување света

Кључни појмови садржаја изборног програма	УВОД БОГ СТВАРА СВЕТ И ЧОВЕКА БОГ НАС ВОЛИ ЗАЈЕДНИЦА БОГА И СВЕТА КРОЗ ЧОВЕКА ЛИТУРГИЈА ПРЕОБРАЖЕНИ СВЕТ ЧОВЕК И ПРИРОДА
Специфичне међупредметне компетенције	1) компетенција за учење 2) естетичка компетенција 4) одговоран однос према околини 5) срадња
Упутство за дидактичко- методичко остваривање програма	<p>Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже.</p> <p>Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.</p> <p>Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.</p> <p>Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика.</p> <p>У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу.</p> <p>Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	У предмету Верска настава оцењивање је формативно и служи развијању мотивације и као подстрек за даљи напредак и рад. С тога оно се прати и релизује кроз следеће наставне и ваннаставне активности наставника и ученика : израда илустрација, панона, препремање текстова, правослаавних укрштеница, игроквизи, појачка метода, посета цркавама, светим објектима, учешће у Св. Литургији, учешће у школским представама за Дан школе и Школску славу.

4.1.4. четврти разред

Обавезни предмет:	грађанско васпитање	4. разред
<p>ЦИЉ Циљ наставе и учења програма Грађанско васпитање је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске и локалне заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.</p>		
Исходи учења	<p>ЉУДСКА ПРАВА Ја и други на планети Земљи</p> <p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разликује примере одговорног и неодговорног понашања људи према животној средини; • се понаша у свакодневним ситуацијама на начин који уважава животну средину и рационалну потрошњу ресурса; • образложи важност информисања о стању животне средине и начинима њене заштите; <p>ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО Култура и традиција</p> <ul style="list-style-type: none"> • аргументује добити од заједничког живота људи припадника различитих култура; • наведе елементе традиције и културе свог народа и покаже интересовање и поштовање за друге културе и традиције; • образложи значај подршке избеглицама и мигрантима да у новој средини сачувају свој језик, традицију, културу; • наведе примере из свакодневног живота којима се илуструје сусретање различитих култура; • дискутује о томе како непознавање других култура утиче на настанак стереотипа, предраса и дискриминације; <p>ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ Прекомерна потрошња</p> <ul style="list-style-type: none"> • препознаје примере прекомерне потрошње; • препознаје у медијима поруке које подстичу прекомерну потрошњу, посебно деце и младих; • критички разматра појаву бацања хране и расипања воде; • процењује важне чињенице о производима које купује читајући декларацију и води рачуна о односу цене и квалитета; <p>ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ Еколошка акција</p>	

	<ul style="list-style-type: none"> • испољи заинтересованост за сарадњу и учешће у групном раду; • учествује у изради плана и реализацији акције, њеној промоцији и вредновању
Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Право на здраву животну средину, култура, интеркултуралност, права потрошача.
Специфичне међупредметне компетенције	<p>Компетенција за учење: Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења.</p> <p>рад са подацима и информацијама: Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот.</p> <p>комуникација: Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту.</p> <p>одговоран однос према околини: Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи...</p> <p>Одговоран однос према здрављу: Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља.</p> <p>решавање проблема: Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете и друге ресурсе који му стоје на располагању селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема..</p> <p>сарадња: Ученик је способан да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката.</p> <p>Дигитална компетенција: Ученик је способан да користи расположива средства из области информационо комуникационих технологија на одговоран и критички начин...</p>
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Програм наставе и учења оријентисан на исходе, наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању. Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и могућности ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја, наставник најпре креира свој глобални план рада, на основу кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на нивоу конкретне наставне јединице. Сада наставник за сваку област има дефинисане исходе. На овај начин постиже се индиректна веза са стандардима на три нивоа постигнућа ученика. При планирању, треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена, више различитих активности. У фази планирања наставе и</p>

	учења веома је важно да наставник приступи уџбенику као једном од наставних средстава које је пожељно богатити и проширивати додатним, самостално израђеним наставним материјалима. Поред уџбеника, као једног од извора информација, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	Оцењивање ученика у Грађанском васпитању се остварује у складу са Правилником о оцењивању у основној школи. Оно је описно и подразумева да ученици имају увид у своје напредовање и то не само у достизању исхода из овог програма, већ и у развоју неколико међупредметних компетенција, посебно компетенције за одговорно учешће у демократском друштву. Како је највећи број активности ученика, у оквиру часова овог изборног програма, организован кроз групни рад, то значи да наставник треба да има јасне критеријуме праћења напредовања који су и ученицима познати. Могу се пратити следећи показатељи: начин на који ученик учествује у активностима, како прикупља податке, како аргументује, евалуира, документује. Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретације, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. Када су у питању активности ученика у оквиру последње области, ученици не треба да буду оптерећени резултатима, јер се и из неуспелих акција може много научити. Истовремено, наставник пружа подршку ученицима да и сами процењују сопствено напредовање и напредовање групе.

Изборни програми: Верска настава – православни катихизис		Разред: четврти
Циљ учења предмета је да ученик разуме и стекне основне информације о темама које ће се обрађивати у настави Православног катихизиса током четвртог разреда и упозна најважније хришћанске врлине		
Исходи учења	Когнитивни аспект: - стећи основне информације темама које ће се обрађивати у настави Православног катихизиса током четвртог разреда	

-уочити какво је његово предзнање из градива обрађеног претходном разреду школовања
Афективни аспект:

- желети да активно учествује на часовима верске наставе
- уочити важност постојања заједнице
- уочити разлику између Цркве и сваке друге заједнице;
- уочити да је Црква слободна заједница у којој учествују самони који то желе;
- знати да се они који су у заједници са Христом називају хришћани и да је Црква њихова заједница;
- знати да се заједница Бога, људи и природе зове Црква;
- уочити да изван Цркве свет не може постојати вечно.

Афективни аспект:

- бити подстакнут да активно учествује у животу Цркве
- бити подстакнут да препознаје живот као дар Божји;
- бити подстакнут да препозна Живот Вечни као Божји дар.

Когнитивни аспект:

- уочити да нас Христос позива у лични однос - заједницу љубави;
- увидети да су апостоли људи слични нама;
- уочити да је вера основ заједнице са Богом;
- увидети да су Апостоли позивајуде у заједницу љубави са Христом;
- разумети значај Христооваплоћења (рађања);
- Усвојити текст и мелодију песме „Звезда се засја“

Афективни аспект:

- трудити;
- увидети да се и врлине усавршавају.
- бити подстакнут да следује светитељима Божјим;
- бити подстакнут да се труди у себи развија хришћанске врлине.

Когнитивни аспект:

- уочити да служењем Литургији постајемо учесници Царства Божијег и сједињујемо се са Богом;
- узнати садржај молите «Царе небески»;
- увидети да сам изглед православног храма изобраажајединство Неба и земље.

Афективни аспект:

- код ученика ће се развијати жеља за очувањем природе
- бити подстакнут да уреди школски простор најуспешнијим радовима;
- бити подстакнут да и наредне године похађа часове Православног катихизиса;

	- уочити у којој мери је напредови савладао градиво Православног катихизиса четвртог разреда основне школе
Кључни појмови садржаја изборног програма	УВОД ЦРКВА ЈЕ НАШ ИЗБОР ХРИСТОС НАС СВЕ ЗОВЕ ДИВАН ЈЕ БОГ У СВЕТИМА СВОЈИМА ЗНАЧАЈ ВРЛИНСКОГ ЖИВОТА СА НАМА ЈЕ БОГ
Специфичне међупредметне компетенције	1) компетенција за учење 2) естетичка компетенција 4) одговоран однос према окоolini 5) сарадња
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже.</p> <p>Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.</p> <p>Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.</p> <p>Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонованја наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика.</p> <p>У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу.</p> <p>Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.</p>

Упутство за формативно и сумативно оцењивање	У предмету Верска настава оцењивање је формативно и служи развијању мотивације и као подстрек за даљи напредак и рад. С тога оно се прати и реализује кроз следеће наставне и ваннаставне активности наставника и ученика : израда илустрација, панона, препремање текстова, православних укрштеница, игроквизи, појачка метода, посета цркавама, светим објектима, учешће у Св. Литургији, учешће у школским представама за Дан школе и Школску славу.
--	---

4.2., ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

4.2.1. пети разред

Изборни програм: француски језик	Разред: пети
Циљ учења француског језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.	
Исходи учења	<p>По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - поздрави и отпоздрави, примењујући најједноставнија језичка средства; - представи себе и другог; - разуме јасно постављена једноставна питања личне природе и одговара на њих; - разуме упутства и налоге и реагује на њих; - разуме једноставна и пажљиво исказана правила понашања (сугестије, препоруке, забраће) и реагује на њих, уз визуелну подршку (знакови, симболи и слично) и без ње; - разуме позив и реагује на њега; - упути позив на заједничку активност; - разуме кратке и једноставне молбе и захтеве и реагује на њих; - упути кратке и једноставне молбе и захтеве; - искаже и прихвати захвалност на једноставан начин; - разуме једноставно исказане честитке и одговара на њих; - упути једноставне честитке; - разуме једноставан опис живих бића, предмета, места и појава; - опише жива бића, предмете и места и појаве једноставним језичким средствима;

	<ul style="list-style-type: none"> - разуме једноставне исказе о уобичајеним и тренутним активностима и способностима и реагује на њих; - опише и планира уобичајене и тренутне активности кратким једноставним језичким средствима; - опише шта уме/не уме да (у)ради; - разуме свакодневне исказе у вези с непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; - изрази основне потребе, осете и осећања кратким и једноставним језичким средствима; - разуме једноставна обавештења о простору и оријентацији у простору и реагује на њих; - тражи и пружи кратка и једноставна обавештења о оријентацији у простору; - опише непосредни простор у којем се креће; - разуме једноставна обавештења о хронолошком/метеоролошком времену и реагује на њих; - тражи и даје кратка и једноставна обавештења о хронолошком /метеоролошком времену; - разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих; - тражи и да једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање; - разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања, слагања/неслагања и реагује на њих; - тражи мишаење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима; - разуме једноставне изразе који се односе на количину (број особа, животиња и предмета количина приликом куповине и сл.) и реагује на њих; - тражи и пружи основне информације у вези са количинама и бројевима; - изрази присуство и одсуство некога или нечега;
<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>Поздрављање</p> <p><i>Salut ! Tu vas bien ? Bonjour, ça va ? Ça va, merci! Bonsoir ! Bonne nuit ! Bonjour, Monsieur. Au revoir, Madame. A demain. A bientôt.</i></p> <p>Питање интонацијом.</p> <p>(Интер)културни садржаји: формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости; лична имена и надимци.</p>

Представљање себе и других; давање основних информација о себи; давање и и тражење основних информација о другима

*Je m'appelle Milica. Je suis serbe.
J'habite à Kragujevac.
Tu t'appelles comment ? Comment allez-vous ?
Tu habites où ?
J'ai onze ans. Et toi, tu as quel âge.
C'est mon copain /ma sœur /mon père. Il s'appelle Zoran.*

Ненаглашене личне заменице у функцији субјекта.

Наглашене личне заменице (*moi, toi*)

Присвојни придеви (*mon/ ma, ton/ ta, son/ sa*).

Упитне речи (*comment, quel/ quelle*).

Основни бројеви 1-100.

Презент глагола *avoir* и *être* и глагола прве групе.

(Интер)културни садржаји: формално и неформално представљање, име, име и презиме, именовање сродства, градова, земаља; земље француског говорног подручја.

Разумевање и давање једноставних упутстава и налога

*Qui est absent ? Qui n'est pas là ?
Vous comprenez ? C'est clair ? Je ne comprends pas. Vous pouvez répéter, s'il vous plait ?
Écoutez ! Répondez !
Lisez ! Regardez ! Dessinez ! Vous allez écouter un dialogue. Ouvrez /fermez vos livres. Levez la main. Prenez vos cahiers.
Dépêchez-vous ! Très bien !
C'est parfait ! Vous avez fini ?
J'ai fini. J'ai fait mon devoir. Pardon, Madame, je suis en retard.*

Императив фреквентних глагола.

Блиско будуће време (у устаљеним изразима везаним за активности у учионици).

Сложени перфект (у устаљеним изразима везаним за активности у учионици).

(Интер)културни садржаји: поштовање основних норми учтивости, песме.

Исказивање правила понашања

Silence. Il est interdit de faire du bruit.

Entrée libre.

Ne pas nourrir les animaux.

Именице.

Негација *ne pas* + *инфинитив* (рецептивно).

Униперсоналне конструкције (*il est...*).

(Интер)културни садржаји: понашање на јавним местима, значење симбола.

Позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој активности

On va au cinéma ?

Viens chez moi après l'école.

Tu veux jouer avec moi ?

Oui, super !

Désolé, je ne peux pas.

Je t'invite à mon anniversaire.

Лична заменица *on*.

Садашње време неправилних глагола (*aller, venir, pouvoir*).

Заповедни начин.

Питање интонацијом.

Негација (*ne/ n'... pas*).

(Интер)културни садржаји: прикладно прихватање и одбијање позива, рођендан и прослава рођендана, игре.

Исказивање молбе, захтева и захвалности

Est-ce que je peux sortir ?

Tu pourrais me prêter ton portable, s'il te plait ?

Tu me donnes ton numéro de téléphone ?

Voilà. Merci ! Je t'en prie.

Cher Pierre, peux-tu me rendre mon livre de français demain?

Питање са *est-ce que*.

Инверзија (у устаљеним изразима).

Кондиционал учтивости (*tu pourrais...*).

(Интер)културни садржаји: правила учтиве комуникације.

Честитање

Bon anniversaire ! Bonne année!

Bonne fête ! Joyeux Noël!

Bravo, très bien!

Merci, à toi / à vous aussi!

Придеви (*bon, bonne*).

Узвичне реченице.

Предлози (*à*).

(Интер)културни садржаји: најзначајнији празници и начин обележавања / прославе.

Описивање живих бића, предмета, места и појава

Ma meilleure amie s'appelle Ivana : Elle est petite et blonde. Elle aime le sport.

Le chien de mon voisin est grand et noir.

Mon école est grande. Ma classe est claire.

Bruxelles est la capitale de la Belgique.

C'est une belle ville.

Описни придеви.

Род придева (*petit/ petite, grand/grande, blond/ blonde ; beau/ bel/ belle*).

Конструкција за изражавање припадања (*de + именица*).

Присвојни придеви (*mon/ ma, ton/ ta*).

Презентативи (*c'est/ ce sont...*).

(Интер)културни садржаји: култура становања, однос према живој и неживој природи

Описивање уобичајених и тренутних активности, планова и способности

Je vais à l'école à huit heures.

Il rentre de l'école à quatre heures.

Je déjeune avec mes grands-parents le dimanche.

Après l'école il joue au basket.

Je sors toujours avec mes amis.

A quelle heure commence le film?

Le mercredi je vais à la piscine.

Одређени члан (*le, la, l' les*).

Садашње време фреквентних правилних глагола (*rentrer, déjeuner, jouer, commencer*) и неправилних глагола (*aller, sortir*).

Презент глагола *être*.

Предлози (*à, de, avec*).

Прилози за време (*toujours, souvent*).

(Интер)културни садржаји: радно време, разонода, живот породице.

Исказивање потреба, осета и осећања

Je voudrais du jus d'orange.

J'ai faim / soif / sommeil / chaud / froid.

Brrrrr !!!

Non, merci, je n'ai pas faim.

Je suis contente.

J'ai peur.

Il est malade.

Pourquoi est-il triste ?

Кондиционал учтивости (*je voudrais*)

Негација (*ne/ n'... pas*).

Презент глагола *avoir*.

(Интер)културни садржаји: мимика и гестикулација; употреба емотикона.

Исказивање просторних односа и величина

Il y a un petit chat dans la rue.

Il est sous la voiture. Je vais le mettre sur la fenêtre.

La chaise est devant / derrière la table.

Ma rue est longue.

Cette place est grande.

La pharmacie est à côté, première rue à gauche.

Неодређени члан (*un, une, des*).

Предлози (*dans, sous, sur, devant, derrière*).

Прилози за место (*ici, là, à côté*).

(Интер)културни садржаји: јавни простор, култура становања.

Исказивање времена (хронолошког и метеоролошког)

Quelle heure est-il ? Il est six heures.

Hier, je suis allée à la bibliothèque.

Demain, je vais aller au cirque.

Quel temps fait-il chez toi ? Il pleut. Il fait beau. Il neige.

Униперсонални глаголи и конструкције (*il est..., il fait...*).

Бројеви 1–20.

Презент неправилних глагола (*être, aller, faire*).

Сложени перфект фреквентних глагола.

Блиско будуће време фреквентних глагола.

Парцијално питање са упитним речима (*quel/ quelle*).

(Интер)културни садржаји: клима, разговор о времену, географске дестинације.

Изражавање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања

C'est à moi.

Ce n'est pas mon cartable.

C'est le livre de Sophie.

C'est ta robe ?

A qui est ce stylo ?

J'ai deux frères. Je n'ai pas de sœur.

Конструкција за исказивање припадања (*à moi, à toi, à qui*).

Присвојни придеви (*mon/ ma, ton/ ta, son/ sa*).

Негација (*ne/ n'... pas*).

(Интер)културни садржаји: породица и пријатељи, однос према животињама, кућни љубимци.

Изражавање допадања/недопадања

D'accord. Je suis d'accord. Je ne suis pas d'accord. Vous êtes d'accord?

J'aime le chocolat / la musique / les voyages. J'aime dessiner / chanter/ lire.

Je n'aime pas ce sport. Ma matière préférée est le sport.

Именице.

	<p>Одређени члан (<i>le, la, l', les</i>).</p> <p>Презент фреквентних глагола.</p> <p>Конструкција са инфинитивом (<i>j'aime dessiner</i>).</p> <p>Негација (<i>ne/ n'... pas</i>).</p> <p>(Интер)културни садржаји: уметност (књижевност за младе, стрип, филм, музика...), храна, спорт.</p> <p>Изражавање количине и бројева</p> <p><i>Dans ma classe il y a 25 élèves.</i></p> <p><i>Je voudrais un kilo de pommes, s'il vous plait.</i></p> <p><i>Combien coûte cette trousse ?</i></p> <p><i>Il y a beaucoup de chats dans ce jardin.</i></p> <p>Основни бројеви 1–100.</p> <p>Прилози (<i>beaucoup, peu, moins, plus</i>).</p> <p>Временска одредница <i>il y a</i>.</p> <p>Упитне речи (<i>combien</i>).</p> <p>(Интер)културни садржаји: друштвено окружење, путовања.</p>
Образовни стандарди	<p>1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА</p> <p>РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА</p> <p>1.1.1. Разуме најједноставније речи, имена, бројеве (нпр. цене, датуме, изразе за количину и меру) и успева да их запише, уколико му се саопштавају или диктирају полако и разговетно и уколико су јасно контекстуализовани.</p> <p>1.1.2. Разуме значење најфреквентнијих речи, фраза и других основних лексичких елемената у оквиру једноставних, кратких, јасно контекстуализованих усмених исказа.</p> <p>1.1.3. Разуме и прати једноставна упутства и обавештења која се односе на познате ситуације, а исказана су спорим темпом и разговетно.</p> <p>1.1.4. Разуме споро и разговетно артикулисана јасно контекстуализована питања која се односе на непосредне личне потребе и интересовања, породицу, блиско окружење.</p> <p>1.1.5. Разуме основни смисао најједноставније конверзације, тј. предмет разговора који прати, уколико саговорници говоре довољно разговетно и споро.</p> <p>РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА</p>

1.1.6. Препознаје лична и друга имена, као и најуобичајеније интернационализме, разуме фреквентне речи и изразе.

1.1.7. Разуме кратке и једноставне поруке у белешкама, електронским порукама (мејл, СМС).

1.1.8. Разуме најједноставнија упутства, уколико укључују и визуелне елементе.

1.1.9. Разуме општи смисао и главне информације у најједноставнијим врстама текстова (натписи, огласи, вести, кратки извештаји, сервисне информације, временске прогнозе, брошуре, проспекти, рекламе, стрипови), уколико су праћени илустративним елементима и препознатљивим начином графичког обликовања.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

1.1.10. Чита наглас (изражајно) кратке и једноставне текстове (показујући да прати њихов општи смисао).

1.1.11. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи најједноставнија језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника.

1.1.12. Саопштава саговорнику основне информације о себи и најближем окружењу (породица, кућни љубимци, место становања, школа, хоби).

1.1.13. Најједноставнијим језичким средствима тражи од саговорника одређени предмет.

1.1.14. Најједноставнијим језичким средствима, уз употребу увежбаних фраза, именује и описује људе и ствари из свог непосредног окружења или везане за лична искуства.

1.1.15. Поставља најједноставнија питања личне природе (о блиским темама, потребама, интересовањима, предметима у нечијем поседу) и одговара на слична питања саговорника.

1.1.16. Најједноставнијим језичким средствима саопштава шта воли, а шта не и поставља иста/таква питања саговорнику.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

1.1.17. Пише најједноставније податке о себи и лицима из свог блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама.

1.1.18. Пише најкраће и најсажетије белешке о информацијама од непосредног личног интереса (нпр. списак за куповину).

1.1.19. Писаним путем доставља информације о себи или тражи информације о другима.

1.1.20. Пише кратке и једноставне поздраве и поруке (као СМС, путем електронске поште или социјалне мреже).

1.1.21. Повезује неколико кратких исказа у везани текст о блиским темама.

МЕДИЈАЦИЈА

1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику.

1.1.24. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну).

1.2.2. Правилно записује познату лексику.

1.2.3. Познаје и/или користи ограничени број правилних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог репертоара језичких средстава.

1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

2.1.1. Разуме фреквентне речи и изразе као главне носиоце значења у кратким саопштењима на блиске теме.

2.1.2. Разуме једноставније поруке личне природе.

2.1.4. Разуме краћа саопштења и питања која се односе на блиску и познату тематику.

2.1.5. Разуме предмет краће усмене интеракције о личним и породичним стварима, непосредном друштвеном окружењу, природној средини.

2.1.6. Разуме спорији, јасно артикулисани монолошки исказ од неколико реченица, уз одговарајуће паузе и понављања.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

2.1.9. Разуме краће поруке личне природе са неколико суштинских информација (писма, мејлови итд.)

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

2.1.16. Успева да накратко поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме.

2.1.17. У оквиру размене информација са саговорником о темама од непосредног личног интереса повезује неколико реченица у смислену целину.

2.1.19. Једноставним средствима описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности.

	<p>2.1.20. Поставља једноставнија питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника.</p> <p>2.1.21. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање.</p> <p>2.1.23. Формулише љубазне молбе и извињења.</p> <p>ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ</p> <p>2.1.27. Пише кратке текстове на блиске теме у којима описује себе, своју породицу и окружење, користећи фреквентне кохезивне елементе.</p> <p>МЕДИЈАЦИЈА</p> <p>2.1.28. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао и појединачне информације краћих и једноставнијих писаних текстова опште информативне природе.</p> <p>2.1.29. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа.</p> <p>2.1.30. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег писаног текста.</p> <p>2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА</p> <p>2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина).</p> <p>2.2.2. Исправно записује фреквентне и увезбане краће речи, познаје и примењује одређен број основних правописних правила.</p> <p>2.2.3. Познаје и/или користи једноставније граматичке елементе и конструкције.</p> <p>2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.</p> <p>3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА</p> <p>2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).</p> <p>МЕДИЈАЦИЈА</p> <p>3.1.24. На матерњем језику саопштава основну тему и појединачне информације нешто опширнијег усменог исказа, примереног узрасту и интересовањима.</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>1. компетенција за учење</p> <p>4. комуникација</p> <p>6. одговоран однос према здрављу</p> <p>9. решавање проблема</p> <p>10. сарадња</p>

<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА</p> <p>Наставник контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, садржаја и препоручених језичких активности у комуникативним ситуацијама наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, усмеравају наставника да операционализује исходе на нивоу једне или више наставних јединица. Наставник за сваку област има дефинисане исходе и од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и припреме часа, дефинише исходе имајући у виду ниво постигнућа ученика. То значи да исходе треба класификовати од оних које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.</p> <p>При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упути ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина као што су линкови са јутјуба, сајтови за учење француског језика, часописи.</p> <p>ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА</p> <p>Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:</p> <ul style="list-style-type: none"> – циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; – говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; – наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; – битно је значење језичке поруке;
--	--

- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту. Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укачује и следеће категорије:
 - усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
 - поимање програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
 - наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
 - ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
 - учбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
 - учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама баставе из дана у дан;
 - рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
 - за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике / активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника / активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/ затвори свеску, итд.).

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.).

Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...).

Решавање „текућих проблема” у разреду, тј. договори и мини-пројекти.

„Превођење” исказа у гест и геста у исказ.

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

– уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);

– препознавање везе између група слова и гласова;

– одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/ нетачно, вишеструки избор;

– извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

- повезивање гласова и групе слова;

- замењивање речи цртежом или сликом;

- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке,

укрштене речи, и слично);

– повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;

– попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. запртљаг);

– писање честитки и разгледница;

– писање краћих текстова.

Увођење дечије књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз.

Предвиђена је израда једног писменог задатка у току школске године.

СТРАТЕГИЈЕ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ И УВЕЖБАВАЊЕ ЈЕЗИЧКИХ ВЕШТИНА

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем.

Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука),
- референцијалну (о темама о којима је реч) и
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи одвише чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде,
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст,
- од особина онога ко говори,
- од намера с којима говори,
- од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују,
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредреди на друге појединости);
- дужина усменог текста;
- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита. На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, такода читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију,
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.)

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др.
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација,
- спонтану конверзацију,
- неформалну или формалну дискусију, дебату,
- интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између

светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.

Грамматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Грамматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји

	<p>граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста.</p> <p>Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Важно је да наставник континуирано прати и вреднује постигнућа ученика.</p> <p>Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (самоевалуација, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (један писмени задатак, контролни задаци) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Свака активност и учешће у раду на часу се може формативно оценити. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик.</p>

Изборни програм: ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ	Разред: ПЕТИ
<p>Циљ наставе и учења програма Грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.</p>	
Исходи учења	<p>По завршетку разреда, ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – разликује жеље од потреба и наведе примере везе између потреба и људских права; – штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права; – аргументује потребу посебне заштите права детета; – на примеру препозна уграђеност права детета у основним документима која уређују рад школе; – наведе чиниоце који утичу на остваривање дечијих права; – препозна ситуације кршења дечијих права у свакодневном животу и на примерима историјских догађаја; – искаже свој став о значају поштовања правила у функционисању заједнице; – учествује у доношењу правила рада групе и поштује их; – понаша се у складу са правилима и дужностима у школи; – наведе начине демократског одлучивања; – објасни улогу појединца и група у заштити дечијих права; – реално процени сопствену одговорност у ситуацији кршења нечијих права и зна коме да се обрати за помоћ; – прихвата друге ученике и уважава њихову различитост; – у медијима и књигама које чита проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама као и примере поштовања различитости; – наведе врсте насиља; – анализира сукоб из различитих углова учесника и налази конструктивна решења прихватљива за све стране у сукобу; – аргументује предности конструктивног начина решавања сукоба; – учествује у идентификацији проблема у вези са оствареношћу права детета у својој школи; – учествује у осмишљавању акције, процењивању њене изводљивости и предвиђању могућих ефеката; – учествује у извођењу акције, прикупљању и обради података о изабраном проблему користећи различите изворе и технике; – презентује, образлаже и аргументује изабрану акцију и добијене резултате; – у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на неугрожавајући начин.
	<p>ЉУДСКА ПРАВА Потребе и права Потребе и жеље.</p>

<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета: потребе и права, одговорности и обавезе, идентитет, сукоби и насиље, грађански активизам.</p>	<p>Права и правила у учионици. Правила рада у учионици, доношење групних правила. Права детета у документима о заштити права Посебност права детета и људска права. Конвенција о правима детета. Врсте права. Показатељи остварености и кршења дечијих права Конвенција о правима детета у документима која се односе на школу.</p> <p>ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО Права и функционисање заједнице. Моје заједнице. Школа као заједница. Одлучивање у учионици и школи. Гласање и консензус као демократски начини одлучивања. Одговорности и обавезе у заједници Одговорност деце. Одговорности одраслих (родитеља, наставника). Кршење и заштита права Понашање ученика у ситуацијама кршења права детета. Кома се могу обратити за помоћ.</p> <p>ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ Наши идентитети Наше сличности и разлике (раса, пол, национална припадност, друштвено порекло, вероисповест, политичка или друга уверења, имовно стање, култура, језик, старост и инвалидитет). Стереотипи и предрасуде. Дискриминација. Толеранција. Сукоби и насиље Сукоби и начини решавања сукоба. Предности конструктивног решавања сукоба. Врсте насиља: физичко, активно и пасивно, емоционално, социјално, сексуално, дигитално. Реаговање на насиље. Начини заштите од насиља.</p> <p>ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ Планирање и извођење акција у школи у корист права детета Избор проблема. Тражење решења проблема.</p>
--	--

	<p>Израда плана акције. Анализа могућих ефеката акције. Планирање и извођење акције. Завршна анализа акције и вредновање ефеката. Приказ и анализа групних радова.</p>
Образовни стандарди	
Специфичне међупредметне компетенције	<p>Област 1: рад с подацима и информацијама, компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, комуникација, сарадња</p> <p>Област 2: одговорно учешће у демократском друштву, комуникација, сарадња, решавање проблема, компетенција за учење, рад с подацима и информацијама</p> <p>Област 3: комуникација, сарадња, решавање проблема, компетенција за учење, дигитална компетенција</p> <p>Област 4: решавање проблема, комуникација, сарадња, рад с подацима и информацијама</p>
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Изборни програм Грађанско васпитање, у другом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по моделу спирале и оријентисан је на остваривање исхода. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу онога што су стекли проучавајући овај програм. Они представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у четири области (Људска права, Демократско друштво, Процеси у савременом свету и Грађански активизам) које се налазе у свим програмима другог циклуса. Теме по областима се спирално развијају што значи да се постојећи садржаји из разреда у разред проширују и продубљују, а многи исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, унапређују. Типичан пример таквог исхода су они који се односе на комуникацију. Активно слушање и конструктивно реаговање су исходи који се постепено унапређују кроз бројне активности и садржаје. Слично је и са јачањем осетљивости за потребе и права других, препознавање дискриминације и многе друге исходе који се не могу брзо и лако остварити обрадом само једног програмског садржаја. Све четири области су једнако важне, а наставник их, у непосредном раду са ученицима, интегрише јер између њих постоји природна веза.</p> <p>У програму су наведени садржаји које наставник може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада али увек имајући у виду исходе које треба остварити.</p> <p>Између исхода, како у оквиру једне, тако и више области, постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода. Посебност грађанског васпитања је у томе што је оно део ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је тесно повезано са другим предметима, ваннаставним активностима и уопште етосом школе.</p> <p>Исходи могу бити <i>сазнајни, емоционални и вољни</i>, а сазнајни исходи се најлакше остварују, али тек кад су исходи све три врсте остварени општи циљ предмета је достигнут у потпуности. Образовање за демократију није исто што и образовање о</p>

демократији. Зато овај програм тежиште не ставља на знања, већ на вештине применљиве у свакодневном животу у демократској заједници, на демократске ставове и вредности о универзалности права, једнакости, слободи и одговорности, социјалној осетљивости и припадности заједници, уз спремност да се активно делује за сопствену добит као и добит других.

Остваривање овако постављених исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника рада са ученицима. Наставници су у прилици да користе: *радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дебате, дискусије, пројекте, истраживања, промоције, покретање акција* као и да сами осмисле неке друге активности. За ученике петог разреда неке од ових техника рада су новина те их треба постепено навикавати на начин рада где су и они активни креатори наставе.

Програм Грађанског васпитања има природну везу са другим наставним предметима. То се види у исходима који се односе на препознавање добрих примера, као и кршења људских права у садржајима који се обрађују у оквиру предмета Историја или у књижевним делима која ученици читају у оквиру Српског језика и књижевности, односно Матерњег језика. Из тог разлога, међупредметно планирање је велика подршка остварењу циља овог програма.

Посебну пажњу треба обратити на последњу област програма где се претходно стечена знања и вештине интегришу и практикују. Акције треба да буду мале и изводљиве али да имају све неопходне кораке. Ученике треба охрабрити када наиђу на тешкоће и јасно указивати да су и неуспеле акције такође добре, јер њиховом анализом долазимо до увида који су кораци били погрешни. Бројни су примери тема у оквиру којих се могу осмислити акције у школи у корист права детета. На пример, вршњачка подршка је важан сегмент укупне подршке инклузивног образовања, тако да је укљученост младих људи у овај сегмент живота и рада школе веома значајан. Он се огледа управо у заједничком промишљању наставника и ученика на тему како осмислити план подршке, како га најуспешније реализовати, водећи рачуна о потребама сваког ученика обухваћеног инклузивним образовањем.

У програму Грађанско васпитање продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте као што су *постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања, представе и друго*.

Они се могу користити при интеграцији или рекапитулацији обрађених садржаја, процени напредовања ученика, као и самопроцени наставника колико успешно ради. Продукти се могу користити и ван групе, на пример на изложби у холу школе, у школским новинама, сајту школе, у локалној заједници или локалним медијима.

За реализацију наставе овог програма и остваривање дефинисаних исхода, врло је важна улога наставника. Он је модел који својим понашањем даје пример и доприноси стварању демократске атмосфере која је погодна за размену и аргументовање идеја и мишљења међу ученицима; он је тај који даје повратне информације и подстиче ученике на разумевање односа у групи. Конструктивна комуникација и демократске процедуре нису само циљ већ и начин да се остваре жељени исходи. Битно је да наставник обезбеди равноправну укљученост сваког ученика (уважавајући различитост како у стилевима учења тако и у типу личности).

Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима интерактивних односа (активне, проблемске и истраживачке наставе), са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста (прошлости и још више садашњости). Материјали који најбоље одговарају садржају и исходима се могу наћи у различитим изворима информација. За реализацију појединих тема могу се користити *филмови* јер активирају *когнитивну* и *афективну страну личности* и подстицајно делују на ученике да искажу мисли, осећања и ставове. Не треба занемарити ни *интернет* и различите *социјалне мреже* јер су то облици *комуникације* који су блиски младима и на којима се могу препознати и анализирати

	<p>многои проблеми живота у савременом свету, али и разговарати о говору мржње, нетолеранцији, другим облицима кршења права, као и дигиталном насиљу.</p> <p>Подразумева се да наставник има потпуни увид у материјале који се користе у раду са ученицима (филмови, видео клипови, текстови из новина и др.) како би се заштитили од неодговарајућих садржаја.</p> <p>Наставник треба да обезбеди да се на часу сваки ученик осећа уважено, прихваћено и добродошло у својој различитости, уз обавезу да поштује и уважи друге и другачије погледе и мишљења. Наставник треба да подстиче код ученика способност да разумеју сопствену одговорност у ситуацијама дискриминације и насиља, као и да бирају конструктивне начине реаговања на њих.</p> <p>Због изборног статуса програма сасвим је извесно да ће група у петом разреду бити хетерогена по искуству у области грађанског васпитања (најчешће промене изборног програма дешавају се на преласку у други циклус).</p> <p>Зато је важно на почетку школске године пажљиво и уз поштовање процедура донети правила рада јер група без реда и основних правила не може бити демократска. Битно је и да сви ученици учествују у доношењу правила како би свима била разумљива њихова функција. А да би се поштовала правила важно је да се договоре и прихвате начини њихове контроле (ученици одлучују о мерама за њихово непоштовање). Неколико првих часова су прилика да се ученици подсети шта су научили, да размене сопствена знања, ставове, вредности и вештине као и да се уведу у садржаје којима ће се бавити.</p> <p>Посебну пажњу треба обратити на ученике који се по први пут у петом разреду сусрећу са овим предметом. На основу утврђених потреба ученика, наставник ће планирати реализацију наставе за сваку конкретну групу. Таква ситуација неуједначеног предзнања је прилика за вршњачко учење јер током часа Грађанског васпитања ученици уче једни од других и доприносе активностима својим искуствима, знањима и способностима.</p> <p>Значај програма налази се и у чињеници да исходи Грађанског васпитања у великој мери доприносе развоју неколико међупредметних компетенција и да се његови садржаји врло добро уклапају у различите ваннаставне активности. Посебно је значајан допринос развоју међупредметне компетенције комуникација јер се при раду на свим садржајима инсистира на исказивању сопственог мишљења, осећања, ставова и то на начин који не угрожава друге, као и међупредметне компетенције решавање проблема јер се ученици у свакој тематској целини оснажују да препознају проблеме али и да активно траже решења.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Грађанско васпитање се оцењује формативно.</p> <p>Садржаји обухваћени програмом за пети разред су прилагођени узрасту ученика , а дати су тако да се лако могу проверити кроз активности ученика. Како би ученик применио стечено знање, мора га најпре добро разумети. Иако је грађанско васпитање изборни предмет, од изузетног је значаја за развој ученика и припрему за активно учествовање у демократском друштву. Имајући у виду да се стечено знање у петом разреду продубљује у наредним разредима, веома је важно испратити сваку активност ученика и формативно га оценити.</p>

Изборни програми: Верска настава- православни катихизис		Разред: пети
<p>Циљ учења предмета упознати ученике са основним елементима религије и културе старог векака. Припремити ученике за сусрет са Истинитим Богом. Упознати ђаке са појмовима Св. Предања и Св. Писма - Библије. Пружити ученицима знања да Бог из љубави ствара свет да би му дао вечно постојање.</p>		
Исходи учења	<p>Ученик ће у петом разреду моћи да наведе поједине многобожачке религије, да објасни једнобоштво старих Јевреја, да објасни поделу времена на појам еру пре Исуса Христа и еру поселе Исуса Христа, шта је Стари а шта Нови Завет, да преприча причу о стварању света и првих људи као и причу о Мојсију и добијању Десет Божијих заповести</p>	
Кључни појмови садржаја изборног програма	<p>РЕЛИГИЈА И КУЛТУРА СТАРОГ СВЕТА – једнобоштво, многобоштво, Јевреји, Египћани, Стари Грци, Стари Римљани, Вавилон..... БИБЛИЈА – стара и нова ера, Стари Завет и Нови Завет СТВАРАЊЕ СВЕТА И ЧОВЕКА – Адам, Ева, рајски врт, првородни грех СТАРОЗАВЕТНА ИСТОРИЈА СПАСЕЊА – Мојсије, Десет Божијих заповести МЕСИЈАНСКА НАДА – Старозавети пророци, Месија - Спаситељ</p>	
Специфичне међупредметне компетенције	<p>1) компетенција за учење 2) естетичка компетенција 4) одговоран однос према окоolini 5) сарадња</p>	
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Основно дидактичко-методичко упутство за остваривање програма Верске наставе у свим разредима је да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ ради примене у свакодневном животу. Стога:</p> <p>- реализација програма требала би да се одвија у складу са принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на заинтересованост за рад и дискусију,</p>	

	<p>- квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава као и ваннаставних активности (табла, рачунар, панои, препремљени текстови, примери, игроквизи, појачка метода, илустрације, посета цркавама, светим објектима и учешће у Св. Литургији...)</p> <p>- с'обзиром на специфичност овог предмета наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе –узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика</p> <p>- настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз човекољубиви однос према ближњима у Троједином Богу</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	У предмету Верска настава оцењивање је формативно и служи развијању мотивације и као подстрек за даљи напредак и рад. С тога оно се прати и реализује кроз следеће наставне и ваннаставне активности наставника и ученика : израда илустрација, паноя, препремање текстова, правослаавних укрштеница, игроквизи, појачка метода, посета цркавама, светим објектима, учешће у Св. Литургији, учешће у школским представама за Дан школе и Школску славу.

4.2.2.шести разред

Изборни програм : француски језик		Разред: шести разред
Циљ учења француског језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.		
Исходи учења	<p>По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - разуме краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/ давање информација личне природе; - поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставна језичка средства; - постави и одговори на једноставна питања личне природе; - у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима; - разуме једноставан опис особа, биљака, животиња, предмета, појава или места; - опише карактеристике бића, предмета, појава и места користећи једноставна језичка средства; - разуме једноставне предлоге и одговори на њих; 	

- упути једноставан предлог;
- пружити одговарајући изговор или одговарајуће оправдање;
- разуме једноставне молбе и захтеве и реагује на њих;
- упути једноставне молбе и захтеве;
- затражи и пружи кратко обавештење;
- захвали се и извини се користећи једноставна језичка средства;
- саопшти кратко поруку којом се захваљује;
- разуме и следи једноставна упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- даје једноставна упутства из домена свакодневног живота и личних интересовања;
- разуме честитку и одговори на њу;
- упути пригодну честитку;
- разуме једноставне текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње;
- размени информације које се односе на опис догађаја и радњи у садашњости;
- опише сталне, уобичајене и тренутне догађаје/активности користећи неколико везаних исказа;
- разуме кратаке текстове у којима се описују догађаји у прошлости;
- размени информације у вези са догађајима у прошлости;
- опише у неколико краћих, везаних исказа догађај из прошлости;
- разуме планове и намере и реагује на њих;
- разуме једноставне исказе у вези са својим и туђим плановима и намерама;
- саопшти шта он/она или неко други планира, намерава;
- разуме свакодневне изразе у вези са непосредним и конкретним жељама, потребама, осетима и осећањима и реагује на њих;
- изрази основне жеље, потребе, осете и осећања користећи једноставна језичка средства;
- разуме једноставна питања која се односе на положај предмета и бића у простору и правац кретања, и одговори на њих;
- разуме обавештења о положају предмета и бића у простору и правцу кретања;
- опише специфичне просторне односе и величине једноставним, везаним исказима;
- разуме једноставна обавештења о хронолошком времену и метеоролошким приликама;
- тражи и даје информације и хронолошком времену и метеоролошким приликама користећи једноставна језичка средства;
- опише дневни/недељни распоред активности;
- разуме једноставне изразе који се односе на поседовање и припадност;
- формулише једноставне исказе које се односе на поседовање и припадност;
- пита или каже шта неко има/нема и чије је нешто;

	<ul style="list-style-type: none"> - разуме једноставне исказе који се односе на описивање интересовања, изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; - опише своја и туђа интересовања и изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење; - разуме једноставне изразе који се односе на количину нечега; - пита и саопшти колико чега има/нема, користећи једноставна језичка средства; - пита/каже/израчуна колико нешто кошта; - састави списак за куповину; - на једноставан начин затражи артикле у продавници и наручи јело и/или пиће у ресторану; - изрази количину у најшире заступљеним мерама (грами, килограми...);
<p>Кључни појмови садржаја изборног предмета</p>	<p>ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА.</p> <p><i>Comment allez-vous ? Je vais bien, merci !</i> <i>Bonsoir ! Bonne nuit !</i> <i>Je m'appelle Jean. Je suis français. J'habite à Lyon. Mon adresse est : 34, rue Jacques Prévert. Tu t'appelles comment ?</i> <i>Tu habites où ? Quel est votre nom ?</i> <i>Quelle est votre adresse ?</i> <i>J'ai douze ans.</i> <i>Je suis née le 14 décembre.</i> <i>Et toi, tu as quel âge ?</i> <i>Quelle est ta date de naissance ?</i> <i>C'est mon copain/ ma copine. Elle s'appelle Jelena. Elle est née à Kragujevac, mais elle vit à Novi Sad.</i></p> <p>Личне заменице. Садашње време фреквентних глагола. Питање интонацијом. Питање са упитним речима (<i>comment, où, quel...</i>). Основни бројеви.</p> <p>(Интер)културни садржаји: устаљена правила учтивости; титуле уз презимена особа (<i>Monsieur, Madame</i>); имена и надимци; начин писања адресе.</p>

ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, ПОЈАВА И МЕСТА

Paul a les yeux bleus et les cheveux blonds. Il est très gentil.

C'est mon meilleur ami. Il porte une blouse verte.

La vache est un animal domestique, elle donne du lait.

La rose a un beau parfum.

C'est notre classe. Elle est grande et claire. Dans notre classe il y a un tableau blanc.

Dans ma ville il y a un cinéma et un musée.

Paris, Lyon et Marseille sont les villes les plus grandes de France.

Описни придеви: род, број и место.

Поређење придева.

Присвојни придеви.

Садашње време фреквентних глагола.

(Интер)културни садржаји: најважније географске карактеристике франкофоних земаља; биљни и животињски свет.

ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ

On pourrait aller au cinéma demain.

Je t'invite à mon anniversaire vendredi soir.

Viens avec moi !

Dans notre école on organise un atelier de BD et je vais m'inscrire; toi aussi, tu es intéressé ?

C'est une bonne idée !

Pourquoi pas ?

On y va ! Très bien !

Je t'appelle demain.

Désolé, je ne peux pas, je suis occupée.

Cela ne m'intéresse pas beaucoup.

Кондиционал (*pouvoir*).

Заповедни начин.

Негација.

Садашње време фреквентних глагола.
Наглашене личне заменице.

(Интер)културни садржаји: разонода; прикладно позивање и прихватање/одбијање позива.

ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА И ЗАХВАЛНОСТИ

Est-ce que tu pourrais m'aider, s'il te plait ?

Tu me passes le sel, s'il te plait ? Oui, bien sûr. Volontiers. Voilà. Merci bien ! Vous êtes très gentil.

Je t'en prie/ Je vous en prie. De rien.

Pouvez-vous me dire l'heure, s'il vous plait ?

Le train arrive à 15h30.

A quelle heure commence le concert ? Pardon ? Je suis désolé, je ne sais pas. Excusez-moi !

Питање са *est-ce que*.

Инверзија (у устаљеним изразима). Кондиционал учтивости (*tu pourrais...*).

(Интер)културни садржаји: правила учтиве комуникације дружење и пријатељски односи.

РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА

Répondez aux questions.

Complétez les phrases.

Ecoutez et répétez.

Faites une enquête dans votre classe.

Travaillez à deux.

Dans ton cahier, classe les adjectifs dans le tableau.

Lavez les pommes et les fraises. Coupez les fruits en morceaux. Mettez-les dans un saladier.

Faites une ronde. Lance le ballon.

Il n'est pas permis d'utiliser le téléphone portable.

Заповедни начин.

(Интер)културни садржаји: традиционалне/омиљене врсте јела; игре.

УПУЋИВАЊЕ ЧЕСТИТКИ И ИЗРАЖАВАЊЕ ЗАХВАЛНОСТИ И ЖАЉЕЊА

Bonne et heureuse année !

Bonne fête !

Joyeux Noël!

Bravo, très bien!

Merci, à toi / à vous aussi !

Meilleurs vœux !

Je suis désolé !

C'est dommage !

Придеви (*bon, bonne*).

Узвичне реченице.

Предлози (*à*).

(Интер)културни садржаји: најзначајнији празници и начин обележавања /прославе.

ОПИСИВАЊЕ ДОГАЂАЈА И РАДЊЕ У САДАШЊОСТИ

Mes grands-parents habitent à la campagne.

Nous avons un appartement au troisième étage.

Le matin je me lève à 8 heures. Je vais au lit avant minuit.

Sa sœur ne va pas à l'école.

Les élèves en France vont à l'école le mercredi matin ou le samedi matin.

Qu'est-ce que tu fais ? Je joue aux jeux vidéo.

Pendant les vacances d'été, je vais toujours au bord de la mer.

Одређени и неодређени члан.

Сажети члан (*au*).

Садашње време фреквентних глагола, рачунајући и повратне.

(Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања.

ОПИСИВАЊЕ ДОГАЂАЈА И РАДЊЕ У ПРОШЛОСТИ

*Qu'est-ce que tu as fait hier après-midi ? Je suis allée à la piscine.
Tu es arrivée à quelle heure chez Marie ?
Il a visité Paris en juillet. Il a fait des photos avec son portable.
Jules Verne est né à Nantes. Il a écrit beaucoup de romans
d'aventures.*

Перфекат (*passé composé*).

(Интер)културни садржаји: живот некад и сад.

ИСКАЗИВАЊЕ ПЛАНОВА И НАМЕРА

*Il y a un bon film à la télé ce soir, je vais le regarder.
Je vais te montrer mon nouveau portable.
Vous allez visiter l'exposition ? Qu'est-ce que tu feras ce week-end ?
Demain elle ne peut pas sortir, elle doit travailler.*

Блиско будуће време (*futur proche*).

Просто будуће време (*futur simple*).

Садашње време (за изражавање будућности).

(Интер)културни садржаји: свакодневни живот, обавезе и разонода; породични и пријатељски односи.

ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА

Je ne me sens pas bien.

J'ai mal à la tête.

Tu es fatigué ?

Prends un sandwich/ un verre d'eau/ une orange. Non merci, je n'ai pas soif/ faim.

*Reposez-vous bien.
J'ai peur.
Ce n'est rien, ne t'inquiète pas.
Je suis très content.
Il est un peu triste.
C'est excellent !*

Садашње време повратних глагола.
Заповедни начин.

(Интер)културни садржаји: мимика и гестикулација; употреба емотикона; емпатија.

ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И ВЕЛИЧИНА

*La boulangerie se trouve près de la poste.
Dans notre ville il y a un grand stade de football.
Pour aller à la gare, tournez à droite.
La bibliothèque se trouve entre le musée et le collège.
Dans la classe, nous avons un tableau noir et un tableau blanc.
Le sac est sous la table.
La cuisine est en face de la salle à manger.
Pour venir au lac, il faut traverser le parc.*

Неодређени члан (*un, une, des*).

(Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед школског и стамбеног простора; природа.

ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА

*Quelle heure est-il ? Il est sept heures et demie. Il est neuf heures moins le quart.
Quel jour sommes-nous ? Vendredi. Aujourd'hui c'est le 21 mai.
A quelle heure finit notre cours ?
Le film commence à 20 heures.
Nous avons les vacances en janvier.*

*Quel temps fait-il ? Il pleut. Il neige. Il fait beau/ chaud/ froid. Il fait du vent.
Dans ma ville il neige souvent l'hiver.
En Provence il fait plus chaud que dans les Alpes.*

Основни бројеви.
Парцијално питање са упитним речима (*quel/ quelle*).

(Интер)културни садржаји: климатски услови у франкофоним земљама; типично радно време.

ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА

*Je cherche mon ballon.
Leur maison se trouve au bord de la mer.
Ce n'est pas mon dictionnaire.
C'est votre voiture ?
Elle a deux chats et un chien.
Je n'ai pas son numéro de téléphone.
A qui est ce portable? A toi ou à Pierre?*

Присвојни придеви.

(Интер)културни садржаји: породица и пријатељи; однос према својој и туђој имовини.

ИЗРАЖАВАЊЕ ИНТЕРЕСОВАЊА, ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА

*Qu'est-ce que tu aimes faire quand tu n'es pas à l'école ? J'aime jouer aux jeux vidéo.
Quel est ton sport préféré ? J'aime le tennis. Je n'aime pas le judo.
Elle adore le chocolat.
Cette BD me plaît.*

Одређени члан (*le, la, l', les*).
Садашње време фреквентних глагола.

	<p>(Интер)културни садржаји: интересовања, хобији, забава, разонода, спорт и рекреација; уметност (књижевност за младе, стрип, музика, филм).</p> <p>ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, БРОЈЕВА И ЦЕНА</p> <p><i>Dans le parc il y a 4 enfants : deux garçons et deux filles. Combien coûte cette trousse ? 5 euros. Il faut acheter deux baguettes à la boulangerie. J'ai acheté deux bouteilles d'eau minérale. Je voudrais un kilo de tomates et deux kilos de bananes. Dans le frigo il y a du jambon, mais il n'y a plus de fromage. Je mange beaucoup de fruits.</i></p> <p>Прилози (<i>beaucoup, peu, moins, plus</i>). Упитне речи (<i>combien</i>). Презентатив <i>il y a</i>.</p> <p>(Интер)културни садржаји: друштвено окружење; валута, намирнице и производи специфични за циљну културу.</p>
Образовни стандарди	<p>1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА</p> <p>1.1.1. Разуме најједноставније речи, имена, бројеве (нпр. цене, датуме, изразе за количину и меру) и успева да их запише, уколико му се саопштавају или диктирају полако и разговетно и уколико су јасно контекстуализовани.</p> <p>1.1.2. Разуме значење најфреквентнијих речи, фраза и других основних лексичких елемената у оквиру једноставних, кратких, јасно контекстуализованих усмених исказа.</p> <p>1.1.3. Разуме и прати једноставна упутства и обавештења која се односе на познате ситуације, а исказана су спорим темпом и разговетно.</p> <p>1.1.4. Разуме споро и разговетно артикулисана јасно контекстуализована питања која се односе на непосредне личне потребе и интересовања, породицу, блиско окружење.</p> <p>1.1.5. Разуме основни смисао најједноставније конверзације, тј. предмет разговора који прати, уколико саговорници говоре довољно разговетно и споро.</p>

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

1.1.6. Препознаје лична и друга имена, као и најуобичајеније интернационализме, разуме фреквентне речи и изразе.

1.1.7. Разуме кратке и једноставне поруке у белешкама, електронским порукама (мејл, СМС).

1.1.8. Разуме најједноставнија упутства, уколико укључују и визуелне елементе.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

1.1.10. Чита наглас (изражајно) кратке и једноставне текстове (показујући да прати њихов општи смисао).

1.1.11. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи најједноставнија језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника.

1.1.12. Саопштава саговорнику основне информације о себи и најближем окружењу (породица, кућни љубимци, место становања, школа, хоби).

1.1.13. Најједноставнијим језичким средствима тражи од саговорника одређени предмет.

1.1.14. Најједноставнијим језичким средствима, уз употребу увежбаних фраза, именује и описује људе и ствари из свог непосредног окружења или везане за лична искуства.

1.1.15. Поставља најједноставнија питања личне природе (о блиским темама, потребама, интересовањима, предметима у нечијем поседу) и одговара на слична питања саговорника.

1.1.16. Најједноставнијим језичким средствима саопштава шта воли, а шта не и поставља иста/таква питања саговорнику.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

1.1.17. Пише најједноставније податке о себи и лицима из свог блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама.

1.1.18. Пише најкраће и најсажетије белешке о информацијама од непосредног личног интереса (нпр. списак за куповину).

1.1.19. Писаним путем доставља информације о себи или тражи информације о другима.

1.1.20. Пише кратке и једноставне поздраве и поруке (као СМС, путем електронске поште или социјалне мреже).

1.1.21. Повезује неколико кратких исказа у везани текст о блиским темама.

МЕДИЈАЦИЈА

1.1.22. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...).

1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику.

1.1.24. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну).

1.2.2. Правилно записује познату лексику.

1.2.3. Познаје и/или користи ограничени број правилних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог репертоара језичких средстава.

1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

2.1.1. Разуме фреквентне речи и изразе као главне носиоце значења у кратким саопштењима на блиске теме.

2.1.2. Разуме једноставније поруке личне природе.

2.1.3. Разуме једноставнија упутства и поступа у складу с њима.

2.1.4. Разуме краћа саопштења и питања која се односе на блиску и познату тематику.

2.1.5. Разуме предмет краће усмене интеракције о личним и породичним стварима, непосредном друштвеном окружењу, природној средини.

2.1.6. Разуме спорији, јасно артикулисани монолошки исказ од неколико реченица, уз одговарајуће паузе и понављања.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

2.1.9. Разуме краће поруке личне природе са неколико суштинских информација (писма, мејлови итд.)

2.1.13. Разуме најопштији смисао једноставних прозних и поетских текстова прилагођених узрасту и интересовањима.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

2.1.16. Успева да накратко поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме.

2.1.17. У оквиру размене информација са саговорником о темама од непосредног личног интереса повезује неколико реченица у смислену целину.

2.1.18. На једноставан начин тражи од саговорника предмет, објашњење, услугу.

	<p>2.1.19. Једноставним средствима описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности.</p> <p>2.1.20. Поставља једноставнија питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника.</p> <p>2.1.21. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање.</p> <p>2.1.22. Размењује основне информације о плановима и обавезама.</p> <p>2.1.23. Формулише љубазне молбе и извињења.</p> <p>ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ</p> <p>2.1.24. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама.</p> <p>2.1.27. Пише кратке текстове на блиске теме у којима описује себе, своју породицу и окружење, користећи фреквентне кохезивне елементе.</p> <p>МЕДИЈАЦИЈА</p> <p>2.1.28. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао и појединачне информације краћих и једноставнијих писаних текстова опште информативне природе.</p> <p>2.1.29. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа.</p> <p>2.1.30. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег писаног текста.</p> <p>2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА</p> <p>2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина).</p> <p>2.2.2. Исправно записује фреквентне и увежбане краће речи, познаје и примењује одређен број основних правописних правила.</p> <p>2.2.3. Познаје и/или користи једноставније граматичке елементе и конструкције.</p> <p>2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.</p> <p>3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА</p> <p>2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>1. компетенција за учење</p> <p>3. естетичка компетенција</p> <p>4. комуникација</p> <p>6. одговоран однос према здрављу</p> <p>8. рад са подацима и информацијама</p> <p>9. решавање проблема</p>

	10. сарадња
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Планирање наставе и учења</p> <p>Наставник контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, садржаја и препоручених језичких активности у комуникативним ситуацијама наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, усмеравају наставника да операционализује исходе на нивоу једне или више наставних јединица. Наставник за сваку област има дефинисане исходе и од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и припреме часа, дефинише исходе имајући у виду ниво постигнућа ученика. То значи да исходе треба класификовати од оних које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.</p> <p>При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина као што су линкови са јутјуба, сајтови за учење француског језика, часописи итд.</p> <p>Остваривање наставе и учења</p> <p>Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:</p> <ul style="list-style-type: none"> – циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; – говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;

- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
 - битно је значење језичке поруке;
 - знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
 - са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
 - наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
 - сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.
- Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:
- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
 - поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
 - наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
 - ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
 - уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
 - учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
 - рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
 - за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.).

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.).

Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту.

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...).

Решавање „текућих проблема” у разреду, тј. договори и мини-пројекти.

„Превођење” исказа у гест и геста у исказ.

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

– уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);

– препознавање везе између група слова и гласова;

– одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;

– извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

– повезивање гласова и групе слова;

– замењивање речи цртежом или сликом;

– проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично);

– повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;

– попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);

– писање честитки и разгледница;

– писање краћих текстова.

Увођење дечије књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз.

Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем.

Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука),
- референцијалну (о темама о којима је реч) и
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде,
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст,
- од особина онога ко говори,
- од намера с којима говори,
- од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују,
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредсреди на друге појединости);
- дужина усменог текста;
- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;

- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију,
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.)
- Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:
- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др.
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација,
- спонтану конверзацију,
- неформалну или формалну дискусију, дебату,
- интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких

	<p>појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.</p> <p>ГраMATичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.</p> <p>ГраMATичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста.</p> <p>Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Важно је да наставник континуирано прати и вреднује постигнућа ученика.</p> <p>Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (самоевалуација, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (два писмена задатка, контролни задаци) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Свака активност и учешће у раду на часу се може формативно оценити. Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и</p>

	<p>вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик.</p>
--	---

Изборни програм: грађанско васпитање	Разред: шести
<p>Циљ учења Грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.</p>	
Исходи учења	<p>По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - образложи везу права и одговорности на примеру - наведе примере за групу права <i>слобода да и заштита од</i> - аргументује значај инклузивног образовања, права и потребе за образовањем свих ученика - штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права - идентификује показатеље кршења права детета у свкодневном животу, примерима из прошлости, литературе - сврсисходно користи кључне појмове савременог демократског друштва: демократија, грађанин, власт - образложи улогу грађана у друштвеном систему и систему власти на примеру - разликује стварну партиципацију ученика у одељењу и школи од симболичке и декоративне

	<ul style="list-style-type: none"> - позитивно користи интернет и мобилни телефон за учење, информисање, дружење, покретање акција - образложи могући утицај друштвених мрежа на ставове и деловање појединца - примени 7 правила за сигурно четовање и коришћење СМС порука - препознаје ситуације дигиталног насиља и зна како да реагује и коме да се обрати за помоћ - учествује у избору теме, узорка и инструмента истраживања - учествује у спровођењу истраживања, прикупљању и обради добијених података и извођењу закључака - презентује спроведено истраживање и добијене резултате - процењује ефекте спроведеног истраживања и идентификује пропусте и грешке - у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин - учествује у доношењу правила рада групе и поштује их - проналази , критички разматра и користи информације из различитих извора
<p>Кључни појмови садржаја изборног предмета</p>	<p>ЉУДСКА ПРАВА</p> <p>Права и одговорности Моја и твоја права – наша су права. Права и одговорности. Посебна група права: <i>слобода да</i> и припадајуће одговорности. Посебна група права: <i>запштита од</i> и припадајуће одговорности. Право на очување личног, породичног, националног, културног и верског идентитета и припадајуће одговорности. Право на квалитетно образовање и једнаке могућности за све и при- падајуће одговорности. Инклузивно образовање – квалитетно образовање за све.</p> <p>ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО</p> <p>Демократско друштво и партиципација грађана Демократско друштво – појам, карактеристике. Грађанин. Дете као грађанин. Процедуре којима се регулише живот у заједници: ко је овлашћен да доноси колективне одлуке и на основу којих процедура. Власт.</p>

	<p>Нивои и гране власти. Лествица партиципације ученика у школи: манипулација, декоративна употреба, симболичка употреба, стварна партиципација. Партиципација ученика на нивоу одељења и школе.</p> <p>ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ</p> <p>Употреба и злоупотреба интернета и мобилних телефона Позитивно коришћење интернета и мобилног телефона. Шта је дозвољено, а шта није на интернету. Утицаји друштвених мрежа на мишљење и деловање појединца. Опасности у коришћењу интернета и мобилног телефона. Дигитално насиље и веза са Конвенцијом о правима детета. Карактеристике и последице дигиталног насиља. Седам правила за сигурно четовање и коришћење СМС порука. Реаговање у ситуацијама дигиталног насиља. Одговорности ученика и школе.</p> <p>ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ</p> <p>Планирање и извођење истраживања о понашању ученика у школи и њиховим ставовима о употреби/злоупотреби интернета и мобилних телефона. Шта су ставови, на чему се заснивају и каква је њихова веза са понашањем. Избор теме, узорка и инструмента истраживања. Спровођење истраживања. Обрада података. Тумачење резултата. Припрема и презентација добијених резултата. Евалуација истраживања.</p>
Образовни стандарди	
Специфичне међупредметне компетенције	<ol style="list-style-type: none"> 1. компетенција за учење 2. одговорно учешће у демократском друштву 4. комуникација 9. решавање проблема 10. сарадња

	11. дигитална компетенција
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Изборни програм Грађанско васпитање за шести разред организован је, као и претходни програм, по моделу спирале, што значи да су садржаји дати у исте четири области (<i>Људска права, Демократско друштво, Процеси у савременом свету и Грађански активизам</i>), али се они проширују и продубљују, а исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. Све четири области су једнако важне наставник их, у непосредном раду са ученицима, интегрише, јер између њих постоји природна веза.</p> <p>У програму су наведени садржаји које наставник може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада, али увек имајући у виду исходе које треба остварити. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер сви они доприносе постизању општег циља овог програма и развоју међупредметних компетенција. Између исхода постоји повезаност. Оставривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада током дужег временског периода, што се препознаје у томе да се неки исходи у истој или сличној формулацији налазе у програмима и за пети и за шести разред.</p> <p>Посебност Грађанског васпитања је у томе што је оно део ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је повезано са другим предметима, ваннаставним активностима и , уопште етосом школе.</p> <p>У процесу планирања наставе и учења наставник се, превасходно, руководи исходима које ученици треба да достигну. Приликом осмишљавања активности, како наставника тако и ученика, треба имати у виду да се свака од њих може вишеструко користити. На пример, у оквиру скоро свих активности на различитим садржајима могућ је допринос достизању исхода који се односе на комуникацију, осетљивост за различитост, емпатију и др. То значи да за такве исходе нису потребни посебни садржаји, активности и часови. Њихово остваривање одвија се постепено и спонтано са тенденцијом да ученици аутентично развијају пожељне облике понашања.</p> <p>У остваривању програма Грађанског васпитања, продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте као што су постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања, представе и друго. Они се могу користити при интеграцији или рекапитулацији обрађених садржаја, процени напредовања ученика, као и самопроцени наставника колико успешно ради. Продукти се могу користити и ван групе, на пример на изложби у холу школе, у школским новинама, сајту школе, у локалној заједници или локалним медијима.</p> <p>За реализацију наставе овог програма и остваривање дефинисаних исхода, врло је важна улога наставника. Он је модел који својим понашањем даје пример и доприноси стварању демократске</p>

	<p>атмосфере која је погодна за размену и аргументовање идеја и мишљења међу ученицима; он је тај који даје повратне информације и подстиче ученике на разумевање односа у групи. Конструктивна комуникација и демократске процедуре нису само циљ већ и начин да се остваре жељени исходи. Битно је да наставник обезбеди равноправну укљученост сваког ученика (уважавајући различитост како у стилевима учења тако и у типу личности). Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима интерактивних односа (активне, проблемске и истраживачке наставе), са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста (прошлости и још више садашњости). За реализацију појединих тема могу се користити филмови јер активирају когнитивну и афективну страну личности и подстицајно делују на ученике да искажу мисли, осећања и ставове. Не треба занемарити ни интернет и различите социјалне мреже јер су то облици комуникације који су блиски младима и на којима се могу препознати и анализирати многи проблеми живота у савременом друштву, али и разговарати о говору мржње, нетолеранцији, другим облицима кршења права, као и интернет насиљу. Наставник треба да обезбеди да се на часу сваки ученик осећа уважено, прихваћено и добродошло у својој различитости, уз обавезу да поштује и уважи друге и другачије погледе мишљења. Наставник треба да подстиче код ученика способност да разумеју сопствену одговорност у ситуацијама дискриминације и насиља, као и да бирају конструктивне начине реаговања на њих.</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Грађанско васпитање се оцењује формативно. Чињеница да се програм описно оцењује, не умањује потребу да се континуирано прати напредовање ученика у достизању исхода које започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његово даље напредовање. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. Грађанско васпитање пружа изузетну могућност за неговање саморефлексије (промишљање ученика о томе шта зна, уме, може) и подстицање саморегулације процеса учења кроз постављање личних циљева напредовања и планирања како да се остваре. Кључни показатељи напредовања у овом изборном програму, из разреда у разред, јесу све правилнија употреба термина који се односе на демократске појаве и процесе, исказивање ставова аргументацијом, ненасилна комуникација, прихватање различитости, показивање емпатије, све чешће испољавање иницијативе, већи степен сарадљивости.</p>

Изборни програми: Верска настава- православни катихизис		Разред: шести
<p>Циљ учења предмета Верске наставе је културно – историјске и етичко-моралне природе.</p> <p>Они се могу разврстати у следеће сегменте: упознати ученике са културно-историјским приликама пред Христово рођење, старозаветним пророштвима везаних за долазак Спаситеља – Месије; развијати код ученика свест о значају покајања и врлинског живота (нарочито кроз личности св. Јована Крститеља, Пресвете Богородице – Благосвести, догађај рођења Исуса Христа и разлог Његовог доласка у свет, Његову проповед о љубави и Две највеће заповести) ; подстицати ученике на живот по Јеванђељу и примени наученог у свакодневном животу.</p>		
Исходи учења	Ученик ће у шестом разреду моћи да каже да су Јевреји пред долазак Месије били под Римском окупацијом, моћи да препозна да су Јевреји очекивали Месију на основу старозаветних пророштава , моћи да преприча живот светог Јована Крститеља, Пресвете Богородице, Господа Исуса Христа и из њих да извуче поуку за свој живот и понашање, знати да наведе Две највеће Божије заповести и да их објасни, стећи љубав према читању Светог Јеванђеља.	
Кључни појмови садржаја изборног програма	<p>ПРИПРЕМАСВЕТА ЗА ДОЛАЗАК СИНА БОЖЈЕГ – Месија, старозаветна пророштва</p> <p>СВЕТО ПИСМО – Стари Завет, Нови Завет, Јванђелисти</p> <p>БОГОЧОВЕК ИСУС ХРИСТОС – Богочовек, Благости, Рођење Месије, Страдање и Васкрсење Исуса Христа, Две највеће заповести</p> <p>ЦРКВА ДУХА СВЕТОГА – Вазнесење Педестница, Црква у Јерусалиму, Ап. Павле, свети Цар Константин</p>	
Специфичне међупредметне компетенције	<p>1) компетенција за учење</p> <p>2) естетичка компетенција</p> <p>4) одговоран однос према околина</p> <p>5) сарадња</p>	

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Основно дидактичко-методичко упутство за остваривање програма Верске наставе у свим разредима је да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ ради примене у свакодневном животу. Стога:</p> <ul style="list-style-type: none"> - реализација програма требала би да се одвија у складу са принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на заинтересованост за рад и дискусију, - квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава као и ваннаставних активности (табла, рачунар, панои, препремљени текстови, примери, игроквизи, појачка метода, илустрације, посета црквама, светим објектима и учешће у Св. Литургији...) - с'обзиром на специфичност овог предмета наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе –узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика - настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз човекољубиви однос према ближњима у Троједином Богу
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>У предмету Верска настава оцењивање је формативно и служи развијању мотивације и као подстрек за даљи напредак и рад. С тога оно се прати и релизује кроз следеће наставне и ваннаставне активности наставника и ученика : израда илустрација, паноя, препремање текстова, правослаавних укрштеница, игроквизи, појачка метода, посета црквама, светим објектима, учешће у Св. Литургији, учешће у школским представама за Дан школе и Школску славу.</p>

4.2.3. седми разред

Изборни програм: француски језик	Разред: седми
<p>Циљ учења француског језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.</p>	
Исходи учења	<p>По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/ давање информација личне природе; – поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства; – размени једноставније информације личне природе; – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;

- разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;
- разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
- упуту предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;
- разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих;
- упуту уобичајене молбе и захтеве;
- честита, захвали и извини се користећи једноставнија језичка средства;
- разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- пружи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости;
- разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа;
- размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;
- опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа;
- разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости;
- размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости;
- опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости;
- опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.
- разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих;
- размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима;
- саопшти шта он/ она или неко други планира, намерава, предвиђа;
- разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима и реагује на њих;
- изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;

	<ul style="list-style-type: none"> – разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих; – затражи и разуме обавештења о оријентацији/ положају предмета и бића у простору и правцу кретања; – опише правац кретања и просторне односе једноставним, везаним исказима; – разуме једноставније забране, правила понашања, своје и туђе обавезе и реагује на њих; – размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту; – разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадност; – формулише једноставније исказе који се односе на поседовање и припадност; – пита и каже шта неко има/ нема и чије је нешто; – разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; – изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење; – разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих; – изражава мишљење, слагање/ неслагање и даје кратко образложење; – разуме једноставније изразе који се односе на количину и цену; – пита и саопшти колико нечега има/ нема, користећи једноставнија језичка средства; пита/ каже/ израчуна колико нешто кошта.
<p>Кључни појмови садржаја изборног предмета</p>	<p>ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА</p> <p><i>Quel est ton nom/ prénom/ surnom ?</i> <i>Quel est votre nom, Madame/ Monsieur ?</i> <i>Je te/ vous présente Julie.</i> <i>C'est Robert, il est nouveau dans notre classe.</i> <i>Bienvenu !</i> <i>Où habites-tu/habitez-vous ? J'habite 72, rue François Mauriac. Tu habites à quel étage ? Au troisième étage.</i> <i>Je fais du football/ de la natation.</i> <i>Comment vas-tu à l'école. J'y vais à pieds. Je prends le bus.</i> <i>Quelle est la profession de ton père. Il est ingénieur.</i> <i>Tu as des frères et des sœurs ? Oui, j'ai une petite sœur.</i> <i>C'est mon oncle, il habite à Poitiers, mais il est né à Marseille.</i> <i>Mes cousines s'appellent Pauline et Brigitte.</i></p> <p>Садашње време фреквентних глагола</p>

Питања с упитним речима (*comment, quel, où...*)

Присвојни придеви

Бројеви (основни и редни)

(Интер)културни садржаји: устаљена правила учтиве комуникације; имена, презимена и надимци; родбина и родбинске везе; адреса; формално и неформално представљање; степени сродства и родбински односи; већи градови у земљама циљне културе.

ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА

Comment est Pierre ? Il est plus petit que Paul, il a les yeux marron et les cheveux noirs. Et il est très sympathique, généreux et un peu timide. Il porte un jean bleu et un t-shirt jaune.

L'éléphant est un des plus grands animaux sur terre. La tortue est plus lente que le lapin.

La moto est moins économique que le vélo. La voiture de mon père est plus rapide que celle de notre voisin.

Besançon est une ville plus tranquille que Marseille.

Описни придеви: род, број и место.

Поређење придева (*plus grand, meilleur*).

(Интер)културни садржаји: особености наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (знаменитости, географске карактеристике и сл.)

ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ

Et si on allait ensemble au concert ? Il commence à 20 heures. Je sais que tu aimes ce chanteur.

Viens chez moi après l'école et apporte tes CD.

On pourrait se promener un peu. Oui, pourquoi pas ! Volontiers. Désolée, je ne peux pas. Je ne me sens pas bien.

Tu devrais manger plus de fruits et de légumes. Si tu ne te sens pas bien, tu dois aller chez le médecin.

Заповедни начин.

Заменица *on*.

Садашње време фреквентних неправилних глагола.

(Интер)културни садржаји: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на предлоге, савете и позиве.

ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ

Je peux t'aider si tu veux. Oui, merci, c'est très gentil.

Bonjour Madame, je cherche une jupe en coton. Quelle est votre taille, mademoiselle ?

A quelle heure part le TGV pour Lyon ? A 9h05.

Excusez-moi Monsieur, vous pourriez me dire comment venir à la gare ? Oui, vous continuez tout droit, elle est au fond de cette rue. Merci Monsieur. Je vous en prie.

Où se trouve l'arrêt du bus 23 ? Il n'est pas loin d'ici.

Питање интонацијом.

Питања са упитним речима.

(Интер)културни садржаји: правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања.

РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА

Lis le texte et fais l'activité numéro 2 !

Il faut lire la consigne avant de faire l'exercice.

Vous allez faire un projet sur votre ville/ quartier/ animal préféré. Réfléchis bien et réponds !

Vérifiez vos réponses !

Vous allez réécouter le dialogue, mais n'ouvrez pas encore vos livres !

Заповедни начин.

Конструкција *il faut* са инфинитивом.

(Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.

ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ

J'habite dans une maison au centre de la ville.

A quelle heure tu te lèves ? Tous les matins je me lève à 8 heures.

D'habitude, nous mangeons à 14 heures.

Qu'est-ce que tu fais ? Je regarde la télé.

Mon frère va à la piscine tous les jours, il adore nager.

Elle est forte en biologie, mais très faible en allemand.

Предлози.

Питања са упитним речима (*que, quel, quand*).

Редни бројеви до 20.

Прилози за време (*maintenant, toujours*).

Садашње време фреквентних глагола, рачунајући и повратне.

(Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања.

ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ

Au Moyen Âge les chevaliers vivaient au château.

Les frères Lumière ont inventé le cinéma.

Comment as-tu passé le week-end ?

Avez-vous déjà visité la France ?

Quand ma mère était jeune, elle faisait du basket.

Tu as fait ton travail de géographie ?

J'ai appelé Sophie, mais elle n'a pas répondu.

Сложени перфект.

Заповедни начин.

Питања интонацијом и инверзијом.

(Интер)културни садржаји: историсјки догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости.

ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)

Qu'est-ce que tu aimerais faire quand tu seras grand ?

Cet après-midi je vais sortir avec mes cousins.

La semaine prochaine j'aurai 13 ans.

Samedi soir j'organiserai une boum, j'inviterai mes copains.

Je t'aiderai à faire ton devoir de biologie.

Cette BD, je vais la lire pendant les vacances.

Кондиционал глагола *aimer*.

Питања са упитним речима (*que*).

(Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.

ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА

J'ai mal à la tête/ à la gorge/ au pied.

Tu es fatigué ?

La musique classique m'intéresse beaucoup.

J'ai envie de sortir/ de me reposer.

J'ai besoin de dormir/ de manger.

Je vais me coucher maintenant.

Faites attention !

Ne parlez pas !

Oh, quel dommage ! Je suis désolée !

Заповедни начин.

Изрази са глаголима *avoir* и *être*.

(Интер)културни садржаји: мимика и гестикулација; интересовања, хоби, забава, разонода, спорт и рекреација.

ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ

Je suis chez Michel. Il habite près de chez moi.

Pour venir chez nous, prenez la première rue à droite, puis la deuxième à gauche.

Vous devez tourner à gauche au deuxième feu.

Le cinéma se trouve à côté du supermarché.

Où est-elle ? Je pense qu'elle est restée chez elle.

Je vais à la bibliothèque. Elle se trouve entre le musée et le collègue.

Презент фреквентних глагола.

(Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед места.

ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА

Est-ce que il y a des places libres dans la salle ? Oui, vous pouvez entrer.

Vous ne pouvez pas passer par ici. Ce n'est pas possible.

Vous devez déposer votre sac à la réception.

Il est interdit de fumer dans la salle.

Je ne peux pas sortir, je dois me préparer pour le test d'anglais.

Il faut promener son chien chaque jour.

Модални глаголи

(Интер)културни садржаји: понашање на јавним местима; значење знакова и симбола.

ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА

Nous avons des amis en France.

Ils ont des jeux de société.

Ils n'ont pas de lecteur DVD dans leur classe.

Ces deux filles sont ses soeurs.

J'ai un petit chien blanc. Ma cousine a aussi un chien, mais le sien est gris.

A qui est ce parapluie, à toi ou à Pierre ?

Присвојне заменице.

Конструкције за изражавање припадања (*à moi, à toi, à Pierre, à qui*).

Презентативи (*c'est / ce sont...*)

(Интер)културни садржаји: породица и пријатељи; однос према својој и туђој имовини.

ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА

Quels sont tes loisirs préférés ? J'adore les jeux vidéo.

Tu l'aimes beaucoup? Oui, je l'adore.

La Suisse, c'est un très beau pays.

Je n'aime pas la poésie, mais j'aime beaucoup les romans policiers.

Tu préfères regarder les films à la télé ou à l'ordinateur ?

Cette BD ne me plaît pas.

Личне заменице у служби директног и индиректног објекта.

Прилози за количину (*beaucoup, très*).

Садашње време фреквентних глагола.

(Интер)културни садржаји: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм.

ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА

	<p><i>Je pense qu'il faut l'aider. Moi aussi.</i> <i>Oui, tu as raison.</i> <i>Bien sûr, je suis d'accord avec lui.</i> <i>Non, je ne suis pas tout à fait d'accord.</i> <i>C'est bien/ ce n'est pas bien.</i> <i>Qu'est-ce que vous pensez de... ?</i> Садашње време фреквентних глагола. (Интер)културни садржаји: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.</p> <p>ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, БРОЈЕВА И ЦЕНА</p> <p><i>Combien d'enfants y a-t-il dans le parc ? Il y a quatre garçons et cinq filles.</i> <i>Cette guitare coûte 150 euros.</i> <i>Je voudrais encore un peu de jus de fruits, s'il vous plaît. Il n'y en a plus.</i> <i>Qui est arrivé le premier ?</i> <i>Il habite dans le dixième arrondissement.</i> Основни бројеви до 1000. Редни бројеви до 20. Партитивно <i>de</i>. Кондиционал глагола <i>pouvoir</i> и <i>vouloir</i>. (Интер)културни садржаји: друштвено окружење; валуте циљних култура.</p>
Образовни стандарди	<p>1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА</p> <p>1.1.1. Разуме најједноставније речи, имена, бројеве (нпр. цене, датуме, изразе за количину и меру) и успева да их запише, уколико му се саопштавају или диктирају полако и разговетно и уколико су јасно контекстуализовани.</p> <p>1.1.2. Разуме значење најфреквентнијих речи, фраза и других основних лексичких елемената у оквиру једноставних, кратких, јасно контекстуализованих усмених исказа.</p> <p>1.1.3. Разуме и прати једноставна упутства и обавештења која се односе на познате ситуације, а исказана су спорим темпом и разговетно.</p>

1.1.4. Разуме споро и разговетно артикулисана јасно контекстуализована питања која се односе на непосредне личне потребе и интересовања, породицу, блиско окружење.

1.1.5. Разуме основни смисао најједноставније конверзације, тј. предмет разговора који прати, уколико саговорници говоре довољно разговетно и споро.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

1.1.6. Препознаје лична и друга имена, као и најубичајеније интернационализме, разуме фреквентне речи и изразе.

1.1.7. Разуме кратке и једноставне поруке у белешкама, електронским порукама (мејл, СМС).

1.1.8. Разуме најједноставнија упутства, уколико укључују и визуелне елементе.

1.1.9. Разуме општи смисао и главне информације у најједноставнијим врстама текстова (натписи, огласи, вести, кратки извештаји, сервисне информације, временске прогнозе, брошуре, проспекти, рекламе, стрипови), уколико су праћени илустративним елементима и препознатљивим начином графичког обликовања.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

1.1.10. Чита наглас (изражајно) кратке и једноставне текстове (показујући да прати њихов општи смисао).

1.1.11. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи најједноставнија језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника.

1.1.12. Саопштава саговорнику основне информације о себи и најближем окружењу (породица, кућни љубимци, место становања, школа, хоби).

1.1.13. Најједноставнијим језичким средствима тражи од саговорника одређени предмет.

1.1.14. Најједноставнијим језичким средствима, уз употребу увежбаних фраза, именује и описује људе и ствари из свог непосредног окружења или везане за лична искуства.

1.1.15. Поставља најједноставнија питања личне природе (о блиским темама, потребама, интересовањима, предметима у нечијем поседу) и одговара на слична питања саговорника.

1.1.16. Најједноставнијим језичким средствима саопштава шта воли, а шта не и поставља иста/таква питања саговорнику.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

1.1.17. Пише најједноставније податке о себи и лицима из свог блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама.

1.1.18. Пише најкраће и најсажетије белешке о информацијама од непосредног личног интереса (нпр. списак за куповину).

1.1.19. Писаним путем доставља информације о себи или тражи информације о другима.

1.1.21. Повезује неколико кратких исказа у везани текст о блиским темама.

МЕДИЈАЦИЈА

1.1.22. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...).

1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику.

1.1.24. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну).

1.2.2. Правилно записује познату лексику.

1.2.3. Познаје и/или користи ограничени број правилних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог репертоара језичких средстава.

1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински.

1.3.3. Познаје најзначајније историјске догађаје циљних култура.

1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање.

1.3.5. Познаје неколико најпознатијих културних остварења циљних култура; наводи и описује на матерњем језику неколико локација циљних култура за које показује интересовање.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

2.1.1. Разуме фреквентне речи и изразе као главне носиоце значења у кратким саопштењима на блиске теме.

2.1.2. Разуме једноставније поруке личне природе.

2.1.3. Разуме једноставнија упутства и поступа у складу с њима.

2.1.4. Разуме краћа саопштења и питања која се односе на блиску и познату тематику.

- 2.1.5. Разуме предмет краће усмене интеракције о личним и породичним стварима, непосредном друштвеном окружењу, природној средини.
- 2.1.6. Разуме спорији, јасно артикулисани монолошки исказ од неколико реченица, уз одговарајуће паузе и понављања.
- 2.1.7. Разуме основни смисао кратких телевизијских емисија (или других аудио-визуелних записа) о познатим темама, с предвидљивим информацијама, уколико се говори споро и разговетно.
- 2.1.8. Разуме појединачне речи, једноставне фразе и предвидљиве конструкције у модерној музици.
- РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА**
- 2.1.9. Разуме краће поруке личне природе са неколико суштинских информација (писма, мејлови итд.)
- 2.1.10. Разуме најједноставније савете и упутства који се тичу непосредних потреба (оријентација у простору, употреба апарата, правило игре), праћена визуелним елементима.
- 2.1.11. Разуме општи смисао и најважније информације у једноставнијим информативним текстовима (новинске вести, брошуре, проспекти, кратке репортаже, кратки прилози на друштвеним мрежама) с блиском тематиком и предвидљивим порукама.
- 2.1.12. Разуме општи садржај различитих врста нелинеарних интернет текстова, прилагођених узрасту и интересовањима.
- 2.1.14. Разуме општи смисао једноставнијих текстова модерне музике.
- 2.1.15. Разуме садржај једноставних рекламних порука уколико не садрже игру речи или неко конотативно/скривено/метафорично значење.
- УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ**
- 2.1.16. Успева да накратко поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме.
- 2.1.17. У оквиру размене информација са саговорником о темама од непосредног личног интереса повезује неколико реченица у смислену целину.
- 2.1.18. На једноставан начин тражи од саговорника предмет, објашњење, услугу.
- 2.1.19. Једноставним средствима описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности.
- 2.1.20. Поставља једноставнија питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника.
- 2.1.21. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање.
- 2.1.22. Размењује основне информације о плановима и обавезама.
- ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ**
- 2.1.24. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама.
- 2.1.25. Писменим путем тражи или преноси детаљнија обавештења и податке личне природе.

2.1.26. Пише једноставне поруке (у личном обраћању) и објаве (на социјалним мрежама), као и кратка писма пријатељима и познаницима да би изразио захвалност, извињење и слично.

2.1.27. Пише кратке текстове на блиске теме у којима описује себе, своју породицу и окружење, користећи фреквентне кохезивне елементе.

МЕДИЈАЦИЈА

2.1.28. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао и појединачне информације краћих и једноставнијих писаних текстова опште информативне природе.

2.1.29. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа.

2.1.30. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег писаног текста.

2.1.31. На страном језику саопштава туристима најједноставније информације које су тражили од трећег лица (назив улице, број линије у градском саобраћају, цену).

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина).

2.2.2. Исправно записује фреквентне и увежбане краће речи, познаје и примењује одређен број основних правописних правила.

2.2.3. Познаје и/или користи једноставније граматичке елементе и конструкције.

2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.).

2.3.3. Препознаје најкритичније обрасце понашања које је непримерено/ неприкладно у контексту циљних култура.

2.3.4. Препознаје најчешће стереотипе у вези са својом и циљним културама.

2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински.

2.3.6. Познаје животне услове који владају у појединим екосистемима света (клима, географске одлике и сл.) где се користи страни језик.

2.3.7. Препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости циљних култура.

2.3.8. Представља и укратко описује на циљном језику неколико познатих личности и појава из циљних култура, као и оне за које показује интересовање.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

3.1.1. Разуме саопштења, упутства, молбе итд. који се тичу његових потреба и интересовања.

3.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са) говорника, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

3.1.3. Разуме кратко и једноставно монолошко излагање на узрасно адекватне и блиске теме, као и презентације праћене визуелним елементима.

3.1.4. Разуме основни смисао и главне информације радио и телевизијских емисија (или других аудио-визуелних записа) о блиским темама, као и тему и основну поруку кратких телевизијских репортажа и документарних филмова помажући се визуелним информацијама.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

3.1.6. Разуме општи смисао и релевантне информације на блиске теме у порукама, писмима, мејловима.

3.1.8. Разуме општи смисао и појединачне информације у узрасно примереним информативним текстовима различитих врста и разноврсне тематике, примерене узрасту.

3.1.9. Разуме општи садржај и главне информације различитих врста нелинеарних интернет текстова, прилагођених узрасту и интересовањима.

3.1.11. Разуме општи смисао и једноставније формулације у текстовима модерне музике.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

3.1.13. Описује себе и околину, школски контекст и приватан живот, свакодневне навике, претходне и планиране активности и догађаје.

3.1.14. Поставља неколико повезаних питања у низу, на познате теме у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз евентуалну помоћ и понављање; одговара на слична питања саговорника.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

3.1.15. Објашњава зашто му се нешто допада или не допада, зашто се слаже или не слаже, зашто нешто воли или не; на једноставан начин износи и образлаже своје ставове и мишљење.

3.1.16. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ (вербалним и невербалним средствима).

3.1.17. Једноставним средствима пореди људе, ствари и појаве.

3.1.18. На једноставан начин и укратко излаже на задату тему или резимира краћи текст (прочитан или одслушан), делимично користећи и језичка средства која се у њему појављују.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

3.1.20. Саставља краће текстове од неколико повезаних реченица о себи, друштвеном и природном окружењу, аспектима приватног и школског живота.

3.1.21. На једноставан начин описује догађаје и обављене активности.

	<p>МЕДИЈАЦИЈА ДСТ.3.1.25. На матерњем језику преноси саговорнику тему, садржај и главне информације из краћих и једноставнијих писаних текстова (новинских и књижевних), примерених узрасту и интересовањима.</p> <p>2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА</p> <p>3.2.1. Углавном коректно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у понеким тежим комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила, а евентуалне неправилности не угрожавају комуникацију.</p> <p>3.2.2. Записује речи и изразе с релативном ортографском тачношћу (тако да не долази до неспоразума) и познаје и примењује фреквентна правописна правила.</p> <p>3.2.3. Познаје и/или користи одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе и флексије именица, глагола, придева, прилога.</p> <p>3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА</p> <p>3.3.1. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у различитим аспектима свакодневног живота и прихвата постојање разлика.</p> <p>3.3.2. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у области умећа живљења и прихвата постојање разлика; примењује неке основне елементе у области умећа живљења (нпр. начин обраћања и поздрављања).</p> <p>3.3.5. Познаје положај земаља у којима се користи страни језик.</p> <p>3.3.6. Познаје положај циљног језика у глобалном контексту и код нас.</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>1. компетенција за учење 3. естетичка компетенција 4. комуникација 6. одговоран однос према здрављу 9. решавање проблема 10. сарадња 11. дигитална компетенција</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА Наставник контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, комуникативних функција и препоручених језичких активности, наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити</p>

оперативне планове. Исходи су дефинисани за крај разреда и усмеравају наставника да их операционализује на нивоу једне или више наставних јединица имајући у виду ниво постигнућа ученика. Исходи се разликују, тако да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упути ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина као што су сајтови за учење француског језика, линкови са јутјуба, часописи итд.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм усмерен ка исходима указује на то шта је ученик у процесу комуникације у стању да разуме и продукује. Структуриран је тако да наставника постепено води од исхода, преко комуникативне функције као области, до препоручених језичких активности и садржаја у комуникативним функцијама. Применом оваквог приступа у настави страних језика, ученик се оспособљава да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Овај приступ подразумева уважавање следећих ставова:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник треба да буде сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- настава се заснива и на социјалној интеракцији с циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање програма наставе и учења као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- учбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.).

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.).

Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту.

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...).

Решавање „проблем-ситуација” у разреду, тј. договори и мини-пројекти.

„Превођење” исказа у гест и геста у исказ.

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- препознавање везе између група слова и гласова;

- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;
- извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

- повезивање гласова и групе слова;
- замењивање речи цртежом или сликом;
- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);
- писање честитки и разгледница;
- писање краћих текстова.

Увођење децје књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз.

Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

СТРАТЕГИЈЕ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ И УВЕЖБАВАЊЕ ЈЕЗИЧКИХ ВЕШТИНА

С обзиром на то да се исходи остварују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем. Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука),
- референцијалну (о темама о којима је реч) и
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде,
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст,
- од особина онога ко говори,
- од намера с којима говори,
- од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују,
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су релевантне следеће:

– присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући могућност да се пажња усредсреди на друге појединости);

– дужина усменог текста;

– брзина говора;

– јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;

– познавање теме;

– могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања, неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

– читање ради усмеравања;

– читање ради информисаности;

– читање ради праћења упутстава;

– читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

– глобалну информацију;

– посебну информацију,

– потпуну информацију;

– скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова, итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање давањем конкретних задатака и упутстава, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији *монолошког излагања*, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији *интеракције*, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.)

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др.;
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација,
- спонтану конверзацију,

- неформалну или формалну дискусију, дебату,
- интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља *интеркултурна компетенција*, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационах технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

УПУТСТВО ЗА ТУМАЧЕЊЕ ГРАМАТИЧКИХ САДРЖАЈА

	<p>Настава граматике, напоредо с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.</p> <p>Улога граматике у процесу овладавања језиком је пре свега практична и састоји се у постављању основе за развијање комуникативне компетенције. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.</p> <p>Грамматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста.</p> <p>Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Важно је да наставник континуирано прати и вреднује постигнућа ученика.</p> <p>Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (самоевалуација, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (два писмена задатка, контролни задаци) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Свака активност и учешће у раду на часу се може формативно оценити. Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и</p>

	<p>праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га на преузимање одговорности за властито планирање и унапређивање процеса учења.</p>
Изборни програм: Грађанско васпитање	Разред: седми
<p>Циљ учења грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе других и спреман да активно делује у заједници.</p>	
Исходи учења	<p>По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – својим речима опише везу између права појединца и општег добра; – дискутује о односу права и правде и о сукобу права; – образложи личну одговорност у заштити свог здравља; – штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права; – образложи сврху постојања политичких странака; – аргументује потребу ограничења и контролу власти;

	<ul style="list-style-type: none"> – наведе кораке од предлагања до усвајања закона; – образложи на примеру могућност утицаја грађана на одлуке Народне скупштине; – препозна и одупре се различитим облицима вршњачког притиска; – препозна опасност када се нађе у великој групи људи и заштити се; – учествује у организацији, реализацији и евалуацији симулације Народне скупштине; – у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин; <ul style="list-style-type: none"> – проналази, критички разматра и користи информације из различитих извора.
<p>Кључни појмови садржаја обавезног предмета</p>	<p>ЉУДСКА ПРАВА Карактеристике људских права – урођеност, универзалност, неотуђивост, недељивост. Опште добро. Права појединца и опште добро. Сукоб појединачних права и општег добра. Права и правда. Социјална правда.</p> <p>ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО Политичке странке у вишепартијском систему – владајуће и опозиционе. Народна скупштина – сврха и надлежности. Народни посланици, посланичке групе. Процедуре у раду Народне скупштине. Скупштинске дебате. Предлагање и доношење закона.</p> <p>ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ Припадност групи. Групни идентитет као део идентитета младих. Односи у вршњачкој групи и њен утицај на појединца. Вршњачки притисак. Конформизам. Приватност – обим и границе. Понашање људи у маси и угроженост права појединца.</p>

	<p>ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ</p> <p>Симулација Народне скупштине Одређивање улога и процедура у скупштини. Формирање посланичких група. Избор председника скупштине. Формулисање предлога закона. Скупштинска дебата. Гласање. Евалуација симулације.</p>
Образовни стандарди	
Специфичне међупредметне компетенције	<ol style="list-style-type: none"> 1. компетенција за учење 2. одговорно учење у демократском друштву 4. комуникација 8. одговоран однос према здрављу 9. решавање проблема 10. сарадња 11. дигитална компетенција
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Грађанско васпитање за седми разред, као обавезан изборни програм, садржи четири области (<i>Људска права, Демократско друштво, Процеси у савременом свету и Грађански активизам</i>). Све четири области су једнако важне, а наставник их, у непосредном раду са ученицима, уважавајући различите образовне и васпитне потребе проширује и прилагођава наставном процесу.</p> <p>У програму су наведени садржаји које наставник може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада али увек имајући у виду исходе које треба остварити. Они су тако дати да одговарају узрасту ученика и да су мерљиви, проверљиви, односно наставник може, пратећи активности ученика, да утврди да ли их они остварују и у којој мери. Најчешће су исходи дати на нивоу примене. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање општег циља програма и развој међупредметних компетенција. Између исхода постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода.</p> <p>У процесу планирања наставе и учења наставник се руководи, превасходно, исходима које ученици треба да достигну. Приликом осмишљавања активности, како наставника тако и ученика, треба имати у виду</p>

да свака од њих се може вишеструко искористити. На пример, у оквиру скоро свих активности на различитим садржајима могућ је допринос достизању исхода који се односе на комуникацију, осетљивост за различитост, емпатичност, улогу медија и др. То значи, да за такве исходе нису потребни посебни садржаји, активности и часови. Њихово остваривање одвија се постепено и спонтано са тенденцијом да ученици аутенично развијају пожељне облике понашања.

У оквиру прве области ученици проширују своја знања о правима, а фокус је на њиховим карактеристикама (урођеност, универзалност, неотуђивост, недељивост) и вези са општим добро које има за циљ да осигура права појединца, као и добробит заједнице. Ученици овог узраста сасвим добро могу да износе своје ставове и да дискутују када се ставе у позицију супротстављених података, само је важно да наставник добро води активност и да је поентира на крају. Наставник у ту сврху може користити дебату као облик сучељавања мишљења ученика.

У оквиру прве области, концепција програма је таква да се из разреда у разред проширује листа права, а у седмом разреду ученици се упознају са социјалним правима. Према таквој оријентацији, свако има право на стандард живота који обезбеђује здравље и благостање појединца и његове породице. У раду са ученицима требало би посебну пажњу посветити здрављу младих и то са становишта права и обавеза државе, родитеља али и самих ученика да сачувају своје здравље. Из тог разлога, програм садржи само један исход који је повезан са социјалним правима и односи се на личну одговорност ученика у заштити сопственог здравља јер су други аспекти овог права ученицима још увек недовољно блиски. Ову тему треба повезати са сарадњом школе и локалног Дома здравља који у току школске године организује предавања за ученике седмог разреда и која су предвиђена годишњим планом рада здравственог програма школе.

Садржаји из друге области програма обезбеђују наставак увођења ученика у *функционисање демократског друштва* са фокусом на парламент, његову функцију и надлежности, организацију и процедуре, а на примеру Народне скупштине Републике Србије. Ученицима треба приближити појмове са којима су се они свакако сусрели али им нису довољно познати. За овај програм најважније је представити могућност да предлоге закона дају грађани својим потписима. На пример, гласање посланика у Народној скупштини о тзв. Тијанином закону са којим су ученици упознати на ЧОС-у на ком се обрађује тема Трговина људима. На том примеру може се видети како изгледа грађански активизам.

Како је социјални живот ученика седмог разреда сваки даном све богатији садржај треће области се односи на *вршњачке групе, конформизам и вршњачки притисак*. Вршњаци утичу на вредности које ће млади настојати да остваре, на ставове које ће развити, на тежњу за самосталношћу, прихватање друштвених норми. Повезано са тим је и дилема где су границе између укључености у заједницу и приватности. За активности у оквиру ове области добро је користити већ развијене радионице чији је

	<p>циљ оснаживање ученика да се одупру конформизму и различитим врстама притиска вршњака. Понашање људи у маси добило је место у садржају јер се ученици овог узраста све чешће налазе у таквим ситуацијама (концерти, спортски догађаји) због којих могу бити угрожени.</p> <p>Област Грађански активизам логично се надовезује на садржај и активности из друге области. Уз помоћ наставника ученици треба да припреме и спроведу симулацију рада Народне скупштине. Она би требала да садржи неке од постојећих процедура у раду скупштине, с тим да је њихов избор на самој групи. Поред симулације у раду са ученицима садржаји програма и дефинисани исходи пружају велике могућности за примену и других интерактивних облика рада као што су: радионице, играње улога, студије случаја, дебате, дискусије, истраживања, промоције.</p> <p>За реализацију наставног програма грађанског васпитања, наставник може да користи филмове јер активирају когнитивну и афективну страну личности и подстицајно делују на ученике да искажу мисли, осећања и ставове. Не треба занемарити ни интернет и различите социјалне мреже јер су то облици комуникације који су блиски младима и на којима се могу препознати и анализирати многи проблеми живота у савременом свету, али и разговарати о говору мржње, нетолеранцији, облицима кршења права.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Чињеница да се програм описно оцењује не умањује потребу да се континуирано прати напредовање ученика у достизању исхода. Кључни показатељи напредовања у овом изборном програму, из разреда у разред, су све правилнија употреба термина који се односе на демократске појаве и процесе, исказивање ставова аргументацијом, ненасилна комуникација, прихватање различитости, емпатија, све чешће испољавање иницијативе, већа сарадљивост.</p>

Изборни програми: Верска настава- православни катихизис	Разред: седми
<p>Циљ учења предмета Верске наставе је да ученици прихвате себе и друге као непоновљиве личности и да из тог сазнања црпе мотиве за човекољубиви однос према ближњима и Богу као Тројединој личности. Овај примарни циљ остварује се кроз реализацију следећих: указивање ученицима на повезаност љубави и знања у црквеном искуству, подстицати ученике на живот по Јеванђељу и примени наученог у свакодневном животу кроз примену и практиковање Светих Тајни (Свете Литургије, Крштења, Исповести, Причешћа,).</p>	
Исходи учења	<p>Ученик ће у седмом разреду моћи да каже да човек створен да постане личност, тј. биће љубави-биће које развија слободни однос према другоме, па и према Богу, да је Бог заједница личности Оца, Сина и Светог Духа, да се човек спасава љубављу према другом човеку и да му у томе помаже практиковање Светих Тајни, а као пример за угледање има свете Божије људе</p>

Кључни појмови садржаја изборног програма	<p>БОГОПОЗНАЊЕ – личност, човекољубље, Бог - Троједина личност СИМВОЛ ВЕРЕ – Никеја, Цариград СВЕТОТАЈИНСКИ ЖИВОТ ЦРКВЕ – Крштење, Миропомазање, Исповест, Причешће, Брак, Свештенство, Јелеосвећење СРПСКА ЦРКВА КРОЗ ВЕКОВЕ – свети Сава, св. Симеон, св. Стефан Дечански, св. Василије Острошки, св. владика Николај...</p>
Специфичне међупредметне компетенције	<p>1) компетенција за учење 2) естетичка компетенција 4) одговоран однос према околини 5) сарадња</p>
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Основно дидактичко-методичко упутство за остваривање програма Верске наставе у свим разредима је да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ ради примене у свакодневном животу. Стога:</p> <ul style="list-style-type: none"> - реализација програма требала би да се одвија у складу са принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на заинтересованост за рад и дискусију, - квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава као и ваннаставних активности (табла, рачунар, панои, препремљени текстови, примери, игроквизи, појачка метода, илустрације, посета цркавама, светим објектима и учешће у Св. Литургији...) - с'обзиром на специфичност овог предмета наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе –узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика - настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз човекољубиви однос према ближњима у Троједином Богу
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>У предмету Верска настава оцењивање је формативно и служи развијању мотивације и као подстрек за даљи напредак и рад. С тога оно се прати и релизује кроз следеће наставне и ваннаставне активности наставника и ученика : израда илустрација, паноя, препремање текстова, правослаавних укрштеница, игроквизи, појачка метода, посета цркавама, светим објектима, учешће у Св. Литургији, учешће у школским представама за Дан школе и Школску славу.</p>

4.2.4 осми разред

Изборни програм : француски језик	Разред: осми
Циљ учења француског језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.	
Исходи учења	<p>По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none">-разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе;– поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства;– размени једноставније информације личне природе;– у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;– разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;– опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;– разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;– упуту предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;– затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;– разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих;– упуту уобичајене молбе и захтеве;– честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка средства;– разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;– пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;– разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости;– разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа;– размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;

	<ul style="list-style-type: none"> – опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; – разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; – опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.; – разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих; – размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; – саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа; – разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих; – изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; – разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговори на њих; – затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета, бића и места у простору и правцу кретања; – опише правац кретања и просторне односе једноставнијим, везаним исказима; – разуме једноставније исказе који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих; – размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту; – разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; – формулише питања и једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; – разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; – изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење; – разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих; – изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење; – разуме једноставније исказе који се односе на количину, димензије и цене; – размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.
Кључни појмови садржаја изборног предмета	<p>ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА</p> <p><i>Tu connais Michel ? Il vient de Poitiers.</i></p>

Je vous présente Monsieur Dupont. Tiens, je te présente Valérie, c'est ma meilleure amie. Moi, c'est René.

Bonjour.

Enchanté. Salut.

C'est ton grand-père sur cette photo, n'est-ce pas? Oui, c'est mon papi, je m'appelle comme lui. Maintenant il a 73 ans.

Melheureusement, ma grand-mère est morte.

Le grand garçon blond aux yeux verts, avec un pull bleu, c'est Louis. Il s'intéresse à la musique. Qui est cette petite fille à côté de lui? C'est sa soeur, elle s'appelle Hélène, elle est très gentille.

Lucas et moi, nous habitons dans la même rue, mais nous ne sommes pas dans la même classe. Nous nous rencontrons souvent devant l'école.

Упитна морфема n'est-ce pas?

Описни придеви.

Презент повратних глагола.

(Интер)културни садржаји: устаљена правила учтиве комуникације; имена и надимци; родбина, породични односи и родбинске везе.

ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА

Yves est le garçon le plus grand dans ma classe. Il joue au basket.

Elle est médecin. Il est boulanger.

Elle est très nerveuse, mais elle voudrait être plus calme.

Tu regardes quel animal? Je regarde ce cheval blanc parce que j'adore les chevaux.

Quel est ce livre sur ton bureau? C'est le livre de français que Sarah m'a prêté.

À mon avis, dans la revue qui est devant vous, il n'y a rien d'intéressant.

Ce portable ne fait pas de photos et on ne peut pas recevoir des e-mails. Celui-là est meilleur, mais il est plus cher aussi.

Pour se relaxer, ma mère fait l'exercice suivant: d'abord, elle se met debout, le dos au mur. Puis, elle lève les bras le plus haut possible. Elle tient cette position pendant 6 secondes. Elle respire normalement. Enfin, elle se repose 6 secondes.

On parle français en France, mais aussi en Suisse, au Luxembourg et en Belgique. Le drapeau français est tricolore, le drapeau serbe aussi.

Поређење придева (компаратив, суперлатив).

Показни придеви.

Негација (ne/ n'... pas, ne jamais, ne rien, ne personne).

Предлози испред назива земаља.

Односне заменице: *que, qui, où*

Изостављање одређеног члана испред назива занимања.

Средства за исказивање аргумената и логичких односа: *d'abord, puis/ensuite, enfin ; mais, pour + infinitif, car, parce que*

(Интер)културни садржаји: особености наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (знаменитости, географске карактеристике и сл.)

ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ

Je te propose de voir ce film, toi aussi.

Si elle a mal à la dent, elle doit aller chez le dentiste.

On peut aller chez moi si tu es libre après l'école. Ça me va ! / Pourquoi pas ? / D'accord, et on va jouer aux jeux vidéo.

Voulez-vous essayer ? Oui, pourquoi pas ?

On ira voir le match si tu finis tes devoirs. J'aimerais bien y aller.

Sois patiente. N'ayez pas peur.

Et si on allait à la piscine ? C'est une bonne idée.

Модални глаголи: *pouvoir, devoir, vouloir.*

Кондиционал презента.

Хипотетична реченица – вероватни потенцијал.

Конструкција : *(Et) si + imparfait*

Субјунктив/ императив глагола *avoir* и *être* у устаљеним изразима.

(Интер)културни садржаји: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на предлоге, савете и позиве.

ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ

Excusez-moi, est-ce que je peux parler à Louise ?

Bien, merci et au revoir !

Je peux m'asseoir à côté de vous ?

Je voudrais savoir si le centre est ouvert cet après-midi. Est-ce que vous avez l'adresse du Centre ? Bonjour Madame, vous pouvez me dire à quelle heure ouvre le Centre cet après-midi ?

Je voudrais cette revue pour adolescents. Celle-là, son titre est Okapi.

Regarde-moi! Ouvre-lui! Téléphonnez-leur!

Je suis vraiment désolé, Monsieur. Je vous demande pardon. Ne t'inquiète pas !

Je suis fier de toi. Toutes mes félicitations ! Je vous remercie beaucoup, Madame !

Кондиционал модалних глагола.

Показне заменице (*celui, celle, ceux, celles*).

Узвичне реченице.

Индиректни говор (упитна реченица)

(Интер)културни садржаји: правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања.

РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА

Jeu de mémoire

Règles du jeu : - Mélanger les cartes et bien les ordonner face contre table. - Tour à tour, chaque élève retourne deux cartes :

s'il retourne une paire, il la garde et peut rejouer.

Il faut que tu racontes ça à ton frère.

Avez-vous compris ? Pour apprendre, il faut bien écouter.

Tu devrais aller à la pharmacie.

Tu dois faire les courses aujourd'hui.

Tu peux écrire au courrier des lecteurs de ce magazine. Ils vont te répondre.

Pourriez/Pouvez-vous me dire où est la gare ?

Инфинитив.

Конструкција *il faut* + субјунктив (глаголи 1. групе).

Конструкција *il faut* + инфинитив.

Модални глаголи.

Упитна реченица.

Индиректни говор (упитна реченица)

(Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.

ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ

Tu vas à Nice ? Non, j'en viens. Tu vas souvent à la campagne ? J'y vais chaque été.

On est ici depuis lundi.

Le mercredi, je fais du tennis.

Je sais danser et chanter. Je peux aussi jouer avec les enfants.

Quand je veux organiser une fête, je choisis d'abord une date et je réserve un endroit. Ensuite, je fais une liste d'invités. Je prépare des invitations toute seule parce que j'adore dessiner. Enfin, je choisis la nourriture et la musique.

Les filles mettent leurs nouvelles robes parce qu'elles se préparent pour la fête.

Прилошке заменице (*en, y*).

Предлози и предлошки изрази (*à côté de, chez, depuis*).

Прилози.

Средства за исказивање аргумената и логичких односа: *d'abord, puis/ensuite, enfin ; mais, parce que* (Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи и у ширем окружењу – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања; традиција и обичаји.

ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ

Nous sommes arrivés il y a trois jours.

Je n'ai jamais été chez eux.

Hier c'était dimanche, je me suis réveillé à 10 heures.

Elle a écouté le dernier disque de ce chanteur et elle a décidé d'aller à son concert.

J'ai découvert Paris il y a deux ans.

Il est né à Genève, mais il a grandi à Lyon parce que ses parents ont déménagé.

J'écoutais de la musique quand soudain Pauline est entrée.

Quand mes parents étaient petits, l'ordinateur n'existait pas.

Il s'est trompé à cause de moi. Je suis désolé.

Elle a réussi grâce à ses amis.

Les frères Lumière ont inventé le cinéma.

Napoléon Bonaparte était le premier empereur des Français. Il est né en Corse.

Astérix et Obélix ont vécu dans un petit village gaulois et ils ont lutté contre les Romains.

Имперфекат.

Предлози и предлошки изрази (*il y a*).

Временска реченица: *quand*.

Средства за исказивање аргумената и логичких односа: *d'abord, puis/ensuite, enfin ; mais, grâce à, à cause de, parce que*

(Интер)културни садржаји: историјски догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости.

ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)

Quand est-ce qu'on part ? Il demande quand on part. Je pars dans deux jours.

D'abord, je vais finir mes devoirs, puis j'irai au cinéma.

Si mes parents me laissent partir, je viendrai avec toi!

S'il fait beau demain, on va à la piscine.

Si j'avais du temps libre, je sortirais ce soir.

Qui va jouer les personnages ? Qui va à ce spectacle ?

C'est Pierre qui va le faire.

Cette année, je vais faire plus de sport et je vais aller à un atelier de peinture.

Nous finirons notre projet dans dix jours.

Je crois que il va neiger demain.

Je suis sûr que tu réussiras.

Негација (*ne/ n'... pas, ne jamais, ne rien, ne personne*).

Предлози: *dans* + временска одредница

Хипотетичне реченице – вероватни и могући потенцијал.

Средства за исказивање аргумената и логичких односа: *d'abord, puis/ensuite, enfin*

(Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом; традиција и обичаји.

ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА

Bonne chance! Bon appétit !

Tu as envie de quoi ? J'ai envie d'aller au cinéma. Moi, je n'ai pas envie.

J'aimerais être célèbre. Je voudrais voyager partout dans le monde.

Je trouve ça intéressant. Je ne trouve pas ça intéressant.

J'espère qu'il viendra.

Ça me fait plaisir de te revoir !

Tout va bien maintenant.

Je n'aime pas le café.

Tu as réussi, je suis très content ! Elle n'est pas venue, c'est dommage !

Презент фреквентних глагола.

Кондиционал презент фреквентних глагола.

Узвична реченица.

Негација.

(Интер)културни садржаји: мимика и гестикулација; интересовања, хоби, забава, разонода, спорт и рекреација.

ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ

Où sont mes affaires? Elle demande où sont ses affaires.

Vous ne pouvez pas traverser la rue ici.

Au-dessous de mon appartement il y a un parc où je peux voir les enfants qui jouent.

Pouvez-vous me montrer où est la gare, s'il vous plaît ?

Ma ville est située à 75km au nord de Belgrade.

Le Musée national se trouve dans le centre-ville, en face du Théâtre national.

Elle habite à Subotica, dans le nord de la Serbie, à la frontière avec la Hongrie.

En Serbie il y a cinq parcs nationaux: Djerdap, Kopaonik, Tara, Šar, Fruška Gora.

Le tunnel du Mont-Blanc relie Chamonix en France et Courmayeur en Italie.

Ils se promènent au bord de la mer.

Индијектно питање.

Релативне заменице (*qui, que, où*).

Стране света.

Предлози (*à, de, en, près de, à côté de, en face de, au bord de...*)

(Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед места; географске карактеристике наше земље и земаља говорног подручја циљног језика.

ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА

Maman me dit que je peux inviter tous mes copains à mon anniversaire.

Tous mes amis vont au cinéma, mais pas moi. Mon papa ne me permet pas.

Ne lui dis rien!

Tu dois apprendre beaucoup cette semaine.

C'est toi qui as jeté la bouteille dans l'herbe ? Non, ce n'est pas moi, je respecte la nature.

Cherche une poubelle pour jeter ce papier !

N'ouvrez pas le livre pour le moment ! Ne pas ouvrir les fenêtres. Ne pas se pencher. Assez ! Ça suffit ! On ne mange pas

avec ses mains.

Il ne faut pas allumer le feu.

Il ne faut pas jeter des ordures.

Il est interdit de fumer ici.

Презент фреквентних глагола.

Модални глаголи.

Императив.

Инфинитив.

Индиректни говор – изјавне реченице (уводни глагол у презенту).

Конструкција *il faut / il ne faut pas* + инфинитив.

Личне заменице у функцији индиректног објекта.

Узвичне реченице.

(Интер)културни садржаји: понашање у кући, школи и на јавним местима; значење знакова и симбола.

ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА

Cette moto? C'est celle de mon grand frère.

C'est à moi. Ils sont à vous.

J'ai fait ma valise. Tu as fait la tienne ?

Il est à toi, ce portable rouge, n'est-ce pas ? Non, pas du tout, il est à cette dame-là. J'ai laissé le mien à la maison.

Присвојни придеви и заменице.

Наглашене личне заменице.

Упитна морфема *n'est-ce pas?*

Конструкција за исказивање припадности.

(Интер)културни садржаји: однос према својој и туђој имовини.

ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА

C'est toi que j'aime. Je l'aime comme un frère.

Les enfants aiment les jeux de société. Le frère de Mia aime jouer au Scrabble.

Comme c'est joli ! Comme sa robe est belle ! Quel beau film !

J'aime les pommes, mais je préfère les bananes.

Je déteste la science fiction.

J'adore faire du ski.

Tu as aimé le film ? Non, il ne me plaît pas.

Конструкција за наглашавање (*c'est... que*).

Упитна реченица.

Узвична реченица.

(Интер)културни садржаји: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм, спорт.

ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА

Je suis d'accord avec lui. Je pense que non. Je crois que tu n'as pas raison.

Qu'est-ce que vous pensez ? Je ne suis pas sûr, mais je pense qu'il faut attendre encore un peu.

Qu'est-ce que tu en penses ? Je crois que Marc n'est pas coupable

Ce n'est pas juste ! Ce n'est pas bien !

À ton avis, quelle équipe a mieux joué ?

Selon/Pour moi, c'est l'équipe de mon école.

À mon avis, il n'est pas possible de terminer tout en cinq minutes.

Je propose une autre solution.

Презент фреквентних глагола.

Изрази: *selon..., pour..., à mon avis*

Наглашене личне заменице.

Упитна реченица.

Објекатска реченица – глаголи мишљења (индикатив).

Негација.

(Интер)културни садржаји: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.

ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈА И ЦЕНА

Novi Sad est une grande ville? C'est la plus grande ville de la Voïvodine avec presque 300.000 habitants.

La France compte près de 67 millions d'habitants.

Combien de crayons avez-vous acheté? J'ai acheté deux crayons.

	<p><i>Tu as mangé tous les gâteaux ? Oui, je les ai mangés.</i> <i>Ça coûte combien ? Ces baskets coûtent combien ? Ils coûtent 40 euros. Merci ! Au revoir !</i> <i>Je voudrais un kilo de pommes et un litre de lait. Voilà ! Ça fait combien ? 11,30 € trente. 11 euros 30 centimes ? C'est cher !</i> <i>Cette tour fait plus de 500 mètres de haut.</i> <i>Nous habitons au cinquième étage.</i> <i>Cette année je suis en 8ème.</i> <i>J'ai autant d'amis que toi.</i> <i>Il a plus de temps libre que moi.</i> Основни бројеви преко 1000. Редни бројеви. Партитивни члан. Партитивно <i>de</i>. Компарација. Личне заменице у функцији директног објекта. Упитна реченица. Презентативи (<i>voilà, c'est</i>). (Интер)културни садржаји: друштвено окружење; валуте циљних култура; правописне конвенције при раздвајању хиљада, као и целих од децималних бројева; конвенције у изговору децималних бројева; метрички и неметрички систем мерних јединица.</p>
Образовни стандарди	<p>1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА</p> <p>1.1.1. Разуме најједноставније речи, имена, бројеве (нпр. цене, датуме, изразе за количину и меру) и успева да их запише, уколико му се саопштавају или диктирају полако и разговетно и уколико су јасно контекстуализовани.</p> <p>1.1.2. Разуме значење најфреквентнијих речи, фраза и других основних лексичких елемената у оквиру једноставних, кратких, јасно контекстуализованих усмених исказа.</p> <p>1.1.3. Разуме и прати једноставна упутства и обавештења која се односе на познате ситуације, а исказана су спорим темпом и разговетно.</p> <p>1.1.4. Разуме споро и разговетно артикулисана јасно контекстуализована питања која се односе на непосредне личне потребе и интересовања, породицу, блиско окружење.</p> <p>1.1.5. Разуме основни смисао најједноставније конверзације, тј. предмет разговора који прати, уколико саговорници говоре довољно разговетно и споро.</p>

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

1.1.6. Препознаје лична и друга имена, као и најуобичајеније интернационализме, разуме фреквентне речи и изразе.

1.1.7. Разуме кратке и једноставне поруке у белешкама, електронским порукама (мејл, СМС).

1.1.8. Разуме најједноставнија упутства, уколико укључују и визуелне елементе.

1.1.9. Разуме општи смисао и главне информације у најједноставнијим врстама текстова (натписи, огласи, вести, кратки извештаји, сервисне информације, временске прогнозе, брошуре, проспекти, рекламе, стрипови), уколико су праћени илустративним елементима и препознатљивим начином графичког обликовања.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

1.1.10. Чита наглас (изражајно) кратке и једноставне текстове (показујући да прати њихов општи смисао).

1.1.11. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи најједноставнија језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника.

1.1.12. Саопштава саговорнику основне информације о себи и најближем окружењу (породица, кућни љубимци, место становања, школа, хоби).

1.1.13. Најједноставнијим језичким средствима тражи од саговорника одређени предмет.

1.1.14. Најједноставнијим језичким средствима, уз употребу увежбаних фраза, именује и описује људе и ствари из свог непосредног окружења или везане за лична искуства.

1.1.15. Поставља најједноставнија питања личне природе (о блиским темама, потребама, интересовањима, предметима у нечијем поседу) и одговара на слична питања саговорника.

1.1.16. Најједноставнијим језичким средствима саопштава шта воли, а шта не и поставља иста/таква питања саговорнику.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

1.1.17. Пише најједноставније податке о себи и лицима из свог блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама.

1.1.18. Пише најкраће и најсажетије белешке о информацијама од непосредног личног интереса (нпр. списак за куповину).

1.1.19. Писаним путем доставља информације о себи или тражи информације о другима.

1.1.20. Пише кратке и једноставне поздраве и поруке (као СМС, путем електронске поште или социјалне мреже).

МЕДИЈАЦИЈА

1.1.22. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...).

1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику.

1.1.24. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну).

1.2.2. Правилно записује познату лексику.

1.2.3. Познаје и/или користи ограничени број правилних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог репертоара језичких средстава.

1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински.

1.3.3. Познаје најзначајније историјске догађаје циљних култура.

1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање.

1.3.5. Познаје неколико најпознатијих културних остварења циљних култура; наводи и описује на матерњем језику неколико локација циљних култура за које показује интересовање.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

2.1.1. Разуме фреквентне речи и изразе као главне носиоце значења у кратким саопштењима на блиске теме.

2.1.2. Разуме једноставније поруке личне природе.

2.1.3. Разуме једноставнија упутства и поступа у складу с њима.

2.1.4. Разуме краћа саопштења и питања која се односе на блиску и познату тематику.

2.1.5. Разуме предмет краће усмене интеракције о личним и породичним стварима, непосредном друштвеном окружењу, природној средини.

- 2.1.6. Разуме спорији, јасно артикулисани монолошки исказ од неколико реченица, уз одговарајуће паузе и понављања.
- 2.1.7. Разуме основни смисао кратких телевизијских емисија (или других аудио-визуелних записа) о познатим темама, с предвидљивим информацијама, уколико се говори споро и разговетно.
- 2.1.8. Разуме појединачне речи, једноставне фразе и предвидљиве конструкције у модерној музици.
- РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА**
- 2.1.9. Разуме краће поруке личне природе са неколико суштинских информација (писма, мејлови итд.)
- 2.1.10. Разуме најједноставније савете и упутства који се тичу непосредних потреба (оријентација у простору, употреба апарата, правило игре), праћена визуелним елементима.
- 2.1.11. Разуме општи смисао и најважније информације у једноставнијим информативним текстовима (новинске вести, брошуре, проспекти, кратке репортаже, кратки прилози на друштвеним мрежама) с блиском тематиком и предвидљивим порукама.
- 2.1.12. Разуме општи садржај различитих врста нелинеарних интернет текстова, прилагођених узрасту и интересовањима.
- 2.1.13. Разуме најопштији смисао једноставних прозних и поетских текстова прилагођених узрасту и интересовањима.
- 2.1.14. Разуме општи смисао једноставнијих текстова модерне музике.
- 2.1.15. Разуме садржај једноставних рекламних порука уколико не садрже игру речи или неко конотативно/скривено/метафорично значење.
- УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ**
- 2.1.16. Успева да накратко поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме.
- 2.1.17. У оквиру размене информација са саговорником о темама од непосредног личног интереса повезује неколико реченица у смислену целину.
- 2.1.19. Једноставним средствима описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности.
- 2.1.20. Поставља једноставнија питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника.
- 2.1.21. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање.
- 2.1.22. Размењује основне информације о плановима и обавезама.
- 2.1.23. Формулише љубазне молбе и извињења.
- ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ**
- 2.1.24. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама.
- 2.1.25. Писменим путем тражи или преноси детаљнија обавештења и податке личне природе.

2.1.26. Пише једноставне поруке (у личном обраћању) и објаве (на социјалним мрежама), као и кратка писма пријатељима и познаницима да би изразио захвалност, извињење и слично.

2.1.27. Пише кратке текстове на блиске теме у којима описује себе, своју породицу и окружење, користећи фреквентне кохезивне елементе.

МЕДИЈАЦИЈА

2.1.28. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао и појединачне информације краћих и једноставнијих писаних текстова опште информативне природе.

2.1.29. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа.

2.1.30. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег писаног текста.

2.1.31. На страном језику саопштава туристима најједноставније информације које су тражили од трећег лица (назив улице, број линије у градском саобраћају, цену).

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина).

2.2.2. Исправно записује фреквентне и увежбане краће речи, познаје и примењује одређен број основних правописних правила.

2.2.3. Познаје и/или користи једноставније граматичке елементе и конструкције.

2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.).

2.3.3. Препознаје најкритичније обрасце понашања које је непримерено/ неприкладно у контексту циљних култура.

2.3.4. Препознаје најчешће стереотипе у вези са својом и циљним културама.

2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински.

2.3.6. Познаје животне услове који владају у појединим екосистемима света (клима, географске одлике и сл.) где се користи страни језик.

2.3.7. Препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости циљних култура.

2.3.8. Представља и укратко описује на циљном језику неколико познатих личности и појава из циљних култура, као и оне за које показује интересовање.

2.3.3. Препознаје најкритичније обрасце понашања које је непримерено/ неприкладно у контексту циљних култура.

2.3.4. Препознаје најчешће стереотипе у вези са својом и циљним културама.

2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

3.1.1. Разуме саопштења, упутства, молбе итд. који се тичу његових потреба и интересовања.

3.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са) говорника, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

3.1.3. Разуме кратко и једноставно монолошко излагање на узрасно адекватне и блиске теме, као и презентације праћене визуелним елементима.

3.1.4. Разуме основни смисао и главне информације радио и телевизијских емисија (или других аудио-визуелних записа) о блиским темама, као и тему и основну поруку кратких телевизијских репортажа и документарних филмова помажући се визуелним информацијама.

3.1.5. Разуме општи смисао и фреквентне фразе и изразе једноставнијих текстова модерне музике.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

3.1.6. Разуме општи смисао и релевантне информације на блиске теме у порукама, писмима, мејловима.

3.1.7. Разуме једноставнија упутства у вези с личним потребама и са сналажењем на јавним местима.

3.1.8. Разуме општи смисао и појединачне информације у узрасно примереним информативним текстовима различитих врста и разноврсне тематике, примерене узрасту.

3.1.9. Разуме општи садржај и главне информације различитих врста нелинеарних интернет текстова, прилагођених узрасту и интересовањима.

3.1.10. Разуме информације, главне идеје и поруке фикционалних прича и других форми из области књижевности за младе.

3.1.11. Разуме општи смисао и једноставније формулације у текстовима модерне музике.

3.1.12. Разуме смисао једноставнијих рекламних порука.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

3.1.13. Описује себе и околину, школски контекст и приватан живот, свакодневне навике, претходне и планиране активности и догађаје.

3.1.14. Поставља неколико повезаних питања у низу, на познате теме у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз евентуалну помоћ и понављање; одговарана слична питања саговорника.

3.1.15. Објашњава зашто му се нешто допада или не допада, зашто се слаже или не слаже, зашто нешто воли или не; на једноставан начин износи и образлаже своје ставове и мишљење.

3.1.17. Једноставним средствима пореди људе, ствари и појаве.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

3.1.19. Пише обична и електронска писма у којима с пријатељима и познаницима договара активности и једноставним језичким средствима обрађује/спомиње узрасно релевантне теме.

3.1.20. Саставља краће текстове од неколико повезаних реченица о себи, друштвеном и природном окружењу, аспектима приватног и школског живота.

3.1.21. На једноставан начин описује догађаје и обављене активности.

3.1.23. На једноставан начин резимира или препричава краћи (прочитан или одслушан) текст, у извесној мери користећи и језичка средства која се у њему појављују.

МЕДИЈАЦИЈА

3.1.24. На матерњем језику саопштава основну тему и појединачне информације нешто опширнијег усменог исказа, примереног узрасту и интересовањима.

3.1.25. На матерњем језику преноси саговорнику тему, садржај и главне информације из краћих и једноставнијих писаних текстова (новинских и књижевних), примерених узрасту и интересовањима.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

3.2.1. Углавном коректно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у понеким тежим комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила, а евентуалне неправилности не угрожавају комуникацију.

3.2.2. Записује речи и изразе с релативном ортографском тачношћу (тако да не долази до неспоразума) и познаје и примењује фреквентна правописна правила.

3.2.3. Познаје и/или користи одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе и флексије именица, глагола, придева, прилога.

3.2.4. Користи фреквентне лексичке елементе који се односе на теме и ситуације из његовог непосредног искуства.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

3.3.1. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у различитим аспектима свакодневног живота и прихвата постојање разлика.

3.3.2. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у области умећа живљења и прихвата постојање разлика; примењује неке основне елементе у области умећа живљења (нпр. начин обраћања и поздрављања).

3.3.3. Разуме и избегава основне облике непримереног/неприкладног понашања у контексту циљних култура.

3.3.4. Препознаје да постоји пристрасност у тумачењу културних појава и негује критичко мишљење у њиховом посматрању и разумевању.

	<p>3.3.5. Познаје положај земаља у којима се користи страни језик.</p> <p>3.3.6. Познаје положај циљног језика у глобалном контексту и код нас.</p> <p>3.3.8. Препознаје повезаност најважнијих појава из историје циљних култура и опште историје.</p> <p>3.3.9. Препознаје утицај неколико најзначајнијих личности и дела из друштвене и уметничке историје циљних култура у свету, које доводи у везу са друштвеним и уметничким појавама из наше историје и обрнуто.</p>
<p>Специфичне међупредметне компетенције</p>	<p>1. компетенција за учење</p> <p>4. комуникација</p> <p>6. одговоран однос према здрављу</p> <p>9. решавање проблема</p> <p>10. сарадња здравље</p> <p>11. дигитална компетенција</p>
<p>Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма</p>	<p>ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА</p> <p>Наставник контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, комуникативних функција и препоручених језичких активности, наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи су дефинисани за крај разреда и усмеравају наставника да их операционализује на нивоу једне или више наставних јединица имајући у виду ниво постигнућа ученика. Исходи се разликују, тако да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина као што су линкови са јутјуба, сајтови за учење француског језика, часописи итд.</p> <p>ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА</p> <p>Програм усмерен ка исходима указује на то шта је ученик у процесу комуникације у стању да разуме и продукује. Структуриран је тако да наставника постепено води од исхода, преко комуникативне функције као области, до препоручених језичких активности и садржаја у комуникативним функцијама. Применом оваквог приступа у настави страних језика, ученик се оспособљава да комуницира и користи</p>

језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Овај приступ подразумева уважавање следећих ставова:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник треба да буде сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- настава се заснива и на социјалној интеракцији с циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање програма наставе и учења као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- учбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.).

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.).

Мануелне активности (израда панона, презентација, зидних новина, постера и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту.

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...).

Решавање „проблем-ситуација” у разреду, тј. договори и мини-пројекти.

„Превођење” исказа у гест и геста у исказ.

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

– уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);

– препознавање везе између група слова и гласова;

– одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;

– извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

– повезивање гласова и групе слова;

– замењивање речи цртежом или сликом;

– проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично);

– повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;

– попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);

– писање честитки и разгледница;

– писање краћих текстова.

Увођење дечје књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз.

Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

СТРАТЕГИЈЕ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ И УВЕЖБАВАЊЕ ЈЕЗИЧКИХ ВЕШТИНА

С обзиром на то да се исходи остварују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем. Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука),
- референцијалну (о темама о којима је реч) и
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде,
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст,
- од особина онога ко говори,
- од намера с којима говори,
- од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују,
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући могућност да се пажња усредсреди на друге појединости);
- дужина усменог текста;
- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања, неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију,
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова, итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);

– степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање давањем конкретних задатака и упутстава, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији *монолошког излагања*, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији *интеракције*, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.)

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др.;
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација,
- спонтану конверзацију,
- неформалну или формалну дискусију, дебату,
- интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања

основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља *интеркултурна компетенција*, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

УПУТСТВО ЗА ТУМАЧЕЊЕ ГРАМАТИЧКИХ САДРЖАЈА

Настава граматике, напоредо с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.

Улога граматике у процесу овладавања језиком је пре свега практична и састоји се у постављању основе за развијање комуникативне компетенције. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање,

	<p>говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.</p> <p>Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста.</p> <p>Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.</p>
<p>Упутство за формативно и сумативно оцењивање</p>	<p>Важно је да наставник континуирано прати и вреднује постигнућа ученика.</p> <p>Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (самоевалуација, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (два писмена задатка, контролни задаци) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Свака активност и учешће у раду на часу се може формативно оценити. Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена</p>

	<p>социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га на преузимање одговорности за властито планирање и унапређивање процеса учења.</p>
--	--

Изборни програм: грађанско васпитање	Разред: осми
<p>Циљ учења Грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе других и спреман да активно делује у заједници.</p>	
Исходи учења	<p>По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – изрази осећај љубави и поноса према својој домовини на начин који никога не угрожава; – образложи зашто су понашања која се могу описати као ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам облици дискриминације и кршења људских права; – наведе примере повезаности различитих култура у једној заједници и образложи потребу интеркултуралног дијалога за квалитетан живот свих чланова те заједнице; – покаже интересовање за упознавање различитих култура; – наведе права која националне мањине у Србији по Уставу имају; – разликује појмове пол и род и препознаје родне стереотипе; – уочава у рекламама, филмовима, књигама, изрекама, стриповима и другим продукцима културе на који начин се преносе родни обрасци; – указује на примере родне равноправности и неравноправности у ситуацијама из свакодневног живота; – дискутује о значају уважавања родне перспективе приликом доношења одлука значајних за једну заједницу; – наведе неколико привремених позитивних мера за постизање родне равноправности и аргументе за њихову примену; – препозна у понашању особе карактеристике насилника и жртве;

	<ul style="list-style-type: none"> – наведе могуће начине реаговања у ситуацији сусрета са насилником; – наведе основне функције медија и образложи зашто је важно да постоје кодекс новинара и кодекс деца и медији; – образложи значај слободе медија за развој демократије; – у медијима проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама и критички их анализира; – препозна механизме манипулације медија и утицај медија на сопствено мишљење и деловање; – проналази и користи информације из различитих извора, критички их разматра и вреднује; – препозна пример злоупотребе деце у медијима; – у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин; – учествује у припреми, реализацији и евалуацији кратког филма, – учествује у избору садржаја и начина рада.
<p>Кључни појмови садржаја изборног предмета</p>	<p>ЉУДСКА ПРАВА Заједница припадника различитих културних група</p> <p>Припадност држави и нацији Патриотизам – осећај љубави и поноса према домовини и свим њеним припадницима. Начини изражавања патриотизма.</p> <p>Обесправљивање и угрожавање слободе људи. Ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам.</p> <p>Заједница различитих културних група Културна разноликост у форми мултикултуралности и интеркултуралности. Интеркултурни дијалог као средство развоја поштовања различитих култура и заједничког живота. Припадници националних мањина у Србији – заштита права и слобода припадника националних мањина.</p> <p>ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО Родна (не)равноправност</p> <p>Пол и род Биолошке разлике (анатомске и физиолошке), насупрот разликама које друштво ствара (очекивања друштва од мушкараца и жена).</p>

Преношење родних образаца.

Стереотипи и предрасуде о роду.

Родна перспектива

Укључивање родне перспективе приликом доношења одлука важних за једну заједницу (образовање, здравље, породица, запошљавање, спорт...).

Родна равноправност

Родна равноправност и једнаке могућности за све ради развоја друштва. Препреке родној равноправности. Одговорност државе, организација цивилног друштва и појединца у постизању родне равноправности. Привремене позитивне мере за постизање родне равноправности (квоте уписа на факултет, субвенције за запошљавање...).

Родно засновано насиље

Родне разлике као основа неравнотеже моћи. Злоупотреба моћи насилника. Карактеристике особе која врши насиље, која је изложена насиљу или која му сведочи. Мере заштите од родно заснованог насиља.

ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ

Медији

Врсте и функције медија.

Слобода медија и њихов допринос развоју демократије.

Медији као извор информација и дезинформација. Манипулације путем медија (одлагање информације, скретање пажње, побуђивање емоција, стварање осећаја кривице, неговање некултуре...).

Медијска писменост

Способност разумевања, критичког и аналитичког усвајања медијских садржаја.

Кодекс у медијима

Кодекс деца и медији.

Кодекс новинара. Притисци на новинаре као инструмент ограничавања слободе изражавања.

ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ

Вредности грађанског друштва

Снимање кратког филма о вредностима грађанског друштва

Избор теме и формулисање идеје.

Писање сценарија.

	Подела задатака. Снимање. Монтажа. Презентација. Евалуација.
Образовни стандарди	
Специфичне међупредметне компетенције	1. компетенција за учење 2. одговорно учешће у демократском друштву 4. комуникација 9. решавање проблема 10. сарадња
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Изборни програм Грађанско васпитање за осми разред организован је, као и претходни програми, по моделу спирале, што значи да су садржаји дати у исте четири области (<i>Људска права, Демократско друштво, Процеси у савременом свету и Грађански активизам</i>), али се они проширују и продубљују, а исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. По свом садржају ово је најзахтевнији програм, који се ослања на исходе у програмима Грађанског васпитања за претходне разреде, на исходе из програма обавезних предмета, као и на ваншколско искуство ученика који на крају основне школе имају све сложеније социјалне релације.</p> <p>У програму су наведени садржаји које наставник, као и у претходним разредима, може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада, али увек имајући у виду исходе које треба остварити. Они су тако дати да одговарају узрасту ученика, да буду мерљиви и проверљиви, односно да наставник, пратећи активности ученика, може лако да утврди да ли их они достижу и у којој мери. Најчешће су исходи дати на нивоу примене, што значи да се знање и разумевање подразумевају, јер без тога нема примене. Такав приступ одговара концепту Грађанског васпитања од кога се очекује да код ученика развија конативну, вољну компоненту, која долази до изражаја у понашању. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање општег циља предмета и развој међупредметних компетенција. Између исхода постоји повезаност. Достизање једног исхода доприноси достизању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода, што се препознаје у томе да се неки исходи у истој или сличној формулацији налазе у програмима и за претходне разреде, али се очекује да постоји напредак у квалитету. На пример, исход</p>

ученик ће бити у стању да износи свој став заснован на аргументима подстиче се током више разреда, а очекује се да је квалитет аргумената све бољи.

Посебност Грађанског васпитања је у томе што је оно део ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је тесно повезано са обавезним предметима, ваннаставним активностима и уопште етосом школе. Најјача веза је са предметима Историја и Српски језик и књижевност, јер имају садржаје који се односе на појаве као што су мултикултуралност, ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам, родно засновано насиље. Поред ова два предмета, веза се може направити и са Биологијом, чији програм за осми разред, у оквиру теме *Човек и здравље*, предвиђа да се ученици баве питањима родног и полног идентитета, наравно у контексту хормонских активности и индивидуалне генетичке варијабилности што се природно надовезује на садржај овог програма у делу *Родна (не)равноправност*.

У процесу планирања наставе и учења наставник се, превасходно, руководи исходима које ученици треба да достигну. Приликом осмишљавања активности, како наставника тако и ученика, треба имати у виду да се свака од њих може вишеструко користити. На пример, у оквиру многих активности на различитим садржајима могућ је допринос достизању исхода који се односе на комуникацију, осетљивост за различитост, емпатију. То значи да за такве исходе нису потребни посебни садржаји, активности и часови. Њихово остваривање одвија се постепено и спонтано са тенденцијом да ученици аутентично развијају пожељне облике понашања.

У оквиру прве области ученици проширују своја знања у вези са правима, са фокусом на угрожавање слободе људи. Кључни појмови ове области су *ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам*. С обзиром на узраст ученика и знања која су стекли у оквиру Грађанског васпитања, проучавајући историју, читајући књижевна дела и гледајући филмове, ученици могу самостално да проналазе примере тих појава и о њима критички да расправљају. Ове појаве се могу посматрати са становишта *некад и сад* и *локално и глобално*, чиме се добија целовитост увида. Рад у оквиру ове области захтева посебну пажњу наставника, јер у групи могу бити ученици који имају лично непријатно искуство по том питању, или га има неко у њиховој породици. За такве осетљиве теме погодне су радионице, и то посебно драмске, које пружају заштиту учесницима, јер се кроз играње улога слободније исказују мисли и осећања.

У оквиру ове области налази се и садржај значајан за одговоран живот у демократском друштву, који се односи на живот у заједници културно различитих група, каква је свакако наша држава, а заправо и читав свет. Од ученика се очекује да уочавају разлику између мултикултуралности и интеркултуралности, као и да се залажу за интеркултурни дијалог као најбољи начин развоја поштовања различитих култура и квалитета заједничког живота.

За другу област изабран је садржај који одговара завршном разреду основне школе, иако се неки аспекти родне перспективе налазе и у програмима Грађанског васпитања за претходне разреде. Осим разликовања пола и рода, од ученика се очекује да доводе у везу питања родне перспективе са квалитетом живота свих људи у једној заједници. Родна равноправност је заправо прича о једнаким могућностима за све, а ради развоја друштва. Активности треба фокусирати на идентификацију препрека родној равноправности и на очекивања у будућности – шта за њено постизање треба да уради држава, а шта организације цивилног друштва и сами појединци. Овде се, такође, тематика може сагледати из перспективе *некад и сад* и *локално и глобално*. Ученицима су доступни бројни подаци који недвосмислено показују какво је стање када је у питању родна равноправност, код нас и у свету. Посебну пажњу захтева рад на истраживању о родно заснованом насиљу. Иако се подразумева да и мушкарац и жена могу бити жртве таквог насиља, ученици ће врло лако, на основу статистичких података, схватити да је угроженост жена значајно већа. Садржај предвиђа да се о овој теми говори са становишта неравнотеже моћи, што насилник користи да би наудио жртви. Ученици могу дискутовати и о овој теми и самостално проналазити примере из историје, свакодневног живота, књижевности, филмова, где се препознаје неравнотежа моћи и њена злоупотреба. Како у групи могу бити ученици који су жртве или сведоци таквог насиља, неопходна је пуна пажња наставника у вођењу активности. Важан очекивани исход рада у овој области јесте да ученици препознају карактеристике насилника и заштите се. Потребно је, међутим, оспособити ученике да препознају и карактеристике жртве и обраде се за помоћ адекватној особи.

У оквиру треће области предвиђено је да се ученици баве питањима медија и њиховом доприносу демократизацији друштва. Та област је повезана са многим темама у програмима Грађанског васпитања за претходне разреде. У програму за четврти разред, на пример, постоји исход који гласи: *ученик ће бити у стању да препознаје у медијима поруке које подстичу прекомерну потрошњу, посебно деце и младих*. У програму за шести разред дат је исход: *ученик ће бити у стању да образложи могући утицај друштвених мрежа на ставове и деловање појединца*. Из тог разлога може се очекивати да су ученици већ имали прилике да о питањима медија промишљају у оквиру рада на различитим садржајима, као и да имају извесну развијеност критичког мишљења о медијима, као извору информација и дезинформација. У програму се налази и садржај који се односи на механизме манипулације који се користе у медијима (нпр. ускраћивање информације, праплављивање селектованим информацијама, упрошћавање, претерано стручно информисање...). Ученици завршног разреда, уколико су од стране наставника добро припремљени, могу сасвим успешно у медијима самостално препознати неке од примера манипулације. У овој тематској целини налази се и садржај који се односи на медијску писменост, али се она развија на многим садржајима овог изборног

програма, у свим разредима, и то сваки пут када се од ученика тражи да проналазе и критички разматрају податке који су дати у медијима.

Као наставак бављења медијима програм предвиђа да ученици у оквиру четврте целине осмисле и реализују кратки филм на тему по избору, а која се тиче кључних вредности грађанског друштва. Најважнији моменат ове акције јесте договор ученика о томе којом темом ће се бавити и како ће јој приступити. Фокус ове акције, наравно, није на техничком квалитету произведеног филма, иако ученици осмог разреда својим мобилним телефонима свакако могу то коректно извести. Као припрему за ту акцију потребно је интегрисати пређене садржаје и достигнуте исходе, како би ученици стекли бољи увид у развој кључне, односно међупредметне компетенције за одговорно учешће у демократском друштву. У ту сврху треба извршити неки вид рекапитулације о томе шта се све дешавало током њиховог изучавања Грађанског васпитања, са посебним освртом на активности у оквиру четврте области, где су ученици спроводили акцију у корист деце, истраживали ставове и понашање ученика, симулирали рад парламента итд. То је тренутак кад се са ученицима може разговарати и о значају приступа информацијама од јавног значаја с обзиром на то да су у спровођењу акција били у ситуацији да су им биле потребне различите информације. Такву рекапитулацију наставник може осмислити на различите начине (спонтани разговор, писање есеја, квиз, прављење изложбе на основу сачуваних продуката...), али са истим циљем – да ученици постану свесни знања која су стекли, ставова и вештина које су развили, а што је значајно за одговоран живот у демократски уређеној заједници. Осврт би требало да садржи процењивање следећих елемената компетенције за одговорано учешће у демократском друштву (знања, ставови, вештине): каква је била сарадња у групним активностима, колико смо били отворени за различитости, колико знамо о људским правима и проблемима неравноправности, како смо решавали сукобе, да ли познајемо демократске процедуре, колико смо били одговорни за сопствене поступке, колико смо исказивали емпатије, колико смо критички промишљали, колико смо били толерантни и солидарни, да ли препознајемо опасности и знамо коме да се обратимо за помоћ, да ли у дискусији показујемо вештину активног слушања, да ли износимо свој став заснован на аргументима, да ли комуницирамо на конструктиван начин, како смо прикупљали и обрађивали податке, да ли имамо став да треба штитити и поштовати људска права, да ли смо спремни да се ангажујемо у заштити нечијих права и да ли верујемо у владавину закона. За овај осврт неопходно је планирати више часова и на тај начин створити добру подлогу да ученици самостално изаберу тему филма и напишу сценарио. Било би добро да снимљени филм не остане у оквирима групе која га је радила, те треба осмислити на који начин ће он бити представљен другим ученицима осмог разреда, али и свих других, као и њиховим родитељима. Филм би, с једне стране, требало да буде финале четворогодишњег, а за неке ученике и осмогодишњег развоја компетенције

	<p>за одговорно учешће у демократском друштву, а са друге, прилика да наставник и школа добију повратну информацију о свом раду у овој области и идеје о томе како га унапредити.</p> <p>Наставник при планирању користи приручник за Грађанско васпитање за други циклус.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Грађанско васпитање се оцењује формативно.</p> <p>Чињеница да се програм описно оцењује, не умањује потребу да се континуирано прати напредовање ученика у достизању исхода које започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његово даље напредовање. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.</p> <p>Грађанско васпитање пружа изузетну могућност за неговање саморефлексије (промишљање ученика о томе шта зна, уме, може) и подстицање саморегулације процеса учења кроз постављање личних циљева напредовања и планирања како да се остваре.</p>

Изборни програми: Верска настава- православни катихизис		Разред: осми
Циљ учења предмета Верске наставе је да продуби код ученика знање о човеку као икони Божијој и развије свест о неопходности живота у заједници кроз стални слободни рад на себи у стицању врлина које се задобијају личним подвигом		
Исходи учења	Ученик ће у осмом разреду моћи да каже да је човек створен да постане личност, да се стално подвизава у слободи и љубави, да је грех промашај, да нам новозаветне заповести служе као путоказ у духовном животу, да је циљ свега Литургија и Царство Божије	
Кључни појмови садржаја изборног програма	<p>ЧОВЕК ЈЕ ИКОНА БОЖИЈА- личност, грех, новозаветне заповести, слобода и љубав</p> <p>ПОДВИЖНИЧКО-ЕВХАРИСТИЈСКИ ЕТОС – подвиг, подвизи светитеља, пост, врлине</p> <p>ЛИТУРГИЈА – молитва – лична и саоборан - Литургија</p> <p>ЦАРСТВО БОЖИЈЕ – Царство Божије, живот будућег века, сведоци Царства божијег</p>	
Специфичне међупредметне компетенције	<p>1) компетенција за учење</p> <p>2) естетичка компетенција</p> <p>4) одговоран однос према окоolini</p> <p>5) сарадња</p>	

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	<p>Основно дидактичко-методичко упутство за остваривање програма Верске наставе у свим разредима је да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ ради примене у свакодневном животу. Стога:</p> <ul style="list-style-type: none"> - реализација програма требала би да се одвија у складу са принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на заинтересованост за рад и дискусију, - квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава као и ваннаставних активности (табла, рачунар, панои, препремљени текстови, примери, игроквизи, појачка метода, илустрације, посета цркавама, светим објектима и учешће у Св. Литургији...) - с'обзиром на специфичност овог предмета наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе –узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика - настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз човекољубиви однос према ближњима у Троједином Богу
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>У предмету Верска настава оцењивање је формативно и служи развијању мотивације и као подстрек за даљи напредак и рад. С тога оно се прати и релизује кроз следеће наставне и ваннаставне активности наставника и ученика : израда илустрација, паноя, препремање текстова, правослаавних укрштеница, игроквизи, појачка метода, посета цркавама, светим објектима, учешће у Св. Литургији, учешће у школским представама за Дан школе и Школску славу.</p>

4.3. ИСЛАМСКА ВЕРСКА НАСТАВА "ИЛМУДИН"

ПРВИ РАЗРЕД

Циљ наставе исламске веронауке у првом разреду основног образовања јесте да ученик сазна нешто више о својој вери и основним начелима вере; да се упозна са најзначајнијим датумима и празницима муслимана и важношћу свакодневног учења Кур'ана; да спозна и разликује добро и лоше, те да основне појмове своје вере може саопштити другима.

Садржаји програма :

Рабби јесир,икре,селама, Ко сам,шта сам и моји пријатељи, Јело и пиће, Породица, Бисмила, Келиме – шехадет, Десна страна, Муслимани и књига, Муслимански мубарек дани, На улици, Деца и школа, Езан, Рођење Мухаммеда а.с. Ел – Фатиха, Крађа и лаж, Субханеке, Сура ел-Ихлас

ДРУГИ РАЗРЕД

Циљеви наставе исламске веронауке "Илмудин" у другом разреду јесу да упозна ученика са:

- основним вредностима и постулатима које треба ценити и којима се треба окитити у свом животу,
- начином обављања молитве и саставним деловима намаза – молитве,
- најважнијим верским установама у нашој земљи и благословљеним данима које муслимани празнично обележавају,
- важношћу учења Кур'ана.

Садржаји програма: Јединство међу муслиманима, Исламски шарти, Намаски шарти, Саставни делови намаза, Муслимански мубарек дани, Ислам у нашој земљи

ТРЕЋИ РАЗРЕД

Циљ наставе исламске веронауке у трећем разреду основне школе је да ученику пружи основни вернички поглед на овај и будући свет,са посебним нагласком на вернички практични живот,што значи да ученик сразмерно његовом узрасту прошири своје знање и видике и упозна властиту веру у њеној духовној,моралној,социјалној,мисионарској и другим димензијама.

Садржаји програма: Послушност прама родитељима је наредба Узвишеног Аллаха ц.ш., Намаз-молитва, Исхрана муслимана, Аллах ц.ш.Свемогући Створитељ, Казивање о Мухаммеду а.с., Мудрост живљења

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Циљ наставе исламске веронауке у четвртом разреду основне школе јесте да ученике упозна са чињеницом да су они друштвена бића који знају ценити основне вредности на овоме свету,те да у пракси посланика Мухаммеда а.с. налазе одговор на своје проблеме и узор на свој однос према ономе што их окружује.

Садржаји програма: Породица и друштво, Аллах ц.ш.Створитељ свега, Живот посланика Мухаммеда а.с., Намаз

Начин остваривања програма

Верска настава *Исламска веронаука-илмудин* је заједничко дело вероучитеља и ученика.Полазиште је конкретна стварност. Из доживљених искустава прелази се на истине из којих се после враћа на свакодневну њихову примену.Овакав начин сазнања има свој ред: упознавање (обрада новог градива),понављање и проверавање (утврђивање градива), обнављање-сређивање (систематизација рада).То је макроструктура оваквог начина сазнања,међутим и ови делови имају своју микроструктуру.Тако на пример начин сазнања поседује следеће ступњеве:постављање циља,мотивисање, обрада новог наставног садржаја,учење...Узима се у обзир физиономија групе и појединаца,а такође у оквиру часа на којем се обрађују нови садржаји,врши се примена и понављање предходног обрађеног градива.То значи да вероучитељ према својој процени,а сходно потребама,сам излаже предходно градиво или издваја одређено време за проверу усвојеног градива групно кроз разговор са ученицима или појединачно кроз пропитивање појединаца или у потпуности посвећује час провери знања или оцењивању ученика.

Поред употребе уџбеника ученици ново градиво бележе у својим свескама којег им диктира вероучитељ.

Имајући у виду већ споменуто час верске наставе изгледа овако: кратко понављање садржаја са предходног часа и посебно осветљавање онога што ће бити темељ за актуелни час.Након постављања циља прелази се на обраду новог садржаја,након чега вероучитељ понавља дату тему и разговара са ученицима о датој теми при чему закључује да ли су садржај ученици усвојили и да ли је тај садржај нашао место у њиховом практичном животу.

За реализацију програма и садржаја верске наставе *Исламска веронаука*,сходно разреду користе се прописани уџбеници исламске веронауке *Илмудин* за основни школу и теолошка литература.

Настава се одржава у :

- а) кабинету веронауке
- б) учионици
- ц) библиотеци

ПЕТИ РАЗРЕД

Циљ наставе исламске веронауке у петом разреду основне школе јесте да упозна ученике са основним постулатима (темељним дужностима и истинама) вере Ислама,те да их упозна са важношћу и садржајем намаза (молитве) и његовом улогом у животу сваког појединца и заједнице у целини,односно да пружи ученику основни вернички поглед на свет,са посебним нагласком на вернички практични део,а такође и на будући вечни живот.То значи да ученици на начин примерен њиховом узрасту упознају своју веру у њеној духовној,моралној,социјалној,мисионарској и другим димензијама.

Садржаји програма: Темељне исламске дужности и истине веровања, Намаз, Дужности муслимана према себи и породици

ШЕСТИ РАЗРЕД

Циљ наставе исламске веронауке у шестом разреду основне школе јесте да упозна ученике са основним посулатима (темељним дужностима и истинама) вере Ислама, те да их упозна са важношћу и садржајем намаза (молитве) Рамазанског поста и његовом улогом у животу сваког појединца и заједнице у целини, односно да пружи ученику основни вернички поглед на свет, са посебним нагласком на вернички практични део, а такође и на будући вечни живот. То значи да ученици на начин примерен њиховом узрасту упознају своју веру у њеној духовној, моралној, социјалној, мисионарској и другим димензијама.

Садржаји програма: Ислам је наша вера, Намаз, Пост и Рамазан, Исламски морал, Посланство, његова природа и сврха

СЕДМИ РАЗРЕД

Циљ наставе исламске веронауке у седмом разреду основне школе јесте да упозна ученике са основним постулатима своје вере и њиховом улогом у животу сваког појединца и заједнице у целини, односно да пружи ученику основни вернички поглед на свет, са посебним нагласком на вернички практични део, а такође и на будући вечни живот. То значи да ученици на начин примерен њиховом узрасту упознају своју веру у њеној духовној, моралној, социјалној, мисионарској и другим димензијама

Садржаји програма: Увод-исламске дужности, Намаз, Пост, Зекат, Хаџ, Темељи веровања, Исламски мубарек дани, Вакуф-задужбина, Аллахове ц.ш. заповести и забране, Греси, Исламски поздрав, Добročинство, Теуба-покајање, Уопштено о дови

ОСМИ РАЗРЕД

Циљ наставе исламске веронауке у осмом разреду основне школе јесте да упозна ученике са основним постулатима своје вере и њиховом улогом у животу сваког појединца и заједнице у целини, односно да пружи ученику основни вернички поглед на свет, са посебним нагласком на исламским темељима и прописима, исламски морал и примерима из праксе Мухаммеда а.с. и исламских великана. То значи да ученици на начин примерен њиховом узрасту упознају своју веру у њеној духовној, моралној, социјалној, мисионарској и другим димензијама.

Садржаји програма: Увод-темељи ислама-шеријат, Објављене књиге и особености Кур'ана, Хадис-суннет, пракса Божијег посланика а.с., Аллахова ц.ш. својства, Обавезе пунолетних муслимана, Муслимански правци, Тесавуф-шиизам, Исламски бонтон-ахлак, Прва четворица халифа, Ислам и муслимани у нашој земљи, Ислам и савремени свет

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Верска настава *Исламска веронаука-илмудин* је заједничко дело вероучитеља и ученика. Полазиште је конкретна стварност. Из доживљених искустава прелази се на истине из којих се после враћа на свакодневну њихову примену. Овакав начин сазнања има свој ред: упознавање (обрада новог градива), понављање и проверавање (утврђивање градива), обнављање-сређивање (систематизација рада). То је макроструктура оваквог начина сазнања, међутим и ови делови имају своју микростру-ктуру. Тако на пример начин сазнања поседује следеће ступњеве: постављање циља, мотивисање, обрада новог наставног садржаја, учење... Узима се у обзир физиономија групе и појединаца, а такође у оквиру часа на којем се обрађују нови садржаји, врши се примена и понављање предходног обрађеног градива. То значи да вероучитељ према својој процени, а сходно потребама, сам излаже предходно градиво или издваја одређено време за проверу усвојеног градива групно кроз разговор са ученицима или појединачно кроз пропитивање појединаца или у потпуности посвећује час провери знања или оцењивању ученика.

Поред употребе уџбеника ученици ново градиво бележе у својим свескама којег им диктира вероучитељ.

Имајући у виду већ споменуто час верске наставе изгледа овако: кратко понављање садржаја са предходног часа и посебно осветљавање онога што ће бити темељ за актуелни час. Након постављања циља прелази се на обраду новог садржаја, након чега вероучитељ понавља дату тему и разговара са ученицима о датој теми при чему закључује да ли су садржај ученици усвојили и да ли је тај садржај нашао место у њиховом практичном животу.

За реализацију програма и садржаја верске наставе *Исламска веронаука*, сходно разреду користе се прописани уџбеници исламске веронауке *Илмудин* за основни школу и теолошка литература.

Настава се одржава у :

- а) кабинету веронауке
- б) учионици
- ц) библиотеци

5. Програми активности по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање

5.1. пети и шести разред

Слободна наставна активност: Цртање, сликање вајање				Разред: 5. и 6.
Исходи учења	Кључни појмови	Специфичне међупредметне компетенције	Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	Упутство за формативно и сумативно оцењивање
<p>– црта креирајући линије различитих вредности комбиновањем материјала, угла и притиска прибора/материјала;</p> <p>– црта према задатом моделу приказујући односе величина које опажа;</p> <p>– илуструје причу, бајку или песму одабраном цртачком техником;</p> <p>– обликује, према моделу, фигуре од меког материјала</p>	<p>ЦРТАЊЕ Својства линија. Врсте цртежа. Цртачке технике. ВАЈАЊЕ Својства облика. Стилизовање облика. Вајарске технике. СЛИКАЊЕ Примарне, секундарне и терцијарне боје.</p>	<p>1)КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ</p> <p>Има позитиван и одговоран однос према учењу.</p> <ul style="list-style-type: none"> •Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје. •Користи различите изворе информација и има критички однос према њима. •Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом. •Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, 	<p>-На почетку школске године правимо и украшавамо свој распоред часова. На картону (амбалажа од кекса, корице старога блока...) прво прецизно лењиром исцртамо табелу. Потом попуњавамо табелу тако што се трудимо да што лепше испишемо текст. Затим нам предстоји најзабавнији део украшавања. За украшавања можемо да користимо: пена папир, шљокице, фломастере, старе часописе, канап,</p>	<p>-однос према раду (припремљен је за час; одговорно користи материјал, прибор и алатке; одржава прибор и радни простор; потписује радове; чува радове у мапи...).</p> <p>- однос према себи (истражује информације; поставља питања; предлаже; истрајан је у раду, труди се; преузима одговорност; поштује себе и своје радове; учи на грешкама; спреман је да испроба своје способности у новим активностима...).</p> <p>- однос према другима (довршава рад у</p>

<p>стилизујући сложени облик;</p> <p>– обликује, у самосталном и тимском раду, скулптуре или употребне предмете од материјала за рециклажу;</p> <p>– наслика ликовни рад према задатом или одабраном моделу приказујући тонове које опажа;</p> <p>– обликује стварне и имагинарне текстуре и облике одабраном цртачком, сликарском или вајарском техником;</p> <p>– изрази цртежом, сликом и скулптуром машту, сећање, емоције, интересовања или утисак о уметничком делу;</p> <p>– обликује употребне предмете</p>	<p>Локални тон.</p> <p>Сликарске технике.</p>	<p>открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.</p> <p>2)ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ;</p> <ul style="list-style-type: none"> •Има позитиван став према поштовању људских права и слобода. •Зна децја и основна људска права и одговорности, уме да препозна њихово кршење и способан је да их аргументовано брани. •Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву. •Примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине. •Негује своју националну културну баштину. •Промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима (нпр. хуманитарне, еколошке, културно-уметничке акције; борба против насиља и дискриминације по било ком 	<p>вуницу. Можемо да распоред украшавамо тако што ће ученици исецати геометријске облике и у правилним размацима их распоредити. Такође од канапа и вунице могу да креирају вијугаве украсе који подсећају на облике из природе тј. фауну.</p> <p>-Ученике упознајем са оригамијем старом јапанском вештином савијања папира. За овај задатак ученици могу да користе папир А4 формата у боји уколико немају могу да користе и бели папир. Заједно правимо различите фигуре лептир, звезде, жабу.</p> <p>-Ученике упознајем са уметником Густавом Климтом и његовим ремек делом „Дрво Живота“. Ово уметничко дело је веома декоративног карактера што ће и ученицима бити</p>	<p>договореном року; поштује договорена правила понашања; спреман је да помогне и да сарађује; уважава туђу културу, радове, начин размишљања, доживљавања, опажања, изражавања...).</p> <p>- разумевање (разуме задатак; разуме појмове; разуме процес; разуме концепт; разуме визуелне информације...).</p> <p>- повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, феномене, идеје, дела...).</p> <p>- оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове; оригиналан је у односу на своје претходне радове...).</p> <p>- организација композиције (примењује и препознаје различите врсте линија, док црта користи различите цртачке материјале, прави тродимензионалне облике док ваја,</p>
---	---	--	---	---

<p>примењујући најмање једну хоби технику;</p> <p>– разликује цртачке, сликарске и вајарске технике, материјал и прибор;</p> <p>– чисти радну површину, простор и прибор по завршетку сваког рада;</p> <p>– учествује у активностима које доприносе добробити школе и локалне заједнице.</p>		<p>основу (нпр. верском, националном, родном, узрасном, етничком...); акције против болести зависности, злостављања животиња итд.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Залаже се за солидарност и учествује у хуманитарним активностима. <p>3)ЕСТЕТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су: уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура у уметничком и у неуметничком домену (свакодневни говор у приватном и јавном животу, електронским и штампаним медијима, дизајну и другим видовима комуникације...), научно мишљење, друштвени односи, друштво и појаве у друштву. • Показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, 	<p>главни задатак. Ученици треба да насликају своју верзију дрвета . На почетку ученици треба да нацртају дрво и обоје темперама. Потом наставку рада ученици треба да користе различите материјале како би дрво украсилизлатну темперу, перле, светлуцави папир, алуминијумску фолију. -Сваки ученик украшава своју кутију у којој ће држати прибор. Кутију од обуће прво треба да ојачају папир маше техником (папир који умачу у лепак за тапете или у лепак за дрво). Када заврше припрему кутије темперама је прво обоје уредно и уједначено. Сада је кутија спремна за украшавање.За украшавање могу да користе папир у боји, своје старе цртеже,</p>	<p>препознаје и користи основне и изведене боје, користи различите материјале док слика...).</p> <ul style="list-style-type: none"> - вербално изражавање (учтиво комуницира; аргументовано, кратко и јасно образлаже свој рад, идеју, доживљај, опажање, емоције...). - употреба техника и средстава (бира одговарајућу технику у односу на идеју; примењује одговарајући процес; бира одговарајући материјал/подлогу; истражује могућности технике и материјала; користи дигиталну технологију као помоћно средство у раду; обликује рад у одабраном апликативном програму).
--	--	---	---	--

		<p>уознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања. • Употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању. • Показује осетљивост за еко-културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе. <p>4)КОМУНИКАЦИЈА;</p> <ul style="list-style-type: none"> •Познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, невербалну, телефоном, путем интернета итд.). 	<p>странице стрипова, сатенске траке, пресовано цвеће....Уколико немају ништа од наведеног материјала могу само да наставе да темперама украшавају и осликавају кутије.</p> <p>-Лицидерска срца као део наше традиције су веома инспиративна за ученике. Ученици своје радове започињу тако што прво праве скицу за своје лицидерско срце, потом праве шаблон (на било ком папиру може и новина да послужи) које величине ће бити срце. Сада када имају идејно решење и шаблон ученици пажљиво исецају срце од картонске кутије, потом га темперама боје у омиљену боју. Овим радом ће ученици практично научити како да рециклирају</p>	
--	--	--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> •Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин. •Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица. <p style="text-align: center;">5)ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОКОЛИНИ;</p> <ul style="list-style-type: none"> •Активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју. •Процењује и вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада, и одређује какав утицај оне имају на животну средину, квалитет живота и здравља и одрживи развој. Ученици својим радовима се труде да оплемене животну средину. <p style="text-align: center;">6) ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ЗДРАВЉУ</p> <ul style="list-style-type: none"> •Познаје улогу и значај воде и састојака намирница, примењује правила и 	<p>материјале и да од отпада могу да направе уметничко дело. Када почну да украшавају радове треба да се им права лицидерска срца послуже као полазна тачка, а пожељно је да свако од ученика дода нешто своје.</p> <p>-Празнике обележавамо пригодним честиткама . Пошто данас комуницирамо највише електронским путем овом вежбом ученке се подсећају на то колико је лепо направити и написати честитку . Честитке праве од хамера у боји, Папира у боји, сатенских трака, дугмића, пена папира... Ученици добијају тачне мере за саму честитку стандардне величине. Од хамера у боји исецају странице честитке које потом украшавају по својем нахођењу.</p>	
--	--	--	--	--

		<p>принципе здраве исхране (редовност, важност доручка, умереност, разноврсност, начин прераде намирница) и зна последице неправилне исхране. Такође својим радовима код вршњака треба да изазову интересовање за здравији начин исхране.</p> <ul style="list-style-type: none"> •Препознаје сигурносне и здравствене ризике у животу и раду, примењује мере заштите, предвиђа и избегава опасне ситуације, познаје начине пружања прве помоћи и својим понашањем промовише здравље и сигурност. •Бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора. Разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор. Ученици на часу ликовне културе имају тему у оквиру које помињу које су здраве навике и тако обележавамо Дан без дуванског дима 31. мај 	<p>-линији кроз примере линије у природи и урбаном окружењу</p> <ul style="list-style-type: none"> -посматрање, анализа и дискусијао ученичким радовима ранијих генерација; -примери из историје уметности кроз штампани материјал; -представљање припремљене ППТ презентације и разговор о приказаном; -упућивање ученика на друге изворе информисања из области визуелне уметности (интернет, музеј, библиотека) -уочавање линија у природи; разговор о ученичким радовима; -упућивање на примере у уџбенику; -исцртавање на табли различитих могућности линија и подстицање на изношење утиска о њима; -различити примери дескриптивних цртежа; 	
--	--	---	--	--

		<p>7) ПРЕДУЗИМЉИВОСТ И ОРЈЕНТАЦИЈА КА ПРЕДУЗЕТНИШТВУ;</p> <ul style="list-style-type: none"> •Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге. •Зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања. <p>8)РАД СА ПОДАЦИМА И ИНФОРМАЦИЈАМА;</p> <ul style="list-style-type: none"> •Користи податке из различитих извора и начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника. •Селектује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, 	<p>-монографија Леонарда да Винчија -одштампани примери из историје уметности; -Ученици цртају српску шару-предлошци за вез (примере и идеје за орнаментику); -кроз разговор и објашњавање упознавање ученика са основним вајарским материјалима и техникама -репродукције 2д и 3д уметничких дела и уочавање разлика - индивидуални, рад у пару и групи са ученицима - рад по природи ученици добију плод из природе (шишарка, поврће, орах који треба да изваја у глини - коректура радова и естетска анализа радова. -за стварање ритма користи материјал из природе, вештачки материјал, материјал за рециклажу,</p>	
--	--	---	---	--

		<p>укључујући и ИКТ. Ученици на часовима праве презентације о светски познатим ликовним уметницима.</p> <p>9)РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА;</p> <ul style="list-style-type: none"> •Препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства. •Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством. <p>10) САРАДЊА;</p> <ul style="list-style-type: none"> •Активно и конструктивно учествује у раду групе или пара. •Поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару. •Доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима 	<p>рециклирани материјал, импровизовани прибор, школски прибор и материјал</p> <ul style="list-style-type: none"> - Обележавање значајних датума тако што ученици праве изложбе у хоу школе. -Ученици папир маше техником праве васкршња јаја а потом их украшавају сликају, колажирају папире у боји, секу и колажирају старе радове, шљокице, или суво биље из хербаријума. - Израда букмаркера инспирисани Сајмом књига(Сарадња са наставницом српског језика) ППТ презентација, ученици комбинују различите материјале, хамер у боји, радови предходних генерација, колаж папир, новине, темпере, шљокице, пена папир, сатенске траке... 	
--	--	---	---	--

		<p>поштујући друге као равноправне чланове тима или групе.</p> <p>11) ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА. •Приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ-а и да га користи на одговарајући начин.</p> <ul style="list-style-type: none"> •Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу. •Препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењу ИКТ-а. 	<p>-Долазак пролећа ћемо дочекати садњом цвећа у саксијама и дворишту, као и израдом пригодних панона.</p> <p>За крај школске године ћемо направити албуме за фотографије са часова наших креативних радионица, као лепа успомена на сва дешавања током школске године и евалуација рада (од натрон папира, канапа и дечјих радова).</p>	
--	--	---	---	--

Слободна наставна активност: МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ				Разред: пети и шести
Исходи учења	Кључни појмови	Специфичне међупредметне компетенције	Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	Упутство за формативно и сумативно оцењивање
<p>– идентификује/процени комуникацијски процес у односу медији – публика (корисници);</p> <p>– разликује традиционалне и нове медије поредећи начине пласирања порука;</p> <p>– упореди основне особености различитих медија и изводи закључке о функцијама медија;</p> <p>– опише и анализира своје медијске навике;</p> <p>– разликује медијске садржаје од стварности, идентификујући их</p>	<p>ПОЈАМ И ФУНКЦИЈЕ МЕДИЈА И Медији и публика (корисници).</p> <p>Традиционални медији (штампа, радио, телевизија, филм) и нови медији (интернет).</p> <p>Улога и место медија у савременом друштву.</p> <p>Медијске навике (<i>Мој медијски дан</i>).</p> <p>ДЕКОНСТРУКЦИЈА И КОНСТРУКЦИЈА</p>	<p>Компетенција за целоживотно учење</p> <p>Комуникација</p> <p>Рад са подацима</p> <p>Дигитална компетенција</p> <p>Решавање проблема</p> <p>Сарадња</p> <p>Одговорно учешће у демократском друштву</p> <p>Одговоран однос према здрављу</p> <p>Одговоран однос према околини</p> <p>Естетичка компетенција</p> <p>Предузимљивост и оријентација ка предузетништву</p>	<p>Програм се ослања на компетенције развијене у првом циклусу образовања и васпитања, теме и активности изборног програма <i>Грађанско васпитање</i> у претходним разредима, као и на богато ваншколско искуство ученика и наставника са медијима.</p> <p>Програм <i>Медијска писменост</i> обухвата четири тематске области. Услед уважавања методичког принципа поступности, наведене области обавезују утврђени редослед када је реч о прве две теме из програма (<i>Појам медија и њихове функције и Деконструкција и конструкција медијске поруке.</i>), а преостале две теме наставник може</p>	<p>Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, документују итд.</p> <p>Постигнућа ученика се, дакле, прате и вреднују формативно: током целог процеса.</p> <p>Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза</p>

<p>као конструкте стварности;</p> <p>– деконструише једноставније примере медијских порука;</p> <p>– одговорно креира једноставније медијске садржаје</p> <p>– критички вреднује оглашавање у различитим медијским садржајима и препознаје профит као основни циљ;</p> <p>– наводи примере манипулације у медијским садржајима којима се подстичу куповина и потрошња, одређена осећања, вредности и ставови потрошача.</p> <p>– разликује функције и могућности мобилних</p>	<p>МЕДИЈСКЕ ПОРУКЕ Медијски садржаји као конструкти стварности.</p> <p>Деконструкција и конструкција медијских порука.</p> <p>ОГЛАШАВАЊЕ Комерцијални медијски садржаји у различитим медијима (рекламе, скривене поруке намењене пласирању одређених идеја, садржаја и животних стилова).</p>		<p>обрадити и другим редоследом, у складу са могућностима и интересовањима ученика, као и техничким могућностима и опремљеношћу дидактичким средствима.</p> <p>Основни задатак наставника који остварује овај програм је да подстиче интересовање ученика за аналитички приступ медијским садржајима и развија одговорно понашање ученика приликом креирања и објављивања медијских порука путем друштвених мрежа и телефонских апликација.</p> <p>Богато свакодневно искуство ученика са медијима, пре свега путем друштвених мрежа и апликација на мобилним телефонима, одличан су ресурс за њихово упознавање са темама и циљевима</p>	<p>међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина, ставова. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са <i>Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању</i>. Ученици</p>
---	---	--	---	--

<p>дигиталних платформи;</p> <p>– идентификује недостатке и предности мобилног телефона као уређаја за комуницирање, информисање и забаву;</p> <p>– препознаје сврху и начин функционисања претраживача „на мрежи” и агрегатора садржаја;</p> <p>– вреднује и разврстава једноставније примере информација са интернета према изворима из којег потичу, делећи их на поуздане и непоуздане;</p> <p>– препознаје ризично понашање на друштвеним мрежама.</p>	<p>Профит као циљ оглашавања.</p> <p>тицај медијских садржаја на осећања, вредности и понашање публике – куповину и потрошњу.</p> <p>МЕДИЈСКИ САДРЖАЈИ НА МОБИЛНИМ ДИГИТАЛНИМ ПЛАТФОРМАМА И ПРЕТРАЖИВАЊЕ НА ИНТЕРНЕТУ</p> <p>Комуникација у дигиталном окружењу.</p> <p>Поузданост и веродостојност информација на интернету.</p>		<p>програма. У процесу остваривања наставе посебно се подстичу:</p> <p>1) интерактивност, која се потврђује у договарању наставника и ученика о динамици и начинима реализације тема, иницијативи и активном учешћу ученика у активностима, предлагању илустративно-демонстративних дидактичких средстава, попут медијских садржаја које ученици свакодневно прате на интернету и сл.;</p> <p>2) рад у групама као облик рада који подстиче развој компетенције за комуникацију и сарадњу, значајне за разумевање феномена медија;</p> <p>3) креативност, која се развија кроз стваралачки однос према медијима и активности конструкције медијских порука, надовезане на активности</p>	<p>свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.</p>
---	--	--	---	---

	<p>Претраживачи „на мрежи” и агрегатори садржаја.</p> <p>Вредновање и селекција доступних информација.</p> <p>Персонализова на претрага на Гуглу.</p>		<p>деконструкције медијских садржаја и</p> <p>4) пројектна настава, која омогућава синтезу истраживачког и стваралачког приступа медијима, јачање сарадње, иницијативе и предузетничких могућности ученика.</p> <p>Уводне активности могу бити засноване на разговору о личним искуствима са медијима – праћењем, креирањем, објављивањем и дељењем својих медијских садржаја и садржаја које су креирали други. Поред упознавања ученика са основним темама предмета, циљ активности је и стицање увида у медијске навике ученика, интересовања, вредности, као и однос према медијима.</p> <p>Питања за вођени разговор требало би да буду подстицајна за брзо</p>	
--	---	--	---	--

			<p>и активно укључивање свих ученика у тему</p> <p>Активности могу да подразумевају колективну анализу медијских навика ученика и самовредновање, уписивањем у одговарајућу табелу свог избора медија и медијског садржаја, као и времена утрошеног уз медије у току једног дана. Активност има за циљ да ученицима помогне у стицању увида у сопствене медијске навике и утрошено време уз медије.</p> <p>Методички је пожељно сваку критичку анализу и деконструкцију медијских садржаја заокружити активностима конструкције медијских порука. Такве активности обухватају групно или индивидуално креирање</p>	
--	--	--	--	--

			<p>медијских садржаја на основу стеченог знања о деконструкцији медијских порука. Задаци за ученике као почетни корак подразумевају јасно дефинисање циља поруке и публике којој се обраћају.</p> <p>Пожељно је да отвореним питањима подстакну дискусију о томе које мобилне дигиталне платформе ученици познају и како их користе. Ученици могу да говоре о томе зашто су им корисне и занимљиве – размена информација са вршњацима, договарање, дружење. Пожељно је да се развије разговор о томе да ли мобилне дигиталне платформе могу да буду од користи за процесе учења, да ли су им нешто значиле у периоду пандемије када се није ишло сваки дан у школу. Други део дискусије треба да иде у</p>	
--	--	--	--	--

			<p>правцу учачања негативних страна мобилних дигиталних платформи. Наставници могу да поставе питање колико времена проводе на платформама а колико у непосредном дружењу.</p> <p>Ученици треба да усвоје став да нису све информације које добијају са интернета поуздане/веродостојне. Који год претраживач или агрегатор да изаберу, важно је да разумеју да претраживање појмова и прикупљање података у дигиталном окружењу мора да буде повезано са разграничењем објективних и проверених чињеница од нетачних информација, личних ставова, предрасуда и дезинформација.</p>	
--	--	--	---	--

<p>Циљ учења слободне наставне активности је да ученици стекну знања, понашање, ставове и вредности који су потребни за очување и унапређење животне средине, биодиверзитета, природе и одрживог развоја.</p>				
Исходи учења	Кључни појмови	Специфичне међупредметне компетенције	Упутство за дидактичко- методичко остваривање програма	Упутство за формативно и сумативно оцењивање
<p>По завршетку програма ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – препознаје проблем, планира стратегију решавања и решава проблем примењујући знања и вештине стечене у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства; – прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном 	<p>Биодиверзитет и његов значај.</p> <p>Лековите биљке.</p> <p>Самоникле јестиве биљке.</p> <p>Зачинске биљке</p> <p>Аутохтоне расе и сорте.</p> <p>Значај биљног покривача</p> <p>Значај опрашивача.</p> <p>Утицај пестицида на живи свет.</p> <p>Природни ресурси.</p>	<p>Компетенција за целоживотно учење</p> <p>Комуникација</p> <p>Рад са подацима и информацијама</p> <p>Дигитална компетенција</p> <p>Решавање проблема</p> <p>Сарадња</p> <p>Одговорно учешће у демократском друштву</p> <p>Одговоран однос према здрављу</p> <p>Одговоран однос према околини</p>	<p>ТЕМА: УПОЗНАЈ ЖИВИ СВЕТ СВОЈЕ ОКОЛИНЕ</p> <p>Ученици би најпре требало да се упознају/подсете шта представља појам биодиверзитета и његов значај. Након тога следе активности упознавања живог света непосредне околине. Примери активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Употреба апликација за мобилне телефоне за препознавање биљака и животиња као на пример “Pl@ntNET plant identification” (CIRAD, Фр) и “BirdNET bird sound identification” (Cornell university, САД) на енглеском или „Птице на длану” (Друштво за заштиту и проучавање птица Србије) на српском. Апликације су доступне преко GooglePlay платформе, односно на https://identify.plantnet.org/, https://birdnet.cornell.edu/, https://pticesrbije.rs/aplikacija/). 	<p>Процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник континуирано прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, документују што се постиже формативним оцењивањем. Поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научно,</p>

<p>уметничком техником;</p> <p>– користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања;</p> <p>– вреднује утицај својих навика у заштити животне средине и биодиверзитета;</p> <p>– активно учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и биодиверзитета;</p> <p>– повеже значај очувања животне средине и биодиверзитета са бригом о сопственом и колективном здрављу;</p>	<p>Рационална употреба енергије.</p> <p>Рационална употреба воде.</p> <p>Понашање у природи.</p> <p>Заштићене природне вредности.</p> <p>Позитиван и негативан утицај човека на животну средину</p>	<p>Предузимљивост и оријентација ка предузетништву</p> <p>Естетичка компетенција</p>	<p>– Употреба једноставних кључева за одређивање група организа.</p> <p>– Истраживање биодиверзитета на терену, мапирање врста животиња (уочавање врста и њихових трагова у природи), мапирање дрвенстих и карактеристичних зељастих врста биљака, присуства гљива у окружењу. Ученици не треба да беру биљке или њихове делове, нити да праве збирке инсеката, већ да само прибележе, фотографишу или на други начин документују присуство одређене врсте у сопственом окружењу и од прикупљеног материјала направе постер или PowerPoint презентацију.</p> <p>– Израда онлајн хербаријума и инсектаријума.</p> <p>ТЕМА: ЗНАЧАЈ ЖИВОГ СВЕТА ЗА ЧОВЕКА</p> <p>– Гајење лековитог и/или зачинског биља (у башти, саксији).</p> <p>- Упознавања самониклих јестивих биљака и израда јеловника у који су укључене те биљке.</p> <p>– Истраживање аутохтоних раса животиња и сорти биљака локалног подручја.</p>	<p>предвиде последице, дају креативна решења.</p> <p>Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење, колико су креативни. За неке садржаје прикладни су и квизови. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.</p>
--	---	--	---	--

<p>– одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу;</p> <p>– аргументује своје ставове према еко-култури и култури свакодневног живљења;</p> <p>– сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању задатог циља;</p> <p>– критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи;</p> <p>– критички се односи према употреби и</p>			<p>Ученицима би требало подићи свест о томе који је биолошки, етнолошки и практични значај одржавања „старих” локалних и аутохтоних врста и сојева/сорта/раса (очување генофонда, добијање квалитетније хране, промоција локалних производа, подршка локалних узгајивача, локалне културе и локалне економије). Активност се може реализовати кроз индивидуално и тимско прикупљање података о аутохтоним биљкама и животињама локалног подручја на основу изјава и сећања старијих људи из породице и окружења.</p> <p>- Истраживање климатских промена треба ученицима да скрене пажњу на локалне последице глобалног загревања. Активности се могу започети истраживањем каква је клима у локалном крају била раније (из изјава и сећања старијих људи или доступне архивске грађе).</p> <p>ТЕМА: ПОМОЗИМО ДА ПРЕЖИВЕ</p> <p>Ученици би требало да разумеју да поједине људске активности угрожавају врсте и да људи могу</p>	
--	--	--	---	--

<p>злоупотреби природе.</p>			<p>активно да учествују у њиховом очувању.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Башта без инсектицида: шта су и како делују инсектициди, утицај на здравље човека, утицај на пчеле (разговор са пчеларом: посета локалном пчелару или интервјуа са пчеларем у школи). – Шта угрожава птице грабљивице – сагледавање проблема, истраживање случајева тровања родентицидима, поремећаја ланца исхране – Како засадити дрво? (комплетан поступак – одабир места, врсте, припрема, садња, нега) <p>ТЕМА: ЈА ЧУВАМ ПРИРОДУ</p> <p>Ученици би требало да развију свест о значају одрживог коришћења природних ресурса, као и о утицају човека и сопственој одговорности по локалну животну средину.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Израда графикона и сликовних панова и презентација о рационалној употреби енергије и воде у мом домаћинству, школи. – Израда бонтона понашања у природи (пано, презентација, свеска). 	
-----------------------------	--	--	--	--

			<p>– Формирање еко-патроле.</p> <p>– Која подручја или елементе природе моје околине треба заштитити (истраживање и предлози ученика, дискусија, утврђивање приоритета, израда презентације о предложеном подручју или добру, презентовање).</p> <p>– Примери позитивног и негативног утицаја човека на животну средину у мојој околини – истраживање на терену, приказ примера са образложењима, вршњачка едукација.</p>	
--	--	--	---	--

Слободна наставна активност: Музиком кроз живот				Разред: пети или шести
Циљ учења слободне наставне активности Музиком кроз живот је да ученик развија стваралачко и креативно мишљење кроз практичан рад, мотивацију, интелектуални, социјални, емоционални и морални развој, свест о сопственом здрављу, опажање, осетљивост за естетику, радозналост и самопоуздање како би био оспособљен за креативно решавање проблема и имао одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.				
Исходи учења	Кључни појмови	Специфичне међупредметне компетенције	Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	Упутство за формативно и сумативно оцењивање
-примењује динамичко нијансирање при извођењу музичких дела;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ Проширивање знања о музичким елементима.	Компетенција за целоживотно учење; Естетичка компетенција;	У програму слободне наставне активности <i>Музиком кроз живот</i> , добијам могућност да заинтересујем ученике да у целисти могу изразити своје	Успех ученика оцењује се описно и то: -истиче се, добар, задовољава, не задовољава.

<p>-препознаје елементе динамике у свакодневном животу; -анализира врсте такта и ритам у уметничким делима; -препознаје боју тона у складу са садржајем композиције; -изводи композиције домаћих и страних аутора самостално и у групи, користећи глас, покрет и инструменте; -изводи двогласне и трогласне композиције домаћих и страних аутора; -искаже своја осећања у току извођења музике; -примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;</p>	<p>Изражајна својства динамике. Врста, карактер и примена темпа. Тон: боја и текстура Ритам: дводелни, троделни, четвороделни и мешовити. Повезивање звука и ритма. Примена динамике, темпа и ритма у свакодневном животу. Проширивање искуства ученика у коришћењу различитих музичких средстава за рад у процесу музичког изражавања и обликовања; Индивидуално и групно певање. Двоглас. Троглас. Индивидуално и групно свирање.</p> <p>ЗНАЊЕ И РАЗУМЕВАЊЕ Синхронизација различитих менталних и физичких капацитета.</p>	<p>Решавање проблема; Комуникација; Сарадња; Рад са подацима и информацијама; Дигитална компетенција; Одговорно учешће у демократском друштву; Предузимљивост и оријентација ка предузетништву; Одговоран однос према здрављу; Одговоран однос према околини;</p>	<p>креативне потенцијале и да искористе садржаје програма музичке културе. Омогући ћу ученицима да упознају културу и уметност свог народа, да сарађују и комуницирају, развијају критичко мишљење, развијају самопоуздање, као и да развијају радозналост, мотивацију и афинитет према култури и уметности. У нашој школи, реализоваћу овај програм кроз креативне радионице, рад на пројекту, покретање акција, реаговање на одређене теме, дискусије, дебате, играње улога, визуелно на сликама и слушно примерима ММ наставе и сл.,а при реализацији сложенијих активности, нпр.сарадњом са локалним-уметничким-културним институцијама, пратићу и вредновати ток организације, међусобне сарадње ученика, поштовање процедура, уочавање тешкоћа...дакле, све активности које доприносе остварењу задатка.</p> <p>ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА У програму слободне наставне активности <i>Музиком кроз живот</i> надовезујемо се на програм</p>	<p>Недељни фонд изборног програма и слободних активности је један час, и треба бити оцењен најмање два пута у полугодишту. Користићу и друге начине оцењивања као што су: 1. допринос ученика за време групног рада, 2. израда креативних задатака на одређену тему, 3. рад на пројекту (ученик даје решење за неки проблем и одговара на конкретне потребе), 4. специфичне вештине. Код формативног оцењивања водићу се: -Описом постигнућа успеха -Описом ангажовања ученика у настави -Препоруком за даље напредовање</p>
--	---	---	---	--

<p>-учествује у манифестацијама; -користи различите технике телесних перкусија самостално и у групи; -примењује технике правилног дисања у свакодневном животу; -препознаје говор тела, свој и своје околине; -контролише покрете користећи концентрацију; -сарађује са члановима групе којој припада, поштујући различитости; -процени сопствене могућности у примени телесних перкусија; -самостално осмишљава и импровизује покрете за ритмичке аранжмане;</p>	<p>Координација различитих менталних и физичких капацитета. Правилно дисање. Концентрација. Говор тела. Јачање одређених делова тела. Рефлекс. Пажња. Брзина реаговања на различите захтеве из окружења. Развој свесности о нашем телу, контроли покрета и јачању мишића, као и бољој координацији и балансу. Стимулација и активација организма на психомоторном и когнитивном нивоу. Истраживање унутрашњег ритма и звука свога тела.</p> <p>КРИТИЧКО МИШЉЕЊЕ КРОЗ МУЗИКУ</p> <p>Технике критичког мишљења. Дрво проблема. Дебата.</p>		<p>предмета Музичка култура. Настојаћу да активирам ученике сходно њиховим индивидуалним могућностима, повезивањем досадашњих искустава, међусобном решавању проблема, сарадњу и тимски рад. Моја улога је да уведем ученике у тему, пројектујем, репројектујем, постављам циљеве, одређујем обим и структуру садржаја, облике и методе реализације, планирам и обезбеђујем ресурсе, повезујем све елементе у целину као и да потенцирам самосталност ученика у активном начину учења, и тиме допринети остварењу циља предмета. Он мора бити атрактиван за све ученике. Припремаћу часове унапред, бирајући подстицаје којима ћу ученике увести у тему и кључне појмове садржаја, и изазивати њихову радозналост, да о томе причају, постављају питања, истражују...Даћу предност начинима рада у којима су ученици активно укључени у процес наставе и учења, као и оне где се савремене технологије користе у едукативне сврхе. Настојаћу да ученицима омогућим посете установама и институцијама у нашој средини,</p>	
--	--	--	---	--

<p>-контролише сопствене покрете у циљу боље координације; -својим речима објасни значај телесних перкусија у сваком смислу; -критички анализира своје и туђе извођење; -истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога; -објасни и примени различите технике критичког мишљења; -самостално поставља питања везана на дату тему; -вербализује свој доживљај музике; -искаже свој доживљај музике кроз друге уметности; -критички просуђује утицај музике на здравље;</p>	<p>Шест шешира. Мозгалица. Трибине. Вештине критичког мишљења: комуникација, сарадња, препознавање проблема, решавање проблема. Вештина постављања питања: меморијска, транслацијска, интерпретацијска, аналитичка, синтетичка, евалуацијска. Обликовање оригиналног мишљења. Музичка критика. Анализа композиције. Развијање способности и интересовања за целоживотно образовање.</p>		<p>као и непосредан контакт са људима који имају интересантна животна и/или професионална искуства у вези са темом коју обрађујемо, како би се што боље остварила веза између садржаја програма и реалног живота.</p> <p>ОСТАВРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ Настојаћу да у складу са могућностима наше школе и максималном креативношћу инсистирам на већој афирмацији тематских јединица у области извођења музике. Такође, сматрам да је важно инсистирати на индивидуалном емотивном доживљају при извођењу музичких дела, кроз рад на различитом садржају традиционалне и уметничке музике, које су примерене гласовним могућностима и узрасту ученика. Повезиваћу садржаје песама са садржајем осталих наставних предмета-годишњих доба, празницима и обичајима, завичај и домовина...сваки аспект извођења музике има драгоцен утицај на развој ученика. Активирање највећег броја когнитивних</p>	
--	---	--	---	--

<p>-разуме и користи интеркултурални дијалог; -примењује различите врсте писмености (језичке, медијске, културне, научне...) -разуме концепт инклузије и осетљив је према различитостима; -самостално анализира музичка дела, користећи научне технике критичког мишљења.</p>			<p>радњи, активирају се читањем с листа једноставог ритмичког записа, развија се дугорочно памћење, тимски рад, толеранција и fine моторичке радње. Значајан утицај на психу ученика има квалитетно музичко изражавање. Кроз индивидуално и вишегласно гласовно и инструментално извођење, инсистирају на поставци тона, интонацији, правилном дисању, агогици, дикцији, ритму, динамици. Репертоар ћу одредити сходно саставу и узрасту групе, поштујући ученичко мишљење и узимајући у обзир одговарајућа дела домаћих и страних аутора разних епоха и стилова.</p> <p>ТЕЛО КАО МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТ</p> <p>Обзиром на то да су у оквиру ове теме обједињене три групе вештина: когнитивне, социјално-емотивне и организационе, већ у процесу увођења у тему , изабраћу примере на којима ће ученици схватити сложеност коришћења тела као инструмента и сам значај бављења овом темом. Уводићу ученике у одређену тему кроз кратки теоријски приказ или аудио-видео запис, да бих</p>	
--	--	--	---	--

			<p>предочила сам значај коришћења тела као инструмента, а затим их кроз конкретне задатке усмеравати на истраживање. Обрадићу кроз предавања технику дисања, развијање самопоуздања, контролу покрета, јачање мускулатурног система, уопште свесност о свом телу, у којима ће учествовати и ученици заједно са мном. У почетку ћу применити лаганије примере, као што су тапшалице и бројалице, како би се ученици ослободили и испробали могућности свог тела као инструмента, уједно дајући слободу ученицима за креирање музичке пратње у сврху упознавања својих индивидуалних могућности. Користићемо се и материјалима са YouTube канала, подстицаћу ученике да сами праве аранжмане, као и да импровизују већ постојеће.</p> <p>КРИТИЧКО МИШЉЕЊЕ КРОЗ МУЗИКУ</p> <p>Након мог увида у музичку критику као вида уметничке критике, ученике ћу кроз разговор навести да сами или истраживањем дођу до података који ће им дати одговоре на</p>	
--	--	--	--	--

			<p>питања као што су: шта је то што музичку критику одваја од извештавања, шта може бити предмет уметничке критике, ко може бити уметнички критичар...Након посете неком концерту или слушања /извођења на часу, ученике ћу усмерити да у улози критичара напишу критику. Типови питања којима се доводи до развоја критичког мишљења су она где се траже чињенице, где се тражи преобликовање информација, где се установљавају везе између идеја, чињеница, дефиниција, вредности, уз које се креативно решавају проблеми помоћу оригиналног мишљења или могућности алтернатива, и где се заузима став.</p>	
--	--	--	---	--

5.2. седми и осми разред

Слободна наставна активност: ДОМАЋИНСТВО				Разред:
Исходи учења	Кључни појмови по наставним темама	Специфичне међупредметне компетенције	Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	Упутство за формативно и сумативно оцењивање

<p>– одговорно испуњава обавезе потребне за живот у заједници / домаћинству;</p> <p>– преиспита сопствене и навике других чланова заједнице/домаћинства и утиче на њихову промену ка рационалном планирању, економичној потрошњи и развијању одговорних еколошких навика;</p> <p>– користи рачунарске апликације, 3D приказ грађевинског објекта и унутрашњег уређења домаћинства, уважавајући потребе савремене културе становања;</p> <p>– учествује у активностима уређења и заштите домаћинства и окружења у коме се оно налази;</p>	<p>САВРЕМЕНО ДОМАЋИНСТВО И ПОРОДИЦА Домаћинство.</p> <p>Организација домаћинства.</p> <p>Породица, односи и потребе у породици и њихово усклађивање.</p> <p>Формирање здраве породице.</p> <p>Фазе породичног живота.</p> <p>Култура као начин живота и културно наслеђе.</p>	<p>Компетенција за целоживотно учење</p> <p>Комуникација</p> <p>Рад са подацима информацијама</p> <p>Дигитална компетенција</p> <p>Решавање проблема</p> <p>Сарадња</p> <p>Одговорно учешће у демократском друштву</p> <p>Одговоран однос према здрављу</p> <p>Одговоран однос према околини</p> <p>Естетичка компетенција</p> <p>Предузимљивост и оријентација ка предузетништву</p>	<p>Ученици стичу знања о појмовима: породица и породица у ужем и ширем смислу – на једном часу показују своје познавање назива родбинских и фамилијарних улога. Такође стичу знања о фазама породичног живота, односима у породици и потребама савремене породице, о улози породице у формирању културних потреба и навика. У оквиру ове теме се објашњава појам културног наслеђа. Ученици се подстичу да истраже културно наслеђе своје породице. Задатак је да нацртају породично стабло и унесу имена и презимена неколико генерација уназад, колико највише могу да се обавесте. Имају задатак, уз помоћ родитеља или рођака, да напишу састав о једном свом значајном претку. У оквиру ове наставне теме је предвиђена реализација пројекта</p>	<p>Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању.</p>
--	--	---	---	---

<p>– анализира карактеристике савремене културе становања и повеже развој и значај урбанизма за побољшање услова живљења домаћинства;</p> <p>– правилно разврстава и одлаже отпад из домаћинства, припрема га и предаје на рециклажу;</p> <p>– образлаже на примеру у домаћинству употребу обновљивих извора енергије и значај топлотне изолације са уштедом енергије у домаћинству;</p> <p>– правилно и безбедно користи уређаје за загревање и климатизацију простора;</p> <p>– разликује природне од вештачких тканина, правилно их</p>	<p>КУЛТУРА СТАНОВАЊА</p> <p>Породично домаћинство на селу и у граду. Породица и домаћинство. Функционалне целине домаћинства и њихове улоге. Технички апарати у домаћинству. Безбедност у домаћинству. Уређење домаћинства и околине у градској и сеоској средини. Економично коришћење и потрошња воде у градском и сеоском домаћинству.</p>		<p>Израда плана насеља (Железник) са видљивим називима улица и означеним локацијама стамбених објеката у којима живе породице ученика.</p> <p>У овој наставној теми ученици уче да постоје различите врсте стамбеног простора и који су функционални, хигијенски и естетски захтеви које стамбени простор треба да испуни.</p> <p>Ученици ће размотрити безбедност у домаћинству, одржавање и безбедну употребу кућних апарата, уштеду топлотне енергије у домаћинству (правилна употреба кућних апарата, топлотна изолација стана, грејање стамбених простора).</p> <p>Такође, уче и о важности правилног избора и примене прибора и средстава за одржавање стамбеног простора и околине као и о селективном прикупљању</p>	
--	---	--	--	--

<p>употребљава и одржава;</p> <p>– планира буџет домаћинства и управља њиме;</p> <p>– планира радну недељу, укључује и усклађује обавезе које има као појединац и у заједници/ домаћинству</p>	<p>Уштеда енергије у домаћинству. Хемијска и микробиолошка исправност воде. Отпадне воде у домаћинству. Основни хигијенски захтеви домаћинства. Прикупљање, сортирање и одлагање отпада у домаћинству.</p> <p>КУЛТУРА ОДЕВАЊА Улога одеће и обуће у животу човека. Природни и вештачки материјали, њихова својства и употреба у домаћинству. Одржавање одеће, кућног текстила, и декоративног плана у домаћинству. Одржавање и чишћење природних и</p>		<p>отпада у домаћинству у циљу еколошког очувања животне средине.</p> <p>Задатак у оквиру ове теме је да направе план стана користећи готове иконице кућног намештаја.</p> <p>У оквиру наставне теме Култура одевања ученици ће кроз неколико ппт презентација да науче: о старим занатима везаним за израду одеће, које улоге имају одећа и обућа у животу човека (физиолошка, психолошка, естетска, функционална), који се материјали користе за израду одеће и обуће, које су разлике у својствима природних и вештачких материјала итд. Од ученика се тражи да нађу декларацију на одевном предмету, прочитају ознаке и протумаче их.</p> <p>Кроз практични рад ученици ће овладати вештином пришивања дугмета, правилног читања</p>	
--	---	--	--	--

	<p>вештачких материјала. Организација складиштења кућног текстила, обуће и одеће. Рециклажа кућног текстила и одеће.</p>		<p>и тумачења декларације на етикетама обуће и одеће и разликовања материјала помоћу чула вида и додира.</p>	
<p>– планира буџет домаћинства и управља њиме; – планира радну недељу, укључује и усклађује обавезе које има као појединац и у заједници/ домаћинству; – истражује и прави план набавке средстава за одржавање личне хигијене и чистоће домаћинства;</p>	<p>КУЛТУРА ПОНАШАЊА Планирање и расподела буџета. План набавке и избор артикала. План и припреме за путовање. Правила понашања у превозним средствима, у граду и на путовању. Савремена средства</p>	<p>Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини</p>	<p>Ова тема треба да омогући ученицима да стекн и унапреде вештине у свакодневним активностима у области куповине, комуникације и путовањима. Уче се планирању и правилној расподели кућног буџета, уштеди новца, планирању путовања. У оквиру ове теме ученици треба да овладају вештином писања и упућивања званичних</p>	<p>Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању.</p>

<p>– процењује значај и утицај информација и извора информација и повезује их са сопственим искуством ради решавања различитих проблемских ситуација;</p> <p>– процењује значај и утицај научних достигнућа на свакодневни живот;</p> <p>– осмишљава и предузима истраживање у решавању проблема, одговорно се односи према свом животу, животу других и животnoj средини;</p>	<p>комуникације и претраживање различитих информација.</p> <p>СРЕДСТВА ЗА ОДРЖАВАЊЕ ЛИЧНЕ ХИГИЈЕНЕ И ХИГИЈЕНЕ ДОМАЋИНСТВА</p> <p>Значај воде за одржавање хигијене.</p> <p>Средства за личну хигијену.</p> <p>Козметичка средства.</p> <p>Кућна апотека.</p> <p>Материјали за опремање домаћинства</p> <p>Одржавање домаћинства</p> <p>Отпадни материјали у домаћинству.</p> <p>ИСХРАНА У ДОМАЋИНСТВУ</p>	<p>Естетичка компетенција</p> <p>Предузимљивост и оријентација ка предузетништву</p>	<p>обраћања појединцу или институцији.</p> <p>Планиран је час на коме ученици у групама треба да направе седмични и месечни план буџета и набавки своје породице, направе избор артикала на основу података о квалитету и цени артикала, планирају путовање и направе буџет путивања.</p> <p>Наставна тема</p> <p>Исхрана у домаћинству ће омогућити ученицима да истражују и упознају се са „органском производњом хране”. Да истраже планирају буџет и за исхрану свог домаћинства ако користе „органску храну” и храну која није органска, са посебним освртом на ГМО. Ученици треба да се упознају са термином „правилна исхрана” и да испланирају потрошачку корпу за једно домаћинство. Ученици треба да истраже и презентују потребе за градивним, енергетским и</p>	
--	---	--	---	--

	<p>Хранљиви састојци и животне намирнице.</p> <p>Класификација животних намирница према пореклу (биљне и животињске), улози у организму (енергетска, градивна, заштитна и регулаторна) и саставу.</p> <p>Енергетска вредност намирница.</p> <p>Потребе за састојцима хране зависно од узраста, занимања, пола, спољашње средине, здравственог и физиолошког стања организма.</p> <p>Рационална исхрана човека.</p>		<p>заштитно регулаторним састојцима хране, у зависности од узраста, врсте занимања, пола, климатских услова, здравог и физиолошког стања организма. Шта су последице неправилне исхране? Ученици би требало да упознају прописе и правилнике који се односе на храну. Такође, овде се учи о мерама заштите хране од</p> <p>Ученици се уче да разврставају куповне производе на козметику, личну хигијену, “кућну хемију“ и да их правилно употребљавају.</p> <p>Ученици треба да истраже и да направе план набавке кућне апотеке и апотеке за путовање, како и чиме могу да заштите дрво, метал и зидове од атмосферског утицаја, такође треба да истраже како да уклоне мрље са стакла, намештаја, металних предмета, одеће и обуће у домаћинству.</p>	
--	--	--	---	--

	<p>Принципи рационалне исхране.</p> <p>Законски прописи, правилници о намирницама и квалитету хране.</p> <p>Последице неправилне исхране.</p> <p>Припремање хране, начини обраде намирница.</p> <p>Хигијенски услови приликом припремања хране.</p> <p>Одлагање, чување и конзервисање намирница.</p> <p>Апарати и машине за припремање, чување и обраду хране и намирница</p> <p>Загађујуће супстанце хране и мере заштите</p> <p>Адитиви</p>			
--	--	--	--	--

	<p>Органска и ГМО храна</p> <p>Култура исхране и понашање за трпезом: послуживање и узимање хране, стоно посуђе и прибор.</p> <p>Национална кухиња и кухиње у свету.</p>			
<p>– правилно се храни, води рачуна о сопственом здрављу и здрављу породице;- планира дневне оброке за своје домаћинство у складу са општим принципима правилне исхране уз уважавање потреба свих чланова домаћинства;</p> <p>– примењује основне технике и правила обраде и припреме намирница уз примену</p>	<p>ИСХРАНА У ДОМАЋИНСТВУ</p> <p>Хранљиви састојци и животне намирнице.</p> <p>Класификација животних намирница према пореклу (биљне и животињске), улози у организму (енергетска, градивна, заштитна и регулаторна) и саставу.</p>	<p>Компетенција за целоживотно учење</p> <p>Комуникација</p> <p>Рад са подацима информацијама</p> <p>Дигитална компетенција</p> <p>Решавање проблема</p> <p>Сарадња</p> <p>Одговорно учешће у демократском друштву</p> <p>Одговоран однос према здрављу</p> <p>Одговоран однос према околини</p>	<p>Ученици се упознавају са термином „правилна исхрана” и "органски произведена храна“. Уче се да испланирају потрошачку корпу за једно домаћинство. Уче да се потребе за одрђеном храном разликују у зависности од узраста, врсте занимања, пола, климатских услова, здравог и физиолошког стања организма. Уче које су последице неправилне исхране, како се припрема</p>	<p>Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању.</p>

<p>правилног руковања прибором, посуђем, справама и апаратима за припрему хране;</p>	<p>Енергетска вредност намирница.</p> <p>Потребе за састојцима хране зависно од узраста, занимања, пола, спољашње средине, здравственог и физиолошког стања организма.</p> <p>Рационална исхрана човека.</p> <p>Принципи рационалне исхране.</p> <p>Законски прописи, правилници о намирницама и квалитету хране.</p> <p>Последице неправилне исхране.</p> <p>Припремање хране, начини обраде намирница.</p>	<p>Естетичка компетенција</p> <p>Предузимљивост и оријентација ка предузетништву</p>	<p>храна, који су начини обраде намирница како да намирнице током припремања не изгубе хранљиве вредности, који су хигијенски услови приликом припремања хране, како се правилно рукује и како се одржавају машине за обраду намирница и апарата за чување хране. Култура понашања за трпезом се демонстрира кроз презентацију. Задатак ученика је да одаберу и опишу једну националну или светску кухињу.</p> <p>У оквиру ове теме планиране су групне вежбе састављања јеловника за различите прилике и потребе.</p> <p>У време које није оптерећено могућношћу ширења респираторне инфекције, могућа је вежба по групама припреме неке врсте салате или колача (куглица – без јаја).</p> <p>Задатак ученика је да поставе сто према</p>	
--	--	--	--	--

	<p>Хигијенски услови приликом припремања хране.</p> <p>Одлагање, чување и конзервисање намирница.</p> <p>Апарати и машине за припремање, чување и обраду хране и намирница</p> <p>Загађујуће супстанце хране и мере заштите</p> <p>Адитиви</p> <p>Органска и ГМО храна</p> <p>Култура исхране и понашање за трпезом: послуживање и узимање хране, стоно посуђе и прибор.</p> <p>Национална кухиња и кухиње у свету.</p>		<p>правилима са којима су упознати и пошаљу фотографију на увид.</p> <p>Путем припремљених презентација ученици се упознају са појмом ГМО хране и Е – бројева и о њиховој штетности, као и о штетним последицама неправилне исхране.</p> <p>Такође, путем спремљених презентација се упознају са поступком израде хлеба и израде сира, што је могуће делимично извести и практично (на пример, брза коагулација млечних протеина помоћу лимунске киселине – производња тзв крем – сира.</p>	
--	---	--	---	--

Слободна наставна активност: Предузетништво		Разред: седми, осми
Циљ учења слободне наставне активности Предузетништво је да допринесе развоју иновативности и предузимљивости код ученика, способности да се идеје претворе у акцију, способности за тимски рад и коришћење разноврсних извора знања ради бољег разумевања друштвених процеса и појава и преузимања одговорне улоге у савременом друштву.		
Исходи учења	<p>По завршетку програма ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – наведе основна права потрошача и начине њихове заштите; – на декларацији пронађе најважније информације о производу и одреди однос цене и квалитета; – посматра занимања из перспективе некад и сад и предвиди могућности њиховог развоја у будућности; – повезује одређена занимања и врсту и нивое образовања; – препозна проблеме у свом непосредном окружењу и дискутује о могућностима њиховог решавања; – се укључи у иницијативе које се покрећу у школи; – разликује особине лидера и менаџера; – одговорно преузима задужења у тиму, сарађује са другим члановима тима и учествује у доношењу одлука; – планира, распоређује и управља ресурсима (знања и вештине, време, новац, технологије); – учествује у осмишљавању пословне идеје; – информише се о постојању сличних производа на тржишту; – комуницира са окружењем о креативним идејама свога тима; – примењује правила пословне комуникације; – поштује етичке принципе у пословању; – израчуна трошкове израде производа према датим инструкцијама; – прикупи информације о ценама сличних производа на тржишту и на основу њих одреди цену свог производа; – учествује у промоцији и продаји производа; – презентује рад свог тима. 	
	<p>Потрошач, право потрошача, производ или услуга, цена, квалитет, декларација производа, уговорна обавеза Свет рада, занимање, професионална оријентација, професионални развој, CV, мотивационо писмо, целоживотно учење, Иницијатива, менаџмент, лидерство</p>	

Кључни појмови садржаја обавезног предмета	Предузеће, привредни субјект, тржиште, ресурси, љдски ресурси, материјални ресурси, пословна комуникација, пословање, етички принципи, процес производње, процес пружања услуга, цена производа или услуге, промовисање производа, продаја производа или услуге
Специфичне међупредметне компетенције	<p>Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Естетичка компетенција Предузимљивост и оријентација ка предузетништву</p>
Упутство за дидактичко- методичко остваривање програма	<p>ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА Наставник припрема различите материјале везане за наставну тему и подстиче ученике и мотивише их да о теми дискутују, дају решења, проналазе сличне материјале користећи различите изворе: интернет, материјале из свакодневног живота, законска решења. Материјал се бира према узрасту ученика, специфичности теме и предзнања. Материјал мотивише ученике да истражују, улазе у дискусију, образлажу своје ставове. Наставник је пратилац ученичких активности и, уколико је потребно, давалац додатних подстицаја, али не и готових решења. Потребно је подстицати радозналост, аргументовање, креативност, рефлексивност, истрајност, одговорност, аутономно мишљење, сарадњу, једнакост међу половима. У настави се примењује фронтални рад и излагање наставника само у домену увођења ученика у наставну јединицу. Улога наставника је да након увођења у наставну јединицу буде координатор и модератор, даје подстицаје.</p> <p>ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗАШТИТА ПРАВА ПОТРОШАЧА Ученици се оспособљавају да у оквиру задатог буџета одаберу производ или услугу и аргументују свој избор у односу на критеријуме као што су квалитет, цена, еколошка подобност, корисност производа/услуге, естетска вредност, робна марка, трајање гаранције, могућности сервисирања, као и да се информишу о производу (прехранбеном, хемијском, техничком, одећа и</p>

обућа) на основу његове декларације. Упознају се шта су то права потрошача и на који начин могу да их остваре. Наставник упућује ученике на услове које потрошач мора да испуни да би остварио своја права, посебно са аспекта безбедности и квалитет производа/услуге, могућности замене или повраћаја новчаних средстава уколико није испуњена потпуна функционалност производа у гарантном року, као и у случајевима када производ није у складу са декларацијом или за услугу није испуњена уговорна обавеза.

СВЕТ РАДА

Ученици се упознају са образовним профилима у оквиру различитих подручја рада, школама које их образују и захтевима које треба да испуне они који желе да се за њих школују. Коришћењем информатора и конкурса за упис у средњу школу, као и сајта НСЗ ученици проучавају подручја рада, образовни профили у подручју рада, услови за упис, трогодишњи и четворогодишњи образовни профили, дуално образовање. Ученици раде у групама или у пару на припреми презентације у стандардизованој форми за изабрани образовних профил. Након излагања појединачних презентација ученици ће направити обједињену комплетну презентацију о свим подручјима рада и образовним профилима која ће бити постављена на сајт школе. У оквиру ове теме ученици се упознају са појмовима професионални развој, професионална оријентација и селекција, форма и функција CV и мотивационог писма, целоживотног учења.

ПОКРЕНИ СЕБЕ И ДРУГЕ

Наставник организује активност у којој ученици треба да идентификују различите проблеме у свом непосредном окружењу (проблем угрожавања животне средине) и сагледају могућности њиховог решавања сопственим ангажовањем и укључивањем вршњака, родитеља, комшија у решавање проблема. Након спроведене анализе ученици подељени у две групе треба да изаберу два проблема и проналазе могућности за њихово решавање. Након тога сачињавају план акције са основним елементима. Наставник кроз примере успешних менаџера и лидера, упознаје ученике са особинама које их одликују. На основу својих интересовања и способности ученици преузимају улоге у тиму, а затим анализирају које особине менаџера и лидера су им потребне за успешно обављање задатка.

УЧЕНИЧКА ПРЕДУЗЕЋА

Ученици кроз практичан рад и симулацију рада привредног друштва стичу јаснију слику о економском, финансијском функционисању предузећа, развијају сопствене предузетничке капацитете, социјалне, организационе и лидерске вештине. У одељењу се формирају две групе и свака група оснива и води сопствено предузеће – привредни субјекат, са реалним процесима, производима/услугама и остварује зараду. Ученичко предузеће, под менторством предметног наставника, пролази кроз све фазе развоја стварног привредног друштва (оснивање, развијање,

	<p>затварање). Свако ученичко предузеће осмишљава свој производ или услугу, трудећи се да буде оригинални, иновативни и креативни. Са циљем постизања ових захтева, важно је да ученици прикупе информације о истим или сличним производима или услугама на тржишту и успоставе комуникацију са окружењем како би испитали могућност остваривања пословног успеха. У складу са производом/услугом, ученици бирају назив предузећа, израђују лого предузећа и праве план активности. Са циљем прикупљања новчаних средстава за почетак рада предузећа, ученици проналазе начин стицања почетног капитала за оснивање предузећа. За успешно пословање ученици се уз помоћ наставника упознају са правилима пословне комуникације, основним етичким принципима у пословању и рационалном управљању расположивим ресурсима (знања и вештине, време, новац, технологије).</p> <p>Ученици израчунавају све трошкове које су имали током реализације своје идеје. Уз помоћ наставника, осмишљавају различите облике промовисања и продаје свог производа и остварују интеракцију са пословним сектором и потенцијалним купцима. Након реализоване теме сваки тим изврши евалуацију спроведених активности и изради презентацију о раду свог предузећа. Чланови тима доносе заједничку одлуку у које сврхе ће бити искоришћена новчана средства зарађена током пословања ученичког предузећа.</p>
Упутство за формативно и сумативно оцењивање	<p>Оцењивање се врши описно тростепеном скалом. Вредновање и оцењивање се обавља на основу активности ученика у раду на часу, учешћа у излагањима, дискусијама. Битан фактор при оцењивању је излагање ставова, доношење одлука, решавање проблема, сналажење у различитим ситуацијама, промена мишљења након аргументовања, предвађање последица, давање креативних решења. Такође је битан моменат при оцењивању међусобна комуникација, уважавање туђих ставова и мишљења, међусобно помагање, испољавање иницијативе, критичко размишљање. Приликом вредновања одмах дати повратну информацију и појашњење о вредновању ученичког рада.</p>

Слободна наставна активност: МОЈА ЖИВОТНА СРЕДИНА				Разред: 7 и/или 8
Исходи учења	Кључни појмови	Специфичне међупредметне компетенције	Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма	Упутство за формативно и сумативно оцењивање

<p>– образложи избор теме/истраживања из области одрживог развоја, циљ и план рада користећи вештину јавног говора;</p> <p>– формулише истраживачки задатак;</p> <p>– планира ресурсе и управља њима, усмерен на достизање реалног циља;</p> <p>– прикупи, одабере и обради информације релевантне за истраживање, користећи поуздане изворе информација, наводећи извор и аутора;</p> <p>– прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником;</p>	<p>Еколошки отисак</p> <p>Биокапацитет,</p> <p>Еколошки дуг,</p> <p>Одрживи развој,</p> <p>Еколошко право, Отпад Депонија, Рециклажа, Секундарне сировине, Извори енергије, Енергетска ефикасност.</p>	<p>Компетенција за целоживотно учење</p> <p>Комуникација</p> <p>Рад са подацима и информацијама</p> <p>Дигитална компетенција</p> <p>Решавање проблема</p> <p>Сарадња</p> <p>Одговорно учешће у демократском друштву</p> <p>Одговоран однос према здрављу</p> <p>Одговоран однос према околини</p> <p>Естетичка компетенција</p> <p>Предузимљивост и оријентација ка предузетништву</p>	<p>У програму су предложене четири теме: <i>Еколошки отисак и опстанак, Управљање отпадом, Рециклажа, ремедијација и поновна употреба добара и сировина и Обновљиви извори енергије.</i></p> <p>Програм је тако конципиран да фаворизује активности ученика, повезивање њиховог школског и ваншколског искуства, учење путем решавања проблема, сарадњу и тимски рад, као и употребу савремених технологија у образовне сврхе. Препоручује се употреба модификованих предавања (добро структурирано, систематично и кратко представљање најважнијих елемената теме/садржаја), затим различитих врста презентације, демонстрације, студије случаја, симулације, играње улога, дебате, рад у малим групама, рад на пројектима, радионицама, прављење паноа, стрипа, филма,... осмишљавање друштвене игре. Потенцира се самосталност ученика у активном начину учења, а улога наставника је</p>	<p>Пратити напредак ученика који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, документују итд. Поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. За неке садржаје прикладни</p>
--	--	---	--	---

<p>– користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања;</p> <p>– вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада;</p> <p>– учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и одрживом развоју;</p> <p>– повеже значај очувања животне средине са бригом о сопственом и колективном здрављу;</p> <p>– одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу;</p> <p>– користи језик и стил комуникације који су специфични за поједине научне и</p>			<p>превасходно да уведу ученике у тему, представе кључне појмове садржаја и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују. За сваку тему наставник треба да припреми што више различитих материјала који имају функцију подстицаја, мотивисања ученика за рад на њима. Поред материјала (филмови, слике, приче, новински текстови...), то могу бити гостовања особа или посета установама. Избор подстицаја треба да одговара теми, узрасту ученика и њиховим интересовањима. Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала, већ се ученици подстичу да користе што различитије изворе информација и да имају према њима критички однос. Иако се очекује да ће се ученици у великој мери ослањати на интернет, треба их охрабривати да користе и друге изворе као што су књиге, старе фотографије и разговор са људима. Пожељно је да се ученицима омогуће посете установама и</p>	<p>су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина, ставова. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.</p>
--	--	--	--	---

<p>техничке дисциплине и чува језички идентитет;</p> <p>– сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању договора и афирмишући толеранцију и равноправност у дијалогу;</p>			<p>институцијама у средини где живе, као и непосредни контакт са људима који имају интересантна животна и/или професионална искуства у вези са темом која се обрађује. Број часова по темама и редослед тема нису унапред дефинисани. За сваку тему и наставне јединице у којима се она обрађује, потребно је формулисати исходе који су рефлексија исхода за крај разреда и индикатора међупредметних компетенција, а садрже специфичности везане за конкретну тему/проблем.</p> <p>Правити корелацију са стеченим знањима из</p>	
--	--	--	--	--

			биологије, географије технике и технологије, хемије и сл.	
--	--	--	--	--

6. Програм допунске и додатне наставе

6.1. Програм допунске наставе

Допунска настава се организује за ученике којима је потребна помоћ у савладавању програма наставе и учењу. То су ученици који из објективних разлога у редовној настави не достижу **основне стандарде** у неком од програмско- тематских подручја.

Сваки наставник у свом раду и процени образовних постигнућа ученика (у крајњем случају у идентификацији ученика за допунску наставу) ће се придржавати **посебних стандарда постигнућа** који су стручна већа за област предмета, на основу општих исхода образовања и васпитања, исхода дефинисаних за све обавезне предмете првог и другог циклуса, општих образовних стандарда за крај првог и другог циклуса основног образовања и васпитања и програма наставе и учења **дефинисала за сваки предмет и разред**. Посебни стандарди постигнућа су саставни део годишњих планова наставника.

Програми **допунске наставе** ће се заснивати на знањима, вештинама и умењима ученика **основног нивоа** образовних стандарда који су дефинисани за крај првог и крај другог циклуса основног образовања и васпитања. Сами садржаји допунске наставе се базирају **на програмима наставе и учења за одређене разреде**.

У зависности од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика као и узрока заостајања, у складу са распоредом часова и дневно-недељним оптерећењем ученика, наставници формирају одговарајуће групе ученика за овај облик наставе. О потреби похађања допунске наставе обавештавају се и ученик и његов родитељ/старатељ, а евиденција о овом облику наставе се води у есДневнику.

Допунска настава се организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Ако и кад савлада одређену тешкоћу или отклони недостатак, ученик престаје с похађањем допунске наставе, а на редовним часовима му се пружа индивидуална подршка и/или рад у пару, укључивање у групни облика рада

Допунска настава је обавезна за ученике.

Сваки наставник у складу са решењем о норми часова рада за текућу школску годину прави **годишњи програм допунске наставе** у складу са потребама ученика које подучава.

Наставник који изводи допунску наставу ће посебно водити рачуна о одмерености захтева и мотивацији ученика (похвале, награде, позитивна оцена, упутство за даље учење)

6.1.1.Први циклус основног образовања и васпитања

У овом циклусу образовања допунска настава се изводи из наставних предмета српски језик и математика, од првог до четвртог разреда.

6.1.2.Други циклус основног образовања и васпитања

У овом циклусу образовања допунска настава ће се изводити из оних предмета за које ће стручна већа за област предмета утврдити да постоји потреба, а у складу са решењима о норми часова рада за текућу годину.

Приликом програмирања допунске наставе наставници ће посебну пажњу обратити на листу стандарда чија се оствареност проверава комбинованим тестом на **завршном испиту**.

6.2. Додатна настава

Програми **додатне наставе** су засновани на знањима, вештинама и умењима ученика са **напредног нивоа** дефинисаног за сваки од наведених предмета за крај првог и за крај другог циклуса основног образовања и васпитања. За наставне садржаје за које нису дефинисани знања, вештине и умења ученика с напредног нивоа, додатна настава ће се базирати на делу стандарда са средњег нивоа. Додатна настава се заснива на **програмима наставе и учења за одређене разреде**.

Сваки наставник у свом раду и процени образовних постигнућа ученика (у крајњем случају у идентификацији ученика за додатну наставу) ће се придржавати **посебних стандарда постигнућа** који су стручна већа за област предмета, на основу општих исхода образовања и васпитања, исхода дефинисаних за наставне предмете , општих образовних стандарда и програма наставе и учења **дефинисала за сваки предмет и разред**. Посебни стандарди постигнућа су саставни део годишњих планова наставника.

У исто време, часови овог облика наставе ће служити за припрему ученика за такмичења, конкурсе и смотре.

Евиденција садржаја и ученика који ће похађати додатну наставу ће се водити у есДневнику.

Додатна настава се организује се током целе наставне године, а сваки наставник у складу са решењем о норми часова рада за текућу школску годину прави **годишњи програм додатне наставе**.

На основу наставникове процене ученикових знања одређеног наставног предмета, лакоће којој тим знањем овладава, наставник **предлаже** ученику похађање додатне наставе, а ученик и његов родитељ тај предлог прихватају или не. Посебно треба водити рачуна о томе да се потенцијално даровити ученици не оптерећују изнад њихових стварних могућности и жеља (довољно је да ученик, уз редовну наставу, буде ангажован још само у једном виду образовно- васпитног рада- додатној настави).

Додатна настава ће се заснивати на заинтересованости ученика за продубљивање знања, умења и вештина одређеног предмета. Основу рада ће чинити непосредније ангажовање ученика са циљем њиховог оспособљава за самообразовање, развијање маште, подстицање на стваралачки рад и упућивање на самостално коришћење различитих извора сазнања. Под руководством наставника ученици у додатној настави самостално усвајају знања, врше истраживања, припремају и излажу своје радове (усмене, писмене, практичне) пред својом групом, разредом или целом школом. Знања, умења и вешине које су стекли истраживачким, индивидуалним и групним радом у додатној настави биће коришћени у редовној настави, слободним активностима и у другим приликама (конкурси, такмичења, школске и друге приредбе). Ученике који се посебно истичу у додатној биће и посебно стимулисани (похвале, награде и др.).

Уочавање потенцијално даровитих ученика остварује се непосредним праћењем од стране наставника разредне и предметне наставе, анализом радова ученика и остварених резултата на смотрема, такмичењима, интервјуисањем ученика и родитеља и применом одређених инструмената од стране школског психолога/ педагога.

6.2.1. први циклус основног образовања и васпитања

У овом циклусу основног образовања и васпитања додатна настава се организује за ученике 3. и 4. разреда из математике.

6.2.2. други циклус основног образовања и васпитања

Посебна пажња у додатној настави у овом циклусу основног образовања и васпитања ће се обратити на средњи и напредни ниво заједничке области за предмете природних наука-биологија, физика и хемија.

Додатни рад ће бити организован из оних предмета за које ће стручна већа за област предмета утврдити да постоји потреба, а у складу са решењима о норми часова рада за текућу годину.

7. ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

Циљ програма: подршка целовитом развоју ученика и давање културног доприноса локалној заједници

Задаци програма:

- развој личних интересовања ученика
- развој личних стваралачких способности и креативности
- препознавање сопствених могућности у односу на професионалну оријентацију
- развијање свести о важности и значају културе
- развој поштовања за традицију и културу српског народа и националних мањина
- развијање интеркултуралности, поштовања и очувања националне и светске културне баштине
- развој критичког односа према различитим културним садржајима
- препознавање естетичких елемената у уметничком стваралаштву, природној и културној баштини
- промоција ученичких продуката у локалној заједници непосредно у школи, путем сајта, фејсбук странице школе, јутјуб канала школе и школског часописа „ Наша реч“

Садржаји програма:

- обележавање Дана школе, свечани пријем за прваке и њихове родитеље, обележавање првог (уз интонирање државне химне) и последњег наставног дана у оквиру одељењски заједница.
- свечана додела сведочанстава, диплома, похвалница и захвалница, проглашење ученика носиоца дипломе „ Вук Караџић“ и ученика и спортисте генерације, за ученике осмог разреда, њихове родитеље и предметне наставнике.
- обележавање школска слава Св.Сава- Дан духовности
- обележавање 8. новембра као Дана просветних радника, 21.фебруара као Међународног дан матерњег језика и 10. априла као дана сећања на Доситеја Обрадовића
- обележавање државних празника-Дан сећања на српске жртве у Другом светском рату (21.октобар), Дан државности (15. и 16. фебруар), Дан сећања на жртве холокауста, геноцида и других жртава фашизма у Другом светском рату (22.април), Дан победе (9. мај), Видовдан (28. јун)
- прославе Нове године, верских празника Божића и Ускрса
- јавним историјским часом обележавање 14. октобра, када је у Другом светском рату ослобођен Железник, у сарадњи са Удружењем потомака ратника ослободилачких ратова од 1912 до 1999. се пред спомеником Палим борцима
- посете институцијама културе у оквиру манифестације Дани европске културне баштине и Априлских дана Београда
- обележавање дана рођења Вука Ст.Караџића,
- посете одговарајућим сајмовима, пре свега посета Сајаму књига.
- изложбе ученичких радова, представе и приредбе; посете биоскопу и позориштима
- обележавање Светски дан Рома.
- учешће наших ученика на ликовним и литерарним конкурсима других организатора- Црвени крст, Ватрогасно друштво Чукарице, Дечји културни центар Београда

- укључивање у обележавање дана/ месеца ГО Чукарица
- обележавање и других значајних дана -међународних и националних који доприносе културном развоју и ученика и окружења: Међународни дан писмености, Дан поезије, Светски дан књига за децу, Дан франкофоније.
- обележавање Дечја недеља
- манифестација популаризације науке - Фестивал науке и /или посете музејима науке и технике

Специфичности школе које утичу на избор културних активности: у нашој школи се као други страни језик – изборни програм учи француски језик, између 10 и 13% ученика је ромске националности, постоји велико интересовање ученика за организоване посете институцијама и објектима културе, организују се и посећују у школи и локалној заједници различита догађања и даје изузетан значај важним сегментима рада школе (пријем првака, испраћај осмака, дан школе, промоција ученика за различита достигнућа и укључивање у различите хуманитарне акције), редовно излажење школског часописа „ Наша реч“ у штампаном и електронском облику

8. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНИХ АКТИВНОСТИ

Циљ програма: подршка физичком и социјално-емотивном развоју и упражњавању здравих стилова живота ученика

Задаци програма:

- развој свести о важности сопственог здравља и безбедности
- неговање и развој физичких способности ученика
- развијање способности за сарадњу са другима
- развој личних интересовања ученика
- развој одговорности за сопствене изборе
- превенција насиља, злоупотребе ПАС, других облика болести зависности (интернет, клађење) малолетничке делинквенције
- промоција позитивних вредности друштва

Садржаји програма:

- организовање недеље спорта (по једна у првом и другом полугодишту) у индивидуалним и колективним спортовима за ученике, наставнике и родитеље
- организовање манифестација у циљу промоције физичког вежбања, спорта и здравља (плес, музичко-спортске радионице) и радионица о здрављу, историји спорта, последицама насиља у спорту, научним сазнањима и технолошким достигнућима која имају или су имала утицај на спортске активности
- организовање унутаршколских спортских такмичења у играма за које постоје интересовања ученика - између две и четири ватре за ученике првог циклуса

-фер плеј у спорту; навијање

Специфичности школе које утичу на избор спортско-рекреативних активности: постоји велика заинтересованост ученика за учешће у спортским секцијама и ограничене просторне и часовне могућности у затвореном за њихову реализацију; постоји тесна сарадња наставника физичког и здравственог васпитања и наставника физике и биологије у појединим сегментима реализације спортско—рекреативних и здравствених садржаја у другом циклусу основног образовања и васпитања, одређени број ученика је из здравствених разлога ослобођен од практичног дела физичког васпитања, ученици учествују у различитим пројектима организација и удружења - ГО Чукарица и сл.

9. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА, ПРОГРАМ СПРЕЧАВАЊА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

9.1.ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

Циљ програма: обезбеђивање развијања и неговања позитивне атмосфере и безбедног окружења за све актере школског живота- ученике, наставнике, родитеље/законите заступнике и трећа лица и интервенисање за заустављање насиља, злостављања и занемаривања

Задаци програма:

- упознавање и/или подсећање ученика и одраслих са појмом и облицима насиља, злостављања и занемаривања, уз повећање осетљивости за њихово препознавање
- формирање ставова о неприхватљивости насилног понашања, злостављања и занемаривања у међусобним односима ученик - ученик, ученик – одрасли, као и развијање свести на право на заштиту
- развијање толеранције, разумевања и прихватања различитости у међусобној сарадњи и комуникацији
- стварање климе одговорности свих за обезбеђивање повољних услова за безбедан живот и рад, тј.за интервенисање у случају сумње или сазнања о насиљу
- упознавање ученика и одраслих са процедурама и улогом свих актера укључених у живот и рад школе у процесу заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања
- унапређивање компетенција ученика, наставног и ненаставног кадра и родитеља за уочавање и решавање проблема ненасилном комуникацијом и конструктивним решавањем конфликта

- унапређивање познавања процедура за пријављивање и поступање у случају сумње или сазнања о свим облицима насиља, злостављања и занемаривања
- развој стратегија пружања одговарајуће подршке и разумевања различитих облика комуникације и понашања ученика са тешкоћама и сметњама у развоју
- развијање социјално-емоционалне компетенције ученика, родитеља и запослених- свест о себи, свест о другима, саморегулација, одговорно доношење одлука, управљање односима
- упознавање са механизмима трговине људима/децом

Садржаји програма:

- тематска предавања ученицима, родитељима, запосленима у вези са појавним облицима насиља, актерима насиља и њиховим улогама, корацима у поступања у ситуацијама сумње или сазнања о насиљу;
- радионичарски рада у групама/одељењима ученика, родитеља и наставника у вези личног идентитета, емоција и потреба, унапређивање вештина решавања проблема и вештина међусобне комуникације, увежбавање стратегија за успешно превладавање конфликтних ситуација, развијање родитељских вештина и компетенција наставника за подршку развоју личности ученика;
- индивидуални рад одељењских старешина, наставника, педагошко-психолошке службе са ученицима, родитељима и наставницима у вези идентификације проблема, пружања помоћи у решавању проблема, унапређивању социјалних вештина,
- обележавање посебних датума везаних за људска и дечја права (Дан толеранције, Дечја недеља, Дан пријатељства)
- садржаји које пружа платформа Чувам те
- хуманитарне акције
- спортска такмичења и поштовање фер плеја (Бонтон навијача)
- акције „ У туђим ципелама“ и/или „ Под туђом капом“
- избор ученика полугодишта – промоција и похваљивање примера добре праксе
- недеља различитих култура
- дигитални бонтон
- израда лифлета и брошура, постера, текстова у школском часопису „Наша реч“
- разноврсна понуда слободних наставних и ваннаставних активности
- активније укључивање ученика и представника Ученичког парламента у планирању и реализацији различитих облика образовно-васпитног рада

- развијање и/или учешће у различитим пројектима у школској и ужој локалној средини ради спречавања трговине људима
- обезбеђивање превентивне и интервентне активности спољашње заштитне мреже

Специфичности школе које утичу на избор активности програма заштите: висок степен одзива ученика, родитеља и наставника у хуманитарним акцијама; висок степен толеранције ученика и родитеља на облике насиља и злостављања са првог и другог нивоа, лабилна доследност у постављању правила и граница у породици и међу самим ученицима за виртуелне облике комуникације; с обзиром да се често мењају и допуњују, недовољно усвојене процедуре и поступања код планирања, реализације и евидентирања појачаног васпитног рада и оперативног плана заштите, друштвено-корисног и хуманитарног рада

9.2 ПРОГРАМ СПРЕЧАВАЊА ДИСКРИМИНАТОРНОГ ПОНАШАЊА И ВРЕЂАЊА УГЛЕДА, ЧАСТИ ИЛИ ДОСТОЈАНСТВА ЛИЧНОСТИ

Циљ програма: предупредивање дискриминације, вређања угледа, части или достојанства и спровођење интервентних активности у случају сумње или утврђеног дискриминаторског понашања

Задаци програма:

- упознавање и/или подсећање ученика и одраслих са појмом и облицима дискриминаторног понашања и понашањима којима се вређа углед, част и достојанство личности
- подизање свести свих ученика и одраслих о негативном деловању дискриминаторског понашања и вређања угледа, части и достојанства на сваког појединца
- увиђање односа између насилног и дискриминаторског понашања
- стварање сигурног и подстицајног окружења за све, а нарочито за лица из осетљивих група и/или лица којима је потребна додатна подршка у образовању
- неговање атмосфере сарадње, уважавања и развијање позитивног система вредности
- превазилажење стереотипа и предрасуда
- развијање способности и вештина уважавања саговорника и реаговања на оно што говори, а не на личност
- успостављање сарадње са свим носиоцима послова заштите од дискриминације-унутрашња и спољашња заштитна мрежа
- реинтеграција дискриминисаног лица и извршиоца дискриминације
- стручно усавршавање у области превенције и поступања у случајевима дискриминаторног понашања
- унапређивање познавања процедура за пријављивање и поступање у случају сумње или сазнања о свим облицима дискриминаторног понашања, вређања угледа, части и достојанства личности

-развијање одговорности за сопствене одлуке и изборе, уз поштовање одлука већине и уважавање мишљења мањине

Садржаји програма:

- тематска предавања ученицима, родитељима, запосленима у вези са појавним облицима дискриминације, актерима дискриминације и њиховим позицијама,
- информисање ученика, родитеља и запослених о корацима поступања у ситуацијама сумње или сазнања о дискриминацији, вређању угледа, части и достојанства;
- радионичарски рад у групама/одељењима ученика, родитеља и наставника за превазилажење предрасуда и прихватања културолошких разлика
- подршка ученицима који су у ризику од раног напуштања образовања
- индивидуални рад одељењских старешина, наставника, педагошко-психолошке службе са ученицима, родитељима и наставницима у вези идентификације проблема, пружања помоћи у решавању проблема, унапређивању социјалних вештина,оснаживања личности
- кампање за задржавање толерантне атмосфере, социјалну инклузију, против говора мржње
- планирање подршке за новопридошле ученике, ученике поновце, ученике који се преводе у старији разред; престареле ученике
- разноврсна понуда слободних наставних и ваннаставних активности,
- пружање додатне подршке у образовању и свеобухватном развоју ученика
- укључивање ученика и представника Ученичког парламента у планирању и реализацији различитих облика образовно-васпитног рада којима се смењује/елиминише дискриминаторно понашање
- информисање родитеља и ученика о посебним мерама ради постизања пуне равноправности у процесу образовања-стимулативни бодови за упис у средњу школу
- додатна настава за ученике који српски језик не познају на нивоу потреба образовно-васпитног рада
- укључивање ученика и родитеља припадника осетљивих друштвених група у стручне органе школе, СРШ и УП
- упознавање са конвенцијом о правима деце и заблудама у вези са њима
- развој социјално-емоционалних компетенција – свест о другима, управљање односима

Специфичности школе: између 10 и 13% ученика ромске националности, ученици припадници исламске вероисповести, ученици којима се пружа додатна подршка у образовању и развоју; спремност ученика и родитеља у материјалном помагању ученицима и породицама слабијег имовног стања; престарели ученици у разредима првог циклуса образовања и васпитања

9.3. ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

Циљ програма: спречавање злоупотребе ПАС и малолетничке делинквенције у складу са узреастом ученика

Задаци програма:

- развијање животних вештина ученика за одупирање социјалним притисцима и пружање отпора ризичним облицима понашања
- развијање социјално- емоционалних компетенција ученика- свест о себи, саморегулација, одговорно доношење одлука
- развој здравих стилова живота код ученика и њихових породица
- подстицање ученика на креативно провођење слободног времена
- развијање свести о важности сопственог здравља и безбедности
- успостављање сарадње са другим институцијама- МУП, здравствене институције, канцеларија за младе ГО Чукарица, спортска и друга удружења, социјални рад
- информисање ученика и родитеља о злоупотреби ПАС као тежкој повреди обавеза ученика
- упознавање ученика и родитеља са краткорочним и дугорочним ефектима злоупотребе ПАС на здравље ученика и утицаја на окружење
- развијање критичког односа према медијским порукама и популарној култури

Садржаји програма:

- организовање трибина за родитеље, ученике и наставнике
- разноврсна понуда слободних и ваннаставних активности која одговара потребама ученика основношколског узраста
- обележавање значајних међународних и националних дана – Борба против дуванског дима, ментално здравље
- организовање радионице и остале активности са ученицима на основу савладаних различитих програма обуке - одговоран однос према здрављу, Чувари осмеха
- ЧОС на којима ученици представљају своје специфичне способности, интересовања, вештине
- развијање и/или учешће у различитим пројектима у школској и ужој локалној средини ради спречавања злоупотребе ПАС и малолетничке делинквенције
- организовање активности на јачању припадности тиму, групи, одељењу, школи
- организовање активности којима се развија толеранција на фрустрацију у свакодневном животи
- промовисање ученичких постигнућа у школским и ваншколским активностима

Специфичности школе: норме друштва и локалне средине које шаљу вишесмислене поруке у односу на злоупотребу ПАС/ друштвено распрострање уверења и заблуде која не иду увек на руку превенцији; висок ниво промоције ученичких постигнућа; јасна правила школе у вези са злоупотребом ПАС и доследно спровођење процедура у случају њиховог кршења; добра сарадња са полицијом

10. ПРОГРАМ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

Циљ програма: подстицање развоја индивидуалних склоности и интересовања и развоја ученика у складу са узрастом и развојним потребама, ресурсима и просторним могућностима школе

Задаци програма:

- подстицање прилагођавање ученика на школску средину и организацију рада
- стварање могућности за садржајно провођење слободног времена ученика
- развијање и неговање вештина међусобне комуникације између ученика и ученика и наставника
- стварање услова за дружење, забаву и разоноду ученика
- развој вештина јавног наступа и представљања
- развој способности за тимски рад и изражавање свог мишљења, преузимање тимске улоге
- развијање способности и вештина за коришћење различитих извора информација и савремених технологија
- унапређивање различитих способности ученика -физичких способности и здравља ученика, интелектуалних и креативних, социјалних и емоционалних; развој мотивације за учење и сазнавање
- остваривање међудодељеничких и међугенерациских веза међу ученицима
- препознавање професионалних способности и интересовања и развијање предузетничког духа

Садржаји програма се остварује у области науке (математика, хемија, физика, историја, географија, биологија, екологија) технике (програмирање, информатика, моделарство, саобраћај, електротехника) културе и уметности (рецитовање, страни језици, ликовно стваралаштво, књижевно-литерарне активности, велики хор и друге музичке групе, драмско стваралаштво, калиграфија) медија (школски лист „ Наша реч“, сниматељско-фотографске активности) хуманитарних и спортских активности (индивидуални и колективни спортови и игре; грађански активизам)

Специфичности школе које утичу на избор садржаја програма: вишегодишња излагање штампаног и електронског издања школског часописа, промоција резултата и продуката насталих радом ученика у ваннаставним активностима на сајту школе, фејсбук страници школе и јутјуб каналу и простору школе, јавни наступи ученика у школи и локалној заједници, доступност ИКТ, богат план посета установама и објектима културе, науке, религије, природне средине, ниска обухваћеност ученика овим видом образовно-вапитног рада; неиздиференцираност ученичких интересовања

11. ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНА ОРИЈЕНТАЦИЈЕ

Циљ програма: да ученици током трајања основног образовања буду у прилици да реално сагледају своја интересовања, уче и развијају опште и посебне способности, освесте потребе, развијају особине личности и све то доведу у садржајем, условима и захтевима појединих занимања, уважавајући потребе друштва, како би што успешније планирали правац свог професионалног развоја и каријере

Задаци програма:

- упознавања, праћење и подстицање развоја индивидуалних способности, интересовања, система вредности и црта личности ученика
- упознавање ученика са светом рада и занимања и системом средњег образовања
- оспособљавање ученика да самостално прикупљају информације које се односе на систем средњег образовања и свет рада
- развијање позитивног става према раду и улози рада у личном и друштвеном просперитету
- неговање и уважавање различитости и професионално усмеравање ученика у складу са тим
- подршка родитељима ученика за усмеравање професионалног развоја сопствене деце и упознавање са структуром средњошколског образовања
- успостављање сарадње са установама и институцијама које могу допринети успешном професионалном развоју ученика
- подршка наставницима у реализовању програма ПО
- развијање родне равноправности

Садржаји програма:

-примена петофазног модел професионалне оријентације: самоспознаја, свет рада, путеви образовања, реални сусрети, одлука за ученике седмог и осмог разреда кроз програм ПО интегрисан у целокупан образовно-васпитни рад - редовну наставу, додатни рад, рад слободних наставних активности, ваннаставне активности (екскурзије, посете... и посебно Сајмови образовања), ЧОС, манифестације на нивоу школе (Дан дечака и Дан девојчица),
- одржавање родитељских састанака у 7. и 8. разреду и трибине за родитеље ученика осмог разреда
-организовање посета привредним и другим организацијама и институцијама у ближем и ширем окружењу
-индивидуални и групни саветодавни рад са ученицима и њиховим родитељима
-представљање себе и других; истицање својих добрих особина, способности, вештина и интересовања вежних за обављање одређених послова и задатака у редовној настави и ЧОС

- презентовање различитих занимања, мреже средњих школа
- презентовање одређених образовних профила и послова
- посете данима отворених врата средњих школа; сајмовима образовања
- сарадња са службама за ПО НСЗ

Специфичности школе: релативно слаб резултат на завршном испиту, али висок проценат уписивања ученика у средњу школу на прве три исказане жеље; ученици који своје основно образовање завршавају по персонализованом програму наставе и учења (ИОП 2), успостављана сарадња са НСЗ, омогућавање промоције средњих школа, сарадљивост родитеља по питању непосредног учешћа у различитим активностима школе на плану ПО

12.ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Циљ програма: пружање довољно корисних информација о потреби чувања и унапређења здравља, подстицање формирање механизма којим ће те информације служити као основа за практичну примену стечених знања и афирмацију здравих стилова живота.

Задаци програма:

- сагледавање здравља као стања потпуног физичког, менталног и социјалног благостања;
- развијање и неговање хигијенских навика;
- упознавање са принципима правилне исхране;
- упознавање са штетним дејством ПАС на организам и развијање механизма на изазов („РЕЦИ НЕ!“);
- упознавање са дневним ритмом рада и одмора као фактором правилног менталног и физичког развоја;
- упознавање са СИДОМ, полно преносивим болестима, респираторним инфекцијама путевима њиховог преношења и могућностима заштите;
- развијање хуманих односа међу половима;
- упознавање са психолошким карактеристикама ученика млађег и старијег школског узраста
- упражњавање физичког вежбања и рекреације у складу са узрастом и могућностима ученика
- развијање социјално-емотивних компетенција (емоције, потребе и вредности, самопоштовање, контрола стреса, развијање мотивације, вербална и невербална комуникација) као фактора очувања менталног здравља
- развијање свести о важност сопствене и туђе безбедности
- успостављање сарадње са установама здравствене заштите на плану едукације, превентивних активности и здравствене заштите ученика
- школски и друштвени активизам за превенцију болести и очувања здравља

Садржаји програма:

- активности за ученике и родитеље о принципима здраве исхране- редовност, уоброчавање, умереност, пирамида исхране; анорексија и булимија; гојазност;енергетска пића; додаци исхрани и намирницама
- информисање и практиковање одржавања личне хигијене и хигијене простора
- уознавање са типичним обољења ученика основношколског узраста, како се преносе и како се заштитити;
- уознавање и самоосвешћивање одлика пубертетског доба и развијање техника за ношење са њима
- информисање о полно преносивим болестима;контрацепција
- уознавање са краткорочним и дугорочним ефектима злоупотребе ПАС
- организовање активности/ радионице за ученике и родитеље – Ја и други, Други и ја, Саморегулација; обука Одговоран однос према здрављу
- обележавање значајних националних и међународних дана посвећених здрављу
- информисање и развијање навика из области саобраћајне безбедности, безбедности у кућним и школским условима у руковању струјом, водом, електричним уређајима,запаљивим материјалима и топлотним уређајима; заштита од пожара, грома и у другим опасним ситуацијама; прва помоћ
- тематска предавања/ презентације за ученике и родитеље о факторима очувања здравља

Специфичности школе: одлична сарадња са медицинским особљем школског диспанзера и патронажне службе Дома здравља Железник ; стоматолошка ординација у просторијама школе, опремљеност библиотеке адекватном приручницима за рад са ученицима, инкорпорација садржаја здравственог програма у часове сон/природе и друштва, биологије, хемије, физике, ТиТ, физичког и здравственог васпитања, ЧОС, индивидуална подршка ученицима који болују од хроничних болести и/или развојних сметњи

13. ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Циљ програма: пружање помоћи и оснаживање ученика и њихових породица за обезбеђивање остваривање права на образовање, спречавање настајања и отклањање поледица социјалне искључености

Задаци програма:

- уознавање ученика и родитеља са правима и обавезама у домену образовања- упис, редовно похађање наставе, сарадња са наставницима и стручним сарадницима

- идентификовање потенцијалних узрока и ризика који утичу на осујећење остваривања права на образовање, као и друга права ученика која утичу на основно образовање и васпитање (право на здравствену заштиту, различита права из домена породичног функционисања)
- успостављање сарадње са институцијама социјалне заштите и др.
- упознавање са породичном динамиком ученика
- подстицање ученика да, у складу са узрастом и способностима, износи своја мишљења о свему што се тиче његових права и обавеза и планираних поступака
- стварање „ социјалне карте“ ученика- лична документа, доступност здравствене заштите, питања старатељста, канали комуникације, хранитељство и др.
- предупређивање ризика од раног напуштања образовања; укључивање родитеља ученика у школу за основно образовање одраслих
- организовање хуманитарних акција, акције школског спорта, продајних изложбе, волонтерских акција
- успостављање сарадње са институцијама које се баве пословима од значаја за образовање – ШУ. Секретаријат, НВО, ГО чукарица, ПУ Чукарица, ШООО
- укључивање ученика из осетљивих категорија у ваннаставне и ваншколске активности
- подстицање ученика на одговорно, хумано и толерантно понашање; уважавање различитости и равноправности
- разматрање питања ученичког стандарда- школски превоз, доступност исхране у просторијама школе, погодности приликом организација посета, излета, екскурзија и наставе у природи

Садржаји програма:

- акције прикупљања и дистрибуције уџбеника, радних свезака и друге литературе коришћених у предходној школској години
- акције прикупљања гардеробе, обуће, хигијенских комплета, играчака, нектварљиве хране за ученике и породице наше школе, али и других институција социјалне заштите
- саветодавни рад са ученицима и родитељима/законитим заступницима/наставницима о унапређивању услова за учење у школи и код куће
- унапређивање знања српског језика као језика на коме се изводи настава
- програми подршке и помоћи ученицима из осетљивих група у адаптацији на школску средину у складу са потребама
- индивидуални и групни рад ПА са ученицима ромске националности у настави и ваннаставним активностима и у посебно организованим терминима
- увремењене размене информација на релацији ОС- педагошко-психолошка служба- одељењско веће
- промоције продукатра и радова ученика из осетљивих друштвених група
- рад са ученицима одељења на прихватању различитости, различитим начинима комуникације, испољавању потреба и емоција

Специфичности школе: у школи ради педагошки асистент за ученике ромске националности, 10-13% ученика ромске националности (домицилно становништво и становници контејнетског насеља Макиш,) непохађање обавезног предшколског програма, изостајање са наставе више од 1/3 одржаних часова, ниски образовни статус и одсуство дигиталних вештина, несигурни канали за комуникацију између родитеља и наставника, повремено неадекватна сарадња са институцијама социјалне заштите, злоупотреба дечијег рада у породици, недовољно разрађени механизми праћења ученика и породица у школи, ученици који по годинама не одговарају разреду у коме се налазе због закаснелог уписа, понављања, повратка из иностранства, спремност наставника на сваку врсту помоћи и сарадње ученицима, родитељима и институцијама

14.ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Циљ: стицање знања и развијање еколошке свести о очувању, заштити и унапређење животне и радне средине.

Задаци:

- уознавање са коришћењем и рационалном употребом природних ресурса у области енергетике- штедна воде, енергије, одрживи развој
- развијање вештина за самостални и тимски рад током процеса истраживања и и критичког односа према информацијама
- развијање личне одговорности за очување и заштиту животне и радне средине и промовисање позитивних вредности друштва у еколошким активностима
- уочавање везе понашања на личном нивоу и стања и квалитета животне средине (процена и вредновање личних навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада на животну средину)
- препознавање естетичких елемената у природи и човековом деловању на природу
- практиковање образаца понашања које доприносе унапређивање животне и радне средине- екокултура
- уознавање и тумачење симболе на амбалажи које указују на утицај одређеног производа на природу и људе
- препознавање симболе за рециклажу и упражњава разврставање отпадака у школи и кући
- увиђање односа између здравља и стања природне средине- вода, ваздух, земља
- уознавање са образовним профилима и занимањима у области екологије

Садржаји:

- обележавање значајних датума из области екологије, који су проглашени светским данима заштите животне средине и појединих њених делова и ресурса
- организовање амбијенталне наставе у школском дворишту, непосредној околини, током посетама, излета, екскурзија и настави у природи/ посматрање биљног и животињског света
- уознавање са уштедама енергије и ресурса- топлотна изолација, соларни панели, штедливе сијалице и сензори покрета

- заједничке еколошке акције ученика, родитеља и наставника на нивоу одељења, школе и локалне заједнице
- анализе стања животне средине и утицаја човека на природу у форми минипројеката
- упознавање са обновљивим изворима енергије; прљаве енергије
- организовање фото и видео изложби и пројекција црних еколошких тачака у локалној заједници- еко репортери
- организовање екопредстава, екомаскенбала, екоигара
- упознавање са екосимболима као обликом комуникације; коришћење различитих апликација за праћење квалитета ваздуха
- испитивање и прикупљање информација о посредном и непосредном утицају квалитета воде, ваздуха и замљишта, на биљни и животињски свет и човечије здравље
- сарадња са еколошким организацијама и покретима
- упознавање са природним и заштићеним стаништима у Србији

Специфичности школе: видљиво присуство и бројност нелегалних депонија у Железнику, урбано-рурално окружење, уређено и озелењено школске двориште, спровођење бројних ученичких пројеката из области екологије

15. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

Циљ: праћење и укључивање у дешавања на територији ГО Чукарица и града Београда- организација и реализација разноврсних друштвених, спортских, културних, професионалних и других активности ученика, родитеља, наставника и представника и органа локалне самоуправе

Задаци:

- унапређивање материјално-техничких услова за рад школе
- олакшавање преласка са предшколског на основношколски ниво и са основношколског на средњошколски ниво
- очување и унапређивање здравља ученика наше школе
- обезбеђивање професионалне оријентација ученика
- остваривање права из домена социјалне заштите
- сарадња са наставничким и сродним факултетима
- остваривање права и свеобухватне безбедности ученика, родитеља и запослених
- подстицање свеобухватног развоја ученика у складу са узрастом, интересовањима и потребама

Садржаји:

- опремање школе; учешће на конкурсима и аплицирање пројектима ради подстицања развоја школе (материјално-техничких и професионалних)
- заједничке активности ПУ Веселко и Плави чуперак и школе; сарадња са приватним предшколским установама
- организовање систематских стоматолошких, педијатријских, офталмолошких и физијатријских систематских прегледа и здравстване едукација ученика, наставника и родитеља
- учешће у разноврсним програмима локалне заједнице- Канселарија за младе, одељење за друштвене делатности, саобраћајна безбедност
- обезбеђивање услова за оставривање права ученика и родитеља
- организовање различитих активности у школи за родитеље, суграђане и представнике локалне заједнице- школски фестивал науке, дружење са предшколцима, обележавање значајних историјских датума, Дан школе, школска слава
- обезбеђивање презентације средњих школа, учешће у сајмовима образовања; професионално саветовање на преласку у средњу школу у складу с потребама ученика
- организовање стручне праксе и вежбе за студенте наставничких и осталих сродних факултета
- сарадња са раличитим установама из домена социјалне заштите ученика- Саветовалиште за брак и породицу, Цетар за социјални рад; ИРК, стручњаци ОШ „ Милоје Павловић“; додатна подршка за ученике са сметњама у развоју/ осетљиве групе
- организовање превентивних и интервентних активности представника МУП – школски полицајац, одељење за високотехнолошки криминал, комунална полиција, стручна предавања
- питања из домена рада координатора за националне мањине ГО Чукарица

Специфичности школе: слегање приземља једног крила зграде и активности на прикупљању потребне документације за упис у катастар одређених делова школе, одлична сарадња са предшколским установама у Железнику, службама дома здравља Железник, ПС Чукарица- ПИ Железник, нови сазив Школског одбора

16. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

Циљ програма: информисање, саветовање, укључивање у наставне и остале активности школе и консултовање родитеља у доношењу одлука око одређених безбедносних, наставних, организационих и финансијских питања на индивидуалном, групном, одељењском и школском нивоу

Задаци програма:

- информисање родитеља/законитих заступника о успеху и владању ученика; уважавање сугестија родитеља за њихово побољшање
- упознавање родитеља са планом и програмом излета, екскурзија и наставе у природи;, као и извештајима о њиховој реализацији

- едукација родитеља о питањима од значаја за развој и школска постигнућа ученика
- пружање помоћи родитељима у склопу професионалне оријентације њихове деце; учествовање родитеља у активностима ПО
- упознавање родитеља са изборним програмима, СНА, ваннаставним активностима и уџбеницима
- упознавање родитеља са кућним редом школе и кодексом понашања ученика, родитеља и запослених
- упознавање родитеља са организацијом рада школе
- прикупљање информација о ученицима и породичној динамици; саветовање и јачање родитељских компетенција
- учешће у предлагању садржаја ваннаставних активности школе
- учествовање у предлагању избора уџбеника у складу са законом
- разматрање предлога ШРП, школског програма и ГПРШ, као и извештаје о њиховом остваривању, самовредновању, завршном испиту и међународним и националним тестирањима

Садржаји програма:

- индивидуална, групна и одељењска саветовања родитеља о адаптацији ученика и њихових породица на школске обавезе на почетку првог и другог циклуса основног образовања и васпитања и на преласку на средњошколски ниво образовања
- индивидуална, групна и одељењска саветовања родитеља о развијању радних навика, методама и техникама учења
- пружање подршке родитељима чија деца имају потешкоће у понашању, учењу, развоју
- пружање информација родитељима о карактеристикама ученика млађег и старијег школског узраста
- укључивање родитеља у садржаје програма професионалне оријентације и индивидуална помоћ родитељима
- информисање родитеља о кућном реду школе и кодексом понашања ученика, родитеља и запослених,
- упознавање родитеља са правима и обавезама ученика, родитеља и запослених
- информисање родитеља о организацији и реализацији наставе у природи, екскурзија и излета, планираним посетама установама и институцијама у локалној средини - позоришта, музеји, привредне организације, хуманитарним акцијама, акцијама унапређивања материјално-техничких услова за рад школе,
- пружање информација које се тичу безбедност ученика и ученичког стандарда (исхрана, превоз, саобраћајна безбедност и др); давање предлога за активности школе у осигурању заштите и безбедности ученика
- информисање родитеља о важећим законима, правилницима и протоколима, као и интерним документима школе
- укључивање родитеља у процес самовредновања школе и полугодишње анкетирање у погледу задовољства програмом сарадње школе и породице и њихових сугестија за наредно полугодиште
- организовање отвореног дана школе сваког месеца/ присустви родитеља/законитих заступника образовно-васпитном раду
- информисање родитеља/ законитих заступника о оцењивању и приговору на оцену, закључну оцену, испит и оцену из владања
- информисање о забрани насиља, злостављања, занемаривања и дискриминаторског понашања, понашања које вређа част углед и достојанство и процедурама поступања у ситуацијама сумње или потврђеног насиља
- учешће родитеља у раду стручних органа школе

-давање сагласности на програм и извођење излета, екскурзија и наставе у природи и разматрање извештаја о њиховом оставривању

-мере за унапређивање квалитета образовно-васпитног рада

Специфичности школе: релативно скроман образовни статус родитеља, досељавање и насељавање нових становника Железника, сложене породичне структуре које се одражавају на бригу о детету/ученику, сарадљивост родитеља у планирању и реализацији образовно-васпитног рада

17. Програм излета, екскурзија и наставе у природи

17.1. Излети

Основни **циљ** ових активности је да у аутентичном амбијенту ученици савладавају одговарајуће садржаје школског програма.

Задаци излета су :

- уочавање цивилизацијских лепота Београда и околине;
- упознавање биљног и животињског света одабраних локација;
- упознавање са новијом прошлошћу Београда, на деци приступачан и занимљив начин;
- информисање о културно - историјским споменицима;
- упознавање традиције и културе нашег народа, посебно оних који су везани за детињство;
- развијање еколошке свести и навика;
- професионална оријентација ученика -стара и нова занимања;
- развој здравља и физичка активност ученика;
- развијање и неговање пријатељства и другарства;
- подстицање индивидуалне одговорности;
- подстицање развоја дечијих интересовања и развијање свести о потреби очувања културних и природних добара;
- подстицање језичког изражавања ученика, богаћење речника.

Планиране дестинације су: Ботаничка башта, ПТТ музеј, Дом народне скупштине, Ада Циганлија, Калемегдан, Авала, Бели двор, салаш Катаи, Београд са река

17.2. Екскурзија

Општи **циљ** екскурзије је да допринесе остваривању школског програма, програма обавезних предмета, изборних програма и слободних наставних активности као и непосредном упознавању с појавама и односима у природној и друштвеној средини, с културним, историјским и духовним наслеђем и привредним достигнућима наше земље.

Начелни **задачи** екскурзије су:

- продубљивање, проширивање и обогаћивање знања и искуства ученика;
- повезивање и примењивање знања и умења;
- развијање љубави према Србији, њеној историји, култури и природним лепотама, неговање позитивног односа према свим њеним грађанима и њиховим националним, културним, етичким и естетским вредностима;
- неговање солидарности, хуманости, другарства и осећаја заједништва;
- успостављање непосреднијег односа између наставника и ученика и ученика међусобно;
- проучавање објеката и феномена у природи;
- уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима;
- упознавање са начином живота и рада људи појединих крајева;
- развој и практиковање здравих стилова живота;
- развијање свести о значају одрживог развоја и изграђивање еколошких навика и навика заштите животиња;
- развијање способности проналажења, анализирања и саопштавања информација из различитих извора;
- оснаживање ученика у професионалном развоју;
- подстицање самосталности ученика и одговорности за сопствено понашање;
- развијање способности оријентације у простору.

Оријентациони **садржаји** програма

Први циклус основног образовања и васпитања

Уочавање облика рељефа и површинских вода и природно-географских одлика Србије

Посматрање карактеристичних биљака и животиња обилазком станишта биљака и животиња у Србији

Посете заштићеним природним подручјима – национални паркови, резервати, споменици природе...

Упознавање са прошлосту и културном баштином Србије – обилазак музеја, културно-историјских споменика, етно-села, спомен-кућа знаменитих људи, верских објеката

Развијање способности оријентације у времену и простору

Обилазак разних типова пољопривредних површина и сточарских фарми

Обилазак привредних, друштвених и јавних предузећа

Други циклус основног образовања и васпитања

Упознавање са природним лепотама, природно-географским и друштвено-географским одликама Србије – планине, реке, језера, бање, биљни и животињски свет, заштићени природни објекти и национални паркови, становништво, народи и етничке заједнице у Србији, верски објекти

Обилазак праисторијских, античких, средњовековних и локалитета савременог доба – Лепенски вир, Сирмијум.....

Обилазак установа културе у Србији- завичајни и локални музеји, спомен-куће

-Обилазак привредних друштава и јавних предузећа- прехранбена, хемијска, машинска, грађевинска, енергетска...

17.3. Настава у природи

Циљеви наставе у природи су :

-очување, подстицање и унапређивање укупног здравственог стања ученика, њиховог правилног психофизичког и социјалног развоја;

-стварање основа за усвајање активног, здравог и креативног начина живота и организовања и коришћења слободног времена;

-проширивање постојећих и стицање нових знања и искустава о непосредном природном и друштвеном окружењу;

-развијање еколошке свести и подстицање ученика на лични и колективни ангажман у заштити природе;

-социјализација ученика и стицање искустава у колективном животу, уз развијање толеранције и одговорног односа према себи, другима, окружењу и културном наслеђу;

-развијање позитивног односа према националним, културним и естетским вредностима.

Задаци наставе у природи:

-побољшање здравља и развијање физичких и моторичких способности ученика

-задовољавање основних дечјих потреба за кретањем и игром;

-очување природне дечије радозналости за појаве у природи и подстицање интересовања и способности за њихово упознавање кроз одговарајуће активности;

-развијање способности запажања основних својстава објеката, појава и процеса у окружењу и уочавање њихове повезаности у конкретним природним и друштвеним условима;

-подстицање самосталности у процесу стицања знања кроз непосредне истраживачке задатке;

-развијање свести о потреби заштите, неговања, чувања и унапређивања природне и животне средине и изграђивање еколошких навика;

-упознавање природно-географских, културно-историјских знаменитости и лепоте места и околине;

-упознавање са начином живота и рада људи појединих крајева;

- уознавање разноврсности биљног и животињског света појединих крајева, уочавање њихове повезаности и променљивости;
- уознавање са карактеристикама годишњих доба у природи и смењивање временских прилика;
- развијање способности сналажења, тј. оријентисања у простору и времену;
- оспособљавање ученика за безбедан и правилан боравак у природи;
- развијање правилних хигијенско-здравствених навика и подстицање самосталности у обављању личне хигијене и бриге о себи;
- подстицање и стварање навика за неговање редовне физичке активности и што чешћи боравак у природи;
- формирање навика редовне и правилне исхране;
- навикавање на правилно смењивање рада, одмора и сна;
- разумевање и уважавање различитости међу појединцима;
- подстицање групног рада, договарања и сарадње са вршњацима и одраслима кроз одговарајуће активности.

Садржаји наставе у природи се остварују на основу наставног програма образовно-васпитног рада у првом циклусу основног образовања и васпитања и природно-географских и културно-историјских могућности које пружају одабране дестинације. Конкретна дестинација и објекат у коме ће се настава у природи реализовати, време и дужина трајања и други елементи важни за организацију и реализацију наставе у природи – услови смештаја, исхране, здравствене заштите, превоза ће бити одређени у договору са родитељима ученика и биће саставни део **годишњег плана рада школе** за сваку школску годину у периоду за који је овај школски програм донет.

Специфичности школе: материјални статус ученичких породица који се одражава на бројно стање, заступљеност ученика из осетљивих група у овом виду образовно-васпитног рада, инкорпорирање садржаја излета, екскурзија и наставе у природи у редован образовно-васпитни рад

18. Програм рада школске библиотеке

Школска библиотека је место библиотечко-информационе, образовне-васпитне и културне активности школе.

У школској библиотеци се прикупља, обрађује и ученицима, наставницима и стручним сарадницима даје на коришћење библиотечко-информациона грађа (књиге, серијске публикације и други извори).

Фонд библиотеке састоји се из ученичког и наставничког фонда.

При планирању набавке и креирању ученичког фонда посебно се води рачуна о индивидуалним образовним потребама и интересовањима ученика, довољном броју примерака лектирних наслова, као и читању по слободном избору. Фонд уџбеника чини саставни део фондова библиотеке. Библиотека прикупља уџбенике и додатна наставна средства намењена ученицима са сметњама у развоју и инвалидитетом. Код наставничког фонда приоритети у набавци стручне литературе су: превенција агресивног понашања, подучавање деце са тешкоћама у учењу, вештине учења и поучавања и област психолошке подршке ученицима.

Серијске публикације (часописи) и референсна збирка (речници и енциклопедије) чине засебне целине чијем се селективном попуњавању и развијању такође посвећује одговарајућа пажња. Библиотека има и фонд визуелне грађе, визуелне пројекције (аудио и дигитални уџбеници, наставни и играни филмови, снимци школских приредби, часова и активности са ученицима), те електронску базу презентација ученика и наставника.

Фондови, опрема и простор библиотеке су функционално и естетски организовани и обезбеђују позајмљивање библиотечке грађе, извођење наставних и ваннаставних садржаја уз примену мултимедије, радионица и промоција, простор за истраживачки рад и читање.

Сва библиотечка грађа се стручно обрађује. Инвентарисање и библиографско-каталожки опис раде се и у штампаном (књига инвентара монографских публикација) и у електронском облику (електронска библиографско-каталожка база записа). Води се дневна, месечна и годишња евиденција о коришћењу књижне и некњижне грађе у циљу праћења и вредновања рада библиотеке.

Задаци школске библиотеке су да:

- оспособљава ученике за самостално и стално коришћење штампаних и дигиталних извора знања;
- развија читалачке навике и читалачку културу ученика;
- унапређује медијску и информациону писменост ученика;

- подстиче критичко мишљење и критички однос према информацијама;
- уводи ученике у технике истраживачког рада.

Задаци се остварују кроз индивидуални, групни и фронтални рад са ученицима (часови у библиотеци) са следећим садржајима: појам и функција библиотеке (школска, јавна, библиотеке краја, национална библиотека), чување и руковање књижном грађом, врсте библиотечке грађе и технике коришћења (енциклопедија, часопис, речник, штампани и електронски извори), технике истраживачког рада, дневник читања и препорука за читање.

У циљу унапређивања образовно-васпитног рада школе библиотека пружа подршку наставницима у:

- планирању и припреми наставних и ваннаставних активности;
- примени савремених технологија, метода и облика рада: посебно када се ради о ИКТ-у, пројектној настави, методама за подстицање критичког мишљења;
- стварању услова за интердисциплинарни приступ настави и електронском учењу;
- праћењу индивидуалних образовних потреба и интересовања ученика, избору одговарајућих извора знања за децу која уче са потешкоћама, надарене ученике (фонд истраживачких радова надарених ученика);
- упућивању наставника на литературу, нове технологије, програме који проширују њихова предметна знања, методе поучавања.

Библиотека и културне активности школе

У библиотеци се припремају и организују: књижевни сусрети и трибине, обележава Међународни месец школских библиотека, Вукови дани, Дан школе, Савиндан, Национални дан књиге, Светски дан поезије, Светски дан дечје књиге, изложбе књига, фотографија, ученичких радова, обележавају значајни јубилеји.

Пажња се поклања и очувању и дигитализацији културног наслеђа завичаја, па део фонда чине и материјали настали као продукти акција Мој завичај је моја учионица, Виртуелни завичај и сл.

Библиотека се укључује у сродне културне активности, смотре, конкурсе и пројекте на локалном, националном и међународном нивоу, и у том смислу сарађује са другим школама и школским библиотекама, Друштвом школских библиотекара Србије, Међународном асоцијацијом школског библиотекарства, организацијама и установама културе, издавачким кућама, јавним библиотекама и Народном библиотеком Србије.

19. Начин остваривања других области развојног плана школе који утичу на образовно-васпитни рад

Планирани циљеви, задаци и активности Школског развојног плана наше школе, чији се почетак остваривања поклапа са почетком примене Школског програма (од школске 22/23.године) уносе новине у **начине и поступке остваривања програма обавезних предмета егзактних наука**. Постављени циљ Предочити чињенице на једноставан начин, развијаће се кроз следеће задатке: подстицање интересовања за природне науке или примену знања егзактних наука у стварном животу и могућност вршњачког подучавања, на једноставан, ученицима близак, неформалан начин.

У сегментима упутства за формативно и сумативно оцењивање, који су у нашем Школском програму саставни део **програма обавезних предмета, изборних програма и програма активности** ШРП предвиђа у склопу развојног циља Школа континуирано доприноси бољим образовним постигнућима ученика усаглашавање у свим разредима и у свим предметима иницијалних и годишњих тестова, као и усаглашавање скале, приказане смајлићима, за оцењивање. Други важан задатак овог циља је подршка транзицији ученика из првог у други циклус кроз дефинисање основних предзнања која би ученици требало да поседују на преласку у други циклус и активности Ученичког парламента у сврху олакшавања адаптације ученика млађих разреда на организацију и начин рада у старијим разредима

Саставни део програма обавезних предмета, изборних програма и програма активности су и специфичне међупредметне компетенције. ШРП-ом је предвиђено, у оквиру унапређивања знања и вештина из области рециклаже и финансијске писмености, као и подстицања развоја предузетничког духа, спровођење ДМуС програма „Дечија економија“ и регистрација на портал, упознавање ученика са књигом „Чувари змајевог блага“. турнир у игрици „Чувари змајевог блага“ на основу пројекта Школа „новца“ за основца

20. Програм безбедности и здравља на раду

Овај програм је намењен ученицима и наставницима кад су у школској згради и школском дворишту, на путу између школе и куће и ван школске зграде и школског дворишта – за време остваривања образовно-васпитног рада или других школских активности.

Одредбе овог програма су:

-Ученици и наставници су заштићени од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, од партијског деловања и организовања.

-Вођењем бриге о о уредности и чистоћи школских просторија и школског дворишта, о обављању прописаних лекарских прегледа ученика, евентуалним прописаним мерама здравствених службу (као нпр. у случају епидемија), коришћењу наставних и хигијенских средстава која су безбедна за употребу, остварује се превенција и осигурава безбедност од болести и повреда.

-Домар, техничко особље, секретар и директор школе у договору са надлежним институцијама и у складу са законима и правилницима се брину о безбедности и заштити од пожара, поплаве, елементарних непогода и других природних појава.

На ЧОС и састанцима родитеља ученици и родитељи се упознају са мерама заштите за време наставних и ваннаставних активности. Ученици, наставници и родитељи су дужни да обавезно пријаве сваку ситуацију која угрожава или би могла да угрози безбедност и здравље .

Заштита и безбедност ученика у школи и школском дворишту обезбеђена је видео-надзором и периодичним дежурством школског полицајца. Цео наставни дан је покривен дежурством наставника на оба ученичка улаза у школу и по ходницима школе пре наставе и за време одмора.

Школа ће као и до сада реаговати на сваки уочени недостак на саобраћајној сигнализацији због чега ће успостављати контакт с надлежним органима. Ради саобраћајне безбедности,у договору са локалном управом, расписаће се тендер за обављање превоза ученика - школски аутобус, и, посебно, за ученике који путују из Макиша.

Из истог разлога, уз сарадњу Савета родитеља школе и ШО настојаћемо да обезбедимо могућност куповине ужине и најнужнијег школског прибора у згради школе.

Приликом избора понуђача за извођење излета, екскурзија, наставе у природи и сличних активности с ученицима, поштоваћемо све препоруке око избора агенције и превозника.

Овај програм се такође заснива и на Правилнику о безбедности и здравља на раду који регулише многа питања: обука запослених, исправности опреме, услови рада са становишта температуре, буке, загађености, заштите од атмосферског пражњења и сл.